Den siste athenaren

Bokutgåva

Hedlund & Lindskog, Göteborg 1859.

UTGIFVAREN

AF

GÖTEBORGS HANDELS- och SJÖFARTS-TIDNING

Fil. Mag. Herr S. A. HEDLUND

tillegnas dessa blad

högaktnings- och vänskapsfullt

af

FÖRFATTAREN.

Broder Hedlund!

Då jag egnar efterföljande arbete åt dig, så pryder jag det med namnet på en riddare „sans peur et sans reproche," en man, hvars kärnfasta karakter, klara hufvud och varma hjerta jag under flerårigt umgänge i gemensamma publicistiska sträfvanden lärt känna, akta och älska.

Det är för öfrigt du, som befordrat detta arbete i dagen. Ehuru du förutsåg, att de långa, besynnerligt klingande namnen Olympiodoros, Annæus Domitius o. s. v., med hvilka mina figurer äro uppkallade, redan vid första anblicken skulle förskräcka de följetongsläsande damerna, så tvekade du ej att gifva „Den siste Athenaren" plats under linien i din tidning, och det är ytterligare du, som åstadkommit den metamorfos, genom hvilken samme „Athenare" nu i bokform öfverlemnas åt allmänheten.

Jag förutspår, att du icke skall skörda guld på detta företag – lika litet som jag författarerykte. Mitt opus är icke af den art, att det kan vinna många läsare. Och bland dem, som det lyckas erhålla, skall det icke vinna odeladt bifall. Från estetisk synpunkt måste det hafva stora, oförbätterliga brister. Jag har icke ens försökt en konstnärlig konstruktion och gruppering. Medan jag skrifvit, har jag känt mig som stridsman under de idéers fana, för hvilka jag lefver och andas, och mitt arbete är intet annat än ett spjut, som jag slungat mot de fiendtliga lederna, i krigarens lofliga uppsåt att såra och döda.

Man kan icke bära en sedel till valurnan, icke tala eller skrifva om en allmän fråga, utan att medvetet eller omedvetet kämpa för den ena eller den andra af de verldsåskådningar, i hvilka den civiliserade verlden är delad, och hvilken strid utgör den verldshistoriska processen. Finnas ej tvenne grundtyper, till hvilka alla menskliga varelser kunna hänföras – en orientalisk och en vesterländsk? Jag föreställer mig, att sjelfva naturen bestämmer fanan, under hvilken vi ställa oss i denna oförsonliga kamp. Naturen, den goda modern, sörjer lika för sina barn och sänder med sträng opartiskhet förstärkningar till begge lägren. Hon fyller lika gerna jesuiternas seminarier med lärjungar som hon skänker kämpar åt barrikaderna. Individerna af den orientaliska typen känna sig naturligt dragna till det reaktionära lägret, den tillbakaskådande verldsåsigten, hvars paradis blomstrade vid menniskoslägtets vagga; de af den helleniskt-vesterländska typen välja lika

ovilkorligt det progressistiska lägret, den framåtskådande verldsåsigten, hvars paradis är ett tillkommande Guds rike, för hvilket civilisationen skall rödja rent. En neutral massa af obestämd pregel ställer sig slutligen på den plats, till hvilken de sinnliga intressena inbjuda henne – vanligen i grannskapet af de gyllne thronerna och de glittrande tiarerna, ty idéerna äro nakna, hafva icke guld till att köpa en klädning och än mindre att köpa anhängare. Grunddraget i den orientaliska typen är den fromma undergifvenheten under de yttre magterna. Subjektet bildar sig efter den verld, det förefinner utom sig, hvilken det uppfattar som det oföränderliga uttrycket af den gudomliga viljan. Stöpta i samma form vandra slägtena i en ändlös rad mot grafven och hafva uppfyllt sin bestämmelse, „fullgjort lagen“, när de under vägen offrat i templet och knäböjt för Herrans smorda. Uttröttad af ett så enformigt skådespel, nedlade Hindostans Clio för mer än tre tusen år sedan för alltid sin diamantgriffel. Men Orientaler födas icke blott vid Ganges, utan äfven vid Seine och Mälaren. Den hellenisk- vesterländska andan har deremot upptäckt, att religionen och rätten och sanningen och skönheten strömma genom subjektet in i det objektiva, att de yttre magter, som i statens, kyrkans, vetenskapens, konstens gestalter träda menniskan till möte, äro kött af hennes kött och anda af hennes anda, äro formade efter de oklara, men klarnande mönsterbilder, som äro nedlagda i subjektet sjelft och utgöra dess idéer, att således dessa yttre magter äro behäftade med ofullkomlighet, hemfallna under subjektets dom och ämne för dess omgestaltningsförmåga. Den hellenisk-vesterländska verldsåskådningen är således utvecklingens. Från det minnesvärda 1789, då hellenismen framträdde fullvext på arenan, föres kampen å ömse sidor fullt medvetet om afsigterna och målet. Reaktionen vill lyckliggöra menniskoslägtet genom att återföra det till en omyndig barndom. Hellenismen vill göra slägtet myndigt, emedan detta är dess bestämmelse, och hon ser dess sanna lycka i intet annat än uppfyllandet af denna bestämmelse. Vi lefva, andas och hafva vår varelse i striden mellan dessa motsatta riktningar.

Det arbete, jag tillegnat dig, min vän H., är en återblick på en tid, som i många hänseenden var lik vår egen – som hon, framställande en tragisk kamp mellan tvenne verldsåskådningar, i hvilka vi igenkänna desamma som nutidens, om än till vapendrägt och lösen dem olika.

Jag föreställde mig, att en återblick på antikens undergång och kyrkans första stora triumf skulle kunna blifva lärorik i en tid, då striden mellan de begge stora partierna är icke minst liflig på det kyrkliga området.

De tecken, som der för våra blickar uppenbara sig, äro i sanning förtjenta af all uppmärksamhet. Å ena sidan den subjektiva riktningen, hvilken är densamma som den hellenisk- vesterländska, företeende sig uti kampen mot auktoritet och samvetstvång; i ett sträfvande till ren andlighet, hvilket afskyr formelväsendet som en afgudatjenst; i ett bemödande att förverkliga uti lefvernet det religiösa idealet.

Å andra sidan ett förtvifladt försök att med förtviflade medel rädda, betrygga och stärka kyrkans myndighet. Man slår den otrogna verlden i ansigtet med en ny dogm om Jungfru Marias obefläckade aflelse, man upphöjer till rang af evangelium en uppenbarelsebok, som härflutit ur en nunnas genom onaturlig ensamhet orenade fantasi. Man talar i de protestantiska länderna med ökad tonvigt om „den rena läran“, om en „stark bekännelse“, man vill skapa ett heligt presterskap, ett medlareembete mellan Gud och menniskan, och man försöker med hocus pocus att uppfriska tron på djefvulen.

Alla nya idéer födas med smärta till verlden, och det vore lika orätt att förebrå idéen detta, som att förebrå barnet de plågor, det kostat sin moder. Man må således icke fördöma kyrkan, om man får se, att hon ofta segrat genom afskyvärda medel, att hon värmt sina blodbestänkta händer vid kättarebål, och att hennes målsmän ofta varit samvetslösa, vederstyggliga personligheter. Men man må ej heller förebrå de idéer, som genom franska revolutionen blifvit verldsmagter, hvad åtskilliga revolutionens heroer brutit. Sjelfve Marat är dock en plastisk gestalt, en på den besegrade Python hånfullt trampande Apollon, när man jemför honom med åtskilliga af kyrkans helgon. Om någon af mina läsare tror, att jag i efterföljande arbete skildrat kyrkan och hennes representanter i nog mörk färgton, så vet du, att jag tryggt kan hänvisa honom till den opartiska verldshistorien, som i fråga om dessa ämnen begagnat ett lika svart tusch som jag.

Göteborg den 8 September 1859.

Din tillgifne vän

Victor Rydberg.

Första Boken.

FÖRSTA KAPITLET.

I Athen, en morgon för ett tusen fem hundra år sedan.

– Hur är det, Karmides: har drufvans gud någon son?

– I sanning, Olympiodoros, du har den fula ovanan att fråga mer än dina vänner kunna besvara. Det är lättare att utreda de athenska hundarnes ättartaflor än de olympiske gudarnes. Men hvartill denna fråga? Ämnar du sysselsätta dig med mythologien?

– Nej, vid Zeus, det har aldrig varit min tanke. Det öfverlemnar jag åt Krysanteus och hans sköna dotter. Jag menar blott, att om en sådan son gifves, så skall jag ännu i dag digta en sång till hans ära. Hans binamn har jag redan färdiga: morgonqval-utdelaren, olust- och ångerguden, den olympiske tinningsmeden. O, min Karmides, är han ännu icke född denne bedröflige gud, så torde han snart skåda dagsljuset, eller behagar det honom att, i likhet med sin fader, låta sig födas på nytt; ty mitt hufvud, jag känner det, är hafvande med honom.

– Väl möjligt. Zeus födde ju vishetsgudinnan ur sitt hufvud; hvarför skulle då icke Olympiodoros ...

– Alldeles. Och jag undrar icke, om Tinningsmeden, likasom hon, träder fullrustad ut och öfverraskar verlden med städet under armen och hammaren i handen.

– Trösta dig, min vän! Morgonluften skulle förjaga dessa mythologiska fantasier. Hur frisk vinden blåser från hafvet! Det är ljufligt att inandas honom.

– Ah! ... Du har rätt. Morgonstunden är herrlig – en naturhistorisk upptäckt, som jag skall meddela mina vänner. Huru lång är skuggan?

– Det lider mot torghandelns slut, svarade Karmides, i det han med vandt öga mätte solens höjd öfver det aflägsna, granbetäckta Lykabettos. – Begifva vi oss till torget? Vi kunna under vägen gå in till Lysis och tömma en bägare lesbiskt med is.

– Ett godt infall. Det skall lindra mina födslovåndor. Halloh, Karmides! Strö då ditt guld i någon Danaes sköte, hellre än på gatan! Ber tappade du en ring. Han ligger vid dina fötter.

– Ah! Rakels ring! Underpanten på min lilla Judinnas flamma! sade Karmides till sig sjelf, i det han från gatan upptog ringen och fäste honom vid sin guld-halskedja. – Prisade vare dina skarpa sinnen, Olympiodoros! Jag ville icke förlorat denna klenod för min kappadokiske Akilleus.

– Jag förstår dig, du nye Alkibiades. Ack, trefaldt lycklige vän! Du drack i natt som Milon Krotoniaten, men vinet är för dig hvad daggdroppen för rosen: du helsar din morgon desto mer frisk och strålande. Hur var det? Föll icke vår gode värd, prokonsuln, falernersäcken, slutligen under bordet? Mina minnen från i natt äro som skuggor, vankande vid Lethes strand.

– Du minnes rätt väl. Men smäda icke vår Annæus Domitius! Han är en märkvärdig man ...

– Ja, han har en märkvärdig lycka med tärningarne.

– Jag menar nu icke den egenskapen ...

– Vann han äfven i natt?

– En obetydlighet. Min speljakt strök segel för några caniculæ1, såsom han kallar dem.

– En obetydlighet? Din lysande speljakt? Ah, din själsstyrka är beundransvärd, min Karmides; men så har du också en guldförande Paktolos att ösa ur. (Olympiodoros tillade för sig: guldfloden måste snart vara utvaskad. Ve mig! Hvar skall jag nästa år finna en annan Karmides?)

– Hvad jag hos vår prokonsul beundrar, fortfor Karmides, – är hans förmåga af sjelfbeherskning. De bojor, som vinguden pålägger en sådan man, äro blomsterkedjor, dem han sliter, när han vill. Han låg i natt på sin soffa, bägaren hade fallit ur hans hand och kransen glidit ned emot hans näsa, hans ögon voro halfslutna och hans tunga lallade slappt efter tonerna af den lydiske flöjten under de mest löjliga försök att följa dess löpningar, då dörrvaktaren lät anmäla, att en kejserlig brefbärare väntade honom. Vår Annæus Domitius sprang upp som en fjeder, lade bort kransen, ordnade manteln och skred med majestätiska steg ut i aulan, der han emottog brefvet, läste det vid skenet af altarlampan och affärdade budbäraren, för att återvända och fortsätta dryckeslaget ...

– Nåväl, och brefvets innehåll?

– Bah, hvilken fråga! Gå till Egyptens sfinx och utforska, om du kan, naturens gåta!

– Jag förmodar, att Julianus ...

– Tyst! Nämn icke det namnet! inföll Karmides och såg sig omkring.

– Fördömde Tinningsmed!... Hur var det, min Karmides: är jag ej i dag utbjuden till din landtgård? Det föresväfvar mig några ord ur din gudomlige mun om gröna träd och brittaniska ostron.

– Alldeles.

– Men Myro och Praxinoa?

– De följa med.

– Herrligt!

– Och med några andra af dina vänner har jag stämt möte, en timma efter torghandelns slut, vid trappan till Akropolis.

– Godt!

– Du får ej bereda dig på något öfverdrifvet, Olympiodoros. Allt kommer att tillgå enkelt och landtligt.

– Förträffligt! Jag längtar just efter natur och oskuld. Jag skall med nöje valla dina oxar och klippa dina får och dricka vatten ur samma källa som dina herdar. Vatten, gudadryck! Jag hatar ... ah, fördömde Tinningsmed! ...alla drycker utom vatten. Jag upptäcker i detta ögonblick min sanna bestämmelse. Jag skall blifva herde – en ny Dafnis. Du måste låta någon Testylis eller Amaryllis inviga mig i ostberedningens mysterier, min Karmides. Jag föraktar kulturen och ilar till naturens modersbarm. Apollon har ju varit herde:

Paris likaså: herde var

„Gossen, som Kypris sjelf i frygiske skogarne följde, Skogen såg hennes fröjd, och skogen såg hennes tårar: Herde Endymion var, och hos hjorden han sof, då Selene Steg från himmelen ned att kyssa hans rosiga läppar: Rhea begråter en herde, och Ljungarn sjelf ju i örnhamn Kretsande flög kring Idas topp för en vallande gosse!“2

Hvarför skulle då icke Olympiodoros kunna nedlåta sig till krokstafven och herdepipan? Men ett ord, min Karmides! Har du vaktlar, stridstuppar och raffellådor i ditt Arkadien?

– Var lugn. Jag delar för öfrigt din afsmak för prokonsulns råa symposier, sedan jag lärde känna Athenagoras.

– Jag besvär dig, Karmides, du måste göra mig bekant med denna undermenniska. Det går sagolika berättelser om hans visdom och hemlighetsfulla fester. Är det då så omöjligt att blifva invigd i hans orden?

– Han väljer sjelf sin omgifning. De gamle filosoferna gjorde detsamma, ofta på obegripliga grunder. Du kan således trösta dig, om ...

– Bah, jag skall göra hans bekantskap ... Vet du, vid nästa kapplöpning låter jag min Bellerophon uppträda. Silfverhvit, krusmanig, byggd att klyfva luften som en pil. Hvad tror du väl? Jag vågar honom mot prokonsulns thrakiske hingst.

– Det kan du göra tryggt.

– Jag hoppas det.

De begge ynglingarne befunno sig nu utanför Lysis' samtalssal, ett af dessa, för Athenarne så kära, med målningar smyckade tillhåll, af hvilka staden egde flera än året har dagar. En mängd kunder hade redan infunnit sig och vandrade samtalande i portiken eller sutto derutanför, i skuggan af ett från bjelklaget nedfäldt soltält, njutande sin frukost: bröd doppadt i vin. Sedan Karmides och Olympiodoros förfriskat sig med en bägare lesbiskt, kyldt med is, styrde de sin kosa till torget.

Här rådde liflig trängsel, ty den allt kortare och snedare skugga, som det tempelprydda Akropolis kastade, påminte köpare och säljare, att timmen nalkades, då de måste utrymma torget. Fiskare, i röda mössor och korta tuniker, upphåfvade ur sina flyttbara sumpar sprittande thonfiskar och erinrade med höga rop, att det nu var fullmåne och deras vara bäst. Småhandlare lupo omkring med profver på sina varor; unga flickor utbjudande blomsterqvastar, kransar och bindlar, vandrade mellan de långa raderna af vagnar, som – medan deras dragare, mulor och attiska klippare, betade bakom dem – fängslade ögat med anblicken af citroner, persikor, fikon, lök och grönsaker. Från andra vagnar störtade i strålar de pressade vinsäckarnes innehåll uti hemtningskärlen. Ett stycke derifrån, just omkring Torg-Hermes' kolossala bronsbild, således på samma plats som i Aristofanes' dagar, utbjödo kött- och korfmånglarne sina i form af pelare och festoner ordnade varor, omgifna af talrika kunder, bland hvilka de rikas slafvar voro mest högljudda, ty här om någonstädes bestämde pungens vigt personens. Under det slafven efter slutadt köp aflägsnade sig med den fulla korgen på hufvudet, smög deremot den fattige borgaren undan med sin njuggt tillmätta bit under manteln, lycklig om ej ett hål i denne förrådde en fullblodig Athenares förnedring. Längre bort, der trängseln var mindre stark, stodo gipsfabrikanter, krukmakare och glashandlare mellan lederna af sina ofta konstnärligt fulländade arbeten; och ännu fjermare från det lifligaste hvimlet af sorlande och gestikulerande menniskor – kring äreporten, som skulle påminna om Kassanderska rytteriets nederlag – voro lysande bodar, till hvilka dyrbara tyger från öarne och Asien, rökverk och salfvor från Arabien och Indien, juvelerarearbeten och öfverflödsvaror af allehanda slag lockade välklädda afnämare af båda könen.

Karmides och Olympiodoros, hvilka, innan vi träffade dem, redan hade hunnit besöka baden och hårfrisören, gingo nu att öka antalet af de unga sprättar, som genom någon märkvärdig ödets skickelse vakna så tidigt på förmiddagen, och utan annat ärende än att öka trängseln och tillfredsställa sin nyfikenhet, armbågade sig genom de köpslående grupperna, än nickande åt någon fager tärna från qvarteret Skambonide, än granskande de till salu utbjudna slafvinnorna, hvilka, samlade hit från olika länder, läto ögat fritt skåda alla gestaltningar af qvinligt behag, från den svarta Ethiopiskans till den rodnande syriska flickans. De främmande köpmännen förtjente äfven, åtminstone af det ovana ögat, att beskådas: man såg bland hundra andra i det brokiga hvimlet den spenslige, liflige Alexandrinern, som, ehuru född ej långt från Pyramiderna, med sin gammalhelleniska drägt ville häfda ursprunget från jordens mest bildade folk och som, tillfrågad om sin börd, skulle svarat, att han var en makedonisk Hellen; den groflemmade Illyriern i anspråkslös yllemantel, som dock ej saknade den om hans fria börd vittnande röda kanten; mannen från det persiska gränslandet, igenkänlig på sin ludna kägelformiga mössa, sin blommiga rock och de vid smalbenet hopknutna vidbyxorna; den stolte Hispaniern, hvars bjerta mantel (väfd svulst!) med Senecas sorgespel vittnade om hans landsmäns tycke för det prunkande; den långskäggige Juden i mörk kaftan fodrad med skinn; samt, för att ändtligen sluta urvalet, den yppige Halfhellenen från Asien med parfymerade lockar, guldringar i öronen och fotsid tunik.

Kommande från Piræiska gatan syntes en man taga sin väg öfver torget. Folkmassan öppnade sig villigt för honom, och alla närståendes ögon fästes på hans höga, majestätiska gestalt, kring hvilken manteln föll i plastiska veck, under det han skred förbi, helsad af många i hopen.

– Krysanteus! mumlade Karmides, och hans ansigte mörknade.

– Hvem är han? hviskade främlingarne och följde honom med blicken, tills han försvunnit i hvimlet.

Svaren ljödo: – Krysanteus, arkonten. – Den rike Krysanteus. – Filosofen Krysanteus, erkehedningen.

Det sista af dessa svar kom ifrån en Kristian.

Nu ljöd torguppsyningsmannens klocka genom sorlet, och få minuter derefter voro alla bodar nedtagna, alla vagnar förspända, och den brokiga mängden uppslukades efterhand i mynningarne af Piräiska gatan, Kerameikos och de gator, som gingo åt ömse sidor om Akropolis. Straxt derefter voro ett antal stadsslafvars armar i rörelse, för att feja torgets stenläggning, och vattenkärror, korsande hvarandra, utdelade, för att lägga dammet, ett fint duggregn, som hastigt uppsögs af de friska flägtarne från hafvet. Torget, nyss i deshabillé – och i denna drägt så godt som okändt och oigenkänligt för de många Athenare, som älskade morgondrömmar – återvann, såsom genom ett trollslag sitt vanliga utseende, som bättre öfverensstämde med dess minnen och värdighet af hjerta i vishetsgudinnans stad.

En åskådare, som valt sin ståndpunkt framför Zeus Eleutherios' tempel eller den kongliga pelarhallen, hvilka åt söder begränsade torget, skulle då till höger sett rådhuset, Rättvisans tempel, Metroon och Apollons tempel – en linie af kolonnader, i de olika marmorarternas matta skimmer, alla hvilande i skuggan af Akropolis, medan till venster solen lyste på målningsgalleriets blåhvita pelare, samt i taflans bakgrund göt sin strålflod öfver Areopagens kulle och det vid dess fot belägna krigsgudens tempel. Omgifvet af dessa byggnadskonstens ädla skapelser, pelarrad vid pelarrad, i hvilka den korinthiskes prakt vek för den doriskes majestät och detta för den joniskes luftiga behag, ingaf det vidsträckta, nu nästan tomma, af en djupblå, vid synranden grönskimrande himmel öfverhvälfda torget en obeskriflig känsla af vemodsfull storhet, mägtigt stegrad genom de brons- och marmorbilder, som efter menniskomassans försvinnande ensamma befolkade och i tysta högtidliga linier, piedestal vid piedestal, omgåfvo detsamma. Der de nu stodo, med anletsdragen stämplade af olympiskt lugn, genomandadt (såsom alltid hos antikerna) af en vemodsflägt, syntes dessa vålnader af forntidens mägtiga andar, höjda öfver tidens vexlingar och saliga i sig sjelfva, drömmande

betrakta solstrålarnes lek och skuggans spårlösa skridande på den minnesrika platsen.

Småningom lifvades denna tafla. Från den ståtliga gatan Kerameikos nedstego grupper af medborgare, som vid denna tid plägade samlas på torget, för att tala om dagens nyheter och stadens ärenden; och hos dessa Athenare kunde främlingen, om han hade öga för sådant, ännu beundra den attiska finhet i skick och tal, hvars like aldrig funnits utanför Athens murar, den smakfulla och flärdlösa enkelhet i drägt, hvilken äfven hade funnits annorstädes, men nu var utträngd från den öfriga verlden af despotismens dotter: barbarisk yppighet. Ett offertåg skred tyst och obemärkt – så obemärkt att det kunde ingifva medlidande – mellan dessa grupper hän emot marmortrapporna, som förde upp till Propyleerna. I målningsgalleriets pelargång samlade en mästare i stoiska filosofien ett antal åhörare, som till större delen voro romerska senatorssöner och andra förnäma ynglingar, komne till Athen för att inhemta hellenisk visdom. Ty denna stad var ännu, vid sidan af Alexandria, den antika bildningens medelpunkt, ett universitet för romerska verldsriket, och öfverglänste sin medtäflarinna med minnena af tankens och lefnadsvishetens heroer: Sokrates, Platon, Aristoteles, Zenon, Epikuros. Ännu, sedan kristna kyrkan länge varit en triumferande, sedan i sjelfva Rom det sista hedniska altaret, Segerns, blifvit nedbrutet, ännu länge efter detta brann i den stilla, undangömda staden vid Saroniska viken den hedniska filosofiens lampa, vaktad af heliga minnen, närd af forskningens sista olja, tilldess hon ändtligen, färdig att slockna af sig sjelf, släcktes af ett vinddrag från despotismen, och den fromma verlden lydigt utan gensägelse af en enda röst anammade de orden: credo quia absurdum3. Dessförinnan, och vid tidpunkten för denna berättelse, förelästes Epikuros' lära ännu i hans ryktbara trädgårdar; utlades Platons ännu der han sjelf, „den gudomlige", sju århundraden förut hade förkunnat henne: under Akademias popplar; lustvandrade ännu Zenons lärjungar bland mästerverken af Pamfilos' och Polygnotos' penslar i samma pelargång, som från början gaf namn, åt deras skola – den glest, men af höga, öfvermenskliga gestalter befolkade! 4

Från nordöstra delen af staden började klockorna ringa i en kristen kyrka. Luften, ren och elastisk, fortplantade de mägtiga, dallrande ljuden vida öfver nejden. De genljödo i portikerna, brötos mot Akropolis' kalkbranter och förnummos, studsande från dessa, såsom djupa, aningsfulla suckar, pressade ur Pallas Athenas kopparbarm, der hon, jettestor, skinande i solen och skönjbar för seglaren långt bortom Sunions udde, reste sig från klippans spets och med hjelmbetäckt hufvud, öfver Parthenons gafvel, nedblickade på sin skyddsling, staden under hennes fötter.

ANDRA KAPITLET.

Möten på torget.

Klockorna ringde ännu, då Karmides och hans vänner voro samlade vid marmortrappan till Propyleerna. Dagen var Kristianernas glädje- och hvilodag; man såg dem familjevis skrida öfver torget på väg till kyrkan. Skaran var talrik: hon lät ana, att sjelfva Athen, hedendomens bålverk, kanske snart nog skulle tillhöra en fiende, som uppvext inom förskansningen, ej inträngt utifrån. I Rom vid Tibern och Rom vid Bosforen, i alla det stora verldsrikets folkhvimlande städer voro Kristianerne redan de till antalet öfverlägsne; der hade, med kejsaren och hofvet till föredöme, flertalet af de rike och förnäme småningom samlat sig omkring korset; der hade en hvar, som kände en gnista äregirighet i sin barm, skyndat att bekänna en lära, som var enda vilkoret för en af despotismen mindre fjettrad verksamhet; der hade slutligen oräkneliga nödens barn icke förmått tillbakavisa gåfvan af en klädning och tjugo guldmynt, hvilken utgjorde den lockmat, hvarmed Konstantinus, en ny menniskofiskare åt Herran, uppdrog själar ur hedendomens djup. I Athen var förhållandet ett annat. Athen låg utanför området för kejserliga hofvets omedelbara inflytelse: filosofien hade i denna sin moderjord de starkaste rötterna och bar ännu i denna stund blommor. Athenaren var

bunden vid sina fäders tro af ärofulla historiska minnen, af filosofiens och konstens tjusande makt. Han fann det hårdt att fördöma Perikles och Aristeides, att betrakta Sokrates och Platon såsom verktyg för onda demoner: han ville ogerna nedbryta sina tempel, byggnadskonstens mästerverk, och sönderslå sina bildstoder, skulpturens under. Derför var mängden af bildade Athenare ännu tillgifven den gamla religionen, sådan hon länge varit: förädlad af klarare gudsmedvetande, genomträngd af filosofien. Många bekände henne med större hänförelse än någonsin, emedan hennes tillvaro var hotad och de i henne sågo den menskliga värdighetens, tankefrihetens, den undergående kulturens enda räddning. Men alla de, för hvilka forskning, konstnjutning och historiska minnen voro såsom icke tillvarande, alla de, som tärdes af en hemlig smärta, af ånger öfver synder, för hvilka de ej sågo någon försoning, af grymma samvetsagg eller af fruktan för förintelsen, alla desse oräknelige hade skyndat att mot vissheten om försoning och evigt lif utbyta en lära, som endast passade för de själsstore, för glada, lyckliga och harmoniska eller för mycket tanklösa och lättsinniga menniskor, men erbjöd föga tröst åt de svage, som kände sig duka under i lifvets strid, åt de fattige och eländige, de brottslige och ångerfulle, med ett ord, den stora, ofantligt öfvervägande delen af menniskoslägtet i denna hårda, olyckliga, sönderslitna tid.

Vi återvända till torget, som i denna stund företedde en tafla af gripande motsatser. Templens herrliga kolonnader, gudarnes, tänkarnes, skaldernas, hjeltarnes bildstoder, bestrålade af en mild sol, öfverspända af en leende himmel – och inom denna ram, flätad af naturens och konstens glada skönhet, de till kyrkan vandrande Kristianernas skara, som nedströmmade från stadsdelarne Kolyttos och Skambonide, en allvarlig, ja dyster hop – qvinnorna obeslöjade, de flesta männerna höljda i grofva mantlar – främmande för sin omgifning, med skriande motsatser inom sig sjelf – bredvid trasiga uslingar de kejserlige embetsmännen i asiatiskt prunkande drägter; bredvid svärmare, höljda af smuts, blödande ur sjelfslagna sår, de lysande af slafvar burna palankiner, i hvilka förnäma Kristinnor hvilade – allt detta, skridande förbi ögat, medan luften skälfde af den vigda malmens manande rop!

Gruppen vid marmortrappan minskade icke intrycket af denna tafla, antik i sin arkitektur, romantisk i sitt staffage. De unga Epikureerna stodo skämtande omkring en bärstol, mellan hvars gardiner man varsnade än blott en flik af det koiska tyg, som för sin genomskinlighet kallades byssosdimma, än en mjellhvit guldsmyckad arm, än och i bästa eller värsta fall ett lockigt flickohufvud, som tillhörde ingen mindre person än Praxinoa, Athens täckaste hetär. Medan man ännu väntade på Myro, hennes väninna eller kanske medtäflarinna, framleddes af slafvar thessaliska gångare, smyckade med lysande täcken. Karmides, hufvudfiguren i gruppen, bar en hvit, till knäet räckande, veckrik kiton, kring lifvet sammanhållen af en med gyllene meandrar stickad gördel, samt öfver lifrocken en vid tyrisk mantel, vårdslöst kastad öfver den ena skuldran. Kring halsen hängde en guldkedja, vid hvilken signetringen var fästad. Benen, blottade från knäet till den af en sidensko omslutna foten, hade den marmorlika glans, som endast kroppsöfningar och badslafvarnes frotteringar med oljor, essencer och pimssten kunde åstadkomma. Karmides' vänner voro klädda ungefär som han. Det hela erbjöd en lysande, men för de förbiskridande Kristianerna ingalunda uppbygglig anblick.

– Hu, dessa menniskor, sade Praxinoa om Kristianerna; – deras åsyn skrämmer mig. Vackre Karmides, drag för gardinen. Jag blir sjuk, om jag måste se dessa olyckliga ansigten.

Då Praxinoa kallade Karmides vacker, så var denna för öfrigt vanliga artighet här öfverensstämmande med verkliga förhållandet. Hans gestalt, som egde den grekiska typens naturliga ädelhet, var genom gymniska öfningar utbildad till en formfulländning, värdig att mejslas i marmor, och hans anletsdrag voro regelbundna, utan att regeln hämmade intelligensens fria lek; men i dessa drag spelade tillika en besynnerlig blandning af lättsinne med beslutsamhet, hårdhet och högmod, och hela hans varelse, från ögats blick till muskelspelet i hans lemmar, bar vittne om den tragiska strid, i hvilken naturen långsamt tröttnande, men ännu segerrik, bekämpar verkningarne af ihärdiga utsväfningar.

– Vid Dionysos! utbrast Olympiodoros, i det han, ordnande sin gångares betseltyg, kastade en blick öfver torget, – der ha vi ju prokonsuln.

– Hvar?

– Vid Torg-Hermes bild. Han står bredvid en bärstol och samtalar med damen i densamma.

– Riktigt. Jag ser honom.

– Det är Eusebias bärstol, sade Karmides. – Jag igenkänner den.

– Aha!...Men betrakta vår Annæus Domitius! Jag tror, vid Here, att han på öppet torg emottager en sparlakanslexa af sin sköna hustru, inföll en af ynglingarne.

– Det vore icke underligt, anmärkte en annan.

– Jag inbillar mig likväl, att de ömsesidigt hafva skäl att förlåta hvarandra. Eller huru, Karmides? Fortsätter den fromma Eusebia sina försök att omvända dig?

– Nej, svarade Karmides, – vi ledsnade begge på försöket. Eusebia är mycket ombytlig ...

– Och du är sjelfva troheten!

– Och hon har förmodligen, tillade Karmides, – en älskvärdare proselyt i sigte.

– Se här är Myro! Nå ändtligen!... Välkommen, du fjerde bland Behagens gudinnor!

– „Välkommen, dagens stråle, som aldrig lyste klarare för vår stad!“ deklamerade Olympiodoros och fortfor, i trots af Myros solfjeder, som hotande kretsade i grannskapet af hans mun:

„Kom, Gudinna, nu och ur qvalens tunga Band oss lös! Fullkomna den bön, som hjertats Ömma trånad ber dig fullkomna: – hulda, Strid vid vår sida!“5

Sedan nu Myro anländt, var sällskapet fulltaligt. Ynglingarne svingade upp på sina hästar, slafvarne lyfte Praxinoas bärstol på sina skuldror, och tåget satte sig i gång.

Vi lemna det och begifva oss till Annæus Domitius, för att höra, huru det förhöll sig med sparlakanslexan, om hvilken någon af Karmides’ vänner varit elak nog att framkasta en förmodan.

Vi nalkas Annæus Domitius med den aktning hans samhällsställning och personlighet böra ingifva. Han är prokonsul öfver Akaja och den förste i andra rangklassen af romerska rikets storvärdighetsmän, med rättighet att kallas illustris och clarissimus; hans stamtafla räknar filosofen Senecas bland sina yngre namn och bekräftar hans härkomst från en redan i republikens dagar ansedd slägt. Annæi Domitii mantel är stickad med palmlöf och stjernor; stöfletterna, som utmärka hans rådsherrevärdighet, lysa i purpurglans och prydas, såsom bruket är hos nobiles, af gyllene halfmånar, hvilka sednare skola antingen beteckna hans höga börd, som berättigar hans ande efter döden till en plats ofvan månen, i grannskapet af stjernorna, eller (eftersom Annæus Domitius är Kristian och dylika föreställningar honom ovärdiga) snarare innebära en helsosam varning derom, att „under månan, den omvexlingsrika, bodde ingen fri från ödets kast.“ Nog af, halfmånarne finnas der, deras betydelse må vara hvilken som helst. Tvenne slafvar, som burit fyrfat med rökelse i prokonsulns spår, stå nu på vördnadsfullt afstånd, samtalande med Eusebias palankinbärare. Annæus Domitius är en man om fyratio år, lagom lång, men mer än lagom fet. Hans mage skulle anstå hvarken Hermes eller Apollon, men deremot icke misspryda en bedagad Faun. Prokonsulns hjessa är kal, hans ansigte uppbär godlynt öfverflödet af en dubbelhaka, ögonen äro lifliga och kloka. Rouéen,

gurmanden, den beräknande verldsmannen, se der Annæus Domitius, såvida icke skenet bedrager. Linierna kring munnen teckna ännu nöjet af den sista lukulliska supéen, de slappa dragen sqvallra om nattliga orgier eller (om man får tro prokonsulns egna antydningar till sin hustru) om nattliga studier (hvilka enligt samma auktoritet skulle omfatta theologien och bedrifvas i aldra djupaste hemlighet). Men Annæi profil är kraftig, och ögonen, vi nämnde dem nyss, äro ensamma i stånd att förläna lif och uttryck åt denna fettmassa.

Men nu ett ögonkast på hans gemål Eusebia, kallad den sköna, ännu oftare den fromma. Hon är Romarinna, måhända 27 år gammal, med örnnäsa, stora mörka ögon och rubinröda, små svällande läppar. Eusebia är på väg till kyrkan, som hon aldrig försummar, när Petros, de rättrognas – det vill vid denna tidpunkt säga Homoiusianernas6 – biskop, den hjertgripande förmanaren, den ljungande bestraffaren skall predika. Hennes drägt är botgörerskans – och hvad den kläder henne väl, ehuru den icke består af en tråd mer än den svarta klädningen, som ogördlad och fotsid faller så mjukt om de yppiga formerna! Icke ens en linnetunik under denna klädning! Dess färg brytes, som bårtäckets på en nyfallen drifva, mot den junoniska halsens och de lika junoniska armarnes alabaster, för att nu icke tala om en sådan liten förtjusande obetydlighet, som den nakna foten, hvilken sticker fram, då hon vänder sig på bärstolens kuddar. Diademet, öronhängena, halskedjan, armbanden, ringarne, alla dessa fåfängliga grannlåter, ända till den juvelprydde solfjedern äro lemnade hemma på nattduksbordet. Eusebias mörka lockar svalla, utan att hämmas af en enda hårnål, i fria vågor kring skuldrorna, och hennes fingrar, beröfvade sina diamanter, hafva ingen annan prydnad än deras naturliga skönhet och den lätta rosenfärg, toalettpenseln gifvit deras naglar. Eusebias kind, annars fiffigt färgad af helsa och ungdom, är i dag något blek, ty blekhet kläder botgörerskan. Konsten har här, med några lätta drag af en pensel, doppad i hvitt smink, uppfyllt en önskan, som naturen, lemnad åt sig sjelf, för ögonblicket icke kunde tillfredsställa.

– Annæus, säger Eusebia i mildt förebrående ton, och hennes blick sväfvar mellan bärstolens gardiner hän mot gruppen vid marmortrappan (som då ännu väntade på Myro): – du var således äfven denna natt upptagen af vigtiga sysselsättningar. Var det med statssaker eller med theologien?

– Med theologien? Nej, min Eusebia! Med statssaker? Ja, vid Herakles, bedyrade prokonsuln, och han tillade i halft förtviflad ton: – dessa statssaker jägta mig till döds.

Prokonsuln uppdrog ur gördeln en purpurkantad duk och torkade sin hjessa, liksom om blotta tanken på dessa ansträngningar kom honom att svettas. Under tiden skickade han ett förstulet ögonkast till sina hedniska vänner, Epikureerna, der särskilt de begge bärstolarne ådrogo sig hans uppmärksamhet.

– Annæus, sade Eusebia och hotade med fingret; – du har ännu det rysliga oskicket att svära vid de hedniska gudarne, och likväl är du katekumen.

– O, förlåt mig, Eusebia! Jag skall, vid martyrernas benrangel, vid helgonens relikskrin, hädanefter vakta min tunga för denna synd. Ack, när få vi återvända till vårt Korinthos, goda Eusebia? Detta Athen, i hvilket kejsarens vilja qvarhåller mig, denna stad, som skenbart är så lugn, så stilla, så aflägsen från händelserna, – ah, du anar icke hvad som jäser i dess barm. Min själ är i en oupphörlig spänning.

– Stackars Annæus!... Han är dock ännu vacker, den arme i mörkret vandrande ynglingen.

Dessa sista ord, som Eusebia endast tänkte, icke uttalade, gällde icke prokonsuln, utan Karmides, som just nu steg till häst.

– Jag vet, fortfor hon, – hvad du menar. Vi veta det alla rättrogna, och Petros tvekar ej att uttala det på predikstolen. Det är Krysanteus, den hedniske arkonten, som är den ena roten till detta onda. Att du icke fängslar Krysanteus, som dock är den rebelliske Juhani förklarade anhängare. Vi alla i församlingen undra deröfver.

– Ah, min vackra gemål, inföll Annæus Domitius leende och hotade i sin ordning med fingret. – Nu bryter du vår öfverenskommelse. Inga statssaker oss emellan! Du minnes det?

– Den andra roten till det onda, fortfor Eusebia med harm, – äro Homousianerna, desse förskräcklige kättare, som påstå, att Sonen är af samma eviga gudomsväsende med Fadren. Är det icke en blindhet utan like!?

–Åh, en obegriplig blindhet ... och ett lättsinne sedan! instämde prokonsuln. – O, Eusebia, hvad du i dag är förtjusande!

Prokonsuln fattade och kysste hennes hand.

– Annæus, fortfor Eusebia, – är det sannt, att kätteriets hufvud, Athanasios, varit sedd i dessa nejder?

– Hvad vet jag mer än ryktet? Hvad kan jag göra mer än skicka befallning till alla embetsmän i Akaja att efterspana och gripa honom? O, dessa statssaker, de utmärgla mig ... småningom.

– Arme, arme Annæus!... Men säg dock, hviskade Eusebia och lutade sitt hufvud närmare hans, – har du i natt emottagit något budskap från Konstantinopel?

– Eusebia, ja! svarade prokonsuln i samma ton och lade pekfingret på sin mun.

Eusebia visste det förut, ty budbäraren hade sökt prokonsuln i dennes hem, innan han genom en förtrogen kammarslaf blef visad till det hus, der prokonsuln superade med Karmides, Olympiodoros och hetärerna. Men hvad Eusebia icke visste och nödvändigt ville känna, var brefvets innehåll.

– Nåväl? frågade hon i yttersta spänning.

– Julianus ... Men tyst för Himlens skull, Eusebia!

– Nå, skynda dig! Hur är det med den gudlöse throninkräktaren?

– Uppror inom hans trupper! Två galliska legioner hafva gått öfver till Kristendomens och Konstantii fana. Men jag besvär dig, Eusebia, bevara denna hemlighet i djupet af din själ!

Den sköna botgörerskan sammanknäppte händerna och höjde en tacksam blick till himmelen.

Då prokonsuln gaf sin gemål förtroende af denna underrättelse, visste han, att den inom några timmar skulle vara bigtad för biskop Petros. Meddelandet var också afpassadt derefter.

– Och nu, min Annæus, förmodar jag, att du är på väg till kyrkan, för att lofva Herran och bedja om fortsatt framgång för kejsarens vapen?

Eusebia, jag känner detta både som plikt och behof. Men statsgöromålen, ve mig, statsgöromålen!

Prokonsuln såg sig om och gaf ett tecken åt en man, som stannat i hans grannskap.

– Stackars Annæus! Jag vill icke uppehålla dig.

– Sköna! Din åsyn är min lycka, men det är sannt, att jag för tillfället har brådtom ... och äfven du bör skynda, ty der ser jag redan biskopen och klerkerna.

Eusebia blickade ut genom palankinen. Hon sökte någon i skaran af de prester, som i högtidlig procession följde biskopen till kyrkan. Förmodligen fann hon äfven den hon sökte, ty blixten i hennes mörka öga upplöste sig plötsligt i trånfullt skimmer, hennes barm häfdes af en suck, och drömmande sjönk hon ned på

bärstolens kuddar. Ett ögonblick derefter gaf hennes ringklocka tecknet till bärarne att sätta sig i gång.

Så snart prokonsuln blifvit ensam, vinkade han mannen, som väntade i hans grannskap. Denne smög ett bref i hans hand.

– Hvar? frågade prokonsuln.

– Midt emellan Athen och Korinthos.

– Gå!

Prokonsuln lossade med sin stylus det band, hvarpå sigillet var tryckt, och genomögnade hastigt öfverskriften:

„.... till Petros, biskop i Athen, broderlig helsning och frid af Fadren, såsom ock af Sonen, af lika, men ej samma väsende med Fadren!“

Derefter stack han brefvet i gördeln under sin mantel, ordnade denne och ämnade gå, då biskop Petros, som red på en mula i spetsen för sina prester, nickade och höjde korset, som han bar i handen, till tecken att han önskade tala med prokonsuln. En annan vink till klerkerna befallde desse att draga sig tillbaka. Prokonsuln ilade med elastiska steg, och de begge rökelsebrännarne i fjäten, att möta prelaten på halfva vägen.

Petros, den homoiusianske biskopen, var ännu i sina kraftigaste år – en bredskuldrad, mager och muskulös gestalt med högburet hufvud, som i hvarje drag bar viljestyrka och magtlystnad preglade. Stridshästen hade bättre än mulan anstått en sådan man. Petros’ panna var låg och rak, blicken skarp och forskande, ögonbrynen långa och starkt hvälfda, näsan krökt och välproportionerad, munnen stor, men symmetrisk. Hvilken motsats mellan denne man, ur folkets lägsta klass uppstigen till sin värdighet, och den patriciske Annæus Domitius! Prokonsuln öfver Akaja syntes liten och löjlig, der han i sin pråliga statsdrägt, med kal hjessa, pussig hy, dubbelhaka, istermage och qvinligt fylliga vador stod framför Petros, biskop af Athen. Men förhållandet jemnades, när man iakttog Romarens lugna verldsmannahållning, hans spelande sjelfmedvetna blick, det fina leendet på hans läppar.

– Lysande och ädle herre, sade Petros i en ton, hvars öfverlägsenhet motvägde ordalagens ödmjukhet, – får jag den äran att i morgon se dig under mitt tak, eller tillåter du din ringe tjenare att vid samma tid besöka dig? Tiderna äro onda. Juliani ursinniga företag har till fruktansvärd höjd stegrat modet hos kättarne likasom hos hedningarne. Här finnas mycket, som uppmanar oss till gemensamma öfverläggningar.

Prokonsuln medgaf detta under en betänklig skakning på hufvudet och skyndade försäkra, att han skulle infinna sig hvarthelst biskopens gunst och hans egen plikt kallade honom. Efter utbytta helsningar satte Petros åter sin mula i gång, följd af klerkerna. Prokonsuln vandrade i motsatt riktning öfver torget.

Epikureerna, som vi nyss lemnat, helsades på sin färd genom den långa gatan Kerameikos med bifallsrop af bekante och obekante bland de skaror, som hvimlade i samtalssalarne och portikerna. Men många voro äfven de, som korsade sig och valde en annan gata, när de varseblefvo det lättfärdiga tåget.

– Idel äkta Athenare! Det gör mitt hjerta godt att se dem, sade en gammal utsvulten athlet.

– Jag känner dem! Hellener af gamla stammen, som älska konsten och fädernes tro! ropade en bildthuggare i luggsliten mantel och klappade händerna.

– Den der på grå skymmeln, han, som skrattar så godt och skämtar med hetären, gissa hvem han är! sade en bokhandlare, i det han vände sig till en romersk yngling, som tillfälligtvis blifvit hans granne. – Jo, ingen mindre än Olympiodoros, den odödlige skalden. Det var jag, som förlade hans första epigrammer. De hade

dålig afsättning, ty verlden är i sin nedergång och litteraturen föraktas. Men jag beklagar mig ej, nej visst icke. Ännu finna muserna höga gynnare ... Och som jag tillfälligtvis har med mig ett alldeles nytt exemplar af de beundrade epigrammerna [bokhandlaren drog fram en liten rulle under sin mantel], så afstår jag den med nöje åt en ädel främling ... Priset efter behag och omdöme ...

Romaren sade intet, men vinkade åt en slaf, som mottog och betalte rullen, hvarefter han aflägsnade sig ur den närgångne pratmakarens grannskap.

– De präktige gossarne! utbrast en blomsterflicka till en annan, i det hon lyfte på slöjan och blickade efter ryttarne, – såg du Karmides, min vän? Såg du honom?

– Demofilos, sade en borgare till en annan, – ser du molnet öfver Theseustemplet?

– Jag ser intet moln, min vän. Himmelen är ju alldeles klar.

– Så hör då!

Med en böjning af hufvudet fäste borgaren sin väns uppmärksamhet på tvenne personer i deras närhet. Den ene var en gubbe, som med en korg på ena armen hade satt sig att hvila på trappan till portiken; den andre en kristiansk presbyter. Den sednare tilltalade den förre med följande ord:

– Du är Bathyllos, olivehandlaren?

– Ja.

– Du gäller för en from man; men i kyrkan såg jag dig likväl aldrig. Hvaraf kommer detta?

– Jag är en rättrogen. Guds hus vanhelgas sedan länge af dem, som halta mellan ordets sanning och Arios' lögn.

– Du är då en af dem, som splittra den enda kyrkan och sönderdela Herrans lemmar. Förutsen J icke vedergällningens dag?

– Martyrernas dag, segerns dag! svarade gubben så högljudt, att han ådrog sig alla kringståendes uppmärksamhet. Homoiusianen aflägsnade sig.

– Demofilos, ser du molnet ännu?

– Ja. Det är qvalmigt i luften. Det liknar sig till åska.

– O, hon är välkommen, om blott hon rensar luften.

– Min Klinias, hviskade Demofilos, – ryktet går, att Julianus ...

– Tyst, menniska! afbröt honom Klinias i samma ton och såg sig omkring med en ängslig blick. – Nämn ej hans namn, om hufvudet är dig kärt. Kejsaren underhåller hundra tusen spejare. Murarne hafva öron, vassen sqvallra, likasom på Midas' tid, sjelfve månen låter nedbesvärja sig, för att yppa hvad han läser genom dina ögon. Tala icke, hoppas icke, tänk icke, såframt du ännu älskar det rosiga ljuset!

TREDJE KAPITLET.

Delfi. Orakelspörjarne.

Apollons ryktbara orakeltempel var beläget i en af berget Parnassos på trenne sidor omsluten dal. Nejden är vild och skräckinjagande – och måste varit det ännu mer för en pilgrim, som beträdde henne första gången, bäfvande i känslan af att nalkas en hemlighetsfull, gudomlig eller demonisk makt och oviss, hur ångan ur den pythiska hålan skulle gestalta hans framtid. Till en sådan främling var sjelfva naturen ett varnande rop att icke lättsinnigt söka utforska de öden, som bidade närmare hans graf. Öppen mot söder smalnar dalen, blifva klipporna högre och brantare, deras former vidunderligare, ju mer man närmar sig den punkt, der dalväggarne i spetsig vinkel sammanstöta. Här, i skuggan af cypresser, springer Kastalia i trenne källådror ur klippan.

Denna mångbesjungna källa fostrar en bäck, som efter enslig vandring genom dalen förenar sitt öde med ån Pleistos, och gemensamt med henne finner sin graf i Korinthiska viken. Längs denna bäck gick vägen till orakeltemplet.

En höstafton, året 361 efter vår tideräkning, vandrade på tempelvägen en äldre man och en ung flicka, som vid sidan af hvarandra styrde kosan inåt dalen. Begge voro hvitklädda, och man kunde ansett dem för pilgrimer, om ej oraklet mer än trettio år förut hade tystnat vid ett magtspråk af den förste kristne kejsaren och vallfarterne till Delfi sedan dess upphört. Främlingar voro de ändå i denna nejd, att döma af blickar och åtbörder, som röjde, att föremålen de här mötte voro för dem nya eller åtminstone icke alldagliga. Flickan betraktade med häpnad de mörka klipporna, som å ömse sidor upptornade sig mot himmelen, och ryste måhända för den djupa tystnaden, som snarare förhöjdes än stördes af bäckens sus och cikadans klagande sång. De öfriga sinnena voro dömda till hvila, medan ögat mättade själen med bilder af en skräckfull natur.

Vägen, som fordom hvimlat af sändebud från städer och konungar, af offertåg och pilgrimer, huru ödslig nu! Gräs och mossa betäckte honom; myrten uppspirade i remnor mellan hans stenar. Han skyddes äfven af dalens innevånare; de valde hellre en annan, närmare staden Delfi, emedan nejden vid denna tid oroades af röfvare, som hade tillhåll i Parnassens otillgängliga klyftor. Detta visste de begge främlingarne, men de voro upptagna med tankar, som utträngde farhågan för deras säkerhet.

Det fanns emellan mannen och hans ledsagarinna, trots skilnaden i år, en påfallande yttre likhet. För begge var den grekiska profilen gemensam, och hos begge mildrades han, ehuru i olika mån, af samma individuella afvikelser. Det var svårt att af mannens utseende bestämma hans ålder. Hans lemmar tecknades ännu af en herrlig mannakraft, men kindernas linier voro fördjupade af åren och – hvad som tydligast röjde den öfverskridna medelåldern, men tillika gaf ett märkvärdigt uttryck åt hans ansigte – valken under ögonbrynens yttre bågdel framträdde ovanligt bred och lade ett drag af energi emellan pannans allvar och det nästan svärmiska i blicken. Man återfinner detta drag i antika bilder af Nestor och Akilleus. Hans hår var något glesnadt öfver pannan; hans skägg (vid denna tid en sällsynt prydnad), mörkbrunt och krusigt som håret, omgaf läppar och kinder. Hans gestalt var hög och full af värdighet. Flickans ansigte var regelbundnare än följeslagarens, regelbundet ända till typisk stränghet, och denna ökades af den klara, genomskinliga, men friska blekheten i hennes hy. Hon liknade en marmorbild; men marmorn värmdes af de stora mörkblå ögonens milda ljus och lifvades af munnens ljuft böjda linie, som för en Lavater skulle gällt som osvikligt tecken för hjertats godhet.

– Hermione, sade mannen till flickan vid sin sida, – bergstoppen, som höjer sig derborta, iklädd afståndets blå mantel, är Lykoreia. På henne och hennes syskonhöjder lustvandrade, innan tviflet förjagade dem, Apollon och sånggudinnorna. Silfverskyarne, som bekransa henne, voro då farkoster från Lycksalighetens öar, landsättande sälla andar, som kommo att i de olympiskes sånger höra och i deras dansar symboliskt skåda verldsalltets mysterier. Dessa sånger, så berättar sagan, förnummos under stilla aftnar, lika denne, ner i dalen, och på deras toner sänkte sig sinnesfrid i de lyssnandes hjertan ...

Och nu, sade mannen för sig sjelf, – kringdrifva på samma höjder olyckliga menniskobarn, blodsmän och

kristianska svärmare, utstötta ur ett religionssamfund, som är dem värdigt. Röfvare på Parnassen! Sådane lära funnits der före desse, men de plundrade endast skalderna.

Ett leende spelade vid denna tanke på mannens läppar.

– Fader, sade flickan, – dessa klippor skulle förskräcka mig, om jag vandrade ensam. De äro så höga och grufligt söndersplittrade. Men ögat uppfriskas af Lykoreia, ty på henne gjuter solen sitt sken, och himmelen är klar och ren kring hennes hjessa.

– Så är det. När vår omgifning är mörk och dyster, söker ögat gerna ett ljusare fjerran ... Hermione, fortfor han och pekade till venster, – dernere hvilar den urgamla staden Delfi, af Homeros besjungen under namnet Pytho. Nu äro dess tusental af stoder sönderslagna, dess skatter röfvade, dess glans försvunnen. Theatern, stadiet, lärosalarne, gymnasierna stå tomma. Kristianerna, Hermione, hata konstens höga lek likasom forskningens djupa allvar. De tala om fattigdom och plundra våra tempel, om ödmjukhet och trampa våra nackar. Fordom genljödo dessa gator af päaner, hvimlade de af högtidsklädda främlingar och hvitmantlade offerprester. Nu vandrar ett tungsint folk öfver dess torg. Det fält, du ser derborta, med tvinande grönska, tecken af sparsam odling, till hvars fullföljande saknas armar och håg, detta fält är det krisseiska, dit fordom Hellenernas skaror drogo att bevittna snillets, styrkans och skönhetens segrar.

Hammarslag ljödo från staden. Man bröt sten ur en pelarhall derstädes till en under byggnad varande kristiansk kyrka. Det var den knidiska pelarhallen, på hvars väggar Polygnotos, penselns Homeros, hade målat det eröfrade Troja, Grekernas affärd och Odysseus' besök i underjorden. Förstörelsen kunde ses från den punkt, på hvilken de begge främlingarne befunno sig. De sågo det: flickan höljde sitt ansigte i slöjan; mannen fattade hennes hand och påskyndade sin gång.

Så inträdde de uti den lund af åldriga lagrar, som skiljde staden från orakeltemplet. Lunden uppfyllde det innersta af dalen mellan Parnassens branter och ökade med sin mörka grönska dess skymning. Han var helgad Apollon, och kransarne till Hellas' skalder och de pythiske segervinnarne hade lemnats af honom. Hans åldriga stammar lutade öfver bäcken, samlade sig till hviskande grupper, sammanflätade sina kronor till dunkla hvalf, i hvilkas skuggor man anade höga minnen. Och konsten hade kommit aningen till mötes. Der en stråle af dagen nedsköt under träden, der lyste han stundom på marmorpannan af en Homeros, som, gripen af ingifvelsen, slog upp de tomma ögonen mot höjden, eller på en grupp dryader, samlade kring en cittraspelande Orfeus. Nu skyddes lunden af mången såsom en hednisk demons tillhåll, och de friska blad, han årligen sköt, funno ingen panna att smycka, ty palestran saknade sina oljade kämpar, och der ingifvelsen ännu vidgade en skaldebarm, ljödo hymner till Honom, „den okände Guden", om hvilken Paulus en gång talat till folket i Athen.

Der var så tyst nu i lunden, medan Hermione och hennes fader vandrade igenom honom. Der var tyst sedan de öfvergifvit honom – tyst genom århundraden, medan Delfi sakta häntvinade och byn Kastris lerhyddor sökte stöd mot dess fallna pelare.

Men en dag, tolfhundra år oss närmare än tidpunkten för denna berättelse, sågo Kastris qvinnor, medan de sköljde kläder i källan Kastalia, några främlingar i den glesnade lunden. Hvad sökte de i denna glömda vrå mellan bergen? De sade på ett för qvinnorna obegripligt språk, att Kastalia var vanhelgad, och bröto från ett gammalt lagerträd några qvistar, kysste dem och vandrade bort. De främmande männen voro från Rom. Romerska folket hade beslutat, att en skald vid namn Tasso skulle lagerkrönas på Kapitolium, och fastän lager vexte i deras egna lundar, föredrogo de att hemta den från Parnassos. Var då den brutna kedjan mellan förr och nu återknuten? Ja, en stor förändring hade inträffat, ehuru det goda, halfvilda folket i Kastri anade intet deraf. Hellas var återuppståndet i frihetsanden, konsten och vetenskapen. Vetenskapen och konsten äro af naturen Hellener och oomvändeliga hedningar. De vörda Golgathas oliv, men Parnassens lager är

symbolen för deras strider och segrar.

De hvitklädda vandrarne – fadren och hans dotter – stego på en förfallen stentrappa uppför en klippa vid foten af den ena dalväggen och sågo nu orakeltemplet hvilande under de mörka fjellbranterna. En ålderstigen Apollonprest, den ende öfverblifne af hundra, bevakade dess bleknade prakt. Han träffades, hvilande under en cypress och stirrande på det hemlighetsfulla E, som någon af forntidens män hade tecknat öfver ingången till templet. Det händöende lifvets aftonrodnad genomskimrade hans infallna kinder, och skägget föll i hvita böljor öfver hans bröst. Pilgrimerna, ty sådane voro de likväl, helsade honom med vördnad.

– Jag heter Krysanteus, sade främlingen, – och är en man af Athen. Denna flicka är min dotter Hermione och sedan sexton år tillbaka mitt enda barn.

– Jag helsar er välkomna, sade Apollonpresten Herakleon. – Är edert ärende att bese helgedomen?

– Nej, svarade Krysanteus, – vårt ärende är ett annat än skådelystnadens, som endast skulle mätta oss med grämelse. Vi hafva kommit för att rådfråga oraklet.

Den gamle prestens ansigte uttryckte förvåning. – Vet du icke, sade han, – att Pythians röst är förstummad och de profetiska ångornas källa sinad? Den sista prestinnan är längesedan död.

– Tyvärr, jag vet det alltför väl, svarade Krysanteus. – Men fast Pythian är död, lefver den siande guden evigt.

– Apollon är död! genmälde Herakleon och fäste på Krysanteus en blick, hvars mystiska uttryck förhöjde det oväntade och besynnerliga i dessa med öfvertygelsens fulla ton uttalade ord. Gubbens ögon uppenbarade en själ, som helst dväljes i sig sjelf, men när hon från sjelfbetraktelsen drages till de yttre tingen, snarare fattar dem i en enda bild än fäster sig vid de serskilda företeelserna. En sådan blick är egen för theosofer och mystici; han har något hemskt och andigt för verldens barn: han erinrar om döden och nödgar till tro på oförgängligheten. Han uppenbarar tillika ett något, som ligger utanför förståndets krets, på gränsen till vanvettet. Måhända var det just detta, som Krysanteus fann i gubbens blick – hvarur han förklarade det svar, som denne gifvit. Arkonten af Athen kände en rysning genomila sig. Han teg ett ögonblick och sade derefter i en mild, af medlidande genomträngd ton:

– Jag lemnar din tro på sina grunder. Men månne ej vi alla, som Sokrates, bära ett orakel i vår egen barm?

– Om så är, hvi kom du hit att rådfråga det förstummade?

– Den som vill drömma söker ju tystnaden, ensamheten och mörkret, icke bullret, menniskohvimlet och dagsljuset. Så äfven den, som vill tala med Gud i bönen och förnimma hans svar i ingifvelsen. Honom är icke tystnaden för det yttre örat nog, icke mörkret för det yttre ögat. Hvarje jordiskt ljud måste hafva förtonat i känslan, och hvarje jordisk bild utplånats i fantasien, ty känslan är ju såsom själens öra, och fantasien som hennes öga, hvarmed hon förnimmer det gudomliga. Men hvar finner jag en ort, hvilken som denna fattar känslan med majestätet af tusenårig helgd och griper fantasien med sin enslighet och den höga symboliken i sin natur? Se derför, Herakleon, kommo vi hit, jag och min dotter.

– Nåväl, hvaruti kan jag nu gå din önskan till mötes?

– Min dotter är en from jungfru. Låt henne undergå de reningar, som kroppsligt stödja själens ansträngning att befria sig från jordiska tankar och blifva emottaglig för himmelska! Och sedan detta skett, så led Hermione till den heliga trefoten och låt henne en natt förblifva i templet!

Hermione, som uppmärksamt lyssnat till Apollonprestens och hennes faders samtal, sade nu: – Vördnadsvärde man, uppfyll min faders önskan!

Apollonpresten besinnade sig ett ögonblick och svarade derefter:

– Om det är din afsigt, Athenare, att din dotter sjelf skall vara på en gång den frågande, den ingifvelsen emottagande och den ingifvelsens mening uppfattande, så är mitt embete här öfverflödigt, och jag bryter ej mot kejsarens befallning, om jag för er, liksom för hvarje skådelysten besökare, öppnar tempeldörren. Du sjelf, Krysanteus, må leda din dotter till trefoten. För det orakel, som du vill tillfråga, är det likgiltigt hvem som förrättar en sådan handling. Och hvad reningarne angår, så må din dotter, om hon vill följa de föreskrifna bruken, bada i källan Kassotis, tillbringa en dag med fasta och betraktelser, samt, när hon kommit till trefoten, dricka en skål af Kastalias vatten. Min tjenarinna skall undervisa och biträda henne i dessa förberedelser. Men under tiden skolen J vara mina gäster. Jag har ej under långa månader skådat ett främmande ansigte: jag lefver här som i en verld för mig och bidar döden i skuggan af mitt tempel. Men desto kärare är mig åsynen af en man, som du, och en jungfru, sådan som din dotter. Följen mig! Jag vill helsa er välkomna öfver min tröskel.

Den gamle Herakleon räckte Hermione handen och förde sina gäster till ett rum, beläget i en byggnad nära templet. Hans ålderstigna tjenarinna, den enda menniska, som delade hans enslighet, bäddade hvilosoffor åt Krysanteus och Hermione, tvättade deras fötter och dukade dem ett bord med bröd, mjölk, frukt och drufvor. Hon glömde ej heller att af friska blommor fläta kransar, hvarmed gästerna till den enkla måltiden skulle smycka sig.

Det började redan blifva skumt i kammaren, hvars enda fönster vette åt den närstående klippväggen. Samtalet kom under måltiden att falla på det röfvarband, som oroade trakten. Den gamle presten visste icke mer derom, än att desse röfvare voro Kristianer af någon viss, utaf de öfriga Kristianerna hatad sekt, att de icke voro landets infödingar, utan ditkommit, man visste icke huru eller hvarifrån, samt att de en dag under den sistförflutna våren hade till ett betydligt antal infunnit sig här och affordrat honom tempelnycklarne, men lika litet tillfogat honom och hans tjenarinna något ondt, som skadat något i templet, hvilket för öfrigt icke egde någonting mer, som kunde tillfredsställa rofgirigheten. Kejsar Konstantinus hade i detta fall längesedan förekommit dem, i det han låtit bortföra de sista dyrbarheter den fordom omätligt rika helgedomen egde. Gubben vidrörde denna sista omständighet i en ton, som ej förrådde någon bitterhet. Ålderdomen hade kanske iskylt hans hjerta. Men den athenske mannens ansigte mörknade, och han lyssnade knappt till den gamla tjenarinnan, som nu tog till ordet och förtäljde, att röfvarbandet hade flera gånger gjort nattliga infall i den närbelägna staden Delfi, plundrat mycket och ihjälslagit många menniskor. Men nu hade från Korinthos anländt en trupp soldater till Delfis beskydd. Detta visste tjenarinnan att berätta, ty hon plägade besöka staden i hushållsärenden, men hennes herre gjorde det aldrig.

Sedan måltiden var intagen, lemnade man kammaren, för att i det fria njuta qvällens bleknande skönhet. Herakleon förde sina gäster till en grotta, som fanns ett stycke från templet. Bäcken sorlade i hennes grannskap. Hon var öppen mot vester, och aftonsolen, som lyste genom ett trångt pass dermidtemot, göt sitt rosenskimmer i hennes skymning. Cypresser, myrten- och rosenhäckar vexte rundtomkring, murgrön och kaprifolium slingrade kring hennes väggar. Här på en mossbänk vid grottans ingång satte sig Apollonpresten, arkonten af Athen och hans dotter.

Hermione sade: – Erinrar du dig, Herakleon, om oraklet, när det ännu talade, någonsin yttrade sig om honom, af hvilken Kristianerna tagit sitt namn?

Den gamles ansigte ljusnade, likasom om denna fråga varit honom kär att besvara. Han genmälde: – Hören följande orakelspråk, gifna en man, som för mer än hundra år sedan anlände hit och frågade oraklet just om

Jesus:

Kändt af de vise är, att ur kroppens förgängliga boja Svingar sig oförgänglig den mensklige anden, men ingens Själ till olympisk flygt sig lyft på hvitare vingar.

Då spörjaren undrade, att en så ädel man måste lida missdådarens död, svarades genom Pythian:

Icke af kroppsligt ve befläckas odödlige anden: Lida är allas del, att himmelen vinna den frommes.

– Jag känner dessa orakelspråk, sade Krysanteus. – Porfyrios anför dem i sin bok mot Kristianerna.

– Är detta allt, hvad oraklet yttrat om den galileiske vishetsläraren? frågade Hermione.

– Nej, vi hafva ännu en utsaga från en mycket sednare tid:

Stunget af mask, af sol förtorkadt eller i frostnatt Gulnadt eller alltren i knoppen danadt till vanvext Ser jag på verldens träd hvart blad; men ett är fullkomligt.

Apollon, fortfor Herakleon, – var skön till gestalten, men såsom siare kallades han likväl den snedmunte, emedan han hade sina skäl att än med allmänna, än med tvetydiga ordalag tillbakavisa den närgångna nyfikenheten. Så mycket är dock klart, att oraklet ingalunda hyst agg till Jesus. Ingen, icke ens Sokrates, har af Apollon blifvit så prisad som den vise från Judalandet.

– Han var, sade Krysanteus, – en religiös ande, genomvärmd af det gudomliga, en praktisk vishetslärare och stor theurg. Porfyrios berättar om sin mästare Plotinos, att denne har fyra gånger, i hänförelsens tillstånd, skådat ur-enheten, den ende och sanne guden. Detta skedde på hans ålderdom mot slutet af en lefnad, hvars hela traktan var själens rening och ideernas verld. Jag föreställer mig, att hvad Plotinos uppnådde genom att sänka sin ande i det begrepps- och formlösas haf, det egde Josefs son mera af naturen, och såsom något stadigvarande, så att han kunde vandra bland menniskorna och verka i det yttre, utan att hans skådning i det gudomliga blef grumlad.

Hvad han egde i högsta mån, det ega vi alla, åtminstone till möjligheten, i en lägre. Lotosblomman synes gunga fritt på vågen, men hennes stängel ringlar genom djupet och är rotfast i dess botten. Så sväfvar menniskoanden med begränsad frihet på verldsflodens yta, och hans förnuft är som blomsterkalken, hvilken öppnar sig för solen och vänder sig efter henne, men han är med tvenne rötter, känslan och fantasien, rotfast i verldsanden – Apollon eller hvad man vill kalla honom. Genom dem intränger Gud i oss; genom dem, såsom genom ett språkrör, talar han i våra själar och låter sig förnimma i många former: såsom samvetets röst, såsom konstnärens ingifvelse, såsom aning och profetia. Att grunden till dessa förnimmelser ej är i den enskilda menniskan sjelf, utan är en allmän och gemensam, nämligen Gud, i sin uppenbarelse som verldsande, det skönjes deraf, att grunddragen i samvetets lag äro hos alla folk och menniskor densamma, och att konstnärernas verk, ehuru i olika fullkomlighet och från olika sidor, spegla samma idé.

Då Krysanteus tystnade, och den gamle Herakleon, som småleende lyssnat, ej syntes benägen att genmäla något, tog Hermione blygsamt ordet och sade:

– Det röjer sig ock af den himmelska värma, som sprider sig i själen, när hon fattas af något skönt, sannt och godt. Men olikheterna kunna förklaras af menniskornas olika själsanlag. Tvenne blommor, som vexa bredvid hvarandra i samma jordmån och ur honom hemta samma näring, omarbeta henne till enlighet med deras egna, sins emellan olika naturer och afyttra henne, såsom ljufva, men sinsemellan skiljaktiga vällukter. Är det ej så, min fader?

Krysanteus log bifallande, lade sin arm kring dotterns hals och kysste hennes panna.

Då solen gått ned, återvände Herakleon med gästerna till sin boning. Här lemnade dem Hermione och följde den gamla tjenarinnan, ty flickan skulle samma qväll bada i Kassotis och göra andra förberedelser till den förestående natten, som borde tillbringas under betraktelser och böner. Den följande dagen skulle vidare egnas åt fortsatt badande, fasta och ensliga betraktelser, tilldess skymningen inbrutit. Då skulle Hermione ledas af sin fader till Pythians, öfver de profetiska ångornas håla stående trefot och förblifva under natten ensam i templet, afvaktande uppenbarelsen.

När männerna befunno sig ensamma med hvarandra i den lilla kammaren, hvilande på sina soffor, med den tända lampan emellan sig, äskade Krysanteus en förklaring af de besynnerliga ord, hans värd yttrat, om Apollons död.

Herakleon var villig att gifva en sådan förklaring, och det visade sig nu, att den gamle, drifven af sin andes behof, hade uppgjort ett eget theosofiskt system, i hvilket han fann den tröst, han behöfde, för den läras undergång, hvilken han från sin barndom hade tjenat och med religiös värma omfattat. Han älskade sina minnen, vördade den fallna storheten, i hvars tjenst han verkat, och kunde likväl, emedan denna lära försonade honom med ödet, dö nöjd och lugn, den siste Apollonpresten med blicken på sitt öfvergifna tempel.

Herakleon sade:

I andeverlden, af hvilka den synliga, såsom Platon säger, är en skugga, har redan längesedan, nämligen vid tidpunkten för Jesu lefverne, en stor förändring timat. Om denna förändring veta vi dock endast föga, ty när det skuggande föremålet lider en omvexling, så omgestaltar sig väl äfven skuggan, men hon återgifver dock endast, och äfven detta ofullkomligt, föremålets utlinier. Det, hvarpå jag syftar, skall blifva dig klarare af hvad jag nu vill berätta. Jag har uppspårat och antecknat många hemlighetsfulla tilldragelser, som bära vittnesbörd om den i andeverlden timade förändringen, men skall bland dessa endast anföra följande:

7 Epitherses, fader till rhetorn Ämilianus, reste en gång till Italien på ett skepp, som hade många resande och mycket handelsgods ombord. Då skeppet hunnit utanför Ekinadiska öarne, blef det vindstilla. Det var qväll, men de fleste af skeppsbesättningen och de resande ännu vakna, då plötsligen alla förnummo en röst, kommande, såsom det tycktes, från Paxäöarne, och ropande styrmannens namn. (Han var en Egyptier och hette Thasus.) En allmän undran uppstod, och Thasus sjelf blef gripen af skräck. Först sedan rösten trenne gånger låtit höra sig, förmådde han svara, hvarefter den ropande med ännu högre röst lät förnimma följande befallning: när du hunnit till orten Palodes, så tillkännagif, att den store Pan är död! Allas undran ökades och man öfverlade hvad som vore att göra. Thasus sjelf beslöt, att i händelse af god vind skulle han utan vidare åtgöranden segla förbi Palodes, men inträffade vindstilla i dess grannskap, så skulle han ropa ut hvad han hört. När skeppet nu anländt utanför Palodes, var det åter vindstilla och hafvet lugnt, hvarför Thasus, i enlighet med sin föresats, ropade från aktern af sitt fartyg och vänd mot land, de ord, han hört: den store Pan är död! Knappt voro dessa ord uttalade, förrän luften fylldes af ett med undran blandadt suckande. I Rom blef denna händelse snart bekant genom de många, som varit vittne till henne, och kejsar Tiberius lät kalla Thasus till sig och anställde en närmare undersökning af händelsens förlopp, dess möjliga grunder och betydelse.

En liknande tilldragelse, fortfor Herakleon, – upplefde grammatikern Demetrios på sin upptäcktsresa omkring de brittaniska öarne. Med detta ställer jag i förbindelse det rykte, som vid Jesu tid gick kring verlden och gjorde mycket uppseende i Rom, att nämligen fågeln Fenix ånyo hade visat sig i Egypten[8]; likaledes den omständighet, att från samma tid har den eviga lampan i den egyptiske Ammons tempel kräft för sitt årliga underhåll ett mindre mått af olja än fordom[9]. Ty små ting, Krysanteus, kunna vara tecken af en mycket stor förändring. Men vittnesbörd, ännu klarare än dessa, finnas ju äfven. Sådane ser jag deruti, att den profetiska kraften mer och mer försvann från detta orakel, långt innan Kristianerna blefvo en mäktig

sekt, och att alla de otaliga andra oraklen efter hand förstummades af sig sjelfva; vidare deruti att tron på gudarne slocknat i allt flere hjertan, att skalder och konstnärer icke erhålla den ingifvelse som fordom, och att rysliga olyckor, följande hvarandra tätt i spåren, gå öfver verlden, förminskande menniskoslägtet. Hela vårt Hellas kan nu, såsom jag finner det skrifvet, icke uppställa så många tungt beväpnade krigare, som fordom det lilla Megara skickade emot Perserna. Märker du ej, att någonting saknas, som fordom varit, att någon hand, som fordom var öppen, nu knutit sig öfver verlden? Kan du säga, hvilka de murar voro, som fordom höllo den obekanta österns skaror inom sina vissa gränser, och hvarför dessa murar på en gång fallit? Hvarifrån den trånad, som fattat öknens söner och drifver dem, våg på våg, att krossas mot våra legioners jern? Skola de icke slutligen besegra hindret och öfversvämma oss? Kan du säga, hvarför våra skogar och källor icke susa såsom fordom, hvarför naturens symboler plötsligt stelnat till andelösa tecken, i hvilka inga gudakrafter uppen- bara sig? Det obeskrifliga och ofattliga, som fordom andades genom tingen, detta något, som vi kallade den store Pan, hvilken likasom med flöjters ljud lifvade naturens enslighet, detta är borta. Det uppsteg som en dimma ur jorden, lyfte sig allt högre och försvann i rymden. Jag har spårat dess väg. När det öfvergaf Gäa, blef rösten ur den pythiska hålan och Trofonios' grotta allt svagare, ty den obeskrifliga kraften hade lemnat jordens djup och likasom sväfvade nu öfver jordytan, inträngande i menniskoandarne. Deraf förklarar jag den företeelse, att verlden på en gång blef uppfylld af spåmän, sibyllor, magi, theurger, goeter och undergörare, bland hvilka Apollonios af Tyana var den störste. De voro förut så godt som okända, men alltid enstaka; nu öfversvämmade de länderna. Från Ktesifon till Herakles' stoder bevittnade folken deras undergerningar, tills slutligen äfven hos menniskorna den obeskrifliga kraften var försvunnen. Dessa äro de tecken, jag iakttagit hos skuggan, och af hvilka jag sluter till en stor förändring hos det skuggande. Men hvarutinnan består nu denna förändring och hvarifrån har den uppkommit? Denna fråga har sysselsatt min själ under de långa år, jag tillbragt här i ensamheten. Och när jag hade forskat i tio år, i tjugo år och försökt många olika vägar, för att intränga i denna hemlighet, så måste jag dock slutligen stanna vid den förmodan, som i första ögonblicket af mitt tänkande i detta ämne påträngde sig mig, men hvilken jag då förkastade såsom låg och ofilosofisk. De naturlagar (så är min tanke) hvilka herrska i menniskoverlden, äro skuggor af andeverldens och finna i dem sin motsvarighet. Den lag, som bjuder, att menniskan skall födas, åldras och dö, är en skugga af den lag, som de olympiske voro underkastade. De hafva, dock i högre mening än den menskliga, blifvit födde – det säger sjelfva mythen – de hafva åldrats, och de äro döde. Den store Pan är död, Apollon är död, de väsen, som våra fäder dyrkade, äro döde. Häpna ej, Krysanteus, öfver mina ord! De innebära intet hädiskt. Dessa väsen, goda och dyrkansvärda, som uppfyllde verlden med skönhet och glädje, som älskade de dygdige, beskyddade samhällena och straffade brottslingar, voro dödliga som menniskan, deras skyddsling, och odödliga som hon. O, låg jag ej redan som yngling framför min Apollons bild och skådade hela timmar i hans anlete, hänförd af hans lugna, öfvermenskliga skönhet! Och likväl strömmade mina tårar, ty ju längre jag betraktade honom, desto mer smältande genomskimrades hans skönhet af ett vemod, olympiskt och öfvermenskligt som hon, och jag undrade, om konstnärn medvetet hade inlagt detta drag i sitt verk eller om det nödvändigt, utan konstnärns afsigt, åtföljer den högsta, i former framställbara skönhet.

Jag vet nu det dragets betydelse: det var medvetandet af dödligheten. De olympiske voro ett slägte högre än vårt: våra fäder kallade dem gudar, J filosofer kallen dem med ett riktigare namn magter eller demoner. Som menniskans första uppfostran styrdes af dem, så var deras egen uppfostran och fortsatta uppgift att ordna vårt slägte i samhällen, lära dem det rätta och väcka dem för det sköna. Från denna verksamhet äro de bortkallade; de finnas ej mer för oss, ty de hafva återvändt i det sköte, som födde dem: i mångfaldens enhet, alltets källa, det varandes medelpunkt: den ende, sanne Guden. Bannlyst vare den tanke, att de gudar, i hvilkas knän våra fromma fäder nedlade sina böner, som de anropade i sin bedröfvelse och lofsjöngo i sin lycka, voro tomma foster af deras föreställningar! Men att de voro dödlige, derom fanns redan i grå forntiden en aning, åt hvilken Hesiodos gaf sinnlig form i denna utsaga af en najad:

Nio slägten af kraftiga män mångpratande kråkan Ser förblomma; men tre gånger fler snabbfotade hjorten.

Tre hjortåldrar är korpens lif; korpåldrarne nio Lefves af Fenix, som bränd vi tio gånger få skåda, Vi, den egisskakande Zeus' skönlockiga döttrar.

Så talade Apollonpresten, medan lampans sken flämtade på hans vissnade ansigte. Hans gäst hade lyssnat med uppmärksamhet, men ville nu ej med någon framställd anmärkning mot hans åsigt förlänga samtalet, kanske för den skull att natten redan var långt framskriden och den gamle behöfde hvila.

FJERDE KAPITLET.

Krysanteus.

Läsaren torde från första kapitlet af denna berättelse påminna sig en man, som en vacker morgonstund gick öfver torget i Athen, medan handelshvimlet der var som lifligast, och som då af olika personer utpekades såsom den rike Krysanteus, filosofen Krysanteus, Krysanteus erkehedningen. Det är samme man, som läsaren nu ser uppträda i Delfi, störande den siste Apollonprestens ensamhet. De tre ofvannämnda tilläggen till hans namn voro alla berättigade, icke minst det sista. Att Krysanteus var den rikaste mannen i Athen betydde vid denna tid icke så mycket; mer betydde det, att om han utbytt detta Athen mot det yppiga Babel vid Tibern eller dess ungdomslysande medtäflarinna vid Bosforen, och der utvecklat ett lefnadssätt, öfverensstämmande med sina tillgångar och tidens skick, skulle han i slösande yppighet svårligen kunnat fördunklas af andra än kejsarens gunstlingar och de kristne biskoparne, ty vi tala ej om hofvet sjelft och dess kolossala prakt, som naturligtvis stod öfver jemförelse med hvad en enskild man i den vägen kunde åstadkomma. Men Krysanteus var alldeles otillgänglig för en äregirighet af sådant slag. Han förblef i sitt Athen, och grunden härför låg icke i en Cæsars stolthet att heldre vilja vara den förste i en by än den andre i Rom. I sjelfva Athen öfverglänste honom mången i prakt och vällefnad.

Men hvartill använde då Krysanteus sin rikedom, då man i hans hus såg ingenting af den asiatiska lyx, hvarmed den tidens förmögne omgåfvo sig? Hvarje Athenare kunde besvara denna fråga. De visste, att hans skarpsinnighet hade utletat tusen andra sätt att förstöra penningar. Hans slöseri var af alldeles eget slag. Landet kring Athen hade fordom varit ryktbart för sina olivplanteringar. Attikas bergsluttningar voro då beklädda med skogar af detta herrliga och nyttiga träd, helgadt, som man vet, åt Pallas Athena. På Krysanteus' tid voro dessa skogar i det närmaste försvunna, och Attika hade förlorat den förnämsta af sina inkomstkällor. Krysanteus ville komma henne att flöda med ny ymnighet, och han kämpade, utan att tröttna, en jettekamp mot natur, menniskor och tidsförhållanden, för att återskänka de nakna bergen sin prydnad och deras eländiga bebyggare sin välmåga. Striden hade nu fortgått i tjugo år och Krysanteus ännu icke förslappats, uppmuntrad, i stället för nedslagen, af den jemförelsevis obetydliga framgången af sina ansträngningar. Landtegendomarne omkring Athen hade under stadens sjelfständiga och lysande tid varit mycket dyra; nu lågo de till stor del öde. Krysanteus inköpte sådana ödeliggande fält, insatte sina frigifna slafvar till förpaktare af desamma och hade den glädjen att se skördar vaja, der förr knappt fanns fårbete. Men denna glädje blef i det närmaste hans enda jordränta, ty prokonsuln Annæus Domitius kände visserligen å ena sidan den sanningen, att „der ingenting är att taga, der har kejsaren förlorat sin rätt“, men drog å andra sidan häraf den följdriktiga slutsatsen, att der någonting är att taga, der bar kejsaren icke förlorat sin rätt. Den praktiska tillämpning, han gaf häråt, var lika följdriktig som slutsatsen sjelf och ledde i en cirkel tillbaka till premissen, den förstnämnda sanningen. Endast den personliga afgiften – „nässkatten“ – steg under kejsar Konstantii tid till 26 guldstycken. Hvad skulle då Krysanteus göra? Han fann sig i sin lott och tröstade sig dermed, att den magra, stenbundna nejden kring Athen ännu bar skördar, medan i det herrliga Kampanien 400,000 tunnland – en åttondedel af landskapet! – lågo öde till följe af de kejserlige embetsmännens utpressningar. Men Krysanteus' slöseri hade icke inskränkt sig till olivplanteringen och

jordbruket. Hvarhelst han på torg och gator fann en Athenare, som skylde sitt fullblod under en trasig mantel, så anhöll han denne dagdrifvare med frågan: hvad nyttigt kan göra? Nu fanns i Athen en hel mängd trashankar, hvilkas ädla stolhet sårades af denna fråga, fast hon var gifven i vänligaste afsigt, och när de på långt håll sågo Krysanteus, smögo de, hellre än att möta honom, in i en portik, en samtalssal, en barberarstuga; men många voro äfven de, hvilka ett uppriktigt svar på hans fråga hade skänkt välstånd. Krysanteus gaf inga allmosor, utan åt ålderstigna och orkeslösa – Kristianerna tadlade den rike mannen för denna hjertlöshet – men han egde en beundransvärd förmåga att upptäcka hvartill menniskor dugde och använda dem på deras rätta plats. Kanske var det ena dagen en afkomling af Kleon, som Krysanteus satte i stånd att drifva ett garfveri; kanske andra dagen en ättling af Hyperbolos, som fick låna penningar att inrätta en lampfabrik. Nog af att yrken, för hvilka det fordna Athen var berömdt, ånyo uppblomstrade: stadsdelen Skambonide genljöd ånyo af städens klang i vapen- och metallfabriker, i Kolyttos tillverkades åter kläden och tyger, i Piræeus byggdes åter skepp. Sedan Krysanteus gifvit första stöten, fortfor rörelsen af sig sjelf och tillväxte utan hans åtgöranden. De summor, han nedlagt på näringsflitens uppmuntran, strömmade tillbaka uti kassakistan i hans aula. Om framgången således öfverskylde hans slöseri i denna riktning, så framstod det desto naknare i andra. Krysanteus hade en lång tid den vurmen att vilja se de sköna konsterna återlifvade i deras egen födelsestad. Fidias och Parrhasios hade genom sina skapelser förvandlat konstnärn i folkets ögon från en vanlig handtverkare till en det skönas prest, inspirerad af Apollon, helig som sådan. Men Hellas’ konst hade gått under med sista skenet af Hellas’ frihet. De som nu förde mejseln eller penseln betraktades, i trots af deras egna anspråk, för hvad de verkligen voro: handtverkare – stenhuggare och färgstrykare. Felet låg hos dem sjelfva, som gjorde konsten föraktad, och hos tiden, som lät förleda sig att förakta konsten och dess utöfvare. En yngling af ädel börd kunde icke längre taga penseln eller mejseln i hand, om än den räcktes honom af sjelfva Pallas Athena. Hedningarne förgudade sina gamle konstnärer och missaktade sina unge: Kristianerna hatade både de gamle och unge. Under sådane förhållanden var den uppgift, Krysanteus här ville lösa, en ganska svår. Också misslyckades försöket alldeles, såvida man nämligen antager, att målet icke var att förstöra penningar, utan att upphjelpa konsten. De målningar, Krysanteus köpt af unga konstnärer och frikostigt betalt, prydde nu väggarne hos hans förpaktare; de bildstoder, hvilka samma vurm förmått honom att tillegna sig, voro allesammans förde till hans landthus och uppställda i en lund, der deras behag doldes af cypressers skugga och vaktades af taggiga rosenbuskar. Tyvärr hafva vi ännu icke slutat förteckningen på den athenska arkontens penningödande dårskaper. Vi nödgas tillägga, att han älskade litteraturen. Sjelf egde han en bokfabrik, som öfversvämmade verlden med skrifter icke blott af de gamle klassiske författarne, utan äfven af åtskilliga nya, sådane som Hierokles, Porfyrios och Jamblikos. Han hade icke längesedan i sin egenskap af bokhandlare lidit en ansenlig förlust genom kejsar Konstantii befallning, att alla skrifter af Porfyrios skulle brännas. Porfyrios hade nämligen skrifvit emot kristendomen – Hierokles och Jamblikos likaledes. Spridningen af sådane böcker var ensam tillräcklig grund för det namn af erkehedning, som Athens Kristianer gifvit Krysanteus, men hvaraf han icke fann sig det ringaste sårad. Beslägtad med hans kärlek till litteraturen var den för theatern. Han hade i sin ungdom offrat summor, som vi blygas att omtala, blott för att låta Athenarne ännu en gång skåda ett sorgespel af Sofokles uppfördt med samma glans som fordom. Han sjelf hade aflönat skådespelarne, och uppsatt de lysande dekorationerna, han sjelf inöfvat korerna till hvilka Athen på hans uppmaning hade lemnat sin förnämsta ungdom. Också belönade honom staden med en lagerkrans och en bildstod. Men den sednare var som konstverk ovärdig en plats vid sidan af de forntida koragernas, och lagerkransen – förtjente han verkligen så stora offer? Vi lemna denna fråga derhän och fortsätta med oblidkelig stränghet vår förteckning öfver arkontens svagheter. Hans kärlek för theatern höll sig icke strängt inom sorgespelets gränser; den lade stundom bort kothurnen och ströfvade in på komediens område. Krysanteus hade funnit en ung komediförfattare, den ende talangfulle konstnär i hela Athen. Krysanteus uppmuntrade honom och satte honom i stånd att uppföra sina komedier. De vunno åskådare i tusental. I början voro de harmlösa eller gjorde på sin höjd maskerade, tokroliga utfall mot prokonsuln Annæus Domitius. Men författarens djerfhet vexte med hans lycka. Krysanteus befann sig i Pergamos, som gäst hos sin gamle lärare i filosofien,

Ädesios, då hans skyddsling, under stormande bifallsrop af fem tusen Athenare, lät ett lustspel gå öfver scenen, hvilket i grofva drag förlöjligade kejsar Konstantini, af Konstantius fortsatta bemödanden att lösköpa själar ur hedendomen, till ett pris af en högtidsklädning och 20 guldmynt per stycke. Dagen efter gafs af samme författare ett annat, som framhöll, huru de kristianske biskoparne i stora skaror rastlöst kringflackade Europas och Asiens landsvägar, från det ena så kallade kyrkomötet till det andra, ruinerande postverket, medan de reste efter den enda saliggörande tron. Petros, biskop af Athen, skickade genast till patriarken Makedonios i Konstantinopel underrättelse om hvad som skett, utpekande den bekante filosofen Krysanteus såsom det djerfva ofogets upphofsman. Denne hade ingen aning om hela oväsendet, förrän han återkom till Athen, och han ogillade de begge lustspelen, så snart han lärt känna deras innehåll – icke af omtanka för egen säkerhet eller med hänseende till deras anti-kristianska syftning, utan emedan det var hans natur vidrigt att se förhållanden, som ingåfvo honom smärta, behandlade med löje och ytligt lättsinne. I hans väsen låg mycket af den romerska gravitet, detta honestum och decorum, som ej vill sänka sig till gycklet; men det förmäldes hos Krysanteus med helleniskt behag och härflöt ur en enväldigt herrskande känsla för det andligt sköna. Följden af hans skyddslings, komediförfattarens, lättsinne blef kännbar för hela romerska verlden i formen af ett edikt, som stängde alla theatrar. Krysanteus sjelf öfverraskades med ett handbref från kejsaren, på en gång en varning och ett nådebevis. Dominus Augustus nedlät sig till att inför den athenska medborgaren rättfärdiga sitt stränga påbud och inbjöd honom till sitt hof i Konstantinopel. „Makedonios“, skref kejsaren bland annat, „brinner af otålighet att se dig. Han vill tvista med dig, såsom den ene filosofen tvistar med den andre och hoppas kunna omvända dig.“ – Krysanteus besvarade det kejserliga nådebeviset i uttryck af djup, men kylig vördnad, och kom icke, lemnande fritt att tyda uteblifvandet såsom fruktan för Makedonios’ öfvertygande vältalighet.

I redogörelsen för det sätt, hvarpå Krysanteus använde sin rikedom, bör icke förglömmas den frikostighet, hvarmed han sörjde för offrens prakt och de öfriga bruk, som tillhörde den gamla folkreligionen, ej heller den vård han egnade skolorna och gymnastiksalarne. Det var måhända Krysanteus’ förtjenst, att ungdomen ännu icke alldeles hade öfvergifvit dessa sednare. Hans blotta åsyn, när han genomvandrade Herodes Attikos’ yppiga thermer, var en lefvande förebråelse till ungdomen, som här öfverlemnade sig åt de varma badens enerverande njutning, och mången yngling, som erfarit hans välvilja, fann det obehagligt att der öfverraskas af den stränge vishetsläraren.

När vi nu till allt detta lägga hans verksamhet såsom en af stadens förnämste embetsmän, så måste det synas, att en man, till den grad som han försänkt i mångfaldiga praktiska bestyr, skulle sakna tid och sinne för filosofiska studier och vetenskaplig verksamhet. Det finnes ett slags menniskor, som alltid hafva ondt om tid och aldrig uträtta något. Det finnes ett annat slags menniskor, hvilkas tid är tillräcklig till allt, utan att de någonsin brådska. Till dessa sednare hörde Krysanteus. Det måste, sedan vi nu känna hans yttre verksamhet, förundra att Krysanteus i grunden icke var en praktisk, utan en inåtvänd, för betraktelser danad, ja svärmiskt stämd ande. Han ärfde sin stora förmögenhet som yngling, ännu sittande vid nyplatonikern Ädesios’ fötter, under Akademias popplar. Med motvilja inskränkte han då sina åt studier egnade timmar, för att uppfylla de nya plikter, han ansåg förbundna med sin nya ställning. Men denna motvilja upphörde snart. Han fann, att mycket godt och stort, många af hans varmaste önskningsmål, då han redan som gosse fick ögonen öppna för och själen uppfylld af den smärtsamma jemförelsen mellan förr och nu, kunde förverkligas med detta guld. Hans praktiska verksamhet ingrep som en faktor i hans andes harmoni. Hon skänkte honom mången ljuf tillfredsställelse och gaf genom omvexlingen ökad spänstighet åt hans spekulativa forskningar. Han betraktade denna yttre verksamhet i den helgande dagern af ett presterligt kall, med syfte att förverkliga det sköna i menniskolifvet och som ett själens pröfningsmedel, som, om hon segrade i pröfningen, läte henne luttrad framgå till sitt yttersta mål: hvilan i Gud. Hon bidrog äfven i sin mån att läka de sår, som ödet slog hans husliga lycka, när det genom döden beröfvade honom en älskad maka och genom en mystisk tilldragelse hans ende son, som vid två års ålder försvunnit tillika med tvenne Kristianer af hans husfolk. Detta hade skett för sexton år sedan. Hans enda barn var nu den tjugoåriga

dottern Hermione. Hon var hans glädje och stolthet, medhjelparinnan i hans arbeten, tröstarinnan i hans mörka ögonblick. Han hade sjelf med förkärlek egnat sig åt hennes uppfostran, och måhända var det detta, som i flickans jungfruliga själ inlade det drag af manligt allvar, som hon egde. En anblick af lugnt, antikt behag skulle det varit, om någon vid inträdet i arkontens aula, i ramen af pelare, marmorbilder och blomsterfyllda vaser sett en grupp, bildad af honom och henne: han, den tankfulle majestätiske mannen lutad öfver flickan, med sin arm kring hennes hals, uppmärksamt betraktande den plan, som hon med ritstiftet i handen visade honom, till någon byggnad, någon plantering, eller lyssnande till den allegoriska utläggning, som hon gjort af någon bland de heliga mytherna. Ty hon som han var svärmiskt tillgifven fädernas tro, och filosofens dotter älskade tankelekar, som till filosofien förhöllo sig såsom skaldens tolkning af en blommas natur förhåller sig till vetenskapsmannens.

Efter Ädesios, som tidigt lemnade Athen, blef Krysanteus den nya „gyllene länken i platonismens kedja“. Krysanteus föreläste nästan dagligen i Akademias trädgård för ett ännu temligen talrikt antal lärjungar, dels Athenare, dels främlingar från skiljda delar af verlden. Hans filosofiska system, som afsöndrat mycket af Jamblikos’ theurgiska tillsatser, gick tillbaka till Plotinos, men anknöt till en tankeserie af denne en riktning på den yttre verlden, som annars var främmande för nyplatonismen och skenbart stridande mot hennes anda. Krysanteus sjelf tycktes erkänna denna stridighet genom ett yttrande som han ofta fällde: – när jag blir sextio år gammal, vill jag draga mig tillbaka inom mig sjelf och försänka mig i åskådningen af Gud.

Krysanteus’ filosofiska system återfinnes ej i någon bok, ty han utgaf aldrig dess enskilta delar i skriftligt sammanhang. Men hans lära och undervisning bar en verldshistorisk frukt i en af hans lärjungar – Julianus.

Julianus hade under tvenne tidpunkter af sitt lif åtnjutit hans undervisning. Den gamle filosofen Ädesios skref en dag till Krysanteus:

„Lemna ditt Athen och kom till mig! Intet får hindra dig att uppfylla min bön! Jag är sjelf för gammal, och min jord har förlorat sin alstringskraft, men i din vill jag nedlägga ett ädelt frö, som skall uppspira till ett träd och öfverskygga jorden. Jag blef i dag icke litet förvånad, när den unge Julianus steg öfver min tröskel. Du känner, huru han blifvit uppfostrad af sin faders mördare. Biskopen Eusebios af Nikomedia har velat göra honom och hans broder icke till furstar, cæsarer och hjeltar, icke heller till menniskor, utan till kristianska helgon. Macillums fästningsmurar, inom hvilka de stackars barnen tillbragt sitt lif, understödde hans bemödanden. Och hvem anade annat än att de lyckades? Julianus, såväl som Gallus, knäböjde ju för munkar, kysste eremiters trasor och föreläste evangeliet inför den kristianska församlingen i Nikomedias storkyrka! Nåväl, Gallus har blifvit sådan man velat göra honom. Han är Kristian – af samma halt som Konstantius och Konstantinus. Men då Julianus i dag inträdde under mitt tak, omfamnade han mig med tårar i ögonen och sade, att han längtat efter mig, ty mitt namn hade genom Macillums murar trängt till hans öra. Han framtog bok efter bok ur mitt bibliotek och upprepade med hänförelse deras författares namn. Jag förstod honom icke i början. Du vet, att Ensebios understödde kejsaren, när denne utrotade sin slägt, endast skonande dessa barn, Gallus och Julianus. Men jag trodde, att Eusebios’ brottslighet var för Julianus obekant. Så var det icke. Det erfor jag, när Julianus fattade min hand och sade: „Jag hatar Kristianerna. Han, som undervisade mig i deras lära, ryker af min faders blod. Jag kastar nu till dina fötter den mask, som dolt min afsky för honom och dem alla. Han ville intvinga min själ i de formler, som han och hans gelikar diktera för verlden. Nu är jag fri. Ädesios, jag känner dessa prester, som på sina kyrkomöten bestämma än på det ena, än på det andra sättet, hvad Kristianerna skola tro. Det är en gräslig samling af blodsmän, ränksmidare, hycklare och dumhufvuden. De sönderslita verlden och hvarandra i tvister om ord utan mening, men det hvari de alla öfverensstämma, är det jag mest afskyr: alla bannlysa de förnuftets frihet, alla lära de, att herrskarens makt och folkets slafveri är af Gud. Friheten är försvunnen ur verkligheten, men dessa menniskor förneka henne äfven i tanken. Ädesios, nu är jag herre öfver min tid. Jag älskar mina fäders tro och republikens ärofulla minnen. Vill du undervisa mig i Platons vishet och i mythernas mening? Vill du

blifva mig en fader, eftersom jag är fader- och moderlös? – Så talade Julianus. Han stannade intill aftonen i mitt hus. Han är en eldsjäl, men hans eld brinner med jemn låga, som lofvar varaktighet. Han är en yngling, uppfylld af stora krafter. Hans natur är mild, älskvärd och glad, men af hans öde blandad med främmande beståndsdelar. Kom till honom, Krysanteus, och rena hans själ från hat och bitterhet! Lär honom glömma hvad han lidit, men älska med förstånd och hjerta, hvad han nu endast älskar med hjertatl Jag passar icke för honom. Jag kunde förderfva ett så herrligt verk, om jag fattade det med mina darrande händer. Min tunga är kylig och vanmägtig af ålder. Men till honom måste man tala med en eldtunga. Bör icke han, som älskar sanningen, höra henne i hennes segerkraft? Böra icke dessa minnen, som han älskar, framställas för honom i deras herrlighet? Ve, om min ålders köld skulle dämpa hans låga! Nej, jag passar ej mer för honom. Du skall komma, min Krysanteus och i Julianus skapa en framtid. Jag har sagt Julianus, att jag öfverlemnar honom åt dig, och vi vänta begge att du skall komma.“

Krysanteus hörsammade kallelsen. Han infann sig i Efesos, der Julianus nu på kejsarens befallning vistades. Den unge furstens steg bevakades af spejare. Kejsaren höll kunskapare i hans omgifning, och Eusebios var angelägen, att hans lärjunge icke skulle råka i umgänge med nyplatonska filosofer. Tvenne sådana – de mest fruktade för sin vältalighet och glansen af sin rena vandel – Maximos och Libanios hade blifvit förvisade från Efesos. Endast hemligen och nattetid kunde för den skull Julianus och Krysanteus hålla sina möten. Men desto oemotståndligare lockade de ynglingen. Han jemförde Eusebios, Konstantii onde ande, själen i hofkabalerna och kyrkotvisterna, hvars hand dröp af blod och hvars tunga af hyckleriets salvelse, han jemförde denne sin lärare i kristna religionen med den hedniske filosofen, hvars väsen bar den klara pregeln af en ande, som i forskning och lefnad harmoniskt sträfvade till skönhetens och sanningens urkälla. Den luft, han andades i Krysanteus’ närhet, var en berusande: det var de höga minnenas, skaldekonstens, filosofiens och mystikens. Sina egna tankar återfann han här, men icke såsom enstaka tankar, utan nödvändiga lemmar i en förnuftets tempelbyggnad: han kunde se fotställningen, på hvilken de hvilade, arkitraven, som de buro. Krysanteus lärde ynglingen förakta vällusten och glädjas öfver sin dödlighet såsom vilkoret för en högre tillvaro. Julianus var på en gång skarpsinnig och svärmisk. Begge dessa riktningar voro äfven nyplatonska filosofiens – den antika forskningens sista titaniska ansträngning att storma himmelen. Allt förenade sig att öka Juliani hänförelse: lärarens personlighet, lärans beskaffenhet, som ur dialektikens klarhet förde genom mystikens hänförande halfdager in i theurgiens aningsfulla mörker, ja äfven det sätt, hvarpå hon framställdes, då hon endast med sin egen kraft ville öfvertyga. Deras hemliga sammankomster fortgingo flitigt i trenne månader. Derefter återvände Krysanteus till Athen, qvarlemnande hos sin lärjunge outplånliga känslor af vördnad och kärlek.

Tvenne år derefter inträffade, att Gallus, som af Konstantius blifvit iklädd värdigheten af Cæsar, föll offer för sin gynnares vilda misstänksamhet, ökande hekatomben af anförvandter, som denne slagtat. Gallus hade ockrat med sin korta regeringstid, för att hinna förvärfva ett rykte värdigt Caligulas och Neros. Hans bror, den för statssaker alldeles främmande Julianus blef endast på Konstantii gemåls förbön räddad och skickad från hofvet till Athen. Han hörde sin förvisningsdom med hemlig glädje. Under sin vistelse i Athen blef han Krysanteus’ gäst och för andra gången hans lärjunge. Sex månader, de lyckligaste i Juliani lif, hade han tillbragt i vishetsgudinnans stad och Akademias lund, då en kejserlig befallning nödgade honom återvända till hofvet, som då vistades i Milano. Från den tiden hade Krysanteus icke återsett sin älskade lärjunge, men verlden uppfylldes snart med dånet af hans bedrifter. Julianus i spetsen för Galliens legioner hade besegrat de allemanniske barbarerna i flera blodiga drabbningar. Hans ära hade väckt Konstantii afund. Hofvet gycklade förgäfves öfver „den skäggiga apan, som lärt krigskonsten af Krysanteus i Athens trädgårdar“. Hånet förstummades af nya bedrifter. På slagfältet vid Strassburg knäböjde sju germaniska konungar och tio furstar för sin besegrare, den skäggige filosofen. Några dagar derefter slog samme filosof Frankernas konungar och räddade Gallien för denna gång från öfversvämningen af deras vilda skaror. Under de tvenne följande åren förtäljde ryktet tid efter annan om nya segrar, dem Julianus tillkämpat sig i hjertat af barbarernas eget land. Nu var måttet af Konstantii afund och farhågor rågadt. Han beslöt att beröfva den

unge hjelten sin här och galliska provinsen dess försvarare. Juliani legioner fingo uppbrottsorder till – Persien! Hela Gallien genljöd af ett samfäldt ångestrop, ty barbarerna stormade åter mot dess gränser, och kejsarens befallning bortryckte dess beskyddare. Legionerna gjorde uppror och utropade sin älskade fältherre till kejsare. Historien, då hon berättar dessa dagars tilldragelser, lemnar Juliani karakter fri från hvarje fläck. Konstantius tillbakavisade hvarje anbud till försoning. Då vår berättelse börjar, är Julianus i spetsen för sina fåtaliga, men segervana trupper på tåg mot Konstantinopel. Konstantius samlar österlandets alla stridskrafter kring sin hotade tron. Kriget, som förestår, är ej endast ett krig mellan Julianus och Konstantius. Det betyder långt mera.

Verlden skälfver af hopp och fruktan. Julianus har öfverlemnat sig „i de odödlige gudarnes beskydd“. Han har offentligt afsagt sig kristendomen. Den säd, Krysanteus sådde, har skjutit upp i dagen. Kriget är emellan den antika bildningen och kristendomen. Två tidsåldrar skola sammanstöta med vapen i hand.

Och frågan, som Krysanteus vill förelägga oraklet, är denna: Skall Julianus eller Konstantius segra?

FEMTE KAPITLET.

Hermiones natt i templet.

En kulen dag följde på den, som sett Athenaren och hans dotter anlända till Delfi. Himmeln var betäckt af moln. Mot qvällen föll regn i strida skurar, och från korinthiska viken blåste en häftig sunnan in i dalen, som öppen mot söder fångade och i allt smalare svängrum mellan sina väggar inpressade vindstötarne, tills ett lodrätt fjell stängde deras väg och tvang dem till kamp mot sina påträngande efterföljare. Sålunda danad till tummelplats för vindarne, är den Delfiska nejden ryktbar för de stormar, som icke sällan under höst- och vintertiden rasa der. En sådan storm, berätta häfderna, tillintetgjorde en gång en svärm af galliska barbarer, som blifvit ditlockade af orakeltemplets vidtberyktade skatter.

Orakeltemplet hvilade på en terrass, som skyddades af höga klippor mot sunnanvinden. Utanför stridens värsta tummel, hörde man der hans fruktansvärda dån, när vindarne brottades mellan de stängande bergen och instormade i de trånga pass, som öppnade dem en utflygt mellan dessa.

Sådan var qvällen, då Hermione, efter fulländade reningsceremonier, leddes af sin fader till Apollons tempel att der tillbringa natten. Hon var lagerkransad och iklädd en pythisk prestinnas drägt.

Krysanteus kände hennes hand darra i sin. Han stannade och sade: – Låtom oss återvända!

Han lyssnade till vindens toner och upprepade: – låtom oss återvända!

Hermione såg upp mot templets, af qvällens mörker omlägrade kolonnad, öfver hvilken de jagande molnens jetteskuggor skymtade. Hon tvekade. Men då Krysanteus lade sin arm kring hennes lif och gjorde en rörelse, för att vända om till Herakleons bostad, reste sig den andaktsfulla känsla, som dagens botöfningar och böner lemnat i hennes barm, och segrade, i förening med tanken på deras ärende, öfver en ännu icke fullrustad fruktan. Hon svarade:

– Den gudamakt vi nalkas är ljusets, som älskar menniskorna. Och du, min fader, vakar ju i natt, tänker på mig, och kommer vid första morgongryningen att hemta mig? Nej, må det ske hvad vi beslutat! När jag öfvervunnit intrycket af det ovanliga, blir jag lugn.

De fortsatte sin väg. Vinden lekte med Hermiones lockar, medan hon vid sin faders hand steg upp för tempeltrappan och genomskred den med trenne doriska pelarrader smyckade försalen. Här skimrade dem till

möte ett svagt ljus genom den halföppna dörren, som förde till helgedomens inre.

Ett helleniskt tempels naos – det inom försalen belägna rum, byggnadens medelpunkt, i hvilket gudabilden stod – var alltid omgifvet af murar utan fönster, och i de flesta fall öfvertäckt, isynnerhet der de religiösa bruken såsom här buro en hemlighetsfull pregel. Rummets enda öppning blef således dörren, som alltid var vänd mot öster, för att mellan försalens pelare insläppa den uppgående solens strålar. Der man ej föredrog den mystiska skymning, som måste råda på ett sådant ställe, brunno kandelabrar dag och natt på gudens eller gudinnans altare.

Det delfiska orakeltemplets naos var ursprungligen deladt i tvenne delar medelst ett gyllene galler, framför hvilket de frågande, när de bekransade under trumpeters klang inträdde i helgedomen, skulle afvakta Pythians svar. Bakom gallret var det aldraheligaste: den profetiska hålan med den öfver henne ställda trefoten, samt Apollons bild omgifven af lagrar. Nu var gallret längesedan borttaget af roflystna händer. När Hermione uppslog sin blick, såg hon, i det matta skenet af en enda från taket nedhängande lampa, en pelarsal, hvars bakgrund förlorade sig i mörkret. Skymningen ökades af välluktande dimmor, som uppstego ur tvenne rökelsekar mot pelarnes kapitäler och sväfvade som ljusblå skyar under taket. Lampans sken samlade sig på Apollons drag och visade dem i en mild, förklarad skönhet.

Krysanteus förde Hermione till trefoten. Hålan betäcktes af en marmorhall, i hvars midt var en öppning. Flickan ryste, ty hon nalkades verkstaden för en demonisk magt. I hennes fantasi uppsteg Pythians bild, profetiskt rasande, med skälfvande lemmar, rullande ögon, skummande läppar. I detta ögonblick tröstade det Hermione, att de profetiska ångornas källa var försinad. Hon satte sig på trefoten. Hennes ansigte var blekt som marmorbilden, mot hvars fotställning hennes hufvud dignade tillbaka. Krysanteus räckte henne skålen, som Herakleon fyllt med Kastalias vatten och ställt på altaret. Hon drack den kyliga, ingifvelsebringande drycken. När Krysanteus emottog skålen, möttes deras blickar. Hermiones var matt och glanslös. Fadren upprepade: låtom oss återvända! Men flickans läppar krusades af ett ansträngdt småleende. Hon vinkade med handen till tecken af sin beslutsamhet. Derefter lade hon armarne korsvis i sitt sköte och slöt sina ögon.

Hon hörde fadrens steg, då han aflägsnade sig öfver marmorgolfvet. Hon hörde dörren stängas och nyckeln omvridas i låset. Hon var ensam.

Då Idéen, en himmelsk uppenbarelse, nedsteg i Platons själ, blef grunden lagd till en mägtig och genomgripande omhvälfning i den menskliga tankeverlden. Menniskan upphörde att vara stoft och verlden blott en byggnad af atomer. Materien förvisades ur verkligheten till möjlighetens skuggrike. Allt förandligades: naturen, menniskorna, gudarne. Allt vibrerade som ethervågor kring den för medvetandet uppgångna ursolen. Men enheten, som blifvit vunnen mellan det sanna varat och sinneverlden, var snarare en siaretanke än frukten af den stränga forskningen. Idéernas verld, den sanna, fastän funnen, låg i ett oupphinneligt fjerran – och tviflet, forskningens negativa element, helt nära. Huru blifva förvissade om vår kunskaps sanning? Äro våra satser sanna, så hvar finnes pröfvostenen, på hvilken det kan ådagaläggas? Tviflet födde oro i medvetandet, oron en längtan att befria sig derifrån. Man ville en sanning, oåtkomlig för tviflets inkast. Men denna sanning visar sig oupphinnelig för den blotta förståndskunskapens slutledningar. Hon finnes endast, sade Greklands siste filosofer, ofvan sinneverldens förvirrande sken, ofvan förståndskunskapen, ofvan förnuftet och alla begreppsbestämningar, i det begrepps- och formlösa, der verldsanden inströmmar i den enskilde menniskoanden. Vill du bemägtiga dig det gudomliga, vill du skåda sanningen ansigte mot ansigte, så undertryck allt hvad som är sinnligt, allt hvad som är ditt egna och för dig egendomliga, allt hvad som gör dig till ett enskildt väsen, skildt från det ena och allmänna, utplåna ur din själ hvarje tanke, hvarje känsla, hvarje bild, hvarje viljeyttring! På detta sätt kommer du till åskådningen af det ena, öfversinnliga, obegripliga. Intet står då emellan den skådande själen, och det skådade gudomliga. Den skådande och det skådade äro ett. Den forskande har blifvit ett med sanningen. Detta tillstånd, i hvilket

själen icke längre lefver sitt eget lif, utan verldsandens, verldsförnuftets och i sig upptager dess vishet, dess förutseende, dess obundenhet af tid och rum, på samma sätt som magneten genomströmmas icke af en egen, utan en allmän kosmisk kraft, detta tillstånd är ett af högsta hänförelse: extasens. Extasen, sade nyplatonikerna, är formen för det högsta vetandet: den omedelbara åskådningen. Musiken, bönen och kärleken äro krafter, som förhjelpa den sannings- och renhetsälskande själen till grannskapet af detta; det öfriga måste hon sjelf göra, genom att försänka sig i fullkomlig overksamhet, genom att bilda sig till ett tomrum, hvari det gudomliga rent och obemängdt af mensklig sinnlighet inströmmar.

Grekiska filosofien, man finner det af denna antydning, led genom Nyplatonikerna samma omdaning, som den antika byggnadskonstens minnen genom medeltidens byggmästare. Platons tanketempel med dess ljusa pelargångar blef genom en kedja af förvandlingar till en byggnad med genombrutna fönster, målade af mystiken, och spetsbågar, spända af himmelsk längtan.

Då under den stormiga natten Krysanteus’ dotter, ensam i det hemlighetsfulla templet, nedsjunken på Pythians trefot, slöt sina ögon, hvilande armarne i sitt sköte och hufvudet mot siaregudens piedestal, afvaktade hon den profetiska graden af extasen, det lägre, för vanliga menniskor upphinneliga hänförelsens tillstånd, i hvilket själen, sväfvande öfver det medvetslösas haf, men ännu ej försänkt i dess djup, skådar med verldsharmoniens förutseende öga det hon vill erfara.

Man skall en gång kunna redogöra för de kroppsliga företeelser, som beledsaga det extatiska tillståndet: för vissa nervpartiers öfverretning, andras förslappning. Men extasen sjelf – hvem förklarar honom och hans häpnadsväckande andliga fenomener? Huru märkvärdigt! Femton århundraden hafva vandrat öfver den siste helleniske filosofens graf och slägtets forskande ande härunder kämpat mången väldig strid; men den dag, som i dag är, står tänkaren åter framför samma företeelse, och nittonde århundradets theistiske filosof, mannen på höjden af sitt tidehvarfs vetande, nödgas i extasens väsen se ungefär detsamma, som de gamle hedningarne Plotinos, Jamblikos och Krysanteus före honom! 10

Skall Julianus eller Konstantius segra? Hvar är Filippos, min försvunne broder? Inom dessa frågor – den sednare af flickans hjerta, utan föregången öfverläggning, sällad till den förra – sökte Hermione samla sitt medvetande. Om någon i denna stund inträdt i orakeltemplet, skulle han vid foten af Apollons bild skådat en annan, blek, orörlig och skön som han. Vinden suckade mellan försalens pelare. Stormens brus förnams som en dämpad klagan genom de tjocka murarne. Hermione ville icke höra detta. Hon bjöd sitt öras nerver dö. Hon såg i tanken ännu den skumma tempelsalen, de skymtande pelarne, den hvirflande rökelsen, och lampskenet förnams som ett matt, mörkrödt skimmer genom hennes ögonlock. Hermione ville icke se detta. Hon bjöd synens känseltrådar och den härmande synen domna.

Så under viljans kamp med sinnena samlade sig oräknad minut till minut. Då genomflög henne plötsligt en tanke på ansigtet, som skådade öfver hennes, Apollons ansigte, detta oföränderliga, som i århundraden stirrat såsom nu. I denna tanke kändes något rysligt, förenad som han var med minnet af ställets demoniska natur och ensamhetens känsla. I och för sig kan ensamheten, djupt och plötsligt känd, verka öfverväldigande på menniskan. Hermione flög upp från Pythians trefot. Hon darrade och gömde ögonen i sina händer. Fantasien föregycklade henne, att marmorbilden lemnat sin piedestal och stod med de iristomma ögonen riktade mot hennes. Hon vågade ej se. Tystnaden förskräckte henne, men hvarje afbrott i tystnaden skulle isat hennes blod. Så stod hon, väntande på styrka att bekämpa sin fruktan. Och denna styrka vann hon i tanken på sin far. Hon öppnade ögonen. Allt var ju som förr: gudens bild hade ej lemnat sin plats, lampan tycktes sprida ett klarare sken, rökelsekaren en mildare doft. Krysanteus’ dotter förebrådde sig sin qvinliga räddhåga. För att härda sig mot dess återkomst betraktade hon länge Apollons drag och vandrade derefter med fasta steg igenom tempelsalen. Hon besåg de votivtaflor och troféer, som ännu smyckade väggarne, de altaren och trefötter, som ännu stodo mellan pelarne. (Konstantii och hans gunstlingars nit hade nämligen hitintills skonat sådane templets tillhörigheter, som ej voro af guld eller silfver.) Hon trefvade på dörrarne,

som hon fann i bakgrunden, ledande till opisthodomen och de små sanktuarierna på hvar sin sida om denna. Derefter återvände hon lugnad, satte sig på trefoten och slöt ånyo sina ögon.

Timmar förflöto, medan Hermiones vilja kämpade en ny, slutligen segerrik strid med sinnena. Stormen hven som förut kring den gamla byggnaden, men hon hörde det icke mer. Ögonlocken med dess mörka fransar lågo stelnade, blåhvita och ogenomskinliga öfver sina ljus. Lemmarne voro styfnade som ett liks, hela organismen död för den yttre verlden. Men inom det förstenade skalet lefde ett medvetande, som troget och reflekterande följde förändringarne inom sig sjelft. Detta är eget för det tillstånd, som föregår extasen, såsom Jamblikos11 skildrar det och sådant det uppenbarar sig i den närbeslägtade magnetiska sömnen, likasom någon gång i skendöden.

Den första känsla, som efter viljans slutliga seger inställde sig, var en smärtsam. Hermione kände sitt hufvud sammanpressadt som med ett jernband. Men smärtan upphörde ögonblickligt och efterträddes af ett underbart färgspel. Hjernan var förvandlad till en eldfontän, som kastade stjernkaskader, af bländande prakt i hvilka alla färger sammanflödade eller blixtsnabbt aflöste hvarandra. Småningom bleknade detta färgspel och efterlemnade ängslande mörker. Detta varade länge, men genomskimrades slutligen af ett mildt sken från trakten under hjertat. Tankar och känslor strömmade ur den förmörkade, doft arbetande hjernan, ned till denna punkt, och sedan medvetandet der samlat sig, utvidgades den gräns, inom hvilken det stängdes, till en verld.

Hermione tyckte sig sväfva på en dimma genom oändliga rymder. Himmelen hvälfde blå och ren omkring henne, luften, som hon andades, var berusande. Dimman sänkte sig och lemnade Hermione på smaragdgröna ängar. Klippor, på hvilka ljusa skyar hvilade, reste sig i bakgrunden. Mellan dessa brusade ett vattenfall ned emot en flod, som bred och majestätisk genomflöt dalen. Alla föremål, äfven de mest aflägsna, begränsades af klara linier. På floden sväfvade en båt, som hastigt nalkades. En ynglingagestalt satt lutad öfver dess reling och blickade ned i vattnet. Hermione såg hans anletsdrag, och hennes hjerta igenkände den älskade brodern.

Hon ville ropa honom, men rösten bortdog klanglös, som om luften här varit för etherisk att bära tyngden af ett menskligt ord. Hon ville sträcka armarne efter honom, men kunde det icke. Det var som om denna fruktlösa ansträngning inverkat på taflan omkring henne. Dess färger bleknade, dess föremål upplöstes i dimmor.

Filippos, hvar är du? O kom, kom till din fader och syster!

Var det denna bön, som gestaltade taflan till hvad hon blef? Ur dimmorna framstod Tripodgatan i Athen. Hermione var förflyttad utanför sin faders hus. Gatan hvimlade af menniskor. Hermione spanade i folkmängden efter sin broder. En aning sade, att han skulle komma. Då såg hon nalkas ett tåg af kristianska prester. I spetsen på en mula red biskopen af Athen. Denne man gjorde i drömmens som i verklighetens verld ett obehagligt intryck på Krysanteus' dotter, och hellre än att förlänga det, vände hon sig om och gick in. Men då hon genomskridit vestibulen, befann hon sig icke i den välbekanta aulan – hon såg ett gult sandfält, som utsträckte sig till synranden. Solen glödde deröfver med odräglig hetta. Helt nära flickan låg en purpurmantel, hvars veck förrådde en under honom dold kropp och bredvid manteln en spira, halft begrafven i sanden. På afstånd sprängde en skara ryttare bort på snabba hästar. De buro höga mössor och ringbrynjor, och bågen hängde öfver deras axlar.

Äfven denna tafla upplöstes i dimmor. Hermione förnam genom dem ett buller och sorl af röster, som förskräckte henne och återkallade henne närmare verkligheten. Hon såg sig åter på Pythians trefot. Apollons bild lutade sig ned och omslöt henne med sina kalla armar. Men bildens anletsdrag voro icke mer desamma; de voro en ynglings, som Hermione länge velat glömma.

– Karmides! ropade hon och flög upp från stolen. Hennes ögon öppnades. Allt var i sitt förra skick. Men var det ett genljud från den verld hon lemnat? – utanför tempelporten förnams ett buller, blandadt med menniskoröster. Var det stormen, som brusade derutanför? Nej, dörren skakades af tunga, afmätta slag, rösterna talade som vinden ej kan tala. Hermione lyssnade, for med handen öfver sin panna, sina lockar, sin drägt. Hon såg lagerkransen, som smyckat henne, ligga vid sin fot. Hon öfvertygade sig, att hon icke drömde. Förskräckelsen fattade beslut för henne: hon ilade till rummets bakgrund och dolde sig bakom ett altare. Dörren öppnades, flera gestalter inträdde. Hermione såg det och pressade händerna mot sin skälfvande barm.

– Fort, menniska! In! Ha, jag tror du är mörkrädd, hördes en röst bakom den första, som tveksamt inträdde med en lykta i handen.

– Här brinna en lampa och rökelse, fortfor samma röst, hvars egare vid sidan af en bland följeslagarne tog några steg framåt i salen, medan flera andra gestalter skockade sig vid dörren.

– Tillåt mig upplysa, svarade följeslagaren, – att här ännu lär finnas en gammal prest. – Det är förmodligen han, som med iakttagande af gamla vanor ...

– Nåväl. Tänd en fackla! Det är skumt i djeflanästet. Mer ljus!

Kort efter att denna befallning blifvit gifven, ökades belysningen med det röda, rökiga och flämtande skenet från en hartsfackla.

Altaret, bakom hvilket Hermione flytt, stod i skuggan af en pelare. Flickans blick var med obeskriflig ångest fastnaglad vid uppträdet framför henne. De främmande männerna voro alla höljda i kapuschonger och beväpnade. När en mantel föll tillbaka, bröts fackelskenet mot ett svärdfäste. Han, som nyss talat, var synbarligen den förnämste. Han var af medelmåttig höjd, hans rörelser häftiga och befallande. Hans gestalt och ansigte doldes för öfrigt af kappan.

– Ha, ha! skrattade han, och hans röst ljöd ihålig och ohygglig, – vi vilja se hur det förhåller sig. Apodemius och Eusebius, J ha’n på ett skändligt sätt plundrat Apollon. Rubb och stubb! Jag känner knappt igen mig här. Och der står han sjelf! Bilden, bilden menar jag. Han sjelf! Vi skola se, om han finnes.

– Rask handling! fortfor mannen, i det han gick fram till Pythians trefot och sparkade omkull den. – Hit, karlar, och lyften undan stenen! Fort! Vi vilja se, om Apollon ... Vi vilja bestyrka, att de äro lögner, alla dessa historier ... Hur var det, Osius? Du sade, att en prest ännu lefver här?

– Ja, domine, svarade den tillfrågade med en djup bugning.

– Vi skola vid tillfälle lägga honom på sträckbänk. Här måste ännu finnas gömda skatter. Anteckna min tanke, Eusebius, så att vi icke glömma honom!... Hvad? Ären J förlamade eller huru? Kunnen J ej lyfta en så usel tyngd, J slafvar? Osius, du nye Goliath, hjelp dem att öppna porten till underjorden!

Sedan mannen, som benämndes Osius, förenat sina krafter med de andres, lyckades de skjuta åt sidan den hall, som betäckte pythiska hålan.

– Osius, fortfor han, som kallats dominus, – du är en Stentor och din röst en rycktråd genom tio tusen palatiner, uppställda i slagordning. Nåväl, väck nu Apollon! Ropa, ryt, ty kanske sofver han eller är han döf!

– Herre, hvad är din vilja?

– Dumhufvud! Galning! Begriper du ej, att det är ett infall? Ett herrligt infall vid alla englar! Så, bort till hålan, lägg dig vid dess rand och ropa ned i helvetet: Apollon!

– Du skämtar väl icke, herre?

– Ve dig, om jag skämtade! Skynda!

Osius nalkades åter, hålan, som nu gapade med bredare svalg. De öfrige gestalterna makade sig mot dörren, likasom fruktande hvad komma skulle. Deras herre drog kapuschongen tillbaka, kanske för att höra bättre, och lät fackelskenet fritt falla på sitt dystra, gulbleka, skarpt markerade ansigte.

Osius såg ned i det svarta djupet och sade snarare än ropade: Apollon!

– Högre! röt den gulbleke. – Skurk, hvar är din röst?

– Apollon!!

Ropet, som denna gång gjorde heder åt den nye Stentor, blef, hvad måhända ingen af de närvarande väntat – besvaradt. Ur jordens innandömen uppstego toner, dofva som bullret af en aflägsen åska. Det var som om en här af demoner, bundna i grottorna dernere, hade vaknat till medvetande af sina kedjor och suckande undrat hvem som störde deras hvila. När det underjordiska bullret upphört, herrskade djupaste tystnad i templet. Gestalterna stodo som förstenade. Endast Osius visade tecken till lif, ty han ryggade tillbaka från djupet, vid hvars rand han stod.

– Bah! utbrast slutligen den gulbleke, – det var genljudet af din röst, Osius, och ingenting annat. Man säger, att det finnes milslånga gångar och salar dernere. Den rösten siar icke. Halloh, fortfor han och steg intill hålan, – halloh, du dernere, hvem än du är, hvad säger du om rebellen Julianus? Svara!

Samma dofva underjordiska buller rullade ännu en gång under deras fötter.

– J hören! Inga begripliga ord! Endast mummel, mummel, äfven då det gäller afgrundens bäste vän. Först talade han flödande hexametrar, denne Apollon, så blefvo hans verser något knaggliga, så nedlät han sig till prosan, skaldeguden, och nu – mummel!

– Hur hans tunga flödar af hädelse, tänkte Osius och kanske flere af de närvarande. – Vi äro Kristianer, men böra dock icke reta de hedniska magterna.

– Apodemius, hvad synes dig om det här skämtet? frågade den gulbleke skrattande.

– Renaste attiska salt, o herre!

– Förtjenar det icke fortsättas?

– Din nåd bereder oss ett gränslöst nöje.

– Orakelboken, hvar är hon?

– Förmodligen i något af sanktuarierna.

– Fort dit! följen mig!

– Vid Gud, han rörde ögonen och vinkade med handen, hviskade en af de beväpnade till en annan.

– Hvem, hvem?

– Apollon ... bilden menar jag.

– Ah! Detta slutar icke väl. Och jag ... Jag såg något hvitt skymta derborta vid pelaren. Må Gud och hans

englaskaror bevara oss!

Han nickade åt den punkt, der Krysanteus’ dotter, mer död än lefvande, låg nedsjunken bakom det skyddande altaret.

De begge män, som hviskande fört detta samtal, medan de följde de öfrige bort emot opisthodomen, buro under sina kappor gardescenturionernas lysande vapendrägt.

Man stod framför det ena sanktuariet. Med tillhjelp af sitt korta romerska svärd lyckades Osius bända upp den murkna dörren, innan den gulbleke hunnit mer än en gång stampa i golfvet af otålighet.

– Närmare med facklan! ljöd den befallande rösten inifrån sanktuariet. – Skatter finnas här inga. Eusebius och Apodemius, jag säger er ännu en gång, J ha’n plundrat skamlöst ...

– Herre, här är fyndet!

– Ha, låt se! Idel lösa blad! Och hvilken massa sedan! Apollon har hunnit att hopa flera lögner än jag trodde på sitt samvete. Tag handen full, Eusebius. Det är nog för det skämt, vi vilja anställa.

Männerna utträdde åter ur sanktuariet. En af dem bar i handen en mängd af blad, på hvilka forntida orakelspråk, gifna af den Delfiska Apollon, blifvit upptecknade. De hade blifvit förvarade med samma omsorg som de sibyllinska utsagorna. Men lika som för dessa och för heliga böcker i allmänhet, föredrog man framför rulle- eller kodexformen att samla dem i ett skick, som skulle påminna om deras tillkomst och oberoende af hvarandra, kanske äfven om de mythiska sibyllornas sed att skrifva sina spådomar på löf, dem de enligt skaldernas beskrifning kastade i floden eller spridde för vinden.

När gruppen åter stod under lampan, hvars sken var stadigare än det flämtande blossets, aftogo på befallning tvenne af männerna de hjelmar, de buru under kapuschongen och framräckte dem att fyllas med de ur sanktuariet röfvade papperen.

– Begripen J mig nu? sade den gulbleke med ett ihåligt skratt. – Vi skola fuska i kläromantien. Du, Eusebius, drager ur Marcelli hjelm för Julianus ...

– Anathema öfver hans namn! mumlades i korus.

– Och jag drager ur Osii för mig sjelf. Apollon, hvarhelst du är, i Olympen eller helvetet, så manar jag dig nu att styra våra händer till det rätta! Har du någonsin uppenbarat hvad tiden bar i sitt sköte, så gör det nu!

Den gulblekes ton förrådde i detta ögonblick allt annat än skämt. Han mumlade mellan tänderna en besvärjelseformel, stack derefter handen i Osii hjelm och framdrog en pergamentlapp. Eusebius gjorde detsamma ur Marcelli och räckte det på slump fångade papperet åt sin herre.

Den gulbleke genomögnade först det för Julianus af lottningen bestämda orakelspråket, och dragen i hans dystra ansigte tycktes stelna – derefter det för som skulle gälla för honom sjelf. Hans omgifning betraktade honom med yttersta oro. Det dröjde några ögonblick, innan han öppnade sin mun och sade med matt röst:

– Eusebius, din arm!

Eusebius skyndade att stödja den vacklande.

– Konstantius, min herre och kejsare, utbrast han.

– Det är ingenting. En plötslig matthet. Den häftiga ridten har medtagit mina krafter. Vänner, låtom oss gå, tillade han efter en paus. – Ingen dödlig må veta, att jag varit här! Innan jag nedlägger mitt hufvud, skall

detta djeflanäste vara rifvet till sina grundvalar.

Konstantius, ty det var han, romerska rikets kejsare, Konstantini son, lemnade templet, stödd på sin kammarherre Eusebii arm, omgifven af sina följeslagare. I Apollons lund väntade deras hästar. En half timma derefter hade de den delfiska dalen bakom sig. Några dagar derefter mönstrade han i Antiokia den här, med hvilken han dragit från persiska gränsen, för att möta Julianus. Med undantag af hans närmaste förtrogne visste ingen, att han under dessa dagar lemnat sitt palats.

När Krysanteus vid pass en timma efter ofvan beskrifna scen, i den första morgongryningen, nalkades templet, fann han sin dotter sittande på trappan till församlen, med hufvudet lutadt mot en pelare, och de mörka lockarne, fuktade af morgondaggen, spridda af vinden, svallande öfver marmorbleka kinder.

SJETTE KAPITLET.

Prokonsuln i förlägenhet. I biskopliga palatset.

– Klart som dagen, eller huru, lysande och ädle herre? Har jag icke tydligt ådagalagt, att Athanasios är en sofist eller snarare alldeles icke sofist, utan sämre än en sofist, ty sofisten gör dock skenbart riktiga slutledningar?

Denna fråga utgjorde en af länkarne uti ett samtal eller en samtalsvis hållen föreläsning, som en vacker afton egde rum i tepidariet till det guld- och marmorskimrande badhus, som Herodes Attikos hade skänkt Athenarne. Tepidariet var en med marmorgolf, väggmålningar och kasetteradt tak smyckad, dunkelt upplyst sal, i hvars vällustigt varma, af vällukter mättade luft badgästerna uppehöllo sig, innan de begåfvo sig till varmvatten- eller svettbadet, och dit de sedan återvände, för att undergå de mångfaldiga frotteringar, som utgjorde badets sista och högsta njutning. Personen, hvars fråga vi här ofvan återgifvit, stod insvept i ett lakan och demonstrerade – än med högra pekfingret vid sin långa och tunna näsa, än ritande med samma finger dialektiska kretsar i sin venstra hand – framför en liten tjock figur, som afklädd hvilade på en af salens med svällande kuddar försedda bronssoffor, omgifven af slafvar, hvilka ur flaskor af krystall och alabaster öfvergöto hans lemmar med oljor och parfymer, samt förtrogne med frotteringens alla mysterier fullgjorde dessa med största ifver och ordentlighet.

Den tillfrågade, som befann sig i badnjutningens sjunde himmel, svarade blott med ett stånkande ljud, som uttryckte på en gång stundens behaglighet och hans otålighet öfver att störas i den fulla, odelade njutningen af sin kroppsliga tillvaro.

Mannen i badlakanet tydde det grymtande ljudet som ett bifall och fortfor:

– Att Origines i vissa stycken hyste kätterska meningar är icke blott min enskilda åsigt, utan kan jag i detta fall åberopa Epifanios’ vittnesbörd och flera andras. Athanasios rentvår honom förgäfves. En Mohr blir icke hvit, om han också nio gånger om dagen toge kallbad, duschbad, varmbad, svettbad och låte gnida sig med borste och pimssten af alla slafvar i de här välsignade thermerna. Mohren är och förblir svart, lysande och ädle Annæus Domitius, eller huru?

Ett nytt stånkande och ett otåligt grin blef svaret.

– Men för att nu återkomma till Athanasios, fortfor den theologiserande badgästen, – så finnes väl ingenting löjligare och tillika oblygare än hans påstående, att kyrkomötet i Nicæa, bedröfligt i åminnelse, när det antog ordet homousios, öfverensstämde med och bekräftade de Antiokeniske fädernes beslut, som

förkastade just samma kätterska ord ? Hvad gör nu Athanasios, för att reda sig ur denna klämma? Den sofisten säger, att de begge mötena menade samma sak, när de förkastade samma ord. Nu frågar jag ...

– Nej, nej, nej, fråga mig icke, utbrast Annæus Domitius med en förtviflad ansträngning. – Jag gillar i förväg allt hvad du yttrat och ämnar yttra. Du gör mig en tjenst, om du flyttar dig något åt sidan, ty du ser, att du hindrar mina slafvar i deras förrättning ... Ack, hvad lifvet är uppfyldt af besvär!... Karmides, min ögonfägnad, hvar är du?

– Här, min älsklige prokonsul! svarades från en annan af slafvar omgifven soffa.

– Ack, den fördömde pratmakaren!

Huat hanat haut Ista pista sista Domiabo elamnaustra.

– Hvad säger du, min Annæus?

– Ack, jag läser en besvärjelseformel, som min gamla amma nyttjade mot gikt och ledvrickning, men som kanske äfven hjelper mot närgångna pratmakare. Det tål åtminstone att försöka.

Mannen i badlakanet var synbarligen mycket stött öfver denna vändning i samtalet. – Prokonsuln umgås med utsväfvande hedningar, men tål ej, att hans fattiga bröder i församlingen nalkas honom på tio stegs afstånd. Han är en half hedning ... och för öfrigt allt för inskränkt för att begripa theologien, mumlade han till sig sjelf, i det han med högtidliga steg vandrade fram och åter i tepidariet. Han försvann derefter genom dörren till afklädningsrummet, hvarifrån man snart genom sorlet af röster hörde hans stämma i de spridda orden: Nicæa ... Origines ... Athanasios ... homousion ... Antiokia ... Paulos af Samosata, o. s. v.

Att theologisera var i denna tid både mod och behof. Kyrkomötenas ordtvister skulle icke hafva skakat verlden så som de gjorde, om de ej funnit genljud i de oräkneliga folkmassorna. Despotismen hade qväft allt deltagande för statssaker; den nya statsreligionen bannlyst filosofien; litteratur och konst voro döende; hågen för materielt förvärf förkolnad genom de inbördes krigen och regeringens roflystnad. Hvarje Kristian måste välja sin plats bland de stridande partierna, då sjelfve hedningen icke kunde undgå att fråga efter de orsaker, som förvandlade de stora städernas kyrkor till blodbestänkta slagtarhus och förde brandfacklan till de aflägsnaste byar i Paflagonien och Afrika. Endast theologien besvarade denna fråga. Och theologien skulle nu besvara alla frågor, som den forskande anden uppkastat. I segerfröjden öfver att ändtligen hafva vunnit den fasta grundval, som filosofien förgäfves sökt i förnuftet sjelft, uppgingo alla sträfvanden i det enda att med facklan, tänd vid uppenbarelsens ljus, belysa de gudomliga och menskliga mysterierna. Icke underligt. Tröstlösheten af den förintelse, hvari filosofien upplöst den gamla folkreligionen, hade i millioner menniskosjälar varit alltför djup, för att icke detta begär skulle framträda med oerhörd styrka. Att sysselsätta sig med theologien var således ett behof för tiden, och der det icke kändes såsom sådant, var det en modsak. Allt var färgadt af theologien: kejsarens drömmar, hofvets kabaler, skolornas skriföfningar, damernas konversation, samtalen på torg och gator, larmet på cirkus, de enskilda tvisterna, de inbördes krigen. Kunde Annæus Domitius med sin gammalromerska trollformel bortmana figuren i badlakanet, så återstodo honom otaliga andra af samma slag, ty de hvimlade som mygg, hvarhelst en anständig Kristian kunde sätta sin fot. Och dit hörde väl äfven badhusen, ehuru många Kristianer förvisade renlighetens hedniska dygd till litanian.

Sedan Annæus Domitius och Karmides genomgått badslafvarnes sista manipulationer och derefter blifvit iklädda de drägter, som deras egna i samlingssalen väntande slafvar hållit i beredskap, uppgjorde de ett gemensamt program för den nästkommande dagens nöjen och skiljdes åt. Karmides gick med några andra vänner till det i grannskapet af tepidariet varande biblioteket, der Olympiodoros väntade dem, för att uppläsa sitt nyaste skaldestycke: en lättsinnig skildring af hvardagslifvet i Olympen. Annæus Domitius var nu som alltid jägtad af statssaker. Han ilade till biskopliga huset, ty Petros hade genom en diakon framburit

sin önskan att samma afton få tala med prokonsuln öfver Akaja.

Skymningen var redan inne, då Annæus Domitius lemnade thermerna. I tempelportikerna voro lamporna tända: facklor brände vid alla offentliga byggnader, kring gudarnes och heroernas stoder: gator och torg voro öfversållade af fotgängares lyktor. Annæus Domitius svepte sig i sin mantel. Hans panna var rynkad. Redan Karmides hade hos prokonsuln upptäckt en viss tankspriddhet, en viss kallsinnighet, när de öfverlade om bästa sättet att döda morgondagen. Prokonsuln var i sjelfva verket upptagen af ganska allvarsamma saker. En skara af demoniska Om och Men sleto hans hjerna. Se här ungefär hans tankar:

Fördömda skrifvelse! När emottog jag någonsin en sådan? Kejsarens regering berättigar mig att taga Krysanteus' hufvud, men befaller mig det icke. Den skänker mig en gåfva, som jag ej vill ha, och när den lägger filosofens hufvud i mitt knä, höjer den svärdet öfver ett annat, som är mig oändligt dyrbarare, nämligen mitt eget. Hvem kan veta, huru länge den närvarande regeringen skall bestå? Underrättelserna från krigsskådeplatsen äro för Julianus dels gynnsamma, dels ogynnsamma. Antag, att Julianus segrar! Hur går det mig då, om jag tagit min vän Krysanteus' hufvud? Julianus är hans lärjunge, vän och beundrare. Det första hufvud, den nye kejsaren låter afslå, blir då mitt. Han skall utan förbarmande offra Senekas ättelägg åt Platonikerns skugga. Hur går det mig, om jag med egen fara har skonat Krysanteus? Jag blir ett dyrbart föremål för min nye kejsares obegränsade tacksamhet. Han skall linda mig i ömma omsorger. Han gör mig till prefekt i Rom, till konsul, och mitt namn går till odödligheten i evig förening med en af länkarne i tidens årskedja. Ännu om tusen år härefter måste skolgossarne inpregla i sitt minne, att den eller den märkvärdiga händelsen inträffade året Annæo Domitio et Q. Q. consulibus. Men, tyvärr, här möter nu ett annat antagande. Konstantius segrar! Hur gestaltar sig då mitt öde, om jag tydt berättigandet för hvad det är: en försigtigt gifven befallning? De ännu mägtige hedningarne skola fattas af förbittring, och kejserliga regeringen skynda att hvälfva hela skulden på dådets verkställare. Derpå är skrifvelsens bokstafslydelse just beräknad. Fördömda vare de listige räfvarne i kejsarens omgifning! Om jag deremot har låtsat missförstå befallningen, så tyder man det lindrigast såsom oduglighet och utan öfverdrifven stränghet som ett misstroende till kejsarens lycka, en afsigt att rädda mig sjelf, för den händelse, att rebellen skulle intaga thronen. O ve! hvad skall jag nu göra?

Medan Annæus Domitius ömsevis svär vid helgonen och vid Olympens gudar öfver sin olycka, ila vi honom i förväg till det biskopliga palatset.

Utanför porten till detta står, som vanligt vid denna tid på aftonen, en hop tiggare, som vänta på allmoseutdelningen och under tiden ordna sina lumpor så, att de icke må skyla de sjelfslagna, ohyggliga såren. Har man lyckligt funnit en väg genom denna vedervärdiga skara och genom förstugugången inkommit i aulan, skönjer man i den skumma pelargången närmast vestibulen en samling menniskor, som vänta på audiens: dels hedningar, som vilja anmäla sitt beslut att öfvergå till kristna läran, dels rättsökande Kristianer, som föredragit att hänskjuta sina tvister till Petros i stället för den verldsliga domstolen. På den öppna gården och i pelargångarne närmare intill det i bakgrunden belägna embetsrummet, synas, vid skenet af tvenne facklor, grupper af prester, som afvakta sin förmans befallningar: presbytrer, diakoner, besvärjare och föreläsare, inbegripne i hviskande samtal om de sista nyheterna rörande affällingen Julianus, om ryktet, att Athanasios varit sedd i nejden af Athen, och framför allt om den högst vigtiga underrättelse, som just samma afton kommit biskopen tillhanda från Konstantinopel. Homousianerna derstädes hafva blifvit gräsligt tuktade, när de med våld velat hindra flyttningen af den helige Konstantini qvarlefvor från det förfallna kapell, hvari de hvilat, till en af Homoiusianerna uppbyggd kyrka. En presbyter hviskar till de omkring honom lyssnande diakonerna, att enligt hvad biskop Petros sjelf berättat honom, hade brunnen utanför denna kyrka blifvit fylld med kättarlik, och kättarblod hade öfversvämmat rännstenarne i stadsdelen deromkring. Ett förebud till hvad komma måste äfven i Athen – så tänkte inom sig alla.

Vi inträda i embetsrummet, en aflång sal, i midten upptagen af ett stort bord, vid hvilket tvenne prester,

biskopens sekreterare, äro sysselsatte den ene med skrifning, den andre med räkning af penningar. Lutad mot bordet, med blicken riktad mot bakgrunden af rummet står en yngling, knappt hunnen ur gosseåren, iklädd en föreläsares presterliga skrud. De, på hvilka hans stora, feberglänsande ögon äro fäste, och hvilkas samtal han uppmärksamt följer, äro tvenne högvexta, vördnadsbjudande män af för öfrigt mycket olika utseende: den ene är Petros, biskopen af Athen, den andre Krysanteus, den hedniske filosofen.

Den nya smaken, den kristianska, har åt det biskopliga embetsrummet gifvit en prydlighet, värdig dess bestämmelse. Det upplyses af tvenne phari: skålformiga, på gjutna pelare hvilande lampor, men det trånga fönstrets höjd öfver golfvet ger det äfven vid lampskenet ett dystert utseende. Väggarne, målade med azurblått, äro genom meandrar och arabesker indelade i fält, som innehålla hvart sin kristliga symbol. Fisken, som i den fornkristna symbolikens minnesmärken sällan saknas, är målad i guld öfver dörrfältet12. I de öfriga fälten, ser man Lammet med korset; evangelisternas tecken: Engeln, Lejonet, Oxen och Örnen; andens Dufva, försynens Öga, vaksamhetens Tupp, fasthetens Klippa, fridens Oljeblad, segrens Palm, uppståndelsens Fenix, med flera dels egna, dels från antiken hemtade symboler. I bakgrunden hänger en oljemålning: Kristus såsom Orfeus, med frygisk mössa och lyra på armen, spelande på henne, medan lejon och tigrar hvila vid hans fot, och brokiga fåglar lyssna i trädet, hvarunder han sitter.

Under denna tafla, på det med mosaik inlagda bordet, mot hvilket Petros nu under samtalet med Krysanteus stöder sin knutna hand, står en i elfenben skuren bild, föreställande Kristus såsom ung herde, i kort tunika, smekande det återfunna lammet. Tunikan är öfverhöljd med ädelstenar. Den unga konst, som alstrat dessa begge verk, är ännu bunden vid antika motiver; dess hela egendomlighet ligger i teknikens råhet och grannlåtssträfvandet. Orörd af en ny folkande är hon i sjelfva verket ännu den gamla konsten, men i dess aldra djupaste förfall.

I motsatta ändan af salen står ett gyllene kors och i grannskapet af detta en för tillfället öppen kassakista.

Aldrig har ett samtal öppnats i kyligare och mer afmätt ton än det emellan den kristne biskopen och den hedniske filosofen. Petros dolde ett hat, som han verkligen hyste, men sökte i ton och hållning gifva tillkänna en föraktfull öfverlägsenhet, hvaraf han icke var mägtig.

Krysanteus var såsom alltid naturlig. Han lade endast lefnadsvettets band på den djupa, instinktmessiga ovilja, han kände för de athenske Kristianernas biskop.

De begge vid arbetsbordet sittande presterna läto icke af samtalet störa sig i sina sysselsättningar. Disciplinen förbjöd dem att med ett ögonkast yppa sitt intresse för samtalet och de samtalande personerna. Men deras öron voro spända, och de förlorade icke ett ord af hvad de ville höra.

– Du har några dagar varit borta från Athen, sade biskopen till Krysanteus.

– Ja ... Och du har tillkännagifvit, att du önskade ett samtal. Hvad vill du mig?

– Du återkom just i rättan tid, för att erhålla del af ett edikt, hvarom den förste af stadens valde embetsmän är skyldig att taga kännedom.

– Nåväl. Och det är du, som har att meddela mig det?

– Ja.

– Du måtte då göra det å prokonsulns öfver Akaja vägnar, ty hitintills har det varit han, genom hvilken kejsaren kungjort staden Athen sin vilja, sade Krysanteus med uppriktig förvåning, ty det förekom honom besynnerligt, att en kristiansk prest skulle delgifva honom befallningar från regeringen.

Petros besvarade icke denna fråga, utan vände sig till den penningräknande presbytern. – Är räkningen slutad? frågade han.

– Slutad, högärevördige fader, svarade denne, i det han tillsnörade pungen, i hvilken han nedlagt de räknade silfvermynten.

– Clemens, min älskade son, fortfor biskopen vändande sig till den unge föreläsaren, – tag denna summa och utdela henne till de väntande arme bröderna. Jag vet, att de helst emottaga allmosan ur dina händer. Tillsäg på samma gång de rättsökande, att de återvända i morgon vid vanlig tid, och de nådesökande, att de nu hafva företräde.

Gossen i prestdrägt spratt till såsom ur djupa tankar, då han hörde sitt namn. Hans blick hade oafvändt varit riktad på Krysanteus' ansigte och gestalt. Det var första gången han såg den athenske erkehedningen, om hvilken biskopen så ofta än med harm, än med ömkan, hade talat till honom. Men bilden, som Clemens, på grund af biskopens ord, hade i fantasien målat af den bekante filosofen, öfverensstämde icke med verkligheten. Clemens ville tvinga sig att upptäcka något hårdt, öfvermodigt, sjelfkärt eller demoniskt i detta ansigte. Det var i detta bemödande han nu blifvit störd.

Då Petros vände sig bort från Krysanteus, hade denne vid ett ögonkast öfver salen varseblifvit den unge presten. Clemens var blek och spenslig, men hans anletsdrag strålade af en serafisk renhet, som trängde till den skönhetsälskande Athenarens hjerta och uppfyllde det med deltagande. Det förekom honom som en grym lek af ödet, att en så späd och älsklig varelse redan blifvit iklädd en drägt, som dömde honom att afsäga sig själens sjelfständighet och hjertats naturligaste böjelser.

Clemens hade nyss aflägsnat sig genom dörren till aulan, när denna utifrån öppnades af ostiarien för en liten hop af män och qvinnor. De voro nådesökande, det vill säga hedningar, som begärde att upptagas i den kristna församlingens gemenskap. Det var svårt att af deras yttre gissa, hvilka bland dessa menniskor drifvits hit af hjertats behof och hvilka af verldsliga beräkningar. De syntes alla tillhöra den olyckligaste samhällsklassen.

Midt i hopen visade sig en man, som bar mantel öfver sin tunika, en trasig mantel, men som talade om bättre dagar. Hans lätta, fria åtbörder skiljde honom ytterligare från de öfriga, som tysta och vördnadsfulla stannade vid dörren. Denne man var sista ättlingen af en athensk slägt, som räknade sina anor från Ifikrates. Han hade i utsväfningar förstört sitt fädernearf. Han tog tvenne steg framåt i salen och ämnade just med vanlig oblyghet framställa sitt ärende, då han hastigt varseblef Krysanteus. Denne hade han minst af alla väntat att träffa här. Mötet var honom mycket obehagligt och nära att bringa honom ur fattningen. Men han fann sig hastigt nog, kastade en blick af låtsad förvåning öfver salen och utbrast:

– Vid Zeus! detta var ett löjligt misstag, en Odyssé i smått! Du måste ursäkta mig, min biskop. Jag söker icke dig, utan din granne, min förträfflige vän antiquarien.

Med dessa ord svängde han om på hälen, hälsade med oförskämd förtrolighet Krysanteus och lemnade salen.

Petros vände sig nu till de nådesökande och sade med eftertryck i tonen:

– Barn, J hafven hitkommit, för att räddas ur det hedniska mörkret och tillfångataga ert förnuft under Kristi lydnad?

De tillfrågade bejakade frågan med bugningar.

– Välan, uppgifven edra namn och bostäder för denne broder presbyter. J erhållen af honom skriftliga intyg,

som, uppvisade för prokonsulariske skattmästaren, förskaffa eder nya högtidsklädningar. Iklädda denna drägt, infinnen J eder nästa Guds hvilodag i vår storkyrka, för att emottaga handpåläggningen till nytt lif, hvarefter J egen att hos nämnde skattmästare på samma intyg uppbära hvar och en tio guldstycken. Presbyter Gregorius, lemna dem intygen och inskärp ånyo hvad jag sade dem!

Med dessa ord vände sig Petros från de nådesökande, för att fortsätta samtalet med Krysanteus. Att emottaga och affärda affälliga hedningar var för biskoparne vid denna tid en alldaglig förrättning, som icke kräfde vidare ceremonier.

– Du ser, sade Petros; – som nu, så strömma dagligen nya hopar till korsets fana. Din och de dinas vishet förmår ej svalka törstiga själar, som trängta till en brunn med lefvande vatten. Menniskonaturen, säger Tertullianus, är af naturen kristen: se der upphofvet till deras trängtan, instinkten som leder dem hit.

– Jag önskar att så vore.

– Verkligen?

– Emedan det skulle utplåna det föraktliga, om än icke det bedröfliga i skådespelet, hvartill du synes hafva inbjudit mig.

– Vi bryta den rå malmen, lika godt med hvilket verktyg, men till att förädla den.

– Dock till saken! Du talade om ett edikt, som anginge staden Athen. Gör vårt samtal så kort som möjligt!

– Se här!

Petros tog en på bordet liggande elfenbenstafla och räckte henne småleende till arkonten. Medan denne läste, voro biskopens ögon fästa på hans anletsdrag och njöto af den smärtsamma öfverraskning, som de uppenbarade.

Krysanteus återlemnade taflan. Hans ansigte uttryckte en harm och en smärta, som han ej vårdade sig att qväfva.

– Ediktet, sade han, – skulle således skänka er, Kristianer, krigsgudens tempel, ett af de skönaste i Athen, uppfyldt af minnen från våra ärofulla tider. Dock, det är ej första gången sådant inträffar. Utfäster ej kejsaren belöningar åt sådana städer, som rifva de byggnader, hvilka blifvit uppresta åt de gudomliga magterna, åt heroerna och menniskoslägtets välgörare? Och hvad som skänkes eder, det förstören J, för att af det herrligas spillror hopsätta ett lappverk, värdigt, det är sannt, den styggelse, som J der innesluten – dessa benrangel och köttslarfvor af helgon, dessa dödens vämjeliga lemningar, dem J kyssen och tillbedjen.

– Herre, miskunda dig! Hvilken hädelse! suckade den ene af sekreterarne, medan den andre korsade sig. Den unge Clemens, som under samtalet återvändt, reste sig upp ur sin lutande ställning, hans kinder öfverdrogos af harmens rodnad, och han undertryckte med möda ett ord af vrede, som redan sväfvade på hans läppar.

Men Petros smålog och sade:

– Om det kan lända dig till tröst, så må du veta, att detta tempel icke kommer att rifvas. Jag hoppas, att det skall kunna blifva brukbart, sedan vi endast skrapat och rökt dess väggar, bestänkt dess murar med vigvatten och aflägsnat allt, som påminner om den onde ande, J der ha’n dyrkat.

– Men, sade Krysanteus med en axelryckning, – under ediktet såg jag ett namn, som jag ej är skyldig hörsamhet. Hvem är denne Makedonios, som vågar bortskänka hvad han icke eger? Templet med dess

skatter, historiska minnesmärken och konstverk tillhöra staden Athen. Våra fäder hafva uppbyggt det, och deras efterkommande allt intill denna dag riktat och vårdat det. Huru vill då en af edra prester, en för Athen alldeles obekant främling, frånröfva oss vår egendom?

– I morgon taga vi det i besittning, svarade Petros.

– Det återstår oss då endast att klaga hos kejsaren.

– Som icke skall höra er.

– Jag vet det, sade Krysanteus med en djup suck, och ådrorna i hans panna svalde af blodet från hans sammanpressade hjerta.

– Och för öfrigt, fortfor Petros, – så läs detta!

Han framtog en annan, med gyllentyg omvecklad elfenbenstafla, hvars ram smyckades af råa basreliefer, föreställande kapplöpningar och dylikt, kring namnen på årets konsuler Taurus och Fulgentius, samt räckte henne till Krysanteus. Sedan denne genomögnat taflan, sade han:

– Jag ser, att kejserliga regeringen bekräftar den besynnerliga gåfvan.

– Och, som nämndt, i morgon tager jag henne i besittning. Du finner henne besynnerlig. Det är i din mun ett mildt uttryck. Du menar mera. Men du och de dina, J han icke magt att göra motstånd. Filisteernas välde är brutet.

Krysanteus’ tanke flög till Julianus. Filisteernas välde var ännu icke brutet. Den sista striden återstod.

Det var likasom om Petros hade anat denna tanke, ty då Krysanteus frågade: – Har du något vidare att säga mig? – inföll han:

– Jag har i dag erhållit nyheter om Julianus. Vill du höra dem?

Han beledsagade denna fråga med en blick af triumf, som kom den annars så starke mannen att rysa af hemlig förskräckelse. Samma känsla, som griper vandraren, då han, sättande sig att hvila i gräset, känner en kall, slingrande orm under sin hand, aftvang Krysanteus ett instinktmessigt nej. Han ordnade sin mantel, helsade biskopen och de öfrige i rummet varande personerna och gick mot dörren.

– Farväl, filosof! Tänk på din ringhet inför Gud och din själs salighet! utbrast nu den unge föreläsaren, hvars ögon under tiden varit häftade på Krysanteus’ anletsdrag.

Denne stadnade och betraktade ynglingen med en sträng och forskande blick, som dock hastigt blef mild och vänlig, när han i föreläsarens vackra ansigte upptäckte icke hån, icke öfvermod, utan nitets uppriktighet. Clemens’ ögon voro så klara och allvarliga. – Välmeningen ger värdighet åt dina unga läppar, sade Krysanteus, innan han gick.

Utkommen i aulan och tagande sin väg emellan presterna, som der väntade, kände han sig hastigt omfamnad af någon, som han vid fackelskenet igenkände var ingen mindre person än prokonsuln öfver Akaja.

– Ah, hvad ser jag? utbrast denne; – min egen Krysanteus! Du har då återkommit till vårt goda Athen! Jag har i dessa dagar allestädes sökt min arkont och ingenstädes funnit honom. Välkommen! Trefaldt välkommen! Jag ser, fortfor han hviskande, – du har varit hos biskopen. Äfven jag är kallad till honom. Kallad – du förstår mig? Prokonsuln öfver Akaja löper på order af en prest. Men hvarför icke finna sig i tidsomständigheterna, när kejsaren vill så hafva det? Kärleken till vår heliga kyrka gör underverk, min vän

... men det förstår du icke, och jag förlåter dig denna svaghet. Du begriper icke theologien, du. Omnia vincit amor et nos cedamus amori!

Och prokonsuln sväfvade hän mot dörren till embetsrummet, hvilken ostiarien slog upp på vid gafvel för hans lysande och ädla person.

Biskopen drog sig med sin höge gäst tillbaka till ett af sina enskildta rum, hvars slösande prakt ville likasom rättfärdiga sig med de heliga former, hon iklädt sig: golfvets af skimrande stenar sammansatta mosaikverk föreställde Gideon, nedbrytande afgudens altaren, de med guldbefransade purpurdynor försedda stolarne och hvilosofforna voro inlagda med heliga symboler i elfenben och silfver, de massiva silfvervaserna och kandelabrarne voro idel englar och tabernakel, tälten emellan väggpilastrarne voro målade med bilder af apostlarne.

Samtalet öppnades dermed, att biskopen beklagade den osäkerhet, som rådde på landsvägarne i Akaja. Det hade nämligen under den sednare tiden ofta inträffat, att budbärare, skickade till honom från Konstantinopel och Korinth, hade blifvit öfverfallna på vägen och beröfvade sina bref. Detta, antydde biskopen, lände Akajas styresman till föga heder.

Annæus Domitius ursäktade sig med tidernas allmänna osäkerhet. Tillståndet i Akaja vore dock bättre än i de flesta andra provinser. Till följe af Juliani uppror hade ju en betydlig del af de trupper, öfver hvilka prokonsuln förfogat, blifvit dragna till Konstantinopel. De öfriga voro fördelade på sådane punkter, som ovilkorligt kräfde besättningar: Korinth, Athen, Argos, Sparta och nu sednast äfven Delfi, det arma Delfi, som hemsöktes af de der till Hellas väderdrifna, i Parnassens otillgängliga klyftor innästlade Donatistbanden. Hvad skulle då prokonsuln göra?

Annæus Domitius förteg, att de till biskopen skickade, förkomna brefven befunno sig i hans, Annæi, förvar. De skrifvelser, han tid efter annan emottog från kejserliga regeringen, kunde, det visste han, för ingen del, hvad pålitlighet beträffade, mäta sig med de förtroliga bref, som biskoparne med sina egna budbärare, vanligtvis underordnade prester, tillsände hvarandra. I brefven från Makedonios till Petros erhöll Annæus Domitius de bästa underrättelserna om upprorets ställning, om kabalerna vid hofvet och de intriger, som der spelades för och mot hans egen person.

Prokonsulns utskickade hade emellertid icke lyckats bemägtiga sig ett bref från samme Makedonios, hvilket just samma dag hade öfverlemnats till Petros. Detta bref, hvilket innehöll åtskilligt, som prokonsuln genom sina enskilda korrespondenter redan kände, men också åtskilligt, hvarom han icke hade någon aning, var skrifvet med chiffer och meddelade Petros bland annat följande:

– – – „Kejsarens helsa, så skrifver till mig Eusebios, visar sig ytterst vacklande. Sedan han flera dagar hållit sig innestängd i sitt palats, under hvilken tid han endast lät sig se af Apodemios och Eusebios kammarherren, men till och med vägrade emottaga vår Eusebios, biskopen af Nikomedia – hvilket, i förbigående sagdt, väckte yttersta oro hos de rättrogne och ingaf de ständigt lurande Athanasianerna de djerfvaste förhoppningar – har han nu ändtligen blifvit tillgänglig för sina vänner, men visar sig, till deras stora bestörtning, plågad af förskräckliga syner och talar som om han vore gripen af yrsel. Den fromme fursten, hvars själ annars var försänkt i heliga betraktelser och djupsinniga undersökningar i de gudomliga mysterierna, lider nu af en besynnerlig föreställning, att han förföljes af den delfiske Apollon. Eusebios har sökt besvärja denne djefvul, men tyvärr utan framgång. Må Herren bevara det aldraheligaste majestätets dyrbara lif! Hans bortgång kan blifva en förfärlig olycka, vår och sanningens undergång, om vi ej träffa åtgärder att för hvarje händelse betrygga vår ställning. – – Athanasios’ anhängare glöda af hat och raseri; med otålighet afbida de ögonblicket, då Konstantius, vårt stöd skall falla bort. – – Ännu, om också för några dagar, ega vi magtens svärd i våra händer. – – Du vet hvad som skett här i Konstantinopel. – – Denna tuktan

var sträng, men icke tillräcklig. – – Ett allmänt bud utgår till de våra att hvar i sin stad göra hvad han kan, medan tid är.“

Makedonios hade icke undertecknat brefvet, ty det var högmålsbrott att skrifva om kejsarens helsa, om man skildrade henne som klen.

Medan prokonsuln beklagade sig öfver bristen på trupper, hvilken hindrade honom att med tillbörlig kraft upprätthålla ordningen i Akaja, frågade honom Petros, huru stor besättningen för ögonblicket vore uti Athen.

– Sjuhundra man legionärer och femtio man af Jovianska gardet, upplyste Annæus Domitius.

– En obetydlig styrka för en sådan stad, anmärkte biskopen. – Legionärernas befälhafvare, Pylades, är ju rättrogen Kristian?

– Ja.

– Och trupperna för öfrigt pålitliga?

– Ja, min biskop.

– Anföraren för Jovianerna är emellertid en hedning, eller huru?

– Ja. Ammianus Marcellinus är ohjelplig hedning, men präktig soldat.

– Godt. Det betyder mindre, att han är hedning. Finnas bland trupperna några Athanasianer?

– Åtminstone icke inom befälet. De Homousianer, som tillhörde detta, äro aflägsnade. För öfrigt, min Petros, hafva väldisciplinerade trupper, sådana som dessa, ingen annan religion än sin befälhafvares. Beklagansvärdt eller icke, är det dock en sanning.

– Omständigheterna nödga mig måhända att kräfva den verldsliga magtens bistånd. Jag önskar, att samtliga trupperna ställas till mitt förfogande.

– Du har rättighet att fordra det. Skall det ske ännu i afton?

– Nej. Det är tids nog till i morgon.

– Vågar jag fråga dig om orsaken?

– Du skall i god tid få veta den.

– Jag önskar då blott ett skriftligt intyg, att du begärt förfogande öfver kejserliga trupperna i Athen.

Petros skref detta intyg genast, och Annæus Domitius stoppade det i sin gördel.

Prokonsulns anlete uttryckte hemlig glädje. Han anade hvad som förestod och hade plötsligt fått en ingifvelse, huru han med begagnande af de kommande händelserna skulle oskadd slippa ur den klämma, i hvilken regeringsskrifvelsen med afseende på Krysanteus hade försatt honom.

Staden måste inom några dagar blifva skådeplatsen för blodiga, förskräckliga uppträden. Under sådana kan mycket passera oanmärkt. Prokonsuln insåg, att det gällde Athanasianerna, men en och annan hedning kunde ju af misstag eller oförsigtighet äfven råka med i spelet. Vid sådana tillfällen lössläppas ju alla lidelser. Aldraminst kunde Annæus Domitius, sedan han ställt hela besättningen till biskopens förfogande, hindra en roflysten skara att plundra den rike Krysanteus’ hus, eller en fanatisk hop att angripa den hatade

Krysanteus' person. Annæus Domitius ämnade för öfrigt i god tid skudda stoftet af sina fötter och begifva sig med sin sköna Eusebia till Korinth, dit vigtiga, ouppskjutliga statsfrågor naturligtvis kallade honom. Komme sedan hvad komma ville, så visste Annæus Domitius, att ingen regering skulle misstycka, om han försummade att begagna sig af rättigheten att taga en död mans hufvud, om också ingen skulle belöna honom, för att han underlåtit det.

Medan Annæus Domitius hvälfde dessa tankar, öfverflyttade Petros samtalet just på den person, som var deras föremål. Han frågade i hviskande ton, ty han kände sina presbytrers och diakoners uppöfvade hörsel, – han frågade, om prokonsuln erhållit befallning från hofvet att taga hufvudet af arkonten.

Annæus Domitius besvarade denna fråga med nej, i det han smålog och lekte med sin halskedja.

En suck lättade Petros' barm, ty biskopen hade verkligen fruktat tillvaron af en sådan befallning.

– Desto bättre, sade han. – Man anser honom vid hofvet som ifrig anhängare af Julianus rebellen, och som en person farlig genom inflytande och rikedom. Jag har af rent medlidande lagt mig ut till hans förmån hos Eusebierna och Apodemios. Mannen har dock sina goda sidor ...

– Utan tvifvel.

– Och måhända hafva mina föreställningar burit frukt. Men det är likväl ovisst, om icke en sådan befallning kan anlända ännu i afton, i morgon, när som man minst väntar den. Oss emellan sagdt (Petros sänkte åter sin röst till hviskning) det är farligt att vara rik i våra dagar. Hofvets eunuker ... du förstår mig?

Annæus smålog och nickade bifall. Han tänkte ej blott på hofvets eunuker, utan ock på dess biskopar. Derefter betraktade han sina fylliga vador och svor i tysthet en ed öfver sin alipilarius 13, ty hans skarpa öga upptäckte på högra skenbenet ett hårstrå, som undgått den ifrågavarande slafvens uppmärksamhet.

– Men det, fortfor Petros, – hvartill jag nu vill komma är en bön till dig, min lysande och ädle herre, samt tillika en uppmaning, gifven af själaherden till ett af fåren i sin hjord. Innan du kröker ett hår på Krysanteus' hufvud, måste du derom underrätta mig. Jag ber dig derom såsom ett högsta prof på din vänskap, besvär dig derom i namn af den heliga allmänneliga kyrkan, som skulle lida en svår, en oersättlig förlust, om du förgäter den bön, jag härmed lägger dig på hjertat och minnet.

Prokonsuln bedyrade, att han skulle blifva mycket lycklig, om han i en så ringa sak kunde ådagalägga den obegränsade vördnad och tillgifvenhet han hyste för biskopen af Athen.

Sedan Petros derefter förevisat den skrifvelse från kejserlige ministrarne, hvilken berättigade Kristianerna att taga krigsgudens tempel i besittning, och prokonsuln lofvat att tralla alla anordningar, som denna åtgärd kräfde, var samtalet slutadt.

Annæus Domitius allägsnade sig, lyckligt döljande den djupa harm, han kände deröfver att en sådan skrifvelse blifvit meddelad biskopen i första hand och icke honom.

– Dessa prester, tänkte han, i det han trädde ut på gatan Kerameikos, – skola slutligen vexa sjelfva kejsaren öfver hufvudet.

SJUNDE KAPITLET.

Petros.

Sekreteraren och de uppvaktande presterna hade aflägsnat sig. Månen, som gått upp öfver Lykabettos, göt sin glans på den vestra pelarraden i den öfvergifna aulan.

Petros var ensam i sin studiekammare, genom hvars enda, glugglika fönster månljuset inströmmade, kämpande med skenet från en lampa, som stod på ett tungt, i bucklig form arbetadt bord, och hvars strålar medelst en skärm voro så riktade, att de föllo på en derbredvid uppslagen bok.

I grannskapet af bordet stod ett i samma stil arbetadt skåp, som tjenade till underlag åt ett bokfack, innehållande några band och papyrusrullar.

På väggen midtemot bokfacket hängde en karta öfver jorden, ritad i enlighet med Ptolemäos’ åsigt om ländernas och hafvens läge. På denna karta hade biskopen med fina, men tydliga bläckstreck utmärkt gränserna för de kristna moderkyrkornas områden: man såg, huru österlandet var deladt mellan Konstantinopels, Korinths, Antiokias, Jerusalems och Alexandrias patriarkater, huru dessa trängdes med hvarandra på denna sida af jorden, medan resten bildade ett ofantligt helt, som omfattade Italien, Afrika, Mauretanien, Hispanien, Gallien och Brittanien, med sin medelpunkt i Rom.

Roms blotta namn var ännu en magt. Skyggande för de frihetsminnen, som spökade der, hade den förste kristne kejsaren flyttat hofvet derifrån till den nya hufvudstad han anlagt vid Bosforen. Han hade slösat verldens skatter, för att gifva denna sin skapelse en glans och storhet, som kunde täfla, om möjligt öfverträffa den gamla Tiberstadens. Han hade beröfvat tusen städer deras konstverk, för att dermed smycka denna enda. Han hade kallat sin stad Nya Roma, för att den med namnet äfven skulle ärfva det gamlas anseende och dyrkan.

Men i folkens ögon var och förblef det gamla Rom verldens hufvudstad, och i trots af Konstantini ansträngningar hvilade det nyas värdighet ytterst på intet annat än den lösa sägen, att hälften af de gamla senatorliga och patriciska slägterna hade ditflyttat och bosatt sig inom dess murar. Så stor är minnets, namnets och vanans magt.

I sin egenskap af biskopssäte ökades för öfrigt det gamlas betydelse just af imperatorns frånvaro och hofvets aflägsenhet.

Då Petros, stående framför kartan, ritade dessa linier, beledsagades hans hand utaf en tanke, som länge varit klar för hans medvetande: att icke Konstantinopel, icke Alexandria eller något annat af de österländska patriarkaten, utan att Rom vore bestämdt till utgångspunkten och herrskarsätet för det prestvälde, som nu, likt en ofantlig polyp, med dagligen mångfaldigade, allt längre vexande armar grep omkring jorden från scytiska stepperna till oceanen.

Troddes det icke allmänt, att de begge store apostlarne, Petrus och Paulus, hade lidit martyrdöden i Rom? Hade icke Petrus grundat den kristna församlingen derstädes, och betraktades han ej som dess första biskop?

Var ej Simon, som Kristus kallade Petrus, klippmannen, på hvilken han skulle bygga sin församling? Var det ej han, åt hvilken mästaren sade: „föd mina får!“ och åt hvilken ensam han gaf himmelrikets nycklar, för att visa, huru kyrkans och prestadömets enhet skulle utgå från en punkt – för att åskådliggöra kyrkans och biskopliga magtens enhet?

Hade ej redan Cyprianus martyren kallat Rom Petri Katedral och till kristenheten framställt den ödesdigra fråga: „Hvem kan ännu mena att förblifva en lem i Kristi kyrka, om han lösrycker sig från Petri biskopsdöme, på hvilken kyrkan är byggd?“

Biskopen af Athen stannade nu, såsom hundra gånger förr under sina nattliga betraktelser, framför Ptolemäos’ karta och upprepade i tanken dessa frågor. Och han fortfor:

– Redan Irenæus erkänner Roms företräde framför andra biskopsstolar. Den stolte Victor, den djerfve Stefanus hafva längesedan sökt göra det gällande. Och hvad mer är: det har ingått i föreställningssättet hos de ofantliga menniskomassor, som bebygga det stora vesterlandet. De blicka redan med helig vördnad till Roms biskop. Af folkets föreställningssätt beror den magt, hvarmed det beherrskas. Hvad betyder det, att österlandet, det jemmerfulla, splittrade, förslafvade, förnekar romerska biskopens öfvervälde? Tyvärr, vi hafva en uslare herre, en verldslig furste, som påtvingar oss sina vexlande meningar och stämplar till öppen lögn hvad våra kyrkomöten skrifva under sina beslut: „Ingifna af den Helige Ande“. Tyvärr, de hafva länge varit ingifna af Konstantii ande. Vi måste åtnöja oss med den tröst, att det åtminstone i vissa fall är en af de våra, den oskattbare Eusebios, som i sin ordning inverkar på honom. Men hvar, om ej i Rom, kan uppvexa den magt, som skulle rädda kyrkan ur neslig träldom under en jordisk furste och lägga den verldsliga magten, der hon bör vara, om hon ens bör finnas – vid kyrkans fötter? Vi erkänna, att den Helige Andes kraft har genom handpåläggningen blifvit fortplantad inom kyrkan intill våra dagar. I denna lära ligger grundstenen till Roms storhet, ty Andens kraft kan icke skiljas från Kristi embete, som med himmelrikets nycklar öfverlemnats till Roms förste biskop, och genom denne medelst handpåläggningen öfverflyttats från efterträdare till efterträdare. De romerske biskoparnes oafbrutna följd bildar då pulsådern, från hvilken den Helige Andes kraft som ett lifvande blod inströmmar i den kyrkliga kroppens alla delar, genom oräkneliga kanaler och förgreningar: från Roms kyrkofurste till de af honom vigde biskoparne, från dem till presterskapets lägre ordningar, och från dem till folkens massor. Så vandrar denna magiska ström från hand till hufvud, för att vattna de yttersta ängder. Och för den skull är han, som skiljer sig från kyrkans kropp, lik en afhuggen lem. Han utesluter sig från delaktigheten i det gudomliga lifvet och frälsningens nåd. Han kan icke tillegna sig denna nåd för sig allena, genom tron på återlösaren. Nåden vinnes blott genom föreningen med kyrkan, Treenighetens kropp.

Sublima lära om kyrkan och bekännelsens enhet!

Du uppvexer ur ett ringa, i skriften knappt synligt senapskorn till ett väldigt träd, som skall beskugga jorden. Du är djerfvare än någon menniskotanke, och ingen mensklig klokhet har förmått uppfinna något jemförligt med dig. De medel, som de listigaste af menniskors barn upptäckte, för att skapa ett välde öfver sina likar, äro mot dig intet. I ditt sköte bär du en väldighet, för hvilken jordens folk och konungar skola knäböja. Den makt, du kan förläna, skall sträcka sig ej blott till egodelar, lif och kroppar, utan till själarne. Du skall klippa sjelfva tankens vingar och förvandla den frie örnen till en struts, som tam och betslad ledes på den väg, som han får vandra. Du skall fatta trådarne till menniskornas aldra egnaste känslor – förskräcka när du vill, trösta när du vill. På din vink skall broder väpna sig mot broder, modern förneka sitt barn, och barnet sin moder, brudgum och brud bortvända sig ifrån hvarandra och dölja sin smärtas tårar såsom pressade af en brottslig känsla. På din vink skola krigets och hatets flammor slockna, fiende försona sig med fiende, herrskaren ödmjuka sig för slafven, frid herrska öfver jorden ...

Din tankeföljd är bildad af diamantlänkar, mot hvilka filosofernas slutledningar äro spindelväf. Med nödvändighetens oemotståndliga magt skall du tvinga dig på verlden och lägga henne i din kedja. Och den som skakar kedjan, han är dödens, han skall utplånas ur Israel, för honom stänges det menskliga samfundets och salighetens port, för honom tändas helvetets eviga lågor.

Det fattas dig endast ett: en man som kan begagna dig.

Jag känner tvenne, som skulle kunna det. Den ene är Athanasios, den jernhårde, oböjlige, underbare, sluge, förfärlige gubben, de rättrognes dödsfiende och kätteriets ende, men oomkullstötlige pelare, den nye Proteus, som alltid densamme visar sig i tusen gestalter, den biltoge, bannlyste, af vagnar och ryttare förföljde, som uppträder, då man minst anar det, och försvinner, innan man sansat sig nog för att gripa honom, som lurar i Konstantinopel utanför kejsarens dörr då man efterjagar honom i Gallien, som efterspanas i Rom, medan han döljer sig bland munkarne i Egyptens ödemarker, och uppenbarar sig

måhända här uti Athen, medan Georgios darrar vid ryktet, att han gömmer sig i Alexandria.

Lyckligtvis har Athanasios aldrig riktat sin blick på Rom. Hans bemödanden gälla det biskopsdöme, som han så ofta egt och förlorat: Alexandria. Han har ej fått ögonen öppnade för Roms betydelse. Resynnerligt nog!

Besynnerligt nog och lyckligtvis! Ty den andre mannen, som i Athanasios annars skulle få en öfvermägtig medtäflare, är jag sjelf!

Petros lemnade sin ställning framför kartan, kastade sig i en karmstol och försjönk i tankar på sin oerhörda framtidsplan.

Han hade äfven denna dag tagit ett steg emot sitt djerfva mål. Med summor, bisträckta af kejserliga skattkammaren i och för den nu som ifrigast bedrifna missionen bland Göterna, hade han utrustat tvenne missionärer, tvenne till blind lydnad uppfostrade, för homoiusion fanatiserade, af Petros ända in i hjertroten beherrskade unga prester, och i hemlighet skickat dem, icke till barbarerna, utan till Rom, för att predika homoiusion och utbreda Petros' rykte inom romerska församlingen.

Den bok, som uppslagen på hans bord belystes af lampan var Tertulliani afhandling De Carne Christi. Han läste den, ej af vettgirighet, men för att inhemta vesterländska kyrkans språk, latinet, och af denne mästare i en hård, nästan vild, men kraftig och hänförande framställning lära rätta sättet att begagna en nödvändig häfstång för sin plan.

Månljuset, som inströmmade genom fönstret, föll nu på hans ansigte och väckte honom till tankar på angelägenheter, som i afseende på tiden lågo honom närmare. Han ringde, och en man i presterlig drägt, som tycktes hafva afbidat detta tecken, inställde sig genast.

Den inträdande var en undersätsig, bredaxlad person, men så kortbalsad, att det besynnerligt formade, svartlockiga hufvudet tycktes omedelbart fästadt mellan skuldrorna. Den mycket låga pannan bildade en hvitgul strimma mellan tvenne parallela linier: hårfästet och de breda sammanvuxna ögonbrynen. Som mannen bar hufvudet något framåtlutadt, voro hans små, svarta ögon riktade uppåt, när han måste se på en samtalande. Detta gaf hans anlete ett uttryck, som en välvillig granskare möjligen kunde tyda som fromhetens och ödmjukhetens.

Denne man var Petros' närmaste förtrogne, presbytern Eufemios.

Förtroligheten dem emellan var i sjelfva verket mycket stor, men kom dock aldrig Eufemios, den äldste presbytern, att glömma att Petros var hans förman. Eufemios satte sig icke, innan biskopen pekat på en stol och framställt en fråga, som han då i ödmjuk ton, med korta, tydliga, likasom räknade ord besvarade.

– Du har i dag varit hos enkan Apollonia? frågade biskopen.

– Jag kom för en half timme sedan från hennes sjukbädd.

– Hon dör välberedd?

– Ja.

– Och hennes testamente?

– Är skrifvet och undertecknadt i laga form.

– Du får icke lemna henne ensam med arfvingarne, ty det kunde ännu hända, att ... du förstår?

– Gregorius aflöste mig och sitter nu vid hennes säng. Hon skall icke ett ögonblick vara ensam ... Förmodligen slocknar hon i morgon.

– Gud vare hennes själ nådig! Hon var alltid en from qvinna. Hon emotser med lugn och glädje sin upplösning?

– Ja, prisad vare Gud!

– Och testamentet?

– Det skall i morgon vara i dina händer.

– Och dess innehåll?

– Ack, högärevördige fader, hon har hvarken förgätit kyrkan eller dig, hennes bigtfader, ej heller sina slägtingars naturliga anspråk. Hon har till och med ihågkommit mig, den fromma ädla qvinnan, med en donation, den dyrbaraste och värderikaste af alla ...

Biskopen stannade. En mörk skugga for öfver hans panna, och han fäste en ljungande blick på presbytern.

– Dig? sade han med dämpad röst. – Hon har ihågkommit dig med den största och dyrbaraste donationen af dem alla? Nåväl, jag lyckönskar dig hjertligt.

– Ja, svarade Eufemios ödmjukt, och hans små svarta ögon blickade fromt, men stadigt, under de breda ögonbrynen, i biskopens ansigte. – Jag är i sanning icke värdig en sådan lycka, men då Herren låtit mig henne vederfaras, så emottager jag henne med innerligaste glädje och tacksamhet.

– Aha, din usling, du har då svikit mitt förtroende och fiskat i grumligt vatten, tänkte biskopen. – Men detta skall kosta dig dyrt ... Redogör, sade han högt – för testamentets enskilda punkter!

– Apollonia skänker till kyrkan sitt hus i staden, en tomt vid Piræiska gatan och sin landtgård utanför Melitiska porten, med ett ord: hela sin fasta egendom.

– Den fromma, förträffliga qvinnan! Detta skall tusenfaldigt vedergällas henne der ofvan. Men fortsätt!

– Till dig, sin herde och bigtfader, skänker hon sina reda penningar, samt allt sitt guld och silfver ...

– Jag är ovärdig en sådan godhet, sade biskopen, gående fram och åter öfver golfvet, – men förbigå detta och fortsätt!

– Slägtingarne, som bestå af en gammal syster, en ogift brordotter och en femårig brorson, hafva blifvit ihågkomne med hennes öfriga lösegendom: möbler, husgerådssaker och en slafvinna.

– Och du sjelf? inföll biskopen otåligt, i det han ånyo stannade framför Eufemios och med en granskande blick betraktade honom.

Det vore omöjligt att beskrifva uttrycket i den korthalsade presbyterns ansigte, der han i detta ögonblick satt med armarne lagda i skötet, hufvudet sänkt och de besynnerliga ögonen uppåtriktade, mellan ögonhåren fästade på Petros. Dessa ögon sköto en blixt – om af harm eller glädje är svårt att säga. Han suckade och svarade:

– Ack, min älskade biskop, din ringa tjenare blyges öfver sin ovärdighet. Jag kunde icke ana en sådan lycka. Men jag skulle känna dig illa, om jag kunde tro dig vara i stånd att misstänka, det jag genom öfvertalning eller andra medel förmått den goda enkan att till kyrkans eller ditt förfång, men till min egen förmån ...

– Godt, godt! inföll biskopen med en förkrossande blick på den korthalsade. – Hvad skänker dig enkans testamente?

Med en ny suck, som smakade starkt af hemlig förbittring, svarade den korthalsade, i det han slog ned sina ögon:

– Den ädla Apollonia har för de ringa, men hjertliga omsorger, hvarmed jag omgifvit hennes sjukbädd, bestämt mig till egare af hennes yppersta skatt, – trenne, i en kristallflaska förvarade skäggstrån af martyren, den helige Polykarpos.

– Afundsvärde! utbrast biskopen med hycklad förtjusning, medan ett hånlöje, som han ej kunde tillbakahålla, spelade kring hans läppar.

– Ja, jag är i sanning afundsvärd, instämde Eufemios, tuggande på sina naglar.

– Jag skulle vilja byta med dig, fortfor biskopen, – om ej det punktliga uppfyllandet af den fromma Apollonias testamente vore oss en helig plikt.

– Nej, nej, jag byter icke. Du får ej fordra för mycket af mig, o fader! Jag byter icke.

– Men nu till något annat, fortfor biskopen med klarnadt anlete, vandrande upp och ned i det trånga, aflånga rummet. – Du skulle i dag på förmiddagen uppsöka Juden Baruk.

– Jag fann honom hemma.

– Och du förmådde honom att meddela hvad vi vilja veta?

– Ja, efter någon svårighet.

– Jag inskärpte, huru du skulle gå tillväga, och känner för öfrigt din skarpsinnighet. Huru mycket är Karmides skyldig honom?

Eufemios framtog under sin kåpa ett papper, som han räckte biskopen. Denne genomögnade det och utbrast:

– Han är en förfärlig slösare. Detta kan icke fortfara länge.

– Jag sade detsamma till Baruk.

– Med hvad verkan?

– Då jag påpekade möjligheten, att de säkerheter, han erhållit, torde blifva otillräckliga att betrygga honom mot förluster, blef han likblek och darrade.

– Såå?

– Han kommer att ansätta Karmides mycket hårdt.

– Du är förvissad derom?

– Ja.

– Förträffligt, min gode Eufemios. Har Karmides varit synlig i Athenagoras' sällskap?

– Ja, han och några andra af Athens förtappade unga hedningar hafva varit sedda, när de nattetid eller framemot morgonen lemnat Athenagoras' hus.

– Det är bra. Denne Athenagoras är en såningsman och hans väg igenom länderna en fåra, i hvilken förtviflan och samvetsqval uppvexa. Men skörden, så vill Gud, ger ofta den renaste säd i kristendomens lada. Må han fördenskull fortsätta sin verksamhet! Herren vänder det onda till godt.

– Tyvärr har äfven prokonsuln varit synlig i Athenagoras'...

– Vi lemna prokonsuln å sido, min son. Han har sina fel, likasom sina stora förtjenster. Återvändom till Karmides! Har du inhemtat flera af de underrättelser, jag äskat om denne olycklige yngling?

– Obetydligt min fader.

– Låt höra!

– Alkmene talar stundom med den vackra slafgossen han köpte ...

– Jag vet ... till ett fabelaktigt pris. Hela Athen har talat derom. Men vidare! Hvad har Alkmene fått veta af gossen?

– Endast det att hans herre är förfärligt dyster, när han är ensam. Han dricker då berusande viner och föraktar att blanda dem med vatten. Det är dagar, på hvilka han stänger sig inne och ej låter sig se af någon annan än sin kammarslaf. Han rufvar då på sorgliga tankar och dricker oupphörligt. Men annars skyr han ensamheten och tillbringar dagarne i vilda sällskaper, från hvilka han vanligen hemför de beryktade tärnorna Myro och Praxinoa, hvilka styra och ställa som herrskarinnor i hans hus, befalla slafvarne, tillställa fester, vända upp och ned på allt och begå de värsta dårskaper. Jag ryser vid blotta tanken på ett sådant lif, min fader.

– Du må väl göra det ... Bra, bra! mumlade Petros. Han fortfor: – Du nämnde nyss den unga flickan, som är kammartjenarinna hos Krysanteus' dotter. Hvad är det hon heter?

– Alkmene.

– Du har i dag träffat henne?

– Ja. Hon yttrade samvetsbetänkligheter deröfver, att hon måste dölja sin tro och foga sig efter de hedniska bruken i hennes husbondes hus.

– Du lugnade henne med den försäkran, att hon uppoffrar sig för ett godt ändamål?

– Ja, och jag lofvade henne absolution af dig sjelf.

– Hon skall få den. Hvad hade hon denna gång att säga dig?

– Föga.

– Ingenting om deras hemlighetsfulla frånvaro från Athen?

– Alkmene har sökt utfråga sin herrskarinna om denna sak. Det synes endast hafva varit en förlustelseresa.

– Bland de gäster, som besöka Krysanteus' hus, finnes ännu ingen, som är företrädesvis gynnad af Hermione?

– Nej. Hermione synes mena allvar, då hon anförtrodde Alkmene, att hon vill lefva uteslutande för sin fader.

– Och med hänseende till Karmides?

– Krysanteus har förbjudit honom sin tröskel ...

– Det är en gammal historia ...

– Och Hermione har förbjudit Alkmene att nämna hans namn.

– Det betyder mer, mumlade biskopen, – men är, om jag dömer rätt, ett godt tecken. En sådan qvinna glömmer icke lätt. De hafva från barndomen älskat hvarandra ... och Karmides är förförelsens djefvul förkroppsligad. Eufemios, tillade han högt, – denna Alkmene synes vara oduglig för sin plats.

– Nej, inföll Eufemios med bestämdhet – hon är ovanligt klok och förslagen.

– Och har likväl icke förmått att vinna sin herrskarinnas fulla förtroende?

– Jag skall gifva henne nya förhållningsreglor ...

– Och just med hänseende till Karmides!

– Ja, min fader.

– Hafva de aldrig upptäckt något spår efter den späde gossen, Hermiones broder, som för sexton år sedan försvann ur deras hus?

– Förmodligen icke. Krysanteus sörjer honom ännu. Han är, berättar Alkmene, ännu föremål för de böner, som fader och dotter hvarje qväll gemensamt uppsända till sina vanmägtiga gudar, och Hermione glömmer aldrig omtala för Alkmene, när hon om natten drömt om sin broder. Ty det är för henne en ljuflig dröm.

– Alkmene berättar detta?

– Ja, det är hennes ord.

– Du har sedan i morse icke varit hos Theodoros?

– Nej, icke sedan jag bar maten till honom.

– Hans halsstarrighet inger mig de djupaste bekymmer. Jag hoppas dock, att det medel, vi nu använda, skall bryta den.

– Han var ännu i morse full af hädelse, min fader.

– Sedan dess hafva femton timmar förflutit. De timmarne hafva varit honom långa. Han torde hafva besinnat sig. När du i morgon bittida besöker honom i fängelset, så ställ vattenkrukan utanför gallerdörren, så att han kan se henne, utan att nå henne. Gud göre mig det och det, om jag ej skall qväsa upprorsanden i denne vanartige son!

– Amen! mumlade Eufemios.

– Qvällen är långt framskriden. Gå nu till hvila, min vän. Men tillsäg dessförinnan Clemens, att jag är färdig.

– Skall ske. Jag önskar dig en rolig natt, min fader!

Den korthalsade försvann genom en dörr, som förde ut till peristylen.

ÅTTONDE KAPITLET.

Pelarhelgonet.

En stund derefter skredo tvenne personer, höljda i kåpor, öfver aulan och trädde genom vestibulen ut på gatan Kerameikos. De voro biskopen och den unge föreläsaren.

Den långa gatan utmynnade i söder till torget och slutade i norr vid Dipylon eller dubbelporten, utanför hvilken den förnämsta begrafningsplatsen, Athens Père Lachaise, var belägen. Genom dubbelportens venstra hvalf trädde man ut på den så kallade heliga vägen, som förde till Eleusis; genom högra hvalfvet såg man den raka, af almar och plataner beskuggade väg, som förde till Akademia och de platonske filosofernas lustgårdar.

Gatan lifvades ännu af promenerande, som utlockats af den milda luften och det herrliga månskenet. Först på andra sidan om Theseustemplet blef antalet af vandrare glesare, och längre bort stördes nattens tystnad blott genom vapenklangen och stegen af en förbigående patrull. Petros och Clemens valde det högra porthvalfvet, gingo förbi den der posterade legionären och togo, sedan de vandrat ett stycke af den mörka alléen, sin väg till höger genom en gallerport af jern, hvilken förde in till begrafningsplatsen.

Clemens korsade sig och läste en bön, när han beträdde detta af Kristianerna skydda ställe. Det var dock en herrlig ort, full af skönhet och höga minnen. Här hvilade Hellas' och mensklighetens störste män och de tusen sinom tusen ynglingar, som det fordna Athen hade uppammat i skönhet och glädje till en tidig hjeltedöd. Tempellika monumenter och afbrutna pelare reste sig öfver lagerträdens och cypressernas dunkla grupper, som beskuggade enkla minnesstenar eller till hälften dolde tysta grottor, i hvilka urnor och bildstoder skymtade. Kerameikos' likfält var Athens historia, mejslad i marmor.

Dess nuvarande förfall, dess ovårdade skick, det öfver gångarne vexande ogräset, de lutande vårdarne med sina utplånade inskrifter, de stympade basrelieferna och fallna stoderna talade ock med historiens tunga. Bakom stadsmuren, som på ena sidan gränsade till platsen, skådade från fjerran ned på densamma det höga Akropolis med Pallas Athenas jettestod, de kyklopiske murarne och templens öfver dem uppstigande pelarrader, försilfrade af månen. Lefde i dem en ande, han skådade då och kände, hvad ett menniskohjerta kan känna vid återblicken på det förflutna, när det sörjer en skönhet, som gått förlorad, en kraft, som är död.

– Fader, sade Clemens, medan han vid sidan af Petros påskyndade sin gång, – de döde, som hvila här, voro hedningar, men ibland dem fanns ju likväl mången, som sökte att vandra rätta stigar?

– Visserligen, svarade Petros, – de hade den naturliga lagen inskrifven i sina hjertan.

– Och tror du ej, frågade Clemens, i det han kastade en vemodig blick på marmorvårdarne, som skymtade mellan löfmassor, – tror du ej, att Försonarens död skall räknas äfven dem till rättfärdighet?

– Jag tror det svarade biskopen. – Då Kristus efter döden nedsteg till helvetet, predikade han der förlossning för hedningarnes själar.

– O Guds godhet! Han förskjuter intet af sina barn. De förlorade få återvända till hans faderssköte.

Ynglingen suckade djupt och tystnade. Petros sade:

– Min son, du tänker måhända i detta ögonblick på din jordiske fader, den okände, som gaf dig lifvet.

– Ja, du sjelf uppväckte den tanken, när du i afton lät mig skrifva mitt testamente.

– Du undrar utan tvifvel, att jag uppmanade dig dertill.

– Ja, hvad har jag att bortskänka? Jag kommer ju med tomma händer från Antiokia, der din faderliga godhet öppnade mig utvägar att genom studier bereda mig till mitt heliga kall. Det jag eger har jag ju af dig. Du upptog mig, när jag var ett hjelplöst, öfvergifvet, åt hungersdöden utsatt barn. O, min arma, arma moder!

Clemens öfverväldigades af tanken på denna moder, som han icke kände, denna qvinna, som varit i stånd att begå det onaturligaste och rysligaste brott: att förskjuta sitt späda, hjelplösa barn. Han stannade och brast i gråt.

Biskopen fattade hans hand och sade:

– Min älskade Clemens, beherrska dina känslor! Tänk ej mer på henne! Hon förtjenar det icke. Sjelfva tigrinnan älskar sin afföda och försvarar den i döden.

– Tala icke så, min fader, bad den unge föreläsaren, i det han uppslog sina tårfulla ögon. – Jag känner icke verlden och menniskornas hjertan, men jag förstår likväl, att min moder måste varit mycket olycklig, innan ett så vildt beslut fick rot i hennes själ. Tror du ej, att hon göt tårar då hon lemnade mig? Ack, hon gjorde det! Hon var förvildad i den stunden och visste icke hvad hon gjorde. Jag tror, jag är förvissad derom, att hon sedan, snart nog, återvände till den plats, der hon hade utsatt mig, och blef förtviflad, när hon icke återfann mig.

– Tro det, Clemens! Du gör rätt deruti. Det torde verkligen hafva förhållit sig så, anmärkte biskopen tröstande.

– O att jag finge återse henne, tänkte Clemens för sig sjelf, i det han aftorkade sina tårar, – jag skulle icke förebrå henne, nej! Men hon skulle säkert glädja sig, att hennes son lefver, att Gud förbarmat sig öfver honom och henne.

Biskopen fortfor:

– Jag lät dig upprätta detta testamente, emedan det är möjligt, att din börd blir uppdagad. Guds vägar äro underbara. Hvem vet, om du ej är arfving till stora rikedomar?

Clemens smålog sorgset öfver denna djerfva förmodan.

– Tänk dig denna möjlighet! Testamentet är och skall förblifva i dina egna händer. Du eger att tillintetgöra det, i fall du, gifvande vika för frestelserna af en oväntad rikedom, ångrar att hafva ställt den för kyrkans bästa till mitt förfogande. Jag talar nu blott om möjligheter, min son; men den som brinner af kärlek till kyrkan, han hoppas äfven på det omöjliga och är betänkt på allt, som kan gagna henne.

– Ack, hvarför redogöra för dina bevekelsegrunder? Du är lika god, som du är klok och förutseende. Detta vet jag och det är nog.

– Och jag tänkte, fortfor biskopen mildt, – jag tänkte på din längtan att skiljas hädan. Din kroppshydda är svag, älskade barn. Du är icke bestämd att lefva länge i denna verld.

– Jag hoppas det och tänker derpå med glädje.

– Väl den som får sätta sig vid Herrens fötter, medan de andres lott äro hushållsbestyren! Men äfven dessa bestyr äro nödvändiga. Kyrkan behöfver ordnare och försvarare. Jag trår som du från dessa mångfaldiga göromål, dessa tvister och strider, till den stilla betraktelsen, det tåliga förbidandet. Men striden är min plats, så länge min arm kan föra svärdet, ty sanningens fiender äro många och farliga.

De hade under detta samtal fortsatt sin gång. De lemnade begrafningsplatsen genom en port, motsatt den, genom hvilken de inträdt.

Framför dem låg nu i månens klara sken en slätt, som till höger begränsades utaf en rad af kullar, öfver hvilka stadsmuren slingrade sin ofantliga gråhvita gördel. Bakgrunden stängdes af olivbeklädda höjder, ur hvilkas skuggor framträdde en å, som, kommande från andra sidan om Lykabettos, sakta slingrade emellan höga vass, enstaka pilar och cypressgrupper, och bruten återkastade månens bild, tills hon på sin väg till floden Kefissos dolde sig bakom den långa, mörka, i fjerran försvinnande rad af åldriga träd, som betecknade vägen till Akademia.

Från midten af detta fält reste sig en ensam pelare. Ofvanpå denne skönjdes ett rörligt föremål, liknande en menniskogestalt.

Det rörliga föremålet var i sjelfva verket en menniska – en gubbe med kal hjessa och grått böljande skägg. Han lutade knäböjande öfver djupet och höll i handen en lina, liksom ville han mäta afståndet till marken.

Detta var likväl icke hans afsigt. Vid pelarens fot stodo trenne qvinnor, af hvilka de två försökte undanskuffa hvarandra, medan begge i täflan sträckte upp de korgar, som de buro, för att fästa dem vid en jernkrok, med hvilken linans nedhängande ände var utrustad.

– Fromme Simon, ropade den ena upp till gubben, – det är endast ett bröd och ...

– Ur vägen med dig, utbrast den andra; – att du, som är en kätterska, bara vågar bjuda den helige, rättrogne Simon ...

En ny knuff från den förra afbröt detta inpass.

– Gode Simon, det är jag, Tabitha, Bathyllos’ hustru, olivehandlarens, som så ofta kommer till dig ...

– Tabitha är en kätterska, helige Simon. Men jag är Anastasia, enkan Anastasia, som bor vid Dipylon. Mig känner du väl. Jag kommer så ofta till dig ...

– Det är blott ett bröd och några droppar vin ...

– Det är gift, hon bjuder dig, Simon! Jag är Anastasia, den rättrogna Anastasia ... Ur vägen med dig, orm!...

– Lama ragschu gojim! hördes gubbens röst, vresig och mullrande. – Fördömda pladdrerskor! Hvad gören J der?

Nu kom den tredje qvinnan sin väninna till hjelp och ryckte korgen från Tabitha, hvarigenom Anastasia fick tid att fästa sin vid linan, som i detsamma drogs i höjden.

– Se så, utbrast Anastasia triumferande till Tabitha, som skyndade att taga upp sin lilla vinflaska, hvilken under striden fallit ur korgen ned i gräset, – se så, hvad fick du för ditt besvär? Du har burit ugglor till Athen och hö till Megara. Har du icke, så säg!

Gubben uppe på pelaren tömde den upphissade korgens innehåll och kastade honom ned till hans egarinna.

– Flygen härifrån, J snattrande skator, ropade han derefter med arg och skroflig röst ned till de grälande qvinnorna, – annars ... annars ...

– Kom, sade Anastasias väninna och fattade hennes arm; – vi skola icke störa honom längre. Han kan blifva vred, och du vet, att han då talar förfärliga ord.

Gubbens hotelse verkade så mycket, att de stridande efter ett par ytterligare, mycket korta, men mustiga utgjutelser åtskiljdes. Anastasia tog sin tomma korg på armen och återvände med sin följeslagerska till staden, dervid görande en lång omväg, för att undvika den hedniska begrafningsplatsen. Tabitha med sin fulla korg styrde nedslagen och bedröfvad sina steg mot de i slättens bakgrund belägna olivkullarne, mellan hvilka Bathyllos’, hennes mans, torftiga boning var belägen.

För ungefär fyra år tillbaka hade Petros blifvit biskop i Athen. Kort derefter hade han från ett hedniskt tempel låtit bortföra en pelare och uppresa den på ett fält utanför stadsmuren, man visste ej för hvilket ändamål. Men en morgon öfverraskades tvenne ynglingar, som vandrade ut till Akademia, för att der åhöra Krysanteus, vid åsynen af en gestalt, som befann sig på den ensamme pelaren och besynnerligt rörde sig deruppe. Förvånade gingo de närmare och funno, att gestalten var en gubbe, som knäböjde, reste sig upp och knäböjde åter, med ansigtet vändt emot den nyss uppgångna solen. Han fortfor på detta sätt, sålänge de betraktade honom. I stället för att fortsätta vandringen till Akademia, skyndade ynglingarne tillbaka till staden och berättade hvad de sett. Ryktet spridde sig med otrolig hastighet inom den nyfikna och lifliga befolkningen, och under hela dagen strömmade stadsboarna, Kristianer och hedningar blandade om hvarandra, genom dubbelporten, för att taga den nya företeelsen i skärskådande. Man trängdes, för att icke komma försent; slätten uppfylldes af en brokig blandning utaf fotvandrare, åkande, ryttare och bärstolar, af borgare, främlingar, soldater, barn och qvinnor. Men brådskan var öfverflödig. Ännu vid middagstiden var den långskäggiga, hiskligt fula, för alla obekanta varelsen på sin besynnerliga plats och fortsatte med korta mellanskof sina enformiga kroppsrörelser. Han tycktes ej ha öga för de tusen, som hvimlade kring pelaren och betraktade honom med blandade känslor af nyfikenhet, beundran, afsky och förskräckelse. Men hans ansigte var nu vändt emot söder, hvarifrån middagssolen sände sina brännande strålar.

Hvem var han? De vidskeplige bland hedningarne betviflade, att han var en menniska; de ansågo honom för ett oerhördt, förfärligt järtecken, som bådade gräsliga olyckor, en skengestalt, som visade sig, för att snart försvinna. Men nyckeln till gåtan blef funnen, då emot aftonen stadens kristianska presterskap, anfördt af biskopen, med kors och fanor tågade ut till pelaren, ordnade sig kring densamma, sjöng psalmer, knäföll och i korus bad om den obekantes välsignelse. Solen var då just i nedgående, och gubbens anlete vändt emot vester; hans kala hjessa tycktes ega heliotropens natur och törsta efter det sjunkande eldklotets sista stråle. Först när det var försvunnet bakom Aigales klippor, såg han ned på de församlade. Hans ögon voro stirrande och blodsprängda, hans skägg föll ned som en lång, tofvig hängmossa öfver kapitälen. Han utsträckte sina armar och mumlade: jag välsignar er!

Mannen på pelaren var en kristiansk asket, ett bland dessa vidunder af sjelfplågeri, som en missförstådd Kristendom har alstrat i täflan med Indiens förintelse-lärande religioner – en bland dessa själar, som, splittrade in i hjertroten af motsatsen emellan det andligas och verldsligas fordringar, sträfvade att vinna andens fullkomlighet genom att mörda sin natur – månhända en bland dem, som medan de ville utrota sina sinnliga böjelser, tillika funno sin enda räddning i kroppsliga qval emot ett skuldbelastadt samvetes förtärande flammor, och som slutligen uppmuntrades att fortgå på denna bana, att fördubbla sina plågor, att uppfinna det otänkbara, för att öka dem, emedan de hänfördes af den beundrande mängdens dyrkan, af helgonglorian i detta lifvet och hoppet om en högre salighet, om onämnbara fröjder och ofattlig vällust i det tillkommande.

Simon pelarhelgonet – så kallades han – var nu vida känd i den kristna verlden. Man vallfärdade från Öster- och Westerlandet, för att se honom och erhålla hans välsignelse. Glansen af hans helgongloria blef om möjligt ökad genom en upplysning af Petros, att han, pelarmannen, var en bekännare, en af de få ännu lefvande, som vid den sista förföljelsen under kejsar Maximinus hade hjeltemodigt lidit för sin tro. Hvarifrån han kommit visste för öfrigt ingen, om icke biskopen.

Men fyra år, det visste alla, hade Simon tillbragt deruppe på pelarens kapitäl, å en plats af några fots

omkrets, med bråddjup rundtomkring, samt dagligen, från solens uppgång till dess nedgång, med vissa uppehåll förnyat sina knäböjningar. Det sades, att han knäböjde tusen gånger om dagen. Fyra somrars sol hade der tömt sin eld på hans hjessa, fyra vintrars snöstormar der rasat omkring honom. Hans drägt var en björnpels och ett rep, som sammanhöll denne; hans enda bohag linan, hvarmed han upphissade den föda, som stadens fromma qvinnor buro till honom. Han var den kristianska befolkningens stolthet; de begge stora fientliga partierna, Homousianerna och Homoiusianerna, stredo om den äran att räkna honom i sina leder; begge betraktade honom såsom Athens förnämsta märkvärdighet och prydnad. Hedningarne deremot afskydde pelarmannen, sedan han upphört att vara föremål för deras nyfikenhet. De offrade ju blommor och rökverk åt lifvets och glädjens gudamagter och bekransade de sköna bilder, som konsten skänkt dem af dessa. Kristianerna deremot knäböjde för sina helgons benrangel. För den skull föreföll det hedningarne helt naturligt, att Kristianerna skulle egna en ännu varmare dyrkan åt denne smutsige, fule, förryckte gubbe, som likväl hade det företräde framför benranglen och mumierna, att han var en lefvande afgud.

De hedningar, hvilkas religiösa känsla och skönhetssinne icke nödgade dem att afsky honom, betraktade honom med samma likgiltighet som tritonen, hvilken i århundraden hade svängt sin väderfana på Vindarnes Torn vid torget i Athen. De tycktes begge, pelarhelgonet och bronstritonen, vara af samma ämne, lika känslolösa för solglöd och stormar, lika rotfasta på sin trånga höjd.

Askesen och helgontillbedjandet äro tvenne af de rysliga frukter, som alstrats i skötet af prestkyrkan. Att kristendomen är en kraft, som skall genomtränga och luttra det verldsliga – icke qväfva det – att, såsom Clemens af Alexandria påminte, äfven de verldsliga tingen kunna skötas på ett overldsligt och gudomligt sätt, det ville prestväldet bringa i glömska, emedan den läran uti sina följder skulle upphäfva allt hvad prestastånd heter. Den asketiska riktning, som fanns i tidslynnet, uppmuntrades af kyrkans väldige, emedan asketernas och presternas från verlden tillbakadragna lif – detta lif, som just uppmanade till de ohyggligaste laster, den gröfsta verldslighet – måste bilda en klyfta mellan dem och det vid lifvets bestyr nödvändigt fängslade stora flertalet af församlingens medlemmar. Så uppstod skiljnaden mellan andlige och lekmän, så utbildades hos de sednare denna förderfliga föreställning om två slags moral, den ena med strängare fordringar – och således äfven med större rättigheter – för presterna; den andra, med lägre fordringar på andligt lif och ren vandel, för lekmännen. Så glömde dessa sednare sin höga kallelse och bortkastade den sublima läran om det allmänna prestadömet tillika med de plikter, som skulle verkliggöra detta. Så bragtes denna lära, kristendomens, samvetsfrihetens, den sanna demokratiens, i djupaste förgätenhet, eller utspäddes hon till ett homöopatiskt intet, och väcker ännu i dag, der hon predikas, sällan andra känslor än hånets eller förskräckelsens. Och likväl var just i henne den lilla surdegen, som skulle genomtränga den stora massan, i henne möjligheten till menniskoslägtets sanna förädling!

Men vi återvända till Simon pelarhelgonet.

Om han var känslolös för naturens krafter, så var han det måhända icke för den dyrkan, som egnades honom, ty sådane dagar, på hvilka många främlingar infunnit sig, för att begapa honom, visade han sig blid emot de fromma qvinnor, som till honom buro bröd, vin och vatten; hade han deremot under dagens lopp varit föga uppmärksammad, så undfägnade han dem om aftonen, efter solens nedgång, ty först då talade han, med förvirrade ord och hemska hotelser.

Natten förbehöll Simon åt sig sjelf. Han behöfde dess timmar, för att samla styrka till den följande dagens enformiga ansträngningar. Sedan han närmare midnattstiden sjungit sin aftonpsalm, fick ingen nalkas hans pelare. Han tycktes blygas öfver sitt beroende af den naturlag, som bjuder hvila vexla med rörelse, sömn med vaka. Men sof han, så var det fågelns lätta sömn, ty han väcktes af den enslige nattvandrarens steg och var alltid färdig att slunga rysliga förutsägelser efter honom. Att om natten vandra öfver pelarfältet skydde derför både hedningar och Kristianer.

Sedan de trenne qvinnorna hade aflägsnat sig, hörde biskopen och föreläsaren, medan de nalkades pelaren, huru helgonet, som nu hade satt sig att spisa sin aftonmat, upphäfde ett besynnerligt, kraxande ljud, som besvarades från en liten lund på andra sidan om ån. I nästa ögonblick sågs en stor, svart fågel höja sig öfver lunden, rikta sin flygt mot pelaren och med flaxande vingar sväfva omkring denne, likasom hade han velat, men icke vågat sätta sig ned på densamma.

– Kom då, korpen min, korpen min! hördes helgonets skrofliga röst. – Kom och ät din qvällsvard, korpen min! Så kom då, kom då, korpen min, korpen min!

Korpen besvarade dessa ord med ett sorgset och misstänksamt kraxande, men fortfor att flaxa omkring pelaren, medan helgonet följde honom med handen, i hvilken han förmodligen hade lagt några brödsmulor.

– Så frukta nu icke! Jag är icke ond på dig längre. Jag skall icke vrida halsen af dig, korpen min. Så kom då, min korp! Du är min gode vän, min bäste vän. Så kom då, kom då!

Tonen, hvari dessa försäkringar gåfvos, tycktes inverka på korpen. Han slog ned på kanten af kapitälen, men hoppade baklänges, rörde vingarne och uppstämde några hesa ljud, då Simon utsträckte handen, för att fånga honom. Hans misstankar voro således ännu icke alldeles besegrade. Men sedan Simon afstått från försöket och vändt sig bort, för att fortsätta sin måltid, återvann fågeln småningom förtroende till sin herres afsigter. Han kom allt närmare, hoppade slutligen upp i dennes knä och lät honom fritt stryka sig öfver den kolsvarta, glänsande ryggen, under det han med mycken glupskhet deltog i helgonets måltid.

– Du har varit borta hela dagen, setat arg och trumpen der borta i träden, sade Simon i vänligt förebrående ton. – Jag agade dig nog strängt i går, det gjorde jag, men så är du ock så dum och oläraktig, att jag ibland blir rasande och vill vrida halsen af dig. Två långa år i skolan, och ännu har du icke lärt dig namnet Elpenike!

Simons korp var nästan lika ryktbar som helgonet sjelft. Kristianerna trodde sig veta, att han var mer än hundra år gammal, och man berättade, att en dag, då Simon blifvit förgäten af de fromma qvinnorna, som bodde i grannskapet af dubbelporten, hade korpen tillfört honom föda, likasom det fordom skedde med Elias, den store profeten.

Kanske var han verkligen en gammal enstöring, en Methusalem ibland sitt långlifvade slägte, hvilken öfverlefvat de sina och främmande för den yngre korpverlden tillbragt åren i klipporna och lundarne vid Kefissos, ensam och sörjande, tilldess han slutligen fann en ny sällskapare af ett annat slägte, fann en vän, som i mycket liknade honom sjelf, och till hvilken han småningom drogs genom detta sympatiens band, denna blida, outransakliga magt, som gifver hvarje hjerta, äfven det ensammaste, kyligaste och mest förtorkade, ett föremål, på hvilket det kan utgjuta det slags ömhet, hvaraf det ännu är mägtigt.

Det förtroliga samspråk pelarmannen förde med sin korp blef hastigt afbrutet, när den förres skarpa öra uppfångade ljudet af de annalkandes steg på gräsmattan. Han hade setat med ansigtet riktadt emot olivdungarne i taflans bakgrund. Nu vände han sig om, lade sig på magen, och hans kala hufvud med det lurfviga skägget stack fram emellan kapitälens löfverk som ett hiskligt vilddjurs, spejande genom ett busksnår. Korpen hade flyttat sig till hans skuldra.

Simon var harmsen deröfver att han blifvit störd i sin måltid. Han hade väl ännu icke sjungit sin aftonpsalm, men det började lida långt in på natten, och han ville vara ensam. Derför röt han redan på afstånd mot de kommande:

– Gån bort, gån bort! Gån, säger jag!

Men när de likväl nalkades, gnistrade hans ögon, och han började i en ton af gäckeri:

– Kommen, mina barn! Kommen och hören! Hvarför skall örat vara fästadt vid hufvudet? Slit af örat, dumma menniska, och spika det på ditt bröst ...

Dessa ord utgjorde inledningen till en af de förvirrade straffpredikningar, med hvilka han plägade skrämma ensliga vandrare, som nalkades pelaren i opassande tid. Men Simon hann ej fortsätta, ty han afbröts af en välbekant röst, som ropade:

– Fader Simon, du skall icke vredgas. Det är jag, Petros, som kommer.

– Ah, det är du, Petros, biskopen ... biskopen! Ah!

– Jag har uppfyllt din önskan och för min unge Clemens till dig.

– Hvem är Clemens?

– Du vet det, fader.

– Clemens? Nej.

– Clemens, min unge fosterson, om hvilken jag en gång talade med dig, och som du önskade att få se.

– Ah! Nu vet jag.

– Han kommer, för att bedja om din välsignelse. Pelarmannen låg qvar en stund i den ställning, han intagit, och fäste sin blick på biskopens unge följeslagare, som nu hade dragit tillbaka kåpan och visade blottadt sitt af långa, ljusbruna lockar omsvallade hufvud. Derefter reste sig Simon på knä, förde handen likasom begrundande till sitt skägg, såg sig omkring med spejande blickar i alla väderstreck och fattade slutligen sin lina, hvars ena ända han lade flera hvarf kring ett af kapitälens utskjutande blad.

Korpen, som började att blifva sömnig, oroades af denna rörelse, flaxade med vingarne, lyfte sig och flög med tunga vingslag till närmaste punkten af den halfförfallna stadsmuren, der han satte sig i skuggan af en myrtenbuske och stack hufvudet under vingen.

Vid den tystnad, som rådde dessa ögonblick, förnummos från afstånd melodiska toner, och på ån, hvilken lyste i månens sken som smältande silfver, syntes en båt, som närmade sig.

I nästa ögonblick sågs helgonet, med begge händerna fattande linan, skjuta sig ut från kapitälen och glida ned till marken.

Han stod eller rättare, han satt nu nedhukad bredvid pelaren framför biskopen och föreläsaren, hvars vördnad för helgonet, när han såg det så nära för sina ögon, borde hafva blandats med fasa. Solen hade förbränt och vindarne förtorkat denna varelse till ett benrangel, öfverdraget af ett svartbrunt skinn, på hvilket ådrorna lågo som strängar och rörde sig som hopsnodda maskar, medan de genomströmmades af den ringa blodmassa, som ännu spred lif i denna ohyggliga gestalt. Ögonen lågo djupt i sina hålor, och ringarne kring deras stenar lyste med brunröd glans. Helgonet satt i en halft knäböjande ställning, med benen under sig, framåtlutad, stödd på de långa hårbevexta armarne, som lemnades bara af den hans kropp för öfrigt betäckande björnpelsen.

Petros vidrörde vördnadsfullt hans skägg och hans knän, samt hviskade dervid i hans öra:

– Fader, vakta din tunga!

I Simons ögon blandades den vilda glansen med ett uttryck af klokhet och hemligt förstånd. Han nickade bifallande och riktade sin blick på Clemens.

– Kom till mig! Frukta mig icke! sade han med omisskänlig ömhet i sin ton.

Clemens lydde. Han nalkades med den djupaste vördnad och böjde sitt hufvud, i det han sade:

– Din välsignelse, gode fader!

Månen belyste i denna stund tvenne hvarandra närmade ansigten: ynglingens sköna och ljufligt rena, gubbens vidunderligt fula och skräckinjagande ... de närmade sig hvarandra, liksom för att tydligare visa det gränslösa afstånd, som kan finnas mellan individuella bildningar inom samma slägte, ty de voro så skiljda, så motsatta, som det typiskt menskliga skiljer sig från det urartade, det hvilket i förlusten af sitt menskliga blir förskräckligare än det förskräckligaste, djurverlden har att uppvisa ... och likväl – hvem skulle anat detta? – var det den englalike ynglingens uppriktiga, varma, innerligaste längtan att blifva, hvad han var, den ohyggliga vidunderliga gestalten, som satt framför honom och lade sin ena hand på hans lockar, medan den andras skrumpna, med långa naglar väpnade fingrar foro öfver hans kind.

För Clemens försvann det rysliga i uppenbarelsen för det heliga, som han i henne inlade. För honom var denne gubbe skön.

Under detta uppträde kände sig Petros mycket orolig. Han fruktade, att pelarmannen skulle säga något, som han icke borde. Han skyndade derför att afbryta det med följande ord:

– Fromme fader, jag har nu tillfredsställt din önskan att se min unge, högt älskade son. Och han har äfven undfått hvad han efterlängtade: din välsignelse. Det är tid att lemna dig i ro.

Pelarmannen stödde sig med ena handen mot marken; den andra förde han till sina ögon, likasom hade han bländats af månens klarhet.

– Clemens, sade biskopen, – jag har några förtroliga ord att säga den helige. Gå förut och invänta mig vid stadsporten.

Van att lyda, helsade den unge presten det gamla helgonet ett vördnadsfullt farväl och aflägsnade sig öfver fältet.

En stund förflöt under tystnad, medan Simon förde handen öfver sina ögon. Han aflägsnade från dem en främling, som sedan länge icke hade visat sig der – en tår pressad af ömma känslor. Derefter sade han, i det han såg sig omkring:

– Hvarför gick Filippos?

– Nämn icke detta namn, min fader! bad Petros med en viss oro, ehuru ingen kunde höra dem. – Jag vågade icke låta honom stanna qvar, ty du förmår ej vakta din tunga.

– Du har rätt, sade gubben, i det han lade begge händerna på sin hjessa. – När jag har knäböjt länge, blir jag så besynnerlig häruppe. Det susar och brusar i min hjerna. Men låt mig få återse honom! Jag skall nog akta mig. Han heter nu icke Filippos, utan Clemens; han är icke längre Elpenikes son ... visst icke!

...O, fortfor han till sig sjelf, – hvad han liknar henne! Elpenike i bröllopsdrägt med myrtenkrans på sina lockar! Elpenike i grafdrägt med sellerikrans omkring sin panna! Elpenike i grafdrägt ... Elpenike!

Simons jernbröst höjdes af en djup suck, som liknade en dödsrossling; han vände sig och lutade mot den kalle pelaren sitt rysliga ansigte, sin brännande panna, sin kind, som bevittnade det nya undret af en tår.

– Lugna dig, fader! sade Petros, som först nu varseblifvit helgonets upprörda tillstånd. – Hör du ej? Här

nalkas menniskor. Det kommer en båt på ån. Låt ingen se, att du har lemnat din plats deruppe!

Petros' påminnelser understöddes af en cittras toner, som beledsagade en liflig, klar och melodisk sång, stundom afbruten af skratt och glada samtalande röster. Båten, från hvilka dessa ljud förnummos, närmade sig med sakta och jemna årslag i det försilfrade vattnet.

Biskopens ord voro fullkomligt egnade att återkalla Simon till sans, ty de talade till hans asketiska äregirighet. Han rätade sig upp, sände en skarp och hastig blick bort emot ån, fattade linan, jemkade henne till den beskuggade sidan af pelaren och klättrade med en apas vighet upp till kapitälen. Uppkommen dit, intog han sitt vanliga läge, stack hufvudet ut mellan kapitälens löfverk och sade i förtrolig, angelägen ton:

– De kunna icke hafva sett mig, Petros.

– Nej, du må vara lugn.

– Petros, Filippos är Kristian?

– Javisst.

– Filippos är ju döpt? Filippos är ju prest?

– Ja.

– Herrligt, herrligt! Så ville jag hafva det. Lilla lamm, som vi räddade ur vargens klor! Lilla lamm, som vi buro hem till den rätte herden! Petros, låt mig få återse det lilla lammet! Var icke rädd! Jag skall vakta min tunga. Låt honom komma före solnedgången; du vet, att jag icke talar före solnedgången.

– Jag skall hvarje afton hitsända Clemens med ett bröd och ett glas vin.

– Petros, du är en god son. Min tusenfaldiga välsignelse öfver dig, min gode Petros! Men, hur är det? Är det den förhatlige, som låter ringa klockorna i staden?

– Krysanteus? Du menar honom?

– Ja. Äro icke han och hedningarne ånyo herrar i staden?

– Hvad säger du? Den högste förhindre, att en sådan tid någonsin återkomme!

– Eller firen J nu hvarje natt martyrernas fest?

– Hvad har ingifvit dig denna tro, min fader?

– Ha'n J ej i de tvenne sista nätterna samlats derborta? sade Simon och utsträckte armen mot olivdungarne. – Har jag icke hört de trognes psalmer ljuda, såsom komme de djupt ur jordens sköte? Det är ju som fordom, då vi förföljdes för vår tro och firade Herrans fest i kulor och grafkamrar. Herrliga tid!

Och pelarhelgonet började sjunga en af dessa psalmer – i början med sakta röst, som om han velat härma de ljud, om hvilka han talat – sedan med allt starkare stämma, som om han velat öfverrösta de glada tonerna från den allt mer sig närmande båten:

Guds namn är kändt i Judaland, förherrligadt i Israel, Han Sion till sin borg har valt, i Salem står hans helga tjell. Han krossar bågar, spjut och svärd, De stolte digna till hans fot, Och bäfvande den hela verld Förstummas för hans vredes hot.

Se röfvarbergen! På sin grund de svigta för hans ögas blink, Och krigarskaror domnande nedlägga vapen på

hans vink, Se vagnen stannar med sitt spann, Och dödt är stridstrumpetens ljud, Och sänkt i dvala häst och man Vid blott en vink af Jakobs Gud.

Petros' ansigte uttryckte den största spänning vid den upptäckt, han trodde sig hafva gjort i helgonets ord om den nattliga gudstjensten. Men som han visste, att det skulle båta till intet att äska vidare upplysningar härom af Simon, och då han dessutom kände, att denne, såsnart han fördjupat sig i sina älsklingspsalmer, icke ville blifva störd, så beslöt han att i tysthet aflägsna sig, så mycket mer som Clemens väntade honom vid stadsporten och natten var långt framskriden.

Han vandrade med långsamma steg öfver slätten, på hvilken hans gestalt, höljd i den vida kåpan, kastade en fantastisk jetteskugga. Det gick i Athen ett rykte, att någon hade sett en skugga på marken, såsom af en menniska – men utan att en sådan eller något annat rörligt föremål kunde upptäckas – långsamt öfver fälten närma sig Dubbelporten, och der, höjande sig öfver marken till en dimgestalt, försvinna. Måhända hade berättarens inbillning skapat denna syn af ingenting annat än skuggan från ett förbi månen seglande moln; eller kanske hade den dofva, obestämda, tryckande fruktan, som lik en tung luft hvilade på befolkningen, gifvit sig uttryck i denna sägen. Men hvar och en, som i detta ögonblick sett den enslige vandraren, hvilken skred öfver det skydda pelarfältet, kunde blifvit gripen af en liknande aning och känt, att en olycksande, förkroppsligad i detta väsen, närmade sig den slumrande staden. Och i sanning, denne man behöfde endast lyfta handen, för att öfver densamma nedkalla förödelser, rysligare än pestens.

Sången, cittraspelet och det muntra sorl, som nyss förnummits, hade, öfverröstade af Simons starka och andaktsfulla sång, plötsligt tystnat, och endast de jemna årslagen hördes derifrån, medan båten gled framåt på sin ljusa, lugna och slingrande bana mellan pilar och cypresser. Det glada sällskap, som var samladt i densamme, hade för några ögonblick upphört att skratta och sjunga samt lyssnade nu för omvexlings skull till pelarmannens sång.

Båtens förstäf var prydd med rosor: blomsterkedjor hängde kring dess sidor: tvenne gossar, vackra som Hylas och Ganymedes, förde årorna: Praxinoa, den förtjusande hetären, satt som herrskarinna öfver rodret: Olympiodoros, den gudomlige men af en otacksam eller minnesslö efterverld förgätne skalden, låg vårdslöst utsträckt på svällande dynor, med hufvudet i Praxinoas knä, och svärmade, småleende, lycklig och halfrusig, bland månen, stjernorna och de hvita strömolnen: Palladios, sångaren, som nyss hade tystnat, satt derbredvid med ena armen kring sin cittra och den andra kring lifvet på en femtonårig, svartögd syrisk dansarinna, lyssnande med ironisk förtjusning till pelarhelgonets sträfva sång: Karmides, insvept i en veckrik mantel, låg i ungefär samma behagliga ställning som hans vän Olympiodoros, men i stället för att välja en lika angenäm hufvudkudde i Myros knä, hade han med armbågen stödd emot relingen lutat sig öfver denne samt roade sig med att betrakta månens bild dernere i djupet och doppa fingerspetsarne i den svala böljan: Myro hade tagit kransen från hans hufvud, för att fläta violer i dess rosor, och kastade allt emellanåt, likasom det öfriga sällskapet, en blick bort till pelaren och småskrattade eller försökte småskratta, alldeles som det öfriga sällskapet, åt den besynnerliga, skråfliga sången, som likväl skar igenom märg och ben, allvarlig som han var, och i de känslor, de tankar, han väckte och uttalade, så afbrytande mot den sorglösa omgifningen, den tysta nejden, den milda himmelen, den sköna natten med dess magiska ljus.

Ty Simon sjöng om något, som är jemmerfullt och förkrossadt, om en varelse i naturen, som icke delar hennes harmoni, hvars ben försmäkta, hvars lemmar brinna af syndmedvetandets tärande eld, som ryter i sitt hjertas ångest, seende att hennes synder likt stormande vågor slå tillsammans öfver hennes hufvud.

Simon sjöng om en sträng och förskräcklig Gud, hvars vrede ingen kan stilla, som försätter bergen, rör jorden, så att hennes pelare darra, talar till solen, att hon ej går upp, och förseglar stjernorna; som skickar sina englar med vredens skålar öfver verlden att omstörta hedningarnes stad, det stora Babel, det glada, af silke, guld och skarlakan skinande, så att ljus och ljusastaka icke mer skall lysa der, bruds och brudgums

röst aldrig mer varda hörd derinne ...

När denna sång hade tystnat, hördes ånyo ifrån den blomsterprydda båten cittrans toner, som beledsagade följande dithyramb:

Gossar och flickor! Herrlig är lifvets Rosiga morgon. Luftiga ljufva Mysande Timmar Sväfva i lätta Flygtiga rader Öfver dess nejds e- lysiska vår. Snabba, o snabba Äro de sköna Himmelska väsen, Flyende hän mot Strålande fjerran; Medan J sjelfva, Gossar och flickor, Medan er egen Glädtiga chor Föres af ödet Bort till ett motsatt Mörknande fjerran. Skynden, o skynden, Gossar och flickor, Flickor och gossar, Skynden att bryta Luftiga kedjan, Skynden att slå i Njutningens bojor Dessa olympiskt Leende ljufva Flygtiga barn! Hän ur vår ena Dallrande vågskål Plockar beständigt Moiran, den grymma, Fröjdernas gyllne Räknade vigter, Kastar i andra Sjunkande vågskåln Slappade sinnens, Mattade krafters, Mödors och sorgers Tyngande bly. Hastigt som facklan Fångas och flyr från Hand och till hand i Panatheneiska Nattliga festen. Måsten J lemna Ungdomens evigt Brinnande fackla Till de bakom er Ilande yngre Rosiga slägten, Medan J sjelfva Sjunken i ålderns Svartnande skuggor, Sjunken i grafvens Rysliga natt. Kindens som ängens Blommor förblekna. Svallande lockar Glesna som lundars Höstliga kronor. Strålande blickar Slockna som festers Tynande lampor. Skynden, o skynden, Gossar och flickor, Flickor och gossar, Skynden att tömma Fröjdernas nektar! Kransa pokalen, Slut till ditt ännu Svärmande hjerta, Flicka din gosse, Gosse din mö!

Petros hade återvändt till sitt palats och önskat god natt åt den unge föreläsaren, som inväntat honom vid stadsporten och nu begifvit sig till sitt i peristylen belägna sofrum.

Petros var åter ensam i sin studiekammare. Ehuru han under hela den förflutna dagen varit i sträng verksamhet, kände han ännu icke behof af hvila. Han försökte att fängsla sin uppmärksamhet vid Tertulliani bok, som låg uppslagen på hans bord, och hans blick föll på följande ord, dessa märkvärdiga, vildt kraftiga paradoxer, i hvilka Tron har skrifvit sin frihets- och oberoendeförklaring mot Vetandet:

„Guds Son är korsfäst. Det är skymfligt och derför ingenting att blygas för.“

„Guds Son är död. Det är orimligt och just för den skull troligt.“

„Och begrafven stod han upp ifrån de döda. Det är visst, emedan det är omöjligt“14.

Men de förenade krafterna af den läsandes vilja och den lästes eldiga vältalighet voro icke i stånd att tillbakatränga de tankar, som biskopen hemfört i sin själ. Han lemnade boken och vandrade länge af och an i rummet.

Innan han slutligen begaf sig till sin sängkammare, hade han öppnat det vid sidan af bordet, under bokfacket stående skåpet, framtagit en liten flaska af silfver och en större af glas, gjutit några droppar af den förra, som innehöll en dvaldryck af förfärligt slag, uti den sednare, som innehöll ett lätt, oskyldigt vin, samt derefter ställt de begge flaskorna tillbaka på sin plats och läst skåpet.

Efter tre till fyra timmars sömn var han åter vaken för sina tankar. Han lemnade sin bädd i morgongryningen, just vid en tid, då Eufemios, den korthalsade presbytern, krokig och höljd i sin kåpa, med en lampa och en nyckelknippa i ena handen samt ett lerkrus i den andra, gick öfver en liten mörk bakgård, belägen bakom peristylen, och stannade framför en källardörr, hvilken han, efter att hafva ställt lampan på en bänk, öppnade med tillhjelp af en stor nyckel.

Palatsets gamle nattväktare, som på en gång var kyrkobetjent och biskoplig tjenare, satt insvept till näsan i en grof kappa, på samma bänk, funderande bredvid sitt timglas och sin hornlykta. Han dök med munnen upp ur kappan, vände sig till Eufemios och sade:

– Broder, det har varit en ledsam natt, denhär. Jag har hört dernedifrån hans suckar och qvidande, och det var mig rysligt svårt att icke ge honom vatten. Hvad har han då gjort?

– Han förnekar kyrkan, svarade Eufemios, i det han återtog lampan och gick ned för källartrappen.

NIONDE KAPITLET.

Filosofens hem.

Nedanför Akropolis' östra sluttning sträckte sig från norr till söder den vackra Tripodgatan, hvars vestra husrad, börjande vid Prytanernas palats och slutande vid Perikles' Odeum, utgjorde en oafbruten kedja af monumentala byggnader, medan den östra raden bestod af privat-hus, uppförda i lätt stil och endast en eller två våningar höga, för att ej genom sin storlek minska intrycket af de förra, hvilka, likasom Hellenernas offentliga byggnader i allmänhet, utmärkte sig mer för ädla former än kolossalitet.

Af Tripodgatans praktverk återstår ännu i dag en rund, tornartad, af korinthiska halfpelare omgifven byggnad med sirligt bjelklag, skulpterad fris, som framställer Dionysos' äfventyr på röfvarskeppet, samt hvälfdt tak, som öfverst prydes af en akanth med yppiga, behagfullt fallande blad. En inskrift upplyser, att denna byggnad skall föreviga äran af Athenaren Lysikrates' och hans stams, den akamantiskas, seger i en tragisk kortäflan.

Denna smakfulla minnesvård af en triumf i skönhetens verld – och sjelf en sådan – har under sednaré århundraden stått inklämd mellan de dystra, smutsiga murarne af ett kapucinerkloster – liknande der ett leende barndomsminne, som fortlefver i en grubblande, mörk och sluten själ. Munkarne hafva begagnat honom till gisselrum och fängelse. Ödet leker, som en konstnär, med kontraster.

Midtemot detta monument, vid andra sidan af gatan, låg Krysanteus' hus. Endast två våningar högt, hade det stor utsträckning och inneslöt, utom aulan och fruntimmersgården, en icke obetydlig trädgård. Fattade man den förgyllda bronsring, som prydde porten, och genom knackning med denne tillkännagaf sin önskan att slippa in, så öppnades snart af en gammal fryntlig tjenare, och man inträdde i en lång, skum förstugugång, som dag och natt upplystes af en lampa. Den stängdes i motsatta ändan af en annan dörr. När denna öppnades, företedde sig ett öfverraskande vackert, af himmelens klarhet öfvergjutet perspektiv. Man stod då i den öppna aulan, hvars joniska pelare af pentelisk marmor tecknade sina hvita, luftiga rader mot en bakgrund i klar, mörkröd färgton, och uppburo ett genombrutet, kring öfra våningen gående galleri. Aulan, i hvars midt stod ett altar med ständigt brinnande rökverk, omgafs på trenne sidor af denna pelargång, bakom hvilken dörrar förde till rum af olika slag: besökrum, gästrum, sofkammare, badrum o. s. v. Den fjerde sidan – den gent emot ingången belägna – upptogs af tvenne större rum: konstkabinettet och biblioteket, begge stängda endast genom violettfärgade draperier, som vanligen voro tillbakadragna, så att man såg deras i harmoniskt spel af klara färger hållna väggmålningar och deras med olika marmorrutor inlagda golf. Dessa begge rum åtskiljdes af en bred, midt emot förstugudörren belägen öppning, genom hvilken utsigten förlängdes öfver den bakom aulan varande fruntimmersgården, som pryddes af en vattenkonst, omgifven med blomstervaser, och öppnade sig till trädgården, i hvilken perspektivet slutade med en skuggig gång af lummiga träd, glesare här och der, för att låta solskenet falla på en bildstod eller bryta sig i perlregnet från en sorlande springbrunn.

Dagen efter den, på hvilken Clemens i biskopens sällskap hade besökt det ryktbara pelarhelgonet, och ungefär vid tionde timmen 15 hände, att portklappen på Krysanteus' hus skramlade med ovanlig häftighet. Den gamle portvaktaren såg ut genom sin lilla fönsterglugg och upptäckte, att den, som förorsakade detta

buller, var en ålderstigen man i mycket tarflig drägt. Portvaktaren i Krysanteus' hus var i många stycken olik sina embetsbröder. Först och främst var han icke eunuk, utan lycklig familjefader med hustru och många barn; för det andra var han af sin herre förmanad att visa sig lika höflig mot alla slags besökande, och för det tredje hade han icke lynne att antaga det snäsiga skick, som, om vi få tro de gamla komedierna, var ett stående karaktersdrag hos den tidens portvaktare. Men särdeles förkärlek och ytterlig vördnad hyste han för alla, som buro skägg och filosofmantel – ty hans älskade herre, ehuru han icke bar filosofmantel, var ju filosof – och med den gubbe, som nu höll i portklappen, var just förhållandet, att han var både skäggig och filosofmantlad ehuru manteln var af gröfsta slaget. Vår portvaktare skyndade således att öppna.

– Hvem söker du? frågade han.

– Går ja rätt? Jag söker Krysanteus, arkonten.

– Detta är Krysanteus' hus. Men han är icke hemma.

– När hemväntas han?

– Derpå kan jag icke gifva dig säkert besked. Men har du tid att invänta honom, så är du välkommen öfver hans tröskel.

– Jag tackar dig.

– Jag tycker mig se, att du är främling i staden ... kanske långväga resande?

– Så är det.

– Måhända gammal vän till min herre? fortfor portvaktaren, som af välmening blottställde sig för att synas nyfiken.

– Nej, svarade främlingen. – Jag känner honom endast ryktesvis.

– Ja, hvem gör icke det? sade portvaktaren med en viss stolthet. – Men du är alltid välkommen. Min herre är glad att se främmande filosofer i sitt hus.

Under detta samtal hade portvaktaren stängt dörren till gatan och beledsagat främlingen till motsatta dörren. Han öppnade denna, bjöd gästen stiga in i aulan, vinkade på samma gång en ung slaf, hvilken tjenstgjorde som atriensis, och återvände derefter till sin portkammare.

Medes, den unge slafven, portvaktarens son, en yngling med glad uppsyn och belefvadt skick, underrättade främlingen, att det torde dröja något länge, innan hans herre hemkomme; det vore derför hans, Medes', skyldighet att visa gästen, hvar han skulle finna badrummet, om han ville bada, biblioteket, om han ville läsa, ett afskiljdt gästrum, om han vore trött och föredroge ett sådant framför hvilosofforna i aulan.

Främlingen valde bibliotheket. Han visades dit, betraktade en stund de sköna målningarne, skakade dervid på hufvudet, tog derefter en papyrusrulle och slog sig ned i en beqväm hvilosoffa, för att läsa. Några ögonblick derefter inträdde en gosse, Medes' yngre bror, och ställde bredvid gästen ett litet rundt bord med frukter, konfektyrer och tvenne kristallflaskor, den ena fylld med vin, den andra med vatten, nyss hemtadt i trädgårdskällan. Sedan detta skett gick gossen ut, men återvände snart med friska välluktande blommor, dem han utbytte mot andra, ännu icke vissnade, i en blomstervas, som stod under draperiet vid ingången till rummet. Sedan han på sådant, i detta hus vanligt sätt sörjt för den obekante, mycket tarflige främlingens trefnad, aflägsnade han sig.

När portvaktaren öppnade för den obekante, hade han icke iakttagit, att denne, medan han knackade, utbytte

en förtrolig blick med den gamle olivhandlaren Bathyllos, som stod på gatan ett stycke derifrån, med häpnad tydligen målad i sitt ansigte, och att icke långt ifrån Bathyllos stodo tvenne män, den ene prest, som hviskade sins emellan och betraktade främlingen med skarpa blickar.

Dessa begge personer hade utanför Prytanernas palats råkat möta främlingen, samt derefter vändt om och följt honom efter på kort afstånd. Främlingen, som var en ganska skarpsynt man, hade märkt, att han var föremål för deras uppmärksamhet, men utan att visa något tecken till oro helt lugnt fortsatt sin väg, tilldess han stannade utanför Krysanteus' hus.

Den ene af de begge var en kejserlig agent – ett slags brefpost och tillika spion – hvilken föregående dag hade anländt till staden med bref till prokonsuln.

– Bah, fortsatte agenten sitt samtal med prestmannen, i det de aflägsnade sig ned åt gatan – du säger, att du sett honom två gånger; jag säger, att jag sett honom hundra gånger. Om denne gubbe är Athanasios, så får du skära näsan af mig, till rättvist straff för att hon vädrat så galet. Det är för löjligt! Till hvilken stad jag nu kommer, i Europa, Asien eller Afrika så har man nyss sett Athanasios. Man behöfver bara vara obekant på stället och ha några skrynklor i synen, för att genast vara Athanasios, han och ingen annan. Det är med honom som med Jerusalems skomakare, hvilken bönderna påstå sig se i hvar gammal trashank, som stryker genom deras by.

– Nå nå, anmärkte Eufemios, – jag sade icke att han är Athanasios, utan att han är snarlik honom. Det skadar emellertid icke att ha ögonen med sig.

– Ögonen? Ja, dem glömmer jag aldrig hemma, lika litet som öronen, var viss derom, ärevördiga presbyter! Och mina ögon sade mig, att denne gubbe är en dufunge mot Athanasios,

– Men du vet, att det finnas vissa medel, som kunna förställa ... föryngra utseendet. Man färgar till exempel håret med lixivium, man ...

– Hör på! inföll agenten och stannade. – Betrakta mig noga! Huru gammal tror du mig vara?

– Omkring femtio år, gissade Eufemios.

– Min vän, jag är i dag verkligen femtio år gammal. I morgon är jag kanske sjuttio, i öfvermorgon tjugo. Men annars är jag född för trettio år sedan. Du bär hö till Megara, om du vill lära mig, att det finnes en sådan konst.

– Vid englaskarorna! Du förvånar mig, min vän. Den konsten vore värd att inhemta. Min bäste vän, jag släpper dig icke, förrän du ger mig någon undervisning i densamma. För öfrigt betviflar jag icke, att du har alldeles rätt beträffande gubben. Det slöt jag straxt deraf, att han gick in i erkehedningens hus. Dertill skulle dock Athanasios visst aldrig förmå sig, om än han icke tvekar att gömma sig i filosofmantel och låta skägget vexa. Mannen är utan tvifvel en filosof, en af de hundiske, att döma af den grofva manteln. Men nu beträffande den märkvärdiga konsten, så ...

– Är hon för dig alldeles öfverflödig, anmärkte agenten skrattande, – ty bara du ej glömmer att taga halsen med dig, när du går ut, så är du tillräckligt oigenkänlig. Ha ha ha! Förlåt mig! Jag vill icke såra dig. När man af naturen är qvick, så komma sådane infall af sig sjelfva.

Vi öfvergifva de begge samtalande, presten och den hemlige Athanasianen, samt återvända till filosofens hus. Men denna gång stanna vi ej i aulan, der vi lemnade den mystiske främlingen, utan fortsätta vår väg till fruntimmersgården.

Likasom aulan, omgafs denna af joniska pelare, som buro en med bildstoder smyckad altan, till hvilken man utträdde från öfra våningen. Oafsedt vissa mellanrum för fri förbindelse, var altanen uppfylld med praktvexter och öfverdragen med ett fint, från gården omärkligt nät, inom hvilket fladdrade sångfåglar och andra, på hvilkas metallglänsande fjädrar naturen hade slösat sina bjertaste färger. Marken eller rättare golfvet – ty dessa gårdar voro under årets flesta månader boningsrum med himmelen till tak – var rutformigt belagdt med svarta och hvitgula stenar, utom i midten, som betäcktes af en gräsmatta, öfver hvilken den förutnämnda springbrunnen kastade sina strålar i en marmorbassin. I granskapet af denne finna vi Krysanteus' dotter Hermione och några på besök hos henne varande väninnor.

Aftonen är vacker. Himmelen hvälfver hög och skyfri öfver denna täcka, från stadsbullret afskiljda plats, der blommor dofta och fågelsång blandas med sorlet af kaskader. Solen skiner ännu på den östra pelarraden och vattenkonstens högsta krökning: värmen är sådan, att svalkan i springbrunnens grannskap behagar, utan att man åtrår den fulla skugga, som den vestra pelargången erbjuder. Ett bord med de lätta läckerheter, på hvilka grekiska kökskonsten var så uppfinningsrik, samt några långa divanlika soffor, med bolstrar öfverdragna af ett mörkgrönt, sammetslikt, silfverbroderadt tyg, äro ställda mellan blomstervaserna nära bassinen. Här hvila de unga qvinnorna under gladt och förtroligt samtal, medan Alkmene, Hermiones Hebe-lika kammarflicka, sväfvar mellan blommorna och vattnar dem ifrån en urna, hvilken hon alltemellanåt fyller under springbrunnens strålar.

Den rena himmelen, den behagfulla pelarbyggnaden, stoderna och vaserna, den spelande vattenkonsten, och i denna omgifning den vackra gruppen af unga qvinnor, klädda i de enklaste, kyskaste och ädlaste drägter, som någonsin omfladdrat de qvinliga behagen, bildade en tafla af klara linier, lugn skönhet, ideal poesi, egen för antiken.

Den gammalhelleniska drägten hade ånyo blifvit anlagd af många Athenare, för hvilka forntidens minnen blifvit kärare än någonsin, såsom vanligt är i tider, då en lössläppt oförsonlig kamp emellan olika verldsåskådningar framkallar de yttersta motsatser vid sidan af hvarandra. Hermione var klädd i en snöhvit kiton af egyptiskt sindon, fästad med en agraff öfver venstra skuldran och försedd med långa öfverstycken, hvilka från halsen nedföllo som slag öfver barmen och ryggen, och nästan dolde det ljusblå, guldstickade bälte, som hopdrog kitonen kring medjan, hvarifrån han fotsid, i rika naturliga veck nedföll öfver de sandalprydda fötterna. Ärmarne på denna klädning voro mycket vida, från axlarne uppskurna och glest sammanhållna med små guldspännen, så att stundom blott en strimma, stundom hela rundningen af de ädelt formade armarne med deras marmorfasta, bländande, i blekt rosenrödt öfvergående hull blef synlig. För ökad beqvämlighet vid dess iklädande, var kitonen uppskuren äfven under venstra ärmen ned till medjan, men här fästad med en tät rad agraffer. En gles purpurgarnering omgaf dess nedersta fåll och förhöjde intrycket af veckens plastiska fall.

Hermiones rika, mörkbruna hår var icke benadt, utan naturligt ordnadt som på ett lockigt gossehufvud, och sammanhållet af ett enkelt, diademlikt band, men delade sig under detta midt öfver pannan i tvenne långa våglinier, som nalkades de fint penslade ögonbrynen och slutade bakom dessa med små skrufformiga lockar, medan håret baktill nedföll i ett svall af långa glänsande böljor öfver hals och skuldror.

Af de öfriga närvarande damerna voro de tvenne klädda ungefär som Hermione, men buro öfver den hvita kitonen en annan kortare, som hos den ena var saffran-, hos den andra var ametistfärgad.

Den tredje var en vacker brunett i romersk toalett: den unga Julia, maka till Krysanteus' vän, jovialiske gardestribunen Ammianus Marcellinus, som gjort sitt namn odödligt genom en värdefull historia öfver sin tid.

Julia var född i Galliens hufvudstad Parisii, hvars namn då ännu icke hade så verldshistorisk klang som nu.

Hon hade vistats der, ännu sedan den unge cæsarn Julianus ditflyttat med sitt anspråkslösa hof. Hon kunde berätta och gjorde det gerna om den isande förskräckelse, som allemaniske barbarernas anstormande hade väckt i Gallien, om det allmänna jublet öfver provinsens räddning genom Juliani hjeltemod, om den välmåga, trefnad och trygghet, som nu under hans rättvisa, kraftiga och välvilliga styrelse lyckliggjorde det nyss så lidande, utarmade landet. Med ett ord: Ammiani Marcellini maka beundrade Julianus, och denna beundran var emellan henne och Hermione den första anknytningspunkten till en vänskap, som blef innerligare, ju mer de lärde känna hvarandra, och ytterligare stärktes af gemensam vördnad för den gamla religionen, gemensam kärlek till visdom och skönhet.

Ismene och Berenike voro infödda Athenskor och Hermiones barndomsvänner, ännu likasom hon, fria från Hymens band – Berenike en mörklockig flicka med själfulla drag och lugn värdighet i sin gestalt, Ismene en blond, leende och barnsligt sjelfsvåldig sextonåring, hvars ansigte var den klaraste spegel för en glädtig, känslig, af nycker regerad sinnesstämning, och hvars hållning och åtbörder förenade med mycken liflighet mycket behag och oskyldigt koketteri.

– Hvad tyckte du om den lilla visan, min Julia? frågade Ismene, i det hon lade bort lyran och lyfte sina små fötter upp i den svällande soffan, mot hvars gröna grund sandalernas perlor glittrade. – Har du hört henne förr?

– Nej, svarade Julia; – dess melodi är enkel, men oförgätligt vacker. Jag slutar deraf, att hon är mycket gammal.

– Du dömer riktigt, sade Hermione, – hon är ett skott ur Simonides’ vinstock.

– Och om jag sjungit henne i min mormors mormors tid, inföll Ismene, – så skulle jag blifvit utskrattad, för att jag kunde tycka om en så gammal urmodig visa. Ser du, i min mormors mormors tid, då hade verlden smak! Då buro damerna en hårklädsel hög som Vindarnes Torn, och männerna muscher, som gjorde dem alldeles oemotståndliga ... Fy, Alkmene! Ser du icke, att en fjäril sitter i dender blomman? Tror du, att en blomma törstar, sålänge hon kysses af en så vacker liten kavaljer? Vänta tills han flygit! Han flyger snart, ty fjärilar äro ombytliga och och trolösa, Alkmene, men att dränka dem för den skull vore i alla fall ett för hårdt straff. Det är deras natur att vara trolösa ... begriper du icke det, enfaldiga flicka?

– Julia, sade Hermione, – nu är ordningen hos dig att föreläsa det nya stycke, som du öfversatt till vårt språk, af din romerske Ovidius. Sången om Pyramus och Thisbe var så vacker, att vi längta att höra mer af samma skald ...

– Och dina versar äro så felfria och lediga, som om Helleniskan vore ditt modersmål, inföll Berenike.

– Jag ville endast öfvertyga er, sade Julia, – att vi Romare icke alldeles gagnlöst gått i skola hos er, Hellener. Vi lyckas stundom härma er rätt bra. Se här, fortfor Julia och lemnade Hermione en liten sirlig handskrift, – här är mitt försök. Denna gång rör sången den stackars Narkissos. Du skall uppläsa den, Hermione; jag vågar det icke sjelf, ty då jag sist uppläste sången om Pyramus och Thisbe, så hände ju, att Ismene, just då hennes ögon tårades öfver de olycklige älskandes öde, slog till ett skratt, när jag med romersk brytning uttalade ett af edra svåra helleniska ord.

– Ack, goda Julia, förlåt mig, men det ljöd så löjligt, sade Ismene och började ånyo ofrivilligt skratta vid blotta minnet af detta tillfälle. Motsatsen hade varit så lustig emellan skaldestyckets rörande innehåll och Julias själfulla deklamation å ena sidan, samt det felaktigt uttalade ordet å den andra.

– Den egenkäre Narkissos! fortfor Ismene. – Denna gång skall jag hvarken skratta eller gråta. Hvarken Ovidius eller du, min kära Julia, skall med all er konst kunna aflocka mig tårar öfver en narr, som blef kär i

sig sjelf.

– Säg icke så, sade Berenike, – det var ju en förvillelse, hvarmed Eros straffade honom för hans hårdhet mot den stackars Eko. Men hvem kan älska den, som man icke kan älska? Alla olyckliga förtjena medlidande, antingen de sjelfva förvållat sitt öde eller icke. Ja, jag tror, att de förra äro de olyckligare och för den skull förtjenta af än större deltagande.

– Du har rätt, goda Berenike ... men gråta öfver Narkissos, se det gör jag aldrig, sade Ismene, flägtande med sin solfjäder.

– Måhända, sade Julia, – ligger äfven i denna myth en djupare mening än den att endast framställa egenkärleken. Döm icke Narkissos allt för hastigt, Ismene!

– Kanske finner han i Hermione en vältalig beskyddarinna, inföll Berenike. – Jag är mycket nyfiken att höra din förklaring öfver denna myth, min Hermione. När du tolkar våra sagor, så blifva de mig icke allenast sköna, utan äfven heliga.

– Ack, mina tolkningar äro endast försök, svarade Hermione, – som framkallas af min öfvertygelse, att dessa sagor äro drägter kring höga sanningar, på samma sätt som våra gudabilder försinnliga den osynlige guden och hans krafter. Dessa bilder äro icke endast trä och sten. Mythen om Eros och Psyke är icke en vanlig kärlekshistoria. Det är mig omöjligt att läsa den eller andra utan att ana symboliskt uttryckta sanningar. De genomskimra dem, såsom perlan skimrar från bottnen af en källa, såsom själen genomskimrar menniskogestalten.

– Men, sade Ismene, – är det icke skalderna, som diktat dessa vackra saker för sig och andra?

– Detsamma säga Kristianerna, anmärkte Julia.

– Kristianerna? utbrast Ismene, flägtande åter med sin solfjäder.

– De säga det, fortfor Julia, – emedan de tro, att endast de blifvit hugnade med gudomlig uppenbarelse. Men min Ammianus, som studerat deras skrifter, berättar mig, att de sjelfva icke tveka att begagna samma symboliska uppfattningssätt som vi, när de vilja bringa de gamla judiska sägner, som de tillegnat sig, i sammanhang med deras lära. De se symboler, som skulle hafva afseende på dem, i Hebreernas uttåg från Egypten, uti en kopparorm, som Hebreerna uppsatte på ett kors i öknen, uti daggdroppar, som föllo på ett fårskinn, hvilket en hebreisk krigare för något ändamål hade utbredt på marken, ja äfven i en sång, som en judisk konung skref till en af sina gemåler. Men skiljnaden är den, att Kristianernas tolkningssätt är mycket godtyckligare än våra filosofers och Hermiones, och att de judiska sägnerna alls icke bära någon symbolisk pregel, såsom våra, utan vilja vara rena historiska berättelser.

– Men äfven Kristianernas tolkningssätt kan vara berättigadt, sade Hermione, – ty jag föreställer mig, att de gudomliga sanningarne symbolisera sig uti historiska händelser, likasom i skaldernas ingifvelser. Du, Ismene, frågade nyss, om det ej är skalderna, som diktat våra myther, för att roa sig och andra ...

– Ja, jag gjorde det, svarade Ismene, – och nu skall du förklara mig den saken, Hermione.

– Jag tror, att många af våra skalder haft ett högre syftemål än att roa, att de diktat i pythiskt skalderus, att mytherna äro äldre än de, och att de endast gifvit dem bestämdare gestalter, lifligare färger. Men äfven när skalden skrifvit endast för att roa, endast med afseende på skönheten, icke på sanningen, så utesluter detta icke möjligheten, att sanningen, honom omedvetet, infinner sig och tager sin boning i de former, han skapat, såsom lifsgnistan infann sig i Pygmalions bildstod. Skalden förhåller sig då till sitt verk, såsom en moder till det barn, hon gifvit lifvet. Modern är barnets upphof, men det är icke hon, som bildat

tankelagarne för dess själ; hon är omedveten om dess anlag, känner icke arten af den ande, som lefver i detsamma. Ja, jag tror, att det är omöjligt att bilda något skönt, utan att deruti ovilkorligt döljer sig såsom kärna något sannt, af hvilket det sköna är återskenet. Den sanne konstnärens hand föres ej af honom, utan af en högre magt, och hvad som synes vara en nyck af hans fantasi, är en lag i den gudomliga naturen. Derom erinrades jag i går genom en berättelse af min faders vän, matematikern Diofantos ...

– Diofantos? Den besynnerlige, tankspridde gubben? inföll Ismene.

– Ja, han.

– Det lär vara en riktig trollkarl, sade Ismene. – De säga, att han räknar ut, huru solen, månen och stjernorna skola gå, och att icke ens den minsta lilla stjerna kan smyga sig till att gå på annat sätt, än den der flintskallige gubben föreskrifver henne. Han lär vara en ordentlig tyrann mot stjernorna.

– Hvad berättade Diofantos? frågade Julia och Berenike.

– Han omtalade, att han hade mätt kapitälvolutans snäcklinier på templet vid Ilissos. Denna voluta är af sin konstnär tecknad på fri hand utan annat mönster än det hans inbillningskraft skapat. Nåväl, hon liknar ända till fullkomlighet den skönaste af alla hafssnäckor, som blifvit funnen vid kuster fjerran från våra. Samma svängning af kroklinien, samma afstånd mellan svängarne. Diofantos, som använder sin räknekonst både på himmelens och hafsdjupets under, berättade, att alla snäckhus äro bildade efter tvenne olika matematiska lagar, af hvilka den ena danar för menniskoögat vackrare gestalter än den andra. Han berättade mycket annat om samma sak, hvilket ökar dess märkvärdighet, men som jag ej fullständigt uppfattade, emedan det var så matematiskt ... Men nu, fortfor Hermione, – är det tid att komma till Julias öfversättning af Ovidius.

Medan Hermione på okonstladt och intagande sätt uppläste mythen om Narkissos i Ovidii skaldeverk „Förvandlingarne“, hade den främling, som i afvaktan på Krysanteus’ hemkomst tillbragt en stund i biblioteket, inträngt å fruntimmersgården och närmat sig de unga damerna, lockad som det tycktes af de praktfulla blommor, som stodo i deras grannskap vid springbrunnen, ty han stannade framför dessa och syntes med välbehag njuta af deras doft och färger.

Begynnelsen af den myth, som Julia hade öfversatt och Hermione nu uppläste, omtalar, att Narkissos var son af flodguden Kefissos och den mörklockiga nymfen Leriope, samt att spåmannen Teiresias, tillfrågad om hans framtid, hade förutsagt, att han skulle uppnå hög ålder endast i det fall att han aldrig lärde känna sig sjelf. Narkissos vexte upp till en så vacker yngling, att alla, som sågo honom, förälskade sig i hans skönhet, men sjelf hade han endast sinne för jagtens nöjen och kringsvärmade dagligen i de aoniske skogarne på spår efter grenhornade hjortar. Bland andra, som brunno för den likgiltige jägaren, var äfven nymfen Eko. Hemligen smög hon efter honom, hvarhelst han gick bland klippor och skogar, och alltmer uppflammade hennes låga, likasom facklans svafvel

Fattar med omotståndligt begär den värmande elden;

men tyvärr, hon förmådde icke ens meddela honom hvad hon kände, ty af en förtörnad gudamagt hade hon blifvit belagd med det straff, att hon endast kunde eftersäga de sista orden af hvad andra talat. Förgäfves begagnade hon de tillfällen, då äfven denna ringa förmåga kunnat lända henne till godo. Ropade Narkissos till sin jagtkamrat: kom! så upprepade hon med smägtande röst samma kom! – men till honom. Såsom nämndt, det var förgäfves. Mött med förakt, smög hon slutligen till de grottuppfyllda bergen, höljde sig med trädens löf och tvinade, förtärd af sin kärlek, bort, så att endast hennes röst, sådan den var, återstod af hennes väsen. Sedan dess är hon icke synlig mer, men hörd af alla. Hämnden väntade emellertid Narkissos.

Han var endast sexton år, när den händelse inträffade, som bekräftade Teiresias’ spådom. Hörom Ovidius!

Der var i nejden en källa så klar som renaste silfver, Hvarken af herdarne störd, ej heller af betande getter Från bergsbranten, ej heller af andra hjordar. Af ingen Fågel, djur eller fallande gren den någonsin stördes. Gräs omväxte dess brädd, som de gränsande vågorna närde, Skog jemväl, som ej led, att af solen ljummades böljan. Tröttad af hetta och jagt, här lade sig ynglingen neder, Både förmådd dertill af källans behag och af ställets Men då han önskar att släcka sin törst, upptändes en ny törst. Medan han dricker, han sjelf blir kär i den bild, som han skådar, Älskar ett svekfullt sken och skuggan tager för kroppen. Tjust af sig sjelf, orörlig i blick, orörlig i ställning Qvar fördröjer han, lik en bildstod formad af marmor16.

Narkissos var förtrollad af sin egen spegelbild. Hungern, sömnbehofvet förmådde icke lösslita honom från dess åsyn. Han klagar för skogarne:

– – Skogar, svaren mig: hvem har älskat så osäll? Ty J veten det väl, som tillflygt lånt åt så många. Står för ert minne fram, o J, som lefven i sekler, Någon, som förr än jag af sådan sjukdom förtvinat? Ja, jag ser och förnöjs, men det, som jag ser, som förnöjer, Finner jag ingenstädes: så grymt är älskaren dårad. Och till förökad sorg, ej hafvets vidder oss skilja, Icke vägar och berg, ej murar med bommade portar; Nej, ett ringa vatten oss hindrar. Han önskar att fångas, Ty så ofta jag räckt åt vågen kyssande läppar, Har han med färdig mun mig villigt skyndat till möte. – – – – – – – – – – – – – När jag dig räcker min famn, din räcker du villigt tillbaka. Ler jag, så ler du jemväl, och enär jag gråtit, jag ofta Märkt, att du gråtit också: Med vinkar vexlar du tecken, Och så vidt jag förstått, af den mun du rört så behagligt, Ord ock åter du bär, fast de märkas ej af mitt öra. I dig är jag, det har jag förstått. På min bild jag bedrags ej: Kärlek jag bär till mig sjelf. Jag lågor väcker och utstår. Hvad? Är jag den, som skall be eller bes? Och hvarom skall jag bedja? Det jag begär är mitt: af rikdom blifver jag fattig. – – – – – – – – Ej äro af lifvet Många stunder igen. Jag slocknar i dagarnes förstling. Denne, som älskas så högt, dock längre jag önskade lefva: Nu i en enda själ vi dö endrägtiga begge.

De tårar, den olycklige gjuter, grumla vattnet, och bilden synes med tynande drag. Då

Under sin vånda han ofvanifrån nedlåter sin klädnad, Och slår häftigt sitt bröst med händer hvita som marmor, Hvilket af slagens våld matt rodnande höjer sin liffärg, Liknande den, som äpplet bekläder, hvitt på den ena Sidan, med rosens hy på den andra beprydt, eller drufvans Klasar, som börja mot mognadens tid att stöta i purpur. När han nu detta jemväl i den klarnade vågen förmärker, Längre han härdar ej ut. Af kärlek han trånande smältes, Liksom det gula vax i grannskap af lindriga lågor, Eller ett morgonrim, upplöst af den ljummande solen.

Eko, den föraktade, sörjer honom dock. Hon upprepar sorgset det farväl, han säger till bilden i källan, innan

Natten de ögon slöt, som egarens fägring beundrat. Och när han nedförd blef i de underjordiskas boning, Speglade han sig ännu i stygiska vågen. Najader Högljudt sörjde sin bror, afskärande håren till offer. Likså Dryaderna sörjde och Eko besvarade ljudet. Redan beredde de bål och bår och skakade facklor. Kroppen ej återfanns: en gullgul blomma i stället Viste sig: hvita blad omgåfvo den nedersta ringen.

Ättlingarne af denna blomma kallas ännu i dag efter den yngling, hvars död gaf henne tillvaro, Narcisser. Efter några ögonblicks tystnad sade Julia:

– Nåväl, Ismene, nu är ordningen först hos dig att yppa de tankar, som denna berättelse uppväckt i din själ.

– Mina tankar? genmälde Ismene, skakande sina lockar med djupsinnigt utseende. – Jo, vet du, jag har hvälft många, ganska aktningsvärda tankar rörande just den stackars Narkissos. Först och främst ångrar jag uppriktigt, att jag kallat honom narr, ty en narr dör ej af kärlek – icke ens till sig sjelf. För det andra beklagar jag Ekos sorgliga öde. Hon besvarade klagoropen kring den döde, som förskjutit henne; hon besvarade dem helt visst med smärtsammare ton än hon emottagit dem. Hon kände intet agg, ingen bitterhet, endast kärlek,

kärlek in i sista stunden, den goda olyckliga Eko. Men för det tredje bör detta lära en flicka att icke slösa sina känslor på ett kallt och likgiltigt föremål, utan spara dem åt ett tacksammare, som känner sin skyldighet att med suckar och slaftjenst söka vinna dem ... Eko, är det icke sannt? ropade Ismene bort emot aulan.

– Sannt! upprepade genljudet från aulans pelargång. Ismene klappade händerna af förtjusning och fortfor derefter:

– För det fjerde uppstod hela olyckan deraf, att Narkissos lefde i en bedröflig tid, som icke egde andra speglar än källornas. Hade Narkissos, likasom jag, speglat sig dagligen alltifrån barnskorna, så hade han nog vant sig vid en småningom tilltagande hygglighet och älskvärdhet, samt blifvit en förståndig yngling ... Jag kan icke neka, att jag tycker mycket om att spegla mig, tillade Ismene och intog ett beqvämt läge i divanen med begge armarne öfver hufvudet och blicken på springbrunnens spelande strålar.

– Ismene, sade Berenike, – har ej haft mindre än fyra tankar med anledning af Julias versar ...

– Ja, inföll Ismene, – var icke det mycket det?

– Ovanligt mycket, svarade Berenike skrattande; – i främsta rummet är jag skyldig att erkänna detta, jag som icke haft en enda tillräckligt klar att jag skulle kunna uttala honom. Ack, jag måste vara mycket tanklös och inskränkt, ty när jag hör en berättelse, sådan som denna, så lefver jag på ytan af densamma, fäster mig så vid gestalterna, deras handlingar och lidanden, lefver så i färgspelet, rörelserna, formerna, att jag ej kan skåda andemeningen i dess klarhet, ehuru jag känner, att en sådan finnes, att det är hon, som inifrån gjuter lif i gestalterna, sprider rodnad eller blekhet på deras kinder, skapar omkring dem naturen, i hvilka de uppträda, och leder dem med nödvändighet efter sina lagar. Men hvad jag ej kan, det förmår du, min Hermione. Dina förklaringar öfver våra myther hafva varit mig ljufliga drycker, älskade väninna, i hvilka jag insupit djupare vördnad för våra fäders lära.

Blygsamhetens rodnad lade sig på Hermiones panna. Hon svarade:

– Mina utläggningar äro kanske ofta villfarande; det är endast aningen om det högre och andligas närvaro i de sinnliga formerna, på hvilken jag icke sjelf tviflar. Och om jag någon gång träffar en sanning, så är hon lik den närmast under skalet liggande hylsan, från hvilken det ännu är långt till kärnan. O, J skullen höra min faders föreläsningar i Akademia, fortfor Hermione med glänsande ögon och lyftad panna. – Honom skullen J höra! Hvad är qvinnan i tankens verld emot mannen! Det kan vara henne möjligt att med en plötslig aning finna en sanning, till hvilken han kan hinna endast med svåra mödor, djupa tankeslut; men genom dessa mödor, endast genom dem, blir det vunna en egendom åt vetandet, en bevisad sanning, i stället för ett sannt hugskott. Mina tankar äro hugskott, ingenting annat. Jag är rik på hugskott, och dina versar, min Julia, hafva framkallat ett nytt.

Narkissos, så tyder jag denna myth, är menniskoanden. En flodgud var Narkissos' fader och en källnymf hans moder. Floden och källan tillhöra jorden, men spegla himmelen. Så är menniskoanden född och ammad i naturens sköte, men tillika ett återsken af det gudomliga. Spåmannen Teiresias förutsade Narkissos en lång och lugn lefnad endast i det fall, att han icke lärde känna sig sjelf. Så förkunnade äfven Gud, enligt en af Hebreernas heliga sägner, det nyskapade menniskoslägtet, att det skulle förlora sitt elysium, om det smakade kunskapens frukt och lärde skiljnaden mellan godt och ondt. Menniskoanden, så antyda mytherna, så lära filosoferna, lefde i början instinktens oskyldiga lif; menniskan var fullkomlig såsom planta och djur, lycklig som de, omgifven som de af naturens modersvård, som i en oupphörlig krets ledde henne till nöjet när hon kände behofvet derefter, till hvilan, när hon njutit, till behofvet, när hon hvilat ut. Mythen syftar härpå, när hon säger, att Narkissos vexte upp skön och älskad af alla naturgudomligheter. Detta var ett tillstånd af lycksalighet, plantans lycksalighet. Men menniskan var danad till en annan än denna. Hon bar inom sig en kraft, som en gång skulle göra henne myndig och förflytta henne ur oskuldens naturlif, den

lägre fullkomlighetens fridfulla elysium, ur okunnighetens och träldomens lugn, till ett högre tillstånd, fullt af ofullkomlighet, mödor och sorger, på det att under strid med sig och verlden hon skulle, såsom fri och förnuftig varelse, bana sig väg tillbaka till det oskuldens tillstånd, hvilket hon lemnade såsom ett ofritt naturting, ett högtbegåfvadt djur. Hon är bestämd att lyda den moraliska lagen, såsom hon förut lydde instinkten. Hon är förjagad ur natur-oskuldens elysium, för att öfver törniga ängder, med blödande fötter nå himmelen, den sedliga oskuldens elysium. Mythen syftar på denna i naturmenniskan groende, oroliga frihetskraft, när den säger, att Narkissos, sedan han vext upp, blef en jägare, ströfvade i skogarne, kall för naturgudomligheterna, som älskade honom. Framför dem alla nämner mythen nymfen Eko, emedan naturen i förhållande till menniskoanden är osjelfständig; hon likasom upprepar våra sista ord, emedan hön färgas af vårt eget lynnes art: synes oss ljus, när vi sjelfva äro lyckliga, mulen, när vårt eget sinne är förmörkadt, förskräcklig i sin åska, sina stormar, sina dystra nejder, när vi frukta henne, sublim i samma företeelser, när vi beundra henne, oregelbunden och hemlighetsfull, när vi icke lära oss begripa henne, regelbunden och upplysande, när vi upplysa oss om hennes lagar. Narkissos törstande, det är menniskoanden trängtande efter kunskap och ljus. Narkissos nedlutade sig öfver källan, det är menniskan, i hvars själ ideernas verld plötsligt blir uppenbarad. Källan, hvilken ingen herde, inga hjordar, inga fallande grenar grumla, är visheten. Spegelbilden är idealet, i sin gudomliga ovanskliga skönhet uppenbaradt för den dödliges blick. Det bär hans egna drag, emedan det gudomliga icke kan försinnligas annorledes än som menskligt ... emedan det gudomliga är inneboende i det menskliga, är just den inre menniskan, som genom kamp och strider skall utvecklas. Anden ser sig sjelf, skådar sig och gripes af oändlig smärta och oändlig glädje, ty han upptäcker huru hög hans bestämmelse är, huru fullkomlig han kunde och borde vara. Idealet är honom så nära, men ändå ofattligt; han möter verklighetens kalla bölja, när han vill kyssa och famna det. Han finner det icke, förrän den himmelska trånaden förtärt all jordiskt i hans väsen. Då eger han det – hos Gud. Han är borta – hos honom – och dryaderna, som samla sig att klaga kring den döde, finna icke honom, utan en blomma, symbolen af hans återvunna oskuld.

Hermiones röst var böjlig och välklingande; intrycket af densamma förhöjdes genom den så sällsynta, men så ljufliga harmonien af lugn och värma. Tankarnes anstormande mängd, fantasiens ökade kraft, hjertats lifligare slag hade icke påskyndat ordens gång; de utvecklades, såsom en gyllene kedja, länk för länk, inför de lyssnande väninnorna. Hon var hänförande i denna stund, filosofens dotter; allvaret hvilade på hennes panna, själens hänförelse tände en högre andligare glans i de tankfulla ögonen, och göt en purpur, lik aftonrodnadens återsken på ett isfält, öfver de rundade, men bleka kinderna; hennes mun smålog, hennes åtbörder voro lugna som hennes ord, den ädlaste blygsamhet förmälde sig med den omedvetna högheten och värdigheten i hennes herrligt formade gestalt, af hvilken den antika drägt, hon bar, var ett kyskt, förklingande eko.

När hon slutat, var det tyst öfver gården. Alkmene hade aflägsnat sig, fåglarne hade upphört att sjunga, endast springbrunnen sorlade som vanligt. Men tystnaden bröts af en obekant röst. Främlingen i den grofva filosofmanteln stod framför de unga qvinnorna.

TIONDE KAPITLET.

Filosofens hem.

(Forts.)

De sågo hans åldriga, fårade anlete och hörde honom säga:

– Förlåten min djerfhet, J unga qvinnor och du, Hermione, filosofens dotter, som jag igenkänt på dina ord.

Jag är en främling, som nyss i aulan väntade på din fader, men frestades så mycket af springbrunnens svalka och de sköna blommorna, att jag vågade intränga hit ...

– Du är välkommen, filosof, sade Hermione med behag och hjertlighet. Gubben fortfor:

– Min djerfhet ökades, då jag såg, att äfven här är han nu borta, den afundsjuke porten, som för ej så längesedan öfver allt skiljde qvinnornas gård från männernas. Förhållandet emellan de starke och de täcka börjar blifva friare, hjertligare, jemlikare, såvidt jag får döma af min egen erfarenhet ... och uppmuntrad häraf vågar jag det ännu djerfvare steget att upplysa er, det jag lyssnat till ert samtal och gerna vill inblanda mig i detsamma.

– Du förekommer då vår önskan. Athens qvinnor vörda ännu filosofmanteln. Tag plats i vår krets!

– Gubbar äro pratsjuka. Hafven undseende med dem! Det följer med åldern, fortfor den okände skämtande. – Men nu, utan långa inledningar, till saken. Jag vill tala om Narkissos, äfven jag. Hermiones tolkning af mythen om honom har öfverraskat mig. Jag har läst den mythen hundra gånger utan att ana en sådan mening. Men samma tolkning har nu ingifvit mig sjelf en annan närbeslägtad tydning, som, uppriktigt sagdt, öfverraskar mig ännu mera. Svara mig, Hermione, var ej flodguden Kefissos den stackars ynglingens fader?

– Jo.

– Floden, som rinner ur hans urna ... jag menar Kefissos sjelf ... hvar flyter han?

– Här vid Athen ...

– Min far har just ett landthus vid Kefissos, inföll Ismene. – Du är välkommen ditut, min filosof.

– Jag tackar dig. Men till saken. Du medgifver således, Hermione, att Narkissos på sätt och vis kan kallas en Athenare?

– Jag medgifver det gerna.

– När mythen med sådan bestämdhet angifver hans födelseort, så ligger deri måhända en vink, att vi ej böra betrakta honom såsom symbol för någonting alltför vidsträckt och allmänt. Att gifva honom en inskränktare betydelse kan åtminstone vara skäl att försöka. Du, Hermione, gjorde honom till menniskan i allmänhet, till representanten af vårt slägte; jag åter gjorde honom helt simpelt till Athenare. Det förra var kanske för mycket; det sednare är bestämdt för litet. Låtom oss gå en medelväg och göra honom till Hellen! Vi berättigas dertill, ty Athen har alltid varit Hellas’ hjerta.

– Antaget! sade Hermione leende och mycken nyfiken. – Narkissos föreställes Hellenen!

– Godt. Hellenen är likasom Narkissos, naturens älsklingsbarn ...

– Han har åtminstone fordom varit det ...

– Lika mycket! Fortsättom nu, då vi äro fullkomligt ense! Narkissos är den helleniska anden, den helleniska åskådningen af lifvet och verlden. Eko är, såsom du sjelf tydde det, naturen. Eko hade råkat i ogunst hos en gudamagt och blifvit beröfvad den fullständiga förmågan att tala. Detta betyder, att naturen är en fallen, en förderfvad natur, beröfvad sin ursprungliga elyseiska skönhet ... ty skönheten är naturens tunga, hvarmed hon talar till menniskoögat. Ekos älskling låter henne icke pålägga sig några fjettrar; han är hård emot henne, bryr sig ej om hennes suckar, tårar och vrede. Så höjde sig äfven den hellenska anden med segerkraft ur den träldom, i hvilken naturen höll de öfriga folken fångna: dessa Fenicier, som offrade sina barn åt vreda

naturmagter, desse Egyptier, som dyrkade krokodiler, kattor, oxar och hundar, dessa Perser, som ännu knäböja för elden. Har du ännu något att anmärka emot min tolkning? Hermione, du eller någon af dina väninnor?

– Fortsätt, bad Hermione. – Vi skola sedan framställa våra anmärkningar.

– Nåväl. Narkissos var sexton år, när han trånade bort vid källan. Säger icke mythen så, du unga skaldinna? frågade gubben Ammiani Marcellini maka.

Julia bejakade frågan.

– Antagom, att dessa sexton år betyda sexton århundraden, och låtom oss se, huru detta stämmer!... Javäl, det passar förvånande bra, ty ungefär så lång är den tid, som förflutit från Trojanska kriget intill nu. Trojanska krigets tidehvarf kan med skäl kallas det, i hvilket Hellas föddes, Hellenerna samlade sig till ett folk, och den hellenska anden antog sin egendomliga pregel. Icke så?

– Dina sammanställningar äro ganska skarpsinniga, sade Hermione och betraktade den gamle med ökad uppmärksamhet.

– Den blinde och dock så fjerrskådande Teiresias, fortfor den filosofmantlade främlingen – hade förutsagt, att Narkissos skulle blifva olycklig och dö, om han lärde känna sig sjelf. Huru tillämpa detta på vår Narkissos? Erinren J er, unga qvinnor, hvad som stod och kanske ännu står att läsa öfver ingången till den delfiske Apollons tempel? Der stod: KÄNN DIG SJELF!

– Den inskriften finnes der ännu, upplyste Hermione ...

– Och den inskriften, inföll gubben – var således Hellas’ dödsdom!

– Slutsatsen är från din utgångspunkt riktig, sade Hermione, i det en lätt rysning genomilade henne.

Julia, Berenike, sjelfva Ismene undgingo icke intrycket af den okändes sist anförda ord. De betraktade honom med förvåning, och Berenike sade tvekande:

– Jag ber dig förklara ditt påstående, ty jag begriper det icke. – Efter förmåga vill jag villfara din begäran. Hellenerna voro i sin blomstringstid ett folk af glada, lyckliga och älskliga barn, som, utan att oroas af något tvifvel, öfverlemnade sig åt detta föreställningssätt, hvilket gaf lif och personlighet åt hvarje liflöst ting uti naturen – för dem voro bergen stelnade Titaner, hafsvågorna blåbeslöjade mör, de mörka skogarne hemvist för Pan och flöjtblåsande satyrer, hvarje källa hade sin najad, hvarje träd sin dryad, hvarje grotta var nymfernas boning: blomman på marken, fågeln i lunden, stjernan på himmelen hade sin saga, som de hviskande förtäljde, och deras öden voro ju menskliga öden, för hvilka hjertat måste deltaga. Men medan de lyckliga, glada barnen – barnen, som segrade vid Marathon och Salamis – lekte i sin sköna verld och trodde honom evig, hade en obekant hand längesedan skrifvit domen öfver honom i de delfiska orden Känn dig sjelf! likasom redan på det nyfödda barnets panna står i osynlig skrift den lagen: du skall dö! Den glada leken hade fortfarit länge, då plötsligt det på Athens gator hördes en röst, som upprepade detta: Känn dig sjelf! Det delfiska budet hade tagit mandom och kallades Sokrates. Filosofien – icke denna lekande barnfilosofi, som funderade, om verlden uppstått genom eld eller fuktighet – utan en ganska manlig och allvarsam filosofi ropade till de lyssnande barnen: „Låt ej bedraga dig af dina föreställningar! Lär känna dig sjelf!

Undersök din tankes lagar! Du sjelf är verldens mått. Blott det, som öfverensstämmer med dem, blott det som är förnuftigt är verkligt!“ – Hvart togo de nu vägen, najaderna, som hällt sin urna öfver dalen, dryaderna, som blomsterstrött honom? De flydde, och blommorna och stjernorna tystnade, bergen blefvo

berg, hafsvågorna ett oroligt vatten, ingenting annat. Ännu mer: det man vördat som rätt blef befunnet orätt, plägsedens heliga band blef en dumhet, en förrostad olidlig boja, den yttre lagens diamantskrift utplånad, ty den enskilde hade funnit lagen i sig, och sjelfva Olympen instörtade, begrafvande under sina spillror onyttiga gudar – onyttiga, ty förnuftet hade funnit dem löjliga, oheliga, overkliga. Allt var försvunnet, utom menniskan sjelf och filosofiens källa, i hvilken hon speglade sig. Som Narkissos hvilade Hellenen vid denna källa, betraktande sin mensklighet, men lycklig? Nej! Olycklig, trånande, förtviflad! Han hvilar der ännu, slående sitt bröst, famnande den kalla böljan, blickande nedåt, nedåt, ständigt nedåt, medan omkring honom har uppblomstrat en annan natur, öfver honom öppnats en annan, evig, strålande Olymp, och han hör ej rösten från himmelen, som manar honom: Blicka uppåt, uppåt! Från skenbilden till den verklige! Du älskar den sköna, fullkomliga menniskan. Nåväl, här är Jag – Jag Sjelf, icke min bild! Du mejslade aningsfullt dina gudar till likhet med menniskan. Jag har gjort mer: Jag, den Evige, har nedstigit till jorden i en menniskas skepelse. Hvad du anat och önskat är ju uppfyldt. Kom till min barm! Jag är sann Gud och sann menniska, Jag är Verldens Skapare, den Urgamle, Outgrundlige, och se – Jag är äfven din broder, din älskade broder, Jag har burit ett dödligt, lidande hjerta, som mätt med sin klappning tidens slag, i min eviga barm – och detta för att göra dig förtrolig med din Gud, hemvand i hans famn, såsom barnet i sin faders. Kom, min älskling och förstfödde! Frukta ej! Dina skulder äro aftvagna med mitt blod. Jag är icke ett förskräckligt Öde. Jag är din fader, broder och förlossare!

Den okände filosofen hade under dessa ord, uttalade med eldig hänförelse, stigit upp, hans gestalt, annars böjd af åren, rätat sig, hans röst, honom omedvetande blifvit stark och väldig, som om han varit vand att tala till tusen.

– Men nej, fortfor han i sorgsen ton, – Narkissos är döf för den himmelska rösten, han är förtrollad af en ljugande bild, han är fängslad af en lögn. Ve den förhärdade, som icke lyssnar till en bedjande Gud! Snart är hans sista stund kommen, och hans dom förkunnad. Mythen säger, att han, nedförd i de underjordiskas boning, ännu speglar sig i den stygiska vågen. Mythen säger sannt. Hans straff blir evigt. Evig trånad, evig smärta, eviga helveteslågor! Ve, ve den olycklige!...

Den okände hade knappast uttalat denna förskräckliga varning, förrän han, svepande manteln omkring sig, lemnade de häpna qvinnorna, gick bort genom aulan och öfvergaf Krysanteus' hus. I samma ögonblick, i hvilket han passerade ingången, som förenade aulan med fruntimmersgården, inträdde i den sednare tvenne i lysande drägter klädde män, som närmade sig gruppen vid springbrunnen, sällade sig till densamma och gåfvo det förstummade samtalet en ny riktning.

Den ene af dessa besökande var Julias make, gardestribunen Ammianus Marcellinus, den andre prokonsuln öfver Akaja, Annæus Domitius.

– – – – – – – – – – – – –

Vid skymningen hade den krets, som var samlad kring Hermione, upplöst sig och lemnat henne. Hermione var ensam i sitt lilla kabinett. Hon väntade på sin faders hemkomst. Emellertid förflöt timme efter timme. Himmelens stjernor blickade, medan de skredo förbi, mellan altandörrens gardiner in till den i vemodigt drömmande försjunkna flickan. Det finnes en känslostämning, som icke lemnar rum åt klara tankar, men i hvilken själen känner sig sjelf mer hel och hållen, emedan denna stämning är förorsakad af hennes samlade intryck. Hermione var länge försänkt i en sådan. Menniskosjälen är en aldrig hvilande konstnär: stunder som denna äro hennes musik; när hon alstrar klara bilder, för hon mejseln eller penseln. Ur dessa Hermiones obestämda drömmar uppsteg slutligen minnet af en händelse, som af allt hvad hon på sednare tiden erfarit hade qvarlemnat det djupaste intrycket: nämligen vistelsen i det delfiska templet under den stormiga natten. Den uppbrutna dörren till sanktuariet och de på golfvet spridda papperen hade vittnat, att de uppenbarelser hon haft under denna natt icke alla voro af profetisk natur eller foster af inbillningskraften. Hermione

skådade upp till stjernorna och parade tanken på deras klarhet och oföränderlighet, på himmelens lugna majestät med tanken på det omvexlande, oroliga, gåtfulla skugglifvet i jordens dalar. Hon tänkte vidare på de skimrande, men hemlighetsfulla taflor, som extasen hade upprullat för hennes inre öga. Filippos, det var hans bild, hans andra jag, som hon skådat gungande på elfven, hvilken var tidens elf, som förde honom med rastlös fart, med nödvändighetens oemotståndliga strömdrag till evighetens fjerran. Sådan hon såg honom då, hade hon sett honom i sina drömmar, sådan såg honom i sin moders anletsdrag, som räddade af penseln förskönade det rum, der Hermione nu öfverlemnade sig åt sina tankar. Filippos hade ilat före sin fader och syster att finna sin moder – det var den tydning Krysanteus funnit för denna taflas symbolik.

Svaret på den andra fråga, som Krysanteus förelagt oraklet, eller rättare sin dotter, detta svar dolde sig under vecken af en på marken liggande purpurmantel. Om ej denna syn blifvit afbruten genom den besynnerliga uppenbarelse ur verklighetens verld, för hvilken tempeldörren blef inslagen, så hade måhända en vindstöt, svepande öfver den solbrända öknen, bortfört manteln och visat dragen af den slagne, som hvilade under honom, eller hade Hermione sjelf, med darrande hand lyftat en flik af densamma, för att se Konstantii för henne obekanta anlete eller i värsta fall de välbekanta, älskade dragen af Julianus. Nu var denna uppenbarelse föga mindre gåtfull än framtiden, som den skulle belysa. Men den heta sandöknen, de i fjerran bortsprängande ryttarne med deras höga mössor och öfver skuldran hängande bågar? Desse ryttare, hade Krysanteus sagt, liknade inga andra än Persiens krigare. Öknen skulle kanske återfinnas i det härjade gränslandet mellan Roms och Xerxes' nyuppståndna rike. Konstantius var just stadd på härfärd mot Perserna, när underrättelsen om Juliani uppror kallade honom tillbaka till sin throns räddning. Skulle då ej denna syn, som tydde på död och nederlag, snarast vara en tillämpning på Konstantius? Krysanteus och Hermione trodde detta, emedan de ville hoppas det.

Om betydelsen af de syner, som hon uppbesvurit ur djupet af sin själs omedvetenhet, hade han och hon samtalat, medan de vandrade tempelvägen tillbaka, och sedan ofta. Krysanteus hade med allvar och spänning lyssnat till Hermiones redogörelse för desamma. Det var icke vidskeplighet, utan följdriktighet i hans sätt att tänka, som verkade detta. Det må synas underligt för oss, söner af fäder, hvilka gifvit luftpumpen, elektriska apparaten, kemiska ugnen och rhomboidiska nätet plats bland himmelens stjernbilder. Vi frukta vidskepelsen till den grad, att vi uppfyllas af fördom emot allt, som ligger utanför den dagliga erfarenhetens gräns, och vi skulle kalla den klaraste filosofi mystik, om hon med allvar ledde oss in i det öfversinnligas verld och stängde porten efter sig. I allmänhet åtnöja vi oss med några maximer, tjenliga, det är sannt, att rädda oss från ett återfall i andens mörker, men odugliga att föra oss fram på ljusets väg. Vi anse oss hafva gjort nog för vår sjelfständighet, när vi icke sälja vår själ åt den tro, som räckes oss i barndomen. Men det är pendelns sjelfständighet, som svänger mellan tvenne ytterligheter, mellan Voltaire och Cagliostro. Vi äro långt ifrån att likna dessa helleniska filosofer, hvilka öfvade sitt tänkande, såsom athleten sina lemmar, tryggade sig till förnuftet, såsom han till sina muskler, och med fast fot, med kraftsvällande armar och cestusomlindade händer, stodo färdiga att segra eller falla för menniskoandens sjelfständighet och förnuftets rätt. Funno de i denna sjelfständighet ingen tillfredsställelse för sin religiösa känsla, räcktes dem då af en medlidsam hand en fångrustning, för att tjena som harnesk, de tillbakastötte henne, föredrogo att hopplöst strida med fria lemmar och föllo som hjeltär. Funno de deremot en sådan tillfredsställelse inom sig sjelfva, hade deras tankar gifvit dem nyckeln till himmelen, så gingo de derin med barnets genius, fröjdade sig åt herrligheterna i den ljusa salen, talade med andarne andarnes språk, och frågade ej efter, om verlden derutanför begrepe dem eller icke, eller toge deras umgänge med de osynlige såsom en bedräglig lek med tomma skuggor.

I de syner, Hermione haft i det delfiska templet, hade bilden af Karmides inblandat sig. Hermione undrade ej häröfver, ty hon tänkte ofta mot sin vilja på denne yngling. Kärlek till honom eller rättare till den Karmides, som icke mer fanns, den oförderfvade, till dygd och visdom sträfvande ynglingen, låg ännu i hennes hjerta. Qväfva den hade hon hitintills icke kunnat; i vissa stunder ville hon det ens icke. Ättling af en

förmögen, med Krysanteus beslägtad familj, hade Karmides redan i sin barndom förlorat sina föräldrar och derefter blifvit uppfostrad i Krysanteus' hus. Hermione och han hade uppvext tillsammans. Krysanteus, som förlorat sin ende son, helsade i sin späde anförvandt en ny, öfverllyttade på honom en faders hela ömhet, och fäste de största förhoppningar vid detta barn, som naturen så rikt begåfvat med skönhet och lifligt förstånd. Det var för dessa Hellener en obegriplig motsägelse, om icke ett skönt yttre skulle dölja rika själsanlag, hvilka det endast vore konsten att behörigt utveckla. De ville icke skilja emellan skönhet och sanning, ville icke veta af någon klyfta mellan ande och natur. Platon, deras förste tänkare, var en idealt skön man; Sofokles, deras störste tragöd, likaledes. Deras filosofer omgåfvo sig helst med sköna ynglingar och bedrogo sig sällan i sitt val. Sokrates ehuru sjelf ytterligt ful, hyllade samma åsigt och medgaf med hänvisning på sin satyrnäsa, att naturen hade nedlagt frön till många laster i hans själ. Men han tillade, att filosofien hade förbättrat henom. Och detta var en vigtig sida af samma åskådning. Hellenerna medgåfvo anden herrskarerätten öfver naturen; de sågo, att den sköne kunde förfulas genom lasten, att den fule kunde förskönas genom dygden. För Sokrates' lärjungar, som älskade honom till svärmeri, försvann hans satyrnäsa, när han talade om dygden, och de slutade med att finna honom skön, emedan någonting gudomligt så ofta genomskimrade hans anletsdrag.

Hermione var en hellenisk qvinna, och hvarje föremål, som omgifvit henne från barndomen, sjelfva den luft, hon andades, hade utvecklat hennes medfödda kärlek till det sköna i alla dess uppenbarelser. Förgäfves predikade ej blott Kristianerna, utan äfven mången hellenisk vishetslärare i dessa dagar om naturens förderf och sinnlighetens dödande; hon lyssnade väl till dessa läror, och idéernas verld, som Krysanteus öppnat för sin dotters ögon, var äfven för henne den enda fullkomliga och eftersträfvansvärda; men att betrakta denna andra såsom syndig och föraktlig förmådde hon icke. Hon älskade himmelens stjernor och skyar, jordens berg, källor och skogar, dess blommor och foglar; hon förtjustes af konstens skapelser, och hvarje klart barnaöga var henne en klar vederläggning af den sats, att menniskosjälen vore ett vredens barn och från begynnelsen platt förderfvad. Ett ytterligare bevis behöfde hon icke, men egde många sådane i de vise, hvilkas lefnad varit en fortgående förkofring i dygden, i de kärleksfulle, som lidit för att göra andra lyckliga, i de hjeltar, som uppoffrat sig för hvad de ansågo skönt och sannt. I allt detta såg hon det gudomliga, uppenbarande sig i det synliga. Hon såg detta gudomliga i hvarje ädelt bildad gestalt, hörde det i hvarje välljudande röst. Spegeln hade lärt henne, att hon sjelf hade ett intagande yttre. Hvarför skulle hon dölja detta för sig sjelf eller andra? Hon kunde det icke, äfven om hon velat det. Hon var glad och tacksam för denna Guds och naturens gåfva och fann i dess besittning en vink att blifva den värdig genom sin själs förädling.

Att missvårda denna skönhet, att afklippa sina rika lockar eller hölja sin gestalt i en vanprydande drägt, såsom mången kristiansk svärmerska gjorde, skulle för henne varit en handling af hädelse och irreligiositet, Och från den stund – den oförgätliga – då kärleken plötsligt blef medveten i hennes barm, då de begge fostersyskonen och lekkamraterna utan rodnad, utan förlägenhet, följande sina oskyldiga hjertans maning, uppenbarade sin blyga låga och skänkte hvarandra den lugna, obeskrifliga salighet, som ligger i den första kärlekens ömsesidighet – från denna stund betraktade sig Hermione icke längre som ensam egare af sin fägring; den var en skatt, som hon förvarade åt dess rätte herre, den ädle och dygdige yngling, åt hvilken hon skänkt sitt hjerta.

I de första dagarne, det första året af denna kärleks tillvaro, huru ofta uttalade de icke för hvarandra sin glädje öfver skönhetens gåfva, som de ömsesidigt funno hos hvarandra! Om själarnes sympati, om den ömsesidiga högaktningen – detta kalla ord, denna styfva högtidsmantel, i hvilken mannen nalkas qvinnan och qvinnan mannen, för att komplimentera och taga hvarandra i besittning – om sådant talade de aldrig; sympatien, aktningen fanns hos begge, men de behöfde dem ej till draperi kring sin ögonlust, sin skönhetskänsla, ty i dessa funno de ingenting att blygas för. Och hur skulle Hermione kommit på en sådan tanke, hon, som icke kunde höra ett välklingande ord, utan en längtan att se detta ord förkroppsligadt som

ett sjelfständigt väsen i sköna former, hon, för hvilken till och med den torra logikens slutledningar gestaltade sig till vingade piltar, lekande med blomsterkedjor, och som aldrig hörde ordet Idé, utan att tänka sig en himmelsk, strålande jungfru!

Karmides hade varit henne dubbelt dyrbar genom hennes kärlek, och de förhoppningar, som hennes fader fäst vid hans person. Likasom hon vårdade sina blommor, ansade dem, vattnade dem, flyttade dem från solskenet till skuggan, från skuggan till solskenet, så hade Krysanteus bemödat sig att undanrödja alla hinder för utvecklingen af en natur, som i sitt frö redan lofvade mycket. Han hade öfvat sin skyddslings tankekraft och lemmar, hade sökt att elda honom genom höga föredömen, hade velat stålsätta hans själ mot kommande lidanden, likasom emot kommande lockelser, men göra den mjuk och känslig för alla goda intryck, öppen som ett språkrör för den gudomliga rösten i sitt inre – han hade med Karmides förknippat tanken på den platonska lärans framtid, i honom hoppats en efterträdare på Akademias lärostol, en ny kämpe, sedan han sjelf gått bort, för skönhetens religion och förnuftets frihet.

Karmides hade i början motsvarat dessa förhoppningar. När hans myndighetsår var inne, trolofvade han Hermione och företog derefter, med Krysanteus' bifall, en resa genom Syrien, Egypten och Italien. När han återkommit till Athen, syntes han till lynne och böjelser alldeles förändrad. Han befann sig icke väl i Krysanteus' grannskap. Mot Hermione var han nyckfull och besynnerlig; än visade han sig dyster och hemlighetsfull; än utbrast han i kärleksbetygelser, som förskräckte henne, emedan de buro pregeln af vildhet och onaturlighet; än, och detta oftast, behandlade han henne med ett slags galanteri, som måhända skulle förefallit Neapels skönheter behagligt, men som förödmjukade och sårade Hermione. Det beställsamma ryktet frambar till hennes öra det ena äfventyret efter det andra, hvari Karmides spelat hjelten. I början trodde hon dem icke; men han sjelf gjorde allt, för att taga henne ur den villfarelse, hvarmed hon ännu sökte fasthålla sin dröm om ren kärlek och jordisk lycka, sin tro på Karmides' ädla natur och höga bestämmelse. Krysanteus använde förgäfves sin menniskokännedom och en af ömhet ingifven vältalighet, för att återföra sin fosterson och förre lärjunge till den väg, han lemnat. Förhållandet mellan dem begge blef allt kyligare. Hermione såg sin faders smärta och kände sin egen dubbelt djupare. Kristianerna pekade på Karmides såsom ett prof på en hednisk filosofs förmåga att uppfostra menniskor. Han omgaf sig med de mest utsväfvande ynglingar i Athen, var föremål för sina liktänkande vänners och de athenska hetärernas beundran eller beräkningar, men alla andras förakt. Den sista gång, han visade sig i Krysanteus' hus, var denne frånvarande. Han fann Hermione ensam. Hon förebrådde honom under tårar för all den smärta, han förorsakade henne och hennes fader. Han svarade med skämt och lemnade henne. Kort derefter inlät sig Karmides i ett nytt äfventyr, som blef ryktbarare än hans föregående, emedan den andra medspelande i äfventyret var den sköna Eusebia, Annæi Domitii gemål. Annæus upptog saken med ett lugn, till den grad orubbligt, att det verkligen understödde Kristianernas välvilliga tydning, att allt inskränkte sig till ett omvändelseförsök, som den fromma Eusebia, i sitt bekymmer för ynglingens salighet, hade företagit sig. Men när ryktet i en mindre förmånlig gestalt än denna hann till Hermione, återsände hon, dödligt sårad i sina känslor, trolofningsringen till Karmides.

Att kunna älska mer än en gång föreföll Hermione som en orimlighet. Äfven nu, då hon ville glömma Karmides, var hon öfvertygad, att hjertats instinkt och den första kärleken aldrig kunna bedraga. Hon gaf honom förlorad för lifvet, men icke för alltid. Hon trodde på ett framtida tillstånd, då tvenne själar, som från början varit ett, när de hvilade i Guds tankes sköte, ånyo skola förena sig, sedan de blifvit renade från de fel och villfarelser, som på jorden stötte dem ifrån hvarandra. Denna tro, som hon närde genom läsningen af Platons skrifter och som kanske hvarje menniska en gång i lifvet har omfattat, gaf henne en tröst, fast blandad med vemod, då hon lyssnade till sin naturliga längtan att förenas med en älskad man och fortplanta den gudomliga lifsgnista, hvaraf hon sjelf genom en mans och en qvinnas kärlek blifvit delaktig.

Skön och älskvärd, som hon var, och arfving till en ovanlig rikedom, hade Hermione talrika tillbedjare; men

de giftermålsanbud, som de djerfvare bland desse vågat framställa, hade hon tillbakavisat. Hon förlikte sig med tanken att lefva ogift. Lik sagans pil, som läkte de sår, den sjelf gifvit, är kärleken ensam i stånd att läka kärlekens sår. Hermione hade mycket att älska. Hon älskade naturen och filosofien; hon älskade att utbreda sällhet till alla i sitt granskap; hon älskade framförallt sin fader, hvars sträfvanden och ensamma ställning såsom kämpe för en sjunkande bildning, en undertryckt religion hon förstod och delade. Badande i de friska vågorna af denna kärlek, bibehöll hennes själ sin klarhet, kraft och helsa; den var i harmoni med sig sjelf, fast dess ackorder klingade vemod.

– – – – – – – – – – – – –

Kort före skymningen hade Clemens af biskop Petros blifvit skickad till Simon pelarhelgonet med ett bröd och en flaska vin. Flaskan var densamma, som Petros föregående afton så omsorgsfullt inläst uti det i hans studerkammare stående skåpet. Den natt, som följde härpå, sjöng Simon ej sin aftonpsalm.

Krysanteus återvände först vid midnattstiden. Han hade då bevittnat, huru krigsgudens tempel togs i besittning af det kristianska presterskapet. Petros hade funnit för godt att uppskjuta detta till en timme, då man ej behöfde befara onödigt uppseende och folkskockningar. En afdelning soldater, kommenderad af tribunen Pylades, hade åtföljt presterna och uppställt sig framför templet. En embetsman uppläste från trappan det kejserliga edikt, som skänkte templet till Kristianerna; några nattvandrare, hvilkas väg tillfälligtvis fört dem öfver torget och som stannat, förvånade öfver det besynnerliga uppträdet, fingo föreställa det athenska folket, till hvilket ediktet var riktadt. Läsningen slutade, som vanligt, med uppmaning till ropet: lefve kejsaren! Soldaterna instämde pliktskyldigst, presterna hjertligt, athenska folkets tillfälliga representanter tvunget och af gammal slafvisk vana. En gammal borgare, hvars mun teg, men hvars hjerta kanske ropade: lefve Julianus! blef af en fanatisk soldat nedstucken. Den gamle mannen hade gått ut, för att anskaffa läkarehjelp åt en plötsligt insjuknad dotter. Han hann, förrän han dog, att anförtro Krysanteus ej blott sitt ärende, utan ock sin brödlösa familj; denne ilade bort att skaffa hjelp. Derefter blef ediktet uppspikadt på tempeldörren, krigsgudens bild och altare omstörtade och utkastade, målningarne sönderskurna, tempelskatten tagen i beslag, arkivet med dess historiska årskrönikor uppbrändt, samt det heliga korset, fridens och försoningens symbol, planteradt framför ingången, just i blodpölen bredvid den mördade.

Detta skedde vid skenet af de lampor och facklor, som voro tända i portikerna och kring torgets bildstoder. Deruppe på Akropolis aftecknade sig vishetsgudinnans jettestod mot den stjernbeströdda natthimmelen. Kanske häfde sig i detta ögonblick hennes kopparbarm.

ELFTE KAPITLET.

Rakel.

Athen med sin lifliga hamnstad Piræeos hade lockat ett ansenligt antal af de civilisationens nomader, de handelns Beduiner, som kalla sig Israels barn. De hade redan längesedan förlorat sitt lilla fädernesland och redan hunnit i all fred och ro förvärfva sitt stora, det af astronomerna Tellus, det af vanligt folk jordklotet kallade. Bland Hebreerna i Athen var Baruk en mycket ansedd man, ty han vandrade ostraffligt efter fädernes stadgar, var barmhertig mot sitt folks fattige och icke sällan äfven mot Gojims arma barn, och framför allt: han var rik, mycket rik. Han egde skepp, hvilkas master voro cedrar från Libanon, hvilkas roder voro af ek från Basan eller nejden deromkring, och han skulle gerna, för att i allo rätta sig efter profeten Ezikiel, gifvit dem segel af egyptiskt linne och soltält, färgade med purpur från Elisaöarne, om ej han funnit detta vara ett alltför långt drifvet slöseri. Med dessa skepp införde han indiska och egyptiska

mussliner, som voro de athenska hetärernas förtjusning, rökelser från Saba och Rema, färgade ylletyger och spanmål från Syrien, tenn och bly från Afrika, slafvar ej blott från Thuba och Mosoch, utan från verldens alla nejder. Dessa varor utbytte han mot andra, som han med samma skepp utförde: oliver, fikon, vax, hästar, vapen, böcker och konstsaker. Baruk visste på pricken, hvad en Platon, en Homeros i handskrift var värd, ehuru han aldrig hade läst dem; han förstod med kännarens blick att uppskatta värdet, – n. b. penningvärdet – af bildstoder och målningar, med hvilka han skulle betraktat såsom en dödssynd att pryda sitt hus. Helgon- och gudabilder, kors och amuletter rullade genom hans händer; men han tvättade dessa omsorgsfullt, sedan han vidrört sådana ting, läste sina böner och smålog åt de oskyldiga guldkorn, som den oheliga strömmen qvarlemnat mellan hans fingrar.

Han dref dessutom en indrägtig handel med penningar och lånade gerna, mot goda säkerheter och icke särdeles omensklig ränta, åt Javans17 lättsinnige söner, de der fördömdt vackre och skamlöst glade, åt förderfvets Gehinom18 oundvikligt bestämde athenske ynglingarne, som med så oförskämda blickar förföljde hans dotter, den svartlockiga Rakel, när hon sedesamt mellan far och mor vandrade till synagogan.

– Rakel, lyft då icke på slöjan så der! – hände det vid sådana tillfällen, att den gamla Ester sade.

– Kära moder, hände det, att Rakel svarade, – den här slöjan vill ju alldeles qväfva mig. Jag kan knappast draga anden.

– Jag skall göra ett lufthål i henne med första bästa knif, sade den gamle Baruk. – Hon är af tyg från Damaskus och har, vänner emellan, ett värde af 50 guldstycken, men hålet skall dit ändå, det lofvar jag.

Rakel hade ännu icke fyllt sitt sjuttonde år. Hon var en vacker flicka med fylliga former, svarta lockar, en något stor, men välformad näsa och de eldigaste ögon, som någonsin blifvit tända under Orientens sol. Det fanns väl knappt en yngling af Abrahams slägte i hela Athen, Piræeos inberäknadt, som icke svärmade för Rakel och det ansenliga arf, som en gång skulle tillfalla henne. Men hvem som helst var icke värdig den rike Baruks vackra dotter. Det visste såväl Baruk som Ester. När de för den skull bortlofvade sin dotter, så var det till ingen obetydligare person än rabbi Jonas, den athenska synagogans stolthet, en ännu ung, men mycket lärd man, som ej blott kunde lagens böcker utantill, utan äfven hade studerat den helleniska filosofien och skrifvit långa med kabbalistiska funderingar späckade kommentarier till sin landsman Filons djupsinniga verk.

Föräldrarne hade vid detta val icke gjort sig mödan att rådfråga sin dotters tycke. Sådant var icke brukligt hos deras folk, och för öfrigt kunde väl Rakel ej blifva annat än mycket belåten med en man af så utomordentlig lärdom, så stor vältalighet i synagogan och dertill af så ansedd slägt som rabbi Jonas.

De anade icke, att Rakels hjerta redan var fångadt af en annan och denne – o ve! – var en af Javans oomskurne söner, som icke hade en droppe af Abrahams blod i sina ådror och icke kunde läsa en bokstaf i de heliga rullarne.

Det är aftonen efter den, på hvilken den obekante filosofen besökt Krysanteus' hus.

Dagen är Hebreernas sabbath. Baruk och Ester hafva begifvit sig till synagogan. Rakel har föreburit något skäl för att få stanna hemma. Hon försakar dermed nöjet och uppbyggelsen att höra, huru sinnrikt rabbi Jonas utlägger profeten Daniel. Hon försakar tillfället att se sin trolofvades person, just i det ögonblick när den är vacker: när stående framför altaret hans mörka melankoliska ögon lifvas, hans af studier fårade panna klarnar och hans af samma ihärdiga studier krökta gestalt rätar sig, vid korens sång: „Hur sköna äro dina tält, o Jakob, och dina boningar, o Israel!“ och vid den församlade menighetens rop: „Hör Israel! Adonaj vår Gud är den enda Gud!“ Då genomströmmas han af fädernas anda och deras bedrifters minnen; då uppbygger han i tanken Jerusalems grusade tempel och samlar sitt folk, hvar och en under sin vinstock. Då förgäter sig

hans blick, som annars gerna irrar upp till qvinnornas läktare, för att bakom en af slöjorna ana dragen af flickan, som han älskar, Baruks dotter.

Rabbi Jonas har ett blekt och fint ansigte, som dock i Rakels tycke är fult. Han har ett skägg, likt manen på en kappadokisk häst, långt, svart och glänsande, som Rakel finner afskyvärdt. Han sitter ofta hos Baruk och talar så djupsinniga saker om den attikiserande Moses19 och den verklige Moses, den platoniserande Filon och den filoniserande Platon, att Baruk stryker sitt grå skägg och sin kaftan af lutter förvåning; men Rakel gäspar vid detta tal och finner det odrägligt. Han är i sin älskades närvaro blyg, – som en blyg älskare, och han förvirras af hennes strålande ögon. Derför tycker Rakel, att han är en tölp.

Ty ack! Rakel har ett manligt ideal, vid jemförelse med hvilket alla andra män förefalla henne som misslyckade försök af Vår Herre att skapa någonting drägligt i karlväg. Huru fult ljuder ej namnet Jonas i hennes öra, huru vackert Karmides! Jonas har aldrig ingnidit sina lemmar med olja, aldrig tumlat i palestrans sand, aldrig setat på en hästrygg; derför är hans egen rygg krökt, hans gång tung, hans rörelser i den styfva kaftanen utan behag. Och Karmides deremot! Han bär osynliga Hermesvingar på sina fötter, hans elastiska lemmar, omsväfvade af den hvita kitonen och den tyriske manteln, synas vilja lyfta honom från jorden. Jonas' blyga, vemodiga blick, hvad är den, om den än blickade i evighet, emot ett enda ögonkast af Karmides, ett af dessa djerfva beherrskande ögonkast, som på en gång förskräcka en eldig flicka och tjusa henne? Rakel har hört af sin fader, att Karmides är en slösare; hon har sett honom många gånger ej blott på vägen till synagogan, utan ock i sin faders hus, dit han kommit för att låna penningar. Rakel är förtjust öfver hans slöseri, som gör honom tusenfaldigt älskligare i hennes ögon. Hon är van att se hvarje litet mynt vändt två gånger, hör dagligen ända till ledsnad upprepas Syraks tänkespråk om sparsamheten. Karmides, som leende strör omkring sig denna metall, hvilken de andra uppgräfva med sina fingrar ur modden, hvad månde denne Karmides vara, om icke ett ovanligt, ett öfvermenskligt väsen? Och hvad nu lärdomen beträffar, för hvilken Baruk och Ester så ytterligt vörda rabbi Jonas, så är ju Karmides ofantligt lärdare! Det har Karmides sjelf med ädel uppriktighet försäkrat henne. Skulle hon då icke tro det? Och fastän han är så utomordentligt lärd, så är han likväl glad, talar så fullkomligt begripliga, förtjusande saker och sjunger till lyran de mest sprittande visor.

Skulle Rakel i något ögonblick förgäta Karmides, så finnes i Baruks hus en gammal tjenarinna, som gerna återför hennes tankar till detta föremål. Äfven hon, tjenarinnan, har sina skäl att beundra Karmides' slöseri. Af det guld, han sår, har något äfven fallit i hennes hand, och till tacksamhet härför har hon åtagit sig att vara budbärarinnan och förmedlerskan emellan honom och Rakel.

Det är en vink af henne, som förmått Rakel att i afton stanna hemma.

Rakel har stigit upp på altanen af sin faders hus. Der är hennes älsklingsplats under så vackra aftnar som denna. Man har derifrån en vidsträckt utsigt öfver den östliga och norra delen af staden. Vesterut mötes deremot ögat af de närbelägna husens tak och murar, men emellan dessa skymta delar af den branta gatan, som från Skambonide leder ned till Kerameikos. Det är denna gata, som man vandrar till och från synagogan. En så uppmärksam utkik som Baruks gamla tjenarinna kan således se det vördnadsvärda paret, när det nalkas, och i tid underrätta sin unga herrskarinna derom.

Huset har tvenne ingångar. Den ena större, som vetter åt gatan, är försedd med en jernbeslagen port, som Baruk försigtigt stänger, hvarje gång han går ut. Den andra är en liten dörr i baksidan af huset. Den kan endast öppnas inifrån, och den leder ut till en sluttande, med klipphällar beströdd, gräsbevuxen plats, som utgör högsta punkten af Skambonides kulle. Denna dörr har af tjenarinnan blifvit öppnad, och derifrån leder en trappa upp till altanen.

Rakel lutar sig mot bröstvärnet och ser ut öfver staden. Himmelen är klar, och friska flägtar komma ifrån

hafvet. Rakel är orolig, hennes hjerta klappar nästan lika häftigt, som då hon förbidade det första hemliga mötet med Karmides. Sedan dess har hon ofta träffat honom, just häruppe, under månljusa nätter, sedan föräldrarne och husets få tjenare gått till hvila; och genom vanan samt öfvertygelsen om det oskyldiga i sådane möten har hvarje fruktan, hvarje betänklighet hos henne försvunnit. Karmides har kommit, för att med skämt och joller förfriska hennes sinne, när det är förtyngdt af hemmets enformighet och det instängda lif, hon måste föra; han har stämt hennes cittra och lärt henne att framlocka små melodier ur densamma; han har talat om det glada brokiga lifvet dernere i staden, dit hon aldrig får styra sin kosa, utan att hafva fader Baruk vid ena sidan och moder Ester vid andra; han har härmat rabbi Jonas' gång, åtbörder och sätt att tala, så att Rakel varit färdig att kikna af skratt; han har lindat hennes långa svarta lockar kring sina fingrar och kallat dem de skönaste ringar, dyrbarare än de gyllene, med diamanter besatta. Han har vidare försäkrat, hvad som föreföll Rakel i början alldeles otroligt, att han ej kunde lefva, om han ej emellanåt finge se och tala med henne. Hon måste dock tro hans försäkran, ty han var ju så utomordentligt vis, hade kastat så djupa blickar in i naturen, och kände bäst sjelf de hemliga vilkoren för sin tillvaro. Nu erfor äfven Rakel någonting liknande, ty hon fann sig under den sednare tiden aldrig rätt lycklig utan i hans grannskap under inflytelsen af hans ögons magt.

Den fruktan, som nu kom Rakels hjerta att klappa med oroliga slag, var en, hvilken spriddes med luften öfver de tusen hus och tempel, som hvilade mellan Skambonides, Museions, Akropolis' och Kolyttos' kullar. Baruk hade under hela dagen synbarligen plågats af en ängslig sinnesstämning. Vid middagstiden hade han under någon förevändning aflägsnat tjenstefolket ur huset och nedburit sin dyrbarare egendom, guld, silfver, penningar och vigtiga papper till ett hemligt förvaringsrum under husets källare. På flickans frågor om orsaken till detta försigtighetsmått hade han sökt gifva lugnande svar. Men af sin mor och af tjenstefolket hade Rakel erfarit, att under den förflutna natten åtskilligt tilldragit sig, som lät befara oroligheters utbrott i staden.

Der Rakel nu stod, lutad emot altanens bröstvärn, seende ut öfver staden, som bestrålades af den nedgående solen eller hvilade i de långa skuggor, som kastades af kullarne, längtade hon efter Karmides och fruktade nästan, att han ej skulle komma. Det föreföll henne, som om Karmides måste hafva lemnat staden, eftersom denna icke längre var det glada, lifliga Athen, utan genombäfvades af rädda aningar. Hon kände, att hans närvaro, åsynen af hans glada anlete, på hvars panna hon aldrig upptäckt någon skugga, vore det enda, som kunde förjaga hennes ängslan.

Hur glad blef hon derför icke, då plötsligt på toppen, af Skambonide visade sig en gestalt, som var hans. Han såg upp till altanen och vinkade till Rakel. I bakdörren stod den gamla tjenarinnan och gaf honom det tecken, som lät honom förstå, att terrängen var fri. Straxt derefter hördes hans elastiska steg i trappan. Rakel vände sig om; han stod framför henne, glad och leende, och räckte henne en bukett af de utsöktaste blommor. Icke ett spår af bekymmer kunde upptäckas i hans väsen. Han kom just nu från badet, och syntes strålande af helsa och ungdom. Rakel hade aldrig sett honom vackrare än nu.

– Du kom då ändtligen, utbrast hon och kände sig färdig att med systerlig hängifvenhet kasta sig i hans armar.

– Jag försummar icke ett enda af de sällsynta ögonblick, då jag får träffa Rakel, svarade Karmides. – Visdomen och Rakel äro mina gudinnor. Jag offrar åt den förra de stunder, som den sednare icke kan förunna mig. Äro dina föräldrar i synagogan, mitt barn?

– Ja, svarade Rakel och betraktade förtjust de vackra blommor, som Karmides gifvit henne.

– Synagogan är en förträfflig anstalt. Jag tycker om menniskor, som vörda sin Gud. Men jag kan med skäl anmärka, att er gudstjenst är alltför kort. Den borde räcka hela natten. När komma dina föräldrar hem?

– Ack, i afton dröjer det icke länge.

– Begagnom då ögonblicken för vår gudstjenst, sade Karmides, i det han fattade flickans hand och med lätt våld förmådde henne att sätta sig på en soffa vid hans sida. – Mina andaktsstunder äro de, när jag skådar i dina ögon.

– Fy, du talar som en hedning, hvilket du också är ... Men säg mig, Karmides, du är ju äfven filosof?

– Hvilken fråga! sade Karmides skrattande. – Visst är jag filosof, och en af de aldra förnämste tillochmed.

– Ja, du är mycket lärd, det vet jag, men är du också mycket dygdig?

– Naturligtvis. Lärdom och dygd äro tvillingbarn, som aldrig åtskiljas.

– Det gläder mig mycket att höra, ty i går sade Jonas till min fader, att visa och dygdiga hedningar, sådane som ...

– Karmides?

– Nej, det sade han icke, utan sådana som ... som ... Platon tror jag, att han hette ... väl kunna räknas till det utvalda folket, fast de aldrig ätit påskalammet.

– Derutinnan hade den lustige Jonas rätt, min Rakel.

– Och hvad jag blef glad deröfver, ty jag tänkte genast: då bör äfven Karmides räknas till mitt folk, och han är icke längre en främling för en dotter af Israel.

– Hör blott på! Du filosoferar ju förträffligt, äfven du. Det vore en besynnerlig Gud, som endast skulle tycka om de kaftanklädde, långskäggige och kroknäsige mäklare, som kalla sig Judar. Han skulle då hafva en helt annan smak än du.

Rakel rodnade. Karmides tog buketten och fäste den vid hennes barm.

– Ser du, fortfor Karmides, i det han pekade på solen, hvars halfva skifva redan sänkt sig i hafvet, – samma sol för våra ögon, samma åtrå till sällhet i våra hjertan, huru kunna vi då kalla hvarandra främlingar?

– Samma himmel och der uppe öfver stjernorna samme Gud, sade Rakel med en djup blick på Karmides. – Den qväll, som jag gaf dig den lille ringen, som ... som du icke bär på ditt finger ... Karmides, hvar har du ringen?

– Här, på mitt hjerta, svarade Karmides, i det han drog den upp ur sin barm.

– Ack, förlåt mig! Jag ville öfvertyga mig, att du hade förvarat honom, fortfor flickan med glädjestrålande ansigte. – Men jag ville säga dig, att samma qväll drömde jag, att vi alltid fingo vara tillsammans. Mina föräldrar omfamnade dig och kallade dig son. Jonas var äfven närvarande. Han var icke svartsjuk alls; han bara talade och talade med dig om den der Platon och andra besynnerliga saker. Och du visste att svara honom på allt hvad han ville veta. Det märktes tydligt, att du var lärdare än han.

– Din dröm skall besanna sig. Det kommer en tid, då vi alltid skola vara tillsammans.

– Tror du det?

– Beror det ej af oss sjelfva? Betrakta hafvet, Rakel! Det lyser purpurfärgadt, och guldkantade skyar spegla sig deri. Längtar du icke att svväfva öfver dess yta, buren af ett skepp, tusenfaldigt vackrare än något af din

faders? Jag skall föra dig till en ö, som jag upptäckt der borta i vester, långt, långt bakom synranden. De kalla henne Lycksalighetens. Hon är en lemning af det i hafvet sjunkna Paradiset. Der skola vi bo, jag och du.

– O, hvad säger du? utbrast Rakel, hvars barnsliga obekantskap med verlden gaf Karmides tillfälle att på det mest obundna sätt gifva luft åt sina fantasier. – Men, tillade Rakel betänkligt – icke kan jag lemna fader och moder qvar här uti Athen.

– De skola åtfölja oss, Rakel. På Lycksalighetens ö finnas omätliga förråder af den gula metall, som är din faders lust. Han följer oss dit, samlar en skeppslast guld och återvänder som den rikaste menniska på jorden, för att återuppbygga ert tempel. Hvad säger du härom?

– Ack, det är ju herrligt! Jag måste underrätta min fader härom. Jag måste säga honom hvad du ämnar göra.

– Nej, nej, icke ännu. Min plan måste hemlighållas, likasom våra möten. Hör du det!

– Nå, som du vill.

Rakel hade i sin älsklings närvaro alldeles förgätit den fruktan, som nyss oroade henne. Först nu, då talet rörde sig kring att lemna Athen, erinrade hon sig, att denna stad i närvarande stund var en farlig ort, och hon anförtrodde Karmides sina obestämda farhågor.

I sjelfva verket var denna afton besynnerlig äfven i det hänseende, att det väldiga sorl, som annars uppsteg nedifrån staden mot Skambonides topp, var så godt som förstummadt. Det rådde en ovanlig tystnad, endast afbruten genom bullret af någon genom gatorna rullande ensam vagn, eller ett och annat hammarslag från de närbelägna verkstäderna.

Ett skarpt öra skulle likväl just i detta ögonblick kunnat uppfånga ett genom afståndet nästan förtonadt sorl af menniskoröster, hvilket kom från norr samt nalkades mer och mer.

– Bah, sade Karmides till svar på Rakels frågor, – hvad har du att frukta? I Hebreer kunnen, likasom de olympiske gudarne från sina moln, i god ro förlusta er åt de andres strider. Hvad han J att göra med bilddyrkare och Kristianer?

– Men det är ju förskräckligt! Du tror då verkligen, att det kommer till strid, till blodsutgjutelse ... och här, här i Athen, kanske utanför min faders port? frågade Rakel bleknande. – Men hvad har då händt? Hvad är det, som uppretar dem emot hvarandra?

– Kristianerna hafva i natt frånstulit den gamla lärans anhängare ett tempel och lagt beslag på tempelskatten ...

– Men hvarför, hvarför handla de så illa? utbrast Rakel.

– Hvarför? Alla kunna icke vara mäklare här i verlden, men alla vilja hafva guld. De som ej bli mäklare som Judarne, så bli de röfvare som Kristianerna. Der är förklaringen. Må packet slåss! De mina känner jag. De äro för fege att våga sina lif. Kristianerna kunna fråntaga dem allt, till och med lifvet, men af fruktan för detta sitt lif skulle de icke våga försvara det. Men Kristianerna sjelfve, min Rakel, de äro män! Eller rättare: de äro vilddjur ... modigare än lejon, blodtörstigare än tigrar. Amfiteaterns spel äro förbjudna. Vi behöfva dem ej heller, ty vi hafva Kristianerna. Vi taga plats på åskådarebänken och klappa händerna, när de sönderslita hvarandra. Vi hafva ett präktigt skådespel att vänta.

– O Gud, huru du nu talar, Karmides! Jag nästan förskräckes för dig.

– Lugna dig, flicka! Jag är icke farlig. När jag ej kan afvända åskan eller näpsa stormen, så fattar jag mitt beslut: jag fröjdas åt deras höghet. Men hör vidare hvad som händt i natt, som utbreder förfäran i staden. Det herrskande kristianska partiet har upptäckt, att det undertryckta hållit hemlig gudstjenst i ett kalkstensbrott beläget i grannskapet af den ohygglige Pelar- Simons fält. De sednare hafva blifvit öfverraskade midt under sina böner, soldaterna hafva nedrusat i deras underjordiska kyrka, tillfångatagit så många, som ej kunde smyga undan, bundit dem och släpat dem i fängelse. Man säger, att de undertrycktes förnämste kämpe, en prest med ett af de der långa äckliga namnen, som Kristianerna påhittat ... Athanasios heter han ... var närvarande och just predikade, när händelsen inträffade; men att han i mörkret och villervallan lyckats komma undan. De fängslade äro vid pass femtio; de fleste tillhöra packet, men åtskilliga äro ansedda män och medborgare af Athen. Lagen dömer dem till döden. Du kan begripa hvilken uppståndelse detta väckt bland deras trosbröder, vänner och anförvandter. Förskoning hafva de fängslade ej att vänta. Sorg, häpnad och raseri hos de mång tusen, som kalla sig Homousianer. Man tror, att de skola beväpna sig, för att med våld befria de fångne. Det herrskande partiets anförare, biskopen af Athen, önskar ingenting hellre, ty han har trupperna till sitt förfogande och vill begagna tillfället, för att krossa motståndarne med ett slag. Se der i korthet mina nyheter, du min svartögda flicka. Hvad din blekhet förskönar dig! Jag frestas att skrämma dig alltid, för att alltid se dig sådan. Men var lugn! Karmides är ju hos dig. Här, här i min famn, fruktar du här?

Karmides hade utan motstånd tryckt den darrande flickan till sitt bröst och lekte med hennes mörka lockar.

– Jag skulle icke frukta, om du alltid vore här. Men du kommer ju och går. Du är borta, då kanske ... Nej, jag vågar ej tänka på ett sådant ögonblick.

– Jag skall osynlig vara i ditt grannskap och i synlig måtto stå vid din sida, om en fara hotar. Men nu icke ett ord mer om fruktan och fara! Se upp mot himmelen! Der börja stjernorna tändas. Hvar är din cittra, barn?

Cittran låg i Karmides’ grannskap. Han tog henne, stämde henne och sjöng till hennes ackorder en täck lefnadsglad visa. Rakel lyssnade och log. Derefter började han i annan tonart en sång om kärlek, kärlekssmärta, trohet i döden. Rakels blick var tårad, när han lade cittran bort.

– Hvad? Tårar? Älskade lilla toka! sade han. – Dina ögon hafva värmt min själ, men tårarne göra dem till solar, som förbränna henne. Blunda, eller du bländar mig! Blunda, österländska flicka!

Och när Rakel lydde, lade han armarne kring hennes hals och tryckte på hennes läppar en brännande kyss.

Det var den första. Karmides gick stundom långsamt mot sitt mål. Han var en Proteus – olika hos olika qvinnor. En flicka, sådan som Rakel, var för hans öfvermättade sinnen dock ännu en retelse, desto större, ju mer hennes enfald afbröt mot hans vanliga väninnors verldserfarenhet. Alldagliga byten tog han med storm. Hos Eusebia, den blaserade Romarinnan, var det han och icke hon, som koketterade, som spelade blyg, behagsjuk, nyckfull, oerfaren, och ehuru Eusebia genomblickade det, voro begge för kloka att förjaga en illusion, af hvilka båda hade samma nöje.

Rakel älskade honom. Han var allt för henne. Hvem undrar då, att hon kände sällhet i denna kyss? Men hon öppnade ögonen och rodnade upp till pannan. Hennes blick bad om förskoning från förnyad sällhet; men den djerfve var obeveklig. Han röfvade kyss efter kyss.

Rakel hörde ej, huru det aflägsna sorl, som förnams från norr, kom allt närmare, huru det allt tydligare blandades med bullret af en folkmassas tramp, det dofva brusande ljud, som ett sådant mångböfdadt, tusenfotadt vidunder åstadkommer, när det framtränger genom en stads trånga gator och vid hvarje gränd, hvarje öppning, hvilken det stryker förbi, sväller ut, rycker med sig allt, som möter och förenar det med sig.

Men slutligen urskiljdes i detta förvirrade larm rop, genomträngande och vilda, vittnande, att det månghöfdade vidundret var retadt, att det sökte fiender, och att dessa fiender måste darra för en annalkande hämd.

Nu släppte Karmides Rakels hand. Ropen hade trängt till hans öra. Han anade deras betydelse. Han steg upp och lyssnade. Äfven Rakel hörde den annalkande orkanens brus. Hon grep efter Karmides' hand och tryckte sig darrande intill honom.

Under den förskräckelse, som fattade henne, flög hennes första tanke till föräldrarne.

– O Gud, mina arma föräldrar! De äro ute. Hvad kan icke hända dem! Huru skall jag rädda dem ur faran? Jag måste ut. Jag vill skynda till synagogan. Karmides, följ mig! Jag fruktar intet, när du följer mig. Kom!

I detta ögonblick dök den gamla tjenarinnans förfärade ansigte upp öfver altantrappan.

– De komma! ropade hon.

– Hvilka? Hvilka?

– Dina föräldrar. De äro redan utanför porten.

– Pris vare Gud! De äro då räddade.

– Farväl, min Rakel, sade Karmides hastigt. – Frukta intet! Jag skall vara i ditt grannskap.

Rakel hade knappt mod att släppa Karmides' hand. Man hörde, huru den tunga porten till gatan gnisslade på sina gångjern. Ingen tid var att förlora. Karmides ilade ned för trappan och genom bakdörren ut i det fria. Rakels blick följde honom, då han med skyndsamma steg gick öfver den hällbeströdda toppen af kullen och försvann bakom densamma. Derefter skyndade hon ned att möta sina föräldrar. Hon såg den gamla Ester stödjande sig på rabbi Jonas' arm. Hennes fader upplyfte de tunga bommarne, med hvilka porten invändigt var försedd, lade dem i kors öfver hvarandra och fäste dem vid deras jernhakar.

Baruk och Ester beledsagades icke blott af rabbi Jonas. Sju eller åtta unga kraftiga Israeliter åtföljde dem, för att stanna i huset, medan stormen rasade genom staden. De skulle utgöra husets besättning. Baruk, som handlade med vapen, var försedd med en hel arsenal af sådane. I det stängda bommade huset ville de med vapen i hand afvakta händelsernas gång.

TOLFTE KAPITLET.

Början till ett sorgespel.

– Från det ena nöjet till det andra! Prisad vare Olympen, som ännu strör rosor öfver jorden!

Så tänkte Karmides, i det han vandrade nedför den del af Skambonide, som sluttade åt Kerameikos. Han erkände tacksamt, att den stund han tillbragt hos Rakel hade varit en stund af njutning, det vill säga en skugga af lycka – visserligen blott en skugga, men han åtnöjde sig härmed, ty han hade längesedan gifvit verkligheten förlorad.

Han sökte nu en annan förströelse. Från Kerameikos skallade vilda rop, förnummos tusentals larmande röster. Det var förmodligen inledningskoren till en storartad tragedi. Karmides älskade tragedier och skyndade att förvissa sig om plats bland åskådarne.

Som vi veta var skymningen redan inne och stjernorna började tända sig på himmelen. En sådan halfdager är gynnsam för sådane skådespel, likasom en mulen himmel ökar intrycket af ett götiskt tempel. Han döljer sådane små enskildheter som de små menniskorna, och låter de stora massorna, som äro de på denna bana uppträdande skådespelarne, försmälta till sublima individer.

Karmides stannade ett ögonblick, innan han hunnit den punkt, der de trånga gränder vidtogo, som på denna sida klättrade upp mot kullen. Utsigten härifrån beherrskade vissa, af tak och murar afbrutna delar af gatan Kerameikos ända hän emot Areopagens kulle. Alla dessa delar betäcktes af en böljande massa, som i sjelfva verket tycktes vara ett enda jettedjur, sakta, mödosamt och konvulsiviskt slingrande framåt likt en sårad orm. Tvenne bloss, som lyste i spetsen, voro vidundrets ögon. Men likasom ryktet enligt skaldernas beskrifning, så var denna jettekropp i hela sin längd betäckt med en man af tungor, icke talande, icke hviskande, utan rytande af raseri.

Karmides skyndade vidare. Han kom in i en trång gränd, som mynnade ut till hufvudgatan. Medan denna sednare tyngdes af ett öfvermått af lif, var den förra ödslig, likasom utdöd. Portarne bommade, fönsterluckorna stängda, ingen menniska att se.

Karmides befann sig nu vid sjelfva randen af den förbivältrande, svällande folkströmmen. Ett steg till och han hade blifvit bortryckt med dess böljor. Han såg ansigten dyka upp och försvinna, ansigten förvridna af dyster vrede eller raseri.

– Hämd, hämd! Död åt kättarne! Död åt giftblandarne! Död åt Athanasianerna!

Dessa rop, blandade med andra af samma slag, skallade i hans öron. Han bedrog sig således icke. Förhänget hade fallit, korsången hade börjat, korsången, som inledde det länge väntade och förberedda sorgespelet.

Karmides hade ingen lust att låta sig bortrycka af den hvirflande strömmen. Man uppoffrar ogerna sin vilja och det fria bruket af sina lemmar, när man ej genomtränges af den ande, som sammansmälter den trängande och skuffande massan till ett helt. Karmides beslöt att välja en lämpligare åskådareplats. Han lemnade Kerameikos och vandrade genom de folktomma sidogatorna hän till torget, sedan han öfvertygat sig, att strömmen brusade åt detta håll. Han anlände före denne till torget. Det var tomt och öfvergifvet af alla, utom bildstodernas tysta rader. Det tycktes likasom med hemsk fruktan vänta på den annalkande skaran. Karmides steg upp på Målningsgalleriets marmortrappa och intog en beqväm plats vid dess hörnpelare. Tätt förbi denne måste tåget stryka fram; han var bestämd till vågbrytare mot floden. Karmides kunde således se allt på nära håll.

Facklorna, som lyste i spetsen, närmade sig. Platsen mellan Pnyx och Areopagen uppfylldes af, och torgets pelargångar återkastade de vilda, ursinniga ropen:

– Död åt kättarne, Athanasianerna, giftblandarne!

Folkströmmens första böljor hade hunnit fram. De slungade ett skum af menniskor upp på Målningsgalleriets trappa, der Karmides befann sig i skydd af sin pelare, samt utbredde sig hastigt som ett öfversvämmande vatten öfver torget. Facklornas röda sken belyste en bår, som hvilade icke på skuldrorna, utan på de uppsträckta armarne af ifriga bärare, som när de tröttnade, ögonblickligt ersattes af andra, lika ifriga. Så lemnar på hafvet våg åt våg att bära det seglande skeppet. På båren hvilade en varelse, knappt liknande en menniska, ty det var Simon pelarhelgonet eller hans jordiska hydda. Kroppen var naken. Björnpelsen, som betäckt honom, låg sammanrullad under hans hufvud, så att detta, som var vändt emot den efterföljande hopen, med sina rysliga anletsdrag, sina slutna ögon i lodrät riktning kunde belysas af facklorna och ses af mängden. Närmast kring båren gingo några prester med nedfällda kåpor och blottade hufvuden. Två af dem buro facklorna. Bredvid den ene fackelbäraren sågs Eufemios. De tego, ty den lösen

de från början utdelat återskallade nu i de vilda ropen, som genom sjelfva sin styrka vunno öfvertygandets kraft hos de fanatiserade tusentalen. Presterna tego, men närmade facklorna intill den dödes ansigte för att åter och åter visa det så tydligt som möjligt. Och hvarje gång skallade med ökad styrka ropen:

– Död åt Athanasianerna! Giftblandarne! Kättarne! Död åt giftblandarne!

Massan hade slutligen hunnit förbi. Karmides sällade sig till de siste i eftertruppen, för att se, hvarthän den ärnade sig, och bevittna upplösningen af denna scen.

– Medborgare, hvad har händt? frågade han sin närmaste granne. – Hvad är det, som försätter folket i raseri?

– De hafva mördat Simon bekännaren och helgonet, svarade mannen. – Har du öron och förnimmer ej hvad folket ropar?

– Jag hör, att det ropar giftblandare och kättare. Det är således någon Athanasian, som förgifvit den helige?

– Någon Athanasian? Nej, de hafva gjort det alla. Alla Athanasianer äro medbrottsliga i detta mord. De kunde icke tåla, att de rättrogne egde en broder så helig som Simon. De fruktade hans förböner hos Gud och martyrerna. Homousianerna äro giftblandare af gammalt. Gåfvo ej Athanasios och hans vänner gift åt Arios samma morgon, då han skulle begå den heliga nattvarden i Konstantinopels storkyrka? Hafva de ej vid flera tillfällen förgiftat nattvardsvinet för de rättrogne? Kan du då betvifla, att det är samme kättare, som mördat vår Simon? Död åt kättarne! Död åt giftblandarne! Hämd, hämd!

Mannen instämde i de outtröttligt skallande ropen. Karmides aflägsnade sig, för att ej bortföras af de nya hopar, som oupphörligt förstärkte massan. Tåget gick tvärsöfver torget, vältrade derifrån in på en gata, som följde Akropolis’ södra sluttning, banade sig under förfärlig trängsel väg genom porten, som utmärkte gränsen mellan det gamla Athen, „Theseus stad“ och det nya, „Hadriani stad.“ Sedan det genomvandrat hufvudgatorna i den sednares folkrika qvarter och förstärkt sig med Homoiusianerna, som bodde i dessa trakter, styrde det, i spåren af sina ledare, kosan mot Kristianernas storkyrka, belägen på en öppen plats vid gatan, som slutade vid Diomeiska porten och förde till det gamla gymnasiet Kynosarges.

Kyrkan var upplyst, dess portar uppslagna på vid gafvel.

En stark afdelning soldater var uppställd i kyrkans grannskap. Hon var inom några ögonblick öfverfull af menniskor. Men dessa utgjorde dock endast ett fåtal af den väldiga hopen. Den öfriga delen uppfyllde platsen utanför och de tillgränsande gatorna. Biskop Petros i spetsen för sina underordnade prester hade vid hufvuddörren emottagit båren. De nedsatte den nu i det af mångarmade kandelabrar upplysta koret, medan tempelhvalfven syntes lyftas af massans ursinniga rop. Midt under dessa uppstämdes en psalm af presterna, som knäböjde kring helgonets lik. Den fromma sången kunde endast förnimmas af de närmast stående. Men desse förenade sig i densamme; han utbredde sig nu mer och mer, vexte i styrka och trängde ändtligen, buren af tusen röster, till mängden, som stod der utanför templet. Och nu förenade sig alla röster i sången. Raseriet hade fått rytm och melodi. Det öfvergår då lätt till lugn, men, vid tillfällen som detta, till ett lugn af förfärlig och hotande art, vådligare än dess föregångare, emedan det är mägtigt af ordning.

Också lyssnade alla, när psalmen slutat, till Petros’ väldiga röst, när den ljöd öfver folket i följande maning:

– Gån hem i frid och afvakten morgondagen, då Herren skall bevisa sin herrliga kraft!

Maningen upprepades af presterna i hopen och gick som en fältherres kommandorop igenom massan.

Vi lemna kyrkan och begifva oss till biskopliga palatset. Clemens hade denna afton icke fått beledsaga biskopen; han var anbefalld att stanna hemma. Utom honom funnos i palatset endast portvaktaren och en

fånge, densamme, om hvilken blifvit taladt under namnet Theodoros.

Ungefär en timma före det ofvan skildrade uppträdets begynnelse hade biskopen begifvit sig till storkyrkan. Clemens hade tillbragt denna timma med att läsa en bok, som hans fosterfar förärat honom, om den kristliga lydnaden.

„Du måste till alla delar försaka dig sjelf. Din egen vilja är din djefvul. Det var den egna viljan, som åstadkom våra första föräldrars fall och gjorde vårt slägte till ett fallet syndigt förderfvadt slägte. Du har ingen värre fiende än dig sjelf. Lär dig då att lyda, lär dig att offra din vilja under en annans. Då Gud den Allsmägtige antog en tjenares skepelse, kan du då icke underkasta dig att tjena en menniska och vara en menniskas slaf? Lär ödmjuka dig, du mull och aska! Tig och lid, så varder dig hulpetl Var tacksam, att du icke är din egen, utan har jordiska herrar, ty det är dig tryggare att lyda än att ansvara för dig sjelf.“

Så talade denna bok till den unge föreläsaren. Och här var säden icke spilld på hälleberget. Hvem undrar, att Konstantinus gynnade en lära af detta slag, när han blef kunnig om dess verkliga beskaffenhet? De vanslägtade sönerna af antikens republikaner betraktade despotismen som en olycka och den ovilkorliga hörsamheten mot herrskaren som en hård nödvändighet; Kristianerna sågo i despotismen en oantastlig sak, inrättad af Herran, och i den blinda lydnaden en dygd.

Hvad beträffar den unge föreläsaren, så framstodo för honom dessa satser i ett högre ljus, som kom icke från dem, utan ifrån hans egen till himmelsk renhet trängtande själ.

När det skymde i hans lilla kammare, gick han ut i aulan och fortsatte der sin ifriga andaktsfulla läsning. Men när stjernorna började genomskimra ethern, måste han lägga pergamentet bort, ty dess bokstäfver läto icke mer urskilja sig. Det var med dem som med menniskorna. De betydde föga, om icke i förening med hvarandra, men när de förlorade äfven denna sjelfständighet, när skymningen kom, som förflygtigade deras egendomlighet och gjorde den ena lik den andra, så var äfven anden borta, som nyss talade utur dem.

Först nu erinrade sig Clemens, det tiden var inne, då han enligt biskopens bud skulle tillföra Simon pelarhelgonet ett bröd och ett mått vin, ty detta var honom sedan gårdagen ålagdt såsom en daglig skyldighet. Ja, tiden var icke blott inne; den kära läsningen hade kommit honom att förgäta den rätta stunden. Bedröfvad öfver denna ofrivilliga försummelse, iklädde han sig kåpan och gick att hemta korgen, som palatsets proviantmästare ställt i ordning för hans räkning. Det var i detta ögonblick som larmet från den folkskara, hvars tåg vi beskrifvet, nådde hans öra. Clemens aktade ej derpå; han tänkte blott på att uppfylla sitt åliggande. Men larmet nalkades hastigt, ty Simons bår, som nyss passerat genom Dubbelporten, hade ännu icke hunnit samla omkring sig en större hop, än den breda Kerameikos gaf rymlig plats. Palatsets portvaktare hade emellertid öppnat dörren till vestibulen och stod nu utanför tröskeln, lyssnande förundrad och stirrande på de sig närmande blossen.

– Vänta, sade han till Clemens, – vänta, tills vi få se, hvad detta betyder. Det låter som ett upplopp. Hör de förskräckliga ropen! Det är som ett annalkande oväder. Låt det passera förbi, innan du går!

Tåget befann sig nu emellan Theseus’ tempel och det biskopliga palatset. Clemens urskiljde allt tydligare ropen: De ha mördat honom! Död åt giftblandarne, Athanasianerna!

Ett par minuter derefter hade spetsen af skaran hunnit fram. Clemens igenkände i fackelbärarne tvenne äldre embetsbröder; han såg båren och, när denna hunnit förbi, varelsen, som bars på densamma. Han igenkände Simon.

Han behöfde ej fråga hvad som skett. Han såg mängdens ursinniga åtbörder och hörde deras vilda rop: Kättarne ha mördat honom! Död åt giftblandarne!

Clemens kände sig frestad att sälla sig till de kring båren gående presterna. Detta hade varit att bryta emot biskopens befallning, men han skulle icke erinrat sig denna, han skulle förgätit sin plikt under inflytelsen af det på en gång förskräckliga och elektriserande skådespelet. Delade han ej de känslor, som genombäfvade denna massa! Simon den helige, för hvilken han hyste en afgudisk vördnad, Simon, som lagt sin hand på hans hufvud och välsignat honom, Simon mördad af dessa kättare, dessa Guds, kejsarens och de rättrognes fiender, hvilka det vore en plikt och en ära att utrota från jorden! Blodet började koka i ynglingens ådror, han greps af den allmänna fanatismen, ropen ljödo som oemotståndliga maningar, han ville blifva en droppe i hvirflarne af denna våldsamma, öfversvämmande flod, som brusade förbi honom. Portvaktaren, som nyss stod vid hans sida, hade gripits af svindeln och försvunnit i massan, till hvilken förstärkningar strömmade från alla portar och gränder. Men i det ögonblick då Clemens nedsatt korgen, för att blanda sig med hopen, fattades han af en tanke, som förlamade hans beslut. Vid de förnyade ropen: giftblandare kom han plötsligt att tänka, att det var han, Clemens, som föregående afton burit föda och dryck till Simon. För Simon fanns det blott en måltid: aftonvarden. Det visste Clemens. Han visste deremot icke, att Simon, uttömd af det oupphörliga knäböjandet, då spisade med vargens hunger och slukade allt, som hans fromma beundrare tillförde honom. Den förgiftade maten kunde således blifvit räckt honom af någon annan, som infunnit sig efter Clemens. Men af en sådan förmodan var Clemens nu icke mägtig. Han var rof för en ryslig, isande, allt beherrskande aning. Han tyckte, att de hotande ropen gällde honom, att oräkneliga blodtörstiga ögon voro riktade på honom. Han stod som förstenad, tills hopen hunnit förbi.

Derefter tog han korgen och skyndade tillbaka in i aulan. Sålänge hopens skri ännu nådde hans öra, förmådde han ej samla sina tankar för att söka grunder mot den fruktan, som fattat honom. Orolig gick han vidare och kom in på palatsets bakgård. Fången, som försmägtade i en källare bredvid denne, hade knappt förnummit ljuden af hans steg, förrän han lade ansigtet intill källargluggens galler och frågade:

– Hvem är det, som kommer?

– Det är jag, Clemens, svarade han.

– Clemens, säg mig, hvad som föregår i staden? Rop af tusen röster hafva trängt hit ned. Jag hör dem ännu. Hvad betyder detta?

– Theodoros, det har händt någonting förskräckligt. Jag kan knappt berätta det. Jag darrar sjelf.

– Medan du lugnar dig, så hemta mig något vatten, Clemens. Min töst är starkare än min nyfikenhet. Man har alldeles förgätit mig i dag.

– Theodoros, jag vågar det icke. Petros har förbjudit oss att gifva dig vatten.

– Jag fick dock några droppar af Eufemios i går afton. Bröt han då mot biskopens befallning? Jag skulle icke tro det, ty jag känner Eufemios.

– Nej, biskopen har bestämt ett dagligt mått för att läska din tunga. Du skall icke tro, att han vill låta dig dö af törst. Han vill endast öfvervinna din hårdnackenhet. Han sörjer öfver ditt affall, Theodoros.

– Du hör ju, att Eufemios har förgätit mig. Vid Gud, som lefver i himmelen, man har under denna långa dag icke gifvit mig en droppe vatten. Och maten, som räckes mig, är salt. Hungern har tvingat mig att smaka den. Skynda dig, Clemens!

– Jag vågar det icke, sade Clemens suckande.

– Gosse, jag lider den rike mannens qval i skärselden. Ve ditt unga hårdnade hjerta!

Theodoros lemnade gluggen. Han kastade sig på sin halmbädd och lade, såsom förut, sin förtorkade tunga intill den kalla källarmuren.

Den tystnad, som följde på fångens i lugn förtviflans ton uttalade ord, verkade öfverväldigande på den unge föreläsaren. Theodoros hade stillatigande öfverlemnat sig åt sina qval. Clemens hörde en suck, som de afpressade honom. Mer förmådde han icke. Han skyndade tillbaka till aulan och in i Eufemios' kammare, tog nyckelknippan och kruset, som han fann derinne, fyllde den sednarc med vatten och ilade tillbaka till fängelset. Han öppnade den yttre dörren till detta, steg ned för några trappor och stod framför gallerdörren.

– Clemens, det är du? sade fången derinifrån.

– Ja, jag kommer med vatten. Här, här!

– Prisad vare Gud, som bevekte ditt hjerta! Tryck på en rigel dernere, och dörren öppnar sig!

Clemens trefvade och fann rigeln. Han drog den tillbaka. I samma ögonblick gick dörren upp, och fångens gestalt skönjdes i mörkret framför honom. Han hade, utan att leta, funnit vattenkärlet, såsom den törstande antilopen vädrar en källa i öknen. Clemens hörde, huru han drack, i långa, djupa drag.

– Herrliga Guds gåfva! Jag anar nu, hvad lifsens vatten är för anden. Broder Clemens, jag skall aldrig glömma honom, som räckte mig denna dryck. Broder, du har varit mycket olydig, mycket felaktig, ty du har öfverskridit det bestämda måttet och läskat ej blott min tunga, utan hela min varelse. Huru gammal är du nu?

– Aderton år.

– Jag vill icke se dig, när du blir så gammal som Eufemios. Du var nog från början en rak och vacker planta; skada att du skall blifva ett krokigt träd. Men här är kolmörkt ... låtom oss gå upp och se, hvad som händer i staden. Vill du följa mig?

– Hvad gör du? utbrast Clemens förskräckt och fattade Theodoros' arm. – Broder, minns du ej, att du är fängslad? Vill du lemna fängelset? Vill du fly?

– Om fången vill fly? Hvilken fråga! sade Theodoros, i det han fortsatte sin väg uppför trappan.

– I Himlens namn ... broder ... kom ihåg, att det är Petros' vilja ... kom ihåg, att du gör mig olycklig ... jag ville räcka dig en dryck vatten ... och du vedergäller mig på detta sätt!

– Du misstager dig, Clemens. När du skyndade efter vatten till den försmägtande, så var det icke i hopp om vedergällning ...

– Men du gör mig olycklig.

– Bah, jag skulle misskänna dig, om du är olycklig för denna aftons skull, när vi ett år härefter mötas. Släpp min arm, broder! Petros' vilja är starkare än dina muskler, men det är min vilja, som skall bekämpa Petros' vilja och alla andra liknande viljor. Se, min Clemens, huru lätt jag besegrar dig.

Theodoros lyfte Clemens på sina armar och bar honom upp för trappan. Derefter ställde han sin börda åter på egna fötter.

– Jag skulle vilja bära dig vidare, långt härifrån; men bättre vore, att du följde mig frivilligt. Ack, att du en dag ville göra det! Nu farväl, min broder!

Theodoros gick utan att hindras af någon. Utkommen på gatan mötte honom en vagn, beledsagad af tvenne fackelbärare till häst.

– Plats för prokonsuln af Akaja! ropades af fackelbärarne till de mötande folkhoparne. När vagnen hunnit Dubbelporten, svarades på den posterade legionärens rop:

– Prokonsulns af Akaja vagn.

Folket fick således veta, att prokonsuln lemnat staden. Biskop Petros och Krysanteus arkonten hade särskildt blifvit underrättade, att han af ett angeläget ärende kallades till Korinthos.

Innan prokonsuln lemnade Athen, hade han emellertid i biskopens närvaro förhört de i kalkstensbrottet vid pelarfältet fångade Athanasianerna, hade befunnit dem skyldiga till det brott, för hvilket de anklagades, nämligen hemlig gudstjenst i enlighet med deras bruk och lära, samt på grund af ett utaf kejsar Konstantius utfärdadt edikt undertecknat deras dödsdom.

När Karmides framemot midnatten styrde kosan hemåt, väntade utanför hans dörr en slaf, som höll vid tygeln en ridhäst, prokonsulns bekante kappadokiske Akilleus. Slafven räckte Karmides ett bref, som denne läste vid skenet från vestibulens lampa. Det hade följande lydelse:

„Annæus till Karmides. Måtte det blida ödet foga, att detta bref råkar i sin egares hand och af honom vänligt emottages. Den gode Lysis ber dig vara välkommen till sin villa. Din säng står bäddad med svällande kuddar. De skönaste drömmar, som någonsin genom elfenbensporten gått ut att fröjda en sofvande verld, äro beställda att infinna sig vid din bädd. När morgonstjernan slår upp ögat, skall hon finna samlade Karmides och Olympiodoros och Demonax och Palladios och Myro och Praxinoa, alla friska, strålande och glada, samlade kring den arme Annæus Domitius, som en skyddsvakt mot de bekymmer, som pekande på hans prokonsulariska insignier anse sig hafva rätt att oupphörligt suga hans blod.“

TRETTONDE KAPITLET.

Sorgespelet.

Den homoiusianska befolkningen hade under natten svärmat kring gatorna och hopvis beledsagat de spridda militärafdelningar, som ännu emot morgonen genomströfvade qvarteren, för att uppsöka och fängsla de förnämste medlemmarne af kättarekyrkan.

Många bland dessa hade emellertid redan lemnat sina hus. Partiet var organiseradt. Vid morgongryningen stodo mer än tusen anhängare af Nicenska mötet och Athanasios under vapen i förstaden Piræeos. Så många, som kunnat undkomma dit, hade samlat sig der med qvinnor och barn. De befäste sig nu i ett af de oländigaste och bergigaste qvarteren af hamnstaden. En hop sjömän från de i hamnen liggande alexandrinska skeppen hade förenat sig med dem. Här var Homousianernas hufvudstyrka.

Af de i Kolyttos boende Athanasianerna hade en annan, till antalet vida mindre skara samlat sig på toppen af den kulle, som gifvit detta qvarter sitt namn. Kullen bildade en labyrint af trånga gator, som slingrade mellan höga, ruskiga hus, bebodda af stadens fattigare befolkning. De patruller, som förstärkta af folkhopar under natten inträngt i denna stadsdel, hade blifvit emottagna med stenkastning från tak och fönster och med oförrättadt ärende måst draga sig tillbaka.

Vid morgongryningen förnyade Homoiusianerna sitt angrepp på denna skara. Petros hade beordrat hundra legionärer emot densamma; desse utgjorde endast kärnan af anfallskolonnen, som för öfrigt bestod af en fanatisk pöbelmassa.

Samma rop, som hörts den föregående qvällen, utgjorde här de stormandes krigsrop. Död åt kättarne! Död åt

giftblandarne!

De angripne svarade med ropen: Död åt kättarne! Ned med lögnkristianerna!

Å ömse sidor kämpade qvinnor och barn vid sidan af männerna. Å ömse sidor blefvo de fångar, som gjordes, utan skiljnad till ålder och kön, i ordets egentliga bemärkelse slitna i stycken.

Athanasianernas förtviflan ersatte deras underlägsna antal. De fege legionärerna veko gång efter annan. Men den homoiusianska pöbeln framstormade allt vildare efter hvarje lidet nederlag.

Solen gick upp, för att snart dölja sig bakom moln. Morgonhimmelen var blygrå, och det regnade med korta uppehåll.

Vid denna timma hade en paus inträdt i striden. Homoiusianerna nedburo sina döde och sårade, samt förde dem genom hufvudgatorna. Denna anblick göt ny olja på raseriet. De gräsligaste hämdeskri skallade genom gatorna. Man beredde sig till nytt angrepp. Gatläggningen upprefs; qvinnor och barn fyllde korgar eller, i brist af sådana, sina kitoner och mantlar med stenar.

– Framåt! ljöd massans skri till den glesnade soldathopen, som lutad mot spjuten eller förbindande sina sår befann sig i mynningen till en af gränderna.

– Hvarför dröjen J? – Hvilka fega uslingar! – Vi borde stena dem, skreko qvinnorna.

Soldaterna afvaktade förstärkning. En centurion hade ilat till biskopen, för att begära friskt manskap. Snart utbredde sig också ett rykte, att palatinerna voro i antågande. Hopen lugnade sig nu. Män ville afbida ankomsten af dessa fruktade krigare. De, som voro förlagda till Athen, utgjorde väl endast en handfull män; men de voro gamla utvalda soldater, till största delen bestående af högväxta barbarer: Göter och Allemanner.

När de slutligen visade sig, marcherande från torget i sluten trupp, hvars spjut och hjelmar syntes högt öfver de omgifvande hoparne, helsades de med väldiga bifallsrop. De kommenderades af en centurion. Deras högste befälhafvare, tribunen Ammianus Marcellinus, hade för dagen med biskopens samtycke nedlagt sitt befäl.

Under tiden hade de belägrade Athanasianerna rustat sig att emottaga ett nytt angrepp. Kring kullens topp voro högar af sten och tegel uppstaplade; de hitintills vapenlöse voro försedda med jernstörar, lösbrutna från portarne, med stakar, köksknifvar och hvad helst de kunnat öfverkomma, dugligt att kasta, slå eller sticka med.

Solen blickade fram emellan molnen, medan alla gränder, som ledde upp till kullen fylldes af de mörka, böljande massor, hvilka, sedan palatinerna och legionärerna ryckt an, skyndade att förnya striden. Athanasianerna hade uppstämt en af sina krigspsalmer, densamma som Simon en gång hörde från kalkstensbrottet mellan olivkullarne. Män, qvinnor och barn sjöngo:

Se röfvarbergen! På sin grund de svigta för hans ögas blink, Och krigarskaror domnande nedlägga vapen på hans vink. Se, vagnen stannar med sitt spann, Och dödt är stridstrumpetens ljud Och sänkt i dvala häst och man Vid blott en vink af Jakobs Gud.

Psalmens sista toner förklingade under det allmänna härskri, som uppgafs af de stormande, hvilka nu hunnit fram. Anfallet skedde från alla sidor och af ett antal så stort, att ett öga öfverfarande massan måste vänta att i nästa ögonblick se Athanasianernas lilla skara nedtrampad, qväfd under dess fötter. Och likväl hejdades för en stund de framvältrande hoparne genom det mördande stenregn, hvarmed de emottogos. Men blott för en

stund, ty om de främste tvekade, så återstod dem likväl intet annat val än att rusa framåt eller kasta sig ned och låta förtrampa sig under den efterföljande, oemotståndligt påträngande massan.

Kretsen, som omgaf de belägrade, blef derför allt trängre, likt en holme, som öfversvämmas af en stigande sjö.

Palatinerna, som icke ett ögonblick låtit hejda sig af stenregnet, ehuru detta försatte flera ur stridbart skick, hade redan hunnit fram.

Allt motstånd var hopplöst. Athanasianerna sågo döden och martyrkronan för ögonen. Föräldrarne omfamnade sina barn, männerna sina hustrur. Derefter skyndade somliga emot angriparne, för att dö under kamp mellan slagna fiender. De öfriga qvarstannade bland de sina, för att gemensamt med dem emottaga döden. Barnen gömde sina ansigten i mödrarnes sköte. Några sammanknäppte händerna till bön; andra hånade sina fiender med ropen: kättare, lögnkristianer! En gubbe uppstämde sången om martyrkronan, om deras herrlighet, som äro kallade att vittna kring lammets thron.

Handgemänget, som slutade med Homoiusianernas fullständiga seger, var kort, men blodigt och beledsagadt af de rysligaste scener. Många af de högvexta barbarer, som buro palatinernas vapendrägt, föllo för slagen af påkar och jernstörar eller dogo en nesligare död under obeväpnade händer.

När striden var slut, fortfor mördandet, sålänge ännu en lifsgnista fanns att släcka hos de besegrade. Deras kroppar krossades eller söndersletos af pöbeln. Deras hufvuden afskuros och fästes såsom segertecken på spjut och stänger.

Derefter ljöd i den blod- och segerdruckna hopen ropet:

– Till Piræeos!

Ropet upprepades af tusen röster.

Sjungande och ropande, med de ohyggliga trofeerna i spetsen tågade massan nedför kullen och tog vägen till Piræeos.

Petros, som med det homoiusianska presterskapet hade valt sitt högqvarter i storkyrkan, emottog underrättelsen om den seger, som hans hjord tillkämpat sig på Kolyttos, just under det att han beordrade tvenne centurior soldater att marchera till Piræeos och öppna angreppet på kättarnes der församlade hufvudstyrka. Palatinerna fingo nu order att understödja detta angrepp.

Medan orkanen sålunda aflägsnade sig från den egentliga staden, var det dock långt ifrån att dess gator hade sitt vanliga lugna utseende. De genomströfvades af folkhopar, mellan hvilka man såg familjer, tillhörande den förmögnare delen af befolkningen, som lemnade staden, för att begifva sig till sina landtgårdar, eller som togo sin tillflygt till Akropolis, på hvars kulle en ansenlig hop af dem gamla lärans bekännare vid middagstiden voro församlade.

Hedningarnes belägenhet var fruktansvärd vid sådana tillfällen som detta. De utgjorde ett neutralt, men af de begge stridande kristianska sekterna lika hatadt eller föraktadt parti. Den obetydligaste anledning kunde emot dem rikta samma raseri, med hvilket Kristianerna söndersleto hvarandra inbördes.

Medan de nu sökte sin väg mellan de kringsvärmade hoparne och bevittnade de blodiga uppträden, i hvilka dessa voro skådespelarne, måste de vara döfva för de hånande rop, som följde dem, och tåligt underkasta sig de misshandlingar, som de ej kunde undvika.

Ropet: till Piræeos! fortplantades emellertid från qvarter till qvarter af dem, som hemburo de på Kolyttos

fallne eller sårade Homoiusianerna, och lockade allt flere stridslystne att skynda efter den aftågade hufvudstyrkan. Andra fortforo att kringströfva i den egentliga staden, afvaktande klockringningen, som skulle förkunna gudstjenstens början i storkyrkan. På den öppna platsen framför henne hade alltifrån morgongryningen stått en sammanpackad skara, som för den krigiska delen af skådespelet icke hade förgätit den andra, uppbyggligare, samt hellre försakade den förra än ville gå miste om den sednare. Ett rykte gick, att de i kalkbrottet fångade, till döden dömde Athanasianerna skulle föras till den heliga nattvarden. Man ville skåda detta, man ville höra Petros, och framför allt man ville ännu en gång se den helige, den af kättarne mördade Simon. Hans jordiska qvarlefvor voro nedsatta framför altaret i koret. Krymplingar och sjuklingar ville vidröra dem, för att återvinna sin helsa; andra väntade, att något underverk genom dem skulle ske, såsom skett hade mångenstädes i Egypten och Asien vid andra martyrers; alla hoppades att kunna tillegna sig en relik af den helige: några strån af hans skägg, en nagel från hans händer, ett stycke af den björnhud, som i lifstiden betäckt hans kropp.

Medan denna skara väntar på den stora kyrkoportens öppnande ... den andra har hela natten varit öppen, men bevakas af soldater, som icke insläppa andra än biskopens budbärare ... tilldrager sig följande i grannskapet af Akarnaniska porten.

Den gamle Bathyllos, olivhandlaren, hade, medan hans hustru Tabitha var borta från hyddan för att mjölka getterna, tagit sin korg på armen och begifvit sig in till staden. Gubben var i dag försänkt i ett slags själsrus vid minnet af det, som han under natten upplefvat. Athanasios hade varit under hans tak. Alexandrias rättmätige biskop, den trampade sanningens förkämpe, den förtryckta kyrkans hjelte, han som förföljdes af en verld, Athanasios hade gästat hans hus, setat vid hans bord, brutit hans bröd, druckit hans vin. Han hade talat till Bathyllos, som till en jemlike, och de begge gråhufvudena hade funnit sig vara årsbarn med hvarandra. Men hvilken skiljnad likväl i krafter! I trots af de grå lockarne, det skrynklade ansigtet hade Bathyllos tyckt sig se en yngling, och han tillskref detta Guds andes kraft, som behöfde Athanasios för sitt stora verk och genomströmmade honom med lif ur lifvets källa. De hade vid lampan samtalat om den förföljda rättroende församlingens tillstånd i Athen. Bathyllos hade fått uppräkna de fastaste i trone bland männerna, Tabitha dem bland qvinnorna, huru de i hemlighet samlades, för att höra det oförfalskade ordet, huru de lefde med hvarandra i endrägt och fördragsamhet. Vid många af de namn, som nämndes, hade Athanasios visat, att han kände deras egare; han måste således hafva ett minne, som omfattade hundratusentals vänner, spridda i alla städer öfver jorden. Derefter hade Athanasios förtäljt hvad sjelf han erfarit under de tvenne dagar, han vistats i det vidtberömda Athen. Han hade vid sin ankomst till staden icke hvilat, förrän han befann sig uppe på Pnyx' kulle, och just på den plats der aposteln Paulus måste hafva stått, när han talade till Perikles' folk om den okände guden; han hade genomströfvat alla gator och gränder, besökt både hedningar och Kristianer i deras hus. Han hade bland målningar, blommor och vaser uppsökt en skön filosofinna och gifvit henne en vink om nazarenisk filosofi. Och oaktadt allt detta var han likväl icke trött. Han visste, att hans bröder skulle samlas i kalkstensbrottet, och han ville öfverraska dem med sin närvaro, tala till dem och uppmuntra dem till ståndaktighet. När tiden var inne, hade han med Bathyllos och Tabitha begifvit sig till de i grannskapet församlade bröderna och systrarne. Kalkstensbrottet låg, som vi veta, i närheten af Bathyllos' boning. Hvad sedan händt förekom Bathyllos nästan som en dröm. Han hade alltid känt sig underbart fattad af dessa sammankomster, dessa förbjudna, lifsfarliga, hemlighetsfulla, nattliga, men aldrig så djupt som den gången. Han påminte sig det svagt upplysta hvalfvet, de i detta halfmörker som skuggor skymtande menniskorna, de med dämpade röster uppstämda psalmerna, det sorl af förvåning, som beledsagade främlingen, när han visade sig på talarens plats, den himmelska vältalighet, som strömmade från hans läppar och kom sorlet att förstummas, tills förvåningen och aningen gåfvo sig luft i den från mun till mun flygande hviskningen: Athanasios! Han påminte sig vidare, huru denna scen plötsligt förvandlades, huru män, med svärd och hjelmar inträngde i församlingen, huru lamporna släcktes och ökade förvirringen med ogenomträngligt mörker, huru i trängseln en hand fattade hans arm och förde honom ut ur hvalfvet, tills han stod bland sina egna olivträd under öppna, stjernbeströdda himmelen, upptäckande i den

man, som så underbart räddat honom och sig sjelf, Athanasios.

Det förekom Bathyllos som en försynens skickelse, att Athanasios hade visat sig bland de trogna i Athen, just då förföljelsen brast lös. De behöfde tröstas, styrkas, uppeldas, för att kunna uthärda henne. Hans många vänners fängslande, pelarhelgonets död, upploppet, som rasade i staden sällade sina intryck till de förra i gubbens själ. Han befann sig i ett drömlikt tillstånd, i hvilket hänförelse, lugn och värma blandade sig med en obestämd längtan.

Kommen ett stycke innanför den Akarnaniska porten, mötte honom en hop af män och qvinnor.

– Der är Bathyllos. Han kommer som om han vore kallad, hördes en röst i hopen.

– Der är han! Der är han!

Hopen uppgaf ett vildt glädjeskri vid åsynen af den gamle.

– Olivhandlaren och giftblandaren!

– Det var han som räckte Simon den förgiftade maten.

– Nej, ropade en qvinna, – det var icke han ... han bara tillredde den ... men det var Tabitha, hans hustru, som lemnade honom den till Simon. Jag såg det sjelf.

– Hören J? Anastasia har sjelf sett det!

– Jag såg det sjelf, säger jag, skrek samma qvinliga röst.

– Död åt kättaren! Vi skola slita giftblandaren i stycken!

– Håll, godt folk, hördes en karlröst; – låt det bli qvinnornas ensak! Låt qvinnorna också göra något till Guds och homoiusions ära! Det är just en passande motståndare för dem, denhär.

– Bra, bra! Fram med qvinnorna! Det blir just ett lustigt skådespel.

– En mot en! skrek en trasig furie, som tidigare på morgonen hade verksamt deltagit i striden på Kolyttos. – Det behöfs icke mer än en. Men ned med tummarne, när han fått nog! Hör ni det!

– Ja, bara vi se hans pekfinger i luften[20]. Men akta dig sjelf! Gapa icke, ty han kan slunga en förgiftad oliv i halsen på dig.

Detta plumpa skämt helsades med ohyggliga skrattsalvor.

Furien, som hade uppvecklat sin tunik, för att visa sina magra armar, dem hon färgat i blodet af de fallne kättarne på Kolyttos, steg fram ur hopen, slängde af fötterna sina spikbeslagna träsandaler och tog den ena i hand som vapen.

– Gif akt! skrek hon i det hon närmade sig Bathyllos. – Det är icke dig, jag vill åt, utan dina oliver.

Denna anspelning på ett bland kämpande gladiatorer häfdvunnet skämt belönades med nya skrattsalfvor.

Bathyllos hade nedsatt korgen vid sina fötter. Han stirrade med sina skumma ögon på hopen, som slagit ring omkring honom, hans läppar rörde sig och gåfvo väg åt följande ord:

– Bröder i Kristo! Jag är oskyldig i det brott, hvarom J talen. Hvarken jag eller min hustru har förgifvit Simon.

– Nu står du icke på talarestolen, ropade det qvinnliga vidundret. – Gif akt! Första hugget är mitt.

– Håll! utbrast en karl, i det han skyndade fram och fattade furiens arm. – Låt honom tala ut! Du har icke förgifvit den helige, säger du. Svär det vid Gud!

– Vid Gud den Allsmägtige!

– Och vid den enfödde Sonen, af lika väsen med Fadren ...

– Nej, nej, vid Sonen, som är af samma eviga gudomsväsen. Jag svär det vid honom.

Dessa ord, det förföljda Kristianska partiets lösen, väckte en storm af ursinniga rop i hopen:

– Der hör ni det! Slå ner kättaren! Slå ner honom, Monika!

Monika, så kallade sig furien, svängde den tunga sandalen i luften och träffade i nästa ögonblick Bathyllos' hufvud, så att blodet färgade hans grå lockar och rann nedför hans panna.

Bathyllos vacklade mot trappan till närmaste hus. Ett nytt slag sträckte honom till marken. I trots af Monikas protester, som ville behålla bytet för sig, rusade nu hopen, som sett blod, från alla sidor fram, för att sönderslita den fallne, hvilken, der han låg, hade knäppt händerna öfver bröstet och med försvinnande medvetande bad Stefani bön för sina mördare.

Under detta uppträde hade en man, som var klädd i Kristianernas prestkåpa, med skyndsamma steg närmat sig. Han hade hört de vilda skriken och anat, att något förskräckligt förehades. Nu stod han vid sidan af den fallne, hans stämma ljöd öfver sorlet, hans armar stötte de ursinnigaste tillbaka. Hans plötsliga kraftiga uppträdande och drägten som han bar, lyckades verkligen att vända hopens ögon från offret på honom.

Skaran betraktade den nykomne och igenkände en medlem af det homoiusianska presterskapet, medtäflaren till Petros i kraftig vältalighet. Man igenkände, oaktadt den bleknade hyn och de afmagrade dragen, Theodoros.

– Jag ser hvad som är på färde, sade han, i det han upplyfte den sårade på trappan, afkastade sin kåpa och lade den under hans hufvud. – J viljen mörda denne man. Hvad har han gjort?

Den ögonblickliga tystnad, som följde på denna fråga, bröts af en röst, som svarade ur hopen:

– Han har förgifvit den helige Simon. Han är en kättare och giftblandare. Han skall dö!

– Ja, ja! skreks i korus.

– Du vill väl icke försvara en kättare och giftblandare, skrek en annan röst. – Det vore besynnerligt af en rättrogen prest.

– Här utöfva vi endast rättvisa, sade en karl, som steg fram ur hopen. – Vi hafva beslutat, att han skall dö. Dig vilja vi intet ondt, men om du hindrar oss, så svara för dig sjelf.

– Hindra er? inföll Theodoros, i det han ställde sig framför den sårade, så att han skyddade honom mot den påträngande hopen. – Icke vill jag hindra er, då J endast viljen utöfva rättvisa. Långt derifrån! Jag har alltid älskat rättvisan och deltager gerna i hvarje handling, som påbjudes af henne. Men rättvisan fordrar ordning. Ingen får dömas ohörd. Hvar är nu domstolen ?

– Här, här, svarades i hopen. – Här är vi sjelfva domare.

– Godt. Domarne äro här, den anklagade der. Men hvar äro anklagaren och vittnena?

– Här, här!

– Hvad sägen J? Skulle domarne tillika vara anklagare och vittnen? Var det detta, som J kalladen rättvisa? Nej, mina vänner, sådant är icke rättvisa; det är mord, och Guds lag säger: du skall icke dräpa.

– Bah, vi hafva nog vittnen, inföll en af männerna. – Hvar är Anastasia, som med egna ögon såg, när den giftblandarens hustru räckte Simon den förgiftade födan? Stig fram, Anastasia! Vi skola visa, att folket icke dömer ohördan.

– Rätt, Antemon, sade Theodoros till talaren. – Du skall visa, att du och de öfriga icke döma ohördan, det var så du sade?

– Ja.

– Att J icke viljen belläcka edra händer med oskyldigt blod?

– Ja.

– Att J ären Kristne och icke vilddjur ... det är ju så?

– Ja visst.

– Stig fram, Anastasia! ropades i hopen – Fram med dig! Öfvertyga presten ...

– Så att det sedan blir slut med pratet, inföll Monika med gäll stämma.

Anastasia, enkan från Dipylon, steg tvekande fram.

– Du är således vittnet? frågade Theodoros, i det han fäste sin skarpa blick i Anastasias.

– Ja.

– Hvad såg du? Tala sanning, ty af dina ord beror den armes lif! Betrakta honom och säg, om du vill hafva hans blod öfver ditt hufvud!

Bathyllos hade öppnat ögonen. Hans medvetande började återkomma.

– Och innan du säger något, så ännu en fråga, fortfor Theodoros, på hvars afmagrade kinder en liflig rodnad hade uppstigit. – Har du barn?

– Ja, jag har en son ...

– Som du älskar? Är det icke så?

– Jo.

– För hvars lycka åtminstone någon gång ditt modershjerta bedt till Gud?

– Ja, jag beder hvarje afton för mitt barn, svarade Anastasia med sväfvande röst, som förrådde ett plötsligt vaknande af ömmare känslor.

– Minns då, hvad den Evige säger: „Jag är en stark hämnare, som straffar fädernas missgerningar på barnen intill tredje och fjerde led.“ Tala nu! Hvad har du sett, som berättigar att kalla denne man en giftblandare?

– Jag har sett, svarade Anastasia tvekande, – att hans hustru någon gång burit mat till Simon.

– När såg du det sist?

– I solnedgången dagen före Simons död.

– Och du såg äfven, att maten var förgiftad?

– Nej, det kunde jag icke se.

– Är detta allt hvad du har att vittna? Anastasia teg.

– Säger ditt samvete, att detta vittnesbörd är tillräckligt för att döma den anklagade skyldig? Betrakta honom! Betrakta den åldrige mannen, som väntar lif eller död af dina ord! Tänk på din son och besvara nu min fråga!

Anastasia fortfor att tiga. Hon tvekade, hon kämpade med sig sjelf. Men när hon i hopen bakom sig förnam nya, otåliga, hotande rop och fruktade, att det blodtörstiga packet skulle rusa fram att sönderslita offret ... när hon såg mordlystnadens föremål, som med halft medvetslös blick stirrade i hennes ansigte, då kunde hon icke längre motstå intrycket af Theodoros' ord och sin egen bättre natur.

– Nej, nej, jag kan icke taga hans blod på mitt samvete. Jag tror, att han är oskyldig ... jag kan ingenting vittna ... Han är oskyldig ... Jag tror det ... hör, J vänner, jag tror att han är oskyldig ... och ingen får taga hans lif, innan han tagit mitt.

Detta ropade Anastasia. Hennes samvete och hennes qvinliga instinkt voro väckta. Svindeln, som drifvit henne att förena sig med de blodtörstiga hoparne, var försvunnen. Hon såg nu allt likasom med andra klarare ögon. Hon kastade sig ned vid sidan af den sårade och fattade hans hand.

Segern började luta till Theodoros' sida. Det gällde att begagna ögonblicket, för att vinna den.

– Artemon, sade han, – du som icke vill döma någon ohördan, som ej vill besudla samvete och händer med oskyldigt blod, se, vittnet trycker den anklagades hand och vill med sitt lif försvara hans. Hvad säger du om detta vittnesmål?

– Jag trodde, att hon sett mer, svarade karlen. – Det är nog möjligt, att Bathyllos är oskyldig. Också har jag icke rört honom med ett finger.

Artemon var icke den ende i hopen, hos hvilken eftertanke och en menskligare sinnesstämning började få inträde. Men der funnos andra, hos hvilka förföljelseraseriets svindel dränkte alla tankar, alla känslor i blodtörstens, och åter andra, som voro mägtiga af åtminstone detta resonnemang: det är omöjligt, att de blodsdomar, som vi i dag fullbordat, skulle vara orättfärdiga; det är omöjligt, ty det vore förskräckligt. Vi hafva gjort oss skyldiga till så många grymheter; vi hafva mördat barn i deras mödrars famn; vi hafva icke skonat åldrens grå hår. Om samvetet en gång skulle tillräkna oss allt detta ... nej, det vore för mycket ... vi måste hafva handlat rättfärdigt ... och hvad vi gjort har ju skett i Herrans namn, för den rena läran, för bekännelsens enhet.

Det var desse, som i Theodoros började frukta sitt eget förkroppsligade samvete. De ville tysta honom, och om de sjelfva, sedan denna grad af eftertanka börjat vakna, icke längre skulle förmått att bära hand på den sårade gubben, så funnos andra, som icke skulle tveka att med ett nytt bloddop bekräfta rättfärdigheten af deras förehafvande.

För den skull invände de, i det de trängde sig in på Theodoros:

– Men han är en kättare. Det är nog för att förtjena döden. Lagen sjelf dömer kättare till döden, när de sammanträda till gudstjenst. Femtio Athanasianer skola ju i dag enligt lagens dom dö under bilan. Skarprättarn för sig och vi för oss. I dag skipar folket rättvisa. Här äro vi alla vittnen. Han är känd af alla som en hårdnackad kättare. Han svor nyss, att Sonen är af samma väsen med Fadern. Det är nog. Gå undan prest! Svara för dig sjelf, ifall du hindrar oss!

– J hafven då beslutat, att han skall dö? inföll Theodoros med en röst, som darrade af rörelse. – J, som bekännen Kristi namn, J hafven då intet förbarmande?

– Han är en kättare!

– Se, han har ju redan blödt under edra händer! Han liknar en, som ligger på vägen, slagen af röfvare. Kristianer, jag talar icke till er. Jag ropar till Gud, att en Samaritan, en hedning måtte vandra här förbi! Hans ögon skola vattnas af tårar, han skall icke fråga, om den olycklige är en kättare, utan endast se, att han är en hjelpbehöfvande broder: han skall förbinda de sår, som J slagit och bära den arme på skuldrorna till sitt hus ...

– Presten pratar omkull er, karlar, inföll Monika med skarp röst. Hören J? Han påstår, att vi äro sämre än hedningar och Samaritaner. Skola vi tåla sådant? Han påstår, att blodet, som du har på handen der, Timotheus, är oskyldigt blod, att blodet, som stänkt dig i synen, Alexios, är oskyldigt blod; att blodet, som färgat de här armarne (Monika sträckte sina armar i luften), är oskyldigt blod. Och ändå var det på Kolyttos, vänner, som jag doppade dem i kypen, på Kolyttos, vänner, der hundratals rättrogne blifvit ihjälslagne af kättarne! Sen J, vänner, sen här ... (Monika drog ned tuniken kring sin knotiga hals)... sen J, att jag är blodig på min hals? Sen J såren der? Det är märken från Kolyttos, det är märken af oskyldiga kättaretänder, af en liten fördjefladt oskyldig kättareunges tänder, som ville bita halsen af mig, när jag i Guds och Homoiusions namn affärdade hans kätterska till mor. På Kolyttos, vänner, hafva de oskyldige kättarne mördat edra fäder och söner. På Kolyttos stredo kejsarens egna soldater mot de oskyldige kättarne och bortburo efter stridens slut de oskyldiga kättarehufvudena på kejsarns egna lansar.

Kejsaren måtte vara en stor brottsling, som förföljer oskyldiga, och J måtten vara idel uslingar, sämre än Samaritaner, hedningar och hundar, eller också är denne prest en lögnprest, en hemlig Athanasian, som förtjenar döden. Ären J fega, karlar? Skola käringarne fram i spetsen för er? Är det ingen, som kan köra presten bort? Bort med honom! Slå ned honom, slå ned honom! Han förnekar bekännelsens enhet, ty han försvarar kättarne! Bekännelsens enhet, vänner, bekännelsens enhet, den enda allmänneliga kyrkan, vänner! Bort med presten, slå ned lögnpresten!

Bekännelsens enhet, detta uttryck för den olyckligaste villfarelse, som verldshistorien känner, fanns i furiens mun liksom i alla andras. Hennes ord hade återtändt fanatismen. De ursinnigaste i hopen rusade fram, för att kasta sig öfver sitt offer. De fattade i Anastasia, som betäckte gubben med sin kropp, och försökte rycka henne bort. Andra rusade emot Theodoros och stötte honom tillbaka; men kraftig och beslutsam som han var, återeröfrade han gång efter annan sin post, afvärjde de slag, som voro riktade mot Bathyllos, och kämpade som för sitt eget lif, ensam mot en öfvermagt af ursinniga, till vilddjur förvandlade menniskor.

I detta ögonblick sprängde en ryttare, klädd som kejserlig kurir, öfver gatan. Han kom från Akarnaniska porten. Folket hörde icke hans rop att gifva rum. Han dref då hästen in i massan; denne stegrade sig, skrämd af det omgifvande tumultet. Ryttaren svor och utdelade slag till höger och venster med fästet af sitt svärd. Uppmärksamheten riktades på honom. Theodoros begagnade sig af ögonblicket. Dörren till det hus, vid hvars trappa detta uppträde förefallit, var stängd, men icke läst. Den sprang upp för en tryckning af hans hand. Theodoros fattade Bathyllos under armarne och drog honom in i vestibulen. Anastasias passiva motstånd, och Artemons tvetydiga uppförande, som, medan han fattade tag uti Bathyllos, knuffade undan de

närstående, underlättade denna plötsliga handling. När ryttaren slutligen passerat förbi, voro presten och kättaren försvunna, och dörren bommad bakom dem.

Klockorna i storkyrkan började ringa. De kallade till gudstjensten. Hopen, som annars otvifvelaktigt skulle stormat huset, hade att välja. De vildaste, med Monika i spetsen, försökte bryta upp dörren, medan det stora flertalet skingrade sig och ilade bort för att icke komma för sent. Ännu ett fruktlöst försök mot dörren, och med några förbannelser skyndade de öfriga åt samma håll.

Gudstjensten förenade så många Homoiusianer, som storkyrkan kunde rymma. Men detta var endast ett ringa antal i jemförelse med de massor, som voro i rörelse. Ungefär vid samma tid som det nyss skildrade uppträdet vid Akarnaniska porten egde rum, hade den regelbundna väpnade styrkan, understödd af en talrik pöbelmassa, gjort ett angrepp på de i Piræeos förskansade Athanasianerna. Det blef så kraftigt tillbakaslaget, att den officer, som ledt detsamma, begärde, för att med utsigt på framgång våga ett nytt, förstärkning af ännu en centuria bland de fyra, som under tribunen Pylades' befäl voro uppställda i grannskapet af storkyrkan och ännu icke blifvit använda i striden. Pylades afsände den begärda centurian, men med order att icke förnya angreppet. Man borde inskränka sig till att omringa det af Athanasianerna besatta qvarteret, för att hindra dem emottaga förstärkningar, som kunde göra dem vådliga och sätta dem i stånd att ifrån försvar gå öfver till anfall. Denna afvaktande hållning borde man iakttaga till inemot aftonen. Det var nämligen biskopens afsigt att ordna Homoiusianernas massor och beväpna dem ur arsenalerna. Han ville derefter i egen person och åtföljd af sitt presterskap företaga ett afgörande angrepp på kättarne med de rättrognes hela samlade och ordnade styrka.

Tillfölje af denna order blef den stridslystna massan, som från staden strömmat till Piræeos, aftackad. Sedan hon lugnats med utsigt på aftonens bardalekar, marscherade hon tillbaka till staden, förstärkt med pöbeln i Piræeos, och bärande i spetsen sina rysliga troféer från Kolyttos. Det var en förfärlig anblick, denna skara erbjöd, der hon vältrade fram emellan de gamla, halfförfallna murar, som förenade Athen med sin hamnstad. Psalmer och slagdänger skrålades om hvarandra, och högt öfver detta oväsen ljödo de outtröttliga ropen: Död åt kättarne, giftblandarne!

Men bland dessa rop förnummos nu för första gången andra, i början höjda af några få röster, derefter af flera, slutligen täflande i styrka med de förra:

– Död åt de hedniska hundarne, afgudadyrkarne!

– Ned med Kristendomens fiender! Hämd på erkehedningen! Krysanteus har smädat Kristus! Hämd på erkehedningen!

De uppträden, som förefölllo under marschen till staden, läto ana, att nya elementer hade förenat sig med de förut verksamma. Massan började plundra. Köpmansbodarne, som voro inrättade i de långa portikerna på ömse sidor om vägen, uppbrötos och tömdes af trons försvarare.

Piræiska gatan utmynnade till torget. I dag låg en tung och mulen himmel öfver denna sköna och minnesrika plats. Dess pelarrader och stoder syntes längta efter förgängelse, efter den förintelse, som är fullständig, när formen blifvit stoft och stoftet förspridts af himmelens vindar.

De voro nu ingenting annat än spöken från en förgången tid och egde ingenting gemensamt med menniskovarelser liknande dem, som bildade de mörka, oroliga vågor, hvilka i detta ögonblick nalkades.

Zenons lärjungar hade, som vanligt, samlats i Målningsgalleriets pelargång. Midt under de stormar, som brusade genom verlden och skakade dess hörnstenar, under den förskräckliga kampen mellan massor, som offrat mensklighetens gudagifna gåfvor, förnuft och vilja, på altaret åt den afgud, som benämndes Tron, den

döpte Molok, som kallades Bekännelsen, för att sedan viljelösa drifvas hit och dit af egna och andras rysliga lidelser – midt under detta såg man kring en gammal Stoas filosof några män och ynglingar församlade för att lyssna till ord om sedlig sjelfbestämmelse, om viljans seger öfver jordiska begär och jordisk fruktan, om menniskosjälens kraft att genom sig sjelf förädlas samt genom dygden blifva en spegelbild af Guds andes lugn och harmoni.

Det var denna lära, som flägtade storhet genom Hedendomen, som fyllde Plutarkos' hjeltegalleri med en rikedom af sublima gestalter, en rikedom samlad blott från tvenne Medelhafsländer och likväl sådan, att det första årtusendet af kristlig kultur, omfattande talrika folk, synes nästan som ett missvextår på stora menniskor i jemförelse med henne.

Medan den homoiusianska pöbeln drog förbi, genljöd torget af mångfaldiga rop, och bland dessa: – död åt afgudadyrkarne, hedningarne, Kristendomens fiender! Torgets bildstoder öfverhöljdes med stenregn; man såg här och der de mörka hoparne kräla upp på fotställningarne, såg stoderna, som de buro, krossas under slag af klubbor och stänger: men besynnerligt nog, de hedniske männen i Målningsgalleriet blefvo icke föremål för raseriet; man åtnöjde sig med att slunga skymford till dem. Deras lugn kunde väl icke vara mägtigt nog att imponera på den rot- och mordlystna, fanatiserade skaran; men det fanns till och med hos pöbeln vid denna tid, den athenska pöbeln, en traditionel vördnad, en skygg aktning för jernmännerna i Stoa.

Pöbeln delade sig åt alla de gator, som ledde från torget. Den starkaste hopen drog till Tripodgatan, der Krysanteus' hus var beläget.

En man, som länge vandrat af och an utanför Perikles' Odeum, aflägsnade sig derifrån vid hopens annalkande. Han begaf sig till Pylades och underrättade honom om hvad han sett och hört. Kort derefter satt samme man till häst och sprängde bort genom Dubbelporten.

Han var minst det tionde budet, som under denna förmiddag blifvit af Pylades beordradt till Lysis' villa.

Pylades hade börjat sin bana som frigifven son till en af Annæi Domitii slafvar. Sedan han valt krigarståndet, hade han under Annæi Domiti auspicier stigit temligen hastigt till den plats, han nu innehade. Hans karakter, som passade för tidsförhållandena och förstod begagna dem, lofvade honom en lysande bana. Han hade emellertid förknippat sitt öde med Annæi Domitii, tills det som ett moget äpple skulle falla från moderträdet, som utvecklat det. Mognadstiden var ännu icke kommen. Pylades hyste djerfva förhoppningar om Annæi Domitii framtid och nästan obegränsade om sin egen. För närvarande var han ett verktyg, på hvars duglighet och trohet prokonsuln kunde förlita sig.

Den kejserlige kurir, hvars ankomst till Athen vi bevittnat, hade begifvit sig till Annæi Domitii palats, men lika hastigt lemnat det, beledsagad af prokonsulns förtrogne kammarslaf till häst. Han hade inkommit genom Akarnaniska porten och lemnade några minuter derefter Athen genom Dubbelporten.

FJORTONDE KAPITLET.

Sorgespelet.

(Forts.)

I nöden pröfvas vännen. Karmides hade bestått det prof, som hans vän prokonsuln underkastat honom. Han, Karmides, hade verkligen satt sig upp på kappadokiern Akilleus och midt i natten ridit ut till Lysis' villa, för

att hugsvala den bekymrade.

Vid framkomsten rådde i villan den djupaste tystnad. Sömnens hulda genius förde der sin vallmospira. Gästerna slumrade, enhvar inom sin dörr, i den långa aulans pelargång. Till och med den djupt bekymrade njöt en efterlängtad ro, enligt hvad en kammarslaf försäkrade Karmides. Det hade varit grymt att störa honom. Karmides lät visa sig till den för honom bestämda sängkammaren, och snart var äfven han försänkt i drömmar. Han drömde om Rakel och Hermione, om blodiga gatstrider, om olyckliga tärningkast, om fordringsegare och sjelfmord.

Morgonstjernan slog upp ögat, och i köksdepartementet rådde den lifligaste verksamhet. Vid pass tvenne timmar derefter vaknade Karmides vid tonerna af en ljuf musik. Med denna blandade sig från nästa rum Praxinoas stämma; hon grälade på slafvinnan, som friserade hennes hår. Medan Karmides lyssnade till dessa ljud och förbannade de usla drömmar, som Annæus Domitius hade beställt för sin gästs räkning, infunno sig slafvar, som buro honom till badet. Badet var förträffligt, vattnet lagom varmt och bemängdt med yppiga parfymer, frottörerna mästare i sitt slag, som borde kunnat återgifva en gubbes lemmar ungdomens spänstighet. Karmides kände sig föryngrad under deras händer och mägtig af alla möjliga epikureiska vapendater. Från badet bars han till ett rum, der konstnärer af alla slag väntade honom, konstnärer af rakknifven, friserkammaren och toalettpenseln. Han teg och anförtrodde sig lugnt åt sitt ödes blida magter. Samtliga artisterna utförde sin sak förträfligt. Rakknifven fördes af den lättaste hand, lockarne uppmjukades med ambrosia och ordnades à la Foibos Apollon, toalettpenseln gjorde strecket, som förhöjer ögats glans, hvarefter Karmides ifördes kitonen och sandalerna, samt visades till samlingsrummet.

Här väntades han af de öfriga gästerna, som hvar för sig undergått samma behandling som han. De kunde således icke vara annat än morgonfriska. Också var hugsvalelsen redan i full gång. Karmides hörde redan på afstånd skratt och glada röster.

Ett samqväm, som började så tidigt på morgonen, var någonting ovanligt och pikant. Samtliga de närvarande uppträdde i morgontoaletter, bland hvilka damernas utmärkte sig för sin genomskinlighet. Damerna voro af tvenne slag, nämligen de konstanta och de improviserade. De konstanta voro Myro och Praxinoa; de improviserade voro tvenne unga syriska slafvar, som den qvinliga kitonen och de enligt sednaste damemodet friserade lockarne klädde förträffligt. Mellan dessa olika slag af damer visade sig under samtalets gång intet spår af afundsjuka, men många af starka sympatier och en allt intimare förtrolighet. Och när inga dissonancer från detta håll störde glädtigheten, hvarifrån skulle de då komma?

Vi veta, att dagen var mulen, men äfven om morgonsolen skinit med sin klaraste glans, så skulle svårligen en stråle funnit väg genom de tjocka tapeter, som betäckte salens fönster. Den upplystes af lampors festliga sken.

Också fanns ej heller, sedan två till tre timmar förflutit, någon i sällskapet, om icke Annæus Domitius, som klart erinrade sig, att det var full dag derute. Dertill bidrogo icke blott lamporna, utan snarare ännu mer de ljufva, förrädiska viner, hvarmed man flitigt fyllde de bekransade bägarne.

Samtalet blef naturligtvis allt lifligare, allt mer sprittande. Karmides hade öppnat den med en gäspning, det sista spåret af en under oroliga drömmar tillbragt natt; Olympiodoros med en poetisk utgjutelse öfver morgonen och morgonrodnaden, företrädesvis den, som strålade på de fyra damernas kinder.

Annæus Domitius, den af statsgöromålen nedböjde, var icke otacksam för sina gästers bemödanden att förströ hans sinne. Hans glädtighet vexte med de öfriges. Vi vilja anmärka, att Annæus Domitius bland nyktra menniskor var prokonsul, patricier och Romare; sjelfve hans förtrogne unge vän Karmides erinrade sig blott ur dimman af grundliga rus en faunartad Annæus Domitius. Men en sådan fanns och väntade blott på tjenligt tillfälle och lämplig omgifning, för att afkasta masken och framträda i hela sin befängdhet. Under

hofmannen dolde sig en naturmenniska, som, när hon släpptes lös, gaf sig luft i gestalten af den råaste, barockaste, mest otyglade munterhet.

Emellertid blefvo de bud, som Pylades afsände till villan, emottagna af en slaf, och chiffertaflorna, de medförde, öfverlemnade till prokonsuln, som läste dem, utplånade det skrifna med sin stylus, drack och skämtade, utan att deras innehåll syntes qvarlemna en allvarsam tanke på hans feta, skinande och leende ansigte.

Han drack, kredensade pokalerna åt Myro och Praxinoa, skrattade, berättade kärlekshistorier och skämtade på ett sätt, som blef plumpare, ju större verkan vinet och munterheten visade sig hafva utöfvat på hans gästers lifsandar.

Den rodnad, som betäckte hans kinder, steg småningom öfver hans panna och färgade den kala hjessan med varm cinoberglans. Hans hufvud liknade en mogen, svällande drufva. Men detta förebud till faunens snara framträdande röjde sig ej, innan de öfriga gästerna börjat tillåta sig friheter i tal och handling, för hvilka lamporna borde slocknat, om de egt den ringaste känsla af blygsamhet.

Musiken, som utfördes af osynliga konstnärer, tycktes följa ingifvelserna från den anda, som lifvade sällskapet. I början ljuf och smägtande, blef den allt lifligare. Myro, Praxinoa och de syriska slafvarne, som voro dansare till yrket, fattades af rythmen, sprungo upp och kringsväfvade hvarandra i dansar, som förmälde bajadèrens luftiga rörelser med bacchantens vilda lust.

De unge männen, som hvilande på sina soffor betraktade dansen, kunde icke längre motstå begäret att deltaga i densamma. Genom en hemlighet, som endast prokonsuln och festens osynliga tjensteandar kände, var musiken beroende af hans vilja. Hon spelade upp Kalabis, Hellenernas Cancan, en dans, som Athenare sällan dansade, utom vid tillfällen sådane som detta. Annæus Domitius, som afkastat den krans af rosor, som hitintills prydt hans kala hjessa, och påsatt en yfvig murgrönskrans, förenade sig med de öfriga. Han figurerade mot Praxinoa. Silenen var färdig. Hans väldige mage syntes, i stället för att vara en börda, tjenstgöra som en luftfylld blåsa hos simmaren. Han rörde sig på hälarne, lade händerna öfver magen, knäppte med fingrarne, var outtömlig på barocka rörelser, som han förstod att para med en vighet, ett tillgjordt allvar och ett bemödande om grace, hvars ensemble väckte den ursinnigaste munterhet och upplöste det hela i ett samfäldt skallande skratt, som kom dansen för ett ögonblick att stanna. Annæus Domitius antog en min af komisk förargelse; han låtsade vara stött, kastade sig i en soffa, torkade sin svettiga hjessa och inskränkte sig derefter till att som åskådare bevittna dansens fortsättning.

Under allt detta hade hans tankar endast tillfälligtvis varit frånvarande från Athen och de händelser, som der föreföllo. De bud, som Pylades skickade honom, satte honom i stånd att steg för steg följa deras utveckling. Ju längre det led på förmiddagen, desto mödosammare, i trots af vinet och sällskapet, blef det för Annæus Domitius att beherrska sin otålighet, som började öfvergå till verklig oro, och detta ehuru han visste, att Pylades planerat allt på bästa möjliga sätt.

Emellertid hade Pylades’ sista bref innehållit följande lugnande ord:

„Biskopen har gillat mitt förslag att låta vapnen hvila i Piræeos till aftonen. Pöbeln står således till vårt förfogande. De våra äro blandade i massan, och det kan ej fela, att den snart tågar tillbaka till staden. Krysanteus är i sitt hus, som han öppnat till fristad för en mängd Athanasianer. Detta blir en ny orsak till hvad som i alla händelser skall ske.“

Dessa ord voro, som nämndt, af lugnande beskaffenhet för Annæus Domitius. Men han fruktade ännu, att det förberedda slaget skulle måttas för sent, och för sent blefve det, när Petros efter gudstjensten finge lediga händer och kunde utskicka sina prester som sjelfskrifna ledare af hopen. Dessa skulle otvifvelaktigt afvärja

faran från Krysanteus och rikta pöbelns raseri åt andra håll.

Efter dansens nöjen kom bordets. Villans arkimagirus[21] hade utvecklat en talang, som bidrog att hålla sällskapets stämning på den punkt, den hunnit. Sjelfva tärningarne, som under desserten framhades, blefvo slagna ur brädet af den ystra konversationen. Gästerna betjenades af utvalda slafgossar, hvilkas långa lockar Olympiodoros föredrog framför servetten, när han mellan rätterna torkade sina med parfymeradt vatten öfvergjutna händer. Konversationen var icke blott yster utan gudlös. Förgäfves påminde Annæus Domitius med en anstrykning af allvar, att han var katekumen, att man borde skona hans religiösa känsla och theologiska öfvertygelse: man skrattade åt Kristianernas trehöfdade gud, likasom åt den gamle giktbrutne Zeus. Det var ett hån utan gränser, och hade Olympen ännu egt en ljungeld, så måste de vilda hädelserna nedkallat den öfver sällskapets hufvuden.

Man grinade åt den dumma tron på själens odödlighet och prisade den visa läran, som bjuder att lefva, sålänge man lefver. Man var nio vid bordet; man ropade på den tionde, på benrangelsmannen. Och benrangelsmannen, som fanns i beredskap, emedan han, der gästerna så fordrade, aldrig borde saknas i ett välförsedt och gästfritt hus, benrangelsmannen infördes och fick plats mellan gästerna, på en af de svällande hvilosofforna kring bordet. Man bekransade honom, man satte bägaren till hans mun och hånade honom, emedan han icke kunde dricka.

Under denna scen inträdde taffeltäckaren, hviskade något i sin herres öra och gick.

Annæus Domitius steg upp, tog en slef och slog henne kraftigt emot den stora, midt på bordet bland dessertens mångfaldiga läckerheter stående bålen, tilldess han medelst denna infernaliska ringning slutligen lyckats tilltvinga sig sällskapets öra.

Han lade bort murgrönskransen, antog en min af allvar och värdighet och sade:

– Barn, jag nämnde nyss ett ord om theologisk öfvertygelse. Det ordet var allvarligt, alltför mycket allvarligt, för att ej blifva en förbisedd främling bland de skalkaktiga, bevingade kupidoner, som fladdra från edra läppar. Jag älskar glädjen, mina barn, men glömmen ej, att jag är katekumen! Sjelf påminnes jag härom genom ankomsten af denne magre, lugne, tigande högtidlige gäst, hvars köttlösa panna J bekransat med ängens rosor, till hvars mun, som döden förseglat och förruttnelsen åter öppnat, J hafven fört den fradgande pokalen. Han tiger och talar dock med tveggehanda tungomål. Till er, verldens barn, säger han: njuten, medan tid är, ty J skolen en gång blifva lika hålögda, köttlösa, kalla och tomma som jag. Till mig är hans språk ett annat. De tomma ögongroparne hafva blickar, som fråga mig: hvad gör du här? Mina barn, denna fråga, riktad till en katekumen, är förebrående och hotande. Hon förskräcker mig väl icke, men hon nödgar mig att gå. Jag vördar glädjen och erkänner hennes konungsliga rättigheter. Jag erkänner dem, äfven när hon rasar som tyrann. Jag erkänner dem, men lemnar lik Pœtus, rådskammaren tills hon åter för sin spira med sansad hand. Hellre än att rebellera, aflägsnar jag mig. Dermed fredar jag tillika min katekumeniska känsla och min theologiska öfvertygelse. Jag går, för att återvända, när samtalet, som nu synes mig male præcinctum, illa gördladt, ordnat sin kiton i blygsammare veck. Det är på detta sätt, jag löser det stora problem, som jag gjort till uppgift för en lefnads forskning, huru nämligen förena lefnadsglädjen med katekumenens plikter, huru iakttaga de skyldigheter, som åläggas mig af min tro, samma tro, som det höga och heliga majestätet, Konstantius Augustus, min kejsare och herre, så varmt bekänner, och som derför bör stå högt öfver hvarje inkast – huru, säger jag, förena dessa skyldigheter med njutningen af ett sådant förtjusande umgänge som edert.

Annæus Domitius hade talat ut. Han tömde sin bägare och aflägsnade sig med en behaglig gest.

– Vid Dionysos, en herrlig förevändning för att gå och intaga ett vomitiv![22] utbrast Karmides.

– Der ha vi orsaken. Bra gissadt! Biktigt! utropade de andra.

– Älskliga Myro, fortfor Karmides, – när han talade om en illa gördlad kiton, så anspelade han väl icke på din?

– Nej, han anspelade på Praxinoas, inföll Olympiodoros; – Praxinoa, du förstår alls icke konsten att ordna din kiton; jag vill nu genast lära dig både de mycket blygsamma och mindre blygsamma vecken, så att du hädanefter kan skilja mellan begge slagen samt undgå att såra såväl en katekumenisk känsla, som en theologisk öfvertygelse.

– Praxinoa, inföll Karmides, – tag icke Olympiodoros till lärare! Hans konst att ordna en kiton är förmodligen icke större än hans konst att dikta epigrammer. Häng en kiton öfver vår vän, benrangelsmannen, och låt honom förevisa de mer och mindre blygsamma vecken på denne!

– Hu, hvilket skämt! utbrast Myro. – Palladios, gif mig bägaren och låt mig nedskölja det i vin!

– Se här! Din skål, väninna! Karmides, hvad lider tiden?

– Tiden? Hvem talar om tiden här? Öfverlemna det ordet åt menniskorna. Det passar icke för oss odödliga gudar.

Fast står evigt Olympen, der Gudarne ega sin lugna Hemborg. Af stormar den ej omskakas: af skurar ej sköljes; Aldrig af snö den skyles: beständigt en ljusare luftkrets Hvälfver omkring den, och klart omflyter dess hjessa ett skimmer. Der förlusta sig dag från dag lycksaliga gudar.23

– Mina vänner, fortfor Karmides, sträckande sig i sin soffa – låtom oss komma öfverens derom, att vi äro gudar och lyckligare än gudar. Till sist beror alltsammans på öfverenskommelse. Hvarför skulle vi då icke göra oss lyckliga och odödliga?

– Öfverenskommet! En skål för vår odödlighet!

– I vår egenskap af gudar äro vi ingalunda nyfikna, mina vänner. Annars skulle vi måhända fråga: huru ser det ut vid denna timma i Athen? Men jag förmodar, att ingen af oss faller så platt ifrån Olympen ned på den usla jorden. Således: en skål för Athen! Må det försvinna från jorden!

– Och taga våra fordringsegare med sig!

– Athen? Hvad är Athen? En skål för jorden! Må hon sedan sönderfalla i atomer! Må hon försvinna under våra fötter!

– Myro, här är förträfflig plats på soffan vid min sida! Lägg dig här, medan jorden försvinner under oss. Beklagligtvis, Myro, är det egentligen icke du, som jag önskar i min famn, när jag nu sväfvar i ethern öfver en förintad verld. Men det betyder föga: i mörkret försvinna alla skiljaktigheter. Ut med lamporna!

– Jag frågar ännu en gång, hvad tiden lider, stammade Palladios rusig som de öfriga, – ty sedan jag blifvit en gud, vill jag vara en ordentlig gud med goda borgerliga husvanor, som släcker min lampa vid midnattstiden, aldrig förr och sällan sednare. Hvad lider tiden, frågar jag?

– Hon är öfver midnatten.

– Nåväl, ut med lamporna! Hvar är Praxinoa?

– Inga närgångna frågor! svarade Olympiodoros. – Men benrangelsmannen finnes på sin plats, Palladios. Midnattstiden är förliden. Jag är sömnig. Ut med lamporna!

– Nej, nej, vi skola dansa. Hvarför har musiken tystnat? Spela upp Kalabis, Kalabis!

– Hvem begär Kalabis?

– Benrangelsmannen.

– Gif mig en friskare krans!

– Tag benrangelsmannens!

– Kalabis! Jag figurerar mot min unge Syrier. Kalabis!

– Fyll min bägare!

– Tag benrangelsmannens!

– Slafvar, ut med lamporna!

– Slafvar, spelen upp Kalabis!

– Ut med lamporna!

– Kalabis, Kalabis!

Sedan ropen och det allt oredigare samtalet fortgått en stund på detta sätt, återvände Annæus Domitius till sina gäster. Han hade i aulan väntats af den kejserlige kuriren. Det bref, som denne medfört, bar prokonsuln af Akaja nu i sin gördel. Det låg i detta ögonblick i hans anlete och väsen något, som förut icke varit synligt der, något alldeles motsatt den nyss försvunne Silenen.

– Mina vänner, sade han, – ödet var starkare, än min skyddsvakt. Min embetsplikt kallar mig till Athen, der ett förskräckligt upplopp sköljer gatorna med blod ...

– Bah, låt Kristianerna sönderslita hvarandra! afbröt honom en af gästerna.

– Hvarandra? Ja hvarandra och er! Staden genljuder nu af ropet: död åt afgudadyrkarne!

– Bah, låt dem ropa!

– Låt Athen brinna!

– Låt dem i fred slå ihjäl våra fordringsegare! Hvad angår det dig?

– De ropa väl äfven: död åt Judarne, som korsfäst vår Gud!

– Död åt Judarne! Död åt hela menniskoslägtet!

– Ut med lamporna!

– Kalabis! Kalabis, J slafvar!

Den ende i sällskapet, som lånade prokonsuln sitt öra, var Karmides. Han sprang upp från soffan och utbrast:

– En häst och en mantel! Jag följer dig till staden.

– Vänner, ropade Annæus Domitius öfver sorlet, – för prokonsuln öfver Akaja går det icke an att låta Athen

brinna, om han kan släcka branden, voro det äfven med sitt blod. Athen det herrliga, minnesrika! Athen, vetenskapens och konstens amma! Athen, kejsarens ögonsten! Mina gäster, jag måste lemna er ... kommen efter till staden ... der skola vi fortsätta festen. Här återstå endast tvenne skålar. Upp och fatten bägaren! Upp du slöa, likgiltiga, förderfvade ungdom! Upp enhvar som ännu älskar fädernas minnen! Bägarne, bägarne! En skål för de gamle, evigt unge gudar!

– Hör på katekumenen! Katekumenen!

– Tyst, här finns ingen katekumen! ropade Annæus Domitius. – Gudarnes skål!

Han tömde sin bägare. De rusige gästerna följde exemplet. Karmides betraktade Annæus Domitius med förvåning. Han kände denne och anade plötsligt af hans uppförande, hans hållning, tonen i hans röst, att något utomordentligt händt eller förestod.

– Sista skålen! Den förnämsta af alla! ropade Annæus Domitius, i det han fattade den väldiga, midt på bordet stående bålen. – I botten, tömmen den i botten för verldens herre, Roms kejsare, Julianus Augustus!

En dödstystnad uppstod. Den bröts slutligen af Karmides, som fattade Annæus Domitius i armen och hviskade:

– Vet du, hvad du säger? Eller hvad har händt?

– Tyst, tyst! Han är rusig. Han talar hufvudet af oss! Förbannelse! Slafvarne hafva hört hans rop. Vi äro förlorade.

Gästerna hade plötsligt blifvit nyktra. De hviskade och betraktade hvarandra med förskräckta blickar.

– Hvad? utbrast Annæus Domitius. – Hvad betyder denna tystnad? Står jag bland rebeller? Jag svär vid Juliani namn att lägga samtliga edra hufvuden för mina fötter, och det före solnedgången, om J vägren att dricka skålen för vår rättmätige kejsare, sanctissima majestas, dominus Augustus Julianus Imperator, pontifex maximus, pater patriæ, restitutor orbis!

Han förde bålen till sina läppar och slängde den derefter i golfvet. I samma ögonblick öppnades dörren, en röst sade:

– Din häst är framme.

– Här ditt svärd och din regnkappa.

Kammarslafven, som frambar dessa, fäste svärdet vid sin herres gördel och manteln öfver hans skuldror. Annæus Domitius ilade ut, besteg sin Akilleus och red bort.

– – – – – – – – – – – – –

På vägen mötte honom det sista bud, som Pylades afsändt. Prokonsuln höll in sin häst och genomögnade breftaflan, som innehöll följande ord:

„En talrik folkmassa närmar sig Tripodgatan, då jag skrifver detta. Man ropar, att Krysanteus smädat Kristus.“

Annæus Domitius manade på sin häst.

– Förbannelse öfver Pylades! Tio tusen lansar i pöbeln! Om jag skulle komma försent, för att rädda Krysanteus! O, min Akilleus, om du nu hade vingar! Min fördömda fetma! Här gäller att rida sig till

konsulatet eller bryta halsen af sig på försöket.

– – – – – – – – – – – – –

Då Annæus Domitius red in på Tripodgatan, var hon uppfyld af menniskor.

Men dessa iakttogo en stillhet, som förvånade honom. Hvad betydde det? Hade han kommit för sent?

Deruppe på öfversta sluttningen af Akropolis stod en skara af bäfvande åskådare, Krysanteus' trosförvandter. Annæus Domitius förbannade deras feghet; de hade måhända, utan att röra sig från stället, sett hans hus stormadt, honom sjelf och hans dotter, den af Hedningarne älskade Hermione, sönderslitna af fanatiska Kristianer. Och ändå skulle ett plötsligt angrepp af en beslutsam skara, nedstormande från denna höjd, hafva krossat den sammanpackade hopen på gatan dernedanför.

Prokonsuln hade dragit kåpan tillbaka, för att vara igenkänlig för massan. När han banat sig väg ett stycke genom denna och närmat sig arkontens hus, der trängseln var starkast, såg han framför porten till detta en man till häst, omgifven af soldater, hvilkas spjut och hjelmar syntes öfver hopen. Ryttaren var Pylades.

– Gif rum för prokonsuln af Akaja! Hvad är på färde? Hvad betyder denna folkskockning? Gif rum, i kejsarens namn!

Annæus Domitius ropade detta och lyfte öfver sitt hufvud en breftafla, på hvars skulpterade och förgylda ram man igenkände ett kejserligt dekret eller en regeringsskrifvelse.

– Lefve Annæus Domitius! skreks i hopen, ty prokonsuln var Homoiusian och hade alltid bemödat sig om massans gunst. – Lefve prokonsuln af Akaja! Lefve Homoiusion!

Dessa rop efterträddes omedelbart af andra, som höjdes längre bort på gatan:

– Ut med kättarne! Död åt hedningarne!

Den tystnad, massan iakttagit vid prokonsulns ankomst, hade endast varit tillfällig. Man hade lyssnat till en prest, som just i det ögonblicket slutat att tala till folket. Presten hade nu försvunnit genom dörren till Krysanteus' hus.

– Annæus Domitius! mumlade Pylades, när han på afstånd upptäckte honom. – Han här? Hvad betyder detta?

Men när tribunen straxt derefter tillika upptäckte hvad det var, som prokonsuln höll i handen, fattades han af en plötslig obestämd aning.

Han red prokonsuln till mötes genom hopen, som i dennes närmaste omgifning hade tystnat vid anblicken af den vördnadsbjudande taflan, förkunnaren af Guds smordes vilja, medan på längre afstånd ropet: ut med kättarne! fortfor och blef allt starkare.

– Pylades, utbrast prokonsuln i hviskande ton, fattande tribunens arm, – hvad har händt? Kommer jag för sent? Hvad har man företagit mot Krysanteus?

– Lysande och ädle herre, ni kommer tvärtom för bittida ...

– Fort, svara mig, lefver han?

– Vår plan har i sista stunden blifvit fördröjd ...

– Fördröjd? Hvilken plan är fördröjd?

– Ammianus Marcellinus hör massans rop, förstår dess afsigter, ilar till kyrkan, underrättar genom en diakon Petros ...

– Förbannelse öfver dina långa omsvep! Jag begriper icke ett ord af hvad du säger. Lefver han ännu, frågar jag!

– Petros beordrar mig hit att beskydda hans hus, jag kommer, medan hopen gör min af storma det, en prest beledsagar mig, presten talar till folket och lyckas åvägabringa underhandlingar, folket fordrar till en början de i huset varande kättarnes utlemnande, underhandlingen fortgår i detta ögonblick ... och vi äro här, för att till sista man försvara arkontens lif ...

– Prisad vare min lyckliga stjerna! Den ädle Krysanteus!

– Ah! mumlade Pylades, bleknande, – jag börjar förstå ...

– Underhandlingarne äro slutade, fortfor Annæus Domitius med höjd röst. – Hvad betyder detta oväsen, dessa rop, denna folksamling? Hvad har händt under min frånvaro? Är ett upplopp på färde? Vågar man störa lugnet, kränka lagarne, förakta kejsarens majestät?

– Lysande och ädle herre!...

– Jag öfverlemnade, dertill pliktig, förfogandet öfver trupperna åt biskopen af Athen. Har han brukat dem till att störa ordningen, i stället för att upprätthålla den? Nåväl, det är prokonsuln af Akaja, som i sista hand är ansvarig för lagarnes helgd och upprätthållandet af kejsarens myndighet. Jag återtager mitt befäl. Hopen skall aflägsna sig, eller sprängas med våld. Ordningen skall återställas med embetsmännens, truppernas och alla goda medborgares bistånd. Hvar äro trupperna?

– Större delen i Piræeos ...

– Hvad djefvulen göra de i Piræeos? ... Och de öfriga?

– Uppställda vid storkyrkan ...

– Hvad djefvulen göra de vid storkyrkan? Icke en enda man behöfs vid storkyrkan. Du hitbeordrar omedelbart hela den vid storkyrkan posterade styrkan, du tystar ropen, påminner folket om upprorslagen och tuktar de uppstudsige. Pylades, fortfor Annæus Domitius med sänkt röst, – det är i dag du grundlägger din framtid ...

– Ah ... Jag anar ...

– Tyst!

– Jag afskickar genast en centurion, för att hitkalla förstärkning.

– Och jag går att tala med arkonten af Athen ...

Prokonsuln steg af sin häst och lemnade dess tyglar åt en soldat. I detta ögonblick visade sig presten. Han tycktes bekymrad. Såsnart han fick sigte på prokonsuln, ljusnade hans ansigte, och han utbrast:

– Du kommer, som om du vore skickad af Herrans engel, ädle herre! Som du hör, fordra de rättrogne, att arkonten skall utlemna kättarne, som fått en tillflygt i hans hus. Det svar, han gifvit, blir mig svårt att frambära. Han vill utlemna kättarne, men endast till en verldslig lagbefogad myndighet, och sedan folket

aflägsnat sig ...

Prokonsuln afbröt honom tvärt.

– Är du underhandlaren mellan Krysanteus och dessa menniskor ...

– Ja; min högvördige fader biskopen har ...

– Underhandlare mellan arkonten af Athen och dessa tumultuanter?

– Mellan honom och de rättrogne, min lysande herre.

– Mellan en laglig myndighet och en rebellisk folkhop? Jag svär vid Gud och kejsaren, att du skall hängas med första bästa rep, såsom folkuppviglare och upprorsstiftare, om du icke genast drager hädan och lagar, att packet följer dig.

Under detta samtal fortforo ropen: ut med kättarne! Lefve prokonsuln! Död åt hedningarne!

Presten stod slagen med häpnad och följde med ögonen Annæus Domitius, medan denne genom vestibulen begaf sig till aulan.

Aulan erbjöd ingalunda den anblick af förvirring, som man under sådana omständigheter kunnat vänta. Under portiken, som skyddade mot det fallande regnet, befann sig kring Hermione ett talrikt sällskap: filosofer och rhetorer, som tillhörde högskolan i Athen, de fleste lärjungarne i Akademia, krigstribunen Ammianus Marcellinus och några af Athens anseddaste medborgare tillika med deras familjer.

Åt de förföljde Kristianer, som funnit en tillflygt hos Krysanteus, var husets öfra våning upplåten. Husets samtlige tjenare och tjenarinnor voro samlade på fruntimmersgården.

Annæi Domitii ankomst väckte en stor och angenäm öfverraskning. Ännu mer det sätt, hvarpå han uppträdde. Krysanteus, som gått honom till mötes, slöt han med hjertlighet i sina armar. Derefter helsade han sällskapet, skyndade till Hermione och förde hennes hand till sina läppar.

– Och vi, som trodde dig vara i Korinthos! utbrast Krysanteus.

– Mina ädla vänner, jag skulle också varit der, om ej en aning ... jag må väl säga: en ingifvelse från gudarne ... kallat mig tillbaka till Athen. Jag kommer i en olycklig, eller rättare, i en lycklig stund. Vårt annars så lugna, glada och sköna Athen är, som jag funnit, i händerna på brottsliga uppviglare, vilda fanatici. Varen lugna, mina vänner! Inom en timma skall ordningen vara återställd. Till dig, Krysanteus, kan jag icke nog varmt frambära min tacksamhet för den fristad, du öppnat åt sådane medborgare och kejsarens undersåter, som annars skulle fallit offer för det theologiska raseriet. Tiden är ond, den theologiska smittan går som en pest genom verlden; men vi anropa icke de gudomliga magterna förgäfves om hjelp i nöden. Mina vänner, jag bär till eder en underrättelse af stor vigt. Det har behagat Försynen att hädankalla det heliga majestätet, vår kejsare och herre, Konstantius Augustus, till gudarnes och Cæsarernas himmel. Fäderneslandet har erhållit en ny fader. I dag är Roms och verldens herrskare Julianus.

En allmän tystnad följde på dessa ord. Yttrade någon timme förut, af hvilka läppar som helst, skulle de varit högförrädiska och medfört döden. De ljödo djerfva, förfärliga äfven nu, från Annæi Domitii läppar, äfven här bland menniskor, åt hvilkas innersta önskningar de plötsligt gåfvo verklighet, hvilka af dem hade att vänta lif och räddning undan en öfverhängande fara – hvilka i den händelse, de förkunnade, sågo ännu mer än sin egen lycka: en borgen för romerska rikets fred, mensklighetens välgång, sanningens seger. Det var, som om hvarje enskildt hjerta i denna församling känt med hjertat i historiens barm betydelsen af den skedda förändringen. Men när denna första häpnad var öfverstånden, skyndade man, enhvar på sitt sätt, att

gifva luft åt en känsla, som ej förmådde uttrycka sig i ord. Krysanteus och hans dotter gjorde det sinsemellan med en blick, en handtryckning; andra omfamnade hvarandra, andra jublade högt.

Prokonsuln sade slutligen, i det han vände sig till Krysanteus:

– Jag fordrar nu ditt verksamma biträde till ordningens återställande. Du är icke förgäfves Athenarnes arkont. Låtom oss genast skrida till verket! Dina trosförvanter äro ju till betydligt antal samlade på Akropolis?

– Ja. Vill du, att vi beväpna dem?

– Du uttalade just min tanke.

– Jag ansvarar för deras värdiga och sansade uppförande. De hafva oförrätter att hämnas, men de skola öfverlemna hämden åt gudarne och Julianus.

– De skola följa dig, sin ledare ... det är nog. Det passar just förträffligt, att det finnes en vapensamling i Pallas Athenas’ tempel ...

– Och att jag har nyckeln till opisthodomen, der de förvaras. Jag står till ditt förfogande. Skall jag genast begifva mig dit upp?

– Vi åtfölja hvarandra. Jag borde i dag endast vara din skugga, tillade prokonsuln leende och med en anspelning på Konstantii hofmäns gyckel öfver Julianus, – ty det är ju du, som lärt vår kejsare krigskonsten i Akademias trädgårdar. Du har heder af din lärjunge. Germaniens skogar, Frankernas och Allemannernas konungar bevittna det ... Frukta icke, tillade han till Hermione, som höll sin faders hand och lyssnade till de ännu fortfarande ropen derutanför, – frukta icke, min ädla Hermione. Vi gå just att tysta skrikhalsarne. Ammianus Marcellinus, följ oss till Akropolis, innan du återtager befälet öfver palatinerna!

Annæus Domitius lemnade aulan, åtföljd af Krysanteus och Ammianus Marcellinus.

Mängden trängdes, skuffades och ropade, ännu såsom förut, utanför porten. Dess otålighet vexte. Den tyckte, att underhandlingen drog alltför mycket ut på tiden. Presten, som hitintills ledt densamma, hade, för att helskinnad komma ur leken, försäkrat, att prokonsuln numera öfvertagit saken, samt hade derefter smugit bort. Pylades och hans soldater bevakade porten, och pöbeln hade ännu icke antagit någon hotande hållning mot den beväpnade styrkan.

Emellertid förstärktes massan hvarje ögonblick af nya hopar, som dragit igenom de närgränsande qvarteren under plundring och blodsutgjutelse. En af dessa hopar, som förgäfves sökt att inkomma i den öfverfyllda storkyrkan, anfördes af den ohyggliga Monika, furien från Kolyttos.

Åsynen af Krysanteus vid Annæi Domitii sida verkade några ögonblicks tystnad. Man undrade hvad detta skulle betyda. Under tiden utbytte prokonsuln några ord med Pylades. Soldaterna öppnade dem en väg tvärs öfver gatan. Ropet: lefve prokonsuln! blandades med ropet: död åt erkehedningen! Man hade endast några steg att gå, för att hinna sluttningen af Akropolis. På denna sida ledde en brant stig till dess platå. De hunno den utan någon fara. Det kostade endast prokonsuln några svettdroppar.

Några minuter derefter hörde homoiusianerna, som trängdes på Tripodgatan, ett väldigt jubel från Akropolis. Ropet: Julianus Augustus, upphäfdt af tusen röster, mäns, qvinnors och barns, föll med blytyngd öfver massan dernere. I samma ögonblick visade sig i gatans mynning de första lederna af de från storkyrkan anryckande legionärerna. De upptogo gatans hela bredd. Folkmassan trängdes tillbaka eller upp i portikerna. Pylades ordnade trupperna i en lång linie. På sluttningen af Akropolis sågos beväpnade skaror

rycka ned. Den outtröttlige prokonsuln visade sig åter, besteg sin kappadokiske häst, red till midten af fronten, utsträckte sin hand med den kejserliga breftaflan och talade till soldaterna:

– Romare! Vår herre och kejsare, Konstantius, har gått till sina fäder. Hans ende öfverlefvande anförvandt, den höge, bragdrike Julianus, som våra stridskamrater, de galliska legionerna utropat till kejsare, är vårt rikes ende rättmätige herrskare, bekräftad i sin värdighet af romerska senatens, folkets och legionernas enhälliga bifall. Han står denna dag i Nya Roma, Konstantini stad, omgifven af vesterlandets alla legioner, omgifven af ett glädjedrucket folk. Stridskamrater, instämmom i verldens allmänna jubel! Hyllom Julianus Augustus! Dominus Julianus Augustus!

Pylades steg af sin häst och böjde knä. Centurionerna och soldaterna följde hans exempel. Man höjde svärd och sköldar i luften. Utefter linien skallade ropet: dominus Julianus Augustus!

De från Akropolis nedtågande skarorna instämde jublande. Derefter kom ordningen till Kristianerna. De behöfde endast sansa sig något, få en klar uppfattning af ställningen, sådan den nu gestaltat sig, och siktas från de vildaste troskämparne och blodsmännen, som sjelfmant smugo bort – för att, äfven de, af alla krafter förena sig i hyllningsropet. All öfverhet är ju af Gud, och öfverheten bär icke svärdet förgäfves.

Törsten efter kättareblod hade med ens försvunnit. Plundringslystnaden och det enskildta hatet, klädda i den rättrogna theologiens mantel, funno för godt att smyga undan och gömma sig, hvarhelst de kunde. Den nyss så ursinniga hopen var skingrad som agnar för vinden. Några skyndade till sina hem, instängde sig i sina rum och bådo till Gud för den rätta läran, som nu hotades af en förskräcklig framtid. Andra – och de voro vida flere – förundrade sig plötsligt öfver sig sjelfva och förmådde icke begripa, att det lilla i, som skiljer homoiusion från homousion, nyss kunnat förefalla dem så stort och vigtigt. Nu var det för deras ögon förminskadt till en omärklig prick; ja, vid närmare besinnande tyckte nu en och annan, att den gamla läran och kristendomen ingalunda voro så skiljaktiga – att klyftan mellan begge ingalunda voro bredare, än att man kunde ha en fot på hvardera sidan och i denna ställning afvakta framtiden. Men de fleste bäfvade för efterräkningar. De mördade Athanasianernas blod ropade ur jorden, och antingen deras trosförvanter eller den kejserliga magten blefve deras hämnare, så måste hämden blifva förskräcklig. De blodiga troféerna från Kolyttos hade fallit ur segrarnes händer och lågo nu strödda på gatorna. De som färgat händerna i kättarblod skyndade att omsorgsfullt tvätta dem. Allteftersom underrättelsen om Konstantii död och Juhani fredliga thronbestigning utbredde sig öfver staden, bortsopade hon de kringströfvande homoiusianska hoparne; och de patruller af legionärer eller beväpnade medborgare, som snart genomtågade alla gator, funno intet motstånd, inga oordningar att dämpa.

Såsnart Annæus Domitius ordnat truppfördelningen öfver staden och beordrat Ammianus Marcellinus att taga befälet öfver trupperna i Piræeos, samt återställa ordningen derstädes, begaf han sig åtföljd af Pylades, i spetsen för en centuria soldater, till storkyrkan.

FEMTONDE KAPITLET.

Sorgespelet.

(Forts.)

De i storkyrkan församlade Homoiusianerna hade ingen aning om den plötsliga förändring, som timat i staden. Händelser kunna inträffa, så intensiva och likväl så ögonblickliga, att det som nyss var medelpunkten i dagens lif, i nästa stund befinner sig utanför dess omkrets och står som en anakronism bland

nya förhållanden. Storkyrkan hade samlat en massa trosvarma, andäktiga eller nyfikna Homoiusianer, och de känslor, som fört dem dit, hade ingalunda svalnat under tempelhvalfvet. Hvad man sett och hört, hvad man ännu såg och hörde, hade tvertom uppdrifvit samma känslor till en svindlande höjd.

Då man inträdde genom kyrkans hufvudport, befann man sig i det mellersta långskeppet, som bildades af väldiga, från antika tempel tagna kolonner, förenade genom halfbågar och uppstigande mot ett af trenne kupoler bestående tak. Öfver sidoskeppen voro för qvinnorna bestämda gallerier, som öppnade sig åt midtelskeppet genom pelararkader, inpassade mellan kolonnerna. I bakgrunden det upphöjda koret med altaret. Framför detta under den mellersta kupolen, der midtelskeppet och tvärskeppet korsade hvarandra, ett skrank med tvenne stolar, den ene för föreläsaren af evangeliet, den andre för predikanten. Skymning herrskade i hela det vidsträckta rummet, med undantag af koret, genom hvars höga fönster en ljusmassa strömmade öfver katafalken, på hvilken Simon pelarhelgonet nu hvilade.

Kring katafalken voro ställda rökelsekar, från hvilka välluktande skyar uppstego och omgåfvo helgonet, medan de sakta höjde sig mot korets kupol.

Skeppen, gallerierna, pelarnes fotställningar, fönsternicherna, utsprången på arkaderna voro uppfyllda af menniskor. Endast koret och platsen närmast skranket voro fria från trängsel, såsom förbehållna åt presterskapet i och för de heliga ceremonierna.

Icke långt från det sednare, och midt emot predikstolen hade man ställt de kättare, som blifvit lifdömde för hemlig gudstjenst.

De bestodo af män och qvinnor, gamla och unga, förmögna medborgare och fattiga slafvar. Deras armar voro bakbundna, och några soldater bevakade dem.

Man hade åt kättarne utsett denna plats, emedan det var till dem, som predikanten ämnade rikta sitt tal, och på det att de ständigt skulle hafva för ögonen honom, hvilken de anklagades att hafva mördat.

Deras afrättning skulle ega rum efter gudstjenstens slut.

Mellan denna grupp och det på katafalken hvilande liket voro församlingens ögon delade. När rökelseskyarne skingrade sig och afslöjade Simons bleka ansigte, förekom det de rättrogne, som om hans läppar ville öppna sig, för att bestyrka den förskräckliga anklagelsen mot kättarne, som om hans drag förvrede sig, för att förskräcka mördarne. Man väntade ett underverk. Det hviskades, att Petros ville anropa himmelen, att ett sådant måtte ske till vittnesbörd om homoiusions sanning och till kättarnes omvändelse i den sista afgörande stunden.

Hymnen och bönerna, med hvilka gudstjensten öppnats, voro slutade. Clemens, den unge föreläsaren, hade med darrande röst uppläst inför församlingen ett messianskt kapitel ur Daniel och ett stycke ur Evangeliet. Derefter hade biskopen uppträdt på predikstolen.

Han afhandlade först försoningsläran, sådan hon den tiden uppfattades af begge de stora kristne partierna. Genom våra första föräldrars fall hade döden och djefvulen fått magt öfver verlden. Menniskoslägtet hade hemfallit under Satan och hans änglar, dyrkande dem i de hedniska gudarnes mångfaldiga gestalter. Gud i sin vishet hade förutsett detta, innan verlden blef skapad, och i sin barmhertighet utsett en menniskoslägtets förlossare. Detta Guds råd var för djefvulen obekant. Kristus nedsteg till jorden i en tjenares skepelse, underkastade sig döden, för att med ett blodoffer försona Gud, underkastade sig djefvulen, för att med sin rättfärdiga och syndfria själ lösköpa de syndiga menniskornas. Men då han nedsteg till helvetet, var det endast för att predika hedningarnes själar förlossning. Djefvulen fann sig bedragen, öfverlistad. Han hade förgripit sig på en fullkomligt rättfärdig ande, på Guds egen son. Härigenom fick Jesus magt öfver honom

och kunde återtaga de under hans välde stående menniskorna. Djefvulen var dermed öfvervunnen och Adams barn förlossade.

Härifrån öfvergick biskopen till en framställning af Kristi person. Af aposteln Pauli epistlar hemtade han bevis för homoiusions oomkullstötliga sanning, till hvars ytterligare bestyrkande han icke tvekade att bruka ett skarpsinnigt förståndsresonnemang, enär förståndet är en god gåfva, när man blott använder det i den för tillfället herrskande lärans tjenst, och icke missbrukar det till försvar för andra meningar, i hvilket fall det ännu i dag är förmörkadt, förvilladt, ett organ för djefvulen.

Den tillvägabragta försoningen, förkunnade Petros vidare, är öppen för enhvar, men blott i den rättrogna kyrkans famn, för den som genom tron tillegnar sig Guds sons rättfärdighet. Djefvulen är icke längre verldens envåldige furste, men han är ännu en mägtig konung, som fortfarande kämpar mot den i kyrkan förkroppsligade Treenigheten. Och han strider med framgång. De heliga skrifterna vittna klart, att hans rike mot tidens fullbordan ånyo skall vara det öfvermägtiga, då Kristus återkommer, besegrar det, håller domen öfver onda och goda, öfver rättrogna och kättare, samt grundlägger det tusenåriga riket.

I denna kamp begagnar sig djefvulen hufvudsakligast af det menskliga förståndet. I detta inblåser han en villoande, som lockar menniskan att utträda ur kyrkans mägtiga trollcirkel. Lockad ur denna hemfaller hon åt honom. De olika meningarne äro hans verk. Kätteriet är af honom. Och tiden måtte vara nära sin fullbordan, ty kätteriet utbreder sig med gräslig fart öfver jorden. Antikrist är redan kommen. Skapelseboken vittnar, att de fallne Guds söner, de onda andarne, närmat sig menniskornas döttrar. Antikrist är son af djefvulen med en jordisk qvinna. Han går omkring på jorden, infinner sig vid kyrkomötena, kläder sig i presterlig skrud och kallar sig med ett kristligt namn Athanasios.

Predikanten afbröts i början ofta af brusande bifallsrop och handklappningar. Men dessa förstummades under talets fortsättning, ty Petros' röst blef så genomträngande, hans vältalighet så öfverväldigande, som om han lånat ljungeldens sken och grafvens mörker till den tafla, han målade för den församlade menigheten, af Antikrists framfart och de yttersta tidernas förvillelser. Åhörarne bäfvade. Tusen bleka, förskräckta anleten voro riktade på talaren. Hans mun var brännpunkten för de tusendes blickar. Vid de uppehåll han gjorde, herrskade i rummet en hemsk stumhet, som i naturen efter ett åskslag, och menniskorna dernere i skeppens, deruppe i galleriernas halfskymning syntes förstenade.

Clemens, som var i talarens grannskap, hade kastat sig på knä. Hans tårfyllda ögon voro riktade på de bundna Athanasianerna, med blickar, som varkunnade sig öfver deras fall och anropade dem att omvända sig.

Petros vände sig derefter omedelbart till de närvarande Athanasianerna. Petros uppmanade dem att afsvärja djefvulen och den kätterska villfarelse, han ingifvit dem. Petros bad dem besinna, att deras öde inom kort skulle vara bestämdt för evigt, att döden väntade dem utanför kyrkans murar. Han fattade timglaset, som stod vid hans sida och påminde dem, att deras snart var utrunnet – att det sedan vore försent. Han pekade på den rysliga gestalten, som hvilade framför altaret på den svartklädda katafalken, på honom, som de mördat – och vid hans ande, som nu med alla änglar, helgon och blodvittnen kring lammets tron förkunnade Guds ära och homoiusions sanning, besvor han dem att återvända till den enda saliggörande läran.

Medan han talade så, mumlade de bundne kättarne till hvarandra: – Mod, mod! Var stark i tron! Förlossningen nalkas!

– Hustru, bäfva icke, hviskade en man till qvinnan vid sin sida. – Se på honom! På honom vid hörnpelaren! Ingen fruktan i hans åsyn! Han skall bevittna vår seger.

Vid en af hörnpelarne till tvärskeppet stod en man, hvars ögon oafvändt varit fästa på de bundne. De hade i

honom igenkänt den fremmande predikant, som uppträdt i kalkstensbrottet – Athanasios. När Petros talade, var det icke till honom de lyssnade. Från Athanasios’ läppar strömmade ord, ohörbara för alla andra, men ej för dem. De lyssnade till honom.

Och när Petros uppmanade dem att med högan röst förklara sin öfvergång till Homoiusion, svarade de med högan röst ett samfäldt nej.

Detta nej efterträddes af ett doft sorl från den församlade menigheten, ett sorl af häpnad och förskräckelse öfver deras hårdnackenhet.

Efter några ögonblicks tystnad sade Petros med sorgsen och allvarlig stämma:

– Herren skall icke tillåta, att hans lära försmädas. Han håller stjernorna i sin hand, himmelen och jorden äro honom underdåniga, naturens magter äro hans trälar, han råder öfver döden som öfver lifvet. Med under har han bevittnat sin sanning för våra fäder, och den kraft, som uppväckte enkans son i Nain, som uppväckte Lazarus och gjorde tecken genom apostlarnes händer, strömmar ovansklig med den helige Ande genom hans kyrka.

Kristtrogne, bestormen Gud med böner om ett under, på det att de förvillades själar må återföras från förtappelsens väg!

Bedjom, att jag, hans ringa tjenare, må blifva verktyget, som uppenbarar hans herrlighet! Bedjom, att han, den helige, som dessa Bileams barn hafva slagit, må vittna sjelf inför sina mördare om sanningen! Bedjom, såsom Elias, då han räckte sig trenne gånger öfver den döde pilten, och ropade: Herre, låt hans själ återkomma i hans kropp! Bedjom, som han, och vi skola, så visst som Elias, blifva bönhörda!

Petros lutade sig ned att bedja, och församlingen med honom. Det blef dödstyst i kyrkan. Äfven de lifdömde bådo – bådo, att den döde måtte resa sig upp, för att bevittna deras oskuld och deras förföljda läras sanning.

När slutligen Petros steg upp, blef detta signalen till hela församlingen att upplyfta sina hufvuden. Man afvaktade med en obeskriflig spänning, med tillbakahållen andedrägt hvad komma skulle.

Presterna, iklädda sina högtidsskrudar, samlade sig kring Petros och tågade mot altaret. De ordnade sig kring katafalken. Den äldste presbytern frambar ett kors och ställde det vid likets fötter. Biskopen hade tagit plats vid dess hufvud.

Från galleriet öfver hufvudingången uppstämdes af osynliga sångare en högtidlig, sakta tonande hymn.

Petros korsade armarne öfver sitt bröst och syntes bedja. Derefter lade han sin ena hand på den dödes panna, den andra på hans hjerta, upplyfte sina ögon mot höjden och sade:

– Herre Allsmägtige! Låt i dag din allmagt uppenbara sig till ditt namns ära och till vittnesbörd för din sanning! Herre allsmägtige, låt vår tro icke komma på skam!

– Amen, amen! instämde församlingen.

Efter dessa ord lutade sig Petros ned öfver den döde och ropade med hög röst:

– I den heliga Treenighetens namn besvärjer jag din själ att åter lifva denna hydda, som hon lemnat! I den heliga Treenighetens namn besvärjer jag din ande att åter tala genom denna förstummade mun! I namn af honom, som bräckte dödens udd och sprängde grafvens port, besvärjer jag dig, Simon – vakna!

Sedan Petros uttalat dessa ord, drog han sig några steg tillbaka. De öfriga presterna fördelade sig åt ömse

sidor, så att utsigten för åskådarne blef fri. Sången från galleriet hade tystnat. Man bidade med andlös spänning hvad komma skulle.

Mellan flikarne af de skyar, som uppstego ur rökelsekaret, sågs den södes orörliga ansigte. Vid detta voro åskådarnes blickar naglade. Man tyckte sig se hvad inbillningskraften föregycklade: än det ena, än det andra tecknet till återvändande lif – en rörelse af ögonlocken, en ryckning af munnen under det långa, öfver bröstet liggande skägget – men i nästa ögonblick var illusionen försvunnen.

Han låg der orörlig, med stelnade drag. Den mägtiga Döden trotsade de trognes brinnande böner. Förstörelsens naturmagt ville icke släppa sitt byte; han ställde den lag, han fått ifrån begynnelsen, mot bönens kraft, och Skapelsens Herre syntes tveka.

Dock, plötsligt förvrides den dödes anletsdrag på ett sätt, som borde väcka fasa hos de församlade, om ej detta våldsamma muskelspel på osvikligt sätt bebådat bönhörelsen, lifvets återvändande i de stelnade lemmarne, det väntade underverket till trons och sanningens bestyrkande. Den slappa ansigtshuden ömsom spännes, ömsom fördjupar sina fåror; ögonen öppna sig med en glasartad blick, i hvilken död och omedvetenhet ännu herrska, men som hastigt genomskimras likasom af en eldslåga, det nytända lifvets återsken. Öfver kyrkan utbreder sig, i trots af den ymniga rökelsen, en lukt af brändt kött, en obehaglig, stinkande lukt, som alla känna och alla tillskrifva andedrägten af Dödens flyende onde ängel. Simons armar röra sig på bårtäcket, hans hufvud vänder sig, han reser sig upp, ser sig omkring, för handen till sina ögon, lik en, som vaknat ur en dröm, och hans läppar röra sig.

Men talar han, det höres icke, ty kyrkan uppfylles af församlingens jubelrop.

Petros stiger fram till den återuppväckte och lägger sitt öra till hans mun. Derefter fatta presterna på hans vink katafalken, lyfta den på sina skuldror och bära den med Simon till ett vid tvärskeppet beläget, för presterskapet afskildt rum.

Petros uppmanar församlingen att tacka och lofva Herren. Han sjunker på knä och leder med sken af brinnande andakt församlingens böner. Derefter uppstämmes en segerhymn: jubelsången om Kristi seger öfver döden.

När denna slutat, förkunnar Petros, hvad den återuppväckte hviskat i hans öra: han hade vittnat om Homoiusions sanning, med ord, som en gång kunna höras, men icke mer återgifvas, burna från lammets thron af ett till jorden återvändande blodvittnes ande.

Från hopen af de bundne kättarne hördes en röst som ropade: – Du ljuger. Herren skall straffa dig.

På dem hade underverket gjort ett lika djupt skakande intryck som på den homoiusianska menigheten. Men de tillskrefvo det sina böner, och de voro öfvertygade, att Simons läppar hade vittnat om sanningen af deras lära. De å sin sida tillämpade på Petros allt hvad denne sagt om Athanasios och funno det icke besynnerligt, att en kättare, som förvrängde Mosen och profeterna, ej heller skulle tveka att förvränga utsagor från döde, som uppstigit ur grafven.

Undrets verklighet betviflade de icke. De anade icke det djup af gudlöshet, i hvilka religiösa bedragare kunna nedstiga utan att bäfva. För den tidens troende funnos inga eviga förnuftslagar, endast ett gudomligt godtycke. Huru skulle de då fallit på en misstanka derom, att en dvaldryck här hade härmat döden, och att ett glödgadt jern hade återkallat lifvet?

Underverk af detta slag inom den kristna kyrkan vet historien tyvärr för många att omtala. De hafva uppenbarat sig öfverallt, der hierarkiska afsigter förmält sig med dogmen om ett gudomligt godtycke, oberoende af de gudomliga förnuftslagarne. De hafva uppenbarat sig sednast i mormonismen, det sista

missfoster, hvarmed det oförnuftiga fasthållandet af gammaltestamentliga åsigter har öfverraskat verlden och straffat sig sjelft.

Athanasios' och nicænska kyrkomötets anhängare, de bundne och lifdömde, som kallades kättare, läto således icke beveka sig att öfvergifva sin tro. De hade beredt sig att dö för henne. Med en sådan död följde ju martyrkronan, det bästa af det eftersträfvansvärda, det, för hvilket mången frivilligt hade sökt döden och med hänförelse kastat sig i hans armar.

Petros, representanten på detta ställe af den rättrogna, utaf de verldsliga lagarne erkända läran, uppbäraren af den herrskande kyrkans rättigheter och plikter, hade således fruktlöst användt öfvertygandets vapen. Det återstod att begagna våld. Kättarne skulle före sin afrättning emottaga den heliga nattvarden och detta måste, för deras själars räddning, ske efter det homoiusianska ritualet.

I långa högtidliga toner ljöd igenom kyrkan sången om Guds lamm, som borttager verldens synder. Petros och den äldste presbytern trädde inom altarrunden. Hostian helgades. Det heliga bordet väntade sina gäster.

Och dessa framfördes, några i sänder, med bakbundna händer af soldaterna. De sträfvade emot, de sökte slita sina band, för att försvara sig, och när detta icke lyckades, kastade de sig till golfvet, för att låta sig släpa fram till altarrunden. Deras förtviflan gaf sig luft i genomskärande rop, som förskräckligt blandade sig med den hjertgripande sången:

– O Guds lamm, som borttager verldens synder!

Framsläpade till altarrunden upplyftes de af soldaterna. Petros befallde dem knäböja. De lydde icke. Soldaterna måste böja deras knän med våld och i denna ställning trycka dem ned mot altarbalustraden.

När Petros räckte dem hostian, mötte henne sammanpressade läppar, hopbitna tänder. Personligheten anlitade det sista medlet att spärra sitt heliga område mot yttre våld.

Men emot detta medel fanns ett motmedel, nyligen upptäckt och redan flitigt användt, sednast af patriarken Makedonios i Konstantinopel.

Ett verktyg frambars, med hvilket de motspänstiges munnar uppbändes och hostian nedsköts i deras svalg.

Den förste, som underkastades detta våld, kände sina läppar knappt befriade från det ohyggliga verktyget, förrän han försökte utspotta hostian. Men när detta icke lyckades, slog han sitt hufvud mot stengolfvet och utbrast i jemmerrop.

Under detta skådespel, värdigt helvetet och icke jorden, tonade genom hvalfven alltjemt sången om Guds lamm, som borttager verldens synder!

Bland presterna, som stodo i koret, visade sig en orolig rörelse. Man såg i deras grupp en man, hvars ankomst öfverraskat dem och som nu, i trots af försöken att qvarhålla honom, skyndade fram till altaret. Mannen var Theodoros. Hans ansigte var öfversköljdt af tårar, men då han nu plötsligt höjde sin röst, ljöd den kraftig af harm och smärta.

Kommunionen afstannade. Innan Petros hunnit besinna sig, hade från Theodoros läppar strömmat ord, som borde uppskakat hvarje samvete, talat till hvarje närvarandes förnuft. I namn af Jesus Kristus, grundläggaren af kärlekens religion, i namn af en lära, bestämd att med ett gemensamt band omsluta alla menskliga skiljaktigheter, som vill helga menniskan, men ej döda det heligaste, oförytterligaste i hennes väsen, befallde han Petros att lossa de fångnes band, befallde han biskop och församling att nedkasta sig i stoftet och anropa om förbarmande den Gud, hvars vrede de samlade öfver sig, eller ville han, Theodoros, beväpna

sig med Elias’ anda och kraft till att nedkalla eld från himmelen öfver deras hufvuden.

Medan han utsände dessa bevingade ord, hördes vapenskrammel från kyrkans tvärskepp, till hvilket dess bakport öppnade sig, och innan Petros hunnit gifva tecken att gripa den oförvägne talaren, voro den häpna, uppskakade församlingens ögon fästade på den hjelmbeklädda, spjutbärande skara, som inträngde i koret och omringade altaret.

I spetsen för soldaterna sågs prokonsuln af Akaja.

Petros blef högeligen öfverraskad vid denna anblick. Han afbröt förrättningen vid altarrunden och gick Annæus Domitius till möte.

– Du här, min son? Hvad har föranledt din så oväntade återkomst? frågade Petros bleknande, men utan att förlora sin fattning.

– Jag har återkallats hit af det förfärliga upplopp, som började här omedelbart efter min afresa. Jag frågar dig, Petros, hvem har anstiftat detsamma?

– Jag vet ej af något upplopp, endast af en straffdom, som mordlystna kättare sjelfva nedkallat öfver sina hufvuden. Men här är det icke i sin ordning, att du frågar och jag svarar. Jag vill veta, hvad som föranleder dig att infinna dig här med alla dessa. Här måste inträffat någonting utomordentligt. Min son, har du haft underrättelser från Konstantinopel eller Antiokia?

– Ja, min biskop, från begge hållen. Men detta heliga rum synes mig icke vara platsen att vidlyftigt afhandla sådana angelägenheter.

– Du har rätt. Säg i korthet dina nyheter!

– De äro af den beskaffenhet, att de böra meddelas både dig och hela församlingen. Om du för den skull tillåter mig att tala till din hjord ...

– Här? Nej, min son. Hvad tänker du på? Hvad du har att meddela församlingen måste här ske igenom min mun.

– Nåväl, säg församlingen, att kejsaren, bedröfvad öfver de passioner och theologiska meningsskiljnader, som sönderslita verlden, beslutat sätta en damm mot partiernas raseri; att han påbjudit verlden en allmän religionsfrihet och befallt, att en hvar, vare sig patriark, biskop, presbyter eller lekman, som hädanefter af theologiska eller andra skäl förgriper sig på en enskild personlighet, skall straffas såsom gemen förbrytare. Säg församlingen, att kejsaren vid hårdt straff förbjuder begagnandet af ordet kättare, och att du omedelbart måste lösa de band, hvarmed desse olycklige blifvit bundna, emedan prokonsuln af Akaja är närvarande, för att i annat fall binda dig sjelf ...

– Håll, inföll Petros, – det språk du förer låter främmande i din mun. Så talar icke en rättrogen till sin herde. Hvad än händt ... och jag anar det värsta ... så är inom dessa murar jag biskopen och du katekumenen. Gå, ställ dig bland åhörarne! Der är din plats. Utanför kyrkans port är du prokonsul af Akaja, men icke här. Här vore din rätta plats bakom de döpte. Har kejsaren påbjudit religionsfrihet, så är denne kejsare icke längre Konstantins, utan en annan. Men religionsfriheten bjuder, att ingen gudstjenst må störas, ingen helgedom skändas. Hvad du har att förkunna må således ske efter gudstjenstens slut. Då vilja vi äfven se, om verlden i sjelfva verket så plötsligt förändrat sig, att en embetsman ostralladt kan trampa lagen under fötterna, kan tillegna sig ett befäl öfver kejsarens trupper, hvartill han icke är berättigad, och befalla att lösa fångar, hvilka han sjelf förhört, funnit skyldige och dömt till döden.

– Min Petros, du bör märka, att här icke är tid att tala, utan att handla, inföll Annæus Domitius och skyndade att med återställande hand ingripa i det kaos, hvartill omgifningen hotade gestalta sig.

Prokonsuln och den beväpnade styrkans ankomst hade likasom blifvit förorsakad af Theodoros’ böner. Sjelf var han derom öfvertygad, och medan de händer, som fattat i honom, för att rycka honom bort, släppte honom vid deras egares öfverraskning öfver soldaternas inryckande i koret, utsträckte han sjelf sin arm och pekade på desse såsom bekräftelsen på sin bönhörelse och Guds beslut att sätta gräns för de rysliga gerningar, som skedde i hans namn. Bland de församlade Homoiusianerna uppstod den största förvirring. Många stodo slagna af häpnad; andra trängde sig fram, för att höra hvad som var på färde – hvad prokonsulns ankomst och besynnerliga uppträdande betydde; andra åter stormade fram mot Theodoros, som med djerfva händer börjat lösa en fånges band. Legionärerna, som emottagit förhållningsorder af prokonsuln, förrän de inryckte, försökte hålla menigheten tillbaka. Det uppstod konflikter mellan dem och massan, som hotade öfvergå till blodiga uppträden. Kyrkan genljöd af förvirrade rop.

Det var i detta ögonblick prokonsuln af Akaja steg fram i midten af koret och bjöd tystnad.

Presternas och soldaternas förenade ansträngningar, och massans egen nyfikenhet understödde hans befallning.

Sedan det blifvit någorlunda tyst i kyrkan, uttalade Annæus Domitius den mägtiga besvärjelseformel, som ensam var i stånd att åtminstone för stunden dämpa stormen.

Han förkunnade, att kejsar Konstantius gått till sina fäder, och att hans anförvandt cæsar Julianus blifvit af senaten, folket och legionerna utropad till kejsare och herre öfver romerska riket. Han förkunnade, att den nye kejsarens första ord varit samvetsfrihet, hans första befallning, med tusen bud affärdad till romerska verldens alla landsändar, att hvarje undersåte, medborgare eller slaf, som bure bojor för sin tros skull, skulle befrias, samt att enhvar, som hädanefter i religionens namn vågade störa ordningen och den personliga säkerheten, skulle slås i bojor och såsom gemen förbrytare öfverlemnas åt rättvisan.

Desse ord emottogos först med öfverraskningens tystnad, derefter, från de aflägsnare delarne af kyrkan, der ingen kunde utpeka majestätsförbrytaren bland de andre, med ett tjut af harm och missnöje.

Detta tjut upprepades och blef starkare, när soldaterna på Annæi Domitii vink lösgjorde de fångne Athanasianerna, hvilka, när de kände sig befriade, föllo i hvarandras armar och tackade Gud.

Tysta dem, befallde Annæus Domitius Petros, – eller är du deras medbrottsling. Är det på detta sätt man hyllar kejsaren?

Biskopen steg upp i predikstolen, uppmanade till tystnad och höll till följe af den oväntade underrättelse, som anländt, ett tal till församlingen öfver språket: Gifver kejsaren hvad kejsaren tillhörer och Gud hvad Gud tillhörer.

Hans ord voro som alltid vältaliga och under de närvarande omständigheterna djerfva. Han upphöjde den aflidne kejsarens egenskaper och höga förtjenster om den rättrogna kyrkan. Han beklagade, att detta mägtiga svärd blifvit genom döden beröfvadt den stridande församlingen, och tvekade ej förutsäga, att den tid, som nu inbrutit, måste blifva en hård tid, en pröfningens tid; men han uppmanade sina åhörare att trofast hålla sig till det sanna ordet och under motgången förtrösta på den Gud, som i dag så mägtigt uppenbarat sig för deras jordiska ögon.

– Hvad menar han med denna uppenbarelse? frågade prokonsuln de närstående, och man skyndade upplysa, det biskopen i dag hade uppväckt Simon helgonet ifrån de döde.

Annæus Domitius ville se den döde och ånyo uppväckte.

Eufemios underrättade honom, att Simon nyss blifvit buren till det biskopliga palatset.

På de soldater, som åtföljt prokonsuln, hade denna underrättelse, som genast blifvit spridd ibland dem, gjort ett djupt intryck. Men Annæus Domitius, som tviflade på allt och tviflade på intet, allt efter lynne och omständigheter, var i dag icke öppen för den bevisande kraften af ett underverk. Det endast retade hans nyfikenhet. Han beslöt att från kyrkan begifva sig direkte till biskopliga palatset, för att se den uppståndne. Med en närmare beskrifning öfver undrets förlopp skulle han utan tvifvel undfägnas af sin fromma Eusebia, som nu intog hedersplatsen der ofvan på galleriet och säkerligen blifvit mycket öfverraskad af sin Annæi plötsliga uppträdande i storkyrkan.

– Bah, sade han till en af sina centurioner, – Apollonios af Tyana och Simon Magus hafva också uppväckt döda. Det är en konst, som nu för tiden odlas med mycken framgång. Att i våra dagar dö och ej blifva uppväckt är en ogynsam tillfällighet, ett dåligt tärningskast, caniculœ och ingenting annat.

Under tiden hade mannen, som Athanasianerna sett vid hörnpelaren till tvärskeppet, och hvars åsyn stärkt de lifdömdes mod, trängt sig genom hopen, som skiljde honom från koret, och närmat sig prokonsuln. Han ådrog sig genast Annæi Domitii uppmärksamhet genom den tysta, men synliga hyllning, som desse egnade honom.

Mannen vexlade några ord med prokonsuln af Akaja, och när han kort derefter vid Annæi Domitii sida, omgifven af sina trosförvandter, lemnade kyrkan, hade det namn, han yppat sig ega, flugit genom soldaternas leder, meddelat sig presterna, fortplantat sig till menigheten, så att alla ögon voro fästa på honom, sjelfve Petros tystnande vände sig om, och ett sorl af röster beledsade honom, hvilka uttalade namnet Athanasios.

SEXTONDE KAPITLET.

Under den nye kejsaren.

Aftonen af samma dag, på hvilka ofvan skildrade händelser inträffat, emottog Krysanteus ett handbref från kejsar Julianus, hvilket åtföljdes af en offentlig skrifvelse från denne till folket och rådet i Athen.

Genom anslag, fästade på tempeldörrarne och stamhjeltarnes stoder, kallades Athenarne följande dag till allmän folkförsamling, för att höra kejsarens skrifvelse uppläsas. Pnyx, samma kulle, der athenska folket under sin glansperiod hade samlats, för att öfverlägga om krig och fred, om sin inre politik, om belöningar och straff, om skådespel och fester, bevittnade ånyo en folkförsamling. Flera tusen medborgare infunno sig högtidsklädda; Annæus Domitius i spetsen för de kejserliga embetsmännen anlände till stället i högtidlig procession; ett rökoffer till de himmelska magterna förrättades inför folket af en bekransad, purpurklädd offerprest; den nye kejsaren hyllades, hvarefter Krysanteus uppträdde på Demosthenes’ talarestol och föreläste Juliani bref till folket och rådet i Athen.

Detta bref, ett vältalighetsprof, värdigt de store och snillrike folkledarne i demokratiens dagar, redogjorde för de omständigheter, som nödgat Julianus att gripa till vapen emot Konstantius. Julianus hänsköt till athenska folkets omdöme, om det i hans gerningar och bevekelsegrunder kunde finna något oädelt och tadelvärdt. Vi vilja ej beskrifva den hänförelse, som väcktes af denna ödmjuka hemställan, så egnad att smickra Athenarnes fåfänga, då den gjordes af romerska verldens beherrskare till befolkningen i en nu sedan länge politiskt obetydande provinsstad. Men för Julianus var det en hjertats angelägenhet att finna sina

handlingar gillade utaf den bättre delen af folket, och för honom, som var Hellen till sin natur och svärmade för den hellenska forntidens idealer, var Athen ännu den vigtigaste staden i hans rike, emedan det var de lysande minnenas stad, den gamla lärans och filosofiens bålverk.

Sedan det kejserliga brefvet blifvit föredraget, uppsteg prokonsuln af Akaja och föreläste den nya regentens första edikt, anländt samtidigt med underrättelsen om hans hyllning i Konstantinopel, hvilket förkunnade allmän religionsfrihet såsom den grundsats, regeringen antagit och folket borde följa. Derefter uppträdde Krysanteus och, sedan han talat, flera andra filosofer och rhetorer, hvilka med hänförelse uttalade de förhoppningar om en ny och lyckligare tidsålder, som bebådades af Juliani thronbestigning, samt uppmanade folket att genom samma dygder, som prydde deras fäder, förtjena den och göra den varaktig.

Sedan man derefter öfverenskommit om de festligheter, med hvilka regeringsförändringen skulle firas, upplöstes folkförsamlingen. Jublet och hänförelsen fortplantades genom staden af de högtidsklädda skaror, som drogo ned ifrån Pnyx.

Ediktet om den fria religionsutöfningen innehöll emellertid en punkt, hvilken måste synas åtminstone de fanatiske bland Kristianerna såsom ett tvång. Ediktet förbjöd begagnandet af orden kättare och afgudadyrkare, samt förordnade tillika, att de, som vågade begå någon våldsamhet af hvad slag som helst mot olika tänkande, skulle straffas såsom gemena förbrytare. Den gamla lärans bekännare erhöllo tillstånd eller rättare befallning att öppna alla sina tempel; de tryckande pålagor och tvångslagar, som Konstantii tyranniska nit och hans gunstlingars girighet underkastat dem, förklarades upphäfda. Alla genom Konstantius landsförvista eller afsatta biskopar och prester fingo tillstånd att återvända och med sina församlingars medgifvande återtaga sina embeten.

Några dagar derefter begåfvo sig på Juliani inbjudning Krysanteus och hans dotter till Konstantinopel. Prokonsuln af Akaja beledsagade dem. Samma dag, på hvilken de anlände till det nya Roma, mönstrade kejsaren de österländska legioner, som blifvit samlade derstädes. Dessa soldater bestodo till största delen af Kristianer. Det var med deras vapen Konstantius hade ämnat omintetgöra den gamla lärans sista sjelfräddningsförsök. Nu fingo Juliani athenska gäster bevittna ett skådespel af eget slag. Julianus hade uppstigit på en präktig tron, omgifven om Roms och republikens fornåldriga attributer. I grannskapet af thronen stodo tvenne åt gudarne helgade altaren, på hvilka offerlågorna voro tända. Soldaterna voro anbefallda, såvida de funno det förenligt med sin öfvertygelse, att under defileringen offra några rökelsekorn på dessa altaren. De flesta gjorde det; de voro endast få, som afhöllo sig derifrån, ehuru detta offer var likbetydande med en offentlig öfvergång till den gamla läran. De galliska legionerna hade redan förut afsvurit korsets fana och upprest de gamla baneren, på hvilka stod tecknadt: Romerska Senaten och Folket. De kejserlige embetsmännen följde i massa legionernas exempel. Det var ett skådespel, som å ena sidan måste glädja den gamla lärans upplyste vänner, men å andra sidan måste uppfylla dem med förtviflan om menniskonaturen och afsky för tidens uselhet. Kristendomen syntes vilja vika utan våld. Det var som om menniskoslägtet burit en mask, som det plötsligt afkastade. De i sin tro beständige drogo sig undan i ensligheten, och solen sken på en svärmande massa, i hvilken de, som fasthöllo sina fäders lära af religiös öfvertygelse eller af omtanka för den hotade kulturen, för det menskliga förnuftets rätt och för den med henne förenade skuggan af den gamla republikanska friheten, försvunno i mängden af de lycksökare, som omfattat henne för att vinna kejsarens ynnest och enskilda fördelar.

Men dessa affall i massa, hvad voro de annat än frukten af det villfarande, om ock välmenta nit eller de hersklystna afsigter, som köpt åt kristna namnet proselyter medelst timliga fördelar, embeten och penningar? Ifrån att vara en andlig gemenskap, egnad att genom den i henne verkande andens kraft småningom genomtränga och tillegna sig menskligheten, hade den kristna församlingen blifvit en kyrka, som, medan Kristendomens ande, oberoende af henne och i trots af henne, fortplantade sitt inre lif i några obemärktas ödmjuka hjertan, upphäfde sig till domare öfver själar och samveten, tillskansade sig

värdigheter och privilegier, formulerade sina lärosatser på prestmötena, med begärlighet uppsög all vidskepelse, som fanns hos folket, för att omarbeta och vidare utveckla den, köpte de verldsliga tyrannernas bifall med sina läror om en kejserlig envåldsmagt och ett folkets slafveri af Gudi, sökte släcka förnuftets ljus och förföljde de olika troende med ett rasari, som öfvergick allt hvad man hitintills kunnat tilltro menniskonaturen.

Legionernas affall var ej det enda, för kristna kyrkan förnedrande skådespel, som Krysanteus och Hermione bevistade i Konstantinopel. Julianus hade inbjudit till sitt palats de förnämste ledarne af de olika kristna partier, som funnos i hufvudstaden och dess omgifning, för att öfvertala dem till enighet eller åtminstone beveka dem att lefva i fred och försonlighet med hvarandra. Samlingen var talrik och bestod af prester, tillhörande det nyss herrskande homoiusianska partiet, prester tillhörande de nyss med eld och svärd förföljda sins emellan lika fiendtliga homousianska, novatianska och de öfriga bekännelserna. Om det var en biafsigt af Julianus att få förlusta sig och sina gäster med åsynen af de kristna presternas förderf och hatfullhet, så vann han fullkomligt sitt mål. Närvaron af det kejserliga majestätet kunde lika litet, som blygseln för ett ovärdigt uppförande inför hedniska filosofers ögon, hålla ordningen vid magt. Mötets medlemmar öfverskreko hvarandra, oqvädade hvarandra med de gröfsta skymford, anklagade hvarandra för de gräsligaste brott. Julianus ropade flera gånger förgäfves:

– Hören mig då, J kristianske prester! Våra fiender, Germaniens barbarer, Frankerna och Allemannerna hafva ju hört mig!

Julianus och Krysanteus hada dagliga förtroliga sammankomster, på hvilka de öfverlade om bästa sättet att reformera den gamla läran, bringa henne i öfverensstämmelse med tidens behof och till klarhet i henne utveckla de grundsatser, af hvilka begge hoppades åstadkomma en menniskoslägtels förbättring. Att dessa grundsatser redan funnos i henne och att de voro tillfyllestgörande för menniskans lycka, derom voro de begge öfvertygade. Julianus, som vid sin thronbestigning hade vägrat att emottaga titeln dominus eller envåldsherrskare och som redan börjat omgifva magten med alla den fordna frihetens symboler, drömde om den romerska republikens återställande och hoppades att genom ändamålsenlig uppfostran af det uppväxande slägtet kunna åstadkomma inom romerska verlden, hvad Moses med den fyratioåriga vandringen i öknen ville åstadkomma inom Israel: den slafviska andans förträngande af ett fritt, friskt och ädelt folkmedvetande. Krysanteus delade hans hänförelse. De uppgjorde, till vinnande af detta mål, planer, hvilkas djerfhet och genomgripande syftning borde beröfvat dem hvarje utsigt på deras förverkligande, om ej begge förlitat sig på Himmelens bistånd deras afsigters renhet och den oerhörda magt, som hvilade i händerna på en romersk imperator. Julianus var endast trettio år gammal, full af kraft, klokhet, snille och entusiasm. Hvad skulle icke Krysanteus kunnat vänta af honom?

Att begagna våldsamma medel, derifrån afstodo de både af grundsats och klokhet. De händelser, midti hvilka de lefde, hade lärt Julianus, att det verldsliga svärdet lika litet kan utrota villfarelsen som sanningen. Han ville måhända äfven framställa för verlden ett exempel på mildhet och humanitet, utöfvade af den gamla lärans bekännare, vid sidan af de rysliga grymheter, till hvilka Kristianerna under sitt väldes dagar hade gjort sig skyldiga.

Julianus hade beslutat att för alla romerska rikets provinser utse representanter af sin myndighet, hvilka genom lärans reformering och ungdomens uppfostran skulle medverka till det stora mål, han åsyftade. Han valde i samråd med Krysanteus de prester och filosofer, som för dessa platser syntes lämpligast. Krysanteus sjelf fick befallning att verka i Akaja, och han emottog med glädje detta förtroende. Då han återvände till Athen, medförde han till dess myndigheter ett kejserligt edikt, hvilket samtidigt spriddes i rikets öfriga provinser. I detta edikt uttalade Julianus till en början sina reformatoriska planer i afseende på den gamla lärans presterskap. Han påbjöd, att i hvarje stad presterna skulle, utan afseende på stånd eller förmögenhet, väljas bland sådane medborgare, som utmärkt sig framför de öfriga genom vishet och menniskokärlek.

Deras heliga förrättningar kräfva en både kroppslig och andlig renhet, och då de lemna templen, för att återtaga det vanliga lifvets bestyr, böra de bemöda sig att äfven i statsborgerliga dygder föregå sina medborgare med exempel. Prestens studier böra öfverensstämma med hans kall. Känner han sig dragen till Epikureernas eller tviflarnes grundsatser, bör han nedlägga sitt embete; i annat fall bör han desto flitigare studera Pythagoras', Platos och Stoikernas filosofi, emedan dessa lära, att verlden styres af en himmelsk försyn, som är källan till hvarje timlig välsignelse och bereder menniskosjälen ett kommande tillstånd af straff och belöning. Ediktet befallde, att prester, som befunnes ovärdige sitt kall, skulle omedelbart afsättas.

I samma edikt förklarade Julianus vidare, att han ville betaga Kristianerna den ära, de förvärfvat, såsom deder hade organiserat barmhertighet och välgörenhet i stort. Serskildt påminde han Athenarne, att deras fäder varit de första, som inrättat allmänna sjuk- och försörjningshus för fattiga, och han uppmanade dem att återupplifva detta deras fäders bruk i enlighet med tidens behof.

Slutligen anbefallde han, att de allegoriska förklaringar, som filosoferna gjort af de gamla gudasagorna, skulle samlas och begagnas såsom allmän skolbok vid ungdomens undervisning, och att invigningen i de eleusinske religionshemligheterna skulle kostnadsfritt stå öppen för fattiga medborgare och för slafvar.

Till förfallna tempels återuppbyggande och nyas uppförande i de helleniska städerna anslog Julianus stora penningsummor. Han befallde tillika, att Kristianerna på egen bekostnad skulle återuppbygga eller laga sådana tempel, som de förstört eller skadat för den gamla lärans anhängare.

Judarne, som under den föregående regeringen blifvit beröfvade sina privilegier och på mångahanda sätt förföljda, voro ej blott inbegripna i det allmänna religionsfrihetsediktet, utan Julianus tog dem serskildt under sitt beskydd, gaf dem tillstånd att återvända till Jerusalem och beslöt att med penningar ur romerska statskassan återuppföra Jerusalems tempel i hela dess fordna herrlighet.

Sedan han ordnat rikets förvaltning och betryggat dess lugn mot religionspartiernas inbördes hat, lemnade han Konstantinopel, för att draga i härnad mot romerska rikets gamle fiende Persien, som under hans företrädares regering härjat och eröfrat de romerska gränsländerna.

– – – – – – – – – – – – –

På återresan från Konstantinopel besökte Krysanteus med sin dotter det gamla orakeltemplet i Delfi. Det var Juliani afsigt, att detta tempel skulle återfå sin fordna prakt och den pythiska orakeltjensten återställas; han hade åt Krysanteus anförtrott utförandet af denna plan. Vintern hade nu beröfvat den åldriga, åt Apollon helgade lunden dess kronor och bäddat drifvor i dalen. Krysanteus och Hermione funno templet öde. Dess siste prest, den gamle Herakleon, hvars hus Krysanteus och hans dotter en gång gästat, var död; hans tjenarinna hade flyttat till den närbelägna staden. När Krysanteus och Hermione lemnade templet – den sistnämnda fördjupad i minnena från den natt, hon der upplefvat – varseblefvo de en man, som långsamt steg uppför den ena af dalens branta väggar och försvann bakom en klippa. Han bar hjelm på hufvudet, svärd vid sidan, men var för öfrigt, i trots af den stränga kölden, endast skyld af ett djurskinn kring medjan. Anländ till staden, erfor Krysanteus derstädes, att det röfvarband, som innästlat sig i Parnassens klyftor, ännu fortfor att grassera i omgifningen; mannen de sett tillhörde utan tvifvel detsamma.

Stadsboarne trodde sig veta, att fridstörarne tillhörde den kristna sekt, som kallades Donatister, mot hvilka Konstantius anbefallt ett ordentligt utrotningskrig, och hvilka under mångåriga förföljelser slutligen hade urartat till en ytterlig grad af vildhet. Flyktande från sina nedbrända byar till ödemarker eller otillgängliga bergstrakter, hade de der organiserat sig till röfvarband, som oroade de afrikanska provinserna och äfven andra nejder på andra sidan Medelhafvet, till hvilka spridda hopar lyckats komma undan.

Hvad beträffade Donatisterna, som oroade trakten kring Delfi, hade desse från början endast utgjort ett

obetydligt antal, men småningom blifvit förstärkta med förrymda slafvar och soldater, samt missdådare af hvarjehanda slag. Ja, icke nog härmed.

Bland de ensligt boende herdarne och åkerbrukarne i de parnassiska dälderna hade de vunnit många proselyter för sin religiösa öfvertygelse, och dessa med sina familjer hade icke tvekat att lemna lugnet och torftigheten i sina hyddor, för att med trosförvandterna dela deras vilda lefnadssätt.

Krysanteus beslöt att uppsöka de på Parnassen huserande Donatisterna. Stadsboarne afrådde honom från detta vådliga företag, men han stod fast i sitt beslut. Hermione ville åtfölja honom; han gaf henne sitt bifall dertill. Beledsagade af vägvisare, som kände bergstrakten, och utrustade med allt, som kunde underlätta en utflygt i densamma, begåfvo de sig ditin. Det dröjde icke länge, innan de påträffades och anhöllos af några i lumpor klädda, men välbeväpnade karlar, som, förvånade öfver deras djerfhet och framför allt af åsynen utaf den unga flickan, nalkats dem, icke för att plundra, utan för att fråga dem om deras ärende och afsigten med deras resa.

Krysanteus berättade dem, hvad de hitintills icke vetat, att kejsar Konstantius hade aflidit, och att magten öfvergått i händerna på Julianus, en man tillgifven ingen af de kristna bekännelserna utan den gamla läran, samt att han, Krysanteus, uppsökte dem i kejsarens namn, för att meddela Donatisterna underrättelse om den allmänna religionsfördragsamhet och fria religionsutöfning, som blifvit påbjuden i romerska rikets alla provinser. De beväpnade männerna lyssnade misstroget till Krysanteus’ ord, men villforo hans begäran att blifva visad till bandets stamhåll, der han kunde få tala med dess församlade medlemmar.

Donatisterna hade valt sitt tillhåll i en svårtillgänglig, mot stormarne skyddad bergsklyfta, hvars söndersplittrade väggar erbjödo dem naturliga bostäder, dem de, så långt sig göra låtit, hade förbättrat med sammanfogade trädstammar. I dessa usla boningar, otillräckliga värn mot vinterkölden och snöyran, dvaldes omkring tvåhundra menniskor, bland hvilka äfven några qvinnor och barn. Den lilla karavanens ankomst väckte stor förvåning och samlade folket omkring sig. De halfnakna männerna, de i trasor höljda qvinnorna och barnen buro alla pregeln af vildhet och grufliga försakelser. Det enda, som de egde i öfverflöd, voro vapen, och dessa af mångfaldigaste slag, från den spikbeslagna klubban, – alla Donatisters fruktansvärda älsklingsvapen, hvilket de sjelfva gifvit namnen Gideon eller Israeliten – till de hjelmar, spjut, svärd och sköldar, hvilka de hemfört som segerbyte efter slagna legionärer.

Krysanteus upprepade, att han kom i den nye kejsarens namn, för att förkunna dem tillgift för hvad de förbrutit mot den lagliga ordningen, samt skydd för deras personer och religiösa öfvertygelse, ifall de ville återvända i samhällets sköte. För att underlätta denna återgång, tillförsäkrade han dem upplåtandet af en tillräcklig jordsträcka i sydligaste delen af Attika, der enligt kejsarens anordning bostäder äfven blifvit beviljade åt många af deras i religionen liktänkande, men fredligare sinnade bröder, Novatianerna.

Intilldess att förberedelserna till denna bosättning blifvit träffade, lofvade Krysanteus, att deras menighet skulle på provinsens bekostnad förses med allt hvad den behöfde till lifvets nödtorftiga underhåll och förbättring af deras bristfälliga bostäder, emot den högtidliga försäkran från deras sida, att de icke vidare skulle oroa nejden med ströftåg.

Efter en lång öfverläggning mellan Donatisternas prester och äldste tillkännagåfvo de, att de lyssnat till kejsarens anbud och tacksamt emottoge detsamma. Dock ville de ännu icke gifva något bindande löfte, innan de erfarit, huru verlden utanför deras berg i sjelfva verket hade gestaltat sig. För detta ändamål hade en af deras äldste erbjudit sig att åtfölja Krysanteus, för att sedan återvända till de sina och meddelat dem sin erfarenhet. Krysanteus gaf detta förslag sitt bifall och återvände till Delfi, beledsagad af Donatisternas ombud, en trasig, långskäggig, vildt blickande gubbe.

Af Delfis innevånare emottogs underrättelsen om den lyckade underhandlingen med glädjebetygelser, ty

Donatisterna hade varit dem ett svårt plågoris. Deras gesandt återvände snart till sina berg, för att bekräfta sanningen af Krysanteus' utsagor. Innan denne återvände till Athen, hade han med Delfis myndigheter träffat öfverenskommelse om tillförsel af proviant och annat nödvändigt till Donatisterna, och trenne af deras äldste åtföljde honom på resan till Athen, för att sjelfva lägga hand vid förberedelserna till den nya bosättningen.

I Athen blefvo Krysanteus och hans dotter emottagna med jubel och festligheter af stadens befolkning. Annæus Domitius, som, efter att hafva rönt flera prof på kejsarens ynnest (ehuru konsulatet visserligen uteblef) ilat tillbaka till Athen, hade på en allmän folkförsamling föreslagit och utan motstånd genomdrifvit, att en bildstod skulle uppresas åt kejsarens vän och lärare, Athens förste medborgare.

Krysanteus sammankallade folkförsamlingen och meddelade henne kejsarens reformatoriska afsigter. De hänförde medborgarne lofvade att af alla krafter samverka till uppnående af det stora gemensamma målet. Den gamla lärans presterskap rensades, och de utmärktaste medborgare täflade att intaga de härigenom uppkomna lediga platserna; offertjensterna inrättades med förnyad prakt, skolor organiserades för alla klassers barn, barmhertighetsstiftelser bildades, det stora flertalet bemödade sig att återgå till en enklare och strängare lefnadsordning, sjelfva ungdomen syntes lifvad af en sedligare anda, den öfvergaf med några få undantag sina yppiga och bullrande nöjen, och skyndade till gymnasiernas härdande lekar och filosofernas lärosalar, som uppfylldes af vettgiriga ynglingar. Allt syntes bebåda att en ny och bättre tid var kommen.

Andra Boken.

FÖRSTA KAPITLET.

Ett år derefter.

– Alexander, sade Karmides till sin unge kammarslaf, – jag reser bort och torde icke återkomma så snart. När vet jag icke sjelf. Om derför juden Baruk infinner sig i morgon, för att föra dig bort, så bryt detta bref och visa honom detsamma.

Alexander såg förundrad ut, ty hans herre hade under dagens lopp icke nämnt ett ord om någon resa, ej heller voro några förberedelser för en sådan träffade. Men än mer än han blef förundrad förskräcktes han af den oförmodade utsigten, att Baruk skulle komma och föra honom bort. Hvad betydde detta? Hade hans herre, som hitintills visat sig så god mot Alexander och belåten med hans tjenster, nu plötsligt ledsnat vid honom och försålt honom till Baruk, den rike slafhandlaren, som med sina fartyg utförde slafvar till alla delar af jorden, ja äfven till barbarerna, der, såsom man trodde, deras öde var att slagtas på blodtörstiga gudars altaren.

– Du ser ledsen ut, min gosse. Var icke rädd, du! Gif mig en bägare vin och gå sedan att sofva!

– Herre, frågade Alexander med försagd röst, – har du sålt mig till Baruk?

– Huru kan du komma på ett sådant infall? Nåväl, för att lugna dig, må du då veta, att brefvet, jag räckte dig, är ditt frihetsbref. Du är fri, min gosse, fri som fågeln under himmelen. Du är icke slaf längre. Begriper du mig?

Alexanders ansigte ljusnade plötsligt.

– Fri? O, hvad säger du? Skulle detta vara mitt frihetsbref? utbrast han, i det han vände och betraktade

brefvet. – Är det möjligt?

– Det är fullkomligt visst.

Alexander föll på knä för Karmides, fattade hans hand och kysste den.

– Det är bra, sade Karmides och drog sin hand tillbaka. Men du glömmer bägaren. Skynda dig!

– Fri! upprepade slafgossen med förtjusning. – Men hvarmed har jag förtjent denna godhet? O, min herre, huru skall jag vedergälla dig ...

– Bägaren! Skynda dig! ropade Karmides.

Alexander hade svårt att hämma utbrottet af sin tacksamhetskänsla. Men på en förnyad vink af Karmides ilade han ut, för att straxt derefter återvända med den fyllda bägaren i hand.

Karmides tömde den.

Alexander frågade tvekande;

– Får jag icke följa dig på din resa?

– Nej, det är onödigt. Jag behöfver dig icke.

– Hvarthän begifver du dig?

– Ingen nyfikenhet! Gå din väg!

– Men fastän jag är fri, tillåter du mig väl att stanna i ditt hus och vara din tjenare? vågade Alexander tillägga, i det hans tillgifvenhet och hans fruktan att blifva aflägsnad afspeglades i hans ansigte.

– Lemna mig i ro för dina frågor!... Dock, fortfor Karmides, sedan han varseblifvit Alexanders bedröfvade utseende, – stanna, jag vill säga dig något. Omständigheterna bjuda, att vi måste skiljas, min vän. I morgon är Baruk egare till detta landthus. Jag reser i natt från Athen, och det kan hända, att du icke mer får återse din fordne herre. Det var för den skull jag gaf dig friheten. Det blir nu din egen uppgift, huru du skall begagna din frihet, för att slå dig fram igenom verlden. Följ din natur och fatta lyckan, när du kan, i lockarne! Se der mitt råd, lätt att gifva, svårare till sin sednare del att följa. Men deruti består just lefnadskonsten, Alexander. Jag har märkt, att du är vettgirig, att du hänger öfver mina böcker, att det finnes en grammatikus uti dig, om än icke en filosof. Gå i morgon till Krysanteus' hus. Begär att få tala med hans dotter Hermione. Säg henne, att du varit Karmides' kammarslaf, men att du nu saknar både boja och bröd. Du kan skrifva. Bed Hermione utverka dig en plats bland hennes faders bok-afskrifvare. Ditt ansigte är hos sådana menniskor, som Krysanteus och Hermione, ett anbefallningsbref; de skola icke neka din begäran, utan snarare fägna sig åt densamma. Krysanteus skall förelägga dig något verk, som, medan du afskrifver det, kan inviga dig i hans vetenskap, ifall du tänker, medan du skrifver. Han skall ordna det så, att du kan bilda din själ genom samma arbete, hvarmed du förtjenar ditt bröd. Och märker han, att du begagnat dig af detta tillfälle, så skall han från afskrifvare göra dig till sin lärjunge, föra dig ut till Akademia och gifva dig en plats bland patricier och söner af romerska senatorer. Dermed är ju din lycka gjord, Alexander. Du blir, hvad kejsar Julianus är, en lärjunge af Krysanteus. Du blir knäkamrat med kejsaren, min gosse, och du blir filosof, full af moln och idéer, af dimmor och begrepp. Nu har jag icke mer att säga dig, om icke det, att du frambär min kappa och tänder lampan i bokrummet. Fy, inga tårar, Alexander! Du blir ful, när du gråter. Gå din väg!

En stund efter att Alexander hade aflägsnat sig, gick Karmides till det lilla bokrum, som var beläget invid

hans sängkammare. Hans ansigte var blekt och hade stämpeln af dyster beslutsamhet. Sedan han funnit den rulle, efter hvilken han sökt, flyttade han lampan till en soffa, lade sig på densamma, öppnade boken, men glömde att läsa och försjönk i sina egna tankar.

– Dock, jag måste skrifva till henne ... endast några rader ... för att rättfärdiga mig ... befria mig från hvarje ytterligare tanke på henne.

Han steg upp igen, lemnade boken och satte sig att skrifva:

„Karmides helsar Rakel för sista gången. Jag tog det steg, hvartill min plikt emot dig uppmanade mig, och af hvilket vi begge hoppades en fastare anknytning af de band, som förenat oss. Du vet nu utan tvifvel, att jag gjorde det förgäfves. När jag i dag hos din fader anhöll om din hand, blef han förstummad både af harm och förvåning. Du, hedningen, du den lättsinnige, liderlige, utarmade Karmides! Det var hans svar. Jag behöfde ingen utläggning af detsamma; jag behöfde endast se den blick, hvarmed han beledsagade det. Tyvärr, min Rakel, har din fader alldeles rätt. Oss emellan är en skiljemur, som ej kan öfverstigas. Må ödet städse vara dig vänligt! Hvad mig angår, så har jag varit vis nog att göra mig utledsen på samma gång som utarmad. Hvad bekymrar det mig, att jag icke har ett guldmynt, för att köpa ett nöje, då jag ej ens vill hafva alla verldens nöjen till skänks? Lifvet är mig en utpressad orange, hvars skal jag kastar bort. Jag går till ett land, der man lika litet besväras af glädje som af smärta, lika litet af fruktan som förhoppningar, förmodligen icke heller af tankar. Men kan man tänka der och minnas det förflutna, så torde det hända att jag någon gång vill blanda det gudomliga lugnet, som njutes der, med en tanke på dig.“

– Godt, tänkte Karmides, nu är den saken affärdad. – Hvad har jag kunnat göra mer för den arma flickan än hvad jag gjort? Har jag icke, blott för att lyckliggöra henne med en säll illusion, hycklat för henne en passion, som längesedan slocknat? Det var en olycklig stund, då jag förvillades af hennes mörka ögon. Hon har gjort mig mer bryderi än alla andra qvinnor tillsammans. Hennes ömhet, hennes svartsjuka, hennes fruktan för framtiden, hennes olyckliga känslighet, som iklädt sig tusen gestalter för att plåga mig, allt detta har jag burit med ett tålamod utan like.

Hon älskar mig! I denna stund gör det mig godt att hvila vid denna tanke. Afven Alexanders tårar behagade mig. Jag är då verkligen älskad af tvenne menniskor! Min bortgång skall således förorsaka smärta hos tvenne varelser! En tröst för menniskonaturen!

Att försvinna ur verlden och efterlemna ett tomt intet af känslor, det är i sanning en afskyvärd tanke. Det tomma intet framför mig och bakom mig, och mellan dessa svalg en ohygglig dödsryckning! Nej nej, åtminstone något bakom mig!

Jag hoppades en tid att med Rakel vinna en vacker andel af hennes faders rikedomar. Hvad hade då skett? Jag hade rest till Bajæ, för att med hafssältan återställa mina lifsandar. Jag hade åter börjat njuta – en liten tid och mer af vana än af ungdomslust – hade derefter hemfallit åt läkaren och besvurit honom odödliggöra en usel tillvaro.

Epikuros’ lära är den uslaste, som en menniskohjerna frambragt. Jag afskyr denna fega lära att njuta måttligt, för att njuta länge. De söka nöjet, men gå att uppblanda det med en stadigvarande fruktan för öfverdriften och dess följder – och derför finna de icke hvad de söka. De blanda Gudarnes vin med menniskonaturens uslaste drägg, som är feghet. En sådan blandning var mig vämjelig. Jag sökte njutningen oblandad och gick min bana utan att se till höger eller venster.

Andra akten af lifvet är herrlig. Den första är intetsägande, den tredje tråkig, den fjerde neslig. Jag har alltid afskytt ålderdomen. Författarens snille röjer sig deri, att femte och sista akten kan inskjutas i stycket hvarhelst man behagar. –

Dessa reflexioner återförde Karmides' tankar till boken, som han öppnat. Det var en betraktelse öfver döden. På sådane böcker var den helleniska litteraturen ganska rik. Tröstegrunder mot döden utgjorde för filosoferna af vissa skolor en vigtig afdelning af deras morallära.

Såsom en resande anstår, ville Karmides i förväg orientera sig något i det land, dit han beslutat att anträda färden.

Författaren uppkastade först den fråga, om det för menniskans lycka är bättre att omsorgsfullt undfly hvarje tanke på döden eller i tid vänja sig vid densamma, för att icke gripas af fasa och förlora sin själs jemvigt, när den oundviklige nalkas. Han kallade döden med de mildaste smeknamn – en ljuf drömlös slummer, sömnens broder, ett återvändande i moder Jordens sköte, en af den goda Naturen sjelf föranstaltad upplösning af vår kropp och dess beståndsdelars blandning med vänliga elementer – och han förundrade sig deröfver, att mången hade föredragit det förra medlet framför det sednare. Det lugn, de derigenom hoppas vinna, hotas ju hvarje ögonblick, ty naturen öppnar för våra ögon grafvar i tusental, varelser med lif och känsla omkomma hvarje ögonblick oräkneliga. Hvilken förskräcklig ångest måste ej gripa den, som till och med i sitt friska tillstånd, med oförsvagade nerver ej lärde fördraga tanken på döden, när han slutligen angripes af en sjukdom, när denna sjukdom gör framsteg, när läkaren tvekar, när läkaren slutligen öfverger honom! Endast fega och tanklösa menniskor kunna för den skull välja ett medel, så otillförlitligt och farligt, till sitt lugns bevarande. Dock medgaf författaren, att äfven för jordens ädlaste och tappraste nationer, Hellenerna och Romarne, var döden ett skräckord, af lagen förbjudet att nämnas vid offerhögtidligheterna och andra festliga sammankomster, af anständigheten utvisadt från enskilda sällskapskretsar.

Detta, fortfor författaren, visar hvilka djupa rötter afskyn för döden likväl eger i menniskonaturen. Denna afsky måste öfvervinnas, såvida icke själens lugn och klarhet skall störas af de alldagligaste händelser. För den skull öfverensstämde förf. med alla helleniska filosofer deruti, att en menniska, som älskar sitt lugn, bör så tidigt som möjligt vänja sig vid dödstanken och undersöka hvad döden egentligen är. Han påminde om Epukuros, som under en plågsam sjukdom och nära sin upplösning, skref till sin vän, att hans själs glädje motväger kroppens plågor, och att hans sista dag äfven är hans lyckligaste. Mången hemtar i tron på själens odödlighet och fröjder i ett kommande lif ett mod, som icke låter nedslå sig. Förf. ansåg dock ovärdigt för den vise att hemta styrka från något, som möjligen är en villa. Man bör finna styrka i sig sjelf. Är det icke, frågade han, tillräckligt tröstande, att hafva lefvat och i sin lefnad hafva uträttat något nyttigt, och att med denna lugna återblick på det förflutna förmäla den lyckliggörande föreställningen att förenas med jorden, som alstrar och närer allt godt och skönt, att genom sin kropps upplösning ännu efter döden blifva nyttig för de likar, som man i lifstiden älskat?

Författaren uppräknade och skildrade derefter en mängd af de fall, som kunna göra menniskan, i trots af hennes inplantade afsky för döden, likgiltig mot honom, ja, fientlig mot sitt eget lif. Bland dessa uteglömde han icke de vällustingar, som tömt fröjdernas bägare ända till dräggen. De siste i denna kategori, han skildrade, voro de, som just af fruktan för döden rusat i hans armar och föredragit förintelsen framför att plågas af tanken på densamma.

Denna skildring var gjord med en virtuositet och en styrka, som kunde komma håren att resa sig på läsarens hufvud och förflytta honom till samma kategori som de beskrifna.

Författaren uppehöll sig länge vid föreställningen om förintelsen. Hans iakttagelser öfverensstämde med Plutarkos' åsigt derutinnan, att fruktan för döden hos de flesta menniskor uppstår icke så mycket genom tanken på de kroppsplågor, som beledsaga dödskampen, ej heller genom Tartarens eller helvetets skräckbilder och föreställningen om eviga qval, utan just genom tanken på förintelsen. „Må mina händer och fötter förlamas, må bölder betäcka min kropp, må mina qval komma tänderna att hacka och gnissla; blott lifvet återstår mig, är jag nöjd, om ock jag hängde naglad vid korset,“ säger Mæcenas. Och många

menniskor tänka som han. Menniskoanden, likasom hela naturen, fasar för det tomma. Han kan förlika sig med, ja till och med eftersträfva ett tillstånd af oföränderlighet, af oafbruten hvila, otillgänglig för sorg och glädje, hopp och fruktan; men ett sådant tillstånd är ännu icke förintelse. Det kläder sig i skepnaden af en ljuf, drömlös sömn, som i sitt djup eger möjligheten af återuppvaknande och under den domnade ytan förlägger en känsla af behaglig hvila. Men der hvarje möjlighet till en förändring är borta tillika med det, som icke skulle vara mägtigt af förändring, der icke ens ett tillstånd gifves, fantasien neddyker i en gränslös tomhet, fåfängt famlande i evigt mörker efter några atomer, hvarmed den kunde forma sig en bild af det obegripliga, der gapar förintelsen.

Karmides kastade boken ifrån sig och steg upp. Hans själslif hade under den förflutna tiden varit som en mekanism, drifven af yttre impulser; han var förslappad, ruinerad, förhoppningslös, det var allt hvad han kände om sig sjelf, och han ville icke lefva, emedan den framtid, som väntade honom, blefve tom på allt, utom nöd och förakt. Att nedsjunka till samhällsdräggen, sedan han lyst i yppiga kretsar och varit en stjerna bland den njutningslystna ungdomen, att kringsmyga i en trasig mantel, ett mål för löje eller medlidande af dem, på hvilka han bortslösat sin förmögenhet, att följd af föraktet vandra en förtidig bräcklighet, en neslig ålderdom till möte, detta hade målat sig med förskräckliga färger för hans inbillning. Han kunde undgå detta öde genom en frivillig död. En sådan hade han länge emotsett såsom slutet på sin bana, den ingick i hans filosofi, och han hade icke funnit någon svårighet att försona sig med tanken på densamma. Den hade tvärtom förekommit honom såsom en passande scen i sista akten af lifvets komedi, förhöjande effekten af det hela. Att slockna midt i styrkan af sin glans, att lemna verlden, medan han ännu bländade henne och syntes henne afundsvärd och lycklig, att ungdomlig, vacker, frisk och föremål för qvinnors ömhet slita sig ur nöjets famn och ila i grafvens, det vore ju den enda död, som kunde anstå en Karmides!

Vidare hade Karmides icke reflekterat öfver döden. Han emotsåg den som en nödvändighet och ville begagna till och med denna nödvändighet på ett sätt, som smickrade hans högmod. Dock, när stunden för hans ruin nalkades, och hans timliga välfärd hotade som en lutande byggnad att sammanstörta öfver honom, hade han från dag till dag uppskjutit sitt beslut. Nu var dock den sista dagen inne. Öfverlefde han äfven den, så hade han äfven öfverleft sig sjelf, och döden, fördröjd med några timmar, skulle blifva lika neslig, som om den väntade honom efter en lång bana af förakt och elände.

Han hade för den skull i en kall och lugn sinnesstämning beslutat, att den nu instundande natten skulle blifva den sista.

Men i detta ögonblick, när han kastade boken ifrån sig, kände han hvad hon hitintills icke kännt – tvekan, ja, förskräckelse. Menniskonaturens fasa för förintelsen, så kraftigt och psykologiskt riktigt skildrad i den okände författarens arbete, hade plötsligt gripit äfven honom.

Han gick några slag öfver golfvet, fåfängt kämpande mot den rysning, som genomilade hans lemmar. Derefter lemnade han rummet, kastade manteln öfver sig och skyndade ut, för att i den fria naturen samla sina tankar.

Han var i detta ögonblick den uslaste af varelser. Han såg i sjelfmordet sin enda räddning och förskräcktes likväl i sista stunden för sin räddare.

Tankar, svarta och förvirrade, hvälfde i hans hjerna. Han var icke i stånd att beherrska och ordna dem, för att med lugn reflektera öfver sin belägenhet och med förståndsgrunder bekämpa sjelfbevarelseinstinktens ansträngningar.

I detta tillstånd vandrade han framåt, utan att se, hvar han befann sig. Först i grannskapet af staden fick han öga för sin omgifning. Han såg Dubbelporten framför sig och hörde från gatan Kerameikos sorlet af talrika promenerande, som njöto af den svala, stjernklara nattens klarhet.

Han stannade, ty i denna sinnesstämning fördrog han icke att se eller blifva sedd af menniskor. Bakom honom, i grannskapet låg begrafningsplatsen. Han vände om och gick dit.

I porten till begrafningsplatsen hejdades han af tvenne mötande personer. Som han passerade förbi, lade den ene af dem sin hand på hans arm och uttalade hans namn.

Obehagligt öfverraskad, stannade Karmides, mönstrade mannen och igenkände Petros, Homoiusianernas biskop.

– Clemens, sade denne till ynglingen, som åtföljde honom, – gå före mig till staden. Jag skall snart vara efter dig hemma.

Biskopen och föreläsaren kommo från pelarfältet, sedan de till Simon helgonet burit hans aftonmåltid. Simon hade efter sin återuppväckelse ånyo bestigit pelaren och lefde nu sitt sedvanliga lif, om möjligt ännu mer beskådad och beundrad än fordom.

– Hvad kan du hafva att säga mig? frågade Karmides otåligt. – Mycket, svarade Petros, – om du blott har tid att höra mig.

– Det är just hvad jag icke har ...

– Nåväl, man kan säga mycket på få minuter. Hvarthän ämnar du dig? Jag kan följa dig och under vägen meddela dig hvad jag vill säga.

– Vill du icke uppskjuta detta samtal till en annan gång?

– Nej, det kunde då vara för sent ...

– Deri har du rätt. Nåväl, det är mig likgiltigt hvarthän vi gå.

– Låtom oss då välja första bästa plats, der vi ostördt kunna samtala. Vi hafva sådana här i grannskapet.

De satte sig på en bänk, som beskuggades af cypresser.

– Nåväl, hvad har du att säga mig? frågade Karmides.

– Något, som torde förefalla dig besynnerligt och vågadt, svarade Petros. – Vi känna hvarandra så föga, och likväl får du höra, att jag vill inblanda mig i förhållanden, som synas röra mig alls icke och dig ganska nära ...

– Det är godt. Låt endast höra hvad det är.

– Min vän, jag har flera nätter drömt om dig, sist förliden natt, och då så lifligt, att jag i dag känt en oemotståndlig önskan att samtala med dig. Jag skulle uppsökt dig, ifall jag icke träffat dig här. Hvad tror du i allmänhet om drömmar?

– Petros, jag har i afton ingen lust att filosofera. I korthet sagdt: hos mig äro de ingifvelser från magen, hos dig förmodligen från himmelen. Hvad drömde du?

– Jag har trenne nätter efter hvarandra drömt, att du stod vid randen af en afgrund, och att jag räddade dig från att falla i densamma.

– Och det var endast detta du ville berätta mig?

– Nej, jag vill äfven säga dig, att jag tror på vissa slag af drömmar. Det finnes drömmar, som sjelfva bära ett

oemotståndligt vittnesbörd om sin sanning. Jag är i denna stund öfvertygad, att Försynen utsett mig till sitt redskap för att rädda dig ur någon olycka.

Karmides blef uppmärksam. Petros' ord gjorde starkt intryck på honom. Denne fortfor:

– Jag har frågat mig sjelf: hvilken är den olycka, som hotar Karmides? Och huru skall jag kunna rädda honom ur densamma? Det är ju så mycket, som skiljer oss från hvarandra, som nekar mig hans förtroende. Våra banor hafva hitintills aldrig sammanträffat, min åskådning af lifvet är en helt annan än hans, vår verldserfarenhet så himmelsvidt olika. Han skulle icke förstå mig, om jag talade till honom ur djupet af mitt hjerta; han skulle kanske icke ens vilja höra mig. Då jag frågade, hvilken den olycka kan vara, af hvilken Karmides hotas, så fann jag intet annat svar, än detta: hans olycka är det, som han sjelf betraktar som sin lycka, och du skall förgäfves kunna förändra en åsigt, hvilken så att säga är grundad i hans blod, hans ungdom, de gåfvor och företräden, hvarmed naturen utrustat honom, och hvilka inbjuda honom till nöjen, njutningar, sinnesrus. Du förmår här intet, endast tiden kan uträtta något. Den dag skall väl en gång komma, då han med vedervilja stöter njutningens bägare tillbaka, om äfven den räckes honom af den skönaste hand. Han skall då sjelfmant besinna sig. Du kan ännu ingenting uträtta ... Men drömmen återkom. Du var färdig att kasta dig i bråddjupet; du gick icke med slutna ögon till dess rand; du gick med öppna, du såg det, ditt ansigte var mörkt och dystert, såsom det är nu, och likväl, när jag fattade dig i armen, stannade du villigt och jag kunde utan svårighet, föra dig ur farans grannskap. Sådan var min sista dröm.

– Jag, som tror på drömmar, fortfor Petros, – emedan våra heliga böcker gifva mig anledning dertill, och emedan mångfaldig erfarenhet gifver stöd för en sådan tro, jag kände mig af detta öfvertygad såväl derom, att den fara som hotar dig, står omedelbart för dörren och att du sjelf känner hennes tillvaro, som äfven derom, att jag verkligen kan rädda dig, och att du beredvilligt skall skänka mig det förtroende, som för detta ändamål är nödvändigt. Har jag misstagit mig?

– Förmodligen.

– Jag tror det icke. Du är i denna stund olycklig, Karmides ...

– Bah!

– Och du behöfver en hjelpare. Tiden är redan inne, då njutningens bägare äcklar dig ...

– Deruti har du rätt ...

– Nåväl, se der en början till det förtroende, som jag önskar vinna. Jag behöfver knappt veta mer, ty dermed har du sagt, att du står på en vändpunkt af ditt lif, att du vill börja en annan bana, värdigare de herrliga gåfvor, hvarmed Försynen utrustat dig, och som, rätt använda, böra bereda dig en framtid af lycka och ära ...

– Du kommer mig att le ...

– Du tviflar på en sådan framtid och känner likväl vedervilja för det lif, du fört allt hitintills. Men detta är ju förtviflan!

– Och än sedan?

– Du som har ungdomens dårskaper bakom dig och det bästa af lifvet framför dig! Är din helsa förstörd? Din unga natur skall återvinna henne. Är din förmögenhet förstörd? Du skall förvärfva en ny. Eller har din förtviflan en djupare rot? Karmides, det gifves en osviklig läkedom för själen, likasom det gifves en sjukdom, som förer till den verkliga helsan, till det sanna lifvet. O, vore ditt onda af detta slag! Jag skulle taga din hand och föra dig till läkaren. Kanske är det ock så – och jag skulle lyckönska mig dertill – fastän

du sjelf icke riktat blicken inåt, i din egen barm. Kanske grumlas din sjelfpröfning af tankar på jordiska ting, af fruktan för din timliga välfärd. Denna fruktan skall förjagas. Förr hör du mig icke, och jag undrar icke derölver, ty att predika för en drunknande är en galenskap. Man drager honom först ur djupet och predikar sedan. Således, är din egendom förslösad, fruktar du fordringsegare, fattigdom och förödmjukelse, så gif mig ditt förtroende. Jag skall möjligen kunna hjelpa dig.

– Du?

– Ja, jag.

– Om du nu gissat rätt, skulle du kunna afvända ett slag, som väntar mig med nästa uppgående sol?

– Jag anser det icke omöjligt.

– Jag vet, att du är en utomordentlig man, en Apollonios af Tyana bland de kristne, att du uppväckt en död och förrättat andra underting. Jag vore derför nästan frestad att tro på möjligheten af din förmåga äfven i detta fall ...

– Ah, jemför icke hvad som ej bör jemföras! Hållom oss till ämnet! Antag, att Baruk är din fordringsegare, att du behöfver anstånd ...

– Petros, hur vet du detta? utbrast Karmides.

– Bah, jag vet mer, mycket mer. Antag, sade jag, att du behöfver anstånd af honom. Du kan då lugnt gå hem och lägga dig att sofva. Jag lofvar, att Baruk skall hafva tålamod.

– Petros, är detta ditt allvar? Kan du hålla hvad du lofvar?

– Jag kan lofva och hålla mer. Det beror af dig sjelf och af det förtroende du visar mig.

– Men hvad är din afsigt med allt detta? Hvilka äro dina bevekelsegrunder? ... Dock, jag lemnar dessa frågor åsido. De må vara hvilka som helst. Min belägenhet är förtviflad, jag bekänner det ... och räddar du mig så som jag vill blifva räddad ...

– Så att allt sker i tysthet, så att din stolthet icke blir sårad ...

– Säg högmod eller stolthet ... orden göra ingenting till saken ... då lägger jag mitt öde i dina händer, och du må göra med mig hvad du vill ... ehuru jag omöjligen begriper hvad slags intresse du kan hysa för min person och i hvilken mån jag skulle kunna visa dig min tacksamhet med återtjenster.

– Jag begär inga sådana ... endast ditt förtroende. Med detta förtroende skall jag ernå det öfriga, och hvad jag vill ernå är din egen lycka. Till att börja med: vill du besöka mig i morgon efter skymningen, då jag återvändt från mitt arbete? Du har måhända sett mig släpa sten till Afrodites tempel. Det är nu min dagliga sysselsättning, och jag delar med glädje mina förtryckta trosförvandters mödor. Då Israel var mägtigt, störtade vi afgudarnes altaren; vi måste nu återuppbygga dem, men, som vi hoppas, för att en gång nedrifva samma våra händers arbete. Du har nu att besöka mig icke i biskopliga palatset, som är förvandladt till ett fattighus, utan i en koja på Skambonide. Hvem helst du frågar, skall kunna visa dig till min anspråkslösa bostad. Vi skola då i morgon vidare öfverlägga om medlen att ordna dina timliga angelägenheter.

ANDRA KAPITLET.

Petros och Baruk.

En befallning hade utgått från kejsar Julianus, att de kristne på egen bekostnad skulle återuppbygga de tempel, som de under de föregående kejsarne hade nedrifvit för den gamla lärans bekännare.

I Athen bar detta påbud stränga följder, ty icke allenast Petros, utan äfven hans företrädare på biskopsstolen hade varit ifriga nedbrytare af de gamla gudars altaren, derutinnan understödda af den kejserliga magten, som dels legaliserat sådana handlingar, dels låtit dem vara ostraffade.

I och med Konstantii död hade äfven de rika bäckar sinat, som från statens skattkammare strömmat i de rättrogne biskoparnes kassakistor.

I Athen voro Kristianerna visserligen talrika, men den stora mängden af desamma tillhörde här den fattigaste af befolkningen, och de voro för öfrigt delade i tvenne partier, af hvilka det under Konstantius förtryckta var det till antalet betydligare. Dessa sednare hade genom sin biskop – ty äfven de egde nu rätt att hafva en biskop – hos Krysanteus och prokonsuln af Akaja beklagat sig deröfver, att de måste plikta för våldsamheter, till hvilka de voro oskyldiga. De hade icke nedrifvit några tempel; hvarför skulle de då drabbas af följderna utaf gerningar, hvilka icke de, utan deras motståndare Homoiusianerna hade begått?

Man hade funnit deras klagomål befogade och befriat dem från deltagande i tempeluppbyggandet. Hela bördan hade sålunda fallit på Homoiusianerna, som dessutom glesnat genom talrika affall.

Den stränghet, hvarmed Krysanteus öfvervakade och påskyndade arbetet, gjorde bördan dubbelt tryckande.

Under denna tid af lidanden och svårigheter för den homoiusianska menigheten hade Petros visat sig värdig den plats, till hvilken församlingen upphöjt honom. Han hade utan att knota utrymt det förra biskopliga palatset, som var en byggning tillhörig staden Athen, och inflyttat tillika med Clemens i ett litet hus på Skambonide. Han deltog outtröttligt i arbetena, ordnade dagsverksskyldigheten mellan sin församlings medlemmar och var städse färdig att med sin egen person träda i stället för dem, som af sjukdom eller andra omständigheter hindrades att fullgöra sitt åliggande. Man såg honom nu dagligen i hopen af arbetande män, qvinnor och barn släpa sten till Afrodites tempel. Hans underordnade presterskap lifvades af hans exempel och följde det.

Morgonen efter sitt samtal med Karmides besökte Petros Baruk.

Den gamle Israeliten hade under de sednaste dagarne gjort storartade förberedelser för en resa till Jerusalem. Alltifrån kejsare Hadriani tid hade Judarne varit förbjudna att vistas i denna sin fordna hufvudstad; de fingo icke ens besöka den. Sjelfva dess vördnadsvärda namn var utplånadt och ersatt af ett romerskt. Nu var allt förändradt. Kejsar Julianus hade icke allenast upphäft detta förbud, utan lik en annan Cyrus uppmanat Judarne att återvända till sitt gamla fädernesland. Han hade beslutat att på det heliga berget Moriah uppbygga ett tempel, som skulle blifva den nya medelpunkten för Jehovahs dyrkare, täflande med Salomons och Herodes den stores' i prakt och storhet.

En allmän hänförelse hade fattat Judarne. Templets återuppbyggande och det pånyttfödda Israels förening kring dess heliga murar hade under deras förtryck och smälek aldrig upphört att vara deras förhoppning och framtidsmål. Nu syntes det nära sitt förverkligande. Till de stora summor, som Julianus af offentliga statsmedel anslagit åt företaget, kommo de frivilliga bidrag som Judarne lemnade. De rike afstodo en del af sina rikedomar, de fattige skyndade att lemna sin skärf. Från Gallien, Brittanien, Medelhafvets öar och Afrika strömmade Judarne till Palestina, de fleste icke för att bosätta sig der, men alla för att sjelfva få lägga hand vid företaget. Hänförelsen var icke minst uti Athen. Bref från Jerusalem till synagogan i Athen, berättade, att grundvalarne redan började resa sig, att gubbar, qvinnor och barn deltogo i arbetet, att det

förrättades under hymner och jubel, att många af de rike, som täflade med de fattigaste i outtröttlighet och ifver, begagnade spadar och häfstänger af silfver och icke ansågo purpur- och silfvermantlar för goda att i dem bortbära gruset.

Det var ibland de Kristne en allmän öfvertygelse, att Jerusalems tempel aldrig mer skulle resa sig, emedan förstörelsedomen för evigt blifvit afkunnad öfver den mosaiska lagen. Måhända var innersta bevekelsegrunden hos Julianus, då han så nitiskt omfattade tanken att åter uppbygga samma tempel, ingen annan än den att komma denna öfvertygelse på skam och genom sin kejserliga allmagt framkalla ett talande bevis mot de profetiors trovärdighet, på hvilka Kristianerna stödde sin tro. Judarne, som redan nu varit länge behandlade med öfvermod och förakt, hemtade äfven från denna synpunkt en ny anledning att uppbjuda alla krafter till det stora företagets snara förverkligande.

Den gamle Baruk ansåg sig icke hafva gjort tillfyllest, då han lemnade en betydlig penningsumma såsom bidrag till tempelbyggnaden. Han ville, äfven han, omedelbart lägga hand vid densamma; han ville åtminstone hafva framburit en sten till de öfriga och han prisade sina fäders gud för lyckan att hafva upplefvat den tid, som ändtligen skulle se Israels hopp förverkligadt. Nu utrustade han tvenne skepp, som skulle föra honom och en mängd af hans trosförvandter, rabbi Jonas inberäknad, till det heliga landet. Då han samtalade med rabbi Jonas, så uppbyggde honom denne icke längre med Platon och Filon; deras ord och tankar hvälfde sig blott omkring templet, resan och den ljusa utsigten för Israels framtid.

Under många år hade Baruk användt en del af sin från affärer lediga tid till den fromma sysselsättningen att afskrifva lagens heliga böcker. Hvilken omsorg han hade nedlagt på hvarje bokstaf! Huru sirliga de måste vara och huru fullkomligt liknande bokstäfverna i originalet, som låg framför honom! Det kunde ju finnas – och enligt hvad rabbi Jonas försäkrade fanns det verkligen – en hemlig mening i den godtyckliga afvikelse från den vanliga formen eller i den ovanliga storlek, som vissa af dessa oräkneliga bokstäfver egde i sjelfva urskriften. För den skull var det af vigt, att afskriften fullkomligt liknade densamma. Det var således ett mödosamt arbete, men desto förtjenstfullare, när det ändtligen blifvit fullbordadt. Och fullbordadt var det nu till icke ringa glädje för den fromme köpmannen. De voro färdiga, samtliga rullarne, och lindade omkring gyllene stafvar, hvilkas ändar voro prydda med juvelknappar af ofantligt värde. Han hade ursprungligen bestämt dem för synagogan i Athen; men nu hade en vida äregirigare tanke uppstigit i hans barm. Han ville skänka dem till det nya templet, och han befarade blott, att deras afskrifvares ringa anseende bland de skriftlärde skulle göra honom ovärdig en sådan ära.

Det var emellertid ingalunda Baruks afsigt att en längre tid qvarstanna i Jerusalem, ännu mindre att bosätta sig der. Han ville blott återse Davids stad, göra sin bön på Moriah, bevittna verksamheten vid tempelbyggandet och frambära sin sten till detsamma, samt derefter återvända med en handfull mull af dess heliga jord, hvarpå hans hufvud skulle hvila, när han gått till sina fäder. Hans maka, den ålderstigna Ester, var för sjuklig för att äfventyra en resa öfver hafvet; hon och Rakel skulle derför stanna hemma och afbida hans återkomst, då han för dem ville berätta allt hvad han sett och erfarit, så noggrannt och utförligt, som om de skådat det med sina egna ögon.

Baruk hade ålagt Ester att under hans frånvaro noga vaka öfver Rakels uppförande, hvilket voro så mycket mer af nöden, som äfven rabbi Jonas, hennes trolofvade, skulle åtfölja tåget.

Midt under dessa förberedelser hade Baruk blifvit öfverraskad af Karmides’ frieri till hans dotter. Den gamle mannen, som kände sin gäldenärs gränslösa lättsinne, ville i början uppfatta anbudet som ett opassande gyckel och tillbakavisade det såsom sådant med mycken värdighet; men när Karmides, för att gifva kraft åt sina ord, antydde, att böjelsen var ömsesidig, att Rakel älskade honom, blef gubben icke blott vred, utan häpen och förskräckt.

Han behöfde några ögonblick, för att samla sig.

Men sedan detta skett, affärdade han Karmides’ frieri i ordalag af skenbart lugn, men fulla af det djupaste förakt, öfvergick derefter till sina affärsförhållanden med friaren och förklarade, att som han till sin förestående resa behöfde de summor, han lånat denne, så ämnade han omedelbart indrifva de förfallna lånen och i nödfall för detta ändamål begagna hela den magt, hvilken som fordringsegare tillkom honom öfver hans gäldenär.

Karmides, som icke ville lemna slagfältet såsom öfvervunnen, svarade härpå med en antydan, som kom blodet i Baruks ådror att isas och i nästa ögonblick, när Karmides redan aflägsnat sig, att sjuda som lava.

Baruk afvaktade under plågande oro ett tillfälle att mellan fyra ögon förhöra sin dotter om hennes förhållande till den unge hedningen. Han ville icke med enförtidig upptäckt af ett ännu outredt förhållande förorsaka den gamla Ester bekymmer och åstadkomma uppseende i huset.

När ändtligen detta tillfälle yppade sig, föll den bäfvande flickan till sin faders fötter och bekände, att hon älskade Karmides. Baruk bekämpade sin förskräckelse vid denna upptäckt, och sökte varsamt utforska, på hvad sätt bekantskapen mellan henne och den lättsinnige ynglingen uppstått, och huru långt den hitintills utvecklat sig. Han bemödade sig att vinna Rakels förtroende och gjorde våldsamma ansträngningar, för att synas lugn, men Rakel hörde, huru hans röst darrade – hon hade icke mod att bekänna allt.

Hon hade ofta sett Karmides och äfven vexlat några ord med honom, när han infann sig i huset, för att söka Baruk. Likaledes hade hon ofta mött honom, då hon gick till synagogan. Hon medgaf, att hon då hade besvarat hans blickar och helsningar, och hon hade slutligen flera gånger samtalat med honom från altanen af huset. Karmides hade vackra månskensaftnar infunnit sig under denna, medförande en cittra, spelande på henne och talande på ett sätt, som intog Rakels hjerta. Han hade ändtligen förklarat, att han älskade henne och att han icke kunde lefva utan hennes kärlek. Då hade Rakel tröstat honom dermed, att äfven hon älskade honom.

Detta var allt, hvad Rakel vågade tillstå. Hon gjorde det stammande, rodnande af blygsel, alltsom oftast döljande sitt ansigte i händerna och fruktande att möta sin faders ögon. Sjelf hade hon icke klart begrepp om det förskräckliga i det, som hon förteg, men hennes jungfruliga instinkt vägrade att låta ett ord derom komma öfver hennes läppar, och hon kände en aning derom, att en sådan upptäckt skulle förkrossa hennes faders hjerta.

En sten föll ifrån Baruks bröst. Han upplyfte sin dotter, bad henne lugna sig och förklarade, att han skulle förgäta hennes felsteg, om hon hädanefter toge sig nogsamt tillvara och erinrade sig, hvad hon vore skyldig sig sjelf, sina föräldrar, sin trolofvade, sina fäders religion och sitt namns ära. Dessa pligter vore heliga; bröte hon dem, så skulle hon föra sin faders grå hår med sorg i grafven. Han bad henne väpna sig med tanken härpå; då skulle hon lätteligen bekämpa den böjelse, som uppstått i hennes hjerta, för en yngling, som icke blott var hedning, utan äfven en storslösare, en lastbar, förderfvad och samvetslös menniska.

Baruk hoppades, att dessa skäl skulle verka, och förtröstade för öfrigt på sin faderliga myndighet. Rakel hade varit nära att falla i en afgrund, men lyckligtvis var hennes ära, så tänkte den gamle, ännu obefläckad. Således var ännu ingenting förloradt. Den lättsinnige förföraren hade bedårat henne med sitt vackra utseende, sina skenfagra ord, men Rakels böjelse för honom kunde ännu icke hafva djupa rötter. Den skulle snart försvinna, sedan hon insett, att en oöfverstiglig skiljemur stodo mellan henne och honom.

Emellertid hotade upptäckten af detta förhållande att störa Baruks resplaner och blandade sig obehagligt med hans hänförelse för Jerusalem och tempelbyggnaden. Skulle han våga att resa och lemna Rakel ensam under det opålitliga uppseendet af den sjukliga Ester?

Det var under dessa funderingar, morgonen efter Karmides' besök, han öfverraskades af att se Petros, den kristianske biskopen, träda öfver sin tröskel. Baruk hade vid flera tillfällen stått inför dennes domstol, och med ytterlig ödmjuhet i ord och åthäfvor talat för sin rätt gentemot krångliga kristianska gäldenärer, som i hopp om ett gynnsammare utslag vädjat från den verldsliga domstolen till sin själaherde. Petros hade vid dessa tillfällen iakttagit en rättvisa, för hvilken Baruk kände sig desto tacksammare, som den vid de kristne biskoparnes domstol icke hörde till regeln, när fordringsegaren var Jude.

Nu var ödmjukheten försvunnen både i ord och åthäfvor, och Baruk stod höflig, men ganska rak, inför den kristne presten, hvars domsrätt var upphäfd, hvars magt var bruten.

Biskopen önskade ett hemligt samtal. Mäklaren beviljade det. Petros började tala om Karmides. Baruk visste, att Petros hyste intresse för dennes person och ekonomi; hvarför det kände han icke och hade aldrig brytt sig med att grubbla deröfver. Emellertid blef han icke förvånad, när han hörde, att ändamålet med Petros' besök stod i sammanhang med denne.

– Jag vet, sade Petros, – att du står i beredskap att vidtaga stränga åtgärder, för att indrifva dina fordringar af den lättsinnige ynglingen ...

– Alldeles.

– Jag undrar icke häröfver. Det är din rätt, och de fleste skulle i din ställning göra detsamma. Medgifvas måste äfven, att Karmides är den, som minst af alla förtjenar undseende, ifall undseende öfverhufvud står i en fordringsegares ordbok.

– Det står icke i min åtminstone, svarade Baruk. – Ordet barmhertighet står der väl, men jag drifver aldrig affärer såsom barmhertighetsverk och aldrig barmhertighetsverk som affärer.

– Riktigt. Jag inser, att köpmännen måste skilja emellan så olika saker. Också var det icke min afsigt att taga din barmhertighet i anspråk för Karmides' räkning. Han skulle dessutom vara för högmodig att emottaga den, fastän stränghet, tillämpad af dig i detta ögonblick, måste tillintetgöra hela hans framtid.

– Det är illa det, men nu ämnar jag verkligen vara sträng, så sträng som möjligt.

– Jag ser saken från samma förståndiga sida som du, fortfor Petros, – men skiljnaden är, att jag just i denna samma sak ser något längre än du.

– Hvad menar du?

– Jag menar, att om du fullföljer din afsigt mot Karmides, så återfår du på långt när icke allt hvad du lånat honom ...

– Bah, det vet jag, inföll Baruk med en axelryckning; – den vissheten har förorsakat mig en sömnlös natt, men nu skall jag finna mig i mitt öde.

– Och du sätter honom ur stånd att för framtiden godtgöra dig.

– Du kommer mig att le. När skulle han någonsin blifva i stånd dertill? Du talar om hans framtid som om något stort och lysande. Jag vill icke ge en obol för densamma. Må hvar och en be den Allsmägtige bevara sig för en sådan framtid! Man behöfver icke vara spåman, för att se, hvarthän den lutar.

– Men om du misstager dig? Om Karmides är bestämd att blifva den rikaste man i Athen?

– Han skulle då ärfva, menar du? Jag har skaffat mig noggrann underrättelse om hans slägt och hans utsigter

i den riktningen. Tyvärr, de äro, icke heller de, värda så mycket som en obol. Han har ärft en gång för alla. Ödet vill icke ösa mer vatten i det sållet.

– Här är icke fråga om arf, utom om giftermål.

– Om giftermål? inföll Baruk öfverraskad. – Om giftermål och rik hemgift? Är det så du menar?

– Just så.

– Hm, det skulle då förmodligen vara med mina penningar i hemgift han ville betala sina skulder till mig, tänkte Baruk. – Min biskop, tillade han högt och i betänksam ton, – hvem skulle då den rika arftagerskan vara, till hvilken Karmides friar?

– Han friar såvidt jag vet, ännu icke till någon, svarade Petros.

– Då vet jag mer än du, tänkte Baruk. – Men, sade han högt, – jag förstår dig icke. Karmides, säger du, friar icke till någon, och likväl förespeglar du mig ett rikt giftermål, som han skulle ingå.

– Han kommer inom år och dag att gifta sig med den rikaste mannens dotter i Athen.

– Den rikaste mannens dotter i Athen? upprepade Baruk förvånad. – Du måste då mena Krysanteus och hans dotter Hermione?

– Ja.

– Huru vet du detta?

– Jag kan endast upprepa hvad jag säger.

– Det måtte då vara genom spådomskonsten du kommit till denna blick in i framtiden, sade Baruk allvarligt, ty han var öfvertygad, att den kristne biskopen, som kunnat uppväcka en död menniska, stod i förtroligaste förbindelse med onda demoniska magter. Baruk delade sina landsmäns vidskepelse, som vid denna tid var om möjligt större än vidskepelsen bland Kristianer och hedningar.

– Emellertid, fortfor Baruk, – bär din förutsägelse alla tecken af osannolikhet. Jag vet, att Karmides och Hermione varit trolofvade, men hans lättsinniga lefnadssätt har gjort denna förbindelse om intet. Ryktet har länge berättat, att Krysanteus förbjudit honom sitt hus, och dertill kommer hvad jag nyligen hört sägas, att Krysanteus vill hafva honom utvisad från Athen, emedan han föregår ungdomen med dåliga exempel.

– Allt detta uppväges af den enda visshet, att Hermione älskar honom.

– Är det verkligen så? Nog vet jag bäst, att unga qvinnor låta dåra sig af en vacker yta, men jag trodde dock, att Hermione utgjorde ett undantag från sitt kön ...

– Du skall erinra dig, att Hermione och Karmides uppvext tillsammans, att de voro bestämda för hvarandra från de första ungdomsåren. Du bör vidare ihågkomma, att Hermione, sedan trolofningen blef upphäfd, tillbakavisat alla friareanbud. Antyder ej sådant, att hon älskar honom ännu, ehuru han visat sig ovärdig hennes kärlek? Och om detta ej kan öfvertyga dig, så vill jag i förtroende säga dig, att ännu helt nyligen har hennes mun icke förnekat hennes hjertas obesegrade böjelse.

– Du säger något! Det tyckes vid närmare påseende verkligen troligt. Men hennes fader skall aldrig bifalla ...

– Hennes fader skall bifalla allt hvad hon önskar. Den största svårigheten ligger deremot hos Karmides sjelf.

Allt kommer att bero af hans framtida uppförande, ty först genom ett förbättradt lefnadssätt kan han hoppas att återvinna Hermiones aktning.

– Riktigt. Men här stöta vi ju på en omöjlighet!

– Nej, ingen omöjlighet, endast en skenbar svårighet. Du känner ynglingarnes art. De måste rasa ut. Ju dåraktigare de lefvat, desto grundligare blir ofta deras förändring till stadga.

– Sådant inträffar visserligen. Men ... Karmides stadgad! Det förefaller mig omöjligt.

– Jag känner Karmides bättre än du. Jag ansvarar, att en sådan förändring skall ske, såvida icke du omöjliggör densamma. Hans ödes trådar ligga i begges våra händer. Han har vandrat vägen till förderfvets afgrund och står nu vid dess rand. Hvad han hitintills icke velat se, gapar nu vid hans fötter och han ser det. Om han icke redan återvändt, så är orsaken hos dig, ty du står bakom honom som en envåldsherrskare öfver ögonblicket, och det är du, som skall nedstörta honom eller lemna honom återvägen öppen. Krossar du hans högmod, så är han förlorad. Alla ana, att han är ruinerad, men utom du, jag och han sjelf vet det ingen, ty han har intill denna dag förstått att dölja sin belägenhet under ett lefnadssätt, som måste locka till den tro, att Indiens rikedomar stå till hans förfogande. Under allt detta är han uppfylld af ångest och färdig till hvilket förtvifladt företag som helst. Störtar du honom, kan du icke beräkna följderna; lemnar du honom vägen fri, så skall han med den erfarenhet, han så dyrt köpt, skynda att taga en framtid i besittning, hvars famn står honom öppen, erbjuder honom lugn och med lugnet allt, som han kan eftersträfva. Om han i besittning af en ny rikedom skall återfalla i sitt förra lefnadssätt, det är något, som angår ingendera af oss begge. Det är nog för mig, att Hermione blir hans maka ... det är mitt mål ... och för dig bör det vara nog, att han till sista obolen betalar dig sin skuld. Det är du sjelf, som skall sätta honom i stånd dertill. Lemna honom blott i ro, och han skall om ett halft år härefter för andra gången vara trolofvad med den rike Krysanteus’ dotter, om ett år härefter vara hennes make och arfving till hela hans förmögenhet.

Baruk hade med uppmärksamhet lyssnat till Petros’ föreställningar. Ehuru den gamle mäklaren alltsedan gårdagens uppträde mellan honom och Karmides samt upptäckten af dennes förhållande till Rakel, kände för honom ett häftigt uppspiradt hat, så att han var färdig lyckönska sig till Karmides’ oförmåga att betala, emedan detta beredde honom tillfälle utkräfva hämd; så erfor han likväl en böjelse att se saken ur en annan synpunkt. Han hade att välja: å ena sidan förlora en betydlig summa penningar på en nu slösaktig son af de föraktlige Gojim, att bära harmen af en misslyckad affär; å den andra att återfå hela det utlånade kapitalet tillika med de fastställda räntorna – trettio till fyratiofem för hundra! Det låg för honom en stor retelse uti att genom klokhet, förutseende och tålamod återställa en såsom ohjelpligt förlorad ansedd affär och förvandla den väntade svåra förlusten till en lysande vinst, och detta så mycket mer, som det alltid hade varit hans stolthet att förelysa de yngre köpmännen bland sina landsmän med exemplen på en omtanka, ett förutseende och en förmåga att begagna omständigheterna, som hitintills alltid gjort lyckan till hans följeslagarinna. Hans yngre yrkesbröder menade redan, att han skulle förlora på Karmides; han skulle nu sannolikt kunna visa dem, att han hade sett längre än de – att han äfven i afseende på Karmides vetat hvad han gjorde, när de trodde honom handla som aldra blindast och oförsigtigast.

Men Baruk hade ett annat, för ögonblicket ännu vältaligare skäl att gifva sitt bifall till Petros’ begäran. Han trodde Karmides vara i stånd till hvilket förtvifladt företag som helst. Hans fruktan för sin dotters trygghet var ju så stark, att han, då biskopen steg öfver hans tröskel, just gick i funderingar, om han skulle våga lemna Athen och anträda den efterlängtade resan till Jerusalem eller icke. Vore det nu sannt hvad Petros berättat honom – och något skäl att betvifla det hade han icke – så var en utväg funnen, och hjelpen hade kommit i rätta ögonblicket likasom från himmelen. Karmides skulle utan tvifvel upphöra att lägga sina krokar för Rakel, såsnart han fått en vink om den vida större lycka, som väntade honom och vore lättare att vinna på annat håll. Baruks lilla oskyldiga lamm skulle blifva skyddadt för den glupske vargens anslag,

medan denne, iklädd skepnaden af en ruelsefull och botfärdig syndare, ginge att gripa ett annat rof. Detta blefve ju alldeles förträffligt.

Och om Rakels böjelse verkligen voro djupare än blott ett flygtigt tycke, så skulle hon öfvervinna den, om icke förr, när hennes luftslott ramlat, när hon funnit, att Karmides' kärleksförsäkringar varit idel munväder, och att han, omedelbart efter sitt frieri till henne, riktat sina planer på Hermione. Hennes ögon skulle åtminstone öppnas, när underrättelsen nådde hennes öra, att samme Karmides, som hon älskade, blifvit trolofvad med Hermione.

På grund af dessa skäl dröjde det icke länge, innan Baruk fattat sitt beslut. Han gaf Petros bestämdt löfte att åtminstone under ett halft års förlopp icke oroa Karmides. Ja, han antydde, att han icke vore obenägen att försträcka Karmides, om så behöfdes, ett och annat lån, såsnart det börjat visa sig säkra tecken till en sådan sakernas gång som Petros förespeglat. –

Aftonen af samma dag, på hvilken Petros besökt Baruk, satt han åter, efter slutadt dagsverk, i sin koja på Skambonide, uti en kammare, hvars bohag var af ganska torftigt slag och upplystes utaf en lampa af vanligt krukmakarearbete. Det enda i hans omgifning, som påminde om det förra biskopliga palatset, voro böckerna och Kristusbilden, men äfven denne var nu beröfvad sina ädelstenar. Han delade sin anspråkslösa bostad med sin fosterson, den unge Clemens. De hade nyss förtärt sin tarfliga aftonmåltid, som tillredts dem af deras värdinna, en from enka af den homoiusianska bekännelsen. Petros, hvilande på en soffa invid lampan, öppnade sin Tertullianus. Clemens, färdig att gå ut, ikläddе sig sin kåpa.

– Helsa min son Eufemios, sade Petros – och låt icke förleda er att sysselsätta er för länge i natt med afskriften af den helige Johannes' uppenbarelse. Du har arbetat i dag på det hedniska templet och måste vara trött, min Clemens.

– Åhnej, jag är icke mycket trött, men jag är uppfylld af bitterhet och betänkligheter, min fader. Det är förskräckligt, att vi Kristianer skola uppföra tempel åt hedniska afgudar. Vi bygga ju hus åt de onda magterna, åt djeflarne!

– Kejsaren vill det, Clemens. Vi måste.

– Nej, man måste mer lyda Gud än menniskor. Vi borde neka att göra det och hellre låta kejsaren döda oss.

– Min son, vi underkasta oss, emedan våra förmän vilja det, och vi kunna göra det, emedan vi äro öfvertygade om en slutlig seger. De byggnader, vi uppföra, blifva icke tempel åt afgudarne, utan kyrkor.

– Ah, deruti har du rätt, sade Clemens med ljusnande anletsdrag. – Om vi endast fasthålla den förhoppningen, så kunna vi arbeta under välsignelser i stället för förbannelser. Det är sannt; denna byggnad skall en gång, när vi fått en kristen kejsare, blifva en kyrka. Och detta kan ju hända snart nog, om det är sannt, hvad Eufemios berättat mig, att många af de våra omgifva, affällingen Julianus och endast afvakta ett gynnsamt tillfälle för att befordra honom till afgrunden.

– Har Eufemios sagt detta?

– Ja.

– Sådana ord äro mycket oförsigtiga. Jag skall varna Eufemios för att tala så. Du får icke lyssna till sådana ord och ännu mindre upprepa dem.

– Men voro det då orätt att döda en affälling, som förföljer oss och vill utrota Kristi församling från jorden?

– Clemens, jag har märkt, att du ofta på sednare tider framkastar frågor, med hvilka du aldrig borde

sysselsätta dina tankar. Akta dig, ty har man en gång börjat fråga, så stannar man sällan, förrän man ifrågasätter det heligaste.

– Bevare mig Gud från detta!

– Bevare dig Gud från lösa, kringirrande tankar! Du har dina plikter att tänka på och de böcker, som jag sätter i din hand. De besvara alla frågor, som äro nödiga och tillåtna. Bevaka din själ och gå icke derutöfver! Har du under de sednare dagarne träffat Theodoros?

– Ja, nästan dagligen, fader. Han tyckes uppsöka mig och följa mina steg.

– Nåväl?

– Jag undviker honom.

– Du får icke lyssna till hvad han säger.

– Jag har sagt honom det.

– Du gjorde orätt äfven deruti, ty jag har förbjudit dig att svara med ett enda ord.

– Förlåt mig, fader. Jag sade honom endast, att jag hvarken vill eller får lyssna till honom, och jag bad honom hädanefter lemna mig i fred.

– I Theodoros ser du ett exempel, min son, hvartill högmodet och frågvisheten leda. Han föraktade mina råd, förlitade sig på sitt förnuft och läste de heliga skrifterna icke med ödmjuk anda, icke med hänsigt på kyrkans fäders meningar och mötenas af Gud ingifna tolkning, utan i förtröstan på sin egen vishet. Och följden blef han själs förderf. Hans villfarelser äro förskräckligare än sjelfva Athanasianernas. Han förnekar mötenas rätt att gifva regeln för skrifternas ordaförstånd, han förnekar kyrkans och det af Kristus instiktade prestaståndet, han ordar, likasom flera kättare före honom, om de kristnes allmänna presterskap, och under allt detta smickrar han hedningarne, emedan de äro de mägtige, umgås med filosofer och besöker dagligen Krysanteus’ hus.

– Jag har glömt berätta dig, fader, hvad som i dag hände mig under arbetet, sade Clemens. – Krysanteus infann sig, såsom han plägar göra ...

– Ja, han njuter af att se våra mödor, sade Petros. – Må vi förunna honom denna korta fröjd!

– Han infann sig, den förhatlige, och han åtföljdes i dag af sin dotter. Men hvad hon dock ser god, mild och allvarlig ut, min fader!

– Du betraktade henne således noga?

– Nej, svarade Clemens rodnande. – Du har befallt mig att vända blicken bort från unga qvinnor, och jag gjorde det äfven nu ...

– Nåväl?

– Men hon kom sjelf till mig och talade till mig ...

En skymt af oro for öfver Petros’ ansigte vid dessa ord. Han lade bort rullen och reste sig upp.

– Du stod således i hennes grannskap? inföll han.

– Nej, den plats, jag hade under arbetet, var temligen långt från gatan, der hon befann sig, men hon gick

emellan våra bröder fram till mig, och hon lade sin hand på min skuldra, när jag vände mig bort, låtsande att icke hafva iakttagit hennes närvaro.

– Ah, du har då åter brutit mot mina befallningar! Har jag icke sagt dig, Clemens, att du skall hafva ditt ansigte betäckt af kåpan, när du är ute?

– Fader, jag var ju sysselsatt med arbetet!

– Det är sannt. Jag glömde det.

– Solen stod högt på himmelen, ty det var vid middagstiden, och vi försmägtade alla under arbetet i den svåra hettan. Jag bar endast min korta arbetskiton, när detta inträffade, och likväl badade jag i svett, ty jag hade ansträngt mig mycket, för att föregå bröderna med exempel på lydnad för arbetsföreståndaren ...

– Det var rätt, min Clemens. Men hvad ville dig Hermione? Hvad sade hon dig?

– Hon frågade mig, hvad jag heter, – huru gammal jag är ...

– Ah!

– Hvar jag är född och hvilka mina föräldrar voro ...

– Och du? Hvad svarade du?

– Jag svarade, att jag heter Clemens, att biskop Petros är min fader, och när hon kallade mig gosse, upplyste jag henne, att jag är prest.

– Vidare!

– Hon log åt denna rättelse, men jag sade henne allvarligt, att hon borde omvända sig och tänka på sin själs välfärd. Derefter vände jag mig bort och gick ifrån henne.

– Var detta allt?

– Ja.

– Prisad vare Gud! tänkte Petros. – Detta bör lära mig att hädanefter vara försigtigare. Jag skall icke vidare tillåta, att Clemens deltager i arbetet. – Min son, sade han högt, – du stannar hos Eufemios denna natt. Men uppehåll dig icke allt för länge med afskrifningen, ty du behöfver sofva och hemta krafter ...

Clemens önskade biskopen en god natt och aflägsnade sig.

Medan han vandrade nedför Skambonide, passerade han förbi en qvinnlig gestalt, som då hon såg honom, vände om och tilltalade honom med tveksam röst:

– Jag ser af din kåpa, att du är en kristen prest. Tillhör du den homoiusianska bekännelsen? Förlåt mig, att jag uppehåller dig med denna fråga!

Clemens stannade. Han såg framför sig en ung flicka af vackert utseende, klädd som slafvinna i ett förmöget hus.

– Jag igenkänner dig nu, sade flickan, som syntes mycket bekymrad. – Du är föreläsaren Clemens. Huru lyckligt, att jag träffade dig! Min afsigt var att söka biskopen, men jag har tveksamt vandrat denna gata flera gånger och alltid vändt om vid hans dörr. Jag vågade ej gå in, men icke heller har jag vågat gå hem, förrän jag fått tala med honom eller dig. Huru väl, att jag träffade dig!

– Hvad vill du mig?

– O, jag är mycket olycklig, klagade den unga slafvinnan. – Jag har en sträng herrskarinna, och jag råkade i afton, medan hon var frånvarande, att sönderslå hennes dyrbaraste toalettask. Hon plägar straffa mig hårdt för den minsta förseelse ... och på denna toalett-ask satte hon så stort värde. Jag vågade icke afvakta hennes hemkomst, utan skyndade bort ... och törs nu icke återvända, utan att du följer mig hem och utverkar mig hennes förlåtelse. O, vägra icke detta, frommaste broder! Min herrskarinna är så sträng, ja hon är grym, när hon är vredgad; men annars är hon god och gudfruktig och nitisk i den rätta läran ... och om du, som är prest, följde mig hem, så skulle hon nog på din bön förlåta mig.

Flickan fattade hans hand. Clemens drog den förskräckt tillbaka; han hade ännu aldrig varit en qvinna så nära. Men han kände medömkan med den stackars slafvinnan och ansåg för sin plikt att villfara hennes begäran.

– Är din herrskarinnas bostad aflägsen? frågade han.

– Nej, gode broder.

– Nåväl, jag följer dig.

– Jag blir dig evigt tacksam för din godhet.

Flickan förde Clemens tvärsöfver gatan Kerameikos och in i en gränd, der hon stannade utanför bakporten till prokonsulns palats.

Porten ledde omedelbart till fruntimmersgården. De inträdde, utan att någon portvaktare visade sig. Slafvinnan bad Clemens vänta ett ögonblick på gården och försvann genom en dörr i portiken. Hon återkom straxt derefter och förde Clemens genom en korridor, i hvars ända var en dörr, på hvilken hon pekade och hviskade: – här! Stig in! Min herrskarinna är hemma.

Clemens öppnade dörren och befann sig i en guldglänsande, af vällukter uppfylld budoar. På en soffa derinne hvilade en qvinna, klädd i en lätt drägt af spetsar. Skenbart öfverraskad af besöket, reste hon sig upp och betraktade honom med förvånade blickar.

Clemens igenkände Annæi Domitii gemål, den sköna Eusebia, och det mod, hvarmed hans ärende väpnat honom, efterträddes plötsligt af förvirring. Han stod blyg och försagd inför den sköna qvinnan, som med största förundran i sin ton frågade honom:

– Är det du, unge föreläsare? Hvad för dig hit vid denna sena timma?

TREDJE KAPITLET.

Theodoros.

Krysanteus egde i grannskapet af hamnstaden Piræeos en landtgård, der Hermione ofta tillbragte sommarens vackra dagar.

Hufvudbyggnaden var belägen på en kulle, från hvilken utsigten åt ena siden öppnade sig öfver hafvet och den lifliga hamnen, åt den andra öfver en bördig, af vingårdar och olivdungar omgifven däld. Kullens sydliga sluttning nedsteg i terrasser, prydda af trädgårdskonsten och beskuggade af åldriga träd.

I en berså på en af dessa terrasser satt en afton Hermione. Hennes väninnor Ismene och Berenike hade nyss lemnat henne. Hon hade derefter begifvit sig hit, der hon gerna njöt af ensamhetens stunder, emedan denna plats varit en älskling för Elpenike, hennes moder, och påminde Hermione om barndomslekarne med fosterbrodern, om de ljufvaste dagarne af hennes första och enda kärlek. Hon hade medtagit ett verk af Platon – hans Fädon, – men minnenas magt och aftonens fridfulla skönhet fängslade hennes tankar och sinnen, så att hon glömde att öppna boken.

Hafvet glänste i den sjunkande solens prakt. Tvenne fartyg sågos lemna hamnen och med utbredda segel styra mot horisonten. Det var de begge Jerusalemsfararne, som Baruk utrustat. Larmet af den lifliga verksamheten i Piræeos blandade sig, förmildradt genom afståndet, med fågelsången i trädens kronor och tonerna af en flöjt, som uppstego från dalen på andra sidan om kullen.

Då solens skifva närmade sig synranden, stördes Hermiones ensamhet genom ankomsten af en man, som var klädd i en kåpa, sådan som de kristne presterna brukade. Den förtrolighet med hvilken han närmade sig Krysanteus' dotter och tog plats i bersån helt nära henne, visade, att han icke var en främling på stället.

– Theodoros, sade hon, angenämt öfverraskad. – Välkommen!

– Jag anade, att jag skulle finna dig här, sade den unge presten, – och styrde för den skull hit, innan jag ville söka dig deruppe i byggningen. Den vackra aftonen och hågen att disputera med dig hafva lockat mig ut från staden. Jag kan helsa dig från din fader. Han befann sig på Pnyx, der folket är samladt, för att verkställa det nya valet till arkont. Det står i denna timme en het drabbning deruppe, och måhända afgöres just i detta ögonblick segern.

– Betviflar du då, att min fader skulle blifva återvald? frågade Hermione.

– Han har en mägtig bundsförvandt i kejsarens gunst. Det är för den skull sannolikt, att Krysanteus segrar.

– Hvad säger du? Skulle han behöfva kejsarens gunst till en sådan seger? Jag vet, att min fader på den sednare tiden förvärfvat många fiender bland Athenarne; men den stora mängden måste väl dock vara honom tillgifven.

– Jag vill gerna tro det, men är likväl osäker derom.

– Men en sådan otacksamhet vore omöjlig, utbrast Hermione. – Han uppoffrar ju allt för dem. Om du blott visste, hvilka bekymmer han uthärdar för deras skull, huru varmt han önskar deras välgång, huru han lefver endast för den höga sak, som Julianus och tidens ädlaste män vilja förverkliga, o, då skulle de icke kunna annat än älska honom. Har du märkt, Theodoros, att min faders hår börjat gråna? Det är icke af ålder, du, utan af omsorger och rastlösa tankar. Min arme, älskade fader!

– Ja, om detta förtjenar hat, hvad är det då, som förtjenar tacksamhet och kärlek? sade Theodoros. – Men du får icke tyda mina ord till det värsta, Hermione. Med sin kännedom om tiden och menniskonaturen måste Krysanteus från början hafva förberedt sig på det motstånd, han nu röner. Förtjusningsperioden kunde icke blifva långvarig. Det går an att måla idealer och ställa dem för menniskornas ögon; alla skola hänföras af desamma, ty alla igenkänna mer eller mindre klart urbilden af sin egen menskliget; men att söka förverkliga dem, Hermione, att med kraftig och skoningslös hand gripa in i verkligheten, för att omgestalta den till något sannare och skönare, det framkallar alla tröghetens, vanans och ondskans magter till förtvifladt motstånd. Det uppstår då en strid, som icke slutar, förrän idealets kämpe har segrat eller dukat under. Det sista är det vanliga, Hermione, ja det ligger i tingens natur och Guds verldsordning, att så skall vara. Ty idealets kämpe är, äfven han, en menniska, full af fel och misstag, och med det sanna, hvarför han kämpar, blanda sig villfarelser, som göra motståndet berättigadt. Hvad om Julianus och Krysanteus i mycket

skulle hafva orätt? Om de skulle vilja återföra en tid, som är död och bör vara det, en tid, som genom afståndet hägrar för deras ögon med en glans, som den i sjelfva verket aldrig egde? Hvad om deras sträfvanden skulle motverka i stället för befordra menniskoslägtets sanna väl?

– Det låter icke tänka sig, inföll Hermione, – ty förnuftet och sanningen hafva i alla tider till sitt inre väsen varit desamma och skola alltid förblifva det.

– Visserligen. Ingen tid har varit förnuftlös och osann. Men du, likasom jag, är ju öfvertygad om en Guds uppenbarelse i verldens gång och menniskoslägtets öden. Hvaruti skulle då denna uppenbarelse bestå, om ej deri, att hans herrlighet och fullkomlighet under olika skiftningar allt klarare framstode för de varelser, som äro skapade till hans afbilder? J viljen återkalla en förfluten tid. Det är fruktlöst, Hermione. J viljen återupplifva tron och vördnaden för de gamle gudarne. Det är omöjligt, att detta förtviflade företag skall kunna lyckas. Det är förtvifladt, ty det bär en osanning inom sig. Ack, derutinnen ligger er svaghet. Hvarför skolen J inblanda denna fallna gudaverld i er kamp för sedernas förbättring, för förnuftets rätt och den borgerliga friheten? Hvad har Zeus, den otrogne äkta mannen, att göra med sedligheten eller förnuftet, han den afundsamme, som fängslade Prometheus vid klippan, emedan denne med eldens gåfva blef menniskoslägtets välgörare? Hvad hafva de förgudade tyrannerna, som J gifvit plats uti Olympen, hvad hafva de att göra med frihetsanden och menniskovärdet? Dessa brottsliga, lastbara gudar, förtjena de sina rökoffer och sina altaren? Äro de gudar, till hvilka man kan sätta sitt hopp i lifvet och i döden? Det är sannt: J viljen aftvaga dessa orena, vanställande drag ur deras anleten. J fördömen såsom hädare de skalder, som förtalat dem. Men sedan J utplånat dessa drag, hvad återstår dem då af deras egendomlighet? Intet. De blifva blotta opersonliga krafter, utströmmande från den ende evige Guden.

– Så anse vi dem äfven, invände Hermione. – Våra filosofer säga, att dyrkandet af flera gudar uppstått genom menniskornas svaghet, som fördelat fullkomlighetens attributer på många.

– Men hvarför förneken J då den Gud, som låtit sig blifva uppenbar för edra filosofers slutledningar? Emedan han är ofattlig för mängden, skolen J svara. Ja, han är i sanning ofattlig, om han, såsom många af edra filosofer förmenat, endast är den outgrundliga, på alla egenskaper tomma enheten i tingen, ett väsen, som ej bekymrar sig om menniskornas öden; men är han en god, allvis och kärleksrik försyn, så är han icke blott fattlig för den enfaldigaste, utan just den, efter hvilken de okunnigaste hjertan i alla tider längtat.

J, upplyste hedningar, ären stolta aristokrater; J talen om en religion för de utvalde andarne, de vise och tankekraftige; om en annan för den stora hopen. J viljen behålla kärnan för er och kasta skalet till mängden. Mot denna uppfattning har samma hop sjelf protesterat, och protesten är Kristendomen. J villen icke omstörta altarne, J villen icke rubba de enfaldiges tro, beröfva dem deras illusioner, som, efter hvad J trodden, gjorde dem lyckliga. Ibland er funnos äfven sådana, som för statens, för ordningens skull ville befästa den gamla vidskepelsen, förutan hvilken de förmenade, att allt skulle sammanfalla i grus. Likasom om en lögn vore det starka band, som sammanhölle verlden! Då förkunnades ur folkets lägsta kretsar, ur fiskarhyddor och verkstäder, samma ofattliga sanningar, på hvilka J haden tagit beslag för er egen räkning. Detta öfverraskade tvifvelsutan de vise. Det var en revolution och så demokratisk, Hermione, så frihetssyftande den kunde vara. Den förkunnade en gud för alla, en vishet för alla. Den förkunnade, att den höge och låge, imperatorn och slafven, äro bröder, barn af samme fader, delaktiga i samma arfvedel. Bort med Romaren, Hellenen och barbaren! Vi äro alla menniskor. Bort med herren och slafven! Vi äro alla skapade till frihet, till den sanna friheten, som vinnes i segerrik kamp, med Guds bistånd, mot våra tyranniska onda böjelser! Bort med den högsta och svår-öfverstigligaste af alla skiljemurar, som blifvit dragna mellan menniskor – skiljemuren mellan rättfärdiga och förtappade! Ingen är mer så rättfärdig inför Gud, att han icke är en syndare; ingen så fallen, att han ej kan upprättas! Bort med sjelfbelåtenheten likasom med förtviflan! Den sjelfbelåtnes högmod skall ödmjukas, och den ödmjukes förtröstan höjas, ty i himmelen är en större glädje öfver en botfärdig syndare än öfver alla rättfärdiga inom oceanens gördel!

Detta, Hermione, är Kristendomens lära, de sanningar, som förkunnades af Jesus af Nazareth. Säg mig, finner du ingen skillnad mellan honom och undergöraren Apollonios? Han uppväckte döde, Apollonios, och förrättade underverk, som liknade Jesu; men hvad voro dessa mot Nazarenens största underverk, som är hans lefnad och lära? Hafva edra Cæsarer, som J upphöjt till Gudar, större rätt till detta namn än Nazarenen? J förskräckens öfver våra ord, då vi säga, att Gud var i Kristus och försonade verlden, och likväl har ert eget förnuft uppenbarat er nödvändigheten af Guds menniskoblifvande och edra myther, bland hvilka många hafva rätt att kallas profetior, antyda det, förebåda det. Talas ej i edra mysterier om en gud, Dionysos Zagreus, den högste gudens älsklingsson, som nedsteg till jorden, bekämpade de onda magterna, led en smärtsam jordisk död, och genom denna död, från hvilken han åter uppstod, blef menniskoslägtets förlossare? Hvem är denne Dionysos Zagreus, om icke en dröm, som edra fäder drömt om den kommande Kristus? De skaror, som vallfärdade till Eleusis, tror du, att de fördes endast af begäret efter högre kunskap i gudomliga ting? Nej, de visste ganska väl, att invigningen i mysterierna icke förvandlade någon till djupsinnig filosof. De skyndade dit i öfvertygelsen att finna räddning för sina själar. Också har i våra dagar, sedan Julianus åter öppnat mysteriernas tempel, mången nyinvigd förvånats att höra der i mörker och hemlighet förkunnas samma läror, som Kristendomen predikar i klara dagen, men enklare och renare, och mången har ifrån Eleusis återvändt med längtan att utbyta den drömde Dionysos mot den verklige. Prometheus sjunger, fastnaglad vid klippan, om de gamla gudarnes fall och en högre verldsordning. Edra myther uttala klart och tydligt på mångfaldiga ställen sin egen otillräcklighet och profetera, likasom Judarnes heliga böcker, om den kommande Messias. De nyplatonska filosoferna lära ju äfven från filosofiens ståndpunkt Guds menniskoblifvande. Äfven de tala om ordet, genom hvilket allt är skapadt; äfven de tala om tro, hopp och kärlek såsom fromhetens grundval. Men när de för öfrigt lära, att Guds tankar äro ting och verkligheter, är det ej då en oriktig slutsats, när de betrakta Guds menniskoblifvande endast såsom en filosofisk tanke, icke såsom en verklighet, förkroppsligad i en menniska? Ack, en filosofisk tanke är icke tillräcklig att återgifva den förtviflade själen lugn och salighet.

Tänk dig, Hermione, en mördare, som med fasa vaknar ur sin vredes rus och ser det blodiga offret vid sina fötter. Han har verkställt en ond gerning, som ej kan godtgöras. Hans ånger, hans förtviflan, hans hufvud, om än frivilligt lagdt under lagens svärd, kan icke återgifva den slagne hans lif. Tänk dig, hvad som är ännu förskräckligare, en själamördare, en förförare, hvilken, insatt till vårdare af ett välartadt och lofvande barn, förderfvar dess natur, utvecklar dess onda anlag, nedstörtar det i sinnlighetens dy och slutligen ser sin skyddsling omkomma deruti. Tänk dig honom väckt till inseende af sin gernings rysliga beskaffenhet. Då följer en ånger, som ingen filosofisk tanke kan afvända från förtviflan och evigt förderf. Behöfves ej för dem den fulla vissheten om en personlig förlossare, som äfven för deras skull, för att äfven deras synder skulle blifva förlåtna, burit Guds vrede och lagens förbannelse? Det steg, Hermione, som leder från din religion till min, är således steget från blotta tanken till den lefvande verkligheten, från den beslöjade sanningen till den afslöjade och uppenbarade.

Samtalet fortfor länge i denna riktning. Det var icke första gången Theodoros talade med Hermione om Kristendomen. Han hade länge begagnat hvarje tillfälle, som yppade sig dertill, och sådana erbjödo sig många, ty Theodoros hade, ehuru Kristian och prest, blifvit en nästan daglig gäst i Krysanteus’ hus. Det hade emellan dem begge uppstått en vänskap, som, grundad på ömsesidig aktning, icke stördes af deras olika religiösa åsigter. Dessa hade icke hindrat Theodoros att erbjuda sig såsom biträde åt Krysanteus, när denne i enlighet med kejsarens afsigter började organisera fattighus, sjukhus och andra barmhertighetsanstalter i Athen och öfriga städer i Akaja. Theodoros syntes icke fråga efter sina trosförvandters omdöme i detta hänseende; han blef erkehedningens ifrigaste medhjelpare i allt hvad han ansåg godt och nyttigt, och bar med lugn de tillvitelser för kätteri och affall, som Kristianerna allmänt gjorde honom. Han besökte de nyinrättade skolorna och tvekade ej att infinna sig i filosofernas föreläsningssalar, der han dock för mången blef en besvärlig gäst, ty han inskränkte sig icke till att höra, utan uppsteg sjelf i sin ordning på talarestolen till försvar för den kristna läran, förvånande de bildade

åhörarne med exemplet på en kristen prest, som med lugn lyssnade till motståndarnes tankar, och varmt, men fridsamt, utvecklade sina egna. Äfven till Akademia begaf han sig ofta, för att offentligt disputera med Krysanteus och hans lärjungar. Blef han der den ena dagen besegrad – ty här fann han sina mästare i dialektiken – så återvände han den andra dagen med nya argumenter; hans närvaro bidrog alltid att lifva samtalet och tankeutbytet, han saknades slutligen, när han uteblef, och de unge akademikerna började betrakta honom såsom en medlem af deras krets, en kristen Platoniker.

Gjorde han med allt detta inga proselyter, så aftvang han likväl aktning för Kristendomen och utströdde kanhända många frön, som först i framtiden skulle uppspira.

I Akademias trädgårdar, likasom i sina enskildta samtal med Hermione, bemödade han sig, tvärtemot Kristianernas allmänna föreställningssätt, att visa, det den gamla och den nya läran icke stodo såsom fiender emot hvarandra, icke såsom ett djefvulens och mörkrets rike emot Guds och ljusets, utan såsom en sednare utveckling till en föregående, såsom mannaåldern till ynglingaåldern, såsom en profetia till sin uppfyllelse. Han gaf den gamla bildningen all dess ära och medgaf så mycket heldre förnuftets rätt, som, enligt hans åsigt, Guds enhet och försoningens nödvändighet kommit till uppenbarelse äfven i detta. Men bredvid förnuftets filosofi talade han äfven om den religiösa känslans och det religiösa behofvets, och han gaf den sednare företrädesrätten och mellan olika meningar den afgörande rösten, emedan hon stöder sig på den oförvillade instinkten, som träffar sanningen hastigare och säkrare än all slutledningskonst.

Han bad de unga filosoferna studera Kristendomens heliga urkunder, och de skulle finna, att medan dessa skrifter med klarhet och bestämdhet uttala de grundsanningar, på hvilka allena menskligheten kan bygga ett tempel, värdigt Herran, så lemna de dock i alla andra hänseenden det friaste svängrum för tankens verksamhet och sporra honom till forskning i de gudomliga tingen, i stället för att binda och fjättra honom.

Detsamma föreställde han i afton Hermione, och han framtog under sin kappa en bokrulle, och lade den i hennes hand. Det var Johannes' Evangelium. Han aftvang Hermione med enträgna böner det löfte att icke fördomsfullt lägga denna bok åsido, utan läsa och pröfva den. De skulle derefter vidare samtala om dess innehåll.

Då Hermione invände, att man af frukten måste döma till trädets beskaffenhet, samt att den sednaste tidens erfarenhet på ett förskräckligt sätt visat, att Kristendomens målsmän sträfvade att utbreda det mest oerhörda andliga och verldsliga slafveri, och att de kristnes inbördes förhållande, långt ifrån att framställa en tafla af kärlek och fördragsamhet, varit ett, som öfverträffade vilddjurens i hat, grymhet och blodtörst; så svarade Theodoros, att dessa sorgliga företeelser härflöto ur en helt annan källa än Kristendomen, att presterskap, kyrkomöten, partier och dogmer hade med Kristendomen ingenting gemensamt, utan tvärtom vore dess största och farligaste fiender. Förvillelsen hade uppkommit, emedan man ville tillämpa filosofiens stränga begreppsbestämningar på religionen. Men ur de blodiga och förskräckliga striderna, som uppkommit härigenom, skulle en gång insigten af denna förvillelse desto klarare framträda. Theodoros kallade partikampen med dess olyckor för Kristendomens födselsmärtor; han bad Hermione endast läsa dess urkunder, och hon skulle då klart inse, att Jesu lära ej är roten till de kristnes fel och verldens olyckor, utan roten till glädje och salighet i de enskildes hjertan.

När Hermione förebrådde de kristne deras förakt för menniskans skönhetsdrift och det raseri, hvarmed de förstörde konstens verk, svarade Theodoros, att då skönhetsdriften blifvit af skaparen inplantad i menniskorna, så måste den äfven finnas och en gång komma till erkännande äfven hos Kristianerna. Berättar ej, sade han, Tukydides, att Athenarne en gång vid en mägtig fiendes annalkande kullsförtade sina pelare och minnesvårdar, för att använda dem till förskansningar? De gjorde det, utan att någon för den skull har förebrått dem barbari. Kristianerna kunna icke hata konsten, utan endast de tillfälliga former, i hvilken hon ännu uppenbarar sig för deras blickar. – Hermione, fortfor Theodoros och pekade på den nedgående

solen, som purpur- färgade haf och himmel, – naturen, midt i hvilken vi lefva, är ju en återglans af Guds skönhet. Hvarthän vi vända våra blickar, omgifvas vi af skönhet. Menniskan är försänkt i ett haf af skönhet, och hon måste blunda, om hon ej vill se den, emottaga och öfverväldigas af dess intryck. Tror du då, att skönheten är något förgängligt, att spegeln, som själen håller mot naturen, kan någonsin släppas och krossas som en vanlig spegel? Nej, spegeln är själen sjelf, skönhetsdriften är oförgänglig och förstördes än allt hvad konsten hitintills frambragt, skall ur förstörelsen ett nytt och högre framgå.

Då Theodoros slutade sitt samtal med Hermione, var skymningen inne. Emedan det var ovisst vid hvilken tid Krysanteus skulle återvända från staden, kunde han icke afvakta dennes ankomst; han önskade Hermione en god natt och begaf sig på väg till Piræeos, otålig att få höra utgången af arkontvalet.

Underrättelsen om folkförsamlingens beslut hade redan hunnit sprida sig i hamnstaden.

– Medborgare, sade Theodoros till den förste bekante, han mötte på gatan. – Du har förmodligen bevistat folkförsamlingen?

– Ja.

– Hvem är den nye arkonten?

– Krysanteus är återvald, svarade mannen harmset.

– Ah, det var en utgång, som jag knappt förmodat.

– Ej heller jag.

– På hvem röstade du, min vän?

– På Krysanteus.

– Och likväl tillhör du hans motparti, såvida jag icke misstager mig.

– Du misstager dig. Jag räknar mig till hans anhängare, ehuru jag har mycket att anmärka emot hans person. Han uppför sig såsom tyrann och envåldsherrskare öfver det fria folket i Athen. Han betungar oss med pålagor, som varit oerhörda intill denna tid. Vi medborgare skola underhålla alla sjuka och fattiga i staden. Vi skola underhålla skolor ej blott för våra egna barn, utan ock för våra slafvars. Har man någonsin hört något sådant? Det är en himmelsskriande orättvisa, Theodoros, och jag undrar, att vi icke, hellre än att tåla sådant, flyttat ut i någon ödemark.

– Och i trots af dessa klagomål öfver Krysanteus gaf du honom i dag din röst, säger du.

– Ja, han erhöll nästan alla de närvarandes röster; men icke vill jag säga, att valet för den skull är lagligt.

– Hvad menar du?

– Just då vi skulle skrida till hemlig omröstning, uppsteg Karmides ...

– Karmides, var han närvarande? inföll Theodoros förundrad. Ja, för första gången, och förmodligen endast för att roa sig och tillställa oreda. Nog af, han steg upp, talade till folket och föreslog öppen omröstning i stället för hemlig.

– Nåväl?

– Krysanteus' lilla anhang ropade bifall. De andre tego. Man antog naturligtvis tystnaden vara liktydig med

bifall. Den öppna omröstningen började. Du kan nu lätt föreställa dig utgången.

– Nej. Hvarför skulle icke den öppna omröstningen hafva samma påföljd som en hemlig?

Borgaren log medlidsamt åt denna enfaldiga fråga.

– Du begriper väl, sade han, – att ingen just vill öppet bryta med Krysanteus, som är rik och mägtig och har kejsaren bakom sin rygg. Med hemlig omröstning skulle Krysanteus ej haft hundra bland tusen för sig; nu hade han icke tio bland tusen emot sig. Sådan är verlden, min vän.

– Väl, prisen er lyckliga, att hvad som skett har skett! Krysanteus är eder ädlaste och bäste medborgare. Den bildstod, som J för ett år sedan upprest åt honom, bär inskriften „Åt Athens förste medborgare.“ Om han redan då förtjente detta namn, så förtjenar han det nu tusenfaldigt.

– Bah! Smicker! sade medborgaren med en axelryckning, hvarefter han helsade Theodoros och fortsatte sin väg.

Vid pass en timme sedan Theodoros lemnat landtgården, anlände Krysanteus dit ifrån staden. Hermione hörde med glädje, att valet på ett lysande sätt utfallit till hans förmån. Theodoros’ farhågor hade således icke besannat sig; Athenarne hade icke visat sig otacksamma. Men på Krysanteus panna låg dock en skymt af dysterhet och smärta. Han anade, att valets utgång berott af det förslag, som Karmides framställt, att det skulle ske med öppen omröstning. Han hade på sednare tider rönt många bevis på medborgarnes likgiltighet, hade ofta mött åtminstone passivt motstånd; han började märka, att han stod så godt som ensam och att det verk, på hvilket han arbetade, icke hade någon fast grundval i folkets tänkesätt. Men han ville icke förtvifla om sitt mål. Han hoppades på det unga slägte, som var bestämdt att uppvexa under de institutioner, som Julianus skapat, under inflytelsen af den ande, som utströmmade från honom. Och likasom i förkänsla deraf, att Juliani bana ej skulle blifva lång, ockrade Krysanteus med minuterna och arbetade med feberaktig otålighet för sitt mål. Det var för den skull han icke ville lemna magten ur sina händer; han kunde som enskild medborgare verka mycket, men icke detsamma som nu.

Först när han satt bredvid sin älskade Hermione, försvann det dystra molnet från hans panna, medan hon spelade på sin cittra och sjöng ett stycke, som varit Elpenikes älsklingssång. Vid supéen infann sig Okos, den unge slafven, portvaktarens son, med ett nyss anländt bref. Det var från Ammianus Marcellinus, som nu åtföljde Julianus i kriget mot Perserna. Krysanteus uppläste och Hermione lyssnade med strålande ögon till den skildring, som Ammianus lemnade öfver Juliani framgångar. De täflade med Alexanders, om icke öfverträffade dem. Den romerska krigsärans mest lysande dagar hade återvändt: Juliani exempel hade förvandlat hvarje romersk krigare till hjelte. Perserna hade förlorat drabbning efter drabbning. De hade slutligen kallat floderna till sin hjelp, genombrutit deras fördämningar och låtit deras vatten öfversvämma det vidsträckta slättland, på hvilket legionerna framtågade. Men äfven detta hinder öfvervanns genom soldaternas ihärdighet, som lifvades af sin anförares ande. Han marcherade till fots i spetsen för legionerna, uppmuntrade de modfällde och deltog med egen hand i de arbeten, genom hvilka Persernas afsigt omintetgjordes. Vattenmassorna hade blifvit återförda inom sina bräddar och hela skogar nedhuggna till lagning af de utskurna vägarne. Hären nalkades alltmer den persiska hufvudstaden. Perisabor, den andra i ordningen af Persiens städer, välbefästad och försedd med talrik besättning, hade blifvit stormad och intagen. Efter Perisabor var ordningen kommen till Maogamalka, Persiens starkaste fästning, belägen endast tvenne mil från hufvudstaden. Den försvarades, skref Ammianus, af sexton torn, djupa löpgrafvar och dubbla murar, samt hade i alla tider ansetts ointaglig. Men Julianus lät gräfva en mina under murarne till staden, och medan hufvudhären företog en allmän stormning mot utanverken, medan belägringstornen framrullades och kastmachinerna slungade sina stenblock, hade en utvald skara genom den underjordiska

gången inträngt i staden, hvars besättning vid denna oförmodade anblick sträckte vapen eller grep till flykten. Nu stod romerska hären i hufvudstadens omedelbara grannskap.

Den glädje, hvarmed Ammiani bref uppfyllde Krysanteus och hans dotter, blandades med oro och dystra farhågor, när han slutligen skildrade den oförvägenhet, hvarmed Julianus blottställde sin egen person. Han tycktes äfven i detta hänseende hafva tagit Alexander till sitt mönster. Vid Perisabor hade Julianus ledt stormningen mot den ena af fästningsportarne; då soldaterna arbetade på att spränga denne, hade fienderna från murens tinnar riktat ett regn af kastspjut och stenar emot den purpurklädde anföraren. Vid Maogamalka hade tvenne Perser framrusat från ett bakhåll, för att nedgöra honom. Julianus afvände med sin sköld deras förtviflade hugg, dödade med egen hand den ene fienden och tvang den andre fly, innan de romerska soldater, som arbetade i grannskapet, hunnit ila till undsättning. Ammianus anförde flera liknande drag och beklagade, att knappast någon dag förflöt, då ej kejsaren blottställde sig för faror, ur hvilka han liksom endast genom underverk blifvit räddad.

Då Hermione begaf sig till sin sofkammare, der hennes kammarflicka Alkmene väntade för att biträda henne vid afklädseln, sken den uppgångna månan mellan slingervexterna utanför det öppnade fönstret så lockande in i det lilla rummet, och nattvinden medförde så ljufva vällukter, att Hermione, lyssnande till Alkmenes beskrifning på nattens skönhet, gaf vika för sin lust att tillbringa ännu en stund i det fria, innan hon ginge till hvila. Alkmene band kappan öfver sin herrskarinnas skuldror och gjorde sig i ordning att ledsaga henne; men Hermione tillsade henne, att hon ville vara ensam. Följd af kammarflickans ögon, styrde hon kosan till sitt ensliga älsklingsställe.

FJERDE KAPITLET.

Mötet.

Då Hermione befann sig ensam, sjönk hon på knä och bad, med blicken riktad mot den stjernbeströdda himmelen, att den vishet och allmagt, som skapat de oräkneliga himmelska ljusen och leder dem i sina banor, måtte beskydda undan krigets faror Juliani lif och förläna honom en lång, lyckosam och välsignelserik verksamhet såsom rikets kejsare och fader.

Nattens lugna skönhet, det tindrande himlahvalfvet, det stilla vidsträckta hafvet, de för lätta sommarflägtar susande lundarne ingåfvo den bedjande flickan känslan af det högsta väsendets närvaro omkring henne och i hennes egen själ.

Kunde i denna natur, så uppfylld af skönhet, så herrligt ordnad af sin store byggmästare, kunde i hennes sköte finnas en sfer för blinda, regellösa magter, gjorde sig ej samma kärlek och förutseende vishet gällande äfven i menniskoslägtets lif och öden? De sälla känslor, som med bönen genomströmmade Hermione, upplöste denna fråga i en lyckliggörande och lugnande öfvertygelse. Vårt slägtes öden ledas af Gud; det sanna och goda skall slutligen segra öfver osanning och ondska; den högsta lott, till hvilken en dödlig blifvit utkorad, är en plats bland stridsmännen för den goda saken; hans strid är aldrig fruktlös, han vinner, äfven när han dukar under, och han segrar äfven genom sin död.

Det var Juliani bild, kring hvilken Hermione samlade dessa tankar. Men han vek, utan att hon visste huru, för en annan, som plötsligt stod för hennes andes öga. Det var en skön man, i hvars anlete strålade en öfverjordisk mildhet och renhet, hvars ögon, fästade i Hermiones själ, syntes i sin blick hafva samlat och förmenskligat det högsta väsendets ofattliga kärlek. Han bar, lik Apollon, en krans omkring sin panna, men kransen var icke vriden af lager, utan af törne, och bloddroppar nedsipprade på hans hvita panna. Han

framräckte sina händer – äfven de blödde ur djupa sår, men han log och sade: se, äfven jag har segrat genom min död.

Huru uppsteg denna bild i hennes fantasi? Hermione igenkände Nazarenen, om hvilken Theodoros talade med så innerlig hänförelse, och för hvilken han redan förmått ingifva henne icke blott den vördnad, hon måste känna för en stor theurg, en af himmelen älskad menniska, utan äfven en högre känsla, i hvars värma hon anade och fruktade en gryende kärlek.

Hon fruktade den, ty det kristna namnet var henne förhatligt. Hon hade från barndomen lärt och genom sin egen erfarenhet af verlden nödgats förknippa med detsamma föreställningarne om det fula, låga, grymma och dumma. De tvenne kejsare, som hitintills burit det kristna namnet, hade varit lömska, menediga tyranner, som rasat mot sin egen slägt, likasom mot sina undersåter. De kristne presterna predikade emot förnuft och frihet; det kristna lifvet förekom henne som en svängning mellan en vild hängifvelse åt vällust och laster, samt en lika otyglad hängifvelse åt köttets dödande genom ett afskyvärdt sjelfplågeri. I begge hänseendena framstod det fula i hela sin vederstygglighet, parande sig hos den stora hopen med kärlek till smuts och lumpor. Läran om naturens förfall var henne en lögn, då hon såg naturens skönhet; föreställningen om en i grunden förderfvad menniskonatur förekom henne lika ovärdig som farlig, och Hermione betraktade som en frukt af denna lära den grufliga disharmoni, den brist på sjelfbeherskning, det åt ytterligheter hemfallna, åt fanatism och alla slags lidelser öfverlemnade lif, hvaraf den kristna kyrkan och dess medlemmar framvisade så talrika bilder – skärande motsatser till de lugna, harmoniska gestalter af förädlad mensklighet, som den helleniska filosofien hade danat, och på hvilka Julianus var ett så herrligt exempel.

Men den Kristus, om hvilken Theodoros predikade för Hermione, var ju en helt annan än den ande, som uttalade sig i Kristianernas lif, åskådningssätt och inbördes strider. Han var ju det skönaste och fullkomligaste väsen i menniskogestalt. Hans lära var ju den enklaste och likväl sublimaste, som en menniskas läppar uttalat. Hans gudamensklighet förekom ju äfven Hermione som en förnuftsnödvändighet, och det budskap, han förkunnat, det kall, han med sin död fullbordat, som det högsta bevis af gudomlig vishet och kärlek.

Hvad skulle hon då tro, hvad skulle hon då göra? Umgänget med Theodoros hade utsått tvekan i hennes själ. Hon kände det djupt i detta ögonblick, sedan bönens hänförelse försvunnit. Hon lutade pannan i sin hand och tänkte på sin fader, på hans gråsprängda lockar, på den strid, der han kämpade i första ledet. Skulle Krysanteus' dotter kunna svika honom? Denna fråga förskräckte henne, då hon framställde den till sig sjelf. Skulle hon då undfly umgänget med Theodoros? Nej, detta innebure ett erkännande, att hon vore den svagare, det vore ju ett brott mot sanningen, som bjuder att lyssna till hvarje skäl och behjerta dem, som icke kunna vederläggas. Men hon beslöt att nästa gång vara bättre rustad till försvar. Desto klarare skulle då sanningen framträda ur de motsatta meningarnes strid. Hermione skulle åhöra sin faders föreläsningar och väpna sig med alla de skäl, som den snillrike kejsaren nedlagt i sin nyligen fullbordade skrift emot den kristna läran. Dessa skäl ville hon då införlifva i sin egen tankebyggnad. Det skulle återgifva denna byggnad sin jemvigt och sätta Hermione i stånd att utan fruktan lyssna till den kristne ynglingen, för hvilken hon kände en varm, systerlig tillgifvenhet.

Dessa tankar efterträddes af andra. Hermione var aldrig ensam, utan att minnena inställde sig af brodern och af älskaren, som hon begge förlorat, men som hon begge hoppades återfinna i ett annat lif.

Huru öfverraskad, ja bestört hon blef i första ögonblicket, då hon bland Kristianerna, som arbetade på Afrodites tempel, upptäckte en yngling, hvars anletsdrag så liknade Elpenikes, hennes moder, och den bild, som hennes inbillningskraft hade skapat af Filippos. Först sedan hon närmare betraktat den unge presten, försvann i någon mån denna likhet och på samma gång en illusion, hänförande och tillika smärtsam. Hon

kunde dock icke glömma den unge föreläsaren, och om icke hennes sednaste samtal med Theodoros tagit den riktning, det erhöll, så hade hon redan nu af honom utforskat den unge Clemens' lefnadsomständigheter.

Krysanteus hade i afton berättat henne, att Karmides deltog i folkförsamlingen och röstade för honom. Detta öfverraskade Hermione. Hvad skulle detta betyda? Hon visste, att Karmides och hans lättsinniga vänner smädade Krysanteus' sträfvanden, likasom de öfverhufvud hånade allt, som låg utanför gränsen af deras eget vilda, njutningslystna lif. Vore det möjligt, att Karmides förändrat sig? Ack, sedan denna förmodan inställt sig, ville hon icke öfvergifva den, huru osannolik den var.

Ljuden af annalkande steg nådde Hermione och störde hennes betraktelser, då de voro på väg att öfvergå i vemodigt svärmeri. Hon trodde, att det var Alkmene, som sökte henne, och steg upp, för att möta denna.

Men i samma stund visade sig framför ingången till bersåen en manlig gestalt, höljd i en mörk mantel. Månskenet föll på hans bleka, men vackra ansigte. Hermione igenkände Karmides.

Hon förvirrades vid denna oväntade anblick af föremålet för sina tankar. Äfven Karmides syntes öfverraskad. Det uppstod en kort tystnad, som bröts, då Karmides i en ton, som klingade allvarligt och vördnadsfullt, sade:

– Hermione, blif icke förskräckt. En tillfällighet har fört mig hit, och jag anade ej ett sådant möte vid denna sena timme. Jag skulle annars hållit mig fjerran från denna nejd. Men då ödet nu så fogat, att jag råkat dig ... vågar jag då nalkas dig? Vågar jag bedja dig att stanna och höra några ord från Karmides läppar?

Det låg ej blott i Karmides ton, utan äfven i hans drag ett uttryck, som Hermione trodde för alltid försvunnet derifrån, och som påminde henne om den fordne Karmides. Helsans rosor hade vissnat på hans kinder, och hans blick var dyster, men i trots häraf liknade han i denna stund sig sjelf, sådan han var, då Krysanteus ännu kallade honom sin älskade lärjunge. Han syntes densamme, men uppstigen från en långvarig sjukdom.

Hermione besegrade sin öfverraskning och sade mildt:

– Jag vill höra dig, Karmides. Och då efter dessa ord ånyo en tystnad uppstod, hvarunder Karmides syntes tveka, hvad han skulle göra eller säga, tillade Hermione, i det hon satte sig och anvisade honom en plats i sitt grannskap: – Din ankomst öfverraskade mig i första ögonblicket, ty jag väntade den icke, och det är nu så längesedan vi sågo hvarandra. Den vackra natten har lockat mig att tillbringa timmen, fastän långt framskriden, i det fria. Och samma vackra natt har lockat dig att styra kosan till en vacker utsigt, der du ser hafvet belyst af månan, och der du kan erinra dig så många barndomsminnen. Är det icke så?

– Jag vet icke, om natten är vacker eller ej, sade Karmides, i det han satte sig midtemot Hermione och kastade manteln tillbaka. – Jag har intet öga för naturen. Jag ser, att månen skiner, jag finner natten tyst och nejden lugn, det är allt. Men barndomsminnena ... du nämnde dem. Det var måhända de som förde mig hit. Jag vet det icke sjelf, men jag vet, att dessa minnen hafva börjat beherrska och plåga mig ... Låt mig tala fritt om mig sjelf, Hermione! Dölj din motvilja och hör hvad jag säger. Jag skall sedan lemna dig och undvika ditt grannskap.

Jag vill fråga dig: hafva de rätt att plåga mig, minnena af min barndom, af din faders godhet och din egen kärlek? Har jag förfelat min bestämmelse och förslösat min lycka? Har jag varit otacksam emot din fader? Har jag förorsakat dig sjelf någon smärta? Du finner hvad det är, som jag frågar mig sjelf. Hör nu äfven de inkast, jag gör emot sådana frågor, hitintills tyvärr förgäfves. Din fader uppfostrade mig till att älska vishet och skönhet. Han ingaf mig trängtan till beggedera. Jag ville blifva vis, jag ville begripa Gud och verlden och mig sjelf, jag ville inrätta min vandel efter hans eget mönster, och jag var lycklig i min inbillning att

kunna göra det. Men jag erfor omsider, att jag icke är skapad till dykare i filosofiens bottenlösa haf; ligger sanningen der förborgad, så skulle hon åtminstone icke kunna upphemtas af mig. Det var en oangenäm upptäckt, som betydligt afkylde min ifver och nedstämde mina förhoppningar. Jag skulle blifvit en ömklig platonisk filosof, men jag ville blifva något helt och fullständigt. Krysanteus lärde mig att älska det sköna. Tyvärr var det endast med dina drag, Hermione, jag kunde tänka mig något skönt. Jag älskade dig och yppade det i en olycklig stund för dig. Din genkärlek gjorde mig lycklig för en kort tid ... som är den enda lyckliga tiden i min lefnad. Men det dröjde icke länge, innan jag insåg, att vi icke voro skapade för hvarandra. Jag insåg mer och mer att du är mig öfverlägsen ej blott på hjertats, utan äfven på intelligensens vägnar. Min kärlek blandade sig med beundran, min beundran med förödmjukelse. Jag är egenkär och högmodig; men vore jag än intetdera, vore jag den ödmjukaste bland menniskovarelser, så skulle jag likväl icke vilja ega till maka en qvinna, som öfverträffade mig i allt, och i hvars ögon jag egde intet, som kunde förläna mig ett företräde framför henne eller aftvinga henne aktning. Känslan af din öfverlägsenhet gjorde mig olycklig, Hermione, utan att den afkylde min kärlek. Hvad jag då ännu egde och som förlänade mig värde i mina egna ögon, var det sedliga ideal, som din faders läror för mig uppenbarat, och hågen att i min egen lefnad förverkliga detsamma. Detta ideal står ännu för min blick, men hågen att förverkliga det försvann, när jag insåg, att det för mig var oupphinneligt och äfven här min kraft var otillräcklig. Och om jag, ännu i gosseåren älskade det för dess egen skuld, så hyllade jag det, såsom varmblodig yngling, endast för din skull, Hermione, för att vara utan fläck och tadel inför dig. Men sedan viljan en gång dukat under i striden mot lockelserna, hvad återstod mig då? Att tillfredsställa min ärelystnad genom att spela en roll i statslifvet? Ack, Hermione, dertill fordrades, att ett statslif i våra dagar skulle finnas. Att sjelf vara despot skulle kanske behagat mig, men att vara en despots verktyg, dertill kände jag ingen böjelse. Men det öppnade sig för mig en annan bana, rosenströdd och lätt att gå. På henne kunde jag uppnå en viss fullkomlighet och öfverglänsa mina likar. Derom blef jag snart nog öfvertygad genom en närmare bekantskap med verlden. Jag har nu vandrat denna bana till sitt mål. Hon ändar i en ödemark. Ett oändligt afstånd skiljer oss ifrån hvarandra, Hermione. Den smärta, jag förorsakat dig, bör längesedan vara läkt. Du kan derför öfverväga med lugn hvad jag nu för dig har framlagt ur mitt inre lif. Du finner, att jag försöker rättfärdiga mig och lägga en del af min börda på ödets skuldror. Har jag orätt deruti, så måste din dom blifva mycket sträng. Men huru ditt förstånd än dömer, så vädjar jag till ditt hjerta, Hermione, ty af ditt hjerta hoppas din fosterbroder förlåtelse och glömska.

Hermione svarade:

– Behöfver du min förlåtelse, så åtskiljas vi ju icke längre af något oändligt afstånd. Jag gifver dig henne gerna.

– Du säger detta i så kall ton, Hermione, sade Karmides.

– Din förlåtelse kyler mitt hjerta, i stället för att värma det.

– Hvad önskar du mer än förlåtelse och glömska? frågade Hermione med tilltvingadt lugn.

– Nej, inföll Karmides lifligt, – jag borde önska ingenting eller allt. Jag borde fordra, att du älskade mig i trots af allt, hvad jag gjort, för att utsläcka din kärlek, att du afsade dig din själs öfverlägsenhet och blefve den svaga qvinnan, som icke kunde skilja sitt hjerta äfven från den ovärdigaste, när hon en gång lärt att älska honom. Sådane qvinnor gifvas, Hermione, men icke för mig. Hvar skall jag finna henne, som vill fatta min hand och följa mig, hvarthän jag går, till lyckan eller förderfvet, till högheten eller eländet, till saligheten eller eviga plågor?

Karmides ord buro vittnesbörd om en strid, som sönderslet hans inre. Hans anlete sade Hermione detsamma. Hon betraktade det och uppfylldes af vemodiga känslor. Dessa bleka drag voro outplånligt

fästade i hennes själ. Han var olycklig, han ångrade sig, och han skulle vända om på sin väg, om blott en hjelpande hand räcktes honom af den han älskade. Och i kampen mellan sin stolthet och förtvillan hade han uttalat en fordran, som var trotsig, men förrådde, att i djupet af hans väsende hvilade ännu hans första kärlek.

Hermione kände sig djupt upprörd. Skulle hon stöta honom tillbaka? Hon hade då handlat efter ingifvelsen af en qvinlig stolthet, som här om någonsin varit berättigad, men hon hade förnekat sitt hjerta, som kände kärlek, ömhet, medlidande och glädje öfver möjligheten, att Karmides' ånger och själsstrid voro vägen till hans upprättelse.

Hon svarade honom med lugn och innerlig röst:

– Bed Gudarne om en sådan maka, Karmides.

– Jag vill icke bedja om det omöjliga, sade Karmides dystert.

– De kunna icke skänka mig henne.

– Gör dig endast värdig deras gåfva, och hon skall icke uteblifva. Gud ser, att du är olycklig, Karmides, och han, som är verldens hjerta, skall gifva dig hvad ditt eget hjerta behöfver.

– Tror du det, Hermione? frågade Karmides med vek röst. – Tror du, att någon upprättelse och någon förhoppning ännu gifves för mig?

Han dolde ansigtet i sina händer. Med hvilka beräkningar han än infunnit sig – i denna stund var han uppriktig och följde de öfverväldigande känslor, som uppsprungit ur hans bättre natur. Det var i sjelfva verket medvetandet af underlägsenhet och ovärdighet, hvilket hade aflägsnat honom från Hermione, sedan han första gången dukat under för njutningslystnaden och sitt blods förförelser. Han hade derefter döfvat sin ungdomskärlek i vilda orgier, men han hade aldrig besegrat den. Den uppträdde med ny styrka, sedan Petros med en vink, att Hermione ännu icke förgätit honom, undanröjt försöken af hans högmod att inför sig sjelf förneka tillvaron af en obesvarad och hopplös böjelse. Och nu hade den plötsligt uppflammat i full låga, i Hermiones grannskap, som han så länge varit beröfvad, vid åsynen af hennes sköna, milda och lugna anletsdrag.

Karmides kände en len hand, som fattade hans och förde den ifrån hans panna.

Han såg upp. Hermione stod framför honom, och hennes ögon skimrade af en fugtig glans.

Karmides blickade djupt in i hennes ögon. Han ville öfvertyga sig, att hvad han såg icke var en synvilla. Då hon sakta drog sin hand tillbaka, skyndade han att fatta den, och hon lät den qvarblifva i hans.

– Karmides, sade hon mildt, – prisade vare gudarne! Jag har återfunnit dig.

– Hermione!

Karmides' ögon skymdes af en uppriktig tår, men det ljufva leende, som låg öfver flickans anlete, återstrålades af hans eget. Det herrskade en tystnad, som ingen ville störa. De betraktade hvarandra och kände i detta ögonblick endast den långa smärtsamma skiljsmessan, den sälla oväntade återföreningen.

– Min älskade fosterbroder, sade Hermione slutligen med det skönaste leende, – du skall nu glömma dina sorger och åter blifva lycklig.

– Ack, mina sorger! Säg: mina förvillelser, Hermione!

– Och du skall med glad tillförsigt bedja gudarne om den maka, som ditt hjerta önskar, som afsäger sig allt, för att följa dig i lycka och olycka, till höghet eller ringhet. Jag vill äfven bedja gudarne om denna gåfva, den bästa af alla, åt min återfunne Karmides.

– O, gör det, Hermione. Dig skola gudarne höra, min ädla Hermione.

– Jag vill berätta för min fader om detta möte ...

– Ack, din fader hatar mig, Hermione, och han har skäl dertill ...

– Nej, jag skall visa, att han icke hatar dig. Jag vill berätta för honom om vårt möte, och det skall icke dröja länge, innan han uppsöker dig och återför dig till det bo, från hvilket du flög bort.

– När får jag återse dig, Hermione?

– Snart och hädanefter ofta, min Karmides.

– Kanske i morgon?

– Jag vet det icke. Jag vill tala med min fader. Vi skola nästa gång mötas öppet för hans ansigte ...

– Det torde dröja länge, Hermione, men nu behöfver jag ditt grannskap. Och om din fader vägrar, hvad skall då ske? Äro vi då ånyo skiljda? Det kan ju hända, att han bannlyser mig ifrån din närhet, och att han icke ens vill höra talas om Karmides.

– Var lugn, min fosterbroder. Han skall icke göra det.

– Men om, upprepade Karmides bekymrad ... – huru skall jag då åter få tillfälle att se dig? Jag har så mycket att säga dig ... och det är mig svårt att lemna dig, då jag är osäker om, ej det blir för alltid.

Den oro, som yppade sig i dessa ord och tonen, hvarmed de uttalades, smekte Hermiones öra. De klingade så tydligt kärlek och fruktan att förlora henne.

– Vi skola i hvarje händelse återse hvarandra, sade hon. – Detta ställe är min älsklingsplats, och timmen vid solnedgången är min älsklingstimme. Du vet således, hvar du har att söka mig ... Se, Karmides, hvad månen har stigit högt på himmelen, medan vi talat med hvarandra! Den stackars Alkmene, som väntar mig, måste vara mycket sömnig. Kanske är hon nu på väg att uppsöka mig. God natt, min Karmides. Märk denna afton med en hvit sten och dröm i natt dina barndomsdrömmar!

Karmides tryckte Hermiones hand till sitt bröst. De utbytte ännu en vältalig, men obeskriflig blick. Han släppte långsamt hennes hand, vände sig om och gick. Hermione såg honom försvinna mellan trädens skuggor. Derefter lemnade hon bersåen och riktade sina steg till villan, medan hennes barm vidgades af sälla känslor och hennes öga glädjedrucket och tacksamt höjde sig till stjernkupolen öfver det omätliga tempel, i hvilket försoningen med hennes älskade nu blifvit firad.

Alkmene väntade troget i sofkammaren sin herrskarinna. Den unga kammarflickan syntes halfslumra bredvid lampan med armbågen stödd mot nattduksbordet, när Hermione inträdde. Men när hon uppslog sina ögon, betraktade hon förstulet forskande sin herrskarinnas anletsdrag och hade icke svårt att upptäcka det strålande uttryck, som hvilade på detsamma.

– Han har således lyckats, tänkte hon. – Det var ju det, jag sade biskopen.

Under afklädningen samtalade Hermione glädtigare och förtroligare än vanligt med Alkmene.

– Men säg mig, Alkmene, sade hon bland annat. – Hvarför låter du den gode Okos gå och sucka förgäfves? Tror du icke, att jag upptäckt det? Du är icke så kallsinnig för honom, som du låtsar, Alkmene.

– Hvad du talar, min herrskarinna! sade Alkmene rodnande, i det hon löste diademet från Hermiones lockar.

– Okos är ju en bra yngling, Alkmene. Min fader och jag värdera honom mycket.

– Jag tror, att Okos endast gycklar med mig, genmälde kammarflickan. – Icke skall man tro hvart ord en sådan säger. Då blefve man ofta narrad.

– Ack, du enfaldiga! Ser du då icke, att du pinar Okos med din låtsade kallsinnighet? Fy att hyckla så, Alkmene. Men du är på långt när icke så enfaldig, som du låtsar. Eller vill du, att jag skall säga Okos, att Alkmene väl är road af hans ömhet, men icke kan besvara den?

– Nej, vid allt i verlden, min herrskarinna! Detta får du icke säga till Okos.

Hermione log och talade om den vackra arrendegård, belägen nedanför i dalen, som Krysanteus utsett åt Okos och hans fader Medes, den gamle portvaktaren, som nu efter så mångårig, frivillig tjenstgöring borde finna det trefligt att öppna och stänga en egen dörr och sola sig på egen tröskel.

Alkmene åter talade, såsom kammarflickor brukade, om sin herrskarinnas vackra lockar, som det vore en glädje att ordna, och om hennes skönhet, som hon i afton fann mer bländande än vanligt.

Hermione lyssnade denna gång med tålamod, ja synbart behag till kammarflickans smickrande utgjutelser.

– Jag tänker på Eusebia, sade Alkmene, och undrar öfver hennes blindhet. Hon vill vara skönare än du, Hermione, och hon är afundsjuk mot dig, det vet jag.

– Huru vet du det?

– Jag talar ofta med hennes första kammarslafvinna. Eusebia vill alltid veta, huru du var klädd, när du sednast visade dig på Kerameikos. Och när man berättat henne det, så utropar hon: huru smaklösa dessa Athenskor äro! Och likväl efterapar hon din hårklädsel och hvarje veck på din kiton. Det förargar henne, att hon icke kunnat införa de romerska moderna i Athen. Ack, jag måste skratta, när jag tänker på de första dagarne, hon tillbragte i vår stad. Hon ville förvåna Athenarne, det är visst och säkert. Och nog väckte hon uppseende, der hon kom i sin vidunderliga hårklädsel och sin blommiga sidenkiton, stödjande sig på tvenne slafvinnor och företrädd af en slaf, som anmälde: här är en ojemn sten i din väg ... här går gatan uppför ... här går gatan nedför ... liksom hon sjelf hade varit blind och icke kunde se ett steg framför sig.

– Jag minnes allt det der, Alkmene.

– Det var idel högmod utaf henne, min herrskarinna.

– Nej, så var det icke, Alkmene. Eusebia var van vid de romerska sederna. Damerna bruka så i Rom.

– Men det är ju fult och löjligt.

– Det nekar jag icke. Endast vanan kan försona med sådana bruk.

– Men var det icke högmod, när Ismene helsade henne på gatan, och Eusebia icke sjelf besvarade denna helsning, utan lät sin slafvinna göra det?

– Äfven det bruket är öfligt i Rom.

– Ismene fann det så löjligt, att hon icke kunde låta bli att vända sig till Berenike och skratta ... ty Ismene har mycket lätt för att skratta, som du vet. Men Eusebia såg det och kunde sedan aldrig tåla Ismene.

– Jag har hört sägas det.

– Men vet du, hvarför Eusebia lade bort sina blommiga kläder? Jo, då skolgossarne sågo henne på gatan, plägade de peka på henne och ropa till hvarandra: ser du, våren är redan kommen.

– De athenska skolgossarne brås i elakhet på sina fäder ... Väl, Alkmene, jag behöfver dig icke mer. Gå nu till hvila, min sömniga flicka.

– Jag önskar dig ljufva drömmar, min herrskarinna.

– Jag önskar dig detsamma, Alkmene.

Alkmene ställde nattlampan på dess plats och aflägsnade sig. Hermione var snart derefter förflyttad till de glada drömmarnes rike.

FEMTE KAPITLET.

Skeptikern.

– Hvad slags filosof jag är? Var det så du frågade, gamle hedervärde portvaktare? Jag bekänner mig till den djupsinnigaste af alla skolor. Jag är tviflare ... J behöfven icke veta mer. Och som jag betviflar, att den här bägaren vin är tillräcklig att släcka min törst, så betviflar jag äfven, att du, min käre Okos ... Okos var det ju du hette?... skulle hafva någonting emot att genast fylla den, då jag nu åter tömmer den. Skål, mina vänner!... Krysanteus’ vin är godt. Se der är den tomma bägaren, Okos. Ila, unge Ganymedes, att brädda den ånyo. Det är icke hvarje dag, som J fån äran att se en filosof som förtrolig medlem af er för öfrigt aktningsvärda krets. Fågelsteken är god, min kära kock, men jag betvillar, att du kan tillaga en trana så bra som kocken hos min förträfflige vän och lärjunge antiqvarien. Blif icke sårad af min anmärkning, aktningsvärda kock. Jag påstår det icke med bestämdhet, ty öfverhufvud låter ingenting med bestämdhet säga sig. Jag endast tviflar, förstår du.

Den som talade så, var ättlingen af Ifikrates, samme unge man, som en gång infann sig hos Petros såsom nådesökande, men då, vid det oförmodade mötet med Krysanteus, hastigt erinrade sig, att han gått vilse och egentligen ärnade sig till sin vän antiqvarien, biskopens granne.

Den unge mannen, känd under namnet Kimon, bar nu en grof mantel med filosofiskt snitt och hade under ett års tid försakat barberarestugan, så att han, som naturen förlänat med god skäggvext, numera pryddes af ett ganska vördnadsbjudande filosofskägg. Dessa tecken antyda, att han tagit sitt parti och utbytt funderingarne på katekumenskapet och dopet mot funderingarne i vetenskapernas vetenskap. Han hade nu afgjordt slagit sig på filosofien, och som vi höra, på den skeptiska.

Naturen och vänskapen hade gemensamt understödt den gode Kimons framsteg i filosofien – naturen, hvilken, som nämndt, begåfvat honom med stark skäggvext, och vänskapen, som förkroppsligad i antiqvariens person förlänat honom den grofva, men hela manteln. Man må dock icke misstänka, att det endast var skägget och manteln, som gjorde Kimon till filosof. Han var äfven hemma i logiken; det var just i ett ögonblick af lutter förvåning öfver Kimons färdighet uti att göra de mest utomordentliga hornslut och krokodilslut, som antiqvarien hade blifvit hänförd till sin frikostighet i afseende på hans beklädnad. Manteln och skägget voro endast de yttre kännetecknen, som han anlagt, för att vinna den aktning och det

erkännande, hvarpå hans inre personlighet gjorde anspråk.

Kimon var emellertid blygsam nog eller också afundsjuk nog om sin visdom, för att icke uppträda i de offentliga lärosalarne. Han umgicks ej heller med sina bröder inom vetenskapen, antingen för det att han ringaktade dem, eller för att de icke ville erkänna honom. Men om lärosalarne voro beröfvade hans ljus, så infann han sig desto flitigare i matsalarne hos hederliga förmögna handtverkare, som höllo någorlunda godt bord och brukade drägliga viner. Hos sådana värdar ställde han ingalunda sitt ljus under skäppan. Han förvånade dem med sitt djupsinniga tal, sina horn- och krokodilslut; och voro de otillgängliga för logiken, så aftvang han dem vördnad genom att tala om sin lysande börd och sin förtroliga vänskap med kejsar Julianus. Kejsaren, försäkrade han, var i allmänhet vän af filosofer, men företrädesvis af filosofen Kimon. Kejsaren hade erbjudit Kimon ett palats i Konstantinopel och hundra tusen guldmynt, men Kimon hade afslagit denna gåfva, emedan han älskade fattigdomen af grundsats och icke ville lemna sina goda vänner i Athen.

Kimons umgänge var dock icke helt och hållet inskränkt till den krets i samhället, som utgjordes af välmående handtverkare. Höjd öfver alla fördomar nedlät han sig å ena sidan, då han nämligen var mycket hungrig, ända till slafvarne, företrädesvis kockarne i förmögna hus; å andra sidan var det icke sällsynt, att han sågs som gäst hos de unga Epikuréerna, ja till och med hos prokonsuln Annæus Domitius, vid dennes förtroliga supéer, när ingen bättre snyltgäst fanns att tillgå, på hvilken sällskapet kunde uttömma sin lust för gyckel och grofva upptåg.

Vid sådana tillfällen visade Kimon prof på en sann filosofs själsstyrka. Det skämt, för hvilket han då var föremål, rubbade aldrig hans lugn och ännu mindre hans aptit och törst.

Kimon älskade icke blott promenader i de folkhvimlande portikerna och pelargångarne i staden, utan äfven vandringar i den fria naturen. I dag hade han, med hamnstaden till utgångspunkt, företagit en lustfärd i grannskapet af Krysanteus' förtjusande villa, då han öfverraskades af ett plötsligt regnväder, som gaf honom anledning att söka skydd under dess tak. Han skulle dock sannolikt föredragit att uthärda ovädret under öppen himmel, om han ej med bestämdhet vetat, att både Krysanteus och Hermione voro frånvarande. De hade begifvit sig till staden, der Krysanteus skulle hålla ett offentligt föredrag öfver religionen. Han och hans lärjungar hade nämligen öfverenskommit att i den gamla lärans kult införa samma bruk, som gjort och ännu gjorde den kristna läran så vigtiga tjenster: offentliga religionstal.

Kimon fann hos villans husfolk det välvilliga emottagande, hvaruppå han räknat. Filosofmanteln gjorde sin vederbörliga verkan på den gamle Medes och det öfriga tjenstefolket. Kimon frågade efter Krysanteus, och man upplyste honom om hvad han redan visste, att Krysanteus befunne sig i staden. Hans önskan att finna skygd mot ovädret, och hans antydan, att en fotvandrande filosof kunde behöfva något att förfriska sig med, blefvo lika behjertade. Man skyndade att duka ett bord under en af pelargångarne, och den förtrolighet, hvarmed gästen behandlade sin omgifning, hans språksamhet och det goda lynne, som han ådagalade, isynnerhet sedan han åtskilliga gånger tömt och låtit ifylla bägaren, hade samlat flera af slafvarne och slafvinnorna omkring honom.

Det var nu temligen långt lidet emot aftonen. Himmelen var öfverdragen af moln, som jagades af blåsten från hafvet, och regnet fortfor att falla i strida strömmar.

– Det finnes således, frågade gamle Medes vettgirigt, – filosofer, som kalla sig tviflare?

– Ja visst. De äro de djupsinnigaste af alla filosofer, svarade Kimon, tuggande på en bit fågel.

– Då måtte min herre Krysanteus tillhöra den skolan, sade gubben, – eftersom de äro de klokaste.

– Nej, upplyste Kimon, – din herre är visserligen mycket vis, mycket djupsinnig, hunnen mycket långt i

vetenskapen, men till vår skola hör han dock icke.

– Såå. Men hvarpå tviflen J då egentligen?

– Vi tvifla på allt, min gubbe, till och med derpå, att vi tvifla.

– Vid Zeus, det var besynnerligt, anmärkte Medes.

– Min vän, det låter besynnerligt för dina ofilosofiska öron, sade Kimon, blickande efter Okos, som dröjde med bägaren, – men i sjelfva verket är det mycket naturligt, och den enda ståndpunkt, som är värdig den sanne vise. Jag vill försöka att göra det der begripligt för dig, ehuru jag för detta ändamål måste uppoffra grundligheten för tydligheten. Begriper du till exempel, att du icke skulle se, om du icke hade ögon?

– Ja, svarade Medes, – det begriper jag nog, jag som är litet skumögd på ålderdomen.

– Och att du icke skulle kunna höra, om du icke hade öron?

– Ja, det förstår jag äfven.

– Och att du icke kunde lukta, smaka och genom beröring känna, ifall du icke hade näsa, gom och känsliga lemmar?

– Äfven det begriper jag. Jag känner nog, att jag har lemmar, jag som har gikt i venstra benet.

– Nåväl, då bör du äfven inse, att det är de fem sinnena – synen, hörseln, smaken, lukten och känseln – som uteslutande gifva oss en kunskap derom, att det finnes en verld omkring oss?

– Hm, ja.

– Men om sinnena ofta bedraga oss, böra vi icke då betvifla deras vittnesbörd?

– Hvad menar du?

– Händer det icke ofta, att man ser oriktigt?

– Jovisst. När man är skumögd, som jag, så ...

– Vore du klarögd som örnen, skulle det likväl hända dig, min gubbe. Ögonen ljuga oupphörligt. De komma oss att tro, att det gifves en rymd. De inbilla oss, att det gifves hvila och rörelse och olika hastigheter. Äfven det är lögn. Ty om vi rådfråga förnuftets slutledningar, så komma vi till den öfvertygelse, att sjelfva Akilleus, så snabbfotad han var, aldrig skulle kunnat upphinna en långsamt krypande sköldpadda, sedan hon en gång fått ett litet försprång.

– Hm, det var högst besynnerligt, anmärkte Medes. – Skämtar du icke nu med vår okunnighet, min filosof?

– Nej, vid Zeus och Pallas Athena! Jag skämtar icke, försäkrade Kimon, i det han började angripa en pastej. – Förnuftet motsäger hvad sinnena vittna. Påstode jag nu för min del, att sinnena äro lögnaktiga, så kan en annan med samma rätt påstå, att det tvertom är förnuftets slutledningar som äro falska ...

– Ja, vet du, det vill jag hellre tro, förklarade Medes. – Ty om jag och min son Okos skulle springa kapp, så är jag fullt öfvertygad, att Okos skulle springa förbi mig. Och att jag ibland hvilar och ibland rör mig, det är fullt säkert, min filosof.

– Afbryt mig icke, sade Kimon. – Jag vill göra den här saken ännu tydligare för dig. Du måste dock medge, att man ofta ser galet, hör galet o. s. v.?

– Ja, det vill jag medgifva.

– Sinnena gifva således åtminstone osäkra vittnesbörd, om ock de stundom vittna sannt?

– Javäl.

– Då du nu medgifver, att sinnena äro opålitliga, och du likaledes å andra sidan påstår, att förnuftets slutledningar äro ännu opålitligare, så vill jag dock fråga dig, hvad är det, som då är pålitligt?

– Hm, det vet jag icke.

– Nåväl, du måste då äfven medgifva, att vi måste tvifla på allt, eftersom de opålitliga sinnena och det opålitliga förnuftet äro våra enda kunskapskällor.

– Men icke kan jag tvifla derpå, att jag har gikt i venstra benet? invände Medes. – Det känner jag, vid Zeus, emot alla väderskiften. Fråga Okos, om icke min gikt i dag förutsade, att det skulle bli regn.

– Hvad är gikten, min vän? frågade Kimon.

– Hvad gikten är? Det är någonting, som sticker i mitt venstra ben, så att jag ibland är färdig att jemra mig som ett barn.

– Hvad är det då, som sticker?

– Hvad det är, som sticker, det vet jag icke.

– Nåväl, bör man icke tvifla på hvad man icke vet, då man, enligt hvad jag nyss bevisade, måste tvifla på hvad man tror sig veta?

– Hm, min filosof ... men gikten är qvar i alla fall, om jag tviflar eller ej.

– Du sade, att din gikt håller sig i venstra benet. Icke så?

– Jo visst. Kan du måhända gifva mig ett läkemedel emot den?

– Det bästa af alla läkemedel, min vän, ty jag vill lära dig att betvifla dess tillvaro. Hvaraf vet du, att du har ben, min vän?

– Ha, ha ha! Förlåt, min filosof! Men nu måste jag skratta åt dig. Huru skulle jag kunna gå, om icke jag hade ben!

– Jag antydde nyss, att all rörelse endast är skenbar. Dina bens tillvaro bevisas således ingalunda deraf att du inbillar dig gå. Men, invänder du, jag ser ju mina ben, och jag känner mina ben. Härtill svarar jag med en förnyad påminnelse derom, att synen och känseln, likasom de öfriga sinnena, gifva opålitliga vittnesbörd. För öfrigt ser du icke, att benen äro dina; du ser endast ett par ben som tyckas vara öfverallt, der du sjelf inbillar dig vara; du känner icke, att benen äro dina, utan känseln låter dig blott erfara att det finnes ett par ben, de må nu vara dina, eller icke dina. Således skall du först bevisa, att det i verkligheten gifves ett visst par ben, som du kallar dina, och för det andra, att dessa ben verkligen äro dina. För den förra frågan eger du inga andra vittnesbörd än de opålitliga sinnenas; men äfven om vi i detta fall godkänna dem, så eger du i den sednare frågan intet annat vittnesbörd än en inrotad och möjligen alldeles falsk inbillnings. Men godkänna vi äfven detta vittnesbörd, så återstår att bevisa tillvaron af ett höger och ett venster – ty det var i venstra benet du sade dig hafva gikten. Du skall gifva mig en bestämd definition på begreppet höger och en annan på begreppet venster. Kan du detta, så återstår ännu att bevisa, att dessa begrepp hafva någon grund i verkligheten. Men detta låter sig icke göra, lika litet som det låter bevisa sig, att det gifves en mångfald i

tingen. Den djupsinnige Parmenides lärde, att allt är ett och att detta ena är evigt och oförgängligt, oföränderligt och gränslöst. Till denna åsigt kom han genom tänkandet; men som äfven tänkandet är osäkert, så är det väl möjligt, att det gifves en mångfald, och från denna synpunkt kan man väl antaga, att det finnes höger och venster, att du har ben, Medes, att dessa ben äro två, det ena ett högerben, det andra ett vensterben; men det är och förblifver endast ett antagande, en osäker och tvifvelaktig mening, som du gör bäst uti att alldeles lemna åsido, enär denna oförnuftiga, på intet grundade mening endast oroar, besvärar och plågar dig med en inbillad känsla af ett något eller ett intet, som du kallar gikten. Skål, min vän!

Den djupsinnige Kimon tömde bägaren, som Okos ställt framför honom, och företog derefter ett nytt angrepp på qvarlefvorna af den välsmakliga pastejen.

– Hm, det der går öfver min fattning, mumlade Medes. – Det var en besynnerlig filosofi. Men, sade han högt, – om du betviflar, att jag har gikt i benen, så betviflar du väl äfven, att du i denna stund spisar en pastej, och det kan vara dig likgiltigt, om jag borttager honom midt för din näsa.

Gamle Medes ryckte fatet med pastejen till sig och var icke litet stolt öfver detta slags motbevis, när han såg, huru öfverraskad Kimon blef häröfver och hvilka snåla ögon han skickade efter fatet.

– Min vän, sade Kimon efter ett ögonblicks tystnad, – jag betviflar visserligen, att jag åt pastej, innan du på sätt som skett störde mig derutinnan; men det är en stor skillnad emellan att betvifla och förneka. Jag förnekar det ingalunda. Och om det för öfrigt var en inbillning, så var det dock en angenäm inbillning, af hvilken jag med största nöje låter gäcka mig. Jag ber dig för den skull, Medes, besinna, om du handlar rätt och passande derutinnan att beröfva en vän till din herre en ljuflig villfarelse, hvarpå han såsom gäst i Krysanteus’ hus eger heliga anspråk.

Detta resonnemang bevekte Medes att åter ställa pastejen framför den skeptiske Kimon, som skyndade med förnyad ifver att fördjupa sig i sin angenäma villfarelse.

Nu tog äfven Okos till ordet, för att understödja sin fader Medes.

– Min bäste filosof sade han: – antag, att jag ränner hufvudet i väggen, så att jag känner, att skallen vill spricka. Vore det också en inbillning, det?

– Visserligen, svarade Kimon; – du ränner ett inbilladt hufvud emot ett inbilladt något, som du kallar för vägg, och erfar genom denna inbillning en smärtsam känsla, som i sin ordning ej heller är annat än inbillning.

– Vid Dionysos, det vore högst besynnerligt, om det skulle vara så som du säger. Men om jag stöter hufvudet så hårdt i väggen, att jag dör?

– Gör icke det, sade Kimon, – ty då handlar du illa mot dig sjelf. Med allt hvad jag här sagt dig, min Okos, har jag endast velat visa, att man måste betvifla allt, men förneka intet. Det är möjligt, fastän osäkert, att du verkligen eger ett hufvud, och att det finnes något, som kan kallas vägg, och att du kan företaga en rörelse, hvarmedelst du krossar det ena mot det andra. Allt det der är möjligt, och då inträder ett tillstånd, som kallas döden, hvilket, om inbilladt eller verkligt, dock afskys af hvarje förståndig menniska.

Medes, som tyckte, att filosofen nu ånyo började tala begripligt, frågade, om äfven Kimon afskydde döden.

– Ja, min gubbe, det må icke förvåna dig. Allt lefvande skyr förintelsen.

– Förintelsen? Hvad talar du om förintelsen? Icke förintas man genom döden? genmälde Medes och fäste sina skumma ögon med ett uttryck af fruktan på den vise Kimons läppar.

– Om vi lemna den filosofiska ståndpunkten och ställa oss på den vanliga, hvilken låter antaga, att det gifves något, som kallas lif, och något, som kallas död, så måste jag säga dig, min vän, att döden enligt mitt och de fleste vises förmenande icke är något annat än en fullständig förintelse.

Kimon hade nu slutat sin måltid och utsträckte sig beqvämt på sin soffa, i kretsen af de till samtalet lyssnande slafvarne.

Desse, som i början skrattat och funnit sig roade af hans besynnerliga åsigter, började nu, då samtalet fick en allvarsammare vändning och ingick på en fråga, som intresserade dem alla, att samla sig närmare omkring honom, för att uppmärksamt åhöra hvad hans vishet månde uppenbara dem.

Regnet fortfor att falla, och skymningen hade tilltagit. En af slafvarne skyndade att tända en lampa och ställde den i skygd af en pelare under portiken, i hvilken gruppen var församlad.

– Mina vänner, sade Kimon, – själen liknar den der lampan, hvars låga flägtar för draget. Släckes hon ej i förtid af vinden, så slocknar hon en gång af sig sjelf, sedan hennes olja blifvit förtärd. Du, gamle Medes, tillade Kimon, – synes icke hafva mycken olja qvar uti din lampa.

Denna anmärkning berörde Medes ganska obehagligt. Gubben var ännu långt ifrån lefnadsmätt.

– Åh, svarade han, – du har icke bestämt mitt oljemått. Och hvad min ålder beträffar, så är jag ännu icke sjuttio år. Jag kan få se många ynglingar rusa i grafven före mig.

– Det vissa är, att du i grafven åtminstone glömmer din gikt, sade Kimon.

– Tack skall du ha. Men jag behåller hellre min gikt och lefver.

– Jag trodde, att man vid dina år skulle vara utledsen vid att lefva, anmärkte Kimon.

– Bah, ju mer man får, desto mer vill man ha; och ju mindre man har qvar, desto kärare är det lilla man eger. Det borde du veta, som är filosof.

– Du torde hafva rätt, Medes. Men säg mig, hvarför är du rädd att dö? Fruktar du den trehöfdade hunden?

– Bah, den ene portvaktaren får väl vara höflig mot den andre. Kerberos fruktar jag icke.

– Eller fruktar du färden öfver den stygiska elfven? Man säger, att gamle Karons båt nu lär vara mycket läck och murken.

– Åh, skuggorna, som han öfverskeppar, besväras ej af fettma. Båten kan vara god nog för sådan last, och sedan man dött häruppe, lär man icke drunkna dernere.

– Bra sagdt, anmärkte Kimon. – Men du Okos, hvad säger du om döden och underjorden?

– Jag? Jag är ung och behöfver icke tänka på sådant. För öfrigt lär det nog vara ohyggligt dernere i underjorden. Jag längtar icke dit.

– Jag undrar icke deröfver. Hvad måste icke förestå slafven, när den lott, som i underjorden väntar hjeltar och halfgudar, är så ömklig? Erinren J er, hvad Akilleus’ skugga sade till Odysseus?

– Nej, hvad sade hon?

– Homeros återgifver det på följande sätt:

”Ädle Odysseus, nämn ej ett ord till tröst för min bortgång! Hellre som dagsverkskarl på åkern vill jag träla

Hos en behöfvande man, som sjelf knappt eger sin bergning, Än att beherrska som drott de dödes förbleknade skaror.“ –

– Tänken er nu, fortfor Kimon, – ett sådant bedröfligt tillstånd oföränderligt och evigt, icke ens förmildradt af vexlingen emellan sömn och vaka, och J måsten medgifva att odödligheten är ingenting att fika efter. Bättre är då att emotse förintelsen.

– Förintelse? Nej, jag vill hellre blifva skuggan af en slaf i underjorden än att förintas, sade Medes. – Hu, det är ohyggligt att tänka på förintelsen ...

– Ja, helst i qväll, då det är mörkt och ruskigt, tillade en af åhörarne.

För öfrigt, sade Medes, – har jag mer än en gång talat med min herre om döden. Han säger icke, att menniskan förintas, och han skildrar icke underjorden såsom gruflig. Fromma och redliga själar, säger han, komma till ett ställe, skönare än jorden, för att njuta ett lyckligare lif än detta. Du må ursäkta, min filosof, att jag tror min herre mer än dig.

Kimon smålog medlidsamt och skakade på hufvudet.

Han säger det, för att trösta dig, min gubbe, och mildra din fruktan för döden, som väl icke kan vara så långt borta. Krysanteus är en ädel man, och jag kan omöjligt tillskrifva honom annat än ädla bevekelsegrunder. Helt annat är förhållandet med många af hans likar och med de statskloke, som också vilja upprätthålla tron på skuggverlden, emedan hon är en mägtig tygel på den okunniga massan. Men tror du, att Krysanteus sjelf är förvissad om hvad han säger i detta hänseende? Visst icke, min vän. Dödens port öppnar sig inåt och vrider sig lätt på sina gångjern för de inträdande; men utåt öppnar han sig icke, och någon skugga har ännu aldrig återkommit från Hades till jorden. Af en sådan har Krysanteus således icke hemtat den förmodan, hvarmed han velat lugna dig. Af filosofien har han det väl icke heller, ty, som du hör, det gifves många filosofer, hvilka druckit bottenvattnet i vishetens brunn och derutaf blifvit bestyrkte i sitt tvifvel på odödligheten. Deremot gifves det gamla sagor, hopspunna i forntiden, som berätta oss om ett Hades och om själarnes tillstånd derstädes, om Kerberos och Karon, om Lethe, hvarur man dricker glömska, om de tre domarne, som med stränghet nagelfara de aflidnes lefnad på jorden, och annat mer, som måste förekomma hvarje förståndig menniska löjligt. Platon talar väl äfven åtskilligt om de dödes boningar, af hvilka en skall vara mycket herrlig; men hon skulle icke vara bestämd för sådane som dig, Medes, utan endast för oss filosofer, som gjort oss henne värdiga genom en lefnad, egnad åt forskningen i tingens hemligheter. Men allt det der är endast gissningar, osannolika förmodanden. Någon visshet gifves icke.

– Alls ingen visshet, säger du?

– Nej alls ingen, hederlige Medes.

– Ingenstädes någon visshet?

– Nej, ingenstädes.

– Jag skall tala med Hermione, sade Medes. – Hon torde likväl någonstädes hafva funnit en visshet.

– Bah, gå då lika gerna till Kristianerna, sade Kimon.

– Till Kristianerna? Hvarför till dem?

– Emedan de äro de enda, som äro fullkomligt vissa om sanningen af det aldra orimligaste.

– Kunna de äfven gifva oss visshet om odödlighet och ett annat lif? frågade Medes, som icke uppfattade

Kimons ironi.

– Det är för dem en småsak, svarade Kimon.

– I sanning, tänkte Medes för sig sjelf, – det kunde dock vara skäl att höra hvad de hafva att säga ... ty förintas, det vill jag icke.

Den gamle slafven ryste inom sig och stirrade först på de jagande skyarne, sedan på den bakom pelaren flämtande lampan.

Kimon, som fann, att hans ord gjorde intryck, fortsatte med nöje det började samtalet, så mycket mer som regnet ännu afhöll honom ifrån att bryta upp och återvända till staden.

Han började nu att tala om gudarne, hvilkas tillvaro han till sina åhörares förskräckelse bestämdt förnekade. Verlden, upplyste han, har tillkommit ur ett ursprungligt kaos genom atomernas tillfälliga föreningar. De ingingo naturligtvis oräkneligt många sådane, innan slumpen fogade, att en så skön och ändamålsenlig byggnad kom till stånd. Han liemtade en jemförelse från tärningsspelet, för att förtydliga detta, och sade:

– Om jag i en viss ordning uppskrifver tjugo tärningkast och derefter tager tärningen i hand, för att kasta den så länge tills samma kast i samma ordning, utan afbrott af andra, i verkligheten förekommit, så skulle jag dertill förmodligen behöfva längre tid än tio slägten kunna lefva. Den verldsbildande slumpen, som spelade tärning med atomerna, har haft en obegränsad tid för att lösa en ännu svårare uppgift, men då man betänker, att hans spel fortgått genom svarta evigheter, så må man icke undra, att äfven denna kombination af tärningkast, som kallas verlden, slutligen skulle infinna sig. Förstån J mig, mina vänner? Tron J, att gudar styra molnens kosa, som drifva deruppe på himmelen, att de hafva tyglar på vinden, som blåser nu från hafvet, och kunna, när de vilja, hämma hans fart? Tron J, att det behöfves gudar, för att dimman skulle uppstiga från jorden och hafvet och samla sig till moln och åter nedfalla som regn? Naturen följer sina egna blinda lagar, gudarne äro alldeles obehöfliga, och jag ... är törstig och fryser. Det är kallt i afton. Okos, din herres vin är godt och värmande. Bringa mig ännu en bägare, för att styrka mig till min vandring. Jag måste återvända till staden, oaktadt det fördömda regnet, som faller Olympen och menniskor till trots.

Efter att Kimon erhållit hvad han åstundade, svepte han sig i sin mantel, tackade för den visade gästvänligheten och aflägsnade sig, sedan han lofvat att vid tillfälle återkomma och då ytterligare inviga dem i sin filosofis hemligheter.

Hos flertalet af dem, som åhört honom och framförallt hos gamle Medes qvarlemnade han en dyster, af oro genomträngd sinnesstämning.

Det hade hitintills aldrig fallit Medes in att betvifla gudars tillvaro och själens odödlighet. Han älskade lifvet, men hade hitintills icke fruktat tanken på döden, som skulle föra honom till ett bättre land, der han finge återse sin bortgångna maka och sina käraste vänner. Han hade på sin höjd hyst små betänkligheter för den trekäftade Kerberos, den trumpne Karon och den stränge domaren Radamantos, betänkligheter, som kommo honom att önska den nödvändiga resan så långt som möjligt uppskjuten. Skulle nu alltsammans vara fabler? Skulle han aldrig återse de hädangångna, som han älskade? Skulle det hvitnade skägget vara – icke tecken till mognaden för ett kommande lif – utan förebudet till en fullständig förintelse, ett slocknande som lampans, sedan oljan blifvit förtärd? Denna tanke ingaf Medes ångest.

Hade solen skinit på himmelen och naturen visat ett gladt anlete, medan Kimon talade, skulle hans ord måhända icke gjort det intryck som nu, då de understöddes af skymningen, molnens mörka vandrande skaror och regnets vemodiga ljud. Medes längtade efter Hermiones hemkomst, ty han ville meddela henne sina bekymmer och hoppades med visshet, att hon, filosofens dotter, skulle förskingra dem med några ord af

sin vishet. Han längtade att komma i grannskapet af hennes lugna väsen, under inflytelsen ej blott af hennes ord, utan ock af hennes ögon, som ensamma för sig föreföllo Medes som ett bevis på odödligheten.

Han verkställde samma afton sitt beslut. Hermione var färdig att gå till hvila, när den gamle portvaktaren knackade på dörren till hennes sofkammare och frågade, om han finge stiga in, emedan han hade något vigtigt att spörja henne, hvilket han ej kunde uppskjuta till morgondagen.

Hermione lät honom komma. Den gamle slafven tog förtroligt plats bredvid sin herrskarinna och fattade hennes hand. Han hade gungat Hermione på sina knän, då hon var liten, och var van att af henne behandlas ej blott med vänlighet, utan med den vördnad, hvarpå ett silfverhvitt skägg, trohet och redlig vandel hafva naturliga anspråk.

– Min goda herrskarinna, sade Medes, – jag prisar gudarne, att jag nu får tala med dig. Jag skulle annars fått en sömnlös natt.

– Hvad är det då, som oroar dig, min gamle vän? frågade Hermione.

– Jag har i afton börjat grubbla, sade Medes, – och det på ting, som jag icke begriper.

– Nåväl? sade Hermione leende.

– Ack, min herrskarinna, det är en helt allvarsam sak. Jag vill veta, om det finnes gudar och om själen dör tillika med kroppen eller om hon fortlefver efter döden.

– Huru? Tviflar du derpå?

– Visserligen icke. Jag har aldrig tviflat derpå ... förrän nu i afton ...

– Och hvarför i afton?

Medes berättade, om det besök, som Kimon aflagt i villan och om det samtal, han haft med denne.

Medes tillade, att han alltsedan det samtalet kännt sig orolig i sin själ, och hans ärende var nu att söka lugn hos Hermione.

Han var öfvertygad, att Hermione, som inhemtat så mycket af sin faders visdom, nog skulle vara i stånd att förjaga de tvifvel, Kimon ingifvit honom.

– Oroa dig icke, Medes, sade Hermione gladt. – Låt mig höra den djupsinnige Kimons skäl, och jag lofvar dig att vederlägga dem.

– Hans skäl? Ja, vet du, min herrskarinna, om han hade några sådane, så har jag nu alldeles förgätit dem. Men han pekade på lampan och sade, att såsom hon slocknar, så slocknar också själen. Och hvad gudarne beträffar, förnekade han dem och sade, att verlden tillkommit likasom genom ett lyckadt tärningkast. Kan du vederlägga sådane påståenden?

– Det har ingen svårighet, Medes, om du nu blott vill hålla din uppmärksamhet spänd, för att uppfatta hvad jag säger ...

– Behöfs icke, min goda Hermione. Så snart du säger, att du kan vederlägga Kimon, så tror jag dina ord mer än min egen uppfattning. Själen slocknar således icke såsom lampan, utan fortlefver äfven efter kroppens död ... det är ju så?

– Ja, svarade Hermione, och hon bemödade sig nu att på så klart och tydligt sätt som möjligt framställa de

bevis, som af Platon blifvit lemnade för själens odödlighet.

Hon gjorde detta, i det hon för Medes berättade och efter hans fattningsgåfva förenklade innehållet af Platons bok om den döende Sokrates. Den gamle slafven lyssnade med ansträngd uppmärksamhet. Han begrep väl icke mycket af sjelfva de theoretiska bevisen, men desto lifligare och djupare uppfattade han bilden af Sokrates sjelf. Han såg filosofen timmen före sin död i fängelset, omgifven af sanningsökande unga vänner, som kommit för att höra och uppfylla sin älskade lärares sista önskningar och omgifva honom i hans dödsstund; men hvilkas klagan och tårar hämmas genom hans egna lugna, lyckliga stämning och gifva rum för en aningsfull känsla af en närvarande högre verld, en obeskriflig blandning af fröjd och smärta, en till döden bedröfvad segerviss och segerglad hänförelse. Det är under inflytelsen af denna sinnesstämning, medan fångvaktaren rifver giftet, hvarmed dödsbägaren skall tillredas, som Sokrates inleder samtalet med sina vänner, om själens odödlighet, ber dem framställa sina inkast och tvifvelsmål, och upptager dem till besvarande. Och när samtalet är slutadt, går han lugnt att bada, underrättar sig om hvad han bör göra, för att underlätta giftets verkningar, tager farväl af hustru, barn och vänner, inkallar fångvaktaren, som gråtande räcker honom bägaren, samt tömmer den utan motvilja, sedan han bedt till gudarne om en lycklig färd till den andra verlden. Han förebrår mildt sina vänner för de tårar, de nu icke längre kunna återhålla, och ber, straxt innan hans ögon brista, sin lärjunge Kiton offra för hans räkning åt helsans gud det offer, som tillfrisknade sjuklingar plägade egna honom.

Hermione tillade, när hon slutat denna berättelse:

– Du finner, Medes, att Sokrates löste sin uppgift ej blott genom förståndsskärpa och forskning, utan äfven genom sin lefnad och död. Med mogen vishet förenade han en innerlig fromhet; han var redan i denna verld genom sin rena sedliga vilja och sin till sanningen riktade vandel en medborgare i den högre och delaktig af odödligheten. Om du icke lugnas af de bevis, som nu äro anförda, så tänk på Sokrates sjelf, och denna tanke skall ur din själ förjaga hvarje oroande tvifvel. Fruktan för döden anstår icke ett så vördnadsbjudande silfverskägg som ditt, min gamle vän.

– Derutinnan har du rätt, min herrskarinna, sade Medes, i det han aftorkade de tårar, som skildringen af Sokrates' död hade framkallat i hans gamla ögon. – Jag tackar dig, Hermione. Du har nu återgifvit mig lugn. Dender Kimon måtte icke vara filosof, utan en skramla och en pratmakare. Nu begriper jag icke, att jag ett ögonblick kunde förvirras af hans ord, så enfaldig jag annars är. Det är ju besynnerligt, att du, unga flicka, som jag gungat på mina knän, skall vara visare än den här gubben med det långa skägget.

Från Hermione gick Medes till sin son Okos, som redan låg i sin bästa sömn; men gubben skakade honom så länge, tills han vaknade, och detta blott för att underrätta honom, att Kimon varit en skramla och en pratmakare, samt att Hermione vederlagt allt hvad Kimon hade sagt.

– Det är bra, det, min far. Men jag är ung och behöfver icke tänka på sådant, svarade Okos och vände sig på andra sidan, för att somna igen.

Medes njöt under natten en ostörd sömn, utan att vidare oroas af grubbleri. Afven den följande dagen var han lugn och tänkte icke vidare på Kimon. Men efter någon tid återvände minnet af samtalet med denne, och Medes började åter fråga sig, om han ej möjligen hade rätt. De bevis, som Hermione anfört, begrep han väl icke; men han ansåg det möjligt, att de icke vore tillfyllestgörande; menskliga förståndet är ju svagt och låter lätt förleda sig att antaga det önskvärda såsom verkligt. Sjelfve Sokrates kunde ju vara offer för en villa. Medes hade glömt att fråga Hermione, om filosoferna, beträffande odödligheten, egde fullständig visshet eller endast kommit till en grad af sannolikhet. Medes kände inom sig, att han icke kunde åtnöja sig med den sednare, utan måste hafva just den fullständiga vissheten, en visshet så ovedersäglig, som om en gud uppenbarat sig och gifvit honom densamma.

En vacker dag vände han sig för den skull till sin herre med den fråga, om själens odödlighet är viss eller endast sannolik.

– Min vän, svarade Krysanteus, – är ej sannolikheten nog för dig, så förvandla henne till visshet genom tro. En förnuftig tro är gudarne behaglig; det är ett vågstycke att vinna henne, men att våga i denna sak är en berömlig gerning.

– Men hvarför, frågade Medes, – gifva oss ej gudarne full visshet om det, som är nödvändigt för vår lycka?

– Besvara du en annan fråga, sade Krysanteus. – Hvad synes dig om en tjenare, som fullgör sin skyldighet, endast af fruktan för straff eller hopp om belöning?

– Så göra nog de fleste tjenare, min herre.

– Hvarför det?

– Emedan de icke älska sina herrar.

– Om de älskade dem, skulle de då fullgöra sin plikt af kärlek, i stället för af fruktan?

– Visserligen.

– Är ej Gud en herre, hvilken menniskorna, hans tjenare, kunna älska?

– Jo visst.

– Nåväl, han har då äfven rätt att fordra, det vi lyda honom af kärlek, men icke af fruktan eller hopp om belöning. För en jordisk herre kan det vara nog, när tjenaren gör sitt arbete, han må göra det med hvilket hjertelag som helst. Verldens herre deremot blir hvarken rik eller fattig genom menniskornas dagsverken. Det arbete, som gäller inför honom, är hjertats rening och själens förädling. Men detta befordras icke, utan hämmas genom beräkningar på ett kommande lif. Vi måste handla som om vi vore förgängliga väsen, görande det goda för dess egen skull. Mannen, som tviflar på odödligheten, men fullgör det goda, emedan han fått insigt om dess gudomlighet, är behagligare för gudarne, än den som tror på odödligheten och drifves till samma handlingar af hopp eller fruktan.

Krysanteus ord behagade icke Medes. Han hade hoppats att vinna den fullkomliga vissheten genom sin herre.

– Det är således likväl möjligt, att jag slocknar som lampan, när jag en gång dör.

Denna tanke föresväfvade Medes oupphörligt. Han erinrade sig hvad Kimon sagt om Kristianerna. För dem skulle det ju vara en småsak att gifva fullkomlig visshet om själens odödlighet. Medes började fundera på att söka ett hemligt samtal med Theodoros eller någon annan i sin läras mysterier fullständigt invigd Kristian, helst biskop Petros, som ju, enligt hvad det berättades, till och med uppväckt Simon pelarmannen från de döda. Medes afhölls från detta steg endast af tanken på sin herre, som det utan tvifvel skulle misshaga. Men slutligen kunde Medes icke längre bära sin oro. Han beslöt att vid första lägliga tillfälle uppsöka Petros.

Detta tillfälle erbjöd sig snart igenom Alkmene, som knappast upptäckt orsaken till den gamle portvaktarens grubbleri, förrän hon, såsom from, fast hemlig Kristinna, beslöt försigtigt begagna sig häraf, för att vinna en proselyt åt Kristendomen.

Det dröjde icke heller länge, innan Medes hade besegrat sina betänkligheter. Han följde en afton Alkmene

till biskop Petros, ej för att blifva Kristian, såsom han sjelf tänkte, men för att vinna den der fullkomliga vissheten, efter hvilken han längtade.

Men Medes blef här öfvertygad, att vissheten och Kristendomen voro oskiljaktigt förenade. Tron på den korsfäste var vilkoret för odödligheten. „Hvilken som tror på mig, han skall lefva, om än han död blefve.“

Petros var vältalig och eldad af nit att fullborda den gamle slafvens omvändelse. Så obetydlig än denne proselyt kunde synas, att vinna honom vore dock att tillkämpa sig en seger öfver Krysanteus, att under kyrkans förnedringstillstånd förödmjuka den öfvermodige fienden, införa Kristendomen i hans eget hus och dermed gifva ett handgripligt bevis på dess oemotståndliga, lik en naturmagt verkande kraft.

Medes sjelf behöfde blott en gång höra Petros, för att längta att höra honom oftare. Så snart tillfälle erbjöd sig, förnyade han sitt besök hos den kristne biskopen. De läror, i hvilka han här invigdes, voro så höga och gripande och likväl så klara, att han tyckte sig förstå alltsammans.

Och hvad odödligheten beträffar, så var det ju Gud sjelf, som talat dessa ord: „hvilken som tror på mig, han skall lefva, om än han död blefve“. Hvad voro filosofernas bevis och det menskliga tänkandets ovissa resultater emot en sådan utsaga?

Den gamle Medes blef kristen och hans namn infördt i katekumenernas bok.

Biskopen uppmanade honom att tillsvidare följa Alkmenes exempel och dölja sin tro. Han försökte det, men förmådde det i längden icke, ty denna tro uppfyllde nu hela hans själ och utgjorde hans lycka. Han förmådde ej heller hyckla inför sin älskade herre – lika litet som underkasta sig de husliga bruk, som stodo i förbindelse med den gamla läran. Medes bekände en dag för sin herre, att han öfvergått till Kristendomen.

Krysanteus blef smärtsamt öfverraskad af denna upptäckt. Företeelsen var likväl ingalunda enstaka. Han hade under dessa dagar bevittnat, att många af de i Eleusinska mysterierna invigde hade, i stället för att befästas i sin religiösa öfvertygelse, skyndat att omfatta Kristendomen. De talrika affall från denna lära, hvilka åtföljt Juliani tronbestigning, syntes endast hafva rensat henne från en mängd ogräs, och de ersattes genom ett tillopp af nya, varma och uppriktiga proselyter. Sedan hennes yttre magt var bruten, syntes hennes inre hafva mångdubblats.

Den unge Okos följde snart sin faders exempel och vann härmed Alkmenes hand. Krysanteus skänkte det nya paret den förut omtalade arrendegården i dalen under villan. De flyttade dit tillika med den gamle portvaktaren. Filosofens hus var således rensadt från den inträngde fienden. Men skiljsmessan var smärtsam å ömse sidor. Medes trifdes icke på sin egen tröskel. Han gick nästan dagligen till den närbelägna villan och satte sig på sin fordna plats, som nu var intagen af en annan portvaktare. Den gamle trotjenarens ögon voro ofta tårade, när Krysanteus visade sig och med en kall helsning gick förbi honom. Ack, han har fråndragit mig sitt hjerta, tänkte gubben. Hermione var dock mot Medes densamma som alltid. Men striden emellan den nyförvärfvade lyckan och den bittra skiljsmessan var för tung för den åldrige Medes. Vid pass tvenne månader efter flyttningen till arrendegården var han icke mer ibland de lefvandes antal.

De religionsföredrag, som Krysanteus och hans vänner, i likhet med de kristne presterna, börjat hålla, fingo talrika åhörare, icke minst inom den klass, för hvilken de serskildt voro ämnade, nämligen den fattigare och okunnigare. Här lemnade han åsido alla spekulativa forskningar och framställde den praktiska sidan af sin lära, såsom ett färdigt och fulländadt religionssystem. Han förkunnade en enda allsmägtig gud, hvars enhet bryter sig, såsom solljuset i regnbågen, till den mångfald af gudamagter, åt hvilka fäderna hade uppbyggt altaren och tempel. Han talade om religionen såsom menniskans sträfvande till Gud och till förverkligande af sin egen högre natur, som äfven han, i likhet med alla bildade hedningar, fattade såsom Guds beläte[24]. Detta förverkligas genom sanning, skönhet och frihet. Religionen är icke blott menniskosjälens

sjelfförsänkning i Gud, utan ock ett sträfvande att i den yttre verlden förverkliga Guds afsigter. För den fromma menniskan blir derför hela lifvet en religionsutöfning, som i sig innefattar filosofien, konsten, arbetet och statslifvet.

Han talade äfven om menniskoslägtets affall och nödvändigheten af en försoning. Men denna försoning har icke såsom de kristne säga, inträffat i en viss tidpunkt, utan har börjat tillika med den förste syndarens allvarliga ånger och blifvit fullbordad genom den i slägtet allt klarare framträdda bilden af den sedliga idealmenniskan.

Krysanteus föredrag upptogs med stort bifall af hans egna vänner och lärjungar. Den stora mängden af de bildade hedningarne nedsatte dem deremot af hätskhet för hans person, och emedan tonen nu en gång för alla var emot Krysanteus.

Men den folkklass, för hvilken hans religionstal hufvudsakligen voro afsedda, förblef kall och oemottaglig för desamma. De begrepo honom icke. Deras religiösa behof, om de hade något sådant, tillfredsställdes icke. De öfriga tillbakastöttes af den sedliga stränghet, som han fordrade. Hans bemödanden buro frukter, motsatta dem han hoppats. Om han ett ögonblick sväfvat i okunnighet härom, så fanns Theodoros vid hans sida, och denne var i sanningens intresse obarmhertig nog att taga fjällen från hans ögon.

När dertill kommer det oupphörligt vexande missnöjet och motståndet, som Krysanteus från sina medborgares sida rönte vid försöken att genomdrifva sina reformplaner, så var hans ställning midt under den gamla verldsåskådningens skenbara öfvervigt ingalunda lycklig. Han dolde sitt vemod och qväfde sin misströstan under en rastlös verksamhet, men det var med inre bäfvan han emottog hvarje bref från krigsteatern, ty han var uppfylld af fruktan för Juliani af faror omringade, af fiendtliga svärd och lejda dolkar hotade lif. Och på detta hängde likväl allt!

Han anade ännu icke, huru hans dotter, Hermione, huru äfven hon, hans stolthet, glädje och enda förtroliga vän, utstod inre strider, för att icke bortföras af denna osynliga magt, till hvars bekämpande han hade egnat sitt lifs verksamhet. Det var hon, som i de mörka ögonblicken jagade molnen från hans panna och göt olja på hans hopp. Skulle äfven hon en dag öfvergifva honom?

Han anade icke, att Filippos lefde, att Filippos var kristen prest, uppfostrad i och genomträngd af de grundsatser, som filosofen föraktade: den blinda trons och den blinda lydnadens, och att denne son, hvars minne han nästan afgudade, bar afsky för sin okände fader.

Han anade lika litet, att Karmides, för hvilken han nu åter öppnat sin faderliga famn, och hvars förändrade lefnadssätt beredt honom den enda oblandade glädjen han på länge erfarit – att Karmides var döpt och genom denna handling med oupplösliga band förenad med den kristna kyrkan.

En numera obetydlig man, som om dagen släpade sten till Afrodites tempel och om aftonen hvilade sig i en usel koja på Skambonide, samlade så småningom hans ödes trådar i sin hand.

Detta anade han minst af allt.

SJETTE KAPITLET.

Karmides och Rakel.

En afton emot skymningen satt Karmides, samtalande med prokonsuln Annæus Domitius, i aulan till sitt hus.

– Och nu till slut, sade prokonsuln, – några ord om våra gemensamma vänner. Jag har förlorat flera af dessa älskvärda och glada personer ur sigte, sedan jag lemnade Athen och återvände till mitt Korinthos. Således min vän, huru befinna sig ... hvem skall jag gifva främsta rummet? ...

– Olympiodoros?

– Bah, Olympiodoros! Låtom oss icke tala om honom. Han är alldeles oförbätterlig ...

– Ja, han fortsätter att dikta dåliga epigrammer ...

– Och fortsätter med sitt vilda lefnadssätt, sade Annæus Domitius; – jag vet det. Jag träffade honom ännu i dag. Han är, som jag säger, oförbätterlig. Tänk blott, han har nu hopskrifvit en ny nidvisa emot den stackars Zeus. Hvilken gudlöshet! Han uppläste henne för mig. Jag kunde icke annat än ogilla henne och varna författaren. Derefter inbjöd han mig till en vaktelfäktning. Jag föll i snaran, ty köttet är svagt, min Karmides. Jag fann, tyvärr försent, att vaktelfäktningen endast var förspelet till en ungkarlstillställning af det der slaget, som du vet, att jag afskyr. Jag gick från denna tillställning hit. Jag behöfver icke säga dig, huru det tillgick, ej heller hvilka som utgjorde sällskapets kärna ... Olympiodoros, Palladios, Athenagoras och de der öfrige outtröttlige veteranerna, nöjets argyraspider, kring hvilka jag till min förtviflan såg att ett yngre slägte af förhoppningsfulla eller förhoppningslösa Epikuréer bildat sig. Man klagade, att du, liksom jag, har svikit vårt gamla fälttecken; men man var rättvis nog att medgifva, det du hade talande skäl för ett sådant förräderi. Trefaldt lycklige Karmides, som en dag skulle hemföra den rika Hermione såsom brud! Men på tal om brudar, min vän, kan du gissa hvar Praxinoa befinner sig?

– Nej, jag har aldrig brytt min hjerna med att efterforska det.

– Som du vet, blef hon genom Krysanteus utvisad från Athen. Huru förvånad blef jag icke, när jag för några dagar sedan, vid ett besök i Afrodites ryktbara tempel uti vårt Korinthos, upptäckte henne bland prestinnorna derstädes! Hon är ännu ganska retande ... naturligtvis icke för mig, som är en trogen äkta man och fått blicken öppen för det oförgängliga ... men jag känner af erfarenheten, att gammalt villebråd har ett visst företräde framför det färska. Och på tal om gammalt villebråd ... hvar hafva vi den stackars Myro? Äfven hon synes försvunnen från skådeplatsen. De arma flickornas lif är som dagsländans. Men hvart taga de vägen?

– Hvilken oskuldsfull obekantskap med verlden du ådagalägger, sade Karmides. – Min gode prokonsul, du påminner mig om vargen, som omvände sig och blef ärlig, sedan han förlorat sina tänder. Myro har gått sina medsystrars af ödet utstakade bana, men endast något hastigare än de. En sjukdom röfvade hennes behag. Olympiodoros, som företrädesvis var hennes vän, upplyste henne en dag, att hon var ful och ingaf honom äckel. Hon aflägsnade sig då, hvarthän det vet jag icke. Hon finnes icke mer på de solbelysta höjderna. Måhända dväljes hon någonstädes i det mörka djupet. Låtom oss icke tala mer derom. Huru befinner sig din sköna maka Eusebia?

– Förträffligt, sålänge jag tillåter henne att vistas här i Athen. Hon är tyvärr ohjelpligt fången i Kristianernas villfarelser och skulle dö, om hon icke en gång i veckan finge höra den skurken Petros' straffpredikningar. Jag har icke velat hindra henne att efter behag tillfredsställa denna sin nyck. Det är min plikt att göra allt för hennes lycka.

– Du handlar klokt derutinnan. Den fromma Eusebia kan blifva en mägtig förespråkerska för affällingen Annæus, om ödet skulle foga, att en kristen kejsare ...

– Tyst, min vän! Inga högförrädiska, förskräckliga förutsättningar!

– Och på hennes förböner torde det vara möjligt, att prefekturen öfver Egypten, som Julianus lofvat dig, icke

ginge dig ur händerna ...

– Din politiska djupsinnighet är stor, men strö ej så visa ord för vindarne! Låtom oss tala om annat! Ser du, min vän, att jag har magrat? –

– Nej, vid Zeus, det är mig alldeles omöjligt att upptäcka.

– Eller kanske rättare, jag har icke vidare utvecklat mina former. Jag arbetar som en slaf emot mitt eget kött. Och kan du gissa af hvilken orsak? För att bibehålla den rörlighet, som fordras för en krigare. Juliani lagrar väcka min afund. De unna mig ingen nattro. Jag måste, äfven jag, förvärfva lagerkransar och murkronor.

– Jag önskar dig lycka till din afsigts fullbordan. Må du blifva lyckligare än Augustus och dygdigare än Trajanus! När ämnar du begifva dig till lägret?

– Ack, vid Herakles, det torde ännu dröja ett år. Kriget mot Perserna behagar mig icke. Jag föredrager de frankiske och allemanniske barbarerna, och hoppas till gudarne, att de ånyo skola börja röra sig. Medan jag tillbringar mina dagar i det fredliga Akaja, hotar Pylades, min klient och skyddsling, att vexa mig öfver hufvudet. Han har blifvit illustris och clarissimus, likasom jag, och kommenderar nu en afdelning af kejsarens rytteri. En vacker dag skall denna uppkomling se sin välgörare öfver axlarne, såvida jag icke skjuter i höjden lika fort som han sjelf. Det är tid att börja vexa, fortfor prokonsuln och förde handen öfver sin kala hjessa.–Man skördar ingen ära i fredens värf. Man förbises och glömmes, när man egnar sig åt en så simpel sak som provinsen Akajas förkofran och utveckling. Sjelfva gudarne, för hvilka jag uppoffrat så mycket ...

– Till exempel din katekumeniska öfvertygelse ...

– Javäl.

– Och dina theologiska studier ...

– Alldeles ...

– Och hvad som är ännu mer: hekatomber af de fetaste slagtoxar ... du har näst kejsaren och Krysanteus varit den frikostigaste offraren i romerska riket ...

– Alldeles, alldeles, och likväl förgäta mig desse otacksamme gudar! De hafva utverkat mig ett handbref från kejsaren, visserligen mycket smickrande för min fåfänga ... men ... nog af, jag vill ha krig och skörda lagrar.

– Du har rätt. Du behöfver kriget. Freden kastar inga kejsarmantlar på vägen. Hvad är prefekturen öfver Egypten mot imperatorns purpur? Det är legionerna, som i våra dagar utgöra både senaten och folket.

– Hvad menar du?

– Du är rik, min Annæus ...

– Åh, icke öfver höfvan ...

– Och frikostig ...

– Du smickrar mig.

– Nej, vid Zeus, jag menar att du är frikostig, der frikostigheten understödjer dina afsigter. Rikedom och frikostighet äro egenskaper, som alltid eröfra soldatens hjerta och nu hafva desto större utsigt att göra det,

som Julianus ingalunda bortskämt sina härar med öfverdrifna skänker. Låtom oss fortgå i uppräknandet af dina förträffliga egenskaper. Du har ett vinnande sätt att vara, en egen förmåga att göra dig omtyckt af hopen ...

– Godt. Än vidare?

– Du är dygdig med de dygdige, fräck med de fräcke, patricisk bland patricier och plebejisk bland plebejer ...

– Karmides, du öfverdrifver mina förtjenster, sade prokonsuln blygsamt.

– Nej, nej, jag öfverdrifver icke. Du är homousian och homoiusian efter omständigheterna, du erkänner många gudar, en enda gud eller ingen, allteftersom förhållandena bjuda ...

– Karmides, du strör rosor för mina fötter ...

– Du är skarpsinnig, förutseende, förslagen, verldserfaren, listig, verksam, outtröttlig, lugn och kallblodig ...

– Håll, jag dignar under bördan af så många egenskaper, min vän. Öka dem icke, jag besvärjer dig! Lägg icke sten på börda, Karmides!

– Jag tror till och med, att du är tapper och har fältherreförmåga. Eller hvad säger du sjelf?

– Härutinnan öfverensstämmer min öfvertygelse med din.

– Nåväl, hvad fattas dig då, min Annæus, för att en gång vara egare öfver din Karmides’ och alla öfriga romerska medborgares hufvuden?

– Hvad menar du?

– Att du, en patricier och Senecas ättelägg, med gammalt romerskt blod i dina ådror, bör kunna vinna samma lycka, som kommit söner af illyriska bönder och arabiska röfvare till del.

– Karmides, du talar i gåtor. Jag begriper icke ett ord af hvad du säger.

– Jag förutser möjligheten, att diademet skall pryda dina lockar.

– Mina lockar? Elake vän! Mina lockar äro offrade på statens och en gagnlös theologis altaren. Mitt hufvud är kalt som Julius Cæsars.

– Nåväl, gör som han. Diademet är eftersträfvansvärdt, om ej för annat, så emedan det döljer en skallig hjessa.

– Jag börjar förstå dig och måste varna dig. Ditt tungomål närmar sig högförrädarens. Julianus, min vän, är yngre än jag. Låtom oss icke spela okloka och narraktiga inför hvarandra!

– Perserna äro goda skyttar och Kristianerna vana giftblandare. Det kringlöper spådomar, som icke lofva kejsaren lång regering.

– Styr din tunga! Gudarne bevare kejsarens lif! Om du fortfar med detta gudlösa tal, måste jag bryta upp och försaka den enkla supé, hvarpå jag gjorde räkning, för att i afton njuta ditt angenäma sällskap. Skymningen är inne, och jag återvänder först i morgon till Korinthos. Jag har dessutom till dig ett särskildt ärende, som jag icke får förgäta. Du känner min svaghet för min Eusebia. Eusebia har bland andra nycker äfven den att vilja omgifva sig med vackra ansigten. Hon har sett din unge Alexander och uppmanat mig att köpa honom.

Hvad är ditt pris?

– Jag säljer honom icke.

– Bah, du säger det endast, för att göra mig mer angelägen. Vid supéen torde dock ditt hjerta uppmjukas. Vi skola till dess uppskjuta underhandlingen om saken. Du har förmodligen afsagt dig spelets nöjen?

– Ja.

– Jag kunde vänta detta af Krysanteus’ blifvande svärson och Hermiones trolofvade. Vi skulle annars rafflat om slafven. Märkvärdiga öde! Hvad vi begge inom kort tid blifvit förvandlade! Vi äro nu stadgade och sedliga menniskor. Mig sjelf tillräknar jag detta ingalunda såsom förtjenst, ty jag är fyratio år och derutöfver ... min mognadsperiod är inne. Jag anmärker det blott såsom ett förvånande bevis på tvenne enskilda menniskors förmåga att omskapa verlden och ingjuta den en bättre anda. Sådan kejsaren är, sådant blir hans folk. Och hvilken trogen väktare kejsaren eger i Krysanteus! Han sätter oss i skola och vakar med riset i handen öfver vårt uppförande. Den ädle Krysanteus, jag kan icke nog berömma honom. Tanken på honom har alldeles förqväft min sinnliga natur. Jag studerar nu min Platon på fristunderna mellan embetsbestyren, och våndas mycket, för att blifva delaktig af den gudomliga extasen. Du kan gerna framkasta en antydan härom till Krysanteus, när du nästa gång träffar honom. Jag vill, att han skall känna sin prokonsul af Akaja i botten. Huru är det? Brefvexlar Krysanteus lika flitigt, i trots af vapenbrak och marscher, med kejsaren?

– Ja, min vän.

– Desto bättre.

Medan samtalet fortgick i denna ton, anmälde Alexander, att supeen var färdig. Denna var af en så rörande enkelhet, att prokonsuln misstänkte, det Karmides ville skämta med den stränghet i lefnadssätt, som prokonsuln nu hycklade. Annæus Domitius höll emellertid god mine, förrättade med from uppsyn den öfliga libationen åt vinguden, talade om nyttan att i tid vänja sig vid fältlifvets besvärligheter och beslöt inom sig sjelf att inbjuda Karmides till Korinth, för att der uppvakta honom med en supé af samma asketiska slag.

Efter supéens slut lemnade Annæus Domitius sin vän Karmides och begaf sig såsom en ordentlig äkta man till sin Eusebia, för att supera för andra gången i sällskap med henne.

Kort efter att prokonsuln hade aflägsnat sig, iklädde sig Karmides sin mantel och lemnade sitt hus.

Qvällhimmelen var stjernklar, utom i vester, der en svart molnslöja hängde öfver synranden.

Karmides vandrade ett stycke nedåt Piræiska gatan och derefter genom en af de i „Långa Murarne“, anbragta porthvalfven till ett ensligt, af bäcken Ilissos vattnadt och af åldriga träd beskuggadt fält.

– Jag kommer något sent till mötesplatsen, tänkte han, – men jag betviflar icke, att jag ännu skall finna henne på det betecknade stället. Det artar sig till regn. Desto bättre. Det skall förkorta mötet. O J gudar, gifven detta en lycklig utgång för både mig och henne!

Med denna bön styrde han kosan till en grupp af pilar, som vexte vid bäckens rand. Här stannade han och såg sig omkring.

– Skulle hon hafva aflägsnat sig? tänkte han, då han ingenting såg och allt var tyst omkring honom. – Har hon blifvit sårad af mitt dröjsmål eller förskräckt för mörkret och ensligheten? Desto bättre! Men nej, jag får icke låta behaga mig, att det nödvändiga uppskjutes, hur oangenämt det än må vara. Är hon nu borta, så måste jag i morgon söka ett annat tillfälle till förklaring. Hvad som skall ske, bör ske snart. Hon underhåller en oupphörlig oro i min själ. Detta tillstånd måste brytas.

Karmides ropade med dämpad röst Rakels namn.

I nästa ögonblick hörde han ett prasslande i sitt grannskap, och upptäckte en gestalt i skuggan af pilträden.

Han närmade sig densamma. Det var Rakel.

Karmides kände, då han fattade Rakels hand, att hon darrade.

– Har du väntat mig länge? frågade han.

– Jag vet icke, svarade Rakel, – men det är väl, att det är du. Jag satt i mina tankar, då jag såg din gestalt. Jag tyckte i mörkret, att det var min fader.

– Du fryser, Rakel, sade Karmides. – Jag känner, att du darrar. Låt mig svepa min mantel omkring dig.

– Nej, behåll din mantel och låt mig frysa! känn här, hvad det är som du kallar köld!

Rakel lade hans hand på sin feberheta panna.

– Rakel, du är sjuk, sade Karmides. – Du måste återvända hem.

– Ja, jag är sjuk till döden, svarade Rakel med darrande röst. – Gif mig då din arm och låtom oss gå härifrån. Det blåser kyligt från hafvet. Nattvinden kan skada dig.

– Nej, sade Rakel, – nattvindens köld är behaglig. Den kommer icke från ett kallt och otroget hjerta. För öfrigt, hvad bryr du dig om, att jag är sjuk, att jag snart skall dö?

– Rakel, huru kan du fråga mig så!

– Det är du ... du Karmides ... som ger mig döden. Äro mina ord då hårda och orättvisa?

– Rakel, du är upprörd och betänker icke hvad du säger. Samla dina tankar och låtom oss tala med lugn till hvarandra! Vi mötas nu för sista gången. Låtom oss då begagna tillfället, för att skiljas såsom sig bör: lugnade, tröstade, stärkta i en ömsesidig, varm och varaktig vänskap. Sätt dig här vid min sida! Låtom oss tala om de lyckliga stunder, vi skänkt hvarandra och om den hårda nödvändighet, som bjuder oss att skiljas. Förmår du icke detta, och synes dig denna nödvändighet ännu som en grym magt, så lägg ditt hufvud till min barm såsom till en broders, klaga för sista gången öfver ett öde, som är oundvikligt, och lyssna tillika till din förstvalde vän, som vill intala dig mod och styrka. Hvarför drager du din hand tillbaka, min Rakel? Vill du dermed uttala en anklagelse emot Karmides, så är det du, som gör dig skyldig till hårdhet och orättvisa. Är jag brottslig, så är det endast min kärlek, som gjort mig dertill. Säg mig, Rakel, är det jag, som uppbyggt den oöfverstigliga skiljemuren mellan dig och mig? Ack, jag anade icke dess tillvaro. Jag skulle annars aldrig yppat min låga, aldrig sökt vinna din genkärlek. Skall du anklaga någon, så måste det vara din fader, hvilken föraktade och försköt mig såsom en främling för hans folk. Då jag begärde din hand, tillbakavisade han mig på det mest skymfliga och upprörande sätt. Jag är svag nog att harmas ännu, när jag erinrar mig detta ögonblick. Han kunde i mindre hårda och hånande ordalag uttalat domen öfver vår olyckliga kärlek. Men i grunden hade han likväl rätt, ty det gifves ärfda tänkesätt och plägseder, som äro heliga och som man måste vörda. Du, Rakel, som är ett barn af Israel och en from mans dotter, borde veta detta.

– Jag vet, sade Rakel. – Jag vet, att vi måste skiljas. Den ton, hvari du talar, öfvertygar mig bäst derom.

– Må vi då försona oss med vårt öde och finna vår tröst i ett troget uppfyllande af nödvändiga plikter. Det var om dessa jag ville att vi skulle talat med hvarandra. Du är dotter af ett folk, som är förspridt kring

verlden och hvars enda styrka ligger i dess trohet mot ärfda stadgar och kärlek till det gemensamma namnet. Du har föräldrar, hvilkas hopp du är och hvilkas sällhet du bör bereda genom lydnad och ömhet. Och om de fordringar, de ställa på din lydnad, äro hårda, så lyd likväl! Din gud skall belöna dig samt skänka dig en ny och högre lycka för den, hvilken du uppoffrar på den barnsliga undergifvenhetens altare.

– Jag tror detsamma, men jag har ingenting mer att offra och ingen lycka mer att begära.

– Säg icke så, min Rakel!

– Låtom oss icke tala mer derom, fortfor Rakel. – Jag har dock ännu något, hvarom jag kan bedja mina fäders gud, och det är om döden. Jag har gifvit dig allt, Karmides, utom detta usla lif. Det är allt, hvad jag eger qvar. Tag äfven det, om det kan vara dig till någon glädje. För mig är det nu endast en börda. Då jag gick hit, så egde jag ännu en förhoppning. Jag var svag nog att i vissa ögonblick inbilla mig, att det kalla sätt, hvarpå du besvarade mina bref, var hyckladt; att du ville plåga mig, för att se min svartsjuka, att du var grym emot mig, emedan du älskade mig. Jag ville understundom icke tro hvad alla sade mig, att du älskar Krysanteus’ dotter och går att trolofva dig med henne. Jag påminde mig, att du hade lofvat mig evig kärlek, och ville icke låta öfvertyga mig, att jag skulle blifva bedragen af honom, som jag en gång gaf mitt hjerta, emedan han var olycklig och behöfde det. Jag afvaktade tillfällen att närmare betrakta denna Hermione, om hvilken man talade så mycket, och som jag kände mig böjd att hata. Ja, hon var skön och värd att älskas af dig, Karmides; men jag sade mig till tröst, att mina ögon äro mer strålande än hennes, och att mina lockar och icke hennes ega den färg, som du föredrager. Hon syntes mig för öfrigt så kall och marmorartad, och jag visste, att du älskade en värma och hängifvenhet, sådan som min. Det var då endast hennes vishet, jag fruktade; men när jag erinrade mig, hvad du sagt, att du älskade min enfald, emedan du sjelf var vis, så lugnade jag mig äfven i det hänseendet ... åtminstone för ögonblicket, ty jag har varit grufligt plågad under denna tid af tvifvel, svartsjuka och bedröfvelse. Jag har tillbragt mina nätter med gråtande, och dagen med väntande. Jag har setat der uppe på altanen med ögonen riktade på kullen, bakom hvilken jag så mången gång i fordna dagar såg dig framträda och vinka mig ... Men hvarför talar jag nu om detta? Jag inser nu, likasom du, nödvändigheten, att vi åtskiljas. Du älskar Hermione och icke mig. Det tjenar då till intet att tala om mina sorger eller öfverhopa dig med förebråelser. Och eftersom vi nu mötas för sista gången, så återlemnar jag den ring, du gaf mig, Karmides. Se der!

Rakel lade ringen i hans hand och tystnade, ty tårarne, som hon icke längre kunde bekämpa, hotade att qväfva hennes röst.

– Rakel, sade Karmides, – dina fäders gud må skåda i mitt hjerta och döma det! Har jag handlat orätt emot dig, så må han straffa mig, såsom den hämnande rättvisan fordrar! Och om jag synes hård emot dig, så må han utransaka, om icke mina handlingar bestämmas af mina önskningar för din lycka. Hvad skulle jag göra, sedan din fader visat mig tillbaka och utplånat hvarje förhoppning om ditt egande? Huru borde jag handla, sedan jag börjat inse, att heliga plikter mot ditt folk, din religion och dina föräldrar ålägga dig att ur din själ aflägsna hvarje tanke på Karmides? Rakel, du skall glömma mig och åter blifva lycklig. En tid skall komma, då din faders och ditt eget val bestämmer åt dig en make, som är värdig att ega ditt hjerta. Vi skola då måhända återse hvaiandra och påminna oss det förflutna endast som en dröm blandad af bitterhet och ljufhet ...

– Det är nog, nog, inföll Rakel. – Tala icke så! Du är en usel tröstare, och dina ord, i stället för att lugna mig, bringa min själ i uppror. Jag kunde säga dig något, som skulle isa ditt blod, men när jag icke längre eger ditt hjerta, försmår jag ditt medlidande och vill icke tala till ditt samvete.

Karmides bleknade vid dessa ord, hvilkas betydelse han plötsligt anade. Men han vågade icke framställa någon fråga, hvars besvarande kunde bekräftat hans aning. Han teg och lät Rakel fortfara:

– Låtom oss derför skiljas. Vi hafva intet mer att säga hvarandra. Farväl, Karmides! Vårt sista möte är slutadt.

– Gif mig din hand och låt mig föra dig härifrån, sade Karmides, då Rakel förblef sittande på den plats hon intagit.

– Nej, Karmides, svarade hon; – lemna mig! Jag vill vara ensam med mina tankar, innan jag återvänder till mitt hem.

Hon vände sig bort och lade slöjan öfver sitt ansigte.

– Det börjar regna, sade Karmides. – Natten är mulen och kylig. Jag får icke lemna dig här. Låt mig ledsaga dig åtminstone till Piræiska gatan.

Rakel svarade honom icke.

– Skola vi skiljas på detta sätt? sade Karmides i bedjande ton. – Vår skiljsmessa är nödvändig, men hvarför gestalta henne till ett dystert och nedtryckande minne? Säg dock till afsked ett ord af försoning!

– Må Gud förbarma sig öfver oss begge!

– Tack, min Rakel. Jag uppfattar dessa ord som ett tecken af ditt hjertas återvändande frid och styrka ... Men att lemna dig här, ensam under en dyster natt! Vill du icke följa mig? Har du ej i grannskapet en tjenarinna, som väntar dig, för att beledsaga dig hem?

– Jo, frukta du icke för mig. Gå du, Karmides, till din hvila och sof lugnt, eller till Hermione och jollra med henne! Jag vill vara här, och återstår mig ännu en önskan, så är det blott att få vara ensam med mig sjelf, för att samla mina tankar, ty jag går härifrån till offeraltaret.

– Hvad menar du? Skall du icke återvända till din moders hus?

– Joväl, så ofta dess dörr vill öppna sig för hennes dotter. Det skall komma nätter, mörkare än denna, när tröskeln skall säga: drag tillbaka din fot, och dörren skall säga: jag känner dig icke.

– Välan, Rakel, sade Karmides, i det han lutade sig ned till henne och fattade hennes hand. – Mitt sista innerliga farväl! Min önskan om ett lyckligt framtida återseende, då såren äro läkta och våra gemensamma minnen luttrats från sin bitterhet!

– Må Gud bevara dig för ett återseende! Det skall måhända kunna grumla din lycka, sade Rakel med rösten af en sierska.

Karmides svepte manteln omkring sig och lemnade sitt offer. Hon satt orörlig på sin plats vid bäckens strand, i grannskapet af pilgruppen, så länge Karmides ännu kunde skönja henne genom nattens mörker. Regnet föll nu i strida strömmar, och vinden suckade i den gamla förfallna muren, som skiljde den öde platsen från Piræiska gatan.

Då hon var ensam, gaf hon luft åt den djupa förtviflan, som, tillbakahållen under samtalet med Karmides, hade gifvit henne en skenbar styrka och hämmat hennes tårar. Hon vred sina händer, kallade sig en öfvergifven enka, kastade sig till jorden, ryckte slöjan från sitt hufvud och strödde sand i sitt hår.

Mellan dessa utbrott vandrade hon fram och åter vid bäckens strand med krampaktigt sammanknutna händer och de upplösta lockarne fallande som ett sorgedok öfver det bleka afmagrade ansigtet, tills hon plötligt stannade och tryckte händerna mot sin barm. Hon kände under sitt hjerta en besynnerlig rörelse, hvars

betydelse hon anade. Hon hade under de sistförflutna dagarne mer än en gång erfarit samma känsla.

Hennes krafter sveko henne. Hon skyndade att sätta sig på den våta marken och luta sig mot en af de gamla pilarne, innan medvetandet öfvergaf henne.

SJUNDE KAPITLET.

Clemens och Eusebia.

Vi lemnade Clemens i en äfventyrlig belägenhet hos den sköna Eusebia. Han hade kommit, dels för att utverka hennes förlåtelse åt den arma slafvinnan, som sönderslagit den dyrbara toalettasken, dels för att hålla en straffpredikan öfver den grymhet, hon, Eusebia, understundom utöfvade mot sina tjenarinnor, en grymhet i högsta grad ovärdig en from och kristlig herrskarinna.

Men åsynen af den sköna qvinnan och hennes fråga, hvad han ville här vid denna sena timme, bragte, med den förundran som låg uttryckt i densamma, Clemens helt och hållit ur fattningen. Hon började förstå, att han af sitt nit och sin godhjertenhet låtit sig förleda till ett mycket opassande steg. Han stannade vid dörren, blyg och förlägen, samt framstammade slutligen en mycket osammanhängande ursäkt.

Eusebia var ädelmodig nog att sjelf bryta denna förlägenhet. Hon intog åter sin beqväma plats i den purpurklädda soffan och bad sin fromme vördnadsvärde broder att lemna sin plats vid dörren och säga sitt ärende, som utan tvifvel vore mycket vigtigt, eftersom det icke låtit sig uppskjuta till morgondagen.

Omedelbart derefter och utan att afvakta någon förklaring af Clemens, började hon fråga efter biskopens helsa, berömde högligen hans sednaste predikan och utgöt sig derefter i en bitter klagan öfver den trogna församlingens nuvarande betryck.

Under tiden återvann Clemens sin fattning, och när Eusebias tal föll på det sistnämnda ämnet, som var hans eget älsklingsthema och det ständiga föremålet för hans tankar, fick han mod och lust att deltaga i samtalet, samt instämde hjertligt såväl i den fromma Eusebias bittra klagan öfver det närvarande som i hennes otvetydigt uttalade förhoppningar om en snar förändring i verldens tillstånd. Han kunde nu detta, utan att bländas af det lilla guldskimrande gemakets prakt eller förvirras af Eusebias strålande blickar, som sköto blixtar ömsom af harm eller glädje, och beledsagades af ett vexlande tonfall i hennes välklingande röst allt efter samtalets gång och naturen af det ämne, som blef föremål för detsamma.

Först sedan detta samspråk varat temligen länge, tycktes Eusebia erinra sig, att Clemens anländt i något serskildt ärende, och hon frågade nu i glädtig ton, hvad som föranledt det sena besöket af en så ung, men vördnadsvärd person.

Clemens berättade nu mycket redigt om sitt möte med den unga slafvinnan och om hennes fruktan att återvända hem med anledning af den sönderslagna asken, och han bad Eusebia att förlåta henne det fel, hvartill hon af oaktsamhet och icke af ondt uppsåt gjort sig skyldig.

Den andra delen af sitt ärende, nämligen det att straffa Eusebia för hennes hårdhet mot slafvinnorna, beslöt Clemens att alldeles utelemna, ty under sitt samtal med prokonsulns maka hade han börjat öfvertyga sig, att denna grymhet endast vore förtal, ty den vore ju omöjlig hos en så from, skön och välvillig qvinna.

Clemens hade således funnit, att Eusebia, oberäknadt fromhetens och välviljans oskattbara egenskaper, äfven egde skönhetens.

Men huru öfverraskad blef ej Clemens öfver den förvandling, som Eusebias väsen plötsligt tycktes undergå, såsnart han nämnde den stackars slafvinnan och den sönderslagna asken!

Vreden målade sig så tydligt i samma anletsdrag, der Clemens nyss läst fromhet och välvilja. Hon tycktes knappt hafva tålamod nog att höra honom till punkt, och när hon talat ut, steg hon upp och stampade med den lilla foten i golfvet.

Hon frågade den unge föreläsaren i häftig ton, huru han kunde våga att taga en vårdslös och uppstudsig slafvinna i försvar mot hennes egen husmoder, samt förklarade, att hennes fel skulle på det strängaste bestraffas, henne sjelf till skräck och det öfriga husfolket till varning.

Sedan den första öfverraskningen var öfverstånden, lät dock Clemens icke afväpna sig af Eusebias vrede. Det förundrade och smärtade honom, att en qvinna, så ryktbar för sin fromhet och sin kärlek för det gudomliga ordet, kunde lemna herraväldet öfver sin själ åt en så otyglad vrede, då saken gällde, icke theologiska frågor och den rena läran, utan en obetydlig toalettsak.

Han uttryckte i milda, men öppna ordalag sin förvåning häröfver, samt föreställde Eusebia, att om det vore en naturlig och förlåtlig svaghet, isynnerhet hos qvinnan, att i det första ögonblicket gifva vreden rum, så vore det likväl ovärdigt en kristen att framhärda i ett beslut, som föreskrifvits af kärlekens och fördragsamhetens hufvudfiende.

Men Eusebia syntes icke hågad att lyssna till dessa föreställningar. Hon riktade nu sin harm äfven emot Clemens. Hon påminde honom om sin höga rang i samhället, och om hans egen anspråkslösa ställning; hon ville icke emottaga förmaningar af en ung och oerfaren gosse; hon skulle klaga för biskop Petros öfver hans opassande uppförande, såvida icke Clemens omedelbart ville erkänna sitt fel och bedja henne om förlåtelse.

Under detta utbrott af sin vrede visste dock Eusebia att hålla sig inom en gräns, der harmen ännu låter para sig med behag och förföriskt väsende. Hon liknade i Clemens ögon icke en furie, utan en stolt och befallande kejsarinna.

Clemens, hvars bleka kinder öfverdrogos af en stark rodnad, bemannade sig i medvetandet af att ega rätten på sin sida. Han svarade, att ifall biskopen blefve underrättad om detta uppträde tillika med dess orsak, så skulle det smärta honom mycket icke för Clemens' skull, utan just för Eusebias egen, emedan de goda tankar han hyste om hennes fromma och kristliga vandel derigenom skulle lida betydligt afbräck.

Clemens föreställde henne vidare, att ingen samhällsställning kan höja menniskan öfver det gudomliga ordet, och att heligheten af detta ingalunda minskas genom ungdomen hos den, som förkunnar det.

Han frågade henne derefter, om det vore sannt, att hon, under sådane utbrott af vrede, som han nu bevittnat, gjorde sig skyldig till grymhet emot sina slafvinnor.

Och då Eusebia icke besvarade denna fråga med annat än ett trotsigt leende (som, i parenthes sagdt, klädde henne förträffligt och förmodligen var instuderadt framför spegeln), kastade den unge föreläsaren alla betänkligheter öfverbord och började en väldig straffpredikan, som ingalunda saknade vältalighet, emedan orden ingåfvos honom af ett brinnande begär att både näpsa och förbättra Eusebia.

Eusebia syntes i början göra våld på sig för att icke afbryta honom. Det trotsiga leendet satt länge qvar på hennes läppar. Men småningom var det försvunnet och hade lemnat rum för allvar och uppmärksamhet. Hennes ögon vore oafvändt riktade på den unge föreläsaren, hvars djerfhet och hänförelse gjorde honom dubbelt vackrare i hennes ögon. Det var något nytt och i hög grad pikant att emottaga förmaningar af en så ung och oerfaren person.

Det är möjligt, ehuru ovisst, att hennes intresse för straffpredikantens person slutligen gaf vika för sjelfva straffpredikningens styrka. Clemens hade, utan att veta det, tillegnat sig mycket af Petros' kraftiga vältalighet; men när hans billiga förtrytelse ändtligen urladdat sig, öfvergick bestraffningen i milda föreställningar, så varma, känsliga och bevekande, att de icke kunde förfela att göra intryck på Eusebia, hvars fromhet var ett fikande efter känslorus, och som i ångern, botgöringen och upprättelsen hade upptäckt vällustiga efterkänningar af synden, ljufvare än sjelfva syndandet.

När Clemens röst blef osäker och allt mer darrande af den rörelse, som han erfor i sitt hjerta, så meddelade denna vibrerande ton sin dallring åt samma känslosträng i Eusebias; och vare sig att hon känt sig väckt af hans förmaningar eller icke, verkade ensamt sympatiens magt och sinnenas lust derhän, att tårar framträngde under hennes ögonfransar, som nu beslöjade de nyss så djerft blickande ögonen.

Hastigt steg hon upp, kastade sig till Clemens fötter, fattade hans hand och förde den till de tårdränkta ögonen.

Derefter följde med bruten röst en bekännelse, att hon hade varit en grym herrskarinna, en stor synderska. Hon bad Clemens förlåta sitt högmodiga uppförande samt lofvade högtidligt bot och bättring.

Clemens rördes djupt af denna plötsliga ödmjukhet, och äfven hans ögon tårades, på samma gång som han i sitt hjerta erfor en innerlig glädje öfver denna väckelse, hvars medel han varit.

Eusebia reste sig upp, men Clemens hand, som hon fattat, höll hon ännu emellan sina, då hon återvände till soffan och öfverväldigad af sinnesrörelse nedsjönk i densamma.

– Min syster, sade Clemens, – jag vill bedja, att denna din väckelse måtte bära varaktiga frukter och skapa en sinnesförändring, som vet att besegra ditt häftiga lynnes frestelser.

– Gör det, min älskade broder, hviskade Eusebia.

Hon lutade snyftande sitt riklockiga hufvud helt nära intill hans barm och tryckte, i öfvermåttet af sin rörelse, hans hand till sitt hjerta.

Clemens kände, huru Eusebias bröst höjde och sänkte sig för känslostormen derinom.

Hans ömhet och deltagande förmäldes med en känsla, som han ej förstod att skilja ifrån desamma. Också lät han utan motstånd sin hand qvarhållas, och då Eusebia ånyo hviskade: – Min älskade broder! ljöd det som den ljufvaste musik uti hans öra.

När Eusebias känsloutbrott slutligen hunnit dämpa sig, bevekte hon honom med lindrigt våld att taga plats i soffan vid sin sida.

Hon ville bikta för sin broder, för honom upptäcka all den hårdhet och orättvisa, hvartill hon gjort sig skyldig mot sina tjenare och tjenarinnor, för att genom en uppriktig ånger erhålla hans absolution för sina synder.

Och sedan Clemens åhört hennes bekännelse och högtidligt tillförsäkrat henne syndaförlåtelsen, hade hon ännu en bön till den unge föreläsaren.

Denna bön framställde hon djupt rodnande och med synbar förlägenhet.

Hon önskade, att detta möte, detta uppträde skulle förblifva en hemlighet för biskopen. Han var ju i allmänhet så sträng, och hon ville för ingenting i verlden, att de goda tankar han hyste för henne skulle blifva förringade derigenom, att han finge kunskap om hennes häftiga lynne och hårdhet mot slafvinnorna.

Hon hade många gånger biktat för biskopen och bekänt för honom alla andra synder och svagheter, men icke denna. Uraktlåtenheten, det försäkrade hon heligt, hade dock ingen annan grund än hennes svaga förstånd, som hitintills icke kunnat inse, att hårdhet emot menniskor, födda till slafveri och af Försynen utsedda att lyda andra, kunde innebära något oriktigt och straffvärdt.

Eusebia tillade ödmjukt, att denna brist på urskiljning, denna oförmåga att uppfatta visade, huru väl hon behöfde en vän och rådgifvare vid sin sida, och hon besvor Clemens, för hvilken hon nu lagt sitt hjerta öppet i dagen, att icke öfvergifva henne, utan blifva denne hennes trogne vän.

Clemens kunde möjligen ursäktat sig med sin ungdom och oerfarenhet, som gjorde honom mindre lämplig för en sådan plats; men han hade nyss vunnit en triumf, som ingaf honom förtroende till kraften af sina ord, han kände dessutom ett så innerligt deltagande för Eusebia och ville nu icke lemna henne utan ledning vind för våg, sedan han en gång riktat hennes kurs emot en god hamn.

Han biföll för den skull helt blygsamt hennes begäran.

– Ack, kom då snart och ofta, min älskade broder, fortfor Eusebia med ett ljuft leende. – Jag har så mycket att säga dig och så många sorger att yppa, som nu kännas dubbelt tyngre, emedan jag måste sluta dem inom mig sjelf. Betrakta mig som din syster – som om vi hade ej endast samma himmelske, utan äfven samme jordiske fader. Du skall blifva min förtrogne, och höra hvarje svaghet, hvarje syndig tanke, som uppstår i min själ. Det är en sådan öm och förtrogen biktfader, jag behöfver, och som jag nu funnit i dig. Ack, kom ofta och snart till din syster, älskade Clemens.

Huru länge Eusebia hade afvaktat detta ögonblick, då hon öppet och utan förlägenhet kunde uttala dessa ord: älskade Clemens!

Hon hade ofta upprepat dem i hemlighet för sig sjelf – i sin budoar, på torget, då hon mellan palankingardinerna spejade efter den unge föreläsaren i lederna af någon mötande prestprocession, i kyrkan, der hon från sin läktare betraktade honom, när han uppläste söndagens evangelium.

Det låg också mycken ömhet och halfförborgad segerglädje i tonen, hvarmed de yttrades.

Eusebias afsigt var i hennes egna ögon den oskyldigaste på jorden. Hennes böjelse för Clemens skulle vara af rent platonisk natur, en andlig kärlek alldeles obemängd med jordiska beståndsdelar. Hon önskade blott den lyckan att kunna väcka en genkärlek af samma slag hos ynglingen, helst blandad med en oskyldig tillsats af svärmeri, likasom hos henne sjelf. Om under utvecklingen af detta ömsesidiga ideala förhållande svärmeriet skulle blandas med en matt gryning af andra känslor, så ville Eusebia ingalunda fälla en sträng dom hvarken öfver sig eller Clemens; hon medgaf tvärtom för sig sjelf, att hon önskade något sådant, ty det blefve eldprofvet för renheten af hennes böjelse. Hon skulle då, för att öfva sin själsstyrka, medgifva dessa känslor ett visst spelrum – låta dem med frihet ur sitt kaos dana sig till gestalter, halft himmelska, halft jordiska, låta dem framträda och närma sig i all sin förföriska skönhet, men endast för att nedsjunka och upplösas för trollkraften af hennes vilja. Danade de sig åter, så finge de åter nalkas, men blott för att lida samma tillintetgörelse. Det blefve en stridslek, nyttig och på samma gång så ljuflig och lockande, utan att i någon mån vara farlig, när hon blott någorlunda vakade öfver sig sjelf. Ty umgänget mellan henne och Clemens skulle ju i sig sjelft vara af religiös natur, vara en öfning i fromhet och en förening i bönen.

Men komme det en gång derhän, att de begge kände sig halft besegrade och ömsesidigt upptäckte hvarandras svaghet; huru rörande blefve icke denna upptäckt, huru kraftigt de då skulle understödja hvarandra i den gemensamma kampen mot samma böjelse, huru varmt de skulle bedja vid hvarandras sida!

I förkänslan af en sådan möjlighet sänkte sig redan nu Eusebias blick med det eldigaste deltagande, den

mest flammande syskonömhet i Clemens’ stora, melankoliska ögon.

Denne satt tyst vid hennes sida, upptagen med en önskan, öfver hvilken han sjelf förundrade sig. Han kunde icke begripa hvarför – men han önskade, att Eusebia ånyo skulle fatta hans hand och trycka den lika hårdt som förut till sitt hjerta.

Ett vigtigt steg till den ömma förbindelsen var redan tagen. Ingen, icke ens Petros, för hvilken Clemens ansåg som en plikt att yppa alla sina tankar och handlingar, skulle erhålla kunskap om detta möte. Kammarslafvinnan, som varit ett verktyg för dess åstadkommande, skulle åläggas tystnad. Det fanns således redan en hemlighet emellan Eusebia och Clemens, och denna hemlighet måste utsträckas äfven till deras blifvande sammankomster. Eusebia bad honom återvända snart och ofta, ty hon vore i starkaste behof af hans andliga bistånd, hans vänskap och förtrolighet. Men enär deras sammankomster skulle vara hemliga, så vore den sena aftontimman den bäst passande; först då vore Eusebia öfverlemnad åt sig sjelf och kunde njuta af ensamheten. Den bakport, genom hvilken Clemens denna gång inkommit, skulle då stå öppen för hans räkning, och som inga fönster vette åt gården, som han hade att öfverskrida, så behöfde han icke frukta oinvigda blickar.

Eusebia meddelade honom detta i en ton, som klingade så systerlig, öppen och oskuldsfull. För Clemens låg i denna hemlighetsfullhet någonting tjusande, som han icke kunde förklara.

Han fann intet skäl att svara nej, och om en aning sagt honom, att han borde göra det, så skulle han i detta ögonblick knappt varit mägtig en sådan uppoffring.

Först sedan han lemnat Eusebia, medan han befann sig på väg genom de folktomma gatorna till sin embetsbroder Eufemios, erinrade han sig, att det nu var långt skridet inpå natten och att han komme nog sent till det heliga arbete, som hos denne väntat uppå honom. Kanske hade Eufemios redan gått till hvila. Men att återvända till sitt hem på Skambonide ville han dock icke, ty Petros väntade honom icke i natt, och han kände för tillfället en viss obenägenhet att inför sin fosterfader redogöra för det sätt, hvarpå han tillbragt dessa timmar.

Men huru skulle han för Eufemios förklara sitt långa uteblifvande? Och huru hädanefter finna tillfälle att uppfylla Eusebias önskan om upprepade besök? Skulle han ljuga för Petros? Nej, det vore en gruflig synd och sjelfva tanken derpå en förbrytelse.

Sedan han länge öfverlagt med sig sjelf, stannade han vid det beslut att öppet säga sin fosterfar, det han genom en tillfällighet kommit i beröring med en person, hvars själstillstånd fordrade hans besök och umgänge. Hvem denna person vore och öfriga härmed sammanhängande omständigheter utgjorde en hemlighet, som han ville bedja sin fosterfader att vörda, emedan den blifvit lemnad honom, Clemens, så godt som under biktens insegel.

När Clemens anlände till Eufemios’ boslad, låg den korthalsade presbytern redan i djupaste sömn. Clemens fann „S:t Johannes Uppenbarelse“ uppslagen på bordet och derbredvid den ännu endast halffärdiga, af Eufemios och Clemens gemensamt förfärdigade kopian. Vid en blick i densamma såg den unge föreläsaren, att hans svartlockige vän icke skrifvit en bokstaf under hans frånvaro. Deremot såg Clemens åtskilliga papyruslappar, på hvilka Eufemios flitigt öfvat sig i den ädla punkteringskonsten. Hvad Eufemios med tillhjelp af de insigter, han förvärfvade i denna egna art af spådomskonst, egentligen ville aflocka framtidens sfinx, det visste Clemens icke, ej heller funderade han något deröfver. Utan att väcka Eufemios, satte han sig att kopiera, till dess sömnen slutligen öfverväldigade honom och han gick till hvila.

Eufemios fann i sjelfva verket större nöje i punkteringskonsten än i afskrifningen af böcker. Han hade tillbragt sin afton på ett ganska behagligt sätt och ingalunda blifvit otålig öfver Clemens’ dröjsmål.

Följande morgon, då de vaknade och helsade hvarandra, frågade Eufemios ej heller efter orsaken till detsamma. Clemens slapp att redogöra för den föregående aftonen. Eufemios steg upp, klädde sig i sin arbetsdrägt och gick till arbetet på Afrodites tempel, ty i dag var ordningen hos honom att deltaga i detsamma.

Clemens tillbragte en stor del af dagen ensam i Eufemios' lilla kammare. Eusebias bild stod i lifliga drag för den unge föreläsarens ögon. Hans inbillningskraft sysslade oupphörligt med densamma och han genomgick i tankarne gång efter annan hela det uppträde, som förefallit mellan henne och honom. Hvad hon var vacker både i utbrottet af sin vrede och sina tårar! Hvad hennes barm häfde sig, då hon lade Clemens hand på sitt hjerta! Och det var han, som förödmjukat hennes hårda sinnelag och kommit henne att besinna sig!

Han erinrade sig vidare hvad hon sagt, att hon var olycklig genom hemliga sorger, som nedtyngde henne, emedan hon icke delade dem med någon förtrogen. Han beklagade den stackars qvinnan och föresatte sig att för henne blifva den vän, som hon behöfde för sin lycka. Skulle han redan i afton kunna förnya sitt besök och smyga till det hemliga mötet? Han tänkte sig den lilla bakporten, som om nätterna skulle stå öppen för hans räkning, den tysta gården, han hade att öfverskrida, den mörka korridoren och den lilla guldskimrande budoaren med sin sköna, ångerfulla egarinna. Om blott ett tillfälle yppade sig, så skulle han icke försumma att skynda dit. Hans broderplikt mot syster Eusebia kräfde ju detta.

Under dessa tankar hade timmarne skridit med en fart, som förvånade honom. Han måste afbryta sina angenäma betraktelser, för att skynda till sin fosterfader, biskopen, inställa sig hos honom och emottaga hans befallningar.

När Clemens anlände till kojan på Skambonide, var Petros ute; men han hemkom vid middagstiden, och medan de intogo sin tarfliga middagsmåltid, underrättade han Clemens, att denne hädanefter icke finge deltaga i arbetet på Afrodites tempel, samt finge tillbringa sin afton efter behag med afskrifning af uppenbarelseboken eller någon annan nyttig sysselsättning.

Den förra befallningen förvånade Clemens mycket, men han var anbefalld och van att aldrig fråga efter biskopens bevekelsegrunder. Om ett „hvarför?“ någon gång stal sig väg öfver

Clemens läppar, så blef svaret ofta blott en genomträngande blick, mera sällan en redogörelse, hvars ton då tillika gjorde den till en tillrättavisning.

Deremot behagade det Clemens desto mer, att aftonen ställdes till hans fria förfogande. Han återvände till Eufemios kammare och tillbragte det återstående af dagen med fantiserande öfver Eusebia och grubbleri öfver den helige Johannes' syner. Eusebia och mystiken kämpade om företrädet till hans uppmärksamhet; den förra fick dock ännu, ehuru efter starkt motstånd, vika för den sednare, men segern var icke fullständig, innan Clemens hunnit sänka sig mycket djupt i den religiösa spekulation, det haf utaf gissningar, aningar och mörka kombinationer, i hvilket han ville finna nyckeln till uppenbarelsebokens hemligheter. Att den i henne skildrade striden mellan sanningen och antikrist, som skall föregå verldsbranden och det nya Jerusalems grundläggning, hade afseende på händelserna i hans tid, och att Julianus vore just samme antikrist, derom var han fullkomligt öfvertygad. Desto ovissare var han om allt det öfriga, och desto mer brinnande hans håg att intränga i gåtan. Hvad skulle till exempel det märkvärdiga talet 666 betyda? I detta var förmodligen nyckelstenen, som sammanhöll den mystiska byggnadens dunkla hvalf. Eufemios hade låtit honom förstå, att man med den kabbalistiska konstens tillhjelp sannolikt skulle kunna lösa uppenbarelsebokens gåta och afslöja dess innersta hemligheter. Clemens kände för den skull stark åtrå att lära denna mystiska vetenskap. Men biskopen hade förbjudit honom det, emedan den konsten vore farlig, lätt att missbruka och tvetydig till sitt ursprung. Det fanns, hade biskopen upplyst honom, en gudomlig kabbala, som Adam fick lära i paradiset och med hvars tillhjelp han gaf djuren och tingen de namn, som

motsvara deras väsen och egenskaper; men det fanns ock en kabbala, uppfunnen af djefvulen och genom honom spridd bland menniskorna. Ingen kabbalist kunde med visshet afgöra, om hans konst vore den himmelska eller den djefvulska kabbalan, ty begge funnes och begge utöfvades, den sednare dock förmodligen vida mer än den förra. Under sådane förhållanden vore det klokast att alldeles afhålla sig från densamma; Petros anbefallde Clemens det såsom plikt.

Denna uppoffring var för Clemens den tyngsta, som han hitintills hemburit åt sin lydnad. Han var af naturen fallen för mysticismen, och de åsigter, i hvilka han blifvit uppfostrad, hade utvecklat detta hans anlag. Förnuftets dödande, det intellektuella sjelfmordet var ju honom en plikt, hvars uppfyllande utgjorde det enda vilkoret för hans räddning undan de kätterska villfarelser, med hvilka djefvulen fångade så många själar. Hans fromma sinne, beröfvadt förnuftets ledning, hans rika känslolif, stängdt inom sig sjelft, för att ej besmittas af det oheliga yttre lifvet, hans lifliga fantasi, uppjagad genom en verldsåskådning, som uppfyllde naturen med demoniska magter, måste ovilkorligt leda honom in på denna farliga väg, som går igenom mörka ängder, der vansinnet lurar likt en tiger, färdig att hugga sina klor i vandrarens hjerna.

Hvad Clemens ej fick ernå medelst den förbjudna kabbalan, hoppades han vinna genom ett annat, i alla händelser tillåtet medel, nämligen bönen. Det var efter ifriga böner om upplysning för sitt mörka förstånd han gjorde de barnsliga försöken att tolka skriftens förborgade mening. Afskrifningen gick under sådane förhållanden mycket långsamt framåt. Han stannade vid hvarje punkt, för att begrunda den, söka dess sammanhang med det föregående såväl som med det efterföljande. Med lutadt hufvud och sammanknäppta händer satt han försjunken i dimmiga tankar, fruktlöst gripande i töcknet för att forma det till varaktiga gestalter. När så hans hufvud värkte af de fruktlösa ansträngningarne med en oöfvad tankemekanism, tog han ånyo sin tillflygt till brinnande böner, eller öfverväldigades han utaf sin fantasi och lefde en stund i bildprakten af de sublima taflor, som skildra Kristendomens sista strid, verldens förstöring och den yttersta domen.

Huru skakande måste icke dessa bilder inverka på hans sinne, då han trodde sig lefva midt i den tid, som de skildrade, då han i hvarje dag emotsåg den högtidliga och förfärliga, på hvilken det sista inseglet skulle brytas och domen förkunnas öfver verlden!

Bland dessa bilder uppdök ånyo Eusebias bild. Qvinnan, som flydde för draken, hade plötsligt antagit hennes drag. Clemens vaknade ur sina mystiska drömmar. Skymningen var redan inne. Det var tid att begifva sig till henne. Clemens drog kåpan öfver hufvudet och begaf sig ut.

Bakporten till prokonsulns palats var öppen. Föreläsaren hann obemärkt och utan alla äfventyr Eusebias budoar.

Hon tycktes hafva väntat honom. Glädjen strålade tydligt i hennes ögon, när Clemens inträdde, och hon helsade honom med systerlig förtrolighet välkommen.

Eusebia var i afton svartklädd, och ett mildt vemodigt allvar låg uttryckt i hennes anlete. Den blyghet Clemens kände i hennes grannskap blef inom kort besegrad genom det öppna, hjertliga och ödmjuka sätt, hvarpå hon emottog honom. Sjelfva det ämne, som likasom af sig sjelft blef föremålet för deras samtal, var egnadt att väcka ömsesidig förtrolighet och närma dem hvarandra. Eusebia berättade nämligen för Clemens sin barndomshistoria, som erbjöd många rörande drag.

Hon var visserligen född i rikedomens och öfverflödets sköte, men hade likväl pröfvat åtskilliga motgångar, som kunde taga ett känsligt hjertas medlidande i anspråk. Hon uppehöll sig isynnerhet vid sina späda barndomsår och talade med hänförelse om sin fromma moder, som tidigt hade bortryckts af döden, lemnande henne, det stackars lammet, så godt som värnlöst åt den onda verlden.

Det var minnet af denna moder, försäkrade Eusebia, som upprätthållit henne i striden mot verldens frestelser och befästat henne i den rena läran.

Derefter kom ordningen till Clemens att berätta sin enkla lefnadshistoria. När Eusebia hörde (hvad hon förut redan visste), att han var ett hittebarn, öfvergifven af sina föräldrar och upptagen som fosterson af biskop Petros, fuktades hennes ögon, och hon förde sin juvelgnistrande hand med innerligt deltagande genom Clemens lockar och smekte systerligt hans bleka kind.

Clemens berättade för Eusebia, huru varmt han längtade att lära känna sina föräldrar, ifall de ännu vore vid lif. Man hade sagt honom, att hans moder måste varit en grym qvinna. Han ville icke tro det. Måhända var hon alldeles oskyldig; måhända hade man stulit honom från hennes barm, medan hon sof; eller hade hon dött, då hon gaf honom lifvet, omgifven af främmande menniskor, hvilkas andliga eller fysiska elände qväfde medlidandet för hennes barn; men hade hon sjelf begått den onaturliga handlingen, så måste hon hafva af någon gruflig olycka varit förkrossad och själsförvirrad. Clemens frågade Eusebia, som sjelf var qvinna och kände qvinnans hjerta bättre än han, om icke dessa gissningar vore sannolika, så att han hade rätt, i trots af allt, att älska sin okända moder.

Genom samtal sådane som dessa vexte den ömsesidiga förtroligheten mellan Clemens och Eusebia mycket hastigt. Han hade hitintills icke funnit det svårt att uppfylla det stränga bud, som hans asketiska lefnadsreglor ålade honom: att sky och fly blotta anblicken af en qvinna, såvida icke kristlig barmhertighet eller hans plikt som prest nödgade honom att nalkas henne. Ett sådant tillfälle hade nu fört honom i Eusebias grannskap. Han kunde, utan att göra sig förebråelser, sitta vid Eusebias sida och låta henne trycka sin hand. Hans önskan att ega en syster – hitintills den enda längtan, som hans inbillningskraft förenat med gestalten af en qvinna – var uppfylld. Huru lycklig han kände sig häröfver! Hvilka hitintills icke anade sälla känslor, som denna besittning väckt till lif uti hans barm! Han hade aldrig föreställt sig syskonkänslan så skön.

Medan samtalet fortgick, släppte Eusebia likasom tillfälligtvis hans hand. Det var då nästan, som om han förlorat henne, fastän hon satt vid hans sida. Clemens fattade den tillbakadragna handen och tryckte den emellan sina.

Tillfällen att förnya besöken hos Eusebia erbjödo sig för Clemens lättare än han väntat, och han lät intet enda slippa sig ur händerna. Hvarken Petros eller Eufemios tycktes ana något. Med Clemens hade en förändring inträffat. Nyss skulle han betraktat som ett brott emot de heligaste plikter att ega en hemlighet för sin fosterfader; nu fägnade det honom, att denne icke framställde någon fråga, hvars besvarande skulle nödga honom till åtminstone en antydan om sitt förhållande till Eusebia. Hemligheten, som omgaf det, ökade dess behag. Men något sådant beräknade Clemens icke. Måhända fanns hos honom en aning, att biskopen skulle ogillat hans förtrolighet med Annæi Domitii maka: men sjelf öfvertalade sig Clemens, att hans enda bevekelsegrund var ren och oklanderlig, nämligen löftet till Eusebia.

Eusebia gjorde allvar af sin föresats att välja Clemens till sin biktfader. Han var ju en from yngling, som icke eftersträfvade något högre än helgonglorian, hon deremot en stor synderska; hvad betydde då de tio år, som biktbarnet var äldre än biktfadern? Denna skillnad i ålder var också alldeles försvunnen ur Clemens' tankar. Eusebias ungdomliga utseende, hennes naiva barnsliga sätt att vara, den vördnad, hon visade honom, de råd, som hon utbad sig af honom i andligt hänseende, de upplysningar hon begärde i de mörka punkterna af den rätta läran, verkade derhän, att Clemens tyckte sig vara äldre än hon och betraktade henne som en yngre syster.

Bland de sorger, som tryckte hennes hjerta, rörde den första, som hon yppade för Clemens, hennes gemål, prokonsuln af Akaja. Hans återfall i den hedniska villfarelsen hade uppfyllt henne med djupaste smärta.

Hvad skulle hon göra för hans själs räddning? Hon kunde nu knappast vistas under samma tak med honom, ty han iakttog med ytterlig stränghet alla af de hedniska fäderna ärfda religiösa bruk. Husgudarne hade återfått sin plats i hans aula, och rökverk brann ständigt på deras altare. Vid festerna för Apollon voro dörrposter och pelare lagerprydda, och vid hvarje måltid bägarne bekransade. Han deltog i offerhögtidligheterna och spisade af offerköttet. Han svor vid de hedniska magterna. Med ett ord: han var fullständig hedning.

Det var Krysanteus, sade Eusebia, som hufvudsakligast medverkat till prokonsulns affall. Umgänget med denne filosof och med hans dotter Hermione hade småningom förderfvat den stackars Annæus och fört honom till den afgrund, i hvilken han nu var fallen. Eusebia berättade detta under tårar. Clemens kände sin bitterhet emot Krysanteus uppflamma med förökad styrka, när han erfor detta.

Det första förtroendet, som Eusebia skänkte Clemens, efterföljdes snart af andra, som rörde henne ännu närmare. Det hände stundom, att han träffade henne i ett mycket upprördt tillstånd. Hon hade då under dagens lopp ånyo gifvit vika för sitt häftiga lynne, och var nu offer för en ånger, som nästan gränsade till förtviflan. Clemens måste uppbjuda allt, för att trösta henne. Vid andra tillfällen öfverraskade han henne, knäböjande under ifrig bön och klädd i botgörerskans enkla drägt. Ofta bad hon att få bikta, och bikten blef steg för steg allt djupare. Hon yppade icke blott de handlingar, i hvilka hon fruktade, att något felsteg dolde sig, utan småningom äfven hvarjehanda känslor, som rört sig i hennes barm, och dem hon fruktade vara af syndig art. Clemens förvirrades och öfverväldigades af dessa meddelanden. Det låg något tjusande uti att så hafva ett qvinnohjerta öppnadt för sitt öga. Det var en hel ny verld, i hvilken han fick blicka in, en rikedom af fenomener, som plötsligt blefvo hans besittning. Och denna verld egde sin mystik, om möjligt mer fängslande än den, som S:t Johannes upprullat för hans syn. Han visste icke förklara de känslor, han erfor, det var något outsägligt och hitintills aldrig anadt, när Eusebia sålunda biktade för honom. Hon gjorde det i en ton af barnslig okunnighet om rätta halten af det, som hon yppade, och likväl klädde sig hennes bekännelser i en mystisk drägt, likasom om språket icke egt ord, för att med klarhet uttrycka dem. I denna drägt fingo de också obehindradt inträde i Clemens själ; hvarje yttring i den varmblodiga qvinnans sinnliga lif vandrade sålunda anständigt beslöjad in i den nittonårige biktfaderns barm, utan att denne anade hvilka de gäster voro, som han emottogo.

Ett af de samtalsämnen, på hvilka Eusebia gerna inlät sig med Clemens, rörde det från verlden tillbakadragna lif, som under de sednast förflutna årtiondena blifvit så allmänt bland fromma menniskor, och hvarförutan en fullkomlig helighet icke vore att vinna. Clemens svärmade för detta lefnadssätt. Hans beslut var att välja detsamma, så snart han dertill erhållit tillåtelse af sin fosterfader. Han ville draga till en öken och lefva der såsom eremit. Religionen fordrar ju hela menniskan. Hon begär, att vi skola försaka allt för henne. Verldens omsorger draga oss från Gud. Hvad är då riktigare än att fly dem? Kunde Maria tillika vara Martha, eller Martha tillika Maria? Clemens framställde dessa sina tankar, och Eusebia syntes af dem lika beherrskad som han sjelf. Hvad hade hon att söka i verlden? Hade icke hennes make så godt som öfvergifvit henne? Hon hade således erfarit nog af verldens bitterhet, men dess förförelser återstode och hon vore en svag qvinna, som fruktade striden. Hvad vore då bättre äfven för henne än att söka ödemarkens ensamhet, der intet stör den fromma själens hvila i Gud?

Clemens gillade hennes ord och gjorde allt för att stadga hennes beslut. De öfverenskommo att samtidigt draga sig från verlden. De skulle såsom bror och syster åtföljas till ödemarken. Eusebia målade med hänförelse det lif de skulle föra i helig tillbakadragenhet, och Clemens lyssnade med begärlighet, men icke utan en viss kritik, ty han rättade eller förbättrade de drag i taflan, hvilka icke öfverensstämde med hans egen fantasibild.

– Vi skola, sade Eusebia, – uppsöka en dal, fjerran från alla menniskoboningar, der dag efter dag förflyter, utan att ett menniskoöga skall skåda oss.

– Nej, hellre en öken, sade Clemens. – De egyptiske munkarne bo uti en öken. Och der skymmes icke solen bakom berg, när hon går upp. Hennes första stråle upplyser utan hinder ett oöfverskådligt, förtorkadt och ödsligt fält. Det är då som vi knäböjande skola helsa den nya dagen välkommen. Hennes sista stråle slocknar öfver samma fält. Det är då vi skola gå till hvila.

– Vi skola biträda hvarandra, sade Eusebia, – när vi inreda våra grottor och anlägga våra små trädgårdar.

– Ja, och vi skola bo helt nära hvarandra, inföll Clemens.

– Nej, icke helt nära hvarandra, genmälde Eusebia, – det går icke an, min Clemens.

– Du har rätt, medgaf den unge föreläsaren med en suck, som Eusebia förstod bättre än han sjelf. – Men vi få icke förgäta att välja våra bostäder i grannskapet af en källa. Källorna äro få i öknen, och vi skulle åtskiljas milsvidt, om vi icke valde en och samma.

– Du har rätt. Vi skola välja våra grottor så, att källan befinner sig på samma afstånd från dem begge. Der skola vi mötas en gång om dagen, när vi hemta vatten. Vi skola då helsa hvarandra, bedja tillsammans och skiljas, för att nästa dag ännu en gång återse hvarandra vid samma tid och på samma ställe.

– Men om någondera förgäfves väntar den andre, sade Clemens, – då är det ett tecken, att brodern eller systern är sjuk ...

– Eller död, sade Eusebia. – O, måtte detta icke ske! Vi skola bedja att få dö på samma dag, så att den ene icke behöfver sakna och sörja den andre. Skola vi icke det, min Clemens?

Efter samtal af samma uppbyggliga beskaffenhet som det ofvanstående, var Clemens’ känslosvärmeri stegradt till det yttersta. Deras sammankomster plägade sluta med gemensamma böner. Så hände det en afton, sedan en mystisk bikt, ett svärmiskt samtal och läsningen af glödande kärlekssånger till Kristus och Maria följt hvarandra, att Eusebia och Clemens nedsjönko i bön vid sidan af hvarandra och att, i öfvermåttet af deras känslorus, deras läppar möttes, Clemens visste icke huru, i en kyss. De rodnade begge, men de framhviskade orden broder och syster vittnade ju så tydligt, att det blott var syskonkyssen, den bland Kristianerna öfliga, oskyldiga och tillåtna, det sköna tecknet af andlig kärlek.

Men denna syskonkyss hade det egna, att den berusade Clemens. Det måste legat något af det starka, men ljufva vinets natur uti densamma, eller någonting ännu mägtigare, ty dess verkning ville icke upphöra, utan stegrades genom minnet och inbillningskraften. När Clemens nästa gång besökte Eusebia, var hans blick lik en svärmisk älskares, och han längtade hemligen efter den extatiska stund, då andakten och de öfversvällande känslorna ånyo med kraften hos en naturmagt skulle nödga dem till den ögonblickliga, ljufva föreningen.

Och ju oftare de förnyade sina gemensamma andaktsstunder, desto kortare tid lät detta extatiska ögonblick vänta sig. Det var likasom om öfningen bidragit att lättare framkalla det. Slutligen infann det sig före bönen och likasom invigde denna. Clemens befann sig knappt i Eusebias budoar, förrän hon emottog honom med en omfamning nog varm för att vara systerlig, och han besvarade den med den fulla lifligheten af en passion, hvars väsen han missförstod och på hvilken han för den skull icke lade några tyglar.

Clemens var försänkt i ett haf af hänförelse. S:t Johannes var nu alldeles undanträngd af Eusebia, och afskrifningen af hans uppenbarelse fortgick på de timmar, som egnades åt densamma, vida hastigare än förut, ty Clemens grubblade icke mer öfver hvarje ord, som han öfverflyttade i kopian. Den yttre verlden var så godt som försvunnen för hans öga; den var uppgången i Eusebias person, och Eusebia syntes honom icke såsom någonting yttre, utan som en del af honom sjelf. Clemens hade nu ändtligen hunnit den punkt, till hvilken han sträfvat; verlden med dess frestelser fanns för honom icke mera. Så tycktes honom sjelf, och

minst af allt skulle han anat, att sinnligheten, som han ville döda, nu uppsupit hela hans lif, att hon beherrskade hvarje rörelse i hans själ, hvarje bloddroppe i hans ådror.

Clemens hade förut sörjt deröfver, att han icke kunde fasthålla och föreviga den lyftning i själen, som bönen och betraktelsen förlänade. När andaktens tillstånd slappades, ansåg han det som ett återfall från himmelen till jorden, från Gud till verlden. Och dessa återfall hade på sednare tider inträffat oftare än förr, han visste icke hvarför, ehuru det med lätthet lät förklara sig dermed, att den ständiga sysselsättningen med samma bilder och föreställningar, samma återkommande andaktsöfningar slutligen förslöa själen och göra den mindre emottaglig för deras intryck. Nu deremot var förhållandet ett annat. Clemens lefde i en stadigvarande hänförelse; andaktens ögonblick var fasthållet och förevigadt. Hans fromhet hade funnit hvad den behöfde: ett nytt och mägtigt retelsemedel. De sinnligt religiösa hymner till Maria, hvilka redan tidigt uppstämdes inom den kristna kyrkan, blefvo hans käraste läsning – dessa jemte Visornas Visa af Salomo, i hvilken han kunde spegla sina egna känslor och återfinna sin egen erfarenhet påtryckt en himmelsk pregel. För Clemens, som förut aflägsnat ifrån sig allt, som kunde erinra om qvinnans tillvaro, framstod nu universum, det synliga och det osynliga, med qvinnliga drag. Jorden var Eusebia och himmelen var Maria. Hymnerna kallade Maria treenighetens hjerta. Det är till hjertat, bönen syftar, den må riktas till en menniska eller en gud. Hvad under då, om allt, från skaparen till hans härskaror, försvann för Clemens i den himmelska jungfruns gestalt.

Men de anletsdrag, under hvilka han föreställde sig henne, voro Eusebias, ty något skönare än desse, sådane de nu voro för hans blickar, kunde han icke föreställa sig.

Eusebia skänkte honom en afton sin miniatyrbild, målad på elfenben och icke större än att han kunde bära den på sitt bröst. Der fick den äfven sin plats. Men när han var ensam, framtogs bilden och var föremål för omättligt betraktande. När han bad, så var det med ögonen på densamma, ty det var ju icke blott Eusebias, utan äfven Marias bild.

ÅTTONDE KAPITLET.

Krysanteus återfinner sin son.

Tvenne månader hade förflutit från Clemens’ första besök hos Eusebia.

Det var en het Augustidag. Kristianernas arbete på Afrodites tempel fortgick ännu. Byggnaden var nära sin fulländning och glänste med praktfulla pelarrader i solens sken.

Arbetet hade i dag varit plågsamt, till följe af den tryckande värman. Och i dag var det på samma gång den strängaste af alla uppsyningsmännen, som vakat öfver detsamma. Denne man var icke hedning, utan Kristian, men Kristian af den homousianska bekännelsen. Han hade förlorat anförvandter i den förföljelse, som Homoiusianerna anställde i Athen vid tiden för Juliani thronbestigning. Måhända var det minnet häraf, som ökade skärpan i hans röst och satt den knölige käppen i hans hand. Nog af, denna käpp användes flitigt såsom uppfriskningsmedel på arbetarne, när desse, badande i svett och utmattade af ansträngningar, förrättade sina göromål med mindre raskhet och ifver, än han fordrade, och hans fordringar voro obegränsade.

Nu, i den hetaste timmen af middagsstunden, var en hvilostund medgifven arbetarne, och man såg dem söka skuggiga ställen, för att der intaga sin måltid.

Biskop Petros hade i dag, såsom ofta, frivilligt infunnit sig vid arbetet. Klädd i en grof tunika hade han

inställt sig på hvarje punkt, der det tyngsta arbetet förrättades och uppsyningsmannens käpp syntes svängande i luften. Hans ovanliga kroppsstyrka förvånade uppsyningsmannen, och ifvern, hvarmed han använde den för att bespara de sina lidanden, skulle hafva bevekt honom till mildhet, om ej hjelparen tillika hade varit den förhatligaste af alla homoiusianer, nämligen deras egen biskop.

Under hvilostunden drog sig biskopen tillbaka till den nyuppförda skuggiga tempelportiken. Här vandrade han af och an i djupa tankar. Han hade dagen förut genom en från vesterlandet ankommen prest erhållit underrättelser från Rom. Biskopen derstädes var, när budbäraren lemnade verldsstaden, sängliggande af sjukdom. Man kunde icke förmoda, att den ålderstigne mannen skulle lefva länge, och intriger spunnos redan af dem, som hoppades blifva hans efterträdare. Den homoiusianska församlingen i Rom hade vunnit en temligen ansenlig tillvext under sednare tider. Den athenske biskopens namn var kändt och älskadt ibland dem, och de skulle vid ett förestående biskopsval utan tvifvel skänka honom sina röster.

Men de romerska homoiusianernas antal var, jemfördt med homousianernas, ännu ett ganska underlägset. Konstantii död hade betydligt förminskat omvändelserna från de sednares bekännelse till de förres. Petros hade inga utsigter att denna gång få sitt val genomdrifvet. Men han var en kraftfull man, och sannolikt hade han ännu en lång tid att lefva. Om en homoiusiansk kejsare ånyo komme på thronen, så skulle allt förändras till Petros’ fördel. Hans namn var redan kändt i Rom. Det gällde nu att outtröttligt fortsätta den en gång började missionsverksamheten derstädes. De penningmedel, han dertill egde, vore icke ansenliga; men den nästan fanatiska tillgifvenhet, hvarmed han uppbars af sina anhängare, vore en desto mägtigare rörelsekraft. Han ville ingalunda förtvifla om framgången. Han kunde icke tillfredsställas med mindre än herrskarstolen i Petri katedral, och när han vunnit den, skulle han också samla tyglarne på verlden i sina händer.

Allt berodde i sista hand på längden af Juliani regering. Men Petros kunde icke föreställa sig annat än att denna skulle blifva ganska ovaraktig. Om ej den hedniske kejsaren förlorade sitt lif i någon af de faror, som omgåfvo honom i kriget, och för hvilka han oupphörligt utsatte sig, så måste han förr eller sednare falla för någon lönnmördare. Det fanns, det visste Petros, Kristianer i hans egen lifvakt, hvilka hemligen traktade efter hans lif. En skicklig giftblandare hade nyligen fått anställning i det kejserliga köket. Detta visste Petros äfven genom sina vänner i Antiokia. Tyvärr spisade Julianus af sina soldaters enkla kost och medförde inga särskilda kockar på sitt fälttåg. Men när han en gång återvändt från kriget, så skulle det väl någon gång hända den besynnerlige mannen, som parade krigarens försakelser med filosofens, att han ville smaka en efter konstens reglor tillagad kejserlig måltid. Då vore ögonblicket kommet för den nyanställde kocken att förvärfva sig himmelens och jordens bifall. Lyckades han i hemlighet undanrödja kejsaren, skulle hans namn i tysthet välsignas: blefve förehafvandet upptäckt och bestraffadt, så var han af patriarken i Konstantinopel tillförsäkrad en plats i helgonens strålande krets. En serskild dag i året skulle då uppkallas efter martyren, och denne i alla tider blifva föremål för fromma Kristianers dyrkan.

Men misslyckades slutligen alla dessa anslag mot Antikrist, så hade Petros beslutat att se till, hvad han sjelf kunde uträtta. Han tänkte på sin fosterson, den svärmiske ynglingen. Han kunde sätta dolken i Clemens händer. Denne skulle utan tvekan uppoffra sig för kyrkans sak. Men denna tanke tillbakavisade Petros genast, ty han fäste helt andra förhoppningar vid Clemens person. Det fanns deremot andra och icke så få, både prester och lekmän bland biskopens underordnade, som kunde användas för samma heliga sak. Nog af, Juliani regering skulle omöjligen blifva långvarig. Om det icke behagade Gud sjelf att omedelbart sätta gräns för hans farliga lefnad, så skulle det ske medelbart genom någon rättrogen. Detta vore otvifvelaktigt.

Petros hade under de religiösa förföljelserna i Athen träffat åtgärder, för att afvända hvarje fara från Krysanteus. Denna ömhet för filosofens lif hade sin grund i de planer, som biskopen byggde på sin unge fosterson. Clemens var Krysanteus’ ende son och skulle en dag legitimeras såsom sådan. Frågan gällde endast när detta borde ske. Den glädje, som bereddes Krysanteus genom återfinnandet af den såsom förlorad ansedde och ännu saknade Filippos, måste erhålla en betydlig blandning af bitterhet genom upptäckten, att

denne son var Kristian och prest. Ja, om Petros kände Krysanteus, så måste bitterheten och smärtan komma att vida öfverväga glädjen. Det blefve ett slag, som skulle träffa hans högmod hårdare än något annat. För Clemens' religiösa tro fruktade Petros intet af denna upptäckt. Hans själ var fastvuxen i den strängaste asketiska kristendom, och intet umgänge med fadern och systern, inga exempel, inga läror, inga böner, inga hotelser skulle kunna rycka henne ur sin moderjord. Petros skulle alltid förmå att upprätthålla sitt välde öfver Clemens. Men märkte han den minsta rubbning i detsamma, så egde han de förfärliga medel, som religionen och vidskepelsen gemensamt erbjödo honom, för att befästa sin magt öfver en varelse, uppfostrad till svaghet, beroende och trälaktig lydnad.

Petros betviflade ej, att Krysanteus, i trots af sin afsky till allt, som bar kristna namnet, skulle erkänna Clemens för att vara sin försvunne son Filippos, sedan de intyg, som bevisade dennes härkomst, blifvit honom förelagda. Men ett vore att erkänna honom såsom son, ett annat att insätta honom till arfving af sin kolossala förmögenhet. Skulle Krysanteus äfven detta? Petros betviflade det på goda grunder. Det vore att lemna det väldiga materiella vapen, som han rastlöst nyttjade mot den gamla bildningens och lärans fiender – att lemna det just i händerna på samma fiender, för att begagnas emot hans egen sak. De konflikter, som ovilkorligt måste uppstå mellan far och son, kunde äfven bidraga att försvaga, ja kanske qväfva en faderskänsla, hvars föremål mötte den med förakt och afsky. Och vid sidan af en sådan son stod ju en dotter, som hitintills ensam egt anspråk till arfvet – som egde sin faders oinskränkta kärlek och förtjenade den. Petros hade hört ett rykte, att Krysanteus upprättat ett testamente, i hvilket han bestämt hälften af sin förmögenhet till Hermione, den andra hälften till den filosofiska skolans i Akademia underhåll. Detta rykte var äfven till sin sednare punkt ganska sannolikt, ty det hade från gamla tider varit ett bruk bland rika Athenare att göra testamenten till förmån för denna skola, och Krysanteus hade desto större skäl dertill, som han var hennes stödjepelare, räknade sig som en Platons efterträdare på dess lärostol, samt i Akademia såg den mägtigaste upprätthållaren af den gamla läran, bildningen och filosofien. Hvad borde nu Petros göra? För honom var det af största vigt, att Clemens komme i besittning af Krysanteus' förmögenhet, ty från Clemens händer skulle den inom kort vandra öfver i Petros' egna, och väl i besittning af densamma borde ingen magt på jorden kunna hindra Petros att bestiga biskopsstolen i Rom, sedan rikets spira öfvergått i den väntade homoiusianske kejsarens händer.

Sedan en så lycklig thronförändring inträffat – och den måste enligt Petros' åsigt inträffa – så vore utsigten till en för honom lycklig lösning af arfsproblemet gifven. Ty Krysanteus måtte insätta Clemens till sin arfving eller icke – om blott han erkänt denne såsom son, så skulle en homoiusiansk kejsare icke tveka att i hvarje fall tillerkänna hans förmögenhet åt den unge presten, genom hvilken den förr eller sednare skulle öfvergå i kristna kyrkans omedelbara eller medelbara besittning.

Clemens skulle förmodligen icke lefva länge. Hans kroppshydda var svag, hans själsstämning antydde en tidig bortgång, hans böjelse för mysticismen bidrog att tära hans lifs olja, de oundvikliga konflikterna med fadern, de stridiga känslor, åt hvilka hans ställning till denne måste prisgifva honom, skulle påskynda hans död. Derefter vore det tid för Petros att framvisa det testamente, Clemens skrifvit och gifvit honom i händerna, och hvilket visserligen insatte kyrkan till hans arfving, men Petros, hans fosterfader, till den frie förvaltaren öfver kapitalet.

Det fanns ännu vid denna tid en gammal lag, enligt hvilken döttrar icke finge ärfva. Denna lag var alltför sträng, för att ej i tidens längd blifva förgäten, åtminstone allt sällsyntare tillämpad. Men för Petros var det nog, att lagen fanns; för dess tillämpning på Hermione ville han sjelf sörja. Men om Krysanteus till hennes förmån hade träffat något serskildt testamentariskt förordnande, så var Petros öfvertygad, att han skulle taga det tillbaka eller inskränka det, sedan han fått göra den öfverraskande upptäckt, att äfven hans dotters make vore Kristian.

Petros hade ämnat bereda Krysanteus denna öfverraskning på sjelfva hans dotters bröllopsdag. Denne vore

nu icke långt aflägsen, ty trolofningen emellan Karmides och Hermione hade redan blifvit firad.

Karmides, sade Petros till sig sjelf, vore ett redskap, med hvilket Herren genom Petros skulle ytterligare straffa erkehedningen och hans dotter. Hermione älskade honom, och Krysanteus skulle icke kunna göra deras förening om intet, sedan den en gång blifvit knuten med äktenskapets oupplösliga band. Men huru olycklig denna förening måste blifva, sedan Karmides funnit sig besviken i sin egentliga afsigt med densamma: att nämligen återuppbygga sin förstörda ekonomiska ställning!

Hans böjelse för Hermione, om den någonsin funnits, måste kallna och lemna rum för den ovilja, som är en naturlig frukt af en dylik misslyckad beräkning. Hans håg för utsväfningar skulle deremot ånyo vakna, om Petros kände sin Karmides rätt. Huru skulle den stolta Hermione kunna uthärda bördan af ett sådant äktenskap? Hennes själ måste otvifvelaktigt böjas eller brytas under densamma.

I förra fallet – böjd till jorden, hopplös och lidande – skulle hon icke länge kunna tillbakavisa den enda hugsvalelse, som finnes för ett sådant tillstånd. Hon skulle icke kunna motstå Petros' vältalighet. Hon skulle lyssna till Evangelium och omvända sig.

Då tillhörde Krysanteus' dotter, likasom hans son, den kristna kyrkan. Kristendomens hätske fiende vore förödmjukad. Han blefve som ett träd med skalad bark, beröfvad sina grenar.

I sednare fallet skulle Hermione, som en af stormen bruten blomma, hastigt vissna bort och dö.

I begge händelserna hade biskopens beräkningar på Krysanteus' förmögenhet ingenting från hennes sida att frukta.

Petros hyste blott en enda farhåga – att Krysanteus skulle dö, innan Filippos blifvit framdragen ur mörkret och erkänd för hans son.

Petros hade ganska talande personliga skäl för att tillsvidare dölja Clemens' börd. Han vågade det icke, sålänge Julianus var romerska rikets kejsare och magten låg i händerna på det hedniska partiet.

Först när purpurn smyckade en man, hvars fromma sinne visste att underordna den verldsliga rättvisan under kyrkans och lärans heliga intressen, vore det rådligt att taga det vigtiga steget. Ty under nuvarande omständigheter vore det i sanning icke blott möjligt, utan högst troligt, att Petros genom en förtidig upptäckt af förhållandet skulle, i trots af sitt heliga embete, blifva anklagad och dömd såsom förlupen slaf och barnatjuf.

Ty en domare, hvars förstånd var omtöcknadt af hedniskt mörker, skulle naturligtvis icke fästa ringaste afseende vid den omständighet, att barnet blef röfvadt i den ädla afsigt, att dess själ måtte räddas från förtappelsen.

Ännu mindre skulle han förmå inse, att om afsigten till och med varit en annan och vida mindre ädel – om den helt enkelt varit en tidig beräkning på Krysanteus' förmögenhet – den likväl borde vara tillräcklig att rättfärdiga den anklagade, när denne härmed åsyftat ej blott sin egen, utan äfven den heliga, allmänneliga kyrkans fördel.

Man kan häraf föreställa sig, huru ifrigt Petros längtade efter den dag, som skulle medföra underrättelsen om Juliani död.

Petros upptogs af dessa tankar, medan han vandrade fram och åter i tempelportiken.

Han lät sig icke störas af uppsyningsmannens klocka, när denne gaf tecknet, att arbetarnes hvilostund var ute. Såsom sjelfvilligt deltagande i sina trosförvanters mödor, stod det honom fritt att infinna sig vid arbetet

när det behagade honom.

Hans betraktelse afbröts först en god stund derefter, när han vid en tillfällig blick utåt gatan varseblef Krysanteus och Hermione, som nalkades stället.

I samma ögonblick hörde han från andra sidan af portiken, der arbetarne voro sysselsatta, ett plötsligt rop och sorl af röster. Han lemnade portiken, för att se hvad som var på färde.

Den förste, som mötte hans blick, var Clemens, som förmodligen ditkommit för att söka honom. Föreläsarens kinder voro öfverdragna af vredens rodnad, och hans hållning var sådan, som om han utmanat någon till strid. Alla de närvarandes blickar voro riktade på honom eller den ett stycke från honom varande uppsyningsmannen, som stod bedöfvad och förde begge händerna till sitt hufvud, från hvilket blodet rann ur ett sår utför hans ansigte.

Clemens, som kommit för att träffa sin fosterfader, hade vid sin ankomst blifvit vittne till ett nytt drag af uppsyningsmannens grymhet, samt i ett plötsligt utbrott af sin harm gripit en sten och slungat den mot kättarens hufvud.

– Fly! Skynda dig! Fort härifrån! ropade de närmast stående homoiusianerna till den unge presten.

Andra samlade sig omkring den sårade uppsyningsmannen.

– Clemens, hvad har du gjort? utbrast Petros förfärad. – Skynda härifrån ... till Eufemios, och dölj dig hos honom.

Men Clemens hade icke besinning nog att lyda biskopens uppmaning. Med vreden blandade sig förvirring öfver hans egen handling. Petros fattade hans arm och ville, begagnande sig af den allmänna häpenheten, skyndsamt föra honom undan, då en man, som från något afstånd bevittnat uppträdet, ilade fram och förekom hans afsigt. Det var Kimon den skeptiske filosofen. Han fattade med ena handen i Clemens mantel, med den andra i biskopens tunika och sökte fasthålla dem, i det han ropade:

– Nej, nej, lugnen er, mina vänner! Hvarför han J så brådtom? Rörelsen är endast skenbar, och det tjenar till intet att fjeska. J kommen likväl icke ur stället, J Kristianer ...

Och då Petros med en kraftig stöt befriade sig och Clemens från Kimons tag, så att denne tumlade till marken, ropade han med hela styrkan af sina lungor:

– Mördare, röfvare! Hjelp, hjelp! Alla goda medborgare hit!

Uppsyningsmannen, som nu hunnit sansa sig, hade emellertid skyndat fram och gripit ett fast tag i den unge brottslingen, för att hindra honom komma undan. Promenerande borgare, som af ropen lockats till stället, förenade sig med honom. Petros insåg omöjligheten att rädda Clemens. Han släppte dennes arm, och då han såg Krysanteus och Hermione, som nu hunnit fram, drog han sig tillbaka till tempelportiken, för att derifrån bevittna uppträdets vidare utveckling.

Uppsyningsmannens blodiga ansigte sade Krysanteus genast, att något våld blifvit begånget. Han lemnade Hermione, som stannade på afstånd, och skyndade in i hopen, för att underrätta sig om förhållandet. Uppsyningsmannen hade blifvit träffad af en sten; Kimon och flera med honom hade sett, att den unge kristianske presten hade slungat den med tydlig afsigt att träffa ett visst mål. Kimon, som i sin egenskap af vittne gjorde sig mycket vigtig, förklarade på det bestämdaste, att olyckan icke uppstått af våda, utan med afsigt. Det röjdes så otvetydigt af brottslingens utseende och rörelse, då han upptog stenen och kastade den. Dock tillade Kimon, att han här talade ur rent sinnlig synpunkt. För egen del betviflade han, att någon sten

funnes i hela universum, och, om den funnes, att den kunde kastas, ty all rörelse vore ju möjligen endast ett bedrägligt sken.

Krysanteus vände sig bort från Kimon, utan att lyssna till dennes prat. Han blef synbarligen öfverraskad, när han fann hvem den anklagade var.

Man torde erinra sig Hermiones beslut att genom Theodoros skaffa sig underrättelse om Clemens' framfarna öden. Men Theodoros hade kort efter det möte, vi skildrat mellan honom och Hermione, lemnat Athen, för att besöka den af Krysanteus i Sunions bergiga trakter grundade Novatian- och Donatist-kolonien. Först dagen före den, som nu var inne, hade Theodoros återkommit till Athen och då skyndat till Krysanteus, för att meddela honom en glädjande underrättelse om koloniens blomstrande och lyckliga tillstånd. Hermione, som under sin nya lycka icke förgätit den unge föreläsaren, hade då af Theodoros begärt de upplysningar, denne kunde lemna om hans tidigare lefnad. Theodoros visste i detta hänseende endast, att Clemens var ett hittebarn, som i sin spädaste ålder erhållit Petros till fosterfader.

Men denna upplysning var tillräcklig för att styrka Hermiones aning. I högsta grad öfverraskad af densamma ilade hon till sin fader och meddelade honom hvad hon anat och hvad hon nu erfarit genom Theodoros.

Detta hände om aftonen, och följande dag hade Krysanteus och hans dotter från sin landtgård utanför Piræeos begifvit sig till staden, för att träffa Clemens.

De kommo just nu från Skambonide, der de uppsökt den homoiusianske biskopens bostad, men utan att finna honom eller Clemens hemma.

De hade derefter begifvit sig till Afrodites tempel, i hopp att finna begge eller endera utaf dem bland de Kristianer som användes till byggnadsarbetet.

Sedan Krysanteus öfvertygat sig, att det sår, som Clemens tillfogat uppsyningsmannen, icke var farligt, vände han sig till den förre och frågade:

– Är du saker till det, hvarför man anklagar dig?

– Ja, svarade Clemens stolt. – Det var jag, som kastade stenen. Han är en kättare, den der, och jag såg, att han misshandlade en rättrogen.

– Om så är, så skall han afsättas och bestraffas, sade Krysanteus. – Du borde vändt dig till mig och anklagat honom. I stället har du utöfvat en sjelfhämd, som gör dig hemfallen under lagen. Betänk, unge prest, huru lätt det kunnat hända dig, att du dödat honom. Du kunde i detta ögonblick stått för mina ögon som en mördare.

– Än sedan? inföll Clemens. – Tror du att jag skulle blygts för det? Då jag slungade stenen, så var det min afsigt att döda honom. Gör nu med mig hvad du vill. Jag fruktar dig icke.

– Olycklige, sade Krysanteus bleknande och med en blick på de omkringstående, som hörde denna farliga bekännelse; – ditt förstånd är förvirradt. Dina ord kunna icke tillräknas dig ... Mina vänner, fortfor han till åhörarne, – förblindad af den olyckliga fanatismen, vet han icke hvad han säger.

– Jag vet det alltför väl, J Egyptier, som förtrycken Israel. J tvingen oss, likasom fordom, att släpa sten åt Farao. Edra arbetsföreståndare misshandla oss. Men de, som lägga sin hand på Herrans folk, äro saker till döden. Moses dödade en egyptisk man, som misshandlade en af hans folk. Det var samme Moses, som gaf oss den heliga lagen. Och då han sade: du skall icke dräpa, så ställde han visserligen ingen kättare och

otrogen i skygd af detta bud, ty annars skulle han dömt sig sjelf. Emellan er och oss är krig på lif och död. J skolen utrota oss eller vi eder. Men vår sak är Herrans och segern ligger i Herrans hand ...

– Hvar är din fosterfader? frågade Krysanteus, afbrytande Clemens vilda ordsvall.

– Menar du Petros, den de kalla sin biskop? inföll Kimon.

– Ja.

– Han var här nyss, och jag vill upplysa dig, min Krysanteus, att han är icke mindre skyldig än den här pojken. Tänk dig blott: han vågade slå en fri medborgare af Athen till marken, när denne, brinnande af ifver för lag och säkerhet, hindrade den unge brottslingen att fly. Af den saken skall bli en serskild rättegång, så sannt som jag heter Kimon. För öfrigt kommer han här sjelf. Han skall icke kunna neka, ty desse mina vänner äro vittnen till hans uppförande.

Petros framträdde nu med lugn hållning, helsade Krysanteus och sade:

– Denne yngling är min fosterson. Han har gjort sig skyldig till en öfverilad och farlig gerning. Jag kom till stället nyss efter att det skett. Hvad vill du göra med honom? Skall du draga honom inför domstolen eller vill du tillåta mig att försona den slagne och straffa min felaktige son på det sätt, hvartill min egenskap af hans förman och min faderliga myndighet förplikta mig? Jag vill försäkra dig, att kyrkans tukt är strängare än den verldsliga lagen. Han skall för den skull icke blifva onäpst, om du, miskundande dig öfver hans ungdom, öfverlemnar honom i mina händer.

– I dina händer? Du som uppfostrat denne yngling i så farliga grundsatser?

– Min arkont, det är hårdt att ställa läraren till ansvar för hvarje ord, som lärjungen fäller ...

– Tiden är i sanning inne att närmare skärskåda de läror, som J prediken i mörkret. Den fördragsamhet, som kejsaren visar er, blir icke längre på sin plats, när det yppar sig, att J hyllen och utspriden en sedelära, som hotar samhällets bestånd. Jag vill, att du och din fosterson skolen följa mig hem. Jag sökte dig och honom i och för en vigtig angelägenhet, när detta uppträde ådrog sig min uppmärksamhet. Den ena saken låter nu förena sig med den andra. De röra begge din fostersons person.

Petros bleknade märkbart vid dessa ord. Men han återvann hastigt sin sjelfbeherrskning och sade lugnt:

– Jag står till ditt förfogande – hvarefter han vände sig till Clemens och uppmanade denne att följa sig.

– Hvart gå vi, min fader? frågade föreläsaren, hvars hela väsen uttryckte en feberaktig spänning.

– Till Krysanteus’ hus.

– Hvarför till honom och icke till domstolen eller fängelset? Hvad har jag med Krysanteus att göra? Jag vill icke träda inom hans tröskel.

– Clemens, hviskade biskopen, – du är i dag icke lik dig sjelf. Förgät ej hvad du är mig skyldig! Det nalkas måhända en vigtig stund. Beherrska dig, och hvad än må hända, så förneka icke den kärlek, som ditt hjerta hyser för din barndoms vårdare.

– Min fader, jag vill försöka att vara lugn.

Krysanteus återvände till Hermione. Medan de lemnade stället och styrde kosan till Tripodgatan, berättade han för henne hvad som förefallit utanför templet och den roll, som Clemens spelat i detta uppträde.

Petros och Clemens följde dem på något afstånd, omgifna af en hop nyfikna bland dem, som varit vittne till den ofvan skildrade scenen.

Petros fortfor, i det han fattade Clemens hand:

– Det torde förestå oss något helt annat, än du väntar, Clemens. Jag menar nu icke straffet för din öfverilade handling. Detta är jemförelsevis en obetydlighet ...

– Var lugn, jag hyser icke den ringaste fruktan ...

– Men det är möjligt, att din tillgifvenhet för mig går den hårdaste pröfning till mötes. Jag besvär dig för den skull: var stark, min son! Låt icke öfverväldiga dig!

– Ah, hur kan du tvifla på styrkan af min tillgifvenhet och vördnad? Hvar finnes en magt på jorden, som kunde rubba den?

– Ock likväl säger jag dig, Clemens, att det är möjligt, att jag ett ögonblick skall stå inför dina ögon såsom en skuldbelastad man, såsom en fiende till din lycka ...

– De är omöjligt, fader.

– Nåväl, låt mig hoppas det. Jag går då, hvad än må hända, till en seger i stället för ett nederlag.

När man anländt till Krysanteus’ hus vid Tripodgatan, begaf sig Hermione på sin faders önskan till sin kammare, för att der afvakta utgången af det samtal, för hvars skull Krysanteus uppmanat homoiusianernas biskop att följa sig.

Clemens qvarlemnades i aulan. Krysanteus bjöd Petros följa sig till ett afskildt rum i husets öfra våning.

Petros hade under tiden fattat sitt beslut. I fall angelägenheten, på hvilken Krysanteus antydt, verkligen vore den, som Petros förutsatte, så gällde det att icke häpna för den ogynnsamma skickelsen, utan tvinga henne att öfvergå på sin sida.

När de begge männerna befunno sig ensamma i Krysanteus’ arbetskabinett, var Petros den förste, som tog till ordet.

– Jag inträder ogerna i ditt hus, min arkont. Anblicken af dina bilder och böcker anstår lika litet mina ögon, som mina grofva sandaler anstå detta vackra golf. Men då jag icke aftager dem i kyrkan, så måste du ursäkta, att jag ej heller afkläder mig dem hos dig.

– Se här, sade Krysanteus och pekade på en dörr, som förde ut till balkongen. – Låtom oss taga plats härute. Der lider du ej af någon anblick, som kan störa din uppmärksamhet på mina ord, och der skall dagens klara ljus falla på ditt anlete.

– Frukta icke. Jag är i mörkret densamme som i den klaraste dager, sade Petros, i det han följde Krysanteus till balkongen. – Det är ju tvenne angelägenheter, rörande min son Clemens, om hvilka vi hafva att samtala. Den ena känner och beklagar jag. Den andra känner jag icke. Vill du hafva några upplysningar om honom, så står jag till din tjenst. Jag känner honom alltifrån hans första barndom och är färdig att meddela dig allt hvad jag vet om hans person.

– Det är godt, sade Krysanteus med en genomträngande blick, som biskopen dock med lugn uthärdade. – Jag har hört sägas, att Clemens är ett hittebarn. Förhåller det sig så?

– Ja.

– Huru kom han i dina händer?

– Genom den, som funnit och upptagit honom.

– Du vet måhända, att jag sjelf förlorat en son. Det är nu omkring sjutton år sedan han försvann, jag vet icke huru, men tillika med honom försvunno tvenne slafvar, som voro far och son ur mitt hus. Dessa begge menniskor voro Kristianer, och det är sannolikt, att de röfvat honom. Du kan derutaf fatta det deltagande jag hyste för din fosterson, alltifrån den dag, då jag fick veta att han var ett hittebarn, och detta så mycket mer, som han, att döma af utseendet, har samma ålder, som min olycklige Filippos skulle haft, om han ännu lefde.

– Jag fattar fullkomligt detta deltagande, sade Petros, – och jag beklagar din olycka, men anser, att hon uteslutande faller på dig och icke på din son, om det är sannt, att han blifvit bortröfvad af Kristianer. Detta taladt från min synpunkt, Krysanteus. Deremot skulle jag ansett honom mycket olycklig, om han förblifvit i din vård och blifvit af dig uppfostrad till en fiende af den gudomliga uppenbarelsen. Om den tanke kan trösta dig, att de bortfört honom i en ädel afsigt och att de egnat honom den ömmaste vård, hvaraf de varit mägtige, så låt mig öfvertyga dig, att så skett, ty jag känner mina trosförvandter.

– Dina ord bestyrka sannolikheten, att de begge slafvarne bortfört min son ...

– Detta är äfven min öfvertygelse.

– Olycksaliga lära, som förvirrar de enklaste rättsbegrepp, upplöser familjebanden och splittrar verlden! Men lemnom våra olika åsigter åsido! Jag önskar utförligare upplysningar om Clemens, ty en aning, måhända vilseförande, men naturlig i min belägenhet, vill intala mig ingenting mindre än att han är min son.

– Hvad säger du? utbrast Petros med hycklad öfverraskning. – Denna tanka!... Huru märkvärdigt, att den icke längesedan uppstått äfven hos mig! Men antalet af hittebarn är ännu i våra dagar så stort, att vi vid närmare eftersinnande icke må förundra oss deröfver. Konstantins förbjöd det rysliga bruket att utsätta barn. Det fortfar dock ännu; men märk väl, Krysanteus, vi Kristianer göra oss aldrig skyldiga till detta nesliga brott emot Gud och naturen.

– Huru gammal var din fosterson, när du emottog honom af hans förste vårdare?

– Han syntes vara omkring tre år gammal.

– Hvem var den man, af hvilken du emottog honom? fortfor Krysanteus.

– En slaf ifrån Athen.

– O, J barmhertige gudar! Skulle då denne Clemens verkligen vara min son Filippos!... Petros, fortfor Krysanteus, – berätta allt hvad du vet om denne man, och fördölj intet. Den till utseendet obetydligaste småsak kan föra oss på de rätta spåren, kan bekräfta eller omintetgöra den sannolikhet, du gifvit mig.

– Tyvärr, min arkont, du fordrar mer än jag kan uppfylla. Den ifrågavarande mannen låg på sin dödssäng, när han anförtrodde Clemens åt min vård, och hvad han meddelade mig om denne var föga och skedde under biktens insegel, som icke får brytas.

– Hvar vistades du då?

– I Antiokia, der jag studerade vår heliga theologi.

– Och mannen var en slaf ifrån Athen?

– Ja.

– Och han yppade, att barnet, som han anförtrodde dig, var ett hittebarn?

– Han sade något mer, som jag ej får omtala. Nog af, han hade räddat den späda varelsen från att drunkna ... förmodligen i den gamla lärans dy.

– Du har således icke några vidare upplysningar att meddela mig?

– Jo, ännu en omständighet, som måhända är af större vigt än alla de förvirrade upplysningar, som den döende slafven lemnade mig.

– Nåväl?

– Som ett minne från Clemens barndom, och vigtigt, emedan det kan bidraga att afslöja hans börd, har jag förvarat en duk, som ursprungligen synes hafva varit ett vaggtäcke. Det är af dyrbart ämne och visar i midten ett konstmässigt inväfdt Medusehufvud. Kan du erinra dig, att din son egde något sådant?

– Hvar förvarar du detta täcke?

– I mitt hem.

– Godt. Vi skola der bese detsamma. Hvad du nu berättat mig, vill skingra mitt sista tvifvel, att jag i Clemens återfunnit min son Filippos. Den första aningen härom uppstod hos min dotter, när hon såg honom och förvånades öfver hans likhet med ett porträtt af min aflidna maka, deras gemensamma moder Elpenike.

– Elpenike? Du säger, att detta var hennes namn?

– Ja.

– Elpenike, Hermogenes' dotter?

– Ja.

– Detta namn finnes inväfdt i duken, sade Petros. – Hvarje tvifvel är således försvunnet. Jag lyckönskar dig att hafva återfunnit en son, hvilken du så länge sörjt såsom förlorad.

– Ja, prisade vare gudarne, sade Krysanteus med en djup suck.

– Men på samma gång jag måste lyckönska dig, fortfor Petros, – så måste jag beklaga mig sjelf, ty hvad du vinner är en förlust för mig. Det uteslutande anspråk, jag egt på hans ömhet, skall hädanefter delas med dig. Blodsbandet skall uttaga sin rätt, hvilket svårligen kan ske, utan att det andliga slappas, som förenar honom och mig. Jag har älskat Clemens och älskar honom ännu, som om han vore min egen son. Allt hvad jag kunnat göra för hans lycka har skett. Jag vet, att vi äro af mycket olika tankar beträffande vilkoren för en menniskas lycka, samt att den väg till sällheten, på hvilken jag infört Clemens och han oförvitligt vandrat vid min sida, är motsatt den, som du sjelf skulle anvisat honom. Men mina goda afsigter genomskina mitt handlingssätt och dem bör du icke kunna misskänna. Jag önskar detta erkännande från dina läppar, när jag öfverlemnar Clemens i dina händer. Det är den enda belöning, på hvilken jag gör anspråk, för att jag åtog mig honom, då han var ett värnlöst barn, och denna skall du icke kunna vägra mig.

– Vi skola först, såvidt möjligt är, öfvertyga oss, att ingen villfarelse eger. Derefter skola vi tillse hvilken giltighet ditt anspråk eger. Jag är icke villig att genast medgifva detsamma. Tillåter du, min biskop, att jag gör dig några frågor om dina egna lefnadsomständigheter?

– Hvarför icke? sade Petros lugnt.

– Du synes vara ett tiotal af år yngre än jag. Hvar är du född?

– I Efesos af kristliga föräldrar, svarade Petros. – Min fader var en ringa handtverkare, men hans minne lefver i min välsignelse. Genom träget arbete hade han samlat en liten summa den han använde för att understödja mig på den heliga, men med försakelser stenlagda bana, som jag af fri böjelse valde och på hvilken jag fortgått, tills jag blifvit hvad jag är: biskop af Athen och en ringa Herrans tjenare. Se der i korthet hela min historia.

Krysanteus gjorde honom några ytterligare frågor om hans faders namn och slägt, om det handtverk, med hvilket han försörjde sig, när han dog o. s. v., hvilka frågor biskopen beredvilligt besvarade, hvarefter Krysanteus uttryckte sin önskan, att de genast skulle begifva sig till Petros' bostad i Skambonide, för att bese det märkvärdiga vaggtäcket.

Clemens, som i aulan afvaktade samtalets slut, anbefalldes att åtfölja dem. Han hade ännu icke en aning om hvad frågan gällde.

När de anländt till biskopens bostad, och denne ur sina gömmor framtog den omsorgsfullt bevarade duken, undrade Clemens mycket hvad detta skulle betyda, och hans undran förvandlades till en af oro uppfylld aning, när Krysanteus noggrant mönstrade denna relik ifrån hans hemlighetsfulla barndom och slutligen förklarade, att han igenkände den, och att det i duken inväfda namnet betryggade honom mot hvarje fara för misstag.

– Jag påminner mig nu, sade Petros, – att Clemens i sin barndom äfven egde en halsprydnad, en amulett eller något dylikt. Men jag bortkastade den, då jag såg, att figurerna på densamma hade en hednisk betydelse. De voro trenne qvinnor, sysselsatta kring en slända, och skulle förmodligen föreställa de trenne Parkerna ...

– Äfven detta träffar in, utbrast Krysanteus. – Min dotter eger en alldeles liknande prydnad. Det var från gamla tider ett bruk inom min slägt, att barnen erhöllo en sådan ... Och ju mer jag betraktar denne yngling, desto tydligare återfinner jag i hans ansigte de oförgätliga dragen af min bortgångna maka. Mitt hjerta säger mig, att det är han. O ve den man, som från början röfvade honom från sin fader! Clemens, fortfor Krysanteus, – ty jag måste kalla dig vid detta namn, emedan du ännu icke känner något annat ... jag har i dag återfunnit en son, hvilken jag länge sörjde såsom förlorad.

Den ton, i hvilken Krysanteus uttalade dessa ord, uttryckte en innerlig ömhet, som lade tyglar på sig sjelf emedan den tviflade uppå att finna gensvar. Han fattade ynglingens hand och ville draga honom till sitt bröst; men Clemens gjorde sig lös och drog sig tillbaka med häpnad och tvifvel uttryckta i sitt ansigte.

Han riktade en frågande blick på sin fosterfader, och när denne teg, utbrast han:

– Det är icke möjligt. Skulle denne man, som du lärt mig att hata, vara min fader?

– Min son, sade biskopen, – Gud har velat, att din börd, som hitintills varit mig sjelf en hemlighet, nu plötsligen blifvit uppdagad. Den stund, efter hvilken du dagligen har väntat, är nu inne ... Förvåna dig icke, Krysanteus, öfver hans beteende! Han var icke förberedd på denna upptäckt; du må således icke undra, att hans häpnad öfverväger hans glädje.

– Nej, fortfor Clemens efter någon tystnad, – jag tror det icke. Det är ännu icke bevisadt, att denne man är min fader, och innan detta är fullkomligt ådagalagdt, vill jag icke erkänna honom för att vara det. Han, som förföljer min tro och förnekar den gudomliga uppenbarelsen!

– Clemens, sade biskopen, – hvarje tvifvel är undanröjdt, att du i Krysanteus återfunnit honom, som gaf dig lifvet. Men låt icke ditt mod nedslås af denna upptäckt! Omfamna honom och tacka Gud, som ändtligen uppfyllt din varmaste önskan: den att lära känna dina föräldrar.

– Nej, hvad har jag att göra med denne man? Du hör, jag erkänner honom icke. Jag har aldrig önskat att lära känna min fader, ty du, Petros, är min rätte fader, den ende, som jag erkänner och den ende jag kan tänka mig. Det är efter min moder jag har längtat, och icke efter honom.

– Du måste förlåta honom, Krysanteus, sade Petros. – I sin första öfverraskning förgäter han det gudomliga budet, att en son skall hedra sin fader. Han behöfver tid, för att vänja sig vid tanken, att han är din son.

– Petros, du får icke öfvergifva mig, sade Clemens, – eller lyssna till denne man, om han åberopar någon rättighet, som skulle skilja dig och mig ifrån hvarandra. Jag är ett hittebarn. De föräldrar, som utsatte mig till att lida hungersdöden, hafva icke längre något anspråk på mig. Jag förnekar dem.

– Dock, inföll han plötsligt, – min moder skulle jag vilja återse. Jag vill säga henne, att jag lefver och fråga henne, hvarför hon förskjutit mig.

– Din moder, sade Krysanteus, – är död. Hon dog, när du ännu låg i vaggan.

– O, min Gud, hvad säger du? Bedrager du mig icke?

– Du vill fråga, hvarför hon förskjutit dig. Hon tryckte dig ännu i dödsstunden till sitt bröst. Jag lyfte dig ur vaggan och lade dig i hennes armar. Hennes sista bön var för din välgång. Dock, nog härom för denna gång. Din ädla moders minne skall en gång stå rent och strålande för dina ögon. Det är nu till dig, Petros, jag vill vända mig med en fråga. Hvarför har du i din fosterson inplantat, att han är ett hittebarn, utsatt af grymma föräldrar åt hungersdöden? Behöfdes denna lögn, för att lära honom att afsky deras minne? Du gjorde ju detta emot ditt bättre vetande, enär du förmodade eller kanske med bestämdhet kände, att din fosterson var stulen ifrån sina föräldrar?

– Min arkont, den athenska slafven sade mig, att han var ett hittebarn.

– Erinrar du dig den athenska slafvens namn ?

– Nej.

– Jag skall då söka påminna dig om detsamma. Hvad var ditt eget namn, innan du kallade dig Petros?

Biskopen bleknade märkbart vid denna fråga. Krysanteus fortfor, utan att afvakta svar:

– Vi hafva utan tvifvel sett hvarandra i fordna tider och under andra förhållanden. Det finnes drag i ditt ansigte, som velat påminna mig om en person, den jag minst af allt skulle väntat att återfinna här uti Athen. Likheten är väl icke stor, ty sjutton år kunna förändra mycket, och biskopskåpan var för icke längesedan mägtig att förvandla slafvens skygga blick till en öfvermodig herrskares. Det är i dag icke första gången du bär den grofva arbetsdrägten, Petros. I den är du mer lik dig sjelf, sådan du var i din ungdom. I dag hafva ock mina ögon blifvit något skarpare, och jag tror mig icke begå något misstag, när jag påstår, att du, homoiusianernas biskop, är min förrymde slaf Simmias.

– Hvilken förmodan! utbrast Petros med ett bemödande att le. – Jag har ju redan berättat dig min lefnadshistoria. Erinrar du dig icke, att jag är född i Efesos af fria, ehuru fattiga föräldrar?

– Det är möjligt, att jag misstager mig. Men det är också möjligt, att du ljuger. Jag skall sända en pålitlig person till Efesos, för att utransaka, om den man, hvilken du uppgifver vara din fader, någonsin har funnits.

Tillsvidare antager jag motsatsen. Simmias' fader var slaf, likasom han sjelf, blef förryckt genom religionssvärmeri och en ursinnig böjelse för min maka, samt flydde med sin son, när jag ämnade inspärra honom på dårhuset. Lefver denne din fader ännu?

– Min arkont, jag kan icke besvara en sådan fråga. Din gissning är alldeles ogrundad. Den ingifver mig på en gång harm och löje.

– Ditt löje skall dämpas, när du blir häktad såsom förrymd slaf och barntjuf.

– Du skall icke våga en sådan anklagelse.

– Ur denna villfarelse skall du ännu i dag blifva tagen.

– Det är sannt, du, som är kejsarens gunstling, kan våga allt, isynnerhet mot en bekännare af Kristus. Men jag fruktar dig icke. Jag väpnar mig med min oskuld och skall inför domaren slå dig med blygsel öfver din otacksamhet. Det är på detta sätt du vill belöna mig för den omvårdnad, jag egnat din son.

– Oförskämde, utbrast Krysanteus, – det är denna omvårdnad, som skall kosta ditt hufvud. Du har stulit honom från hans fader, lärt honom att hata denne, skändat hans moders minne och uppfostrat honom till en olycklig svärmare. Är det detta, som förtjenar min tacksamhet? Simmias, jag har igenkänt dig. Från detta ögonblick gör jag min rätt öfver dig gällande. Du är min slaf. Jag för dig härifrån till fängelset för förlupna slafvar, och från fängelset inför domstolen. Du följer mig nu genast.

– Jag ber, att du betänker dig, innan du låter fängsla en romersk medborgare. Vore jag än den Simmias, om hvilken du talar, så låter det likväl icke bevisa sig. Tacka dina gudar, att du återfunnit din son, och trösta dig härmed öfver förlusten af en slaf. Simmias skall du aldrig återfinna, äfven om du verkställer din hotelse. För öfrigt är jag beredd att följa dig till fängelset eller hvarthän du vill föra mig. Du är envåldsherrskare i Athen, och motstånd mot din vilja tjenar till intet. Men följderna af din obetänkta handling skola återfalla på ditt eget hufvud. Bevekelsegrunderna för ditt handlingssätt äro mig fullkomligt klara. Jag är Kristian och biskop; detta är nog för att vara brottslig i dina ögon. Du vill ej låta gå ett tillfälle ur händerna att kasta en svart skugga på en sådan mans lefnadsbana, ty om äfven anklagelsen är obevislig, skall den dock, som du hoppas, fästa en fläck på hans namn, en fläck, på hvilken förtalet kan peka och säga: se sådane äro den nya trons förkämpar och Kristianernas herdar. Och ännu mer, du vill i min Clemens' ögon nedsätta mig till en usling, emedan du förbittras deröfver, att hans hjerta tillhör mig och är främmande för dig sjelf. Jag vedergäller detta dermed, att jag säger dig, Clemens, att denne man är din naturlige fader, och att du bör vörda och lyda honom såsom sådan – lyda honom i allt, som icke strider emot Guds bud. Jag öfverlemnar dig i hans händer, förvissad, att fastän vi skiljas, skall du i hans farliga grannskap hvarken förgäta den Gud, som jag lärt dig att känna, ej heller förgäta den fosterfader, hvars glädje du hitintills har varit. Vill han intala dig, att jag varit hans slaf, så vet jag, att slafven i dina ögon icke är en föraktlig varelse, utan en menniska, frigjord i Kristus; och kan han öfvertyga dig, att jag stulit dig från din fader, så tänk dig, att det skett, för att rädda din själ och föra dig till en bättre fader i himmelen.

Petros omfamnade den förvirrade ynglingen och fortfor derefter till Krysanteus:

– Om du ännu icke besinnat dig, utan vill verkställa din afsigt, så är jag nu beredd att följa dig. Jag hade visserligen åtskilliga angelägenheter att ordna, innan jag trädde inom fängelsedörren, men jag vill icke besvära dig med en bön om uppskof, som du förmodligen icke skulle bevilja.

– Nej, Simmias, svarade Krysanteus, – jag skulle icke bevilja den. Jag fruktar på goda grunder, att ditt samvete icke är så rent och din själ icke alldeles så lugn, som du vill låta påskina. Det kunde hända, att du sökte rädda dig med flykten. Väl ur min åsyn, skulle det blifva svårt för kejsarens hela magt att uppspåra

dig. Jag är mån om en undersökning, som sprider ljus öfver de minsta enskildheterna af ditt förflutna lif. Endast derigenom kan jag erhålla en fullständig visshet, att jag ej begår ett misstag, då jag lagligen erkänner denne yngling för min son. Tvifvel derom hafva åter börjat vakna inom mig. Blodets frändskap skulle väl annars gifvit sig tillkänna i någon droppe af hans hjerta, när jag kallade honom min återfunne son. Undersökningen skall äfven bära en annan frukt. Den skall för kejsarens ögon afslöja den ohyggliga sedelära, som J Kristianer prediken och hvars grundsatser J tillämpen. Fördragsamheten med edra religionsåsigter må icke sträcka sig till denna eder sedelära. Sammanhänga de förra oskiljaktigt med den sednare, så måste de begge utrotas. Menniskor, som predika barnarof, andligt sjelfmord, förakt för medborgerliga plikter och död öfver alla, som icke svärja på deras egen narraktiga metafysik, må icke tålas mer än andra slags tjufvar och mördare. Hvad serskildt dig beträffar, så är det ännu icke utredt hvilken andel du haft i de blodiga förföljelser, som vid tiden för Konstantii död rasade i vår stad och kostade tusentals menniskor lifvet. Min öfvertygelse är, att du var anstiftaren till desamma, och att allt det blod, som då utgöts, kommer på ditt hufvud. Äfven detta är en sak, som förtjenar utredas. Det var ett förhastadt löfte, då kejsaren lofvade glömska af det förflutna åt dessa kristianske illgerningsmän, som härjat öster- och vesterlandets städer med mord och brand. Han bör åtminstone tillse, att de för framtiden göras oskadliga. Följ mig nu.

NIONDE KAPITLET.

Andan och Köttet.

Clemens beledsagade Petros, när denne fördes till fängelset, och lemnade honom först efter en varm omfamning och de lifligaste försäkringar om sin tillgifvenhet.

Derefter följde han sin fader till sitt nya hem. Under vägen iakttogo begge tystnad. Krysanteus var synbart nedslagen; det låg smärta och vemod i den blick, hvarmed han stundom betraktade sin återfunne Filippos, som stum, dyster och motvilligt vandrade vid hans sida.

Först sedan de anländt till huset vid Tripodgatan, samt Krysanteus tillkallat Hermione och sagt honom, att hon var hans syster, ljusnade Clemens’ ansigte och en öm känsla började röra sig i hans barm. Han besvarade plötsligt och med mycken häftighet hennes systerliga kärleksbetygelser; han betraktade med förtjusning hennes rena och ädla anletsdrag, och lyssnade till de upprepade utbrotten af hennes glädje öfver att hafva återfunnit honom.

Krysanteus lemnade de begge syskonen att tillbringa aftonen med hvarandra. Hermione förde Clemens till hans moder Elpenikes bild. Åsynen af denna framkallade hans tårar. Hon visade honom hans vagga och de leksaker, som tillhört honom i hans barndom, och hvilka man hade förvarat som kära minnen af honom. Hon berättade för Clemens, huru djupt hans fader sörjt hans förlust, huru de undrat och fruktat för hans okända öden, och huru de slutligen kommit på hans spår. Hennes berättelser afbrötos endast af ömhetsbetygelser, då hon i öfvermåttet af sin glädje förnyade gånger omfamnade honom, smekte honom och skådade honom djupt i ögonen. Allt detta smälte slutligen skorpan kring Clemens’ hjerta; och när han om qvällen återsåg sin fader, skyndade han i dennes armar.

Krysanteus hoppades, att den känsla af blodsbandet, hvilken sålunda vaknat i hans bröst, skulle genom den kärlek, som visades honom, stärkas och blifva varaktig. Men denna förhoppning bleknade inom kort. Clemens påminte sig åter, att Krysanteus var erkehedningen, Antikrists förnämsta verktyg och medhjelpare, ja ännu mer – hans lärare och den som förmått honom till affall från Kristendomen! och denna tanke, som ingaf Clemens fasa, kunde han så mycket mindre förjaga, som tusen föremål i hans nya hem, de vanor, som

der iakttogos, och Krysanteus dagliga verksamhet måste erinra honom derom. Krysanteus och Hermione sågo, att dessa omständigheter samverkade till att fördystra och göra honom otillgänglig. Krysanteus ställde för den skull en serskild afdelning af huset till hans förfogande, lät smycka detta med alster af kristlig konst, skaffade honom homoiusianska tjenare och förság honom med en liten boksamling af kristna författare.

I Theodoros, som ofta besökte Krysanteus' hus, hoppades denne hafva erhållit åt Clemens en vän, hvars umgänge skulle på en gång vara honom angenämt och helsosamt. Men hvarje försök af Theodoros att närma sig den unge föreläsaren och vinna hans förtroende strandade. Clemens misstänkte i honom en förledare, som iklädt sig skepnaden af en ljusets engel, och visste honom bestämdt vara en kättare, och dertill en kättare, farligare än någon annan, ty han förnekade kyrkan såsom en institution, förnekade den helige Ande såsom en magisk, genom handpåläggningen meddelbar kraft, förnekade presterskapet såsom ett serskildt medlarestånd och hade på sednare tider i Athen och dess omgifning vunnit en mängd anhängare för sin farliga lära, hvilka samlat sig kring honom och bildat en församling.

Det enda tvång, som Krysanteus ville pålägga Clemens, var det att icke pläga vidare umgänge med Petros. Men Clemens nekade bestämdt att efterkomma denna befallning. Petros var hans andlige fader, som han vore skyldig kärlek och ovilkorlig lydnad.

Clemens besökte biskopen ofta i fängelset. Krysanteus kände det olycksdigra inflytande, som denne utöfvade på hans son, utan att likväl ana det i hela dess vidd. Han befallde, att fängelsedörren icke vidare finge öppnas för Clemens, och hoppades derigenom hafva afbrutit förbindelsen mellan Petros och honom. Men detta blef intet allvarligt hinder för Clemens att träffa sin fosterfader. Han smög nästan hvarje natt till fånghuset, samtalade genom den gallerförsedda gluggen med sin fosterfader, biktade för honom och emottog hans välsignelse. Petros uppmanade honom att så ofta som möjligt förnya dessa besök, emedan de voro honom en borgen, att fostersonens hjerta bevarat sig rent från den farliga inflytelsen af sin omgifning. Petros förklarade, att han med undergifvenhet bar sin fångenskap, och att den enda oro, som plågade honom, gällde Clemens och de faror, som i de lockande gestalterna af faderlig och systerlig kärlek, af hednisk filosofi, jordisk rikedom och en kättersk vältalighet omgåfve denne. Denna oro, försäkrade han, var förskräcklig och kunde endast stillas genom Clemens sjelf. Han besvor föreläsaren att noga hafva akt uppå sina tankar och känslor. Genom de ringaste medgifvanden åt dessa lockelser vore han förlorad, ty hade de väl fått insteg i hans själ, skulle de snart helt och hållet bemägtiga sig densamma: det vore ju svårt att besegra en belägrande fiende, sedan muren och portarne, som skulle utestänga honom, fallit i hans händer. Clemens lemnade sällan sin andlige fader, utan att hafva blifvit påmind om de orden: „den som älskar fader eller moder mer än mig, han är mig icke värd“. Också drog han sig så mycket som möjligt tillbaka inom sig sjelf, visade sig sällan för sin fader och syster, emottog endast besök af Eufemios och andra medbröder i embetet, umgicks med sina böcker och sina fantasier, afskref S:t Johannes uppenbarelse och infann sig om qvällarne, innan han smög till Petros, i Eusebias budoar, för att med henne bedja, svärma och kyssas. Om han förut saknat någon anledning till sjelfpröfning och undersökning af den känsla, som han hyste för den sköna Romarinnan, så var han nu fullkomligt invaggad i säkerhet, sedan han under en bikt för Petros omtalat sitt förhållande till henne och denne gillat det, emedan det var ett band mera på hans sinne och ett föremål, som tog i anspråk den ömhet, som han möjligen annars skulle riktat på sina anförvandter.

De efterforskningar, som Krysanteus med anledning af Petros' uppgifter om sin föregående lefnad lät anställa i Efesos och Antiokia, fördröjde den undersökning, som väntade Petros inför domstolen. Krysanteus hoppades, att sedan Petros blifvit afslöjad, skulle Clemens vördnad och undergifvenhet för denna menniska upphöra och förbytas i afsky. Men Petros förekom honom med en frivillig bekännelse, som han gjorde för Clemens, när denne en natt infunnit sig vid gluggen till hans fängelse. Han berättade för Clemens, att han var densamme Simmias, hvilken Krysanteus misstänkte honom vara, skildrade de svåra strider, han hade att utstå, då han som slaf i ett hedniskt hus, i likhet med sin fader öfvergick till Kristendomen, skildrade vidare

den glädje, han kände, sedan hans beslut var stadgadt och hans själ härdad mot det hån och den ovilja, som detta steg ådragit honom af hans herre, likasom af hans medtjenare; den ifver, hvarmed han på sina från arbetet lediga stunder egnade sig åt de heliga skrifternas studium, och den lycksalighet, som med det nya ljuset genomstrålade hans själ och uppfyllde honom af medlidande för alla, som ej blifvit delaktiga af detsamma. Det var vid den tiden, Clemens föddes. När Clemens var årsgammal och vid sin moders eller sköterskas hand visade sig ute bland slafvarne, hade Petros blifvit fängslad af ett för så späda barn ovanligt uttryck i hans sköna ansigte. Det låg något himmelskt i hans ögon, och han förekom Petros som en engel. Desto odrägligare blef honom den tanken, att detta barn skulle uppväxa i hednisk villfarelse och förakt för honom, som är barnens himmelske vän. Petros kämpade ett helt år med tanken att fly med den lille Filippos ur det hedniska huset, för att sålunda rädda hans själ och återgifva lammet åt den rätte herden. Han hade under denna tid gått sjuk af tvifvel och oro, huruvida detta vore rätt inför Gud eller icke. Men orden: „låten barnen komma till mig“, hade natt och dag genljudit i hans själ och slutligen kommit hans beslut att mogna. Hvad sedan händt, det visste Clemens. Petros hade länge irrat omkring, under oupphörliga faror att med sin dyrbara skatt blifva gripen af de kejserlige embetsmännen, som efterjagade honom öfverallt. Hans fader hade åtföljt honom under flykten. Det var ett underverk, att de undkommit efterspaningar, och ett icke mindre underverk, i trots af de ömmaste omsorger, att Clemens så späd kunnat uthärda de lidanden, som de begge flyktingarne icke förmådde afvända från honom, när de som oftast ledo brist på det nödvändiga.

Allt detta berättade Petros så vältaligt och rörande, att Clemens, när Petros uppmanade honom att döma öfver sitt handlingssätt, långt ifrån att ogilla det eller känna afsky för sin röfvare, tryckte hans genom gallret utsträckta hand till sina läppar, kallade honom sin störste välgörare och förklarade honom sin eviga tacksamhet. Förhållandet mellan Petros och Clemens blef ömmare, bandet, som förenade dem, starkare tillknutet än någonsin.

Inom den homoiusianska menigheten väckte Petros’ fängslande en vild förbittring, som endast väntade på tillfälle att gifva sig luft. Eufemios, den äldste presbytern, skötte under tiden hans embete och infann sig dagligen i fängelset, för att inlemna sina rapporter och emottaga sin förmans befallningar. Den svartlockige prestbyterns hållning var ödmjukare än någonsin, då han stod inför sin biskop, och för det goda han kunde uträtta, var han anspråkslös nog att gifva denne äran. På lediga stunder sysselsatte han sig ännu alltid med punkteringskonsten.

Genom denna ville han erfara, huru länge Julianus skulle lefva; om den kejsare, som komme på thronen efter honom, blefve homousian eller homoiusian; om Petros i den rättegång, som väntade honom, skulle blifva frikänd eller fälld, hvilket sednare vore detsamma som dömd till döden; om Petros, i händelse af frikännelse, skulle blifva biskop i Rom, patriark i Konstantinopel eller på annat sätt bortryckas från sin hjord i Athen; när detta skulle ske, och hvem som skulle blifva hans efterträdare, Eufemios eller någon annan – alltsammans frågor, som i hög mån intresserade Eufemios och dagligen sysselsatte hans tankar.

En bland Eufemios’ skyldigheter såsom äldste presbyter var att hålla sina yngre embetsbröder till studier och vaka öfver dessas kristliga och renläriga beskaffenhet. Nu hade Eufemios gjort den erfarenhet, att man svårligen kan inhemta en boks innehåll på ett grundligare sätt, än när man åtskilliga gånger afskrifver densamma. Han plägade derför till föreläsarne, besvärjarne och de öfriga unge presterna lemna till afskrifning dels de mångahanda Evangelierna, såväl de allmänt erkända som de andra, dels sådane nyare skrifter, som bland den kristna kyrkans medlemmar väckt ett större uppseende och för den skull kunde påräkna en lätt afsättning. Med de sålunda erhållna kopiorna dref Eufemios för egen räkning en inbringande handel.

Vid denna tid talades mycket bland Kristianerna om en bok, som kallades „Ensamhetens Faror“, och hvars författare var eller uppgaf sig vara en munk, som vistats många år i den egyptiska öknen, för att fjerran från verldens hvimmel och lockelser tillbringa sin tid med betraktelser och själens rening. Men under denna tid

kom han till en dyrköpt erfarenhet derom, att man flyr förgäfves till ödemarkens tomhet, när man dit medbringar sitt hjerta och sin inbillningskraft. I dem förborgar sig en verld, vida farligare än den, från hvilken man dragit sig tillbaka, befolkad af samma lockelser, som denna eger, men mägtigare och oemotståndligare, emedan de här äro likasom etheriserade, befriade från den gröfre materia, under hvilka de visa sig i den yttre verlden, och ifrån att vara tillfälliga uppenbarelser, som i lifvets flod och den friska verksamheten gifva plats för andra, bemägtiga sig hela själen och göra sinnligheten till envåldsherrskaren och demiurgen, som inblåser sitt lif i hvarje tanke och känsla. Till dessa inre fiender komma yttre, för hvilka de öppna portarne. Författaren påminde om skriftens ord, att djeflarne, när de blifvit utdrifne ur de besatte, uppsöka torra och öde platser, der de dväljas under afvaktan på nya boningar. Han ville, att dessa ord skulle förstås ej endast bokstafligen, utan äfven bildligt, och att dessa torra och öde platser voro icke blott ödemarkerna i den yttre verlden, utan äfven de genom isoleringen sjelfskapade i menniskosjälen. Ensamheten är menniskans vän, tröstare och upplysare, så länge hon icke missbrukar dess vänskap och uttröttar den genom enträgenhet, ty då blir den vår farligaste fiende. Sedan författaren genom egen erfarenhet blifvit öfvertygad om denna sanning, men ännu tvekade att lemna det af så många heliga män anbefallda ökenlifvet, hade han flyttat sin bostad till en trakt, der andra eremiter slagit sig ned. Hans närmaste granne blef en qvinnlig anakoret. Han beslöt att dela tiden mellan ensligheten och ett fromt umgänge med henne. Hon var en ung qvinna, som nedtryckt af motgångar och krossad af ett efter många förvillelser vaknadt syndmedvetande hade dragit sig undan verlden. Han skildrade nu sitt förhållande till henne, för att visa huru själafienden insmyger sig i känslor, der man minst af allt anar hans närvaro, huru han kläder sig i medlidandets och syskonkärlekens drägt, huru han strör jordiskt stoft på sjelfva bönens vingar och blandar sitt gift i andaktens ädlaste vin. Det dröjde likväl länge, innan författaren hade kommit till inseende häraf. Han sväfvade i fullkomlig villfarelse om sina känslors halt och stod redan vid förderfvets afgrund, då en plötslig stråle af det gudomliga ljuset föll i hans själ och uppenbarade dess rätta tillstånd. Hans enda räddning var en skyndsam flykt från ödemarken tillbaka till verldens hvimlande lif. Och långt ifrån att förlora sig sjelf, hade han nu kommit till den erfarenhet, att själen endast behåller sin helsa i ett verksamt lif, som parar de religiösa plikterna med plikterna mot medmenniskor och samhälle.

Denne bok, som bland de kristne väckt mycken uppmärksamhet, men ådragit sig vida mer klander än bifall, lemnade Eufemios en dag till Clemens att afskrifva, sedan de begge hade lyckligt slutat kopian af S:t Johannes uppenbarelse.

Eufemios tillade, att boken innehölle många nyttiga lärdomar, men att Clemens skulle taga sig tillvara för att gilla den slutsats, till hvilken dess författare hade kommit. Denna slutsats egde endast giltighet för honom sjelf och hans likar, men icke för alla, och aldraminst för dem, hvilkas böner till Gud om ett nytt hjerta blifvit hörda och uppfyllda.

Med den märkvärdiga boken under armen hastade Clemens till sitt hem och väl ensam i sin kammare, öppnade han henne och fördjupade sig i läsningen af densamma.

Med flygtigt öga genomilade han dess rader, tilldess han hunnit det kapitel, i hvilket författaren omtalade sitt möte och sitt umgänge med den qvinnliga anakoreten.

Här mötte honom iakttagelser och betraktelser af ett slag, som fängslade hans öga vid hvarje ord och tvingade honom till eftersinnande af hvarje mening.

Clemens hade hoppats att ännu samma dag hafva genomläst det lilla arbetet för att, efter vunnen kännedom om dess innehåll, redan följande dag börja dess afskrifvande.

Nu förflöt aftonen och natten ända intill morgongryningen under fortsatt läsning och eftersinnande af det lästa, och Clemens hade ännu icke hunnit slutet af boken. Han genomläste gång efter annan det

ifrågavarande kapitlet. Hvad som föregick detta var för honom betydelselöst och hvad som efterföljde det retade ej mer hans vettgirighet. Han upptäckte till sin utomordentliga öfverraskning den mest slående likhet mellan sitt förhållande till Eusebia å ena sidan, samt de begge anakoreternas å den andra. Hvad de begge sednare upplefvat med hvarandra, det hade äfven Clemens med Eusebia, dels redan i verkligheten, dels och ännu mer i de fantasibilder, som de skapat af sitt blifvande ökenlif i hvarandras sällskap. Dessa bikter, böner, andaktsstunder, gemensamma tårar öfver sitt syndaelände och gemensamma fröjder öfver den erbjudna nåden, dessa känslorus, denna mystiska trånad, som förde kind till kind och mun till mun, medan sinnet frossade i känslor, ditintills icke erfarna och sålunda utan tvifvel flutna ur syskonkärlekens och den gemensamma andaktens rena källa – allt detta liknade till sina minsta drag hvad Clemens sjelf erfarit. Clemens läste denna framställning med största uppbyggelse och fägnad, emedan han i densamma såg en bekräftelse derpå, att hans eget tillstånd med dess vexlande känslor icke var någonting för honom serskildt, utan låg inom den kristliga erfarenhetens allmänna område. Författaren berättade ännu utan reflexioner och lät icke ana hvad komma skulle. Hans skildring bar pregeln af samma genom bristande sjelfkännedom framkallade säkerhet, i hvilken han den tiden var invaggad.

Men huru häpnade icke Clemens, när författaren började ett nytt stycke med ett plötsligt uppdagande deraf, att det tillstånd, han ditintills skildrat, var ett verk icke af Gud, utan af lögnaren från begynnelsen, att den himmel, i hvilken han dvalts, var det aldra nedersta helvetet, af den listige fienden upputsadt med färger, som för det bedragna ögat härma himmelens glans, och uppfyldt af andar, som dölja sin vedervärdighet bakom englamasker. Hade denna upptäckt redan i berättelsens början blifvit antydd, skulle Clemens sannolikt icke velat igenkänna sig sjelf i densamma; han skulle letat efter främmande drag och intalat sig, att hans erfarenhet var en annan. Men nu var likheten redan erkänd, och han kunde icke tillbakataga denna bekännelse. Han häpnade och intogs af fasa. Desto angelägnare blef det honom nu att se de skäl, med hvilka författaren rättfärdigade sin stränga förkastelsedom. Måhända hade han orätt. Dock, han utvecklade sina skäl på ett ganska klart och öfvertygande sätt. Han analyserade de olika erfarenheterna ur sitt känslolif och framvisade öfverallt en bottenfällning af sinnlighetens slagg. Han förfor derunder lika lugnt som skoningslöst. Han var synbarligen en man, som kastat en blick in i sig sjelf och der, så vidt sig göra låter, studerat den allmänna menniskonaturen. Han var tillika en sanningsälskande man, som icke ville lemna sig sjelf eller andra, hvilka liknade honom, en trasa qvar af den strålande klädning, som den sjelfbedragna draperar kring sin nakenhet. Och med sanningskärleken förmälde han en djerfhet, som utan tvifvel lände hans egen bok till mehn hos sina läsare, ty han vågade sluta henne med några frågor, besynnerliga nog och syftande åt ett håll, hvilket nästan lät misstänka hedniska eller åtminstone kätterska afsigter med hela verket. Han frågade först, hvad religionen är, om hon består i de antagna lärosatserna eller om hon ens är till sitt väsen beroende af dessa. Utöfva till exempel de olika åsigterna om personernas förhållande i treenigheten eller om de tvenne naturernas förhållande i Kristus ett väsendtligt och omskapande inflytande på religionen? Dessa olika åsigter hafva tändt verlden i lågor och måste således vara mycket vigtiga sanningar eller villfarelser; men är det fromma lifvet i Gud beroende af det sätt, hvarpå de en gång blifva afgjorda? Hvarom icke, så måste man medgifva, att lärosatserna och deras omfattande af tron är ingalunda detsamma som det fromma lifvet i Gud, och att det sednare icke ens kan sägas stå uti ett bestämdt beroende utaf de förra.

Är således detta lif ett lif af analyserande och söndrande tankar? Eller är det ett allt sammangjutande känslolif, i hvilket menniskan förnimmer sin förening med Gud och hans skapelse, och i hvilket alla hennes tankar och handlingar erhålla en egen riktning, alla hennes öden och erfarenheter en egen betydelse? Om det sednare antages såsom det riktiga och religionen således hvilar på känslan, så frågas då, huru förekomma sinnlighetens inblandning i detta känslolif?

Det var just afsigten med författarens verk att påpeka denna ständigt hotande fara. Och är hon icke större, ju mera af sinnliga elementer som inblandas i läran om den Gud, hvilken vill dyrkas i andan och sanningen? Men kan kristendomen bestå förutan sådane elementer – förutan de frälsarens sår, i hvilka den fromma

qvinnans inbillning så gerna dväljes, förutan den himmelska jungfru, hvilken ynglingen så varmt tillbedjer, förutan nådegåfvornas fästande vid synliga ting och förutan en himmel med obeskrifliga fröjder?

På Clemens utöfvade dessa frågor icke någon verkan, som förminskade det intryck, han redan erhållit af den ifrågavarande boken, ty full af ångest hade han kastat henne ifrån sig, innan han hunnit dess slut.

Den okände författaren hade verkligen sagt honom sanningen om hans inre lif. Men upptäckten var för Clemens förfärlig; den kom så oväntadt, och han var så fångad i sina oförstådda begär, att han förtviflade om att någonsin blifva befriad.

Aftonen af den följande dagen besökte han icke, såsom han annars plägade, Eusebia. Men när natten inbrutit, ilade han till sin fosterfader, biktade för honom och bad om hans råd.

Petros sökte lugna honom, emedan ett motsatt förfarande kunde utöfva det olycksaligaste inflytande på hans själs helsa och rubba de planer, som biskopen byggde på sin fosterson. Utan att göra honom många förebråelser, rådde han honom i milda ordalag att hädanefter undvika Eusebia, samt taga sin tillflygt till trägna böner och träget arbete.

Men det dröjde icke länge, innan Clemens fann dessa medel otillräckliga. Han kände i vissa stunder den starkaste frestelse att ånyo besöka Eusebia; han var en gång redan hunnen till bakporten af prokonsulns palats, när han plötsligt vände om och flydde tillbaka hem; han ville åtminstone säga henne ett farväl eller med några ord besvara de små biljetter, som han slutligen emottog från henne, fulla af ömma förebråelser öfver hans uteblifvande – men Petros hade befallt honom afbryta hvarje förbindelse med henne, och han medgaf för sig sjelf, att detta var ingifvelser af frestaren, hvilka borde emotstås.

Men det båtade föga, att Clemens undvek Eusebias grannskap. Den onde frestaren hade hans inbillningskraft i sina händer och framtrollade midt under Clemens’ böner hennes bild, om möjligt mer förtjusande än någonsin. Den unge föreläsaren böjde sig mer och mer under sin ångest. Han ansåg sig utesluten från himmelens gemenskap, och ohjelpligt hemfallen åt djefvulen. I vissa ögonblick uppgaf han striden och var färdig att begifva sig till Eusebia, icke för att bedja med henne, utan för att omfatta hennes knän, bekänna sin olyckliga böjelse och fordra hennes genkärlek: i andra ögonblick greps han af förtviflan öfver sin svaghet. Denna hopplösa strid tärde med glupskhet hans krafter; han magrade, hans ögon sjunko in i sina gropar, och hans kinder blefvo askgrå. Hans fader och syster sågo med förskräckelse hans tillstånd; men när de närmade sig honom, fordrade han med häftighet, att de skulle lemna honom i fred, och han undvek dem hvarhelst han kunde. Ofta lemnade han staden och ströfvade hela dagen i dess omgifningar. Pelarfältet blef hans älsklingsställe; han kunde tillbringa hela timmar derstädes, vandrande omkring pelaren eller hvilande uti en i dess grannskap befintlig håla, hvarifrån han betraktade helgonet, som ännu med samma outtröttlighet knäböjde deruppe. Simon förekom honom som den lycksaligaste bland dödlige. Han afundades honom och skulle önskat hans plats. Det måste vara något utomordentligt ljufligt att knäböja såder, med hjessan bränd af solens strålar, tills tankar, känslor och medvetande domnade. Det var ett sådant tillstånd, efter hvilket Clemens längtade, ty det skulle bjuda de magter, som stredo i hans inre, vapenhvila och skänka honom åtminstone några timmars ro.

När Clemens slutligen fann hvarje annat medel fruktlöst, tillgrep han de yttre, som fromheten uppfunnit, för att späka ett upproriskt kött. Han hungrade, till hans krafter blifvit nästan uttömda, och från de måltider, hvarmed han då nödtvunget afbröt sin frivilliga, ständigt förnyade fasta, var hvarje annan föda än bröd, hvarje annan dryck än vatten bannlyst. Han gisslade sig dagligen, tills blodet flöt ifrån hans axlar. Men äfven dessa förskräckliga medel uppfyllde icke sitt ändamål. Clemens kände visserligen sin tankeförmåga förslöad, sin hjerna förvirrad, men ehuru han bedömde detta som ett godt tecken, så var dermed hufvudsaken icke vunnen. Tvertom, han gjorde den erfarenhet att fantasien, långt ifrån att kufvas, fick friare

vingar, medan de öfriga själsförmögenheterna domnade och lemmarne ville neka sin tjenst. Han började plågas af syner, ej blott i det sofvande, utan äfven det vakande tillståndet. I dessa syner symboliserade sig den strid, som rasade i hans själ. Han besöktes än af den heliga jungfrun, än af djefvulen, hvilken sednare gäckade honom i otaliga gestalter, men oftast i den farligaste af alla – i Eusebias. Clemens stod vid randen af vansinnets afgrund.

Medan han en dag i detta tillstånd vankade kring gatorna i Athen, mötte honom en ståtlig vagn, som drogs af mulor, utstyrda med brokiga täcken och pinglande klockor, samt omgafs af slafvar i lysande drägter. Det var Eusebias ekipage. Hon gjorde sin vanliga förmiddagsutflygt. Clemens drog kåpan öfver hufvudet och skyndade förbi. Men Eusebia hade redan varseblifvit honom. Hon förvånades öfver hans bleka, förstörda utseende och befallde, med en suck öfver alltings förgänglighet, sin kusk att påskynda färden.

Från den dagen frestades Clemens icke mer af något bref från den sköna Romarinnan. Clemens hade förlorat sin fägring och dermed allt, som fängslade henne vid honom. Nyss en förtjusande vacker yngling, var han nu helt enkelt en ung prest af det der vanliga bleka, utmärglade slaget; och den enda egenskap, han ännu egde, som kunde finna nåd i hennes ögon, var hans renlärighet; men denna delade han med så många, och den var kanske för öfrigt icke mycket att lita på efter den märkvärdiga upptäckten af hans börd och sedan han blifvit en medlem af erkehedningens hus.

Eusebias systerkärlek, nyss så varm och lågande, slocknade således lik en lampa för ett vinddrag. Det föll henne icke ens in att lära känna orsaken till Clemens' förvandling, om den var en dödlig sjukdom, ett grymt själslidande eller något annat. Nog af, hans anletsdrag hade förlorat sin ungdomlighet, hans ögon sin glans, hans hy sin friskhet – med ett ord, han hade blifvit ful och ointressant. Af medlidande med sig sjelf beslöt hon att glömma honom, hvilket icke gjorde henne någon svårighet, då hon hade full sysselsättning med tankarna på religionen och sin själs frälsning.

En kort tid derefter lemnade Eusebia Athen. Det fanns intet skäl för henne att qvarstanna derstädes, sedan Petros icke längre kunde uppträda på predikstolen. Eusebia återvände till Korinth, provinsens hufvudstad, der hennes Annæus Domitius i sin egenskap af prokonsul öfver Akaja lefde och verkade. Hon hade föresatt sig en svår uppgift: hon ville omvända honom, återföra den arme affällingen i den rättrogna kyrkans sköte. Hon hade svurit att med alla möjliga konster, som stå en from qvinna till buds, förbittra hans lif, för att derigenom förbättra det. Med denna ädla föresats tågade hon en vacker dag, under pomp och ståt, in i den minnesrika glänsande handelsstaden.

När Clemens erfor hennes afresa, ville han tacka Gud, som aflägsnat en farlig frestelse ur hans grannskap, men denna tacksamhet var endast tungans, ty hans känsla talade ett annat språk. Han stängde sig inne i sin kammare och fällde bittra tårar. Det hade förorsakat honom en hemlig glädje, det han visste, det hon icke var långt borta, att hon andades samma luft som han, och att han kunde få se henne när han ville. Han föreställde sig, att hennes smärta öfver skiljsmessan var djup som hans egen och ökad med ovissheten om skiljsmessans orsak. Han tänkte sig hennes syskonkärlek såsom himmelsk och englaren; det var endast hans egen böjelse, som varit bemängd med jordiska elementer; skulden låg ensamt hos honom, som skulle varit hennes biktfader och ledare.

Under sina vandringar drogs han omedvetet till grannskapet af det prokonsulariska palatset, men tanken derpå, att Eusebia icke längre fanns inom dess murar, jagade honom åter derifrån. Han återvände till sitt hem med en odräglig känsla af tomhet, eller steg han upp på toppen af någon kulle och kastade drömmande blickar emot det fjerran, som dolde Korinthos för hans syn.

Den rysliga föreställningen, att onda magter oupphörligt omgåfvo honom och framtrollade de bilder, som visade sig för hans inbillning, för att fasthålla hans själ i materiens orena bojor och slutligen till fullo

bemägtiga sig henne, upplöstes nu understundom i slö tungsinthet, under hvilken han glömde sina fastor och späkningar. I detta tillstånd blef han mera tillgänglig för sina anförvandter; han visade sig då åtminstone icke plågad af deras närvaro. Hermione begagnade sig häraf, för att närma sig honom och söka vinna hans förtroende.

Hermiones uppriktiga ömhet och kärleksfulla väsen gjorde ett allt märkbarare intryck på brodern och eröfrade slutligen hans tillgifvenhet. Hon lyckades förmå honom att öfvergifva sin enslighet, lemna sin kammare och tillbringa någon af dagens timmar i hennes sällskap på den vackra platsen, der vi en gång sågo henne med sina väninnor – der springbrunnen sorlade, foglarne sjöngo, pelargångarne erbjödo svalka och himmelen hvälfde sig klar och ren öfver deras hufvuden.

Clemens besegrade de fördomar, som ville stöta henne tillbaka, men han skulle icke hafva förmått detta, om icke hastigt en tanke hos honom uppstigit att omvända henne till Kristendomen. Detta beslut uppfriskade hans själ; det gaf honom ett värdigt mål att eftersträfva och afvände hans tankar från sig sjelf. Han skyndade till Petros, för att underrätta denne om sin afsigt och vinna hans uppmuntran till företaget.

Petros kunde naturligtvis icke annat än gilla hans beslut, ehuru han ingalunda tilltrodde sin fosterson att ega tillräckliga krafter till det värf, han pålade sig.

Från denna stund sökte Clemens sin systers umgänge, i stället för att undvika det. Han började tala till henne om den kristna religionen, och Hermione lyssnade gerna till hans ord. Med förundran upptäckte han, att det, som han berättade, icke för henne var något nytt och obekant. Hon hade läst de kristnes heliga skrifter, hon kände Jesu lefnad och kunde upprepa hans mundtliga läror; det var endast utläggningen af desamma och den kristna metafysiken, hvarmed hon röjde någon obekantskap. Hermione såg, att Clemens talade med värma och kärlek om dessa ämnen; hon lånade honom derför gerna sitt öra och aktade sig att framställa andra motsägelser än sådana, som voro egnade att sporra hans nit, emedan han kunde öfvervinna dem.

Tyvärr var Clemens ihärdighet ingalunda så stor som hans ifver. Samtalen stördes som oftast genom någon tredje persons ankomst. Än visade sig Karmides, än Ismene och Berenike, än Theodoros, och för denne siste hyste Clemens samma fruktan som för den lede frestaren sjelf. Det var för Hermione omöjligt att förjaga denna fruktan. Då Theodoros närmade sig, aflägsnade sig den unge föreläsaren, utan att besvara hans helsning. Petros hade emellan dem begge upprest en oöfverstiglig mur. Clemens befarade äfven, att Theodoros, likasom han sjelf, sökte vinna Hermione för Kristendomen. Men den Kristendom, som Theodoros förkunnade, var ju en falsk och kättersk, farligare än sjelfva hedendomen. Clemens uppmanade Hermione att taga sig väl till vara för Theodoros. Hon lofvade leende att göra det. Men icke lugnad af detta löfte ville Clemens, att hon skulle förvisa honom ur sitt grannskap, afbryta allt umgänge med honom. Hermione förestäldde då sin broder, att man borde hysa fördragsamhet med hvarandra och låta en hvars åsigt gälla hvad den kan. Hon talade med värma om Theodoros' ädla egenskaper och uttalade lifligt sin önskan, att de begge unge männerna skulle blifva vänner.

Hermione visste icke, att denna välvilliga önskan kunde såra och förbittra Clemens. Den öfverspände ynglingen steg upp och lemnade henne. Och från den stunden var hans håg att med Hermione samtala i religionssaker försvunnen. Han ansåg henne, likasom sin fader, för alltid förlorad för sanningen och ljuset.

Han drog sig åter tillbaka inom sig sjelf och sökte den ostörda ensamheten. Snart återvände också de olyckliga symptomerna af hans förra själslidande. Han började åter sina stränga fastor, började åter gissla sig.

Krysanteus, som hitintills af omtanka för sin sons själsfrid öfverlemnat honom åt sig sjelf och fritt låtit honom följa sina böjelser, kunde nu icke längre uthärda att vara ett overksamt vittne till ett lefnadssätt, som måste störta honom i vansinnets eller dödens armar. Han beslöt att i nödfall med våld rycka honom derutur.

Det visade sig emellertid snart, att böner och förmaningar voro fruktlösa. Clemens förklarade med bestämdhet, att han icke ville lyda sin fader, när dennes befallningar strede mot den kristna religionen.

Det blef för Krysanteus nödvändigt att bryta med alla betänkligheter. Han måste ingifva Clemens tvifvel på sanningen af denna lära, som skiljde deras hjertan och syntes vara källan till hans dysterhet, hans sjelfplågeri och fanatism. Krysanteus nödgade Clemens att åhöra hans angrepp på den kristna läran och hans försvar för den gamla. Clemens lyssnade i början med förakt, derefter med en uppmärksamhet, som ingafs honom utaf en känsla af förskräckelse. Denna känsla härledde sig mindre från de angrepp, fadern gjorde på enskilda satser, än från den likhet, som han uppvisade mellan Kristendomens sublimaste läror och den nyplatonska filosofien. En sådan likhet hade Clemens förut icke anat, och det förödmjukade honom, det plågade honom, att den verkligen fanns.

För öfrigt egde Clemens endast ett försvarsmedel emot sin faders anfall, men detta var ett universalmedel, som med lika framgång lät använda sig öfverallt. Krysanteus åsigter stödde sig nämligen på förnuftet, och förnuftet, när det icke användes till kyrkans fromma, är ju af djefvulen och dess slutsatser, i trots af all logik, fullkomligt falska.

Mot denna, af Petros inplantade lära strandade alla Krysanteus bemödanden att föra Clemens till en ljusare åskådning af lifvet. Han fortfor att fasta, att gissla sig och draga sig undan beröringen med menniskor. Först en tid derefter, sedan Krysanteus länge förtviflat att kunna uträtta något till sin olycklige sons bästa, började hans bemödanden att bära frukt i Clemens själ, men en frukt, som, alstrad i en sjuklig jordmån, bar smak af sitt ursprung.

Han började anfäktas af tvifvel på kristna lärans sanning. Samtalen med Petros motarbetade visserligen dessa tvifvel, men upphäfde dem icke. Hans tillstånd blef betänkligare än någonsin. Krysanteus fruktade för hans förslånd, och de läkare, som han i sina bekymmer rådfrågade, bekräftade hans farhågor. De rådde honom afstå från hvarje omvändelseförsök och tillåta Clemens att fritt umgås med sin fosterfader, för att han åter skulle blifva försatt i den föreställningskrets, i hvilken han hitintills lefvat.

Den unge föreläsaren fick således ånyo obehindradt tillträde till fången. Clemens rufvade öfver ett beslut att rymma från hemmet och begifva sig till Antiokia eller den egyptiska öknen. Petros förbjöd honom detta, men kunde icke besegra den till ytterlighet stegrade fruktan, som Clemens hyste för sin fader och hvarje ord från dennes läppar. Clemens tillbragte nu största delen af dagen med att vandra i stadens omgifningar och att besöka fången. Hålan vid pelarfältet blef alltmer hans älsklingsplats, och de fromma qvinnorna, som gingo att spisa den helige Simon, blefvo snart vana att se honom der och betrakta honom såsom en ny anakoret, hvars närvaro ökade ställets helighet, och som måhända en dag, när Simon blifvit kallad till himmelen, skulle intaga hans plats på pelaren.

När samma fromma qvinnor slutligen började dela icke blott sin uppmärksamhet, utan äfven sina korgars innehåll emellan pelarhelgonet och den unge anakoreten, som fäst sin bostad i hålan, så vande sig äfven Clemens att betrakta denna som sitt egentliga hem, och det var endast sällan han ännu visade sig i huset vid Tripodgatan. Krysanteus fann sig nödsakad att lemna honom sin frihet. Clemens var hänförd af sitt nya lefnadssätt. Sommarens rosor vexte vid ingången till hålan, och solen blickade hvarje afton ditin, förrän hon dolde sig bakom Aigales kullar. Han hade snart inredt sin boning i enlighet med en anakorets behof. En mossbädd, ett vattenkrus och ett skrin för det heliga Evangeliet var allt hvad han behöfde.

Athens Kristianer kände icke ringa uppbyggelse öfver den märkvärdiga skickelsen, att det var erkehedningens son, som blifvit pelarfältets nya prydnad. Likasom Simon vid början af sitt uppträdande, så blef nu äfven Clemens föremål för innevånarnes nyfikenhet och deltagande. I synnerhet intresserade sig de unga flickorna för den nye eremiten.

Det enda, som i någon mån störde Clemens' lycka, var Simon pelarhelgonets besynnerliga uppförande. Sedan denne i början emottagit sin granne med alla tecken till välbehag och om qvällarne, efter solnedgången, sedan det blifvit tyst omkring dem, kallat honom till pelaren, för att tala med honom och välsigna honom, blef han småningom allt mera tvär och trumpen, samt började slutligen hålla förvirrade straffpredikningar och uttala förbannelser öfver den unge eremiten lika regelbundet som han förut skänkt denne sin välsignelse.

Simon hade nämligen märkt, att han i Clemens erhållit en medtäflare om de besökandes uppmärksamhet och gunst. Simon hade blifvit afundsjuk på sin förre älskling, Elpenikes son, och ville med sina hotelser skrämma honom att aflägsna sig.

Clemens tillskref Simons uppförande en helt annan bevekelsegrund. Han trodde, att helgonets skarpa blick såg in i hans hjerta och kände dess förderf. Men Clemens sökte förgäfves att genom sträng asketism blidka Simon. Bekymrad häröfver vände han sig till biskopen och frågade denne om råd. Petros uppmanade Clemens att med tålamod uthärda helgonets vrede, emedan Simon endast ville pröfva hans ståndaktighet. Men tillika skickade Petros Eufemios med ett budskap till Simon, efter hvars emottagande denne synbarligen blef lugnare och lemnade sin granne i ro.

TIONDE KAPITLET.

Hos Myro.

Baruk och hans tillämnade svärson, den lärde rabbinen, hade återkommit från Jerusalem.

Resan hade varit lycklig. De landstego i Piræeos utan en aning om hvad som under deras frånvaro tilldragit sig i Baruks hem.

Desto förskräckligare blef den upptäckt, som väntade dem här. Den gamla Ester var död. Hon hade dukat under af sorg och blygsel öfver sin dotter. När Baruk trädde öfver tröskeln till sitt hus, kastade sig Rakel till hans fötter. Hennes ansigte var likblekt och stämpladt af förtviflan; hennes hår, som under många dagar icke varit ordnadt, svallade vildt kring hennes skuldror. En enda blick var tillräcklig att upplysa Baruk och Jonas om den arma flickans belägenhet. Den gamle mannen stod som förstenad af förskräckelse. Han lyssnade, utan att säga ett ord, till Rakel, som bad om hans förbarmande och anklagade sig för sin moders död. Derefter utbrast han i höga jemmerrop, slet sitt hår och förbannade det ögonblick, som återgifvit honom åt sin skändade härd. Rabbi Jonas, det stumma vittnet till denna scen, hade aflägsnat sig, utan att han märkte det.

Samma afton blef Rakel, belastad med sin fars förbannelse, för alltid förvisad från hans ögon.

Hennes förutsägelse till Karmides, att en sådan dag skulle komma, hade således gått i fullbordan.

Vi återfinna Rakel i ett uselt kyffe, beläget i en af hamnstadens sämst beryktade qvarter.

Hon befinner sig i en kammare, hvars inredning vittnar, om den yttersta torftighet. Det lider mot natten. Rummet upplyses af en sömnig lampa. Rakel bär i sin famn ett barn, hennes och Karmides' son. Den lille gossen sofver. Modren betraktar honom med blickar af vild ömhet.

Karmides skulle i detta ögonblick svårligen igenkänt den rike Baruks vackra och lyckliga dotter. Ödets tunga slag har beröfvat henne de sista spåren af ungdomlighet. Förtviflan och modersglädje kämpa i hennes tärda, infallna ansigte. De insjunkna ögonen lysa af en feberaktig glans.

Nu höras steg i den branta trappan, som leder till kammaren. Dörren ryckes upp, och en qvinna, klädd i en vårdslöst sittande kiton, inträder gnolande på en visa.

Vid Dionysos, sade Myro, ty det var hon som inträdde, – bort nu med alla bekymmer! Se här hvad jag i afton har skördat!

Hon kastade några silfvermynt på bordet och fortfor:

– Det här räcker för tre hela dagar, åt dig och mig och din gosse. När vinden blåser mot hamnen, är jag ännu icke för svag att skära lagrar. Lefve kärleken!

– Tyst, hviskade Rakel och pekade på det sofvande barnet. Myro, som synbarligen var något rörd af drufvans safter, nedstämde genast den högljudda tonen.

– Ah, sofver han? sade hon och lutade sig öfver den lille.

– Hvad han är vacker du, och hvad han liknar Karmides! Du är blind, om du icke ser, att han liknar Karmides, den förrädaren! Hvad du bör vara lycklig, Rakel, som eger en sådan skatt! Lefve glömskan! Bort med alla minnen! Den dag, som vi lefva, är vår. Vill du sälja ungen? Topp, jag köper honom ... icke till slaf, nej, nej, nej, det var icke min afsigt ... se icke ond ut ... utan derför att jag tycker om honom och vill behålla honom. Angående det, så vill jag berätta, att jag i dag har beställt en vagga hos vår granne, snickaren, åt din pojke. Han behöfver just en vagga ... och en sådan möbel bör icke misspryda det här rummet. En vagga skall ge det en viss anstrykning af hygglighet och anständighet, en viss fordran på aktning och erkännande.

– Du är så god emot mig, sade Rakel, medan Myro lade sig ned att tända kolen i ett fyrfat, för att tillreda aftonmåltiden. – Jag, kan aldrig vedergälla dig dina välgerningar.

– Åh, det behöfs icke heller. I dag äro vi rika som persiska furstinnor. Vi hafva penningar, vin och ett bröd, som skall smaka ypperligt, sedan det blifvit rostadt.

– När min fader stängde porten bakom sin dotter, och jag irrade omkring i natten, var det du, som förde mig under ditt tak, fortfor Rakel med en djup suck. – Och från den tiden har du varit för mig som den ömmaste syster. Mina fäders gud välsigne dig, goda Myro, och låte dig, om du blir olycklig, möta ett lika barmhertigt hjerta som ditt varit emot mig.

– Bah, jag är nöjd, när du blott med tålamod lyssnar till mina förbannelser öfver karlarne. Den ene är så temligen lik den andre. Olympiodoros är, tro mig, icke ett hår bättre än Karmides. Jag känner dem begge, jag – jag som så ofta låtsade ömhet för Karmides, för att göra Olympiodoros svartsjuk. Det var den tid, då jag kallades den sköna Myro, och hela Athen låg för mina fötter. Du bör veta, Rakel, att jag haft mina lysande dagar, att jag varit firad och afundad mer än någon, sedan Aspasias tid. Prestinnorna vid hamnen kalla mig den afsatta drottningen. De göra det, för att håna mig, de sminkade furierna, som stå dernere med sina blomsterqvastar och utbjuda dem tillika med sig sjelfva åt förstkommande främling ... de håna mig, emedan de sjelfva aldrig varit något bättre än de äro ... men jag är stolt öfver det namnet. Den afsatta drottningen! Just så. Jag kunde varit rik, om jag velat tänka på framtiden; men det ville jag icke ... och det ångrar jag nu icke heller. Jag har bott i sköna gemak, du Rakel, och låtit bära mig i gyllene bärstol af egna slafvar; jag har, klädd i byssosluft, purpur och juveler, sväfvat från det ena nöjet till det andra. Athens vackraste, rikaste och gladaste ynglingar hafva utgjort min lifvakt. Men det är nu förbi ...

Myro började åter gnola på en visa, medan hon fortsatte tillredningen af aftonmåltiden.

Denna var snart färdig – några skifvor rostadt bröd, några frukter och midt på bordet ett lerkrus med rusgifvande vin.

– Kom nu och fröjda dig åt himmelens och jordens gåfvor, sade Myro. – Ett offer åt Dionysos och derefter en skål för våra trolösa älskare! Måtte de till evig tid blifva plågade i underjorden! Jag undrar, huru Olympiodoros, när han nedträder i skuggornas verld, skall bestå den dom, som väntar honom der. Jag skall vara före honom och anklaga honom hos de trenne stränge domarne. Hvad skall han säga till sitt försvar, när jag berättar, att han brutit de tusen eder, som han svurit mig? Han har intet att svara, ty der duger ej att ljuga. Han skall skickas till den svarta Tartaren att lida Tantalos' qval. Dock – om han svarar, att Myro hade blifvit ful, att de eder, han svor, endast gällde den vackra Myro, och icke den vederstyggliga, månne han då icke skall gå fri? Jag fruktar det. Ja, han har visserligen rätt. Mina anspråk grundade sig endast på min skönhet och förföllo med dem. Men säg mig allvarligt, Rakel, är jag verkligen så grufligt ful, som man säger? ... Hm, jag pratar hit och dit, fortfor Myro, – och du hör icke hvad jag säger. Men skall du icke spisa, min stackars vän? Du borde vara hungrig som en varginna, du som har två att föda.

– Nej, jag kan icke spisa nu, sade Rakel. – Jag är icke hungrig.

– Du har dock i dag varit ovanligt lugn. Jag har icke sett dig fälla en tår. Och deruti gör du rätt. Det tjenar till intet att gråta. Tiden är en förträflig läkare, som endast långsamt tar lifvet af oss. Under tiden helar han gamla sår och slår nya för att hafva något att syssla med. Den bästa balsam, han eger, är likväl vinet. Det innehåller både fröjd och glömska. Kom då åtminstone och töm en bägare. Det skall göra dig godt, Rakel.

– Nej, jag är icke heller törstig. Om en stund måhända ...

– Man behöfver icke vara törstig, för att älska vinet. Se här, sade Myro, i det hon lemnade bordet och räckte åt Rakel den fyllde bägaren. – Försök blott, och jag svär, att det skall göra dig godt.

Rakel drack något, för att göra sin välmenta väninna till viljes. Desto flitigare höll sig Myro till pokalen. Hon lemnade samvetsgrannt halfva måltiden orörd för Rakels räkning; men vinkruset anlitade hon desto flitigare, som hon var ensam om detsamma. Det hade på sednare tider blifvit hennes vana att hvarje afton, när tillfälle dertill yppades, dricka sig rusig.

– Vet du, Rakel, fortfor den pratsamma Myro, – jag har äfven i dag sett den lille svartmuskige karlen vandra här utanför, gata upp och gata ned. Mina ögon skulle bedraga mig mycket, om han icke är af ditt folk. J, Judar, han er egen pregel, och alla ären J, tycker jag, mycket lika hvarandra. En aning säger mig, att han söker ingen annan än dig. Kanske att din far har börjat ångra sin hårdhet och vill återföra dig i sitt hus eller åtminstone skicka dig någon hjelp. Om du icke så strängt förbjudit mig det, så skulle jag anhållit den lille karlen och sagt: du söker kanske Rakel, Baruks dotter. Jag skall föra dig till henne.

– Nej, Myro, jag besvär dig vid Gud i himmelen, säg icke detta, om du ännu en gång skulle möta honom.

– Din fader är en hjertlös snålvarg, sade Myro, på hvilken det omåttligt förtärda vinet utöfvade en allt synbarare verkan. – Att uppföra sig så emot sitt eget barn! Jag skall en dag rifva ut ögonen på gamle Baruk. Borde han icke strukit sitt skägg och tackat sin Gud och prisat sig lycklig, för att du skänkt honom en så hjertans vacker dotterson? I stället kör han dig på porten och lemnar dig att dö på gatan. Är det icke förskräckligt? Är det icke hjertlöst? O, hjertat kan smälta i bröstet, när man endast tänker derpå.

Myro, som under rusets inflytelse var lika lätträrd som pratsam, torkade sina ögon, som hastigt blifvit fuktade af tårar.

– Säg icke ett ondt ord om min fader, bad Rakel med allvarlig röst; – skulden är hos mig. Mitt felsteg har dödat min moder och gjort min faders namn till en visa. Han vet icke, hvarthän han skall fly, för att dölja sin blygsel. Jag kan icke gråta som du. Jag skulle annars fälla blodtårar öfver min brottslighet. Må Gud förbarma sig öfver mig! Min börda är större än att jag kan bära henne.

– Bah, sade Myro, – är du brottslig, derför att du älskat och blifvit bedragen?

– Derför att jag brutit mot mina föräldrars vilja och mitt folks lag, sade Rakel. – Vår Gud är en mägtig hämnare, som straffar fäders och mödrars missgerningar på barnen. Jag har genom min olydnad och mitt lättsinne dödat min mor. Det är rysligt, Myro. Jag ser för mina ögon den stund, då jag icke längre kunde dölja min belägenhet för henne. Hon blef dödsblek och mållös af förskräckelse. Jag fick icke nalkas hennes bädd, då hon blef sjuk. Hon dog omgifven af tjenarinnorna. Men jag ser henne ständigt för mina ögon, om dagen och om natten. Jag säger dig, Myro, att hon i natt har stått vid min säng, stum och blek och hotande. Hon pekade på den lille, för att påminna mig, att min missgerning skall straffas på honom ...

– Hu, det är förskräckligt, sade Myro. – Men det är väl endast en inbillning, kära Rakel. Annars vore det hemskt att vara i ditt grannskap om natten, när din mor återkommer. Vi skola låta lampan brinna intill morgonen. Jag törs icke mer vara i mörkret. Att ej din mor får ro i sin graf! Det måste då vara någonting grufligt, du har begått, efter ditt folks föreställning, fast jag för min del tycker, att du endast älskat och blifvit bedragen, stackars flicka. Men ha vi olja, Rakel? Tänk, om vi icke ha olja till lampan!

– Jag vet icke.

– Jag skall se efter, sade Myro, i det hon, nästan nykter af sin hastigt påkomna fruktan, steg upp från soffan, på hvilken hon nedkastat sig. Hon började leta på en hylla, belamrad med krukor och flaskor, hela och sönderslagna, men måtte icke funnit hvad hon sökte, ty hon slog ihop händerna och utbrasf:

– Barmhertige gudar! Hvad skall jag göra? Icke en oljdroppe qvar.

– Myro, hon söker icke dig, utan mig. Du kan sofva lugnt ... O Gud, Gud, hvar finner jag frid och förlåtelse? Bland menniskor icke. Mitt folk har förskjutit mig. Jag är utplånad ur Israel. Var barmhertig, Herre! Jag flyr från menniskorna till dig. Jag lägger mig och mitt barn för dina fötter! Förskjut oss icke! Tag åtminstone den oskyldige till nåd!

– Oljan i lampan räcker ännu en timme, sade Myro till sig sjelf, sedan hon undersökt lampan, hvarefter hon ånyo vände sig till vinkruset, för att ur detta hemta kraft att öfvervinna sin spökrädsla. – Men, kära Kakel, klaga icke såder! Det låter så hemskt, och jag känner vid dessa ord någonting inom mig sjelf, likasom om jag också vore brottslig. Prisade vare Gudarne, det är jag likväl icke. Jag har blifvit uppfostrad till hetär och lefvat gladt och muntert, men aldrig brutit emot gudarnes vilja. Jag har aldrig förorsakat mina föräldrar någon sorg, ty de känna icke mig och jag icke dem. Nog bör jag kunna sofva, utan att frukta spöken. Men du har alldeles jagat sömnen från mina ögon, Rakel. Det blir en otreflig natt, den här.

– Förlåt mig, Myro. Jag skall försöka att icke störa dig mer.

– Bara du icke klagar, så är det bra. Låtom oss tala om någonting trefligt, fortfor Myro, i det hon lade sig på sin soffa och bredde kitonen öfver sig som täcke, – lampan brinner ännu en timme, och sedan skall jag försöka att sofva ... Jo, jag vill säga dig, Rakel, att med dig skall det snart blifva bra igen. Ju häftigare sorg, desto kortare. Du är ung, du, och har framtiden för dig. Jag tänker som oftast på din framtid, jag, alltmedan du klagar och sörjer öfver det närvarande. Vänta blott, rosorna skola återkomma på dina kinder och elden i dina ögon. Du skall åter blifva vacker och väcka männernas beundran. Det beror af dig sjelf att göra din lycka. Tänk dig blott, Rakel, att bo i präktiga rum, att hafva juveler och de skönaste kläder, att ega slafvar och slafvinnor, vara eftersökt och afundad, att ila från nöje till nöje och se de förnäme ynglingarne vid sina fötter! Du kan blifva den andra Myro, den nya drottningen som herrskar med Lais' och Frynes spira. Det kan du, endast du sjelf vill. Och med en sådan framtid för dina ögon, huru kan du då vara dyster och förtviflad? Förlita dig på mig! Jag skall förhjelpa dig till din thron och visa, huru du skall besegra dina medtäflarinnor. Jag känner alla de hemligheter, med hvilka skönheten förhöjes, och alla de konster, som göra henne

oemotståndlig. Det är något, som jag fått studera alltifrån barndomen, och som jag grundligt innehade, när jag var fjorton år gammal. Och sedan dess må du tro, att jag försökt min konst. Praxinoa var ingenting emot mig. Du blir drottningen, och jag förbehåller mig att få blifva drottningens rådgifvarinna. Det första vi skola göra blir att flytta från detta usla kyffe till någon vacker boning vid Kerameikos. Det andra blir att skaffa dig vackra kläder, att hyra en palankin och lega några tjenare. Allt det vill jag åtaga mig. Jag behöfver endast gå till en köpman, som gör affärer af det slaget, visa dig för honom och upphöja dina egenskaper ... det skall du tro, att jag äfven förstår mig på sådant ... jag har hjelpt mer än en flicka fram i verlden ... och han skall förskjuta oss allt hvad vi till en början behöfva. Jag gläder mig i tankarne åt din framtid, Rakel. Slå bort sorgerna, min flicka! Lefve vinet och kärleken!

Myro förde kruset till sin mun och putsade derefter lampan, som hon ställt bredvid sin hufvudgärd.

Det var icke första gången Rakel hörde Myro tala på detta sätt; och hvarje gång hade dennas ord ingifvit henne en hemlig förskräckelse och ökat den känsla af förnedring, under hvilken hon dignade.

Men i detta ögonblick gjorde Myros framtidsskildring icke det vanliga intrycket på Rakel. Baruks olyckliga dotter förnam dem i sitt öra, men hennes tankar voro annorstädes.

Myro iakttog ej den hemska blicken i hennes stora mörka ögon, emedan de långa ögonhåren kastade sin skugga deröfver. Rakel satt bredvid sitt sofvande barn och tryckte händerna emot sitt bröst. Hennes läppar mumlade mekaniskt en bön, som hon lärt i sin barndom. Myro hörde de obegripliga ljuden af ett främmande språk och frågade:

– Hvad är det du säger? Du talar för dig sjelf. Slå bort dina sorgliga tankar, Rakel! De taga lifvet af dig, och då är det slut med alla våra förhoppningar. Ack, den förrädaren Karmides! Det är han, som förorsakat din olycka. Och nu förgäter han dig och går att fira sitt bröllopp med en annan. Berättade jag för dig, att jag i dag har sett Karmides?

Rakel, som vid detta namn spratt upp ur sina tankar, fäste sin blick på Myro och frågade med matt röst:

– Hvad var det du sade om Karmides?

– Att jag har sett honom i dag på gatan, svarade Myro, glad att hafva funnit ett samtalsämne, som vann Rakels uppmärksamhet. – Må gudarne straffa den trolöse uslingen! Han tyckes icke hafva något samvete. Han såg så glad och lycklig ut, der han gick vid sidan af Hermione.

– Han såg lycklig ut, säger du, och han gick vid sidan af Hermione?

– Ja.

– När skall deras bröllopp firas?

– Om några dagar. Hela staden talar derom. – Ser du dem ofta i hvarandras sällskap?

– Nästan dagligen, sade Myro, – när de vandra till eller ifrån den vackra landtgården, som Krysanteus eger ofvanför hamnen.

– O, hvad de begge måste vara lyckliga! suckade Rakel.

– Ja, men jag hoppas, att deras lycka ej skall blifva varaktig, inföll Myro. – Jag hatar Karmides, likasom jag hatar Olympiodoros. Jag har ofta känt stark lust att gå till Hermione och säga henne, hvem Karmides är, ty jag känner honom bättre än någon; men jag fruktar att möta honom, ty om han finge se, huru ful jag blifvit ... o, det är förskräckligt att hafva förlorat sin skönhet, Rakel. Jag blygs att visa mig för Karmides; jag döljer

mig, när jag från afstånd ser honom på gatan. Om han anade hvad som blifvit af Myro! O, jag tror, att jag hellre skulle vilja dö! De afundsamme gudarne, som beröfvat mig det bästa jag egde, det enda hvarpå jag satte värde! Nu vill jag också hata gudarne. Af dem har jag intet mer att hoppas eller att frukta ... blott de afvända spökelser och sådant ifrån min bädd, ty sömnen är nu min bäste vän, och jag har alltid varit rädd för spöken. Men hvarför lägger du dig icke, Rakel? Vet du, jag börjar nu bli sömnig.

Sömnigheten hindrade icke Myro att ännu en stund fortsätta samtalet eller rättare monologen.

– Du är envis, Rakel. Annars skulle du längesedan följt mitt råd, då jag sade dig, att du skulle tagit din gosse på armen och gått till Hermione och sagt henne, att han är Karmides son. Hon skulle då frågat dig om dina lefnadsöden, och du hade berättat henne allt hvad du lidit. Hvad tror du att Hermione då hade gjort? För min del är jag öfvertygad, att hon skulle sagt: det är du, som har rättighet till Karmides hand. Jag skall visa honom från mina ögon. Men du vill det icke, Rakel, och deruti gör du orätt.

– De äro lyckliga, de älska hvarandra. Jag är förgäten af honom. Dina ord äro frestelser, Myro. Jag känner mig ofta hågad att följa ditt råd. Men blygseln håller mig tillbaka. Jag kan det icke.

– Svartsjukan är en gruflig plåga, Rakel. Tacka din Gud, att hon icke hemsökt dig. Hon förvandlar hjertat till ett ormbo, ur hvilket tusen giftiga gaddar framsticka och sarga vårt inre.

– Jag vet det, sade Rakel till sig sjelf.

Myros af vinet lifvade tunga började slutligen förlamas. Sedan hon pratat ännu en stund och allt oredigare, tystnade hon, och hennes andedrag vittnade snart, att hon försjunkit i djup sömn.

Då tog Rakel barnet i sina armar och steg upp. Den lille gossen vaknade och började qvida, men tystnade åter, sedan hon lagt honom vid sitt bröst. Hon lindade honom omsorgsfullt i den nu urblekta slöjan, som Baruk en gång skänkt sin dotter för att dermed lysa i synagogan, gick mot dörren, stannade der, kastade ännu en blick omkring den usle kammaren och sade, i det hennes ögon föll på den sofvande Myro:

– Farväl, goda olyckliga syster! Rakel tackar dig för din välvilja och ömhet. Måtte Gud för ditt hjertas skull visa dig barmhertighet.

Efter dessa ord lemnade Rakel kammaren och steg utför den trånga trappan ned till en gata, som förde till hamnen.

Den vidsträckta, af tempel, portiker och förrådshus omgifna hamnplatsen låg tyst och folktom under det stjerngnistrande himlahvalfvet. Man hörde endast böljorna, som sqvalpade mot kajen och de vid samma förtöjda fartygen.

Rakel lyssnade till dessa suckande och likväl friska toner. De förekommo henne som en maning att icke tveka, en vänlig hviskning från hafvet, att dess famn stod öppen för att vyssa olyckliga hjertan till ro.

Hon ställde sina steg åt det håll, hvarifrån den manande sången nådde hennes öra. Utan att hafva blifvit sedd af någon, stod hon snart på en af de breda marmortrapporna, som förde till vattenbrynet. Hon lutade sig ned, och en bölja stänkte sitt skum på hennes panna. Det kändes friskt och upplifvande.

Barnet, som hon bar i sina armar, blef oroligt och började gråta. Rakel tystade den lille med kyssar och smekande ord. Derefter löste hon slöjan, i hvilken han var lindad, och knöt den omkring sig sjelf och honom, för att de icke skulle skiljas i den vida grafven, der hon sökte ro för samvetsqvalen, svartsjukan och förnedringen.

Tryckande underpanten af sin olyckliga kärlek hårdt intill sin barm, gick hon med slutna ögon mot randen af

trappan.

I detta ögonblick förnam en sjöman, som höll vakt på det närmast liggande fartyget, ljudet af en tung kropp, som föll i vattnet. Skymningen hindrade honom att se hvad det var, och när han icke hörde något rop om hjelp, egnade han icke vidare någon uppmärksamhet deråt, utan öfverlemnade sig åt sina tankar på den förestående resan och hemmet, som han egde på fjerran kust.

ELFTE KAPITLET.

Likhuset.

Då Myro följande dagen vaknade, fann hon sig ensam i sin kammare.

Undrande hvart Rakel med sitt barn begifvit sig, men ännu utan att ana någon olycka, rustade sig Myro till att göra sin toalett för dagen.

Detta skedde med mycken omsorg och med tillhjelp af en liten metallspegel, en kam och tvenne sminkburkar.

Den arma Myro måste emellertid för sig sjelf medgifva, att omsorgen var så godt som förspilld. Hon betraktade sig suckande i spegeln. Den sjukdom, som hon genomgått, hade beröfvat henne de rika lockar och den friska hy, som förr varit hennes stolthet. Håret hade betänkligt glesnat, och Myro hade icke ens råd att anskaffa sig falska lockar. Ansigtet var uppsvälldt genom flitiga offer åt vinguden och hyn mörkgul. Detta sista fel kunde visserligen afhjelpas genom ett skickligt begagnande af burkarnes innehåll – och Myro var mästarinna i toalettens konster – men hon måste likväl slutligen för hundrade gången inom sig sjelf medgifva, att här vore alla bemödanden så godt som fruktlösa. Konsten förmådde icke ersätta den gåfva, som naturen återkräft. Den stackars Myro suckade djupt, och när hon betraktade den urblekta kiton, som hon i dag utvalt, och som likväl var den bästa hon egde, kommo till och med tårar i hennes ögon.

Denna sysselsättning hade upptagit en god del af Myros förmiddag, och det var först, sedan hon slutat densamma och stod färdig att gå ut, för att försöka sin lycka för dagen, som hon åter kom att tänka på sin rumkamrat och väninna.

– Men hvar är Rakel? Hon, som annars ej kan förmås att lemna kammaren, så lång dagen är!

Myro började blifva allvarsamt bekymrad med anledning af Rakels uteblifvande. Hon påminde sig det ovanliga och besynnerliga lugn, som denna under föregående afton visat. Men Myro ville ännu icke lemna plats för den grufliga tanke, som härvid uppsteg hos henne. Sjelf var hon, i trots af sin usla och föraktliga belägenhet, rädd för döden och kunde icke tilltro en varelse af sitt kön tillräcklig beslutsamhet att frivilligt störta sig i det obekanta, dystra Hades. Myro skyndade till sin granne, snickaren, för att höra, om denne möjligen sett hennes väninna, om han visste, vid hvilken tid hon gått ut och åt hvilket håll hon aflägsnat sig. Snickaren, som just börjat arbetet på den vagga, som Myro ville skänka sin lille älskling, Rakels son, kunde icke lemna någon af de begärda upplysningarne. Men han skakade på hufvudet och menade, att det värsta hade händt; han hade väl blott en enda gång sett den stackars Judinnan, då han tillfälligtvis mötte henne i trappan, men han märkte då i hennes ögon någonting, som han först nu riktigt begrepe.

Betagen af ångest lemnade Myro denne olycklige tröstare och återvände till sin kammare, för att försöka lugna sig och öfverväga hvad hon borde göra. Den stackars hetären hade fattat en varm tillgifvenhet för sin olyckssyster.

Myro hade i Rakel funnit en af ödet vida hårdare träffad varelse än hon sjelf var; hon hade, i trots af sin egen nöd, kunnat visa henne ett verksamt deltagande och bispringa henne, då hon var hjelplös och öfvergifven af sina närmaste. Detta var den enda rena glädje, som Myro på länge erfarit; också hade hon kännt sig lättare och gladare till sinnes, alltsedan Rakel kom under hennes tak, och den vård, som hon egnat modern och barnet, hade i hennes ögon likasom minskat blygden af det yrke, som gaf henne medel att utöfva denna barmhertighet.

Då Myro nu försökte trösta sig öfver Rakels uteblifvande och framleta någon lugnande och sannolik orsak till densamma, rann det henne i sinnet, att hon under den föregående qvällens samtal hade till Rakel förnyat sin uppmaning att med sitt barn begifva sig till Hermione och hos henne göra sina anspråk på Karmides gällande. Myro sökte nu intala sig, att Rakel fogat sig efter Myros råd, och att hon sålunda begifvit sig till Krysanteus landtgård utanför Piræeos.

Myro beslöt att företaga en vandring till nejden af Krysanteus’ landtgård. Måhända skulle hon då möta Rakel på vägen eller på annat sätt erhålla någon underrättelse om henne. Myro kände sig för orolig att stanna hemma och under tvifvel förbida sin väninnas återkomst. Dagen var dessutom vacker och inbjöd till en vandring. Myro begaf sig således på väg. Men ingenstädes träffade hon ett spår af den försvunna. Ingen hade sett någon qvinna med ett barn på armen och hvars utseende och klädedrägt liknade hennes. Myro vågade slutligen gå fram till sjelfva villan och till dess portvaktare ställa samma frågor, med hvilka hon anhållit alla andra, som hon mött. Men han visste icke mer än de. Nedslagen beslöt sig Myro ändtligen att återvända till hamnstaden. Den väg, hon valde, slingrade sig längs hafsstranden och beskuggades af oljeträd och plataner. På den solglittrande vattenspegeln och icke långt från stranden sågos tvenne af förgyllningar glänsande, blomsterprydda båtar, som framdrefvos med sakta årslag under sång och cittraspel. Myros skarpa öga igenkände i den ene båten Karmides och Hermione, som förtroligt sutto vid hvarandras sida. I den andra båten voro några af det förlofvade parets unga vänner. Den glada intagande scenen harmonierade så vackert med himmelens klarhet, hafvets lugn och de grönskande stränderna. Men Myro betraktade den med bittra känslor, tänkande på sin olyckliga väninna och på sin egen föraktliga, glädjelösa belägenhet. Hade kanske äfven Rakel bevittnat detta skådespel? Skulle hon kunnat uthärda denna anblick och lefva? Myro anade, att det finnes en förtviflan, svartare än den hon sjelf i sina olyckligaste ögonblick hade erfarit, och mot hvilken döden, långt ifrån att vara förskräcklig, är den enda hugsvalaren.

Försänkt i sådane betraktelser hade Myro stannat och såg ännu efter de sakta öfver vattenytan sväfvande båtarne, när der på vägen nalkades henne en man, som hon ofta mött på Athens gator, och om hvilken hon hört mycket talas, nämligen den kristne presten Theodoros.

Myro visste om denne man, att han till Kristendomen hade omvändt några af hennes djupast sjunkna systrar, samt att han hade gifvit dessa qvinnor håg och beredt dem tillfälle att beträda en och annan bättre lefnadsbana. Hans ädla och vänliga ansigte hade alltid behagat Myro, på samma gång som hon känt en hemlig fruktan för honom och undvikit, der hon kunde, att möta hans allvarliga, genomträngande blick.

Äfven Theodoros igenkände qvinnan i den urblekta kitonen. Han hade sett henne strålande af glädje och helsa, klädd i dyrbara kläder och buren af slafvar i en gyllene bärstol. Hans hjerta beklagade henne icke mindre då än nu.

Hetären öfvertygades snart, att hon ej var obekant för honom, ty han helsade henne med hennes namn Myro, och då han på hennes ansigte upptäckte ett spår af sinnesrörelse, stannade han och öppnade med henne ett samtal.

Det sätt, hvarpå Theodoros under detta samtal framställde sina frågor och besvarade Myros, var sådant, att det likt en magisk nyckel öppnade hennes hjerta för honom. Medan de vandrade mot staden berättade Myro

såväl sin egen lefnadshistoria, som Rakels.

När de kommit i grannskapet af Långa Murarne åtskiljdes de, Theodoros för att begifva sig till en sjuk medlem af sin församling, Myro för att ila hem och se, om icke Rakel under hennes frånvaro återkommit. Men dessförinnan hade Myro lofvat Theodoros att följande afton infinna sig hos en ansedd och för sin välgörenhet bekant kristen matrona, hvars namn och bostad hon kände. Der skulle hon åter träffa Theodoros.

Skymningen var redan inne, när Myro anlände till sin boning. Den var tom och intet spår visade, att Rakel varit derstädes under hennes frånvaro. Men en stund derefter inträdde Myros granne, den välvillige snickaren. Hans ansigte var mycket blekt, då han frågade Myro, om hon ännu visste, hvar Rakel och hennes barn vore.

Myro svarade, att hon förgäfves hade sökt sin väninna å Krysanteus landtgård.

– Och jag, som icke sökte henne, har likväl sett henne, sade snickaren. – O, det var förskräckligt! Den arma qvinnan!

Jag sade det likväl förut ... jag såg det på hennes ögon. Vaggan lär nog icke blifva färdig, ty hon behöfs icke mera.

– O J, gudar, hvad säger du? Hvad har händt dem? Hvar såg du dem?

– Jag gick helt nyss öfver hamntorget, då jag nere vid kajen märkte en folkskockning och ville se hvad som var på färde. Jag anade, att man hade upptagit någon drunknad ur vattnet, och kom genast att tänka, det försäkrar jag, på den stackars Judinnan. Jag följde hopen. Kosan bar till likhuset, der man lägger drunknade menniskor till beskådande, för att de skola igenkännas af anförvandter eller vänner ...

– Och det var Rakel, som man nu hade funnit i vattnet? inföll Myro ångestfullt.

– Ja, ja, Rakel och hennes gosse. Der funnos redan före henne två andra lik, som lågo utsträckta på de svarta bänkarne, och som vid ljusskenet sågo förskräckliga ut, skall du tro. Men hvad var det att se emot henne? Det var just icke förskräckligt, men det var rörande, ty hon hade bundit barnet fast vid sitt bröst och hade slagit sina armar så hårdt omkring det. Prisade vare Gudarne, att hafvet icke fick behålla sitt byte. Det är dock en tröst att veta, att hennes skugga ej behöfver irra till eviga tider vid Stygens elf, utan kommer till sin bestämmelse och får lugn i underjorden.

Denna tröstegrund, härfluten ur en allmän föreställning, att de drunknades själar icke skulle komma till ro i Hades, innan deras lik blifvit funna och öfverantvardade åt jorden, bidrog föga att lindra Myros smärta. Hon höljde ansigtet i sin kiton och grät bittert. När det första utbrottet af hennes sorg var öfver ståndet, begaf hon sig till det omtalade likhuset. Många nyfikna voro församlade derstädes, betraktande den drunknande qvinnan och barnet, som tycktes slumra vid hennes bröst. Man undrade hvem hon var; ingen kände henne. Men alla stodo rörda omkring den sorgliga gruppen.

Myro trängde genom hopen och hade knappt varseblifvit sin väninnas bleka ansigte, som ännu i döden bibehöll sin pregel af djup, oläklig smärta, förrän hon ånyo måste gifva fritt hopp åt sina tårar och sin klagan.

– Myro, du känner henne. Hvem var hon? Har hon frivilligt sökt döden? Eller har hon omkommit med sitt barn genom våda?

Med dessa och dylika frågor anhölls Myro af de närvarande.

– Hon var således en hetär, sade en annan. – Sådane qvinnor börja med fröjd och sluta med förtviflan. Det är vanligt, det.

– Nej, utbrast Myro, – hon var aldrig en hetär, aldrig en fallen och qvinna såsom jag. Ingen må skymfa den arma med ett sådant namn. Var hon icke olycklig nog i lifvet, för att blifva befriad från skam i döden? Det är Rakel, Baruks dotter, den rike mäklaren, som J alla kännen. Viljen J vara rättvisa, så fördömen icke henne, utan Karmides, som förförde henne, och den hårda fadern, som jagade henne ur sitt hus, medan hon bar detta barnet i sitt sköte.

Myro kunde icke säga mer, ty hennes röst qväfdes af snyftningar. Men upplysningarne, som hon lemnat, gjorde starkt intryck på de närvarande, och man hörde dem öfverbjuda hvarandra i uttryck af medlidande med den döda och harm öfver dem, som förorsakat hennes olycka. Det var dock mindre den trolöse älskaren, än den grymme fadern, mot hvilken deras vrede uttalade sig,

– Han skall nu få veta hvad han gjort, sade Myro; – jag skall uppsöka honom och föra honom hit. Om han har hjerta för annat än sitt guld, så skall han ångra sin hårdhet; men hans ånger har kommit för sent, och det skall blifva hans eviga straff.

Myro skyndade ut. En stor del af åskådarne följde henne, för att gifva luft åt sin harm mot den rike mäklaren och bevittna det sätt, hvarpå han emottoge underrättelsen om sin dotters och hennes barns död.

Hopen, förd af Myro, begaf sig först till hans i grannskapet belägna handelskontor. Men göromålen voro der för dagen redan slutade, och man fann icke den man sökte. Den outtröttliga Myro skyndade nu till Baruks bostad i qvarteret Skambonide. Vägen dit var lång, och flertalet af hennes nyfikna följeslagare hade skiljt sig från henne, innan hon anländt till det på toppen af denna kulle belägna huset.

Myro fann porten låst. Hon fattade portklappen och bullrade så länge med densamma, tills det slutligen öppnades. En gammal tjenare med judiska drag visade sig och frågade hvad hon ville.

– Jag skall tala med Baruk, sade Myro och ville tränga sig in.

Tjenaren höll henne tillbaka, då han vid portlampans sken igenkände hvem hon var och såg hennes upprörda utseende.

– Min herre är sjuk, svarade han, – och kan ej emottaga besök. Hvad är ditt ärende? Jag skall frambära det.

– Nej, det vill jag sjelf göra.

– Hon skall sjelf göra det ... Vi vilja sjelfva göra det, upprepades af Myros följeslagare, till icke ringa förvåning för tjenaren, som hastigt misstänkande, att någon våldsamhet åsyftades, skyndade sig att stänga och tillbomma porten. Straxt derefter öppnades en liten lucka på denne, och tjenarens röst hördes åter, sägande:

– Men hvad är då på färde? J hören, att min herre är sjuk, och kunnen väl begripa, att jag icke kan insläppa en hop främmande folk på gården. Sägen ert ärende, och jag skall frambära det.

– Är din herre icke sjukare än att han kan stiga upp och taga manteln på, så skall han följa mig, sade Myro.

– Säg honom, utbrast en annan – att vi hafva en helsning från hans ...

– Tyst, inföll Myro, – säg honom ingenting. Han skall ingenting veta, förrän han med egna ögon ser. Vi vilja tala med honom, det är nog. Bed honom komma ut. Det gäller en fråga om mycket guld och stor vinning. Säg honom det!

Luckan stängdes, och man hörde tjenarens steg, då han aflägsnade sig.

Det dröjde länge, innan porten åter öppnades. De som väntade derutanför, tillkännagåfvo sin otålighet genom förnyadt buller med portklappen. Slutligen visade sig en liten kaftanklädd, svartskäggig man af dystert utseende.

– Mina vänner, hvad viljen J? frågade han med mild röst, sedan han stigit ut på gatan.

– Du är icke Baruk, inföll Myro. – Vi ville tala med den rike mäklaren och icke med dig.

– Baruk ligger sjuk i sin säng. Jag är hans vän och anförvandt, rabbi Jonas, och hvad J viljen säga honom, kunnen J säga mig.

– Du känner då äfven hans dotter, Rakel? frågade man.

– Ja, svarade rabbinen. – Hvad är det med henne?

– Du skall få se, sade Myro.

– Och skall berätta för Baruk hvad du har sett, som om han skådat det med egna ögon ...

– Den girigbuken, den hårdhjertade skurken, inföll en annan.

– Jag följer er, sade rabbinen. – Hvad har händt den qvinna, om hvilken J talen, och hvart viljen J föra mig?

– Du skall snart få veta det.

Rabbi Jonas följde hopen och åhörde, utan att svara ett ord, de skymford, som regnade öfver Baruk och hela Israel. Myro hade gripit om hans hand, likasom om hon fruktat, att han skulle undkomma henne. Men han gick lugnt vid hennes sida och drog icke sin hand tillbaka.

När de anländt till hamntorget och rabbinen märkte, att kosan ställdes till det af facklor upplysta huset för drunknade, stannade han och drog djupt efter anden. Han hade förberedt sig på ett sorgligt, upprörande skådespel; nu gissade han hvad som händt.

Emellertid betvang han sin sinnesrörelse och följde Myro, som ropade: kom, kom!

Kort förut hade en liten båt lagt till vid kajens hufvudtrappa nedanför de tvenne marmorlejonen, hvilka prydde hamntorget, och Karmides, som kom från Krysanteus landtgård, stigit i land derstädes.

Vi veta, att han tillbragt aftonen i Hermiones sällskap med en lustrodd längs den med sommarens yppiga prakt smyckade hafsstranden. Den angenäma färden, som förskönades af de deltagandes glädtighet och musikens toner, hade dock till slut blifvit fördystrad för karmides genom en syn, som han dock icke tillskref verkligheten, utan sin egen inbillning.

Båtfarten hade från en liten vik, som badade foten af den terrass, på hvilken Krysanteus' villa var byggd, blifvit utsträckt till grannskapet af hamnen. När man vände kring en liten safomkransad holme, belägen öster om hamnen, hade Karmides, skådande ut öfver den solglittrande vattenytan, tyckt sig se ur böljorna uppdyka ett menniskohufvud, omgifvet af långa korpsvarta lockar, och hvars bleka anlete, när det för ett ögonblick visade sig öfver det genomskinliga elementet, förrådde dragen af Baruks dotter. Bredvid detta hufvud tyckte han sig se ett annat ... men synen försvann hastigt som den kommit, i skotet af det proteusartade hafvet, som alstrar så många underbara besynnerliga bilder.

Karmides förteg sin syn och prisade sig lycklig, att ingen mer än han blifvit delaktig af densamma. Han

vände sig till Hermione, som satt vid hans sida, för att med henne fortsätta det hviskande samtalet om naturens skönhet, de gemensamma barndomsminnena och kärlekens lycka; men orden dogo småningom på hans tunga, och han försjönk i en tystnad, som icke var det lyckliga, drömmande svärmeriets.

Umgänget med Hermione hade icke förfelat att utöfva ett mägtigt inflytande på Karmides. Han älskade henne i detta ögonblick med en kärlek, fri från alla beräkningar. Den oväntade upptäckt, som återfört den förlorade Filippos till sin faders hus, hade låtit Petros befara, att Karmides, besviken i sitt hopp att blifva den uteslutande arfvingen till Krysanteus’ förmögenhet, skulle begå någon handling, som kunde förråda den ursprungliga bevekelsegrunden för hans tillnärmande till Hermione och hans lyckade försök att återknyta förbindelsen med henne. Petros’ farhåga bekräftade sig icke. Det föll icke ens Karmides in att betrakta Clemens och hans legitimering såsom Krysanteus’ son från en sådan synpunkt. Karmides hade delat Hermiones glädje öfver broderns återfinnande och med henne beklagat hans olyckliga själstillstånd. Härtill bidrog äfven hans förakt för penningen; när han icke längre jagades af fordringsegare, utan tvertom ånyo befann sig i åtnjutande af penningeutlånarnes fulla förtroende, så glömde han äfven sin ruinerade belägenhet och lefde likasom förr i dagens glädje, ehuru denna numera bar en annan drägt och egde ett ädlare skaplynne än förut.

Hans glädje hade likväl under dessa dagar varit långt ifrån oblandad. Den stördes af en röst i hans inre. Han ville blifva värdig sin lycka och kunde det icke, ty emellan honom och detta mål stodo hotande minnen och bland dessa Baruks dotters bleka, sörjande gestalt. Hermione kände icke det förhållande, i hvilket han stått till denna olyckliga unga qvinna. Hon hade hört talas derom, men trodde icke ryktet, sedan Karmides med heliga eder förnekat dess sanningsenlighet. Han hade sålunda icke vågat gifva henne det fullkomliga förtroende, hvarpå han kände, att hon egde anspråk. Han insåg, att han handlade svekfullt. Och icke blott i detta hänseende och emot henne ensam. Det fanns ännu en omständighet, hvars vigt han för sig sjelf ville förringa, men som icke desto mindre i vissa ögonblick af eftertanka förfärade honom. Han var i hemlighet döpt. Han var således fästad vid den kristna kyrkan med ett band, som visserligen icke på ringaste sätt berörde hans inre menniska, men som var erkändt af lagen och föreställningssättet såsom oslitligt, och med hvilket hans egen vidskepelse förknippade en mystisk betydelse.

Det skulle i längden icke kunna döljas, att Karmides emottagit dopet. Hemligheten var i Petros’ våld, och att han en gång skulle begagna sig af densamma, för att gifva Krysanteus en hård stöt, var otvifvelaktigt. I den stunden skulle Karmides inför Hermione och hennes fader stå såsom bedragare och tillika som ett lumpet verktyg i Petros’ händer.

Karmides’ framtidshimmel var således icke utan moln. Han besvärades utaf en känsla af ovärdighet och i vissa stunder af ganska allvarliga samvetsförebråelser.

En sådan var den stund, då han landsteg vid Piræiska hamnens lejontrappa, för att öfver torget begifva sig till sitt hus.

Den hemska syn, som hafvet plötsligt uppenbarat honom, stod för hans ögon med fördubblad klarhet, sedan han lemnat Hermione och hennes glädtiga väninnor, och qvällens skymning bredde sin slöja öfver allt, som kunde gifvit hans ögon och tankar en förströelse.

Sysselsatt med denna obehagliga bild kom hans blick att falla på likhuset, utanför hvilket en hartsfackla spred sitt sken och genom hvars öppna dörr man såg de nyfikne, som betraktade de döde.

Karmides kände en rysning genomila sina lemmar. Var det bleka ansigte, som uppsteg ur hafvet och som ännu stirrade mot honom, ett foster af hans inbillningskraft eller var det kanske en verklighet? Likhusets svarta bänkar skulle måhända kunna besvara denna fråga.

Karmides stannade ett ögonblick och riktade derefter sina steg till det sorgliga stället. Det var icke nyfikenhet, som dref honom; det var en hemsk aning, som han ville nedtysta, det var hans samvete, som med tvingande magt förde honom dit.

Han inträdde, men stannade vid tröskeln, ty det första, som mötte hans ögon, voro de på en af bänkarne nedlagda liken af Rakel och hennes barn.

Var det ånyo en bedräglig synvilla? Var det fantasien, som föregycklade honom denna skepnad med Rakels anletsdrag och mörka lockar – med armarne krampaktigt knutna kring en späd varelse, hvars blåbleka ansigte låg tryckt till hennes bröst?

– Det är Rakel, Baruks dotter, hörde han yttras bland de närmaste åskådarne. Orden ljödo i hans öra som en anklagelse för mord, och hans dystra ansigte, hans hemska blick förklarade honom skyldig.

I detta ögonblick anlände Myro med rabbi Jonas och dem, som beledsagat henne, när hon gick att uppsöka Baruk. Karmides måste gifva dem plats och aflägsna sig från dörren, när de inträdde.

Rabbi Jonas nalkades liken. Hans utseende var lugnt; endast en ryckning i läpparne antydde rörelsen i hans själ.

– Det är Baruks dotter, sade han. – Hvar är föreståndaren, att jag må tala med honom om den dödas och hennes barns begrafning?

Föreståndaren för likhuset var tillstädes. Rabbinen vände sig till honom och upptog ur gördeln sin penningpung. Detta skedde med en köld, som förvånade de närvarande och ingaf Myro en harm, som ögonblickligen skulle urladdat sig, om hon ej i samma ögonblick vaseblifvit Karmides.

– Ah, är du här, min Karmides? utbrast hon. – Är det för att fröjda dig åt ditt verk? Hvilka gudar styrde din kosa hit? Var det Eumeniderna eller några andra? Karmides, se här är Rakel, din trolofvade, och här är din son, din egen son, Karmides!

Vid namnet Karmides vände sig rabbi Jonas om. Hans ögon, nyss lugna, nu gnistrande af en tillbakahållen eld, mötte Karmides skygga blick, i samma ögonblick som denne smög bort, beledsagad af Myros högljudda hån och de öfrigas tysta förbannelser.

Ordningen kom derefter till rabbi Jonas. Men Myros bitterhet upplöste sig snart åter i tårar; hon kastade sig ned vid Rakels läger och grät.

Sedan rabbinen, hvars lugn tycktes orubbligt, öfverenskommit med likhusets föreståndare om begrafningsomkostnaden och utbetalat densamma, stack han pungen i gördeln och beredde sig att gå. Men vid anblicken af Myros tårar lade han sin hand på hennes skuldra och bad henne följa sig. Han beledsagade denna bön med en blick, som gjorde den oemotståndlig. Myro, som inbillat sig, att han hade ett hjerta af sten, att han var en förhärdad procentare och ingenting annat, förvånades öfver uttrycket i hans ögon.

– Du sörjer henne, hviskade rabbinen. – Du måste således i lifstiden hafva känt henne. Jag vill, att du skall berätta för mig om hennes sista dagar. Men låtom oss gå ut, der vi äro ostörda. Jag var Rakels trolofvade. Behöfver jag säga dig mera?

Myro följde honom. Hon hade i rabbi Jonas igenkänt den lille svartmuskige karlen, som ofta låtit sig se utanför det hus, der hon bodde.

Hon gissade nu, att det var medlidande eller någon annan bevekelsegrund, som så ofta hade fört rabbinen dit. Hon påminde sig äfven, att Rakel talat om en lärd och aktningsvärd man, som Baruk ämnat till sin

dotters make, och Myros hjerta blef nu välvilligare stämdt emot den rike mäklarens anförvandt, så att hon ångrade, att hon öst så mycken bitterhet öfver hans hufvud.

De satte sig ned på fotställningen till en af hamntorgets bildstoder, och Myro förtäljde för den lyssnande rabbinen Rakels sednaste öden.

Rabbinen lyssnade stillatigande; men hans tystnad var icke känslolöshetens eller likgiltighetens; det erfor Myro af en sympatisk ingifvelse.

När Myro slutat sin berättelse, bad henne rabbi Jonas med något sväfvande röst att visa Rakel och hennes barn den sista hedersbetygelsen – att följande morgon, vid en tid, som rabbinen tillkännagaf, åtfölja dem från likhuset till begrafningsplatsen för okända drunknade, der det var bestämdt, att de skulle hvila. Sjelf kunde han det icke, utan att bryta mot sitt folks heliga lag.

Myro undrade öfver en sådan lag, men lofvade gråtande att uppfylla hans önskan.

Derefter tryckte rabbi Jonas hennes hand med nästan våldsam styrka och aflägsnade sig.

Myro återvände till sin ensamma boning.

Nästa morgon var hon tidigt uppe, för att följa sin väninna och sin lille älskling till grafven. Tvenne slafvar buro den för mor och son gemensamma kistan till den ensliga, ovårdade begrafningsplatsen. Hetären i sin slitna klädning följde dem. Hetärens tårar voro det enda offer, som egnades de begge dödes skuggor.

Myro var hela dagen nedslagen och bedröfvad. Hon hade emellertid icke förgätit sitt löfte att möta Theodoros, den kristne presten. Mot aftonen begaf hon sig till det hus, der hon skulle finna honom.

Myro fann i detta hus församlade några män och qvinnor, alla Kristianer, men af olika stånd och vilkor. Hon emottogs med vänlighet af dem alla. Theodoros hade förberedt dem på hennes ankomst. De voro församlade, för att höra ordet förkunnadt af Theodoros. Myro, full af blygsel och förlägenhet i dessa aktningsvärda och allvarliga menniskors sällskap, satte sig vid dörren på en ensam plats, fjerran från de andre åhörarne, när Theodoros uppsteg och började tala. Han talade om synden och frälsningen. Synden hade hitintills för Myro varit ett nästan obekant begrepp; men när Theodoros utredde detsamma, så var det, som om hennes medvetande genom sig sjelft hade klarnat och afhöljt dragen af en sanning, som länge, fastän beslöjad, stått för hennes själs öga.

Efter synden talade Theodoros om frälsningen. Han påpekade icke dess plats i någon dogmatisk lärobyggnad; han endast uppläste och utvecklade den enkla berättelsen om synderskan, som inträngde i fariséen Simons hus, – medan Jesus satt till bords hos denne – för att kasta sig till hans fötter, väta dem med sina tårar och torka dem med sitt hufvudhår. Denna qvinna, sade Theodoros, kände säkerligen, åtminstone i vissa stunder, sorg öfver sig sjelf. Måhända hade hon ett lättsinnigt lynne, som tillät henne att förjaga sjelfförebråelsen, men hon måste dock ofta funnit sina usla fröjder förbytta i qval, kännt det förfärligaste af allt, som menniskan kan utstå, nämligen förtviflan under nöjets larv.

Myro tänkte på sig sjelf vid dessa ord.

Hvar skall hon finna tröst? Kunna menniskorna i hennes vanliga omgifning, bjuda henne en sådan? Då finner hon sig plötsligt inför Jesus. Den första åsynen af Jesus har sagt henne, och de många, hvilkas själs- och kroppslidanden han helat, hafva bekräftat, att han är ren och helig. Hon har hört omtalas hans medlidande med syndare, och en obetvinglig känsla kastar henne till hans fötter. Hennes förtviflan har plötsligt upplöst sig i ömhet, kärlek och tacksamhet. Hon väntar måhända, att han skall stöta henne tillbaka, krossa henne med sina förebråelser; men hon vet, att hon förtjenat det och skall äfven i de bittraste ord

igenkänna hans medlidande. Hvad gör nu Jesus? Då han märker sin stränge värds förakt och afsky för den främmande qvinnan, upphöjer han hennes ånger öfver fariséens sjelfrättfärdighet. Han säger: henne varda många synder förlåtna, emedan hon älskade mycket, men den, som mindre förlåtes, han älskar mindre. Och Jesus förkunnar, att hon är frälst igenom sin tro.

Myro smälte i tårar. Detta enda drag ur Galiléens lefnad var mägtigt att eröfra hennes själ åt honom. Hon igenkände sig sjelf i synderskan och skulle, som hon, velat kasta sig till den gudomlige mästarens fötter, om han i synlig gestalt stått för hennes ögon.

Detta blef ej det enda tillfället, då Myro i samma krets af vänliga och glada menniskor fick höra Evangelium förkunnadt af Theodoros.

Någon tid derefter hade den förra hetären, Afrodites Pandemos prestinna, blilvit en trosvarm medlem af Kristi församling och en ärbar tjenarinna i det hus, der hon gjorde sin första outplånliga bekantskap med det glada budskapet.

Vid samma tid afled den rike mäklaren Baruk, såsom man sade af sorg öfver sin dotter.

Huru förvånades man icke i Athen, när man fick veta, att Baruk hade testamenterat en ansenlig summa penningar åt den bekanta hetären! Hufvuddelen af sin förmögenhet hade han skänkt till tempelbyggnaden i Jerusalem, det öfriga till sina fattiga trosförvandter i Athen.

Det var rabbi Jonas, som meddelade Myro underrättelsen om testamentet. Hon emottog penningsumman, men öfverlemnade den till Theodoros för att användas till barmhertighetsverk, sedan hon först ombesörjt, att en enkel vård blef upprest på Rakels och hennes sons graf. Vården var en urna utan inskrift, ty det var ingen, utan Myro, som ville känna dem, hvilka hvilade derunder.

TOLFTE KAPITLET.

Bröllopet.

Tillrustningarne till Karmides' bröllop med Hermione voro redan började. Ännu tvenne dagar, och man hade hunnit den, på hvilken föreningen mellan de begge älskande skulle fullkomnas.

Under den sednast förflutna tiden hade Hermione likväl icke känt sig lycklig. Karmides hade undergått en plötslig förvandling. Han hade blifvit dyster och fåordig. Han visade sig tankspridd och kall i hennes sällskap. Huru förklara detta? Hon bad om hans förtroende. Men han förnekade henne det. Han försäkrade, att det var sällheten, som gjorde honom tankspridd. Och medan han försäkrade detta, vittnade dock hans väsen, att han ljög, och i hans blick låg en skygg fruktan, som om furierna skakat sitt ormgissel öfver hans hufvud.

Hermione såg sin fader kämpa med djupa bekymmer. Detta nedtryckte henne icke mindre. Sjelf hade hon under de sednare dagarne måst röna flera bevis på den förbittring, som hos athenska folket, hedningarne såväl som de kristne, rådde mot Krysanteus. Till och med det lilla antal, som hitintills troget understödt honom, hade nu med få undantag, under inflytelsen af den allmänna meningen, dragit sig tillbaka. Gymnasierna stodo tomma, och ungdomen, trotsande den hårda censorn, samlade sig som förr kring Epikuros' vanslägtade lärjungar. Barmhertighetsstiftelserna hade blifvit inrättningar, af hvilka endast de vid dem anställda tjenstemännen drogo fördel. Folket knotade öfver de summor, som offrades på dylikt; de sjuke och fattige fruktade dem, emedan onda, måhända till en del sanna rykten voro om dem i omlopp.

Bland stadens förnämligare slägter fanns knappt någon, som ej ansåg sig hafva skäl att klaga öfver Krysanteus, emedan enskilda deras medlemmar blifvit träffade af den oblidkeliga stränghet, hvarmed han skötte sitt censorskall. Han hade afsatt osedliga offerprester samt anklagat och sakfällt oredliga embetsmän i massa. Till de lediga platserna funnos få eller inga sökande, ty de missnöjde hotade hvarje sådan med förföljelse. Att de afsatte presterna kastade sig i kristna kyrkans armar blef en vanlig företeelse. Denna gjorde oupphörligt proselyter ej blott ibland de ringare klasserna, utan äfven inom de bildade. Krysanteus' verksamhet syntes medföra resultater, motsatta dem han åsyftade. Han var icke blind för detta förhållande. Han började i sjelfva verket förtvifla om möjligheten att vinna någon seger åt den sak, hvars stridsman han var.

Till dessa bekymmer sällade sig den sorg och grämelse, som Clemens ingaf honom. Den offentliga ransakningen med Petros hade nu börjat, och hvarje gång han fördes inför domstolen, beledsagades han af folkskaror, som uttryckte sitt deltagande för honom. Clemens hade blifvit inkallad för att lemna upplysningar om sin fosterfader. I stället för att väcka någon anklagelse mot denne, hade han under de kristianske åhörarnes jubel kastat sig i biskopens armar och högtidligt tackat honom för det inflytande, han tillvällade sig på Clemens' öden. Och då Clemens hörde, att rättegången utan tvifvel skulle sluta med en dödsdom öfver Petros, uppfylldes han af förbittring och afsky mot sin fader, och uppenbarade dessa känslor utan hejd i folkets åsyn. Han fortfor ännu att lefva i grottan vid pelarfältet, och hans rykte för helighet steg med hvarje dag. De homoiusianska qvinnorna älskade att kalla honom „den helige Clemens", likasom de talade om „den helige Simon". Uttrycket smekte den unge asketens öra. Han hade segrat i striden med sin sinnliga natur, och segerns frukt var ett psykiskt tillstånd, i hvilket han oftare sällskapade med englarne och den heliga jungfrun än med verldens verkligheter.

Krysanteus hade gjort en utflygt till Eleusis, för att bese det nya tempel, som uppfördes derstädes. Det var natt, då han, stadd på hemvägen, nalkades Athen. En af dessa plötsligt uppstående, häftiga och snabbt öfvergående stormar, som äro egna för de södra länderna, hade utbrutit öfver den resandes hufvud. Regnet föll i strida strömmar och blixtarnes hvita sken belyste nejden.

Men icke långt från dubbelporten upphörde regnet, och formannen, som hitintills vandrat vid sidan af sina uppskrämda, för ljungeldarne skyggande hästar, kunde åter intaga sin plats på vagnen framför sin herre.

De befunno sig nu i grannskapet af pelarfältet. Medan Krysanteus tänkte på sin son, som tillbragte natten i den öppna grottan, pekade formannen mot ett svagt ljussken, som syntes från fältet, och frågade, hvarifrån detta kunde komma.

Krysanteus lemnade vagnen och tillsade formannen att köra vidare. Han ville besöka Clemens. Lampskenet kom från dennes grotta.

Den unge anakoreten hade förmodligen vakat under stormen, mot hvilken hans usla boning endast kunde hafva lemnat otillräckligt skydd.

Krysanteus ville se, huru Clemens befann sig. Kanske också, att han nu, i natten och ensamheten, sedan elementernas raseri börjat lägga sig, var mer benägen att uthärda åsynen af sin fader och lyssna till hans välvilliga ord.

I denna förhoppning tog Krysanteus sin väg öfver den välbekanta begrafningsplatsen och styrde derefter kosan mot det från andra sidan fältet synliga ljusskenet.

Han befann sig snart i grannskapet af anakoretens grotta.

Lampan, ställd intill en vägg, som skyddade henne mot blåsten, upplyste grottans inre. Clemens satt på sin

mossbädd. Han var icke ensam. Gentemot honom, med ryggen vänd mot grottans öppning, satt hopkrupen på marken en hisklig gestalt, i hvilken Krysanteus till sin förvåning upptäckte Simon pelarhelgonet.

Simon hade under det häftigaste åskvädret lemnat pelaren och begifvit sig till sin granne. De hade redan länge samtalat, och samtalet fortfor ännu, när Krysanteus stannade utanför grottan. Simon talade med hög och vredgad röst.

– Än en gång: drag hädan, sade han, vänd till Clemens. – Jag känner dig, yngling. Du är en son af den gamle ormen och sjelf en orm, den jag fostrat vid min barm. Du har hitkommit, för att bestjäla mig, men akta dig, Filippos, jag har skarp syn och skarp hörsel. Tjufven skall komma på skam.

– Fader, sade Clemens med synbar ängslan, – jag förstår icke dina ord. Hvarför vredgas du på mig? Är det derför att mitt hjerta är ondt? Jag beder dagligen om ett nytt, och himmelen synes vilja höra mig, ty englarne och Guds moder bevärdiga mig med sin åsyn, och rena mig med sitt umgänge. Har icke äfven du, Simon, kämpat med synden, innan du vann den helighet, som nu omstrålar dig? Haf undseende för min ungdom, fader, och låt mig vara i ditt grannskap, för att uppbyggas och styrkas af ditt föredöme.

– Himmelen har sjelf talat, inföll helgonet. – Det var mina böner, som öppnade dess mun. Åskan röt i ditt öra, att du skall draga härifrån, och blixten hotade att splittra dig, om du ännu vanhelgar denna plats. Hvad har du här att sköta?

– Jag har sagt det, vördnadsvärde Simon. Vredgas nu icke längre!

– Ah, jag känner nog din afsigt. Du är hitsänd af din förbannade fader, för att nödga mig dö af hunger och törst. O, jag är rysligt hungrig, klagade Simon med jemrande röst; – de fromma och gifmilda hafva glömt den gamle, för att begapa den unge. Ingen stillar nu min hunger, ingen läskar nu min tunga. Alla gå till dig. Ah, ve öfver dig, Filippos!

– Din anklagelse är orättvis, fader Simon. Jag åtnöjer mig med ett bröd, och vattnet, som jag dricker, hemtar jag sjelf ur källan.

– Man kallar dig den helige, fortfor Simon med hväsande röst. – Har du hört att man kallar dig den helige?

– Ja, svarade Clemens, – och jag vill med Guds hjelp blifva väldig att bära detta namn.

– Men jag säger dig: gå härifrån! Nu genast skall du gå, för att aldrig återkomma. Denna natt är farlig, Filippos. Himmelen har ännu icke uttömt sina blixtar. Akta dig för min förbannelse – och för mina klor. Med dessa händer har jag strypt Paulos. De veta, huru de skola klämma en strupe. Akta din egen!

– O, min Gud, hvad säger du? Du talar oförnuft, Simon. Hvem säger du, att du har strypt?

– Lama ragschu gojim ... det var Paulos' sista ord. Jag glömmer dem aldrig. Han satt i tornkammaren och läste, som han plägade, i Davids psalmer, när jag smög mig in och strypte honom. Det var en Gudi behaglig gerning, som står inskrifven vid mitt namn i lifsens bok. Lama ragschu gojim. Kände du Paulos? Nej, nej, du kunde icke känna honom. Du var då ett barn. Den kätterska patriarken hade hungrat i sex dagar, när befallningen kom, att han skulle dö. Makedonios ville det och kejsaren ville det äfven. Makedonios tillförsäkrade mig himmelens salighet och lofvade uppfostra min Petros till en stor man, om jag gjorde det.

Jag är nu helgon, och min son är biskop. Jag hatade icke Paulos, men jag hatar dig, Filippos, emedan du är en otacksam, afundsjuk, förrädisk son. Jag säger dig ännu en gång: gå härifrån eller akta dig för mina klor. Känn sjelf, huru de kunna klämma.

Simon hoppade fram till Clemens, utsträckte sina långa magra armar, och hans köttlösa, mörkbruna fingrar

grepo plötsligt kring Clemens’ hals med sådan styrka, att denne ej förmådde andas.

Ynglingen gjorde en våldsam ansträngning, för att slita sig lös. Men förgäfves. Simons armar och fingrar voro som af jern. Han släppte icke sitt tag. Hans ögon, lysande af vansinnets eld, tycktes kasta gnistor.

– Pojke, hväste han, – svär att gå härifrån ... för alltid ... eller jag stryper dig.

Fattad af dödsfasa skulle Clemens svurit den ed, som helgonet affordrade honom; men han kunde det icke. Han kände sig nära att qväfvas. Förskräckelsen gaf honom en ögonblicklig styrka, så att han förmådde resa sig upp från mossbädden, på hvilken han setat under detta uppträde. Han grep med ena handen om den ryslige gubbens långa tofviga skägg; den andra sökte instinktmessigt fiendens ögon, för att blända honom.

Simon uppgaf ett skri, liknande ett såradt vilddjurs rytande. Hans händer släppte sitt tag. Clemens hade intryckt hans ena öga. I nästa ögonblick föllo begge under brottning till marken.

Men Clemens kraft var nu uttömd. Simon kastade sig öfver honom och grep ånyo med de långa nagelbeväpnade fingrarne kring hans hals, för att strypa honom. Clemens förlorade medvetandet.

Hela detta uppträde hade endast upptagit några sekunder. I nästa ögonblick hade Krysanteus ilat till sin sons hjelp. Med möda lyckades han befria Clemens ur pelarmannens händer. Simon uppgaf ett ursinnigt rop, när han igenkände sin nye motståndare. Han reste sig på sina genom den oupphörliga knäböjningen vanformade ben. Blodet rann ur hans intryckta öga; det andra tycktes spruta lågor.

Det började nu emellan Krysanteus och pelarmannen en långvarig brottning, hvarunder denne sednare utvecklade hela styrkan hos en vansinnig, som befinner sig i ett tillstånd af raseri. Lampan blef nedstött, och de kämpande omgåfvos af mörker på sin trånga valplats. Krysanteus lyckades förflytta striden från grottan till platsen derutanför, och här segrade slutligen hans från ungdomen genom gymnastiska öfningar utvecklade styrka. Men segern var icke afgjord, sålänge Simon ännu kunde röra sina lemmar. Hans ögonmärke under striden var motståndarens strupe, och han hade lyckats att få ett tag omkring denne, när Krysanteus ändtligen trängde sin ohygglige fiende mot stadsmuren och med en våldsam stöt mot dess stenar krossade hans hufvud.

Simon föll, ett blodigt lik, till hans fötter.

Clemens hade under striden återvunnit sitt medvetande. När Krysanteus med svettdrypande panna vände sig bort ifrån sin slagne fiende, såg han ynglingens hvita kiton fladdra för vinden utanför öppningen till grottan.

Förvirrad och skälfvande af förskräckelse hade Clemens åskådat den i hans grannskap utkämpade striden mellan tvenne i mörkret oredigt skymtande gestalter, som för hans inbillning antogo jettestorlek och vidunderliga former.

Det vilda skratt och det välbekanta lama ragschu gojim, som det mordiska helgonet utstötte, när det lyckats få tag om sin motståndares strupe, öfvertygade Clemens, att den ene af kämparne var Simon, och påminde honom, tillika med den smärta, han kände i sin hals, om det ohyggliga uppträdet i grottan, och om den dödsfara, hvari han nyss sväfvat. Fasan kom hans blod att stelna. Mörkret hindrade honom att igenkänna sin räddare, och när striden var slut, och den ene af gestalterna närmade sig honom, visste han icke, om det var Simon eller den andre. Hans medvetande hade klarnat, men blott ett ögonblick, för att omtöcknas af ett varaktigare mörker. Han uppgaf ett rop af förskräckelse och vacklade tillbaka, när Krysanteus fattade hans hand.

– Filippos, hördes Krysanteus röst, – det är jag, din fader. Frukta icke! Uslingen, som ville mörda dig, är straffad. Följ mig härifrån!

Clemens hörde befallningen, igenkände rösten och lydde. Han lät föra sig vid Krysanteus’ hand öfver pelarfältet och genom Kerameikos till huset vid Tripodgatan. Men de svar, han under vägen gaf på sin faders frågor, vittnade om själsförvirring.

Och tyvärr var denna icke af öfvergående slag. Uppträdet i grottan hade gifvit sista stöten åt ynglingens länge vacklande förstånd. Clemens hade blifvit svagsint.

Den följande dagens sol fann icke mera Simon på pelaren, hvarifrån han så länge helsat hennes uppgång. Den gamle Bathyllos, vandrande om morgonen öfver fältet, såg honom ligga med krossadt hufvud och blodigt ansigte bredvid stadsmuren. Han var död.

Den pels, som i lifstiden utgjort helgonets drägt, återfanns i den grotta, hvarest den unge anakoreten plägade vistas. På Simons nakna kropp sågs öfver ryggen ett långt och djupt ärr, hvars tillkomst ingen brydde sig med att söka förklara. Det var märket efter det glödgade jern, medelst hvilket Petros, homoiusianernas biskop, hade förstått att uppväcka sin fader från de döde.

Ryktet om Simon pelarhelgonets ofärd spred sig med utomordentlig hastighet genom staden. Man uttömde sig i gissningar öfver hans mystiska dödssätt. Det som mest förvånade alla var, att han ej fanns liggande vid foten af sin pelare; man kunde då antagit, att han nedstörtat från densamma och fått hufvudet krossadt genom fallet. Nu häntydde allt derpå, att han under natten lemnat pelaren, och att han dukat under för någon fiende efter en våldsam kamp, af hvilken den genom regnet uppblötta marken i grannskapet af grottan bar tydliga spår.

Det mystiska i tilldragelsen blef emellertid snart skingradt. Krysanteus skyndade att underrätta myndigheterna om händelsens förlopp. Kristianerna fingo veta, att det var erkehedningen, som hade mördat deras dyrkade helgon. De omständigheter, som rättfärdigade hans handlingssätt, ansågo de för diktade. De uppfylldes af ett raseri, som dämpade deras fruktan för öfverhetens svärd. När det homoiusianska presterskapet afhemtade den döde och i högtidlig procession förde det blodiga liket genom gatorna, för att bisätta det i storkyrkan, trängdes omkring båren en fanatisk massa, som gaf luft åt sin vrede i vilda hotelser mot arkonten. Athen fick samma utseende som under dagarne vid Konstantii död. Om eftermiddagen stormades det fängelse i hvilket Petros förvarades; dörrarne uppbrötos, och fången blef, mot sin egen uttalade önskan, förd af folkhopen till sitt hus, hvilket han likväl straxt derefter lemnade, för att frivilligt öfverantvarda sig i rättvisans händer.

Upploppet skulle antagit ett ännu mer hotande utseende, om ej Krysanteus skyndat att qväfva det med våld. I kraft af den myndighet, som kejsaren lemnat i hans hand, öfvertog han befälet öfver den i Athen varande krigsstyrkan och använde den med skonslös stränghet. Legionärerna angrepo med fälda lansar de tumultuerande hoparne och skingrade dem. Blod utgöts på flera punkter af staden. Emot natten var lugnet återställdt, och en mängd Kristianer, som tillfångatagits under upploppet, inspärrade i fängelserna, för att följande dagen sakföras såsom upproriska emot den kejserliga magten.

Det var under sådane sorgliga förhållanden dagen inbröt, på hvilken Krysanteus skulle fira sin dotters bröllopp.

Karmides och Hermione hade samvetsgrannt iakttagit de ärfda bruk och heliga handlingar, med hvilka tvenne älskandes lagliga förening firades af fäderna. De hade gemensamt offrat åt de gudomligheter, hvilka betraktades som äktenskapets beskyddare, åt allfader Zeus, åt Hera och den jungfruliga Artemis. Hermione hade afskurit sina lockar och nedlagt dem på vishetsgudinnans altare. Dessa ceremonier förrättades, såsom vederbörligt, dagen före bröllopet.

På aftonen af brölloppsdagen trängdes väldiga folkskaror på Tripodgatan och torget nedanför Akropolis, för att betrakta brudtåget, när det från Krysanteus' hus skulle begifva sig till brudgummens, beläget vid ingången till Piræiska gatan. Begge husen voro sedan morgonen smyckade med löf och blommor af brudparets unga vänner.

Slutligen visade sig tåget. Det öppnades af en med hvita hästar förspänd vagn, i hvilken bruden åkte vid sidan af nymfagogen eller brudriddaren, en ung, ogift vän till Karmides. Vagnen efterföljdes af en hvitklädd, bekransad skara, som i händerna bar facklor. Bland de sköna flickor, Hermiones väninnor, som tillhörde densamma, sågos Ismene och Berenike. Ynglingarne, som parvis beledsagade flickorna, voro till större delen förnäma främlingar och lärjungar af Akademia eller tillhörde de sådane med Krysanteus eller Karmides befryndade familjer, hvilka, i trots af den allmänna oviljan mot arkonten, nödgades af bruket att deltaga i högtidligheten.

Hermione var klädd i en drägt af byssos och purpurtyg, samt enligt gammalt häfdvunnet bruk beslöjad. Slöjan dolde hennes bleka anlete, som annars skulle förrådt oro, lidande och dystra aningar.

Tåget beledsagades af musikanter, som läto den lydiska flöjten tona i lifliga, sprittande melodier.

Det hela erbjöd vid facklornas sken en högtidlig anblick, men likväl ingalunda så glädtig, som andra uppträden af samma slag.

Ynglingarne och flickorna skämtade icke med hvarandra, såsom annars var öfligt. Från de talrika åskådarne hördes inga bifallsrop. De iakttogo djup tystnad. Inga vänner till brudparet trängde sig fram, för att lyckönska det. Inga högtidsklädda gossar hade sjelfmant infunnit sig, för att strö blommor framför vagnen eller kasta buketter på brudtärnorna.

Innan tågets sista leder hade lemnat Krysanteus' hus stördes det för öfrigt af något, hvilket hvar och en måste anse såsom ett dåligt förebud.

Den svagsinte Clemens visade sig i ett af fönstren. Han hade efter det hedniska sättet bekransat sig, högtiden till ära.

Han uttalade med hög röst några ord, hvilka de närstående hedningarne måste betrakta som en hemsk profetia, och i hvilka Kristianerna igenkände den heliga siaren Johannes ord:

– Med sådan hastighet skall du förkastad vara, och ljus och ljusstake skall icke mer lysa i dig, och brudgums och bruds röst skall icke mer hörd vara i dig. Ve, ve öfver dig!

Efter dessa ord, försvann det bleka ansigtet ur fönstret. Det var många af brölloppsgästerna, som hört desamma.

När tåget anländt utanför brudgummens hus, emottogs det der, af honom och några af hans vänner.

Karmides, bekransad, och klädd i en lysande drägt af purpurtyg, lyfte sin brud ur vagnen, räckte henne handen och förde henne öfver sin tröskel.

Derefter tog den egentliga festen sin början.

Den fortfor, såsom vanligt, till långt inpå natten. Gästernas förstämning var i början synbar. Det olyckliga omen, under hvilket man lemnat brudens hus, tyngde på sinnena, och det hviskades mellan gästerna om hvad den svagsinte ynglingen sagt. Karmides var den ende, som syntes glad och lycklig. Men de ädla vinerna, som tömdes under måltiden, väckte ändtligen skämtets fjärilar till lif; de utvecklade sina vingar och började fladdrande sväfva öfver det bekransade laget. Annæus Domitius, som föreställde brudgummens

fader, anslog lyckligt den glädtigare ton, som nu blef rådande. Och när slutligen brölloppssångerna uppstämdes, och musiken manade de unga till dans och lek, var det dystra förebudet glömdt, och nöjet strålade från allas ansigten, hvilka icke, såsom brudens, voro dömda att gömma sig under slöjan.

Karmides satt bredvid Hermione och hviskade, förtjust och lycklig, med henne, när utanför fönstren uppstämdes en bullrande musik, hvilken aflöstes af en dubbelkör utaf vackra röster, ynglingars och flickors, som sjöngo en brölloppssång till det unga parets ära.

Det var Olympiodoros, Palladios och en mängd af den glada skara, som plägade samlas i Epikuros' trädgårdar, hvilka på detta sätt togo farväl af en vän, som gick att utbyta den frie Eros' välde mot hans allvarsammare broder Hymens.

Sången vexlade emellan ynglingarnes och flickornas körer, och begge sjöngo gemensamt refrängen, med hvilken hvarje vers slutade:

Hymen, gif lycka och fröjd! Hymenäos, eja, Hymenäos!

Flickorna klagade öfver aftonstjernan, hvilken de kallade den grymmaste af de oförgängliga eldar, som efter Kaos tändes på himmelens hvalf. Ty det är aftonstjernan, som rycker den blyga darrande bruden ur sin moders famn och öfverlemnar henne åt en djerf och häftig yngling. En stad, som intages af en skonslös fiende, är väl den att mer beklaga än hon? Så sjöngo flickorna, men uppstämde icke förthy, när de klagat ut, den lifliga refrängen:

Hymen, gif lycka och fröjd! Hymenäos, eja, Hymenäos!

Ynglingarnes kör svarade, att ett bloss med ljufligare sken än aftonstjernan hvarken lyser för jordens dödlige eller Olympens gudar. Hvad föräldrarne fastställt, bekräftas af henne; hvad de älskande länge önskat, räckes gifmildt af henne och ingen annan ...

Hymen, gif lycka och fröjd! Hymenäos, eja, Hymenäos!

– Systrar, började flickorna ånyo, – aftonstjernan har ryckt en väninna ur vår krets. När vi hädanefter om våren vandra i skogen och på ängarne, för att plocka doftande blommor, skola vi sakna henne, som var den älskligaste bland oss alla. Hon är bortförd af en röfvare. Fruktlös var all vår vaksamhet. Aftonstjernan medför natten, och natten medför de hemligt lurande tjufvarne. Hvad är en brudgum annat än en tjuf, fast namnet är ett annat?

– Bröder, sjöng i sin ordning ynglingakören, – hvad det roar flickorna att bedraga oss med en låtsad klagan! De efterlängta i hemlighet hvad de säga sig frukta ...

Hymen, gif lycka och fröjd! Hymenäos, eja, Hymenäos!

Flickorna fortforo: – Älskad af alla är blomman, som vexer i den väl omgärdade trädgården, der hon hvarken hotas af det betande lammet eller den ristande plogen. Vindarne smeka solen lifvar, regnet fostrar henne. Gossar och flickor eftersträfva henne. Men plockad vissnar hon och eftersträfvas nu af ingen. Det är med flickan som med blomman.

Ynglingarne svarade: – vinrankan, hvilken oförmäld lefver der hon födes, på det vilda fältet, lyfter sig aldrig mot himmelen och fostrar aldrig den milda drufvan. Hon böjer sig förtyngd till jorden. Men förmäler hon sig med den högvexta almen, så blir hon älsklig för odlaren och för sig sjelf. Det är med flickan som med rankan ... Sjungen derför med oss:

Hymen, gif lycka och fröjd! Hymenäos, eja, Hymenäos!

Begge körerna förenade sig nu i slutversen, hvars innehåll var detta:

Lefven väl och lyckliga, brud och brudgum! Lato, ungdomsuppfostrarinnan, välsigne er med sköna barn! Kypris styrke er trogna kärlek, och Zeus förläne er varaktigt välstånd! Sofven, men glömmen icke att vakna i morgon! Vi återkomma med morgonens stjerna ..

Hymen, gif lycka och fröjd! Hymenäos, eja, Hymenäos!

Efter sångens slut ljödo åter de lydiska flöjterna, ackompagnerade af lyror och cittror.

Bland de talrika åhörarne till den ofvan beskrifna serenaden voro äfven presbytern Eufemios och rabbinen Jonas.

Begge hade de vigtiga ärenden att uträtta. Eufemios kom ifrån Petros och bar i sin gördel ett bref, hvilket tidigt följande morgon skulle öfverlemnas till Krysanteus.

Detta bref innehöll endast några rader. Petros lyckönskade Krysanteus och det nygifta paret, samt uttalade sin välsignelse öfver deras förening, hvilket han förklarade sig göra i den kristna kyrkans namn, emedan Karmides tillhörde denna på ett oupplösligt och evigt sätt igenom döpelsens undfångna nåd.

Denna öfverraskande upptäckt skulle för Krysanteus inviga den kommande dagen.

Rabbi Jonas hade ett annat ärende, som måste ännu samma natt blifva uträttadt. Rabbinen bar i gördeln under sin kaftan en välslipad dolk, hvars udd till yttermera visso var förgiftad.

Alltsedan Baruks död hade rabbi Jonas föga visat sig bland sina landsmän och trosförvandter. Han hade icke heller uppträdt i synagogan. Man sade, att han var mycket sjuk, att han förtärdes af något invärtes lidande, och detta besannades af hans utseende. Han hade på den sednaste tiden magrat mycket, och hans gestalt var mer hopsjunken än någonsin.

Rabbi Jonas hade alltifrån brölloppstågets ankomst tillbragt aftonen utanför Karmides’ hus.

Nu, under serenaden, hade han valt sin plats helt nära husets port. Vid hans sida stod en man med judiska drag, en anförvandt till rabbi Jonas.

Denne man var juvelhandlare och hade under de föregående dagarne ofta varit kallad till Karmides, i och för valet af de smycken, hvarmed den nygifta mannen på morgonen efter brölloppsnatten, enligt bruket bland de rike, skulle begåfva sin unga hustru.

Juveleraren kände således husets inre och hade för öfrigt genom Karmides unge tjenare Alexander vetat förskaffa sig så noggrann beskrifning på lokalen, som hans vän och anförvandt rabbi Jonas kunde behöfva till utförande af sin afsigt.

Der de begge nu stodo, fanns i portgången, helt nära dem, till venster en trappa, som förde till en kammare i husets andra våning. Om dörren till denna kammare var läst, kunde den utan svårighet öppnas medelst en lieformig hake, som rabbinen bar i sin gördel och i hvars begagnande han under de sednare dagarne, då han hvarken förmådde studera eller förrätta sin tjenst, hade haft god tid att inöfva sig. Från kammaren, som vanligen var tom, förde en annan dörr till en kring husets gårdsida löpande balkong, från hvliken hela våningen med dess olika lägenheter var tillgänglig.

Rabbinen kände mycket noga belägenheten af brudkammaren och de till denna gränsande rummen.

Om han efter fullbordad afsigt välbehållen lyckats lemna huset, så voro alla åtgärder träffade till en skyndsam flykt ifrån Athen.

Nu afvaktade han den lämpliga timmen för sitt företag. Hans väsen bar pregeln af lugn beslutsamhet. När serenaden slutat, och större delen af det utanför huset samlade nyfikna folket aftågade tillika med musikanterna, lemnade honom juveleraren och följde hopen. Rabbinen stannade på sin plats, lyssnade till det glada sorlet från brölloppsgästerna och räknade dem, som aflägsnade sig.

När slutligen sorlet förtonat och endast de med brudparet närmast befryndade gästerna ännu funnos qvar, begaf sig rabbinen med tysta steg uppför den omtalade trappan.

Han hade riktigt beräknat sin tid. I denna stund fördes Hermione vid facklors sken till ett å ena sidan om brudkammaren beläget rum, der de sista ceremonierna skulle företagas, innan hon af sina väninnor leddes till brudbädden.

Enligt öfligt bruk hade Karmides vid samma tillfälle aflägsnat sig, för att i ett rum å andra sidan, under ett rökoffer åt Kypris, afvakta dessa ceremoniers slut och brudtärnornas bortgång.

Karmides hade alltifrån besöket i likhuset varit förföljd af Rakels och hennes sons bleka skepnader. Om natten visade de sig vid hans läger; om dagen stodo de aldrig klarare för hans ögon än när han befann sig i Hermiones sällskap. Han hade fått en föreställning om de qval, Orestes, jagad af Eumeniderna, hade uthärdat; och trodde han numera på en gudamagt, så var det den, som skickar samvetsqvalen.

Under denna afton hade han likväl känt sig befriad från sin ångest. De gudar, som gynna kärleken och äktenskapet, hade utestängt Furierna från brölloppssalen. Rakels skepnad hade icke uthärdat bröllopsglädjen, utan vikit från hans sida. Hon skulle återvändt, ifall det olyckliga omen, under hvilket bruden lemnade sin fars hus, hade blifvit omtaladt för honom. Men gästerna hade förtegat det. Det var opassande och farligt att tala om ett olyckligt förebud. Man kunde tillhviska hvarandra, att man iakttagit det, men ingenting vidare; och det fanns väl ej någon, som förgätit att för sig sjelf tillägga den gamla formeln vid sådana tillfällen: „gudarne afvände olyckor!“

Karmides hade nu blott en önskan: att de sista gästerna skulle aflägsna sig. Han längtade att blifva ensam med sin brud. Han hörde från kammaren på andra sidan om brudgemaket de unga qvinnornas glada skämt med Hermione, medan de enligt bruket tvådde hennes fötter med vatten, hemtadt ur den heliga källan Kallirhoe. Han påminde sig, att han sjelf hade en from plägsed att uppfylla, och kastade några rökelsekorn i fyrpannan på en trefot, bedjande härunder till Kypris, kärlekens gudinna.

Kammaren, i hvilken han befann sig, hade tvenne dörrar. Den ena, som nu stod öppen, förde till brudgemaket, den andra till den förut omtalade balkongen.

Karmides’ uppmärksamhet togs ett ögonblick i anspråk af ett obetydligt buller, som hördes utanför den sednare. Han trodde, att någon af gästerna eller husets tjenare förorsakat detsamma under gåendet öfver balkongen.

Orsaken var dock en annan. Det var rabbinen, som, efter att hafva kastat en blick genom dörrens täta gallerverk, riglade den utvändigt.

Straxt derefter öppnades dörren mellan samma balkong och brudgemaket, men så tyst, att Karmides icke skulle förnummit detsamma, om ej hans blick varit riktad åt detta håll.

Brudgemaket upplystes svagt af en enda taklampa. Vid skenet af denna såg Karmides plötsligt en mörk gestalt, som med ljudlösa steg öfverskred golfvet och styrde kosan rakt emot den plats, der han stod.

Utom sig af öfverraskning igenkände han Rakels fordne trolofvade, rabbinen, som han ofta sett i Baruks hus.

Rabbinen var dock mycket förändrad och liknade snarare en hemsk andeuppenbarelse än en lefvande menniska, under det han nalkades med tysta, bestämda steg, och lampskenet föll på hans bleka ansigte, hvars ögon, flammande ur djupet af sina gropar, voro oaflåtligt riktade på Karmides.

Innan denne var mägtig af ett ord, hade rabbinen kommit i hans omedelbara grannskap och stängt dörren till brudgemaket bakom sig.

– Hvem är du som kommer? ... Och hvad vill du här? Med dessa ord bröt hastigt den bleknande Karmides tystnaden.

– Fråga, hvilka vi äro som komma, och hvad vi vilja här, sade rabbinen med dämpad röst; – märker du ej, att vi äro flera?

– Jag igenkänner dig. Du är Jonas, rabbinen. Men hvad söker du här? Hvad föranleder dig att komma på sådant sätt och vid denna timme?

– Tala icke ensamt till mig, sade Jonas. – Du borde se, att jag åtföljes af flera.

– Du talar som en vansinnig inföll Karmides. – Menniska, hvad vill du? Jag läser i dina ögon ett ondt uppsåt.

– Jag såg din brudsäng, sade Jonas; – den lyser skönt af silfver och elfenben. Men du skall aldrig hvila i densamma. Hon är bäddad förgäfves. Ack, det gifves brott, som, när de skola vedergällas, göra den allsmägtige hämnaren till en nödstäld gud. Alla hans vredes vigter äro som ett dun mot tyngden af en enda uslings förbrytelse. Han kan icke tillämpa sin egen lag, som bjuder öga för öga och tand för tand. Hade du ögon så många som himlahvalfvets och jag släckte dem, och tänder som djupets Behemoth och jag utbröte dem, så vore dina qval ett intet mot dem, som du förorsakat oss – mig och henne och dem, som gåfvo henne lifvet. Om jag rycker dig från din bruds omfamning, kan jag likväl icke frånrycka dig hennes hjerta. Nej, jag kommer icke för att vedergälla, ty här är ingen vedergällning möjlig, utan endast för att svalka mina plågor i ditt blod, sedan jag sagt dig, att du i natt skall kyssa döden och icke Hermione.

Karmides, som nu hunnit besinna sig och innan rabbinen uttalade sin afsigt, gissat densamma, gjorde en rörelse, för att kasta sig öfver honom och slå honom till golfvet.

Rabbinen drog sig tillbaka och blottade i samma ögonblick sin dolk.

– Dess udd är förgiftad, sade han. – Blott en rispa och du skall dö under plågor, grufligare än de besattes. Usle förförare, som beröfvade mig min själs utvalda, eländige son af ett förbannadt och orent slägte, som vågat skända en dotter af Guds utvalda folk, sök icke dödens kalk; jag skall ändå räcka dig honom. Kunde jag endast göra det droppe för droppe och stå bredvid och åse dina qval!

Karmides uppfattade fullkomligt faran af sin belägenhet. Medan hans fiende talade, hade han närmat sig den dörr, som ledde till balkongen. Han sökte hastigt öppna densamma, för att rädda sig med flykten. Men rigeln gjorde motstånd. Flykten åt detta håll var honom afskuren. Den andra dörren betäcktes af rabbinen, som nu med lyftad dolk närmade sig honom. I styrka och vighet ojemförligt öfverlägsen sin motståndare, skulle Karmides, som ingalunda saknade beslutsamhet, hafva försökt att vrida dolken ur hans hand; men hotelsen att denne var förgiftad, hade bemägtigat sig hans inbillningskraft och höll honom på afstånd. I detta ögonblick hördes från brudgemaket tärnornas glada röster, när de, efter fulländade ceremonier, högtidligt förde sin väninna till den blomsterprydda, af byssosskyar omsväfvade brudsängen.

Rabbinens mun drog sig till ett besynnerligt leende, som tycktes uppmana Karmides att lyssna.

Denne såg sig om efter en sista räddning. Att ropa på hjelp skulle tjenat till intet, ty här var nästa ögonblick afgörande. Hastigt fattade han om den massiva, af brons och silfver gjutna trefoten, för att begagna den som sköld emot det första angreppet och som ett anfallsvapen, innan det andra hunnit göras.

Men trefotens väldiga tyngd, som utgjorde mer än en mansbörda, tillät icke, i trots af en konvulsivisk kraftansträngning, den skyndsamhet, som här var af nöden. I nästa sekund hade Jonas genom den tunna kitonen stött dolken ända till skaftet i Karmides bröst.

Den giftiga udden hade funnit och genomborrat hans hjerta.

Han föll, utan att uppgifva ett rop, liflös till golfvet, som begöts med hans blod.

Man hade i brudgemaket hört det dofva bullret vid hans fall. I nästa ögonblick slogs dörren upp, och fruntimren, förstummade af häpnad, sågo en svartskäggig kaftanklädd gestalt med ett hemskt, blodbestänkt anlete, skrida dem förbi och skyndsamt försvinna genom den motsatta dörren, som ledde till balkongen.

Hermione var den första, som återvann sin fattning. Hon skyndade instinktmessigt till kammaren, som den obekante lemnat, och der hennes brudgum skulle afvakta henne.

Men vid den syn, som mötte henne här, vacklade hon tillbaka och sjönk sanslös i sina framilande väninnors armar.

Fruntimrens rop kallade Krysanteus och de få qvarvarande gästerna till stället.

Medan de samlade sig omkring det blodiga liket, hade ett annat serenadgifvande parti af Karmides' vänner stannat utanför brölloppshuset.

Man hörde ånyo musik och sång och det häfdvunna omqvädet, som förekom i brölloppssånger:

Hymen, gif lycka och fröjd! Hymenäos, eja, Hymenäos!

TRETTONDE KAPITLET.

Dagen derefter.

Morgonen, som följde på den olyckliga brölloppsdagen, var bestämd att bekräfta ett rykte, som länge kringflugit från mun till mun.

Det hade nämligen hviskats, att kejsaren var död. Han skulle hafva stupat i en drabbning mot Perserna. Ingen hade ännu vågat att högt förkunna detta rykte. Det hade varit högmålsbrott. Men det var likväl knappast någon, till hvars öra det icke nått.

Kristianerna trodde ryktet, emedan de länge väntat ett sådant slut på Juhani lefnad. Hedningarne trodde det icke, emedan de hade alltför mycket att frukta af dess sanningsenlighet.

Ryktet var dessutom smyckadt med så vidunderliga tillägg, att det derigenom förlorade sin trovärda karakter. Kristianerna ville nämligen veta, att i de flyende Persernas leder hade plötsligt visat sig en ryttare i ljusstrålande rustning, och att den hedniske kejsaren, medan han förföljde fienden, blifvit träffad af ett eldglänsande spjut, som slungades af denne obekante kämpes hand.

Ryktet tillade vidare, att de romerska legionerna efter Juliani död hade till kejsare öfver romerska verlden utropat en simpel lifdrabant, som var ifrig kristen och tillgifven den rättrogna homoiusianska bekännelsen.

Den förskräckliga, i mystiskt dunkel inhöljda tilldragelse, hvarmed Karmides och Hermiones bröllopp slutat, hade knappt hunnit blifva spridd i staden och föremål för samtalen på torg, gator och offentliga samlingsställen, förrän den undanträngdes genom ankomsten af en annan underrättelse. En kurir hade från Korinthos anländt till prokonsuln öfver Akaja med bref från krigstheatern. Samtidigt med denne hade en presterlig brefbärare från patriarken Makedonios ankommit till den fängslade homoiusianske biskopen i Athen.

Vid pass en timme derefter sågs Annæus Domitius till häst framför fronten af den på torget uppställda athenska garnisonen, som i närvaro af en ofantlig folkmassa hyllade den nye kejsaren Jovianus.

Kristianernas jubel öfverröstade soldaternas hyllningsrop. Den nye kejsaren var Kristen och homoiusian. Derom var icke längre något tvifvel.

De kristianske hoparne begåfvo sig omedelbart från torget till Petros’ fängelse, för att befria honom. Men när de anlände dit, var fängelset redan tomt. Stadens myndigheter hade kommit massan i förväg och skyndat att återgifva den nu plötsligen åter mägtige och inflytelserike mannen hans frihet.

Samma myndigheter hade äfven utan dröjsmål låtit öppna fängelsedörrarne för de Kristianer, som blefvo häktade såsom deltagare i det upplopp, Simon pelarhelgonets död förorsakat.

Hänförelsen bland Kristianerna minskades föga af den underrättelse, som anlände samtidigt med den om Juliani död och det nya kejsarvalet, att nämligen i trots af alla Juliani segrar Jovianus hade slutit en neslig fred med Persien, återlemnat icke allenast alla eröfringar, som blifvit gjorda, utan äfven fem provinser, som redan länge varit införlifvade med romerska väldet, samt till Barbarerna afträdt det östra rikets fastaste bålverk, den vigtiga staden Nisibis, hvars innevånare förgäfves under knäfall och böner anropat honom om tillåtelse att få försvara sina murar. Emedan kejsaren var Kristian, så berömdes denna fred för att vara lika nödvändig som vis.

Samma morgon, på hvilken dessa vigtiga underrättelser inträffade i Pallas Athenas uråldriga stad, utlystes en folkförsamling, som hölls under stort tillopp såväl af Kristianer som af den gamla lärans bekännare. Desse sednare dolde sin smärta öfver Juliani död; för många förmildrades dess bitterhet genom vissheten, att Krysanteus’ inflytande från detta ögonblick var brutet, och att man nu finge tillfälle att hämnas den skymf, hans oblidkeliga stränghet tillfogat så många af stadens ansedda familjer. Sedan man beslutat om de festligheter, med hvilka staden skulle fira Joviani thronbestigning, uppsteg en af Krysanteus’ motståndare med anmärkningar mot det val, genom hvilket Krysanteus stannat i besittning af sitt embete såsom förste arkont. Folkförsamlingen förklarade valet för olagligt och Krysanteus afsatt från embetet.

Underrättelsen om detta beslut framfördes till Krysanteus, medan han delade sina omsorger mellan sin af ödets tunga hand träffade dotter, sin svagsinte son och förberedelserna till svärsonens begrafning. Han emottog underrättelsen utan sinnesrörelse; men när budbäraren bortgått, föll en tår på hans kind, hvilken kanhända dock mindre var utpressad af Athenarnes otacksamhet, än af det bref, han höll i sin hand, från Ammianus Marcellinus, i hvilket denne bekräftade Juliani död och redogjorde för hans sista stunder.

Den unge hjeltens död var värdig hans lefnad. Under en blodig drabbning, i hvilken Persernas ofantliga ryttareskaror och elefantlinier länge motstodo det romerska fotfolkets ordnade och beslutsamma angrepp, hade Julianus, som kämpade i det häftigaste stridshvimlet, blifvit sårad af ett kastspjut, som inträngde i refbenen och stannade i det inre af lefvern. Sedan han förgäfves sökt rycka det dödande vapnet ur såret, hade han vanmägtig fallit från hästen och af sin lifvakt blifvit buren ur striden.

I sitt bref till Krysanteus skildrade nu Ammianus Marcellinus såsom ögonvittne Juliani sista timmar med samma rörande och högtidligt stämmande färger, som han målat dem uti sin historia.

Sedan Julianus blifvit buren till sitt tält och vaknat ur den vanmagt, hvari blodförlusten försänkt honom, befallde han fram sin häst och sina vapen. Det blef läkarens sorgliga pligt att underrätta honom, att hans sår var dödligt och att många timmar icke återstode honom att lefva. Han emottog detta budskap med lugn. Den scen, som nu följde, påminde om Sokrates' sista stunder. „Vänner och vapenbröder“, sade han till filosoferna och fältherrarne, som omgåfvo hans bädd, „naturen återfordrar af mig sitt lån, och jag återgifver det med en villig gäldenärs hela glädje. Filosofien har lärt mig, att själen ej är sannt lycklig förrän denna ädlaste del af vår varelse är befriad från de band, som inskränka hennes krafter. Religionen har lärt mig, att en tidig död ofta varit fromhetens belöning; jag emottager som en ynnest af gudarne den skickelse, som betryggar mig mot faran att vanhedra en karakter, som hitintills sökt vara dygden och manligheten trogen. Jag hembär nu min tacksägelse till det Högsta Väsendet, som icke tillstadt, att jag skulle omkomma genom en tyranns grymhet eller en sammansvärjnings dolkar eller en tynande helsas vedervärdigheter; men förunnat mig att midt under vandringen på en hedrande bana på ett lysande och ärofullt sätt förflyttas från jorden.“

Sedan Julianus med lugn röst talat på detta sätt, fördelade han qvarlefvorna af sin förmögenhet bland sina vänner. Bland desse saknade han en vid sin bädd: fältherren Anatolios. Då han frågade, hvarför denne icke infunnit sig, för att emottaga hans farväl, upplystes han, att Anatolios stupat i drabbningen. Vid denna underrättelse framträngde tårar i den döendes ögon; men han sansade sig snart och förebrådde mildt de närvarande, att de öfverlemnade sig åt en ohejdad sorg öfver bortgången af en furste, som snart skulle förenas med himmelen.

Derefter vände sig Julianus till de närvarande filosoferna, Priscus och Maximos, med hvilka han underhöll ett samtal om själens odödlighet till inemot midnatten, då han uppgaf sin anda.

Sådan var ett ögonvittnes skildring af Juliani död.

Biskop Petros deremot, som några timmar efter sin frigifvelse hade uppträdt på storkyrkans predikostol, för att med den församlade kristianska menigheten tacka Gud för att han borttagit Kristendomens fiende från jorden – Petros hade redan nu en annan berättelse färdig om samma tilldragelse. Till en början förtäljde han de troende, att Juliani död hade blifvit honom, Petros, uppenbarad natten innan den timade, och detta af samme engel, hvars eldslågande spjut hade kastat affällingen till jorden. Sårad hade Julianus fört handen till sitt sår och kastat af sitt blod mot himmelen, sägande med dyster harm: Galilé! du har besegrat mig! Vidare förtäljde Petros, att affällingen dött under de förfärligaste samvetsqval, förbannande den stund, då han öfvergaf den rena homoiusianska bekännelsen och likväl oförmögen att med sin otrogna själ anamma frälsningen genom Kristi förtjenst. Hans död, försäkrade Petros, var ett nytt och öfvertygande bevis på den ojäfviga sanning, att ingen kan dö lycklig utan i kristna kyrkans armar. Slutligen uppbyggde Petros sin församling med den försäkran, att skildtvakterna, som varit posterade utanför kejsarens tält, hade med egna ögon sett, huru djefvulen hade bortflugit med hans själ i sina rysliga klor.

Biskop Petros hade ytterligare ett förvånande underverk att omtala, om hvilket berättelser medförts af de från Asien anlända kejserliga agenterna. En jordbäfning, åtföljd af en hvirfvelvind och mägtiga eldslågor, hade kullstörtat de uppförda grundvalarne till det nya templet i Jerusalem, och eldkulor, som tid efter annan uppstego ur jorden, hade fördrifvit Judarne, när de hårdnackadt förnyade sina byggnadsförsök.

Detta försäkrade Petros, och efter honom hafva Krysostomos, Ambrosius och andra kristna skriftställare försäkrat detsamma.

Menigheten var ingalunda sinnad att betvifla Petros' ord. Det var endast Athens judar, som vågade göra

svaga inkast mot deras sanningsenlighet på grund af andra resandes vittnesbörd, som icke visste af någon jordbäfning, utan endast det, att vid underrättelsen om Juliani död hade den kristna befolkningen rest sig och hindrat Judarne fortsätta arbetet.

Förberedelserna till Karmides' begrafning stördes samma afton genom Petros, som lät underrätta Krysanteus, att hans svärson såsom medlem af den kristna kyrkan måste erhålla en begrafning enligt Kristianernas bruk. Petros hade dessförinnan inför prokonsuln af Akaja medelst vittnesbörd af tvenne prester och utdrag af förteckningen på de döpte bestyrkt riktigheten af sin uppgift. Han och hans underordnade presterskap tågade derefter till den didöes hus, bemägtigade sig liket och förde det, beledsagadt af en talrik folkmassa, vid facklors sken till Kristianernas kyrkogård, der det jordfästes under uttalande af det kristliga uppståndelselöftet och öfriga ceremonier.

Den oväntade upptäckt, att Karmides i hemlighet varit döpt och Kristen, väckte i Athen en utomordentlig öfverraskning, och onda tungor skyndade att ställa denna omständighet i sammanhang med hans mystiska död på sjelfva bröllopsdagen. Så föga sannolikt det var, så hviskades dock och troddes allmänt bland Kristianerna, att Krysanteus var upphofsmannen till mordet på sin svärson – att sedan det på sjelfva bröllopsdagen blifvit upptäckt för honom, att Karmides var kristen, han, för att upplösa förbindelsen och straffa bedrägeriet, hade legt en lönnmördare, insläppt honom i sitt hus och anvisat honom det rätta ögonblicket, då mordet, utan att blifva förekommet af bröllopsgästerna, kunde begås.

Redan på aftonen af den dag, då underrättelsen om Juliani död hade hunnit till Athen, voro folkmassor i rörelse, som strömmade till det prokonsulariska palatset och med höga rop fordrades, att Krysanteus skulle häktas såsom Karmides' och Simon pelarhelgonets baneman.

Den svagsinte Clemens, som under dagen lemnat sitt hem, sågs, jemte en hop prester, i spetsen för massan, som fordrade hans fars död. Han deltog med vild ifver i deras rop.

Medan den kristianska befolkningen på detta sätt gaf sina fordringar tillkänna, hade biskop Petros redan infunnit sig hos prokonsuln af Akaja och hos denne anhållit, att Krysanteus omedelbart skulle fängslas såsom den der sjelf bekänt sig hafva dödat det fromma pelarhelgonet.

Annæus Domitius fann denna begäran i sin ordning och kunde icke vägra sitt bifall till densamma.

Emellertid beslöt prokonsuln att till följande dagen uppskjuta häktningen, för att hinna varna Krysanteus och gifva honom tid att fly. I denna varning förenade sig några af arkontens öfverblifna vänner, som insågo i hvilken fara hans lif sväfvade.

Men redan före dem hade Theodoros, hvars egen trygghet var hotad af det homoiusianska presterskapet, infunnit sig i sorgehuset vid Tripodgatan och öfvertalat Krysanteus att tänka på sin säkerhet. Theodoros ämnade samma natt begifva sig till sina vänner, de donatistiske och novatianske kristne, som genom Krysanteus' omsorg blifvit koloniserade i Suneions bergiga trakter, Theodoros uppmanade Krysanteus att med Hermione följa honom dit. Der vore de i grannskapet af Athen och kunde återvända, när helst ett gynnsamt tillfälle erbjöde sig, eller fly öfver hafvet till andra verldstrakter, om Suneions berg icke längre förmådde lemna dem skydd.

Flykten beslöts, och Theodoros biträdde verksamt med förberedelserna till densamma. Ännu samma natt lemnade Krysanteus och Hermione, beledsagade af Theodoros och tvenne trogna tjenare, Athen.

FJORTONDE KAPITLET.

I Suneion.

Krysanteus och Hermione tillbragte hösten och vintern af Juliani dödsår i Suneions bergsbygd bland de novatianske och donatistiske nybyggarne.

Desse, som i Krysanteus igenkände sin välgörare, hvars omsorger de hade att tacka för sin nyuppblomstrade jordiska lycka, hade med glädje emottagit honom och hans dotter, samt erbjudit dem en fristad mellan sina berg.

Här lefde nu Krysanteus och Hermione i en hydda, som nybyggarne åt dem hade uppfört vid foten af en skogbeklädd klippa, helt nära hafsstranden och i grannskapet af en liten hamn, som nybyggarne inrättat för sina fiskarbåtar.

I händelse af någon hotande fara var här den gynnsammaste belägenhet för att hastigt undkomma densamma. En sådan fara kunde dock svårligen närma sig den af främlingar obesökta bergstrakten, utan att i tid iakttagas af de vaksamma, med sina hjordar kring bergen ströfvande Herdarne, som ännu i sitt ostörda lugn och sina fredliga sysselsättningar bibehöllo mot verlden utanför deras berg den misstänksamma vaksamhet, som deras förra lefnadssätt gjort nödvändig och som de ännu hade skäl att iakttaga, osäkra, som de voro, om den fred, som förunnades dem, vore en varaktig eller endast en vapenhvila.

Kort efter att underrättelsen om Joviani upphöjelse anländt, hade emellertid ett lugnande edikt af den nye kristianske kejsaren om en oinskränkt samvets- och bekännelsefrihet blifvit offentliggjordt och äfven hunnit Novatianernas öra.

Detta edikt erbjöd dock Krysanteus intet skydd emot de anklagelser, som i Athen blifvit mot honom höjda, för morden på Karmides och Simon pelarhelgonet. Hans enda skydd var den hemlighet, som hvilade öfver hans vistelseort och troget bevarades af hans omgifning. Det hade icke heller fallit Petros in att efterspana Krysanteus i en trakt, så närbelägen till Athen.

De enda främmande ansigten, som under denna tid visat sig i Suneions bergsbygd, voro de kejserlige uppbördsmännen, och desse aflägsnade sig, så snart de uträttat sitt embetsärende, det vill säga utpressat hvad af klingande mynt som i utbyte mot nybyggarnes boskap och spanmål hade förirrat sig till den afskiljda landsdelen.

Hade ej förbindelsen med Athen och genom Athen med den öfriga verlden blifvit underhållen genom Theodoros, som efter religionsfrihetsediktets kungörande delade tiden mellan sin församling i Athen och sina vänner i Suneion, så skulle desse sednare i sin obemärkta tillflyktsort knappast hafva nåtts af ett rykte om de tilldragelser, som rundt omkring dem upprörde verlden och satte Historiens grafstickel i rörelse.

Det var således endast genom Theodoros, som Krysanteus erfor, att Jovianus, innan han ännu på sitt återtåg från Persien hade uppnått rikets hufvudstad, plötsligt aflidit, samt att Valentinianus blifvit af den österländska arméen utropad och af senaten erkänd som kejsare.

Valentinianus hade kort efter sin upphöjelse utnämnt sin broder Valens till medregent, samt mellan sig och honom delat romerska riket, så att denne sednare blifvit herre öfver österlandet och Grekland.

En kort tid efter att Theodoros hade medfört till Suneion denna underrättelse, öfverflyttade han för beständigt sin verksamhet till sina novatianska kristendomsbröder och nedslog bland dem sina bopålar, ty Athen hade ånyo för honom blifvit en farlig vistelseort. Biskop Petros och det homoiusianska presterskapet började uppföra sig med sin gamla ofördragsamhet och egenmägtighet, och rykten voro i omlopp, att förföljelser, gynnade af den grymme Valens, som var ifrig homoiusian, hade utbrutit på flera punkter af

österlandet emot olika tänkande kristna församlingar.

Skulle förföljelsen en dag äfven nå till dessa fredliga dalar? Deras innebyggare hade skäl att befara det. Sjelfva i mångfaldiga hänseenden af olika åsigter beträffande läran, hade de under den gemensamma nödens dagar nödgats att öfva sig uti inbördes fördragsamhet, under hvars inflytande de slutligen funnit, att det väsendtliga och enda nödvändiga var för dem alla gemensamt, att allas sträfvan och syfte var Kristendomens förverkligande i hjertan och handlingar, samt att den första och i sanning ringaste frukten af den kristna kärlekens lif är den, att man icke mördar hvarandra för olikheten i mer eller mindre värdelösa metafysiska meningar.

Midt ibland desse stränge och allvarlige kristne tillbragte förkämpen för den gamla religionen och bildningen med sin dotter ett lif, hvars milda, af stormar och lidelser ostörda lugn verkade som en balsam för deras själar.

Krysanteus önskade i detta ögonblick endast att ostördt få njuta detta välgörande lugn, intills den ocean, hvars öfversvämmande våld han fåfängt motstått, rullade sina böljor öfver hans förgätna graf. Han ville glömma, att verlden utanför hans berg var skådeplatsen för de af honom afskydda magternas fortsatta triumftåg, och sökte nya föremål för sin outtröttliga verksamhetsdrift inom den inskränkta krets, som nu stod honom öppen i landtmannens sysselsättningar och i omsorgen för de menniskors väl, hvilka för honom hade öppnat en tillflyktsort.

Ännu kärare blef honom detta lugn genom det inflytande, han såg det utöfva på Hermione. Djupt nedböjd och nästan krossad genom sina egna och sin faders olycksöden, hade hennes själ ånyo hemtat krafter i naturens sköte, under ett arbete för lifvets nödtorft, som skänkte henne förströelse, och under umgänget med menniskor, hvilkas råa yta icke kunde dölja den förädlade menskligheten, som deras allvarliga sträfvan att lefva i Gud hade skapat inom dem.

Att denna förädling icke var en frukt af den verldsåsigt och de läror, som hennes fader hyllade och som hon sjelf ännu, fastän med tveksamhet, omfattade, det kunde afpressa henne en suck och det hindrade henne att i sin faders närvaro uttrycka sin glädje öfver företeelsen; men den gladde henne likväl och gjorde henne lycklig, ty hon kunde ju icke annat än ställa det vunna målet öfver medlen att hinna det.

Genom Hermiones flit och skönhetssinne hade den lilla landtgård, som Krysanteus och hon bebodde, antagit gestalten af ett hem, der intet vittnade om rikedom, men allt om smak och trefnad. Huset beskuggades mot middagssolen af lummiga ekar och skiljdes från hafsviken af en trädgård, i hvilken ett urval af nejdens skönaste blommor prunkade vid sidan af vexter, nyttiga för hushållet. Väggarne i Krysanteus hus voro betäckta med tapeter, väfda af Hermione, och till det enkla bohaget, förfärdigadt af nybyggarne, sällade sig böckerna och cittran, som påminde om huset vid Tripodgatan och genom Theodoros lyckligen blifvit ditflyttade ifrån Athen.

Theodoros hade valt sin bostad i grannskapet af Krysanteus hus, vid mynningen mellan tvenne berg, från hvilken utsigten öppnades öfver en angenämt grönskande dal, der nybyggarnes hus här och der skymtade mellan löfmassorna, och på hvars sluttningar man såg deras talrika hjordar beta.

Det var en skön vårafton. Medan en del af nybyggarne voro samlade hos Krysanteus, för att med honom rådslå om åtskilliga angelägenheter, som rörde kommunen, hade Hermione begifvit sig ut på en promenad och under denna träffat Theodoros.

Deras samtal vände sig nu, såsom nästan alltid, när de voro tillsammans, omkring religionen. Theodoros fortsatte oförtrutet sitt omvändelseverk och gjorde det med desto större ifver, som det gjorde synbara framsteg hos filosofens dotter. Hermiones tankar voro mer än någonsin riktade på det öfversinnliga, sedan

hennes jordiska förhoppningar hade sjunkit i grafven. Hon kände behofvet af en kraftig, själens innersta genomströmmande hugsvalelse, men egde den icke i sin filosofi. Hon kunde icke tänka tillbaka på det sista år, hon tillbragte i sin födelsestad, utan att dess rysliga händelser, som ryckt brudgummen ur hennes famn, återgifvit henne en älskad broder vansinnig, skördat en hjelte, af hvars kraft hon väntade verldens räddning och sin faders ära, samt öfver denne älskade faders hufvud samlat så många sorger, besvikna förhoppningar och faror – hon kunde icke i sitt minne återkalla dessa händelser, utan att mörka tvifvel hos henne uppstodo om naturen af den magt, som regerar verlden och menniskornas öden, och hon kände att lifvets mörka gåtor, för att erhålla en lösning, som tillfredsställer hjertat, i stället för att krossa det, behöfva den fasta tron på en kärleksrik fader i himmelen.

I denna sinnesstämning hade Evangelium för henne blifvit en bok, i jemförelse med hvilken Platon och Porfyrios stodo såsom natten bredvid dagen, och läsningen af denna bok gjorde på henne ett intryck desto djupare, som ingen före dess studium inplantad mening om Kristi person störde och förminskade detsamma. Hvad hon behöfde, en föresyn i lidandet, fann hon här, men hon skulle icke funnit det, om Kristus varit för henne Gud sjelf, som medveten om sin missions ofelbarhet fullbordat återlösningens verk med en liten tids sjelfpåtagna lidanden. För henne var det stora, öfverväldigande och ovilkorligt gripande i Evangelium att se en menniska, till sitt väsen hvarken något mer eller mindre än hon sjelf, för hvilken framtidens bok var sluten, för hvilken tvifvel således kunde uppstå om frukterna af sin verksamhet, för hvilken pröfningarne voro verkliga pröfningar, och frestelserna såsom verkande på en svag och inskränkt natur verkliga frestelser, att se denna blotta menniska framgå som segrare ur striden mellan det godas högsta fordringar och verldens ingifvelser, i sin renhet uppenbara Guds beläte och dermed blifva menniskoslägtets föresyn och frälsare, utrustad till denna mission icke med öfvernaturliga krafter, icke med öfvermenskligt vetande i de gudomliga tingen, icke med välde öfver de gudomliga härskarorna, utan blott med den orubbliga tro på en sedlig verldsordning och en god fader i himmelen, som hvarje barn af en qvinna bör och kan tillegna sig.

Kristus, den blotta menniskan, erfor alla de lidanden, hvarmed samhället kan öfverhopa oss, såsom fattigdomen med dess förakt och bekymmer – han har icke en egen tröskel och icke något, hvaremot han kan hvila sitt hufvud; han går misskänd genom verlden – hans egen moder och bröder begripa honom icke, hans lärjungar missförstå honom oupphörligen; bristen på framgång måste ingifva honom oro och bedröfvelse, hatet förföljer honom med smädelser, öfverheten och de bildade af hans folk eftertrakta hans lif, han besvikes af de få, som följa honom, han ber förgäfves vännen, som hvilat vid hans bröst, att vaka med honom i Getsemane, den karaktersstarkaste förnekar honom och en annan säljer hans lif för trettio silfverpenningar; folket, som han vill föra till Gud och friheten, ropar på hans korsfästning och på en missdådares benådning; han hudflänges, hånas, fastspikas vid korset och dör en qvalfull död. Han lider allt detta, emedan han, i strid mot hvarje frestelse att lefva för sin egen lycka i fred med en osedlig verld, följer samma andes maning, som talar äfven i våra hjertan, men den vi oftast nedtysta. Och under dessa hemsökelser förneka sig lika litet hans mod och kraft, som hans tro, hans mildhet och kärlek mot dem, som förfölja honom.

Hermione lärde genom betraktande af Jesu lefnad, huru man kan älska, utan att ett hjerta finnes, som besvarar eller förstår den visade kärleken, och huru man kan lida för att genom lidandet blifva stärkt och fullkomligad.

Hon erkände för sig sjelf och inför Theodoros, att det var betraktelsen af Evangelium, som mer än något annat hade upprätthållit henne under de hårda pröfningar, som den sistförflutna tiden burit i sitt sköte. Men att uppkalla sig med Galiléens namn och inträda som medlem i den institution, hvilken benämnde sig efter honom, blotta tanken härpå var henne en leda. Det samtal, som hon nu förde med Theodoros, medan de vandrade genom den af vårens gifmildhet och menniskornas flit smyckade dalen, riktade sig åter på denna punkt. Theodoros var i många stycken af annan mening än Hermione; han uppfattade Kristus som det

förkroppsligade Ordet i en mystisk, för menniskan icke fullt begriplig bemärkelse, han trodde på nådegåfvor, förenade med sakramenten; men han medgaf villigt, att frälsningen icke var bunden vid antagandet af vissa dogmer, att Jesus icke var kommen för att blifva föremål för spekulativa funderingar, att hans egna ord från bergspredikningen intill det tal, han höll till sina lärjungar i den natt han förråddes, icke bära ett spår af framkastade eller lösta metafysiska problemer, utan att han tvärtom tillbakavisar Fariseer och Sadduceer, när desse framkomma med dylika spörsmål.

– Var då utan alla dogmer Kristi efterföljare, blef Theodoros råd.

Men å andra sidan förebrådde han Hermione, att då den kristna gudstjenstens naturligaste former stötte henne tillbaka, hon likväl kunde finna sig uti den gamla lärans bruk och ceremonier, ehuru i dessa uppenbarligen lefde något fiendtligt emot Guds tillbedjande i anden och sanningen. Hermione måste härutinnan gifva honom rätt; men hon ursäktade sig med undseendet för sin fader, för hvilka dessa voro heliga bruk, såsom i hans ögon sammansmälta med den verldsåskådning, som erkänner förnuftet, friheten och den menskliga värdigheten. Men då Kristendomen ej blott erkänner dessa sanningar, utan framställer dem i förklaradt ljus, och Hermione insåge detta, så vore samma skäl, som gällde för Krysanteus, icke gällande för Hermione. Att bekämpa den känsla, som bjöde ett sådant undseende, vore således ett ringa prof på den försakelse, som den kristna religionens stiftare ålägger sina lärjungar. Ville Hermione erkänna Galiléen som sin mästare ej blott med munnen, utan med hjerta och handling, så borde hon tillkämpa sig styrka att slita det sista band, som fasthölle henne vid den gamla läran.

Denna fordran af Theodoros afpressade Hermione tårar. Hon tänkte på den smärta, som uppfyllandet af en sådan fordran skulle förorsaka Krysanteus.

Men från detta ögonblick vann hon en klarare uppfattning af sitt tillstånd och fann med visshet, att hon icke längre tillhörde Juliani och Krysanteus religion, att dessa myther, som hon med förkärlek tolkat och hvilkas skönhet hon beundrat, voro endast beslöjade – och, när de blifvit afslöjade – endast bleka bilder af samma eviga sanningar, som Jesus så klart och allmänfattligt lagt i dagen för hela menniskoslägtet, och ej för några få invigda; hon fann, att hon i verkligheten var Kristian, och att hon med munnen icke borde förneka honom, som hon i tänkesätt och handlingar ville följa, såvidt hon förmådde.

Medan detta erkännande kom öfver hennes läppar, stördes samtalet genom en tredje person, som plötsligt visade sig i deras grannskap. Hermione och Theodoros hade satt sig ned på en hvilosoffa, danad vid foten af en kulle och beskuggad af vårfriskt löfverk, som hindrade dem att se den person, hvilken tillfälligtvis blifvit vittne till deras samtal, och nu fann för godt att framträda.

Han var klädd i en grof kåpa, resebälte, spikbeslagna sandaler och bar en väldig staf i sin hand.

Mannen var Eufemios. Hans uppträdande förorsakade Theodoros en obehaglig öfverraskning, hvaremot han sjelf tycktes mycket angenämt berörd af detta möte.

– Broder, hvad för dig hit? frågade Theodoros, i det han skyndsamt steg upp och gick presbytern till mötes för att afvända hans uppmärksamhet från Hermione.

Eufemios tycktes icke heller hafva iakttagit eller igenkänt henne. Han svarade:

– Var helsad, Theodoros! Du förundrar dig väl att finna mig här, och sjelf förundrar jag mig icke mindre, att jag ändtligen i denna labyrinth af berg och dalar har kunnat finna rätta vägen, som ledde till min broder Theodoros.

Dock är det intet underverk, som åstadkommit detta; de välvilliga herdar, som jag träffat på bergen, och folket, som jag funnit i hyddorna, hafva med råd och upplysningar ledt min gång, och genom dem visste jag,

att jag befann mig i grannskapet af din boning, när jag nu träffade dig här.

– Väl, följ mig till min hydda, låt mig der tvätta dina fötter och tillreda dig en måltid, sade Theodoros. – Det är utan tvifvel ett vigtigt ärende, som satt vandringsstafven i din hand. Vi skola tala derom, sedan du först förfriskat dig under mitt tak.

Eufemios emottog Theodoros inbjudning och åtföljde honom till hans boning.

Sedan den svartlockige presbytern der intagit en måltid med den kraftiga aptit, som en bergvandring kan gifva, och derunder i välvilligaste ton framställt en tröttande mängd af frågor beträffande Theodoros' och hans församlings omständigheter, framryckte han ändtligen med sitt ärende.

Han hade omgjordat sina händer och tagit stafven i sin hand, för att till brodern Theodoros öfverlemna ett budskap från hans fader Petros. Budskapet i form utaf ett bref framtogs ur resebältet och räcktes Theodoros.

Petros uppmanade Theodoros i faderliga ordalag att återvända till Athen, emedan hans vistelse bland erkända kättare måste kasta en ytterligare skugga på hans redan förut med skäl betviflade renlärighet. Vore det sannt, hvad Petros hört berättas, att Theodoros icke allenast begagnade sig af de novatianske och donatistiske affällingarnes gästfrihet, för att uppehålla sig ibland dem, utan ock att han beklädde prestembetet i deras församling, så vore äfven den ofördelaktigaste tanke om Theodoros bekräftad, och han kunde svårligen räddas från sjelfådraget timligt och evigt förderf. Dock ville biskopen äfven i detta fall lemna honom en väg till frälsning öppen, i hvilken afsigt han nu hade skickat sin son Eufemios, för att från Suneions berg beledsaga Theodoros till Athen. Biskopen försäkrade, att han der skulle emottagas med faderlig godhet, och att det förflutna skulle vara glömdt, såvida Theodoros ångrade sitt affall och visade sig villig att afsvärja sina villfarelser.

Biskopens bref innehöll vidare bittra klagomål öfver kolonien i Suneion. Dess granskap med Athen innebure en hotelse för stadens och nejdens säkerhet, enär nybyggarne vore icke blott kättare, utan erkända missdådare, röfvare och rebeller, väl bekanta från den tid, de hade sitt tillhåll i Parnassos. De förbrytelser mot person och egendom, hvilka blefvo allt talrikare i Attika, tillskrefvos af innevånarne, helt visst icke utan skäl, dessa främlingar; och man hade dessutom att beklaga sig deröfver, att de lemnade en fristad åt förrymda brottslingar och åt slafvar, som lupit från sina herrar. Sådant kunde i längden icke tålas, och Petros förutsade, att den verldsliga magten skulle förena sig med den andliga, för att straffa de brottslige och återföra de förvillade.

Biskopen slutade sitt bref med en förnyad, beveklig uppmaning till Theodoros att vid brodern Eufemios' sida återvända till Athen.

– Nåväl, sade Eufemios, när Theodoros lade brefvet ifrån sig, – hvad beslutar du?

– Min broder, du får i morgon ensam återvända till Athen. Jag har der ingenting att göra.

– O, min broder, betänk dig väl, innan du fattar detta beslut, suckade Eufemios. – Jag försäkrar dig, att biskopen vill din lycka. Lika djupt som det grämer honom att hafva förlorat dig, lika stor fröjd skulle det göra honom att se dig som den förlorade sonen återvända i hans armar. Var öfvertygad, att den gödde kalfven i detta fall icke skall uteblifva. Petros säger alltid, att du var ämnad till något stort, Theodoros, att de sällsynta nådegåfvor, som Herren förlänat dig, rätt använda skulle göra dig till en pelare i hans församling. Om du följer mig, Theodoros, så går din väg emot en herrlig framtid. Hvad är väl jag emot dig? Eufemios, som länge varit den äldste presbytern i Athenska församlingen, har ingen förhoppning, men icke heller något anspråk eller någon åstundan att blifva annat. Den som eger krafter som du, är förpliktad och berättigad att eftertrakta en verkningskrets, som är dem värdig – der de i full mån kunna användas. Broder,

du är ämnad till biskop och skall, om du vill, inom kort vara beklädd med denna värdighet. Jag säger det icke, för att underblåsa ditt högmod; jag säger det snarare, för att förödmjuka dig, ty du har hitintills gjort allt för att illa använda dina gåfvor och förspilla din lycka.

– Lemnom detta ofruktbara samtalsämne, sade Theodoros. – Jag har här i Suneion en välsignelserik verkningskrets, mer än tillräcklig stor för mina krafter. Men fastän jag således icke personligen åtföljer dig till Athen, min broder, så skall du likväl blifva öfverbringaren af ett bref från mig till Petros. Jag måste tillbakavisa den beskyllning, att nybyggarne göra nejden häromkring osäker. Fredligare och laglydigare menniskor än de skall du ingenstädes träffa, och innan du lemnar oss, bör du genom dina egna ögon öfvertyga dig, att deras boningar icke likna röfvarekulor, utan hemvisten för arbetsamma, nöjda och sedliga familjer. Att vi emottagit förrymda slafvar är sannt, och vi ämna icke återsända dem till deras herrar, såsom Paulos gjorde med Onesimos. Slafven, likasom krigsfången må rymma hvarhelst han kan; rättslös inför sin herre, är han äfven utan pligter emot denne; men han har pligter emot sig sjelf och sina likar, och den första af dessa pligter är att undandraga sig slafveriet. „Kan du fri varda, så bruka det hellre“, säger samme Paulos.

– O, min Gud, hvilken lära, du här drifver, broder Theodoros, suckade Eufemios. – Betänker du icke, att till och med vår heliga kyrka med tacksamhet emottager slafvar i testamente af fromma döende, och att hon välsignelserikt använder deras arbete till sitt jordiska godas förkofran?

– För mig, sade Theodoros, – är detta ett det sämsta bevis för slafveriets rättmätighet. Du glömmer, min broder att jag förnekar kyrkan.

– Tyvärr, det är sannt, sade Eufemios med en sorgsen blick mot himmelen.

– Du synes, fortfor Theodoros, – icke känna desse Donatisters uppfattning af det glada budskapet. De hafva genom lidanden och förföljelser blifvit drifna till en konseqvens af den kristna läran, till hvilken de måhända annars icke skulle kommit. De förklara både envåldsmagten och slafveriet för gudlösa inrättningar.

– Och du, inföll Eufemios, – du, Theodoros, gillar dessa förskräckliga villfarelser, du delar dem, eftersom du blifvit dessa menniskors lärare?

– De hafva disputerat med mig och öfvertygat mig, svarade Theodoros. – Jag skulle önska, att Petros hitkomme, för att äfven blifva öfvertygad.

– Jag vet, sade Eufemios, – att Afrikas Donatister hade skrifvit på sin fana de orden: jemlikhet och broderskap. Om sådane åsigter blefve spridda i verlden, skulle den ju blifva upp- och nedvänd. Och kyrkan skulle förlora sina slafvar ... nej, nej, det är djefvulska meningar, deder, och rakt stridande emot de heliga skrifterna, ty Paulos, som du sade, återsände ju Onesimos till sin herre Filemon. Men huru stå nu sådana meningar tillsammans med den laglydnad, som du tillskrifver dina får?

– Mina får? Fåren äro icke mina. Jag känner endast en herde, som är Kristus, och sjelf kan jag icke göra anspråk på detta namn. Lydnaden för mensklig ordning, broder Eufemios, är endast ofullkomlig, när den icke parar sig med tanken på denna ordnings fullkomning, så att hon om möjligt, blir fri från brister och en bild af den gudomliga. Våra satser om jemlikhet och broderskap vilja vi utbreda med samma milda medel, hvilka apostlarne begagnade till utbredande af Evangelii öfriga sanningar: med vår öfvertygelses kraft, som verkar på andras öfvertygelse. Mina bröder i Suneion hafva nedlagt våldets vapen, sedan våldet icke längre tvingar dem till sjelfförsvar ... Men nu, Eufemios är qvällen långt framskriden, och du behöfver gå till hvila. Vi skola i morgon fortsätta vårt samtal, medan du följer mig på ett ströftåg genom bergen, för att se vår lycka och trefnad. Den Allsmägtige gifve, att ingen fiende må komma och beröfva oss dem!

– Du har rätt. Jag är mycket trött af den besvärliga vandringen. Hvem var den qvinna, min broder, med

hvilken jag träffade dig samtalande?

– En dotter till en af mina grannar.

– Jag såg ej hennes ansigte, men jag hörde några ord af hennes mun, och fann, att hon talade en skön helleniska. Det finnes således äfven bildade Hellener bland dessa främlingar från Afrika och Asien?

– Här finnes folk af hvarjehanda klasser och tungomål, svarade Theodoros, i det han förde sin gäst till en af hyddans kammare, der han anvisade honom ett nattläger.

Theodoros använde en del af natten, för att skrifva brefvet till Petros.

Tidigt om morgonen, medan Eufemios ännu sof, begaf sig hans värd till Krysanteus, för att varna honom och Hermione att icke onödigt blottställa sig för Eufemios blickar.

FEMTONDE KAPITLET.

Kriget i Suneion.

– Julianus var visserligen en stor fältherre, sade Annæus Domitius till sin vän Olympiodoros, medan de lågo till bords i ett präktigt tält, uppslaget på en af Suneions kullar i midten af ett vidsträckt läger; – onekligen var han en fältherre, som hvarken stod tillbaka för Alexander eller Cæsar, men det fanns likväl ett kapitel i krigskonsten, som han ej begrep.

– Det att taga stryk af fienden, hålla god min och hafva stark aptit, inföll Olympiodoros.

– Du faller mig i talet, sade Annæus Domitius, – jag finner mig nödsakad att tysta din tunga med en bägare det yppersta Falerner ... Skål, min trogne vän, mina krigares Tyrtäos och min egen Homeros! Det var emellertid icke det kapitlet, hvarom jag ville tala, ehuru äfven det har sin vigt och bör vara till punkt och pricka inhemtadt af en verklig fältherre. Jag menade den del af krigskonsten, som handlar om att förljufva krigets mödor genom ett godt bord. Min vän, hvad tycker du om sugfisken? Är den icke ypperlig?

– Gudomlig, vid Zeus, och såsen, såsom ett konstverk, herrligare än den efesiska Artemis’ fordna tempel.

– Olympiodoros, det är en gammal egyptisk fördom att kalla en sugfisk gudomlig. Sådana fördomar borde du hafva öfvervunnit, sedan sjelfva Egypterna öfvervunnit dem och blifvit de frommaste Kristianer i verlden. Jag tycker icke heller om, att du svär vid gamle Zeus. Låt gubben vara i fred – han lär nu i alla fall hafva öfvergifvit oss och flyttat till Hyperboreerna. Dina hedniska eder såra mitt öra, Olympiodoros. Du förgäter, att jag numera ej endast är Katekumen, utan döpt och invigd i alla min religions mysterier. Min fromma ädla Eusebia, som besegrade mina sista tvifvel och förde mig med hull och hår i sanningens armar! Jag kan icke nog prisa Moirorna och Hymen ... det vill säga: icke nog förbanna Moirorna och Hymen, men prisa försynen och alla goda helgon, som skänkte mig en sådan maka. Nu, min vän, fortfor prokonsuln, då en slaf inträdde med en stekt fogel på ett silfverfat, – nu en bit fågel och ännu en bägare Falerner, derefter en ytterst anspråkslös dessert ... min bäste pastejbagare har sjuknat under fältlifvets besvärligheter ... sedan följer du mig, då jag inspekterar förposterna. Min historieskrifvare bör aldrig lemna min sida. Olympiodoros, jag hoppas, att du medtagit tillräckligt papyros för att utförligt kunna skildra mina bedrifter?

– Ah, utbrast Olympiodoros, – prisa du gudarne eller, om du hellre vill, dina trasiga apostlar och helgon, att du erhållit en så ojemförlig historieskrifvare som Athenaren Olympiodoros. Se här, fortfor f. d. epigramförfattaren, numera historieskrifvaren, i det han ur bältet framtog några hoprullade pappersblad, –

medan du spisar din fågel – som, oss emellan sagdt, är något seg – och afvaktar desserten, vill jag uppläsa det färskaste kapitlet: det om de begge sista dagarnes krigstilldragelser. Det är en anrättning, min vän, som endast kan jemföras med gudarnes ambrosia. Njut nu med fulla drag!

– Nej, nej, icke nu min vän. Hvad du hunnit skrifva är naturligtvis endast ett utkast. Sæpe vertere stylum heter det bland oss Romare. Jag menar, att du ännu icke hunnit glatta och polera ditt opus.

– Bah, till dylikt handtverksgöra nedlåter sig aldrig Olympiodoros. Hans verk äro fullkomliga från födseln och behöfva icke tvättbaljan. Curtii färger, då han skildrar Alexanders tåg mot Persien, äro utan tvifvel bleka mot de färger, med hvilka jag målar Annæi Domitii tåg mot Suneion. Forntidens historieskrifvare snarare mejslade än de målade. Det är blott vi, som förstå att åt historien förläna glansen af alla himmelens och jordens färger. Du skulle höra, huru jag skildrar dina kolonners tåg, huru de ringlande stiga upp för bergen, medan deras vapen återkasta solens strålar, huru de nedstiga i dalarnes skuggor och fördela sig der, för att i skiljda strålar genombryta bergpassen, och ånyo förena sig i en fruktansvärd slagordning. Vidare måste du höra och beundra, då jag skildrar den nästförflutna natten ... det var en herrlig natt, min vän ...

– Ja, en ganska vacker anblick, sade Annæus Domitius.

– Ack, då man ej, såsom Nero, har råd att uppbränna ett Rom, för att se en verldsstads lågor slicka natthimmelen, så äro byar och planteringar icke att förakta, anmärkte Olympiodoros. – Det var en upplyftande anblick att se de bål, som flammade på bergens spetsar och i dalarnes djup. Också har jag på det lifligaste skildrat dem i min berättelse om dina bedrifter.

– Anmärk dock såsom en trogen historieskrifvare, att äran af dessa lågor icke tillkommer mig, utan biskop Petros, sade Annæus Domitius. – Hade jag sjelf fått råda, skulle det upproriska packets byar och planteringar blifvit lemnade i fred, ty en ödemark kan icke längre skatta till kejsaren. Men jag böjer mig under den gudomliga rättvisan, för hvilken alla menskliga beräkningar böra vika. Rebellerna äro kättare, och Petros vet, att Guds rätt går framför kejsarens.

– Jag lofvar att anmärka det, sade Olympiodoros, i det han stack papyrusrullen i sin gördel och började undersöka desserten. – Men ännu vackrare var den följande morgonen, då solens förste stråle visade oss rebellernas slagordning, utbredd på en bergsluttning, och bakom männernas mörka linie deras qvinnor och barn i ängsliga grupper på höjderna derofvan. Jag har uppskattat de stridbara rebellerna till fem centurier – femhundra man ...

– Hvad säger du? utbrast prokonsuln. – Femhundra man? Hvad är du för en historieskrifvare? Skrif femtiotusen man, du galning! De voro minst femtiotusen man. Kom ihåg, att Alexander besegrade aldrig mindre än hundratusentals fiender i hvarje slagtning. Jag är blygsam och åtnöjer mig med femtiotusen.

– Jag skrifver tiotusen, sade Olympiodoros. – Kom ihåg, att Historiens gudinna fordrar strängaste sanning. Du vill väl icke, att jag skall tillskarfva en orimlig lögnkrönika?

– Nej, nej, sträng sanning, min vän! Skrif tiotusen! Det kan vara nog, då min egen styrka icke öfverstiger fyratusen man.

– Striden, som nu började, fortfor Olympiodoros, – är skildrad såsom endast ett ögonvittne kan skildra den ...

– Dervid naturligtvis icke uteglömdt fiendens hårdnackade motstånd ...

– Naturligtvis icke.

– Och ännu mindre hans vilda flykt efter fullbordadt nederlag, den med lik och vapen öfversådda valplatsen, och så vidare, sade Annæus Domitius leende, i det han fyllde Olympiodoros' pokal.

– Min vän, svarade f. d. epigramförfattaren, numera historieskrifvaren allvarligt, – man får icke i ett enda kapitel uttömma de tillgångar, ett fälttåg erbjuder, på nervskakande och målningsvärda uppträden. Jag ämnar spara den ifrågavarande vilda flykten till ett annat kapitel, sedan den verkligen egt rum. Jag låter denna gång rebellerna i god ordning draga sig tillbaka. Mer tillåter mig icke min sanningskärlek, ty i sjelfva verket var det likväl dina trupper, som ... nog af, du förstår mig.

– Den fördömde presten! mumlade Annæus Domitius. – Det var Petros, som genom sin inblandning i stridsplanen förorsakade nederlaget. Jag skulle annars tillintetgjort rebellerna, i trots af Krysanteus' skicklighet och deras nästan ointagliga ställning.

– Jag målar deremot en annan scen förtjusande vackert, fortfor Olympiodoros sjelfbelåtet. – Och vackert, hänförande vackert var i sanning att se det präktiga, jernsmidda rytteriet rida ned i kärret, fastna der och omkomma för rebellernas klubbor, påkar och stenar. Ett herrligare skådespel har det gamla Roms amfiteater under dess mest lysande dagar aldrig erbjudit ... det måste du medgifva, min prokonsul.

– Det är sannt, sade Annæus Domitius med glänsande ögon vid minnet af detta blodiga uppträde; – jag var sjelf nära deran att klappa händerna och ropa: bene, optime! Jag skulle måhända gjort det, om jag som du varit en ointresserad åskådare. Men tyvärr, jag är kejsarens fältherre, och det var kejsarens soldater, som omkommo. Det var återigen Petros, som anbefallde denna olyckliga rörelse. Jag prisar dock himmelen, att den egde rum, ty när biskopen såg den bedröfliga utgången, bad han mig om förlåtelse och kände sig träffad af den vers, jag leende anförde ur Homeros:

Godt mångväldet ej är; en enda herrskaren vare.

Jag hoppas att från denna stund få ensam kommendera.

– Det var en öfverraskande upptäckt, min Annæus, att anföraren för rebellerna var ingen mer och ingen mindre än vår gamle vän Krysanteus. Krysanteus i spetsen för en hop kristianska svärmare! Vid Zeus, ödet leker besynnerligt med menniskorna.

– Glöm ej, Olympiodoros, att anteckna i ditt verk, att Krysanteus varit Juliani lärare i filosofi och krigskonst. Du kan tillägga, att Julianus erkände honom som sin mästare ej blott i den förra, utan ock i den sednare. Efterverlden bör icke underskatta mina segrar, när de vinnas mot en sådan man, som för öfrigt står i spetsen för en öfverlägsen styrka af fanatiseradt och krigsvandt manskap, samt försvarar sig i en bergstrakt, svårintagligare än en fästning. Men nu till något annat. Jag väntar i afton mina badslafvar med åtföljande badtält till lägret ...

– Skönt min vän.

– Och sedan vi återvändt från förposterna, torde allt vara i ordning till en förnyad bekantskap med ett någorlunda drägligt bad. O, Korinthos, hvad jag saknar dig och dina ypperliga thermer! Skada, att man icke kan medföra dem på fälttåget ... Ännu en skål! För Karmides minne!

– För Karmides! Han hade på sednare tider blifvit stadgad och tråkig. Men icke förthy ... döden försonar allt, och helst en sådan död ... Lefve i alla tider hans tunna skugga!

– Drickom äfven för hans sköna enka!

– Jag har åtagit mig att trösta henne, sade Olympiodoros, – såsnart hon blott har kommit i våra händer. Allt

beror af din seger, min ädle fältherre. Således en och samma skål för Karmides skugga, för hans enka och för din seger, som blir förspelet till min egen!

– Tyvärr, min vän, det lönar föga att trösta den bedröfvade enkan. Hennes gyllene behag äro på väg att eröfras af en annan ...

– Hvad säger du?

– Hennes myntade behag, tillika med de omyntade, som ligga i hus och trädgårdar, hafva funnit en väldig friare, som är värdigare än du att njuta dem ...

– Prokonsul, tala icke i gåtor. I dag är jag Davus och icke Oedipus. Hvad menar du? Hvem är friaren?

– Kyrkan.

– Jag förstår ej din fördömda kristianska rotvälska. Hvem är kyrkan? Förbannelse öfver honom, hvem han är!

– Olycklige hedning, du har således icke en aning om det högsta och märkvärdigaste, som finnes på jorden.

– Du menar antingen Olympos eller Atlas ...

– Nej, nej, jag menar kyrkan. Men för att göra klart för dig hvad som menas med kyrka, fordras, att jag inlåter mig i en theologisk afhandling, som berör vår religions mysterier. Men detta är mig icke tillåtet, min vän. Du får således icke veta hvem kyrkan är. Det är nog för dig, att det blir hon och icke Hermione, som ärfver Krysanteus.

Samtalet afbröts af en centurion, som visade sig i tältluckan, emottog några order af sin befälhafvare och aflägsnade sig.

Derefter fortfor Annæus Domitius i halfhviskande ord:

– Jag ser, min Olympiodoros, dina fruktlösa ansträngningar att lösa min gåta. Jag vill då sjelf tolka henne. Krysanteus har en son ...

– Jag vet ... det svagsinta helgonet ...

– Tyst, ingen hädelse! Helgon äro aldrig svagsinta. Det är nog att säga helgonet, ifall du som en god rhetor vill undvika pleonasmer. Nog af, det är sonen och icke dottern, som ärfver fadern ...

– Det beror af Krysanteus' testamentariska anordning, inföll den lagkloke Olympiodoros. – Vill han tillförsäkra sin dotter en betydlig del af sin förmögenhet, står det honom fritt. För öfrigt har Hermione, om hon gifter sig, full arfsrätt efter sin broder helgonet, hvilken sannolikt icke gifter sig och lika sannolikt inom kort utbyter det jordiska mot Kristianernas Elysium.

– Riktigt, anmärkte prokonsuln, – men du förgäter å andra sidan, att Krysanteus har en annan arfving, hvars rätt går fram för alla andras ...

– Och denna arfving är?...

– Staten, min vän, som har rätt att indraga högförrädares egendom och redan skulle hafva lagt beslag på Krysanteus', ifall icke ...

– Ah, du har rätt. Jag glömde staten och högförräderiet ...

– I fall icke, fortfor prokonsuln, – en arfving med ännu heligare anspråk hade förmått staten att låta sina hvila ...

– Och hvem är denna arfving? Här krälar ju som i en myrstack af arfvingar.

– Kyrkan, Olympiodoros.

– Det ha vi ju åter den fördömda kyrkan!

– Var lugn. Vi lemna kyrkan å sido och tala i stället om hennes målsman och rättsinnehafvare i denna sak, hvilken är Petros ...

– Biskopen?

– Biskopen och fältherren. Densamme ...

– Ah, då säger jag farväl åt hvarje förhoppning.

– Petros har för Makedonios' efterträdare, patriarken Eudoxos, uppvisat en handling, genom hvilken Clemens, det unga helgonet, afstår den förmögenhet, han ärfver af sin fader, till den heliga kyrkan, med uppdrag till Petros att i kyrkans intresse förvalta samma förmögenhet. Eudoxos, som utan tvifvel fått löfte om en andel af rofvet, har gifvit kejsaren, vår nådigaste herre, en vink att blunda med det öga, som bevakar statens fördel, och se saken ensidigt med det andra, som bevakar kyrkans. Nog af, kyrkan – eller rättare: Petros – blir Krysanteus arfving.

– Ah, den sluge skurken! mumlade Olympiodoros. – Det är dock en sorglig tanke, att en ädel Athenares ärfda förmö- genhet – och hvilken förmögenhet sedan! – skall öfvergå i händerna på en ofilosofisk och plebejisk lymmel till biskop. Vi lefva i de yttersta tiderna. Deukalions flod är ånyo i antågande. Må den komma, men icke förr än Olympiodoros har blifvit stoft och aska!

De begge vännerna lemnade bordet. Den timme, som Annæus Domitius anslagit åt sin hvila och vederqvickelse, var förfluten. Han ikläddе sig hjelmen och harnesket, omgjordade sig med svärdet och lemnade derefter sitt tält.

Kort derefter sågs han, omgifven af tribuner och centurioner samt beledsagad af sin trogne historieskrifvare, begifva sig ut att inspektera förposterna och observera fiendens ställning.

Biskop Petros åtföljde honom på denna expedition.

Samma afton anlände till prokonsulns läger en betydlig förstärkning af friska trupper. Ehuru prokonsulns stridsmagt flerdubbelt öfversteg kättarehärens styrka, var denna förstärkning likväl ganska välkommen och behöflig, emedan truppernas sjelfförtröstan syntes betänkligt minskad efter den drabbning, som de nyss levererat, i hvilken de ledo ett afgjordt nederlag till följe af kättarnes vilda tapperhet och deras anförares kloka anordningar.

Prokonsuln återkom först emot natten till sitt högqvarter. Han skyndade då till sitt badtält, som under tiden anländt till lägret med alla slafvar och tillbehör, njöt derefter en timmes sömn och satt i morgongryningen åter till häst, utdelande befallningar åt sina underbefälhafvare.

Vid prokonsulns sida sågs biskop Petros, ridande på en mula, och omgjordad, äfven han, med svärdet.

Bakom biskopen och på en gångare af samma slag red som hans adjutant den svartlockige Eufemios, väl inhöljd i sin kåpa, ty morgonen var kylig, och kalla dimmor lågo öfver bergen.

Trupperna stodo under vapen. Deras olika afdelningar aftågade, den ena efter den andra, på skiljda vägar, mot det inre af bergstrakten.

Annæus Domitius hade beslutat att samma dag göra ett nytt anfall på rebellerna.

Härtåget mot Novatianerna och Donatisterna i Suneion hade icke öfverraskat dessa oförberedda. Föga litande på varaktigheten af den frid, de hitintills åtnjutit, hade de som en sista borgen för sin frihet bevarat de vapen, som fordna förföljelser nödgat dem att tillgripa, och i hvilkas begagnande de under ett lif af strider vunnit en fruktansvärd skicklighet. Den homoiusianska prestens oförmodade besök i Suneion hade förekommit nybyggarne som ett förebud till kommande hårda öden; också var det yttre hos detta sändebud ingalunda egnadt att ingifva ljusa aningar om afsigten med hans mission. Nybyggarnes lösa misstankar, naturliga i deras belägenhet, bekräftades snart af Theodoros, som i vissa yttranden af brodern Eufemios, likasom i tonen af biskop Petros' bref, spårade förebuden till en annalkande, hela kolonien hotande storm. Farhågan stegrades till visshet, när dagligen en mängd flyktingar ej blott från Attika, utan ock från det gent öfver Saroniska viken belägna Peloponnesos började anlända till bergen med begäran om en fristad bland nybyggarne och med underrättelse om de grymma religionsförföljelser, som ånyo hade uppflammat öfver landet.

Under dessa dagar genombäfvades de fredliga dalarne af en oro, som kom plogen och vingårdsmannens skära att hvila och riktade de vallande herdarnes ögon mot landet norrut, der bakom Hymettos bergskedja Athen var beläget. Hyddornas innevånare framtogo sina vapen och fejade dem; deras äldste sammanträdde som oftast, för att höra flyktingarnes utsagor och rådslå med hvarandra om hvad som borde göras. Att underkasta sig den herrskande kyrkan – det enda pris, till hvilket de skulle kunnat afvända faran – hade de betraktat som en synd emot den helige Ande. Ingen framträdde med ett sådant förslag, som endast skulle väckt förbittring hos de ifrigaste och smärta hos de öfriga. Det fanns icke ens någon, som tänkte på en sådan underkastelse. Det fanns blott att välja emellan att antingen utan motstånd lemna sig i fiendens våld och med bundna händer lida martyrdöden eller ock att möta fienden med vapen i hand, att med ett hårdnackadt motstånd, understödt af traktens beskaffenhet, möjligen söka aftvinga förföljarne rättigheten att få lefva i oberoende, eller att falla under kamp för en sak, hvilken de betraktade såsom Guds och icke sin egen.

Den sista åsigten segrade. Nybyggarne rustade sig till ett förtvifladt motstånd. De krigiska lidelserna vaknade åter i många hårdtbepröfvade bröst, hvarest de länge hade slumrat, och gjorde den väntade striden välkommen. Der voro bland nybyggarne hundratals män, hvilkas natur var en gång utpräglad genom en nödtvungen fältlefnad, – män, som uppväxt ibland hemlösa, till strid mot samhället väpnade skaror, som blifvit uppammade i afsky mot den förtryckande kyrkan, och hvilkas barndomsminnen voro minnena af nedbrända byar och dödade anförvandter.

Sådana män hunno snart att vänja sig vid tanken, att deras fredliga värf måste lemnas, att frukterna af deras flit skulle gå förlorade, att hoppet om en af friden välsignad framtid för dem och deras barn varit bedrägligt; och sedan de lemnat detta hopp, var striden deras åtrå och svärdet en helig vän, som ej fick lemna deras sida.

Nybyggarne voro således väl beredda, när en morgon de herdar, som, medan de vallade sina hjordar, på bergslätterna, tillika tjenstgjorde som utposter och kunskapare – när desse herdar från skiljda håll kommo ilande till de bebyggda dalarne och tillkännagåfvo, att kejserliga legioner, fotfolk och ryttare, med fanor och standarer, vore synliga i fjerran och närmade sig Suneions berg.

Man hade i förväg underrättat Krysanteus om den hotande faran, och Theodoros hade å folkförsamlingens vägnar till honom framställt den frågan, om han ville lemna deras berg, som icke längre vore en säker

tillflyktsort – tvenne raska fiskare åtoge sig i detta fall att i en af de små farkoster, som stodo dem till buds, öfverföra honom och hans dotter till ön Egina eller närmaste punkt af peloponnesiska kusten – eller om han föredroge att dela gemensamma öden med sina vänner, ehuru deras sak icke vore hans.

Till svar på denna fråga hade Krysanteus, åtföljd af Hermione, uppträdt i männernas församling och förklarat, att han ville qvarstanna, emedan deras sak vore äfven för honom helig och i sjelfva verket hans egen.

Det sätt, hvarpå han efter denna förklaring deltog i rådslagen, befäste hans inflytande och gjorde det till en enhällig önskan hos de under vapen stående nybyggarne, att han skulle blifva deras anförare och öfvertaga ett befäl, om hvilket annars oenighet kunde väckas emellan de många i deras egen krets, som ansågo sig lika värdiga och erfarna att bekládas med detsamma.

Närmast efter kejserliga härens förtrupp sågs en skara prester i full embetsskrud, ridande på mulor och omgifvande en vagn, på hvilken man lastat en väldig dopfunt jemte andra heliga kärl och redskaper, behöfliga för kyrkoceremonierna.

Hären gjorde halt och slog läger, innan den ännu hunnit den vildare bergstrakten, i hvars dalar den hade att söka sina fiender; och biskop Petros afsände tvenne af sina prester till nybyggarne med ett bref, i hvilket de tillförsäkrades fred och förlåtelse på tvenne vilkor: att de nämligen omedelbarligen skulle utlemna alla brottslingar, förrymda slafvar och andra flyktingar, hvilka icke tillhörde kolonien, när den anlades; samt för det andra, att de skulle högtidligt afsvärja sina religiösa villfarelser och återvända i den rättrogna kyrkans armar.

De begge prester, åt hvilka denna beskickning blifvit anförtrodd, funno, när de anlände till den först bebyggda dalen, dess innevånare redan stadda på tåg till den svårtillgängliga inre trakten, medförande sin flyttbara egendom. Det var ett långt tåg af beväpnade män, af qvinnor och barn, af hjordar och dragare, belastade med de öfvergifna hemmens anspråkslösa skatter och med skördar, i förtid afmejade från åkerfälten.

Mot aftonen återvände de begge utskickade med det svar, att nybyggarne förkastade de begge vilkoren såsom oantagliga.

Det var deras fordne broder Theodoros, som å rebellernas vägnar hade lemnat detta svar.

Af Krysanteus och hans dotter hade de utskickade icke sett en skymt, ej heller hade de kunnat utforska, om dessa personer verkligen funnes bland rebellerna eller icke. Presbytern Eufemios stod emellertid fast vid den försäkran, att han under sitt besök i bergen hade sett Hermione.

Att Eufemios sett rätt, bekräftades sedermera, när de af prokonsuln Annæus Domitius anförda trupperna bestodo sin första strid med den lilla kättarehären. Man hade igenkänt Krysanteus i en ryttare, som å rebellernas sida utdelade befallningarne, ledde rörelserna och understundom deltog i handgemänget.

Utgången af den första striden känna vi redan. Truppernas angrepp på den af Novatianerna intagna ställningen blef med stor förlust för de förra tillbakaslaget, och Annæus Domitius ansåg det klokast att draga sina trupper något tillbaka och sjelf intaga en försvarsställning, tills en väntad förstärkning hunnit ankomma.

Genom sina rekognosceringar utrönte han emellertid, att äfven segervinnarne natten efter striden hade lemnat den ställning, i hvilken han upphunnit och angripit dem, samt att de hade valt en annan ställning längre söder ut, i grannskapet af Laurions sedan länge öfvergifna grufvor.

I denna ställning beherrskade de endast ett inskränkt område, men positionen skyddades i ryggen af

tvärbranta klippor, som stupade ned i hafvet, samt egde förmånen af bete för boskapen och rikliga källor, från hvilka nybyggarne annars kunde blifvit afskurna.

Det var hufvudsakligen den sistnämnda omständigheten, som föranlät Krysanteus att intaga denna ställning. Hans rörelse liknade emellertid ett återtåg och gaf för den skull Annæi Domitii vän och häfdatecknare Olympiodoros ett tillfälle att i sin „historia öfver fälttåget mot Sunion“ berätta:

„Rebellerna, som i trots af sitt öfverlägsna antal hade förlorat slagfältet, begagnade sig af nattens mörker, för att verkställa ett skyndsamt återtåg.“

Nattens dimmor lågo utbredda öfver nybyggarnes läger. Här och der emellan klipporna voro vakteldar tända, kring hvilka män och qvinnor voro församlade. De flesta qvinnorna och de späda barnen hade blifvit anvisade ett bättre skydd mot nattens kyla i ruinerna af ett tempel, helgadt åt Pallas Athena och välbekant för seglarne, som dubblerade Sunions udde, öfver hvars tvärbranta klippor dess pelarrader hade glänst igenom århundraden. Här tillbragte äfven Hermione natten.

Af de kring vakteldarne församlade krigarne sofvo de fleste ut efter dagens mödor; andra sutto tillsammans i hviskande samtal; andra fejade sina vapen eller arbetade med att mellan stenar sönderkrossa säd för att deraf baka morgondagens bröd.

Tystnaden, som rådde, afbröts endast af en psalm, som med dämpad röst uppstämdes af någon bland de vid eldarne vakande männerna. Då och då sågs en väpnad patrull af det för natten tjenstgörande manskapet tåga förbi. Poster voro framskjutna på betydligt afstånd från alla tillgängliga sidor af lägret, och den strängaste vaksamhet iakttogs, för att ej en öfverrumpling skulle kunna ega rum.

Nybyggarnes vapenföra manskap – unga gossar och silfverlockiga gubbar inberäknade – utgjorde icke femhundra man. Ett icke obetydligt antal hade med sina lif köpt segern i den föregående drabbningen. Till ringare pris hade den likväl icke kunnat vinnas; Krysanteus’ anordningar vittnade om en klok beräkning att spara de sinas lif.

Krysanteus och Theodoros, jemte de män, som bildade den lilla härens krigsråd, voro församlade i högqvarteret, som utgjordes af en riskoja, uppbyggd mot en klippvägg, i hvars grannskap fanns en häll, som bildade ett naturligt bord och som upplystes af tvenne facklor.

Man hade förberedt sig på ett anfall till den följande morgonen och redan öfverenskommit om de anordningar, som kräfdes, för att möta detsamma.

Samtalet rörde sig nu omkring ett annat ämne: den fjermare framtiden.

Man kunde ännu en gång besegra angriparen – det betviflade man icke – men vore icke krigets utgång redan nödvändigt gifven? Vore det i längden möjligt för en hand full folk att försvara sig emot en motståndare, som i nödfall kunde förfoga öfver alla det romerska verldsrikets tillgångar?

Den gamle Donatistpresten, med hvilken Krysanteus en gång underhandlade på Parnassos, satt nu framför honom på klipphällen, och fackelskenet bröts emot det harnesk, hvari han klädt sitt silfverhåriga bröst. Bredvid honom stödde sig mot hällen hans Israelit, den tunga spikbeslagna klubban – och att hans arm ännu var mägtig att föra henne, det hade den föregående striden på ett för legionärerna förskräckligt sätt bevittnat.

– Hvart löper nu vårt tal? sade han. – Framtiden? Den är Herrens och icke vår. I morgon skola vi strida mot Amalekiterna, och om vi besegra dem, skola vi i öfvermorgon åter strida mot de oomskurne – och strida

sålänge ännu en hand kan föra svärdet. Hvad vilja vi mera?

– Du har rätt ... hvad vilja vi mera? sade en annan af de närvarande, en man, som var klädd i en fullständig palatinrustning, eröfrad i den sista striden och hvars ögon lyste af den religiösa hänförelsens eld. – Det behöfs ju icke mer. „Är vår tid kommen, så vilja vi ärliga dö och icke låta våra äro till skam varda.“

– Kommen ihåg, att sedan männerna äro slagna, äro qvinnorna och barnen skyddslösa. Baals prester skola vålddöpa våra qvinnor och lära våra barn att offra på höjderna. Våra barn och deras barn skola blifva som de sjelfva och samla sig kring flugkungens och hans djeflars altaren. Vårt utsäde skall icke bära ax åt Herran, utan blifva som det andra ogräset, sådt af ovännen. David, fortfor Novatianen, som talade dessa ord, i det han vände sig till den gamle Donatistpresten, – hvad skola vi göra med våra qvinnor och barn? Låtom oss rådslå om detta!

– Jag vet ett råd, svarade denne med djup röst. – För gubbarne, som ännu hafva kraft att föra en knif, och för gossarne, som äro gamla nog för att kunna bitas, är plats i våra leder, och de skola falla bland oss, sedan vi herrligt kämpat inför Herrens ögon. Men qvinnorna skola icke vålddöpas och de späda barnen icke offra på höjderna ... nej, nej, de skola på en vink af min hand och vid ett ord af min röst kasta sig från klipporna i hafvet. Jag känner de mina.

– Ske Guds vilja! sade Novatianen.

– Mina vänner, sade Theodoros, – låtom oss höra, hvad Krysanteus, som är vår anförare och som förenat sitt öde med vårt, har att säga i detta ämne.

– Låtom oss höra dig, Athenare, sade den gamle David.

– Du, som ännu förbidar i hedningarnes förgård, men bär Herrens tecken på din panna, att du en gång skall inträda i templets heliga; du är tapper som Judas Mackabeus och rådig som han. För den skull hörde vi dig gerna, om än du icke vore vår frivilligt utsedde höfding. Hvad tänker du?

Krysanteus, som tigande lyssnat till det föregående samtalet, sade nu:

– Ändamålet med hvarje strid är den kämpandes räddning. Hur inskränkt vår utsigt till räddning må vara, böra vi dock uppgöra en annan plan än den att slutligen tillintetgöras under fiendens svärd.

– Du har rätt, sade Novatianen. – Men någon annan utgång ser jag ej för mina ögon.

– Vi skola ännu vinna segrar och krossa många fiender, såsom man krossar lerkärl; men vårt öde är dock beseglad, såvida icke Herren vill rädda oss genom ett underverk, sade den palatinklädde mannen.

– Den ställning som vi nu hafva intagit, fortfor Krysanteus, – är ej den starkaste, som nejden erbjuder oss; jag valde den, emedan den tillförsäkrar oss att icke omkomma af brist på vatten, samt emedan den för någon tid kan erbjuda boskapen, af hvilken vi lefva, tillräckligt bete. Men beslutsamma männer, som icke föredraga lifvet framför döden, böra kunna motstå angreppen af en mindre beslutsam, om också vida starkare fiende. Blifva vi i morgon angripna och lyckas vi då att kraftigt tillbakavisa vår motståndare, så tror jag, att han skall unna sig sjelf och oss några dagars ro. Det är icke omöjligt, att vi i fjorton dagars tid kunna försvara oss i den ställning, vi innehafva.

– Och sedan? sade den gamle David.

– Under tiden slagta vi vår boskap och göra oss i ordning att lemna detta land.

– Hvad säger du? Huru skall det blifva oss möjligt? frågade de närvarande.

– Dälderna och de mot hafsvinden skyddade bergsluttningarne äro beväxta med skog. Vi hafva yxor, för att fälla den, och timmermän, som böra förstå att af de fällda stammarne sammanfoga flottar. Dessa flottar skola förses med höga bröstvärn, med master och segel. De skola med ett ord byggas för färden öfver ett stormigt haf. Seglen förfärdiga vi af täcken och djurhudar. Det gifves intet behof, som uppfinningsförmågan, drifven af nöden, icke skall veta att tillfredsställa. Och allt detta bör kunna vara färdigt om fjorton dagar, då vi arbeta med den förhoppning att frälsa våra qvinnor och barn och i vår egen räddning se en räddning af den sak, för hvilken vi kämpa.

– Du har rätt. Detta är ingalunda omöjligt, sade Novatianen. – Vi böra om fjorton dagar kunna hafva dessa farkoster färdiga, tillräckligt många och stora, för att härbergera oss alla. Vi hafva skeppsbyggare bland oss, som kunna leda arbetet. De fiskarbåtar vi ega äro byggda af dem. Ditt förslag är godt. Vi böra antaga det.

– Det är åtminstone ett medel att lugna våra qvinnor, sade den gamle Donatistpresten. – Låtom oss försöka det. Om det lyckas eller icke, det står i Herrens hand. Jag emottager hvad han vill gifva oss. Skönt vore att få återvända till Afrika. Hafva vi en gång kommit så långt att flottarne äro färdiga och ingenting hindrar att vi bestiga dem, så röstar jag för Afrika. Det är mitt fosterland; dess öknar äro ointagligare än dessa berg; vi skynda dit och finna tusentals trosförvandter, som strida och lida för den sanna kyrkan. Med dem förena vi oss. Låt detta vara sagdt.

De församlade männerna tillkännagåfvo sitt bifall till den gamle Davids ord.

Krysanteus fortfor:

– Det närmaste landet till vår kust är ön Egina. Östanvinden, som råder vid denna årstid, skall föra oss dit eller till någon punkt af peloponnesiska kusten. Detta ingår äfven i min plan. Vi böra der kunna bemägtiga oss fartyg, som äro lämpligare än flottarne för en snabb seglats öfver hafvet till Afrika.

Sedan samtalet fortfarit ännu en stund, åtskiljdes församlingen. Några gingo till hvila, andra till sina anförtrodda poster.

Theodoros qvarstannade ännu en stund hos Krysanteus.

– Om Herren tillåter, sade den unge presten, – att den plan, du här framlagt för våra ögon, låter lyckligt utföra sig, så är det tid för dig att du skiljer dig ifrån oss och vandrar din egen väg. Du har vigtiga ting för din egen räkning att bevaka. Hinna vi någonsin Afrikas kust, så bör du derifrån begifva dig till Italien, uppsöka kejsar Valentinianus och lägga ditt öde i hans händer. Valens' broder är en ädel och rättsinnad man. Han skall lyssna till dina ord och göra dig rättvisa; jag är öfvertygad derom. Genom honom skall det blifva dig möjligt att erhålla en opartisk och fördomsfri undersökning af de anklagelser, som hvila på ditt hufvud; du skall frikännas, återinsättas i rättigheten öfver din förmögenhet och erhålla frihet att återvända till Athen.

– Ditt råd Synes mig godt, och får jag lefva, vill jag för Hermiones skull följa detsamma. Men skulle jag stupa i striden, så finnes i denna riskoja ett bref till de kejserliga truppernas befälhafvare, Annæus Domitius, i hvilket jag påminner honom om den välvilja, han städse visat mig, anförtror min skyddslösa dotter åt hans vård och ber honom verkställa det beslut jag fattat med afseende på hennes framtid. Hon skall begifva sig till Alexandria, Athens medtäflarinna i vetenskapernas odling. Der finnes ett sällskap af ryktbara män och bildade qvinnor, Museions skyddslingar, bland hvilka jag räknar många vänner. Jag är öfvertygad, att de skola omfatta henne med deltagande, och att om verlden har någon tröst för sorger sådane som hennes, den ädlaste trösten skall bjudas henne i denna aktningsvärda krets. Den penningsumma, som stod till mitt förfogande, då jag lemnade Athen och som i detta ögonblick utgör hela min förmögenhet, är stor nog för att tillförsäkra Hermione en oberoende framtid i öfverensstämmelse med hennes smak och lefnadsvanor. Jag öfverlemnar henne för öfrigt i den Allsmägtiga Försynens vård, ty menniskornas planer äro bräckliga som

ett förtorkadt rör, min Theodoros, och det är skickelsens vanliga lek att sönderbryta dem ... Jag har ibland eder lärt mycket, fortfor Krysanteus efter någon tystnad. – Det är mig icke obekant, att dina läror, Theodoros, gjort starkt intryck på Hermione. Frukta ej, att detta ingifvit mig harm. Jag har förlorat min olycklige Filippos. Perikles satte med egen hand dödskransen på den siste af sina söner, sedan den ene efter den andre blifvit bortryckt af pestsmittan. Jag har som han sett min sista förhoppning skördad, utan att hafva knotat mot himmelens beslut. Det höfves en man att bära sitt öde. Och hvad beträffar min dotter, så må hon följa dig på den väg, som du för henne utstakat. Jag skall se det utan smärta, sedan jag i denna krets har funnit, att skiljnaden mellan det som är heligt för dig och det som för mig är heligt sträcker sig blott till formen och ej till anden. Kristendomen bär likasom filosofien den oförgängliga sanningen i sitt sköte. Här har jag sett den förra åstadkomma hvad den sednare ej förmår. Jag har sett brottslingar och lastbara menniskor på ett underbart sätt förvandlas till sedliga menniskor. Jag har sett de dystraste anleten skimra af glädje och de hårdaste af af mildhet, när de lyssnat till din mästares läror. Menniskor, som elände och förföljelser hade gjort till röfvare, för hvilka blodsutgjutelse var en lust och milda känslor en smälek, har jag skådat i dessa hyddor lekande som barn med sina barn och behandlande dem med den vördnadsfulla ömhet, som endast medvetandet om en odödlig varelses oändliga värde kan ingifva. Nog af, jag har funnit, att det gifves en filosofi för hela menniskoslägtet, och att de högsta sanningar, den varmaste kärlek för det sanna och goda kunna inplantas i den okunnigastes bröst. Men om detta är Kristendomen, hvilket jag ej betviflar, så står hon i de förtrycktas leder vid sidan af dem, som kämpa för förnuftet, friheten och den menskliga värdigheten. Det var för den skull jag sade i folkförsamlingen, att eder sak var min egen. Låt oss då strida och dö tillsammans! Jag vill icke dölja för dig, min Theodoros, att jag är mätt vid lifvet. Vår sak skall finna andra och kraftigare kämpar, om icke i dessa tider, så när sekler vandrat öfver våra grafvar.

Krysanteus helsade Theodoros god natt och gick att njuta några timmars hvila.

Han väcktes redan före morgongryningen af ett budskap från utposterna, att de kejserlige trupperna hade satt sig i rörelse och på olika vägar närmade sig lägret.

Krysanteus steg till häst. Några ögonblick derefter ljödo genom morgondimman öfver det vidsträckta lägret de signaler, som kallade det stridbara manskapet att samla sig under vapen, hvarje centuria på sin bestämda plats.

När dimman emot morgonen skingrades af hafsvinden, stodo begge härarne i hvarandras åsyn.

Nybyggarnes front utbredde sig öfver en temligen stark bergsluttning, som här och der företedde enstaka grupper af otillgängliga klippor.

Deras venstra flygel stödde sig mot hafvet; på den högra bildade marken en sakta sluttande plan emot den trånga däld, på hvars andra sida de kejserlige trupperna utbredde sig.

På högra flygeln, hvilken sålunda utgjorde den svagaste punkten i den novatianska-donatistiska skarans ställning var kärnan af deras stridsmagt samlad.

Deras linie, som bildades af små kolonner med vissa mellanrum, slutade på denna sida med deras ryttaretrupp, bestående på sin höjd af fyratio man.

För att minska positionens svaghet på högra flanken hade insurgenterna dessutom ditsläpat en massa af fällda träd, och i denna förhuggning, som sträckte sig ända mot de otillgängliga klipporna i ryggen af ställningen, lemnat endast tvenne maskerade öppningar, genom hvilka deras lilla kavalleri kunde debouchera.

Nybyggareskaran företedde i afseende på vapnen en utomordentlig brokighet. Somliga buro klubbor, andra lansar, andra bågar, andra korta romerska värjor, andra åter de långa otympliga slagsvärd, som voro brukliga bland Allemanner och Göter. Rytteriet var likformigast beväpnadt. Ungefär halfva styrkan af detsamma var försedd med hjelmar och harnesk.

På bergen bakom nybyggarnes slagordning sågos deras qvinnor och barn i talrika skaror.

De kejserliga trupperna voro uppställda i en djup sluten linie på den temligen jemna platå, hvilken utsträckte sig på andra sidan dälden.

När dimman lyftes af östanvinden och lik en hvitgul rök bortrullade öfver Saroniska viken, öfvergöts den vildromantiska nejden af morgonsolens strålar, som glittrade på en skog af lansar, öfver hvilken förgyllda örnar och fladdrande fanor höjde sig.

Det kejserliga rytteriet, som under natten haft en svår marsch, hade i djupa massor blifvit uppställdt bakom fotfolkets luckor. Nu sedan de kejserliga truppernas fältherre öfverblickat insurgenternas ställning, ljödo trumpetsignaler utefter linien, kavalleriet började röra sig, afdelning efter afdelning försvann i dalgångarne och visade sig på andra sidan om desamma, tills alla defiléer, som midt emot insurgenternas högra flygel förde till dälden, voro besatta.

Medan de kejserliga trupperna företogo denna rörelse, hade insurgenterna uppstämt den gamla älskade stridspsalm, med hvars toner de äldre ibland dem och framför alla de stridslystne Donatisterna så mången gång under sin stormiga lefnad invigt sig till kamp och död för sin tro.

Männerna i slagordningen uppstämde och deras qvinnor förenade sig i sången:

Guds namn är kändt i Judaland, förherrligadt i Israel, Han Sion till sin borg har valt, i Salem står hans helga tjell. Han krossar bågar, spjut och svärd, De stolte digna till hans fot, Och bäfvande den hela verld Förstummas för hans vredes hot.

Se röfvarbergen! På sin grund de svigta för hans ögas blink, Och krigarskaror domnande nedlägga vapen på hans vink, Stridsvagnen stannar med sitt spann, Och dödt är krigstrumpetens ljud. Och sänkt i dvala häst och man Vid blott en vink af Jakobs gud.

Medan psalmens sista toner förklingades, såg en ryttare i presterlig drägt, men omgjordad med svärdet, åtföljd af en centurion nedstiga i dälden. Centurionen ropade, att man ville tala med nybyggarnes högste befälhafvare. I stället för denne nedkom från insurgenternas sida en annan man, välbeväpnad och af krigiskt utseende. Det var samme Novatian, som vi sett deltaga i nybyggarnes krigsråd.

– Hvad viljen J? ropade Novatianen, medan han ännu befann sig på något afstånd.

– Underhandla, svarade presten, som var ingen annan än biskop Petros.

– Välan, sade Novatianen, i det han närmade sig, – vi hafva då riktigt uppfattat er afsigt. Jag är sänd af vår anförare, för att höra hvad J hafven att säga oss.

– Vi vilja tala med den högste befälhafvaren sjelf, och icke med en underordnad, förklarade Petros.

– Han skall komma, då ert rytteri fått befallning att göra halt, och då er egen högste befälhafvare infunnit sig, för att möta honom.

– Detta är höga anspråk af en rebellhöfding, som, innan solen gått ned, skall vara i mitt våld. Jag vill då tala till folket sjelft, och det skall höra min röst, sade Petros, i det han åter satte sin häst i gång.

Novatianen fattade hästens tyglar och tvang honom stanna.

– Hvad vill du oss? frågade han. – Rid icke närmare, ty det kunde blifva din död.

– J skullen då våga att döda en underhandlare? Det vore er värdigt, J föraktlige upprorsmän. Men ditt hot afskrämmer mig icke. Jag kommer i vår herres och kejsares, det heliga majestätets namn, för att tillförsäkra förlåtelse och glömska åt en hvar af eder, som i denna sista stund vill nedlägga vapen och återvända till sina hem, för att lefva i lugn och laglydnad under de öfverhetspersoner och herdar, som kejsaren öfver er behagar tillsätta. Från denna nåd och förlåtelse äro endast sådane som du och dina gelikar, det vill säga hopens uppviglare och anförare, uteslutna. Släpp tyglarne, man, eller beröfvar du dig genom din våldsamhet underhandlarens rätt och pliktar med lifvet. Vi äro här två mot en.

Novatianen släppte hästens tyglar och sade:

– Underhandlingen är då slutad. Vi förkasta ert anbud. Återvänden och sägen er befälhafvare detta.

– Det är icke med dig vi underhandla, ej heller du, som bestämmer svaret. Det är de förvillade sjelfva, som skola välja mellan döden och den nåd, som endast för dem och icke för dig och dina gelikar är öppnad.

Under detta samtal hade den gamle Donatistpresten stigit ett stycke nedför bergsluttningen och närmat sig dem. Enär Petros talade med en stämma, som hördes vidt omkring, så hade David fullkomligt uppfattat hvarom fråga var och medan Novatianen återvände från mötet, upphof gubben sin röst och ropade:

– Du falska profet! Vill du tala med folket och ej med deras höfdingar, så är du ej en underhandlare, utan en uppviglare, som bör nedslås med svärd. Men tror du, att du har att göra med klenhjertade, så kom hit, och folket skall sjelft svara dig, att denna dag skall blifva en grymhets dag, en väders och storms dag, en mörkers och dimmors dag, en basuners och trumpeters dag, på hvilken Herren med en ringa hop utaf sitt öfverblifna folk skall göra stora under emot de Filistéer. Kom upp på berget, och finner du en enda, som säger: låtom oss denna gången vika och draga af igen – eller finner du en enda, som emottager skökans kalk, den du kallar nåd och förlåtelse, af dina händer, så straffe mig Herren Herren. Ve skökan och hennes tjenare, som kalla den styggelige, slemme, tyranniske Valens för ett heligt majestät. Vi spotta åt detta majestät, som är ett smutsigt djur, och hvars domare äro ulfvar om aftonen, hvilka intet låta qvarblifva intill morgonen. Se der de hem, till hvilka J bjuden vårt folk att återvända, fortfor den hvitskäggige gubben och pekade med sin väldiga klubba mot de hvirflande rökmoln af brinnande bostäder och planteringar, hvilka uppstego i norr bakom bergen. – J hafven tvingat det fredliga Israel att öfvergifva de hyddor, i hvilka det var lyckligt. Kom nu upp och se, huru de fridsamme bereda sig att strida för Guds ansigte. Jag skall föra dig genom fruktansvärda krigares leder, och finner du, jag säger det än en gång, en enda man, som faller ned och tillbedjer den nye Nebukadnezar eller den vederstyggliga Jisebel, som J kallen kyrkan, så må all hans smälek komma öfver mitt eget hufvud.

Den gamle donatistprestens inbjudning, som var fullkomligt allvarlig, öfvertygade Petros, det en underhandling på sådana vilkor som de här framställda skulle tjena till intet. Han återvände med centurionen till den kejserliga slagordningen, som i nästa ögonblick på hela linien satte sig i rörelse.

– Pris vare gudarne, sade Olympiodoros, som befann sig i prokonsulns svit, – den fördömde presten lyckades icke beröfva mig nöjet af ett präktigt skådespel och dig, min Annæus, äran af en seger. Underhandlingen har slutat med ett utbyte af kristianska skällsord, och i denna strid har Petros synbarligen dukat under för den munvige gubben med Heraklesklubban.

Annæus Domitius, klädd i en lätt och lysande rustning, utdelade från sin häst befallningar till tribuner och centurioner, som skyndsamt förde dem till härens olika afdelningar.

Den plats han valt, tillät honom öfverskåda motståndarens front och tillika dess högra flygel, mot hvilken det var hans afsigt att kasta sina jernsmidda ryttareskaror.

Petros hade återvändt och intagit sin plats vid sidan af Annæus Domitius. Biskopens ögon lyste af stridslust, och hans väsen uttryckte en otålighet och en herrskarevilja, som blott med möda kunde låta sig tygla. Men det var i dag prokonsulns beslut att kommendera sjelf. Petros visste det och hade beslutat att tiga och vara soldat, då han ej fick vara fältherre.

När första linien af det kejserliga fotfolket satte sig i rörelse, för att nedstiga i dälden och angripa nybyggarnes för kavalleriet oåtkomliga front, syntes på insurgenternas sida en ryttare i hvit mantel, kommande från den högra flygeln. Prokonsuln och biskopen igenkände begge i denne ryttare Krysanteus. Han hade från en höjd vid sidan af förhuggningen skaffat sig en öfverblick af det fiendtliga rytteriets ställning.

I nästa ögonblick framryckte nybyggarnes små kolonner under stridsropet: Herrens och Gideons svärd, mot randen af den branta bergsluttningen, för att möta det kejserliga fotfolkets angrepp.

Legionärerna uppmuntrade hvarandra med höga rop, under det att de med skölden på rygg och svärdet i hand klättrade uppför bergsluttningen. Men förrän de hunnit randen af densamma, angrepos de med vild häftighet af nybyggarne under det förnyade ropet: Herrens och Gideons svärd, och blefvo, innan de hunnit ordna sina leder, med stor manspillan nedkastade i dälden.

De fingo befallning att förnya angreppet. De gjorde det, men tveksammare, och blefvo för andra gången tillbakadrifna och förföljda ett stycke nedför bergsluttningen, lemnande på densamma ett betydligt antal döde och sårade, hvilkas vapen genast togos som byte af de segrande nybyggarne.

Emellertid fylldes dälden med centuria efter centuria, som nedmarcherade från den platå, på hvilken de kejserliga trupperna voro uppställda, samt företedde slutligen en tät packad massa af krigare, som genom sjelfva påtryckningen af de efterföljande lederna pressades uppför den likbesådda sluttningen till ett ihärdigare och mera fruktansvärdt anfall.

Krysanteus red utefter den hotade linien och tillsåg, att de fåtaliga försvarskrafterna voro ändamålsenligt fördelade på de starkare eller svagare punkterna af densamma. Han behöfde icke egga sina krigares mod. De brunno af stridslust. En mängd af deras qvinnor hade ilat fram, för att understödja de kämpande männerna. Den fruktansvärda kolonn, som nu anryckte och hvars sista leder ännu icke hade nedstigit i dälden, när de första hunnit uppför bergsluttningen, helsades, innan det kom till handgemäng, med ett regn af pilar, kastspjut och stenar, som åstadkom svår manspillan i den sammanpackade massan. Nejden genljöd af de anfallandes och de anfallnes härskri – af ropet Gud och kejsaren, under hvilket legionärerna stormade an, och det af Herrens och Gideons svärd, med hvilket nybyggarne eldade sig till handgemänget.

Detta var snart i gång utefter hela linien. Terrängens beskaffenhet tillät ej de kejserliga trupperna att formera slutna leder. De förste, som upphunno randen af bergsluttningen, föllo under nybyggarnes svärdshugg och klubbslag, men de fallne ersattes ögonblickligt af andra, som, om de ville eller icke, tvungos framåt af den efterföljande massan. Stöten, som förorsakades af denna, var fruktansvärd och skulle för en åskådare, som öfverblickat de ringa motståndskrafterna, synts oemotståndlig. Men stridens utgång var gifven, om angriparne lyckades eröfra endast en fotsbredd af den jemna marken ofvanför sluttningen, och nybyggarne, som insågo detta, stredo för hvarje tum deraf som för sina lif. Ingen vek från sin plats, och drabbningen, hvilken likasom vaggade på den smala bergkanten, företedde först efter de häftigaste ansträngningar från legionernas sida en enda punkt, der nybyggarnes linie blef genombruten.

Och knappt var denna lucka uppstånden, förrän en skara af de kejserlige soldaterna genomträngde

densamma. Ögonblicket syntes blifva afgörande och nybyggarnes fältherre var frånvarande, ty striden hade nu börjat äfven på den högra flygeln omkring förhuggningen, och Krysanteus befann sig på denna vigtiga punkt. Men han hade förutsett ett fall som detta och uppställt en liten reservtrupp, utgörande en half centuria, hvars uppgift var att förstärka fronten, hvarhelst den syntes svagast eller i fara att genombrytas.

Reservtruppen, bestående af idel Donatister, männer, som kämpat i Afrikas sandöknar och i dälderna kring Parnassos, anfördes af den gamle David.

Donatist-presten och hans trupp hade med brinnande otålighet afvaktat det ögonblick, då de skulle få deltaga i handgemänget.

– Bröder, ropade David nu, – der äro de, Amoreerna och Jebuseerna. Fram, fram, J Herrens kämpar! Vi skola slå dem och jaga dem intill det stora Zidon och intill den stora slätten Mizpa österut och förgöra dem, så att icke en igenblifver. Följen mig, J utvalde ur Israel! Herrens och Gideons svärd!

Under detta rop störtade den lilla Donatistskaran, emot den framträngande fienden med den vilda stridslustens och fanatismens ohejdade häftighet. Lansar rycktes ur legionärernas händer, hjelmar klöfvos under slagsvärdens hugg, sköldar krossades under de tunga spikklubborna. Några minuters strid, och den del utaf den regelbundna styrkan, som lyckats få fast fot på berget, låg slagen under Donatisternas fötter eller hade i vild flykt kastat sig nedför bergranden, efterlemnande i segrarnes händer ett standar, på hvilket det unga kristna korset prunkade mellan bokstäfverna af den gamla vördnadsvärda inskriften: „Romerska Senaten och Folket“.

Från denna seger ilade David och hans män till hvarje punkt, der nybyggarnes front behöfde stödjas. Man såg den fruktansvärde gubbens bloddrypande klubba svänga i det tätaste stridshvimlet och hörde hans röst, huru han oaflåtligt uppmanade de sina och eggade sitt eget och deras stridsraseri med ord sådane som dessa:

– Slå dem, slå dem! Förgör dem med svärdsegg, gif dem till spillo såsom Mose Herrens tjenare bjudit hafver! Dräp hvad anda hafver och skona dem intet! I dag är Herrens vredes dag, väders och storms dag, trumpeters och basuners dag. Slå dem! Dräp dem! Herrens och Gideons svärd!

Under det kampen sålunda rasade på nybyggarnes front, hade Annæus Domitius begifvit sig till sin venstra flygel och tilldelat densamma order att angripa rebellernas flank.

Trumpetsignaler ljödo genom de på denna sida till dälden förande defiléerna, och de betydliga ryttarskaror, som stodo till prokonsulns förfogande, sprängde i ordnade leder uppför sluttningen emot den af rebellerna gjorda förhuggningen.

Nybyggarnes qvinnor och barn, som befunno sig på de otillgängliga höjderna i bakgrunden, uppgåfvo ett samfäldt rop af häpnad och förskräckelse, när denna hitintills osynliga fiende, som varit dold i defiléerna, plötslig uppenbarade sig i den förfärande anblicken af ett våldsamt rytteriangrepp, mot hvilket hvarje hinder syntes vanmägtigt.

Denna ryttareskara hade till sitt utseende intet utom fälttecknen – de gyllene örnarne – som erinrade om romerska kavalleriet i förflutna tider. De barbenta, med lätta harnesk, prydliga hjelmar och korta svärd utrustade ryttarne voro förvandlade till gestalter, höljda från topp till tå i en vidunderlig jerndrägt. Det var desse „jernpelare“ – så kallades de – af hvilka Rom numera under krigskonstens allt större förfall och barbarisering, väntade sina segrar i kampen mot Perser, Göter och Allemanner eller mot egna undersåter. Fotfolket hade endast under Juliani korta fältherrebana återvunnit sin betydelse, för att i andra händer ånyo och för alltid förlora den.

I dessa „jernpelare“ hägrade medeltiden.

De anstormande jernböljorna brötos dock emot förhuggningen, öfver hvilken endast några få lyckades sporra sina hästar, medan andra försökte intränga genom de trånga slingrande öppningarne i densamma. Lederna råkade i oordning. Trängsel uppstod. De enskilda ryttarne, som kommit öfver förhuggningen eller fastnat mellan dess hopvräkta trädstammar, sågo sig lemnade utan bistånd. Några af dem lyckades komma tillbaka till de sina; andra dukade under efter en förtviflad strid, i hvilken deras rustningar voro ett fåfängt skydd mot de halfnakna men modiga fiender, af hvilka de på alla sidor funno sig omgifna.

Annæus Domitius såg med harm utgången af en rörelse, utaf hvilken han väntat sig en omedelbar och kraftig verkan. När han gaf order till densamma, hade han blifvit öfvertalad dertill af rytteriets befälhafvare, en skrytsam och öfvermodig Göt, som försäkrat den med „jernpelarnes“ egenskaper obekante prokonsuln, att han, den götiske tribunen, i spetsen för sådana krigare tagit förskansningar, svårtillgängligare än denna. Sedan Annæus Domitius gifvit luft åt sin harm i en ström af hedniska eder – och detta vid sidan af den rättrogne kristne biskopen – lät han blåsa signalen till en reträtt, som verkställdes i temligen god ordning. Kavalleriet nedryckte långsamt i de defiléer, hvarest det förut var uppstäldt, och straxt derefter gafs befallning äfven till det i nybyggarnes front kämpande, utmattade fotfolket att draga sig tillbaka och intaga sin förra ställning. Striden afstannade för ett ögonblick på hela linien. De återtågande legionärerna hörde bakom sig Novatianernas och Donatisternas triumfrop. De hade efter en halftimmes blodbad icke förlorat en handsbredd jord till den öfverlägsne fienden, och medan deras egna förluster voro temligen oansenliga, var bergsluttningen under dem betäckt med slagna legionärer.

Striden uppflammade snart ånyo. Prokonsulns reservtrupp, två centurior palatiner, hopsamlade från de i Akajas städer spridda besättningarne, fick befallning att eröfra förhuggningen och öppna den för rytteriet. En del af det öfriga fotfolket drogs ifrån sin ställning gentemot nybyggarnes front, för att understödja palatinernas anfall.

De qvarblifna centuriorna beordrades att hålla sig stilla – hvilket de ock behöfde efter den blodiga och envisa kamp, som de nyss bestått – såvida icke rebellerna blottade sin front, för att bispringa sin hotade flank. I detta fall skulle legionärerna begagna sig häraf och med större utsigt till framgång förnya anfallet på fronten.

Krysanteus hade gifvit de sina sträng befallning att icke utan hans uttryckliga order lemna sina positioner, huru välbehöflig deras hjelp på andra hotade punkter kunde synas vara.

David hade dock svårt att finna sig i den overksamhet, hvari han nu genom fiendens tillbakavikande var försatt. Hvad som förbereddes på högra flygeln visste han icke. Han såg deremot, att de trötta legionernas front på andra sidan dälden var försvagad och att den tydligen icke väntade något anfall – ty lederna hade upplöst sig, och många soldater lagt sig på marken för att hvila.

David beslöt begagna sig häraf. I spetsen för sin reservtrupp nedsteg han bland de svårtillgängliga klippor, som på nybyggarnes venstra flank stängde dälden från hafvet, och lyckades att obemärkt komma öfver densamma.

Han följdes af ungefär femtio man, alla beslutsamma och stridslystna som sin anförare.

Begagnande sig af markens ojemnheter för att obemärkt nalkas, hade truppen snart uppnått legionernas högra flank och med häftighet angripit den oförberedda fienden.

Skaror af legionärer, stadda på vildaste flykt, förkunnade några minuter derefter, att nybyggarne gjort ett angrepp på denna sida.

Tribuner och centurioner skyndade att uppställa sina trupper för att emottaga fienden. Annæus Domitius

ilade sjelf till stället, lemnande sin venstra flygel, der striden nu börjat omkring förhuggningen, i det palatinerna gjorde upprepade försök att eröfra densamma.

Annæus Domitius blef lika öfverraskad som lugnad, då han upptäckte huru fåtalig den angripande skaran var. Hon hade emellertid betecknat sin väg med blodströmmar. Prokonsuln befallde sju till åtta centurier att omringa henne. Innan detta hann verkställas, hade Donatisternas slagsvärd och klubbor uppstaplat högar af lik. De gingo fram i blindt raseri, nedbrytande hvarje hinder, som de oordnade hopar, hvilka de ända hitintills jagat framför sig, hade sökt ställa i deras väg. Stridsropet Herrans och Gideons svärd skallade med en styrka, som genom det allmänna tumultet nådde till Novatianernas front på andra sidan dälden och först nu läto desse ana hvad David och hans lilla trupp företagit sig.

Först när det kejserliga fotfolket verkställt den manöver, som prokonsuln anbefallt, och från alla sidor i djupa, ordnade leder framryckte, för att innesluta och krossa den lilla skaran, fick denna öga för sin farliga belägenhet. På alla sidor en skog af lansar, en mur af harnesk, som närmade sig dem. Det gällde att genombryta en af dessa murar och genom dälden bana sig väg tillbaka, eller ock att falla till sista man.

– Vi äro omringade, ljöd det i Davids öron. – Vi måste försöka att slå oss igenom.

Den gamle kämpen hvilade ett ögonblick på sin klubba. Hans ögon öfverforo de fiendtliga skarorna.

– Åt detta håll, mina bröder, åt detta håll, J utvalde kämpar, ropade han och pekade mot de trupper, som spärrade återvägen till dälden. – Framåt mot Amalekiterna! Herren har i dag gifvit dem i vår hand. Vi skola slå och förfölja dem intill Aseka och Makkeda. Fram, Herrens stridsmän!

Donatisthopen, fruktansvärd ännu i trots af sitt underlägsna antal, följde den oförskräckte anföraren, för att kasta sig mot fiendens lansar och om möjligt bryta sig en väg genom dess leder. Deras afsigt gynnades genom ett angrepp i truppernas rygg, som deras kamrater, lemnande sin starka ställning på andra sidan dälden, gjorde, för att bispringa dem. Ett förfärligt handgemäng uppstod. Medelpunkten i detsamma var David. En högvext, från hjessan till fotabjellet jernsmidd centurion hade framträdt, för att i tvekamp mäta sig med den fruktansvärde kämpen. Centurionen var, såsom många i de kejserlige truppernas leder, en götisk barbar, tjenande för legopenningar, och då han utmanade David till tvekamp, följde han ett bruk hos sitt folk.

– Hvitskäggige gubbe, hvarthän rasar du? sade han. – Lägg ned din klubba och gif dig fången. Du som ej har tänder för att tugga soldatens hårda bröd, har du händer ännu till att föra ett vapen?

– Son af Magog, svarade David. – Du liknar dina bröder ej blott derutinnan att du är högvext som Goliath, utan ock stortalig och inbilsk som han. Hvad hafva du och de dina att skryta öfver? Edra fäder hafva kommit i en myckenhet, som gräshopporna öfver Egypti land, till att bestorma våra landsändar, och se, de hafva blifvit slagna och förspridda som agnar af en handfull Romare. Men detta hindrar icke din fördömda tunga att skräfla. Jag skall tysta henne. Du är i dag och för alltid dödens man.

David emottog på skaftet af sin klubba det väldiga hugg, barbaren riktade åt hans hufvud. Svärdet gled, träffade Davids venstra hand och afskar dess fingrar. Men i nästa ögonblick hade den bloddrypande klubban träffat Götens skuldra och inslaget harnesket, som betäckte densamma.

Centurionens arm förlamades af slaget. Äfven David kände sig efter det sår han erhållit oförmögen att längre med kraft svänga sin klubba. Begge bortkastade derför på samma gång sina vapen och gingo i nästa ögonblick, fradgande af raseri, hvarandra på lifvet. Oaktadt sin ålder var David ännu i besittning af en väldig kroppsstyrka. De begge kämparne omslingrade hvarandra efter en kort knytnäfkamp med sina armar och föllo brottande till marken, hvarvid centurionens hjelmband brast och hans hufvudbetäckning rullade

bort. I detta ögonblick framrusade en af Davids män, som nyss i de begge kämparnes omedelbara grannskap bestått en tvekamp och segrat i densamma – han skyndade fram till sin anförares räddning och klöf med sitt svärd den götiske barbarens hufvud, men föll sjelf i nästa ögonblick, nedhuggen af en legionär, i sitt offers blod. Den gamle Donatistpresten, befriad från sin fiende, reste sig på sina herkuliska ben och grep ånyo efter sin klubba. Rundtomkring honom stredo hans öfverblifna män för sina lif eller hade redan fallit midt inne i legionärernas leder. Det fanns ingen, som kunde betäcka sin anförare, medan han steg upp och fattade sitt vapen; genomborrad af flera lansar föll han till jorden, och fiendens framryckande leder trampade hans lik.

Kampen mellan det lilla antalet nybyggare och de kejserlige soldaterna var på denna punkt snart slutad. Knappt ett tiotal af de förre lyckades undkomma blodbadet och rädda sig med flykten tillbaka till sin position på andra sidan dälden.

Men denna kunde icke längre försvaras mot de öfverlägsne trupperna. De män, åt hvilka Krysanteus anförtrott att skydda denna linie, voro till större delen slagna. Davids sjelfrådighet och glömskan af Krysanteus’ ordres hos de nybyggare, som ilat att bispringa honom, afgjorde dagens och hela den lilla härens öde. Annæus Domitius gaf sina trupper befallning att storma höjden. Han såg, att intet allvarligt motstånd mer kunde möta dem på denna sida. Legionärerna anryckte under ropet Gud och kejsaren.

Under tiden hade striden oafbrutet rasat på nybyggarnes flank omkring den bekanta förhuggningen. Palatinerna och de trupper som understödde dem, hade gång efter annan stormat förhuggningen, men blifvit tillbakadrifna. Kampen fortgick ännu mellan de kejserlige, som förde ständigt friska trupper i handgemänget, och de uttröttade Novatianerna. Krysanteus hade stigit af sin häst och kämpade der faran var störst, vid nybyggarnes sida. I och omkring förhuggningen lågo högar af lik.

Ett afgörande ögonblick var nu kommet äfven på denna sida. Palatinerna hade, sporrade af biskop Petros, som nu skyndat att personligen deltaga i striden, ändtligen lyckats bemägtiga sig en punkt af förskansningen och uppställt sig framför densamma, medan bakom dem deras kamrater undanröjde trädstammarne, för att bana väg åt det fruktansvärda rytteriet, som otåligt afvaktade tillfället att få deltaga i drabbningen.

Detta lyckades dem. Signal gafs till rytteriet att rycka an.

Krysanteus, seende den omedelbara fara, som hotade, men ännu okunnig om hvad som tilldragit sig på frontlinien, hade lemnat handgemänget, för att samla alla krafter, som stodo honom till buds, till att förekomma eller möta rytteriets angrepp. Innan detta hunnit fram, hade ett förtvifladt anlopp af nybyggarnes koncentrerade styrka kastat palatinerna öfver förskansningen. I nästa ögonblick inträngde „jernpelarne“ genom den gjorda luckan, men möttes i den smala mynningen af insurgenternas lilla ryttaretrupp, som försvarade inträdet till positionen. Luckan i förhuggningen spärrades snart utaf en barrikad af fallna män och hästar.

Sådant var stridens utseende, då Theodoros, som på Krysanteus befallning skyndat till frontlinien, för att underrätta sig om dess tillstånd, återvände och tillkännagaf för Krysanteus, att linien var nästan utan försvar, och att legionerna just nu nedryckte i dälden för att taga den. Budskapet var knappt framfördt, innan man hörde de stormandes krigsrop.

– Slaget är förloradt, sade Krysanteus. – Theodoros, skynda härifrån och frambär till Hermione min helsning och välsignelse.

Krysanteus, som åter bestigit sin häst, återvände till den hopplösa striden. Dess öde var några minuter derefter afgjordt. Den lilla återstoden af nybyggarne angreps från begge sidor af Annæi Domitii hela styrka. Under rop af ångest och förtviflan från nybyggarnes qvinnor och barn, sågs bergplatåen öfversvämmas från

ena sidan af fotfolkets djupa massor, från den andra af „jernpelarnes“ sqvadroner. Nybyggarnes motstånd upplöste sig i enskilda strider, en emot många. Midt i hvimlet sågs ännu en stund en ryttare i hvit mantel. Annæus Domitius och Petros igenkände honom begge på samma gång och sporrade sina hästar emot den punkt, der han kämpade. Men innan de hunnit fram, hade ryttaren i den hvite manteln försvunnit under jernböljorna, och hans blodige häst galopperade utan herre öfver fältet.

Krysanteus’ lik återfanns efter stridens slut. Han låg utsträckt på marken med svärdet i den knutna handen och manteln rödfärgad af blodet från hans genomborrade bröst. När Annæus Domitius vördnadsfullt nalkades sin slagne fiendes lik, stod Petros betraktande det, och Eufemios, hans adjutant, satte sin platta fot på den sköna hjeltegestaltens bröst och sade:

– Så trampar kyrkan hedendomens hydra under sin fot.

SEXTONDE KAPITLET.

Slutet.

En afton, ungefär en månad efter fälttåget i Sunion, satt presbytern Eufemios hos sin andlige fader biskop Petros just i samma smala aflånga, med ett glugglikt fönster försedda rum i biskopliga palatset, hvarest läsaren redan förut bevittnat ett samtal dem emellan.

Likasom då mätte Petros äfven nu kammargolfvet med lifliga steg, och Eufemios hade intagit sin ödmjuka plats på en stol vid dörren.

Eufemios’ låga panna bildade icke längre en hvitgul, utan en brungul strimma mellan det svarta hårfästet och de lika svarta ögonbrynen; ty fälttågets sol hade brynt hans hy. Hans hufvud var som alltid framåtlutadt och hans små svarta ögon riktade uppåt, halft beslöjade af ögonhåren.

Petros’ anlete bar en stoltare pregel än någonsin. Det lyste af segervisshet. Förmodligen var någon af hans vidtomfattande förhoppningar uppfylld eller på väg att uppfyllas. Den krigiska ära, han inlagt i tåget mot kättarenybygget, var väl icke tillräcklig att åstadkomma en sådan verkan, ehuru hon lefde på alla athenska homoiusianers läppar.

När den del af de kejserliga trupperna, som tillhörde besättningen i Athen, efter lyckligt slutad kampanj intågade i staden, hade man sett Petros, omgjordad med svärdet, rida på en yster stridshäst i spetsen för tåget, som hade ett mycket högtidligt utseende och nästan liknade ett triumftåg. Främst, såsom vi nämnde, Petros och vid hans sida den jovianske gardestribunen. Derefter en afdelning legionärer. Efter dessa en liten skara af män, qvinnor och barn, den sorgliga återstoden af Novatianernas och Donatisternas nybygge i Sunion – männerna endast nio eller tio till antalet, tillfångatagne på slagfältet, betäckta af sår och släpande tunga bojor; qvinnorna flera men likväl få i jemförelse med dem, som efter stridens slut blefvo slagtade af de vilde „jernpelarne;“ barnen utgörande största delen af skaran, somliga burna af sina mödrar eller gående vid deras sida, andra åter, som genom förföljelsekriget blifvit fader- och moderlösa, och dessa voro de flesta, vandrande för sig sjelfva. Bakom fångarne hade man sett en präktigt smyckad vagn, på hvilken befunno sig de heliga kyrkokärlen och midtibland dem den väldige dopfunten, i hvilken man efter kättarnes nederlag hade låtit deras barn undfå döpelsens nåd. Bredvid vagnen hade man skådat den svartlockige Eufemios, ridande på en åsna och bärande det heliga korset. Tåget slutade med några centurior fotfolk.

Hermione hade icke varit synlig bland fångarne. Krysanteus bref kom lyckligt i Annæi Domitii händer; Hermione, den enda fånge, som han förbehöll sig sjelf, medan han öfverlemnade de andra åt Petros, hade

tagits under hans serskildta hägn och förts till Korinthos.

Det hette emellertid nu uti Athen, att Krysanteus dotter hade återkommit till sin fädernestad, i sällskap med prokonsulns gemål, den fromma Eusebia, och att den sörjande flickan bebodde det prokonsulariska palatset jemte nämnda ädla Romarinna, som i sitt uppförande mot henne sades ådagalägga en systers varma deltagande.

I allmänhet talade man mycket om Hermione under dessa dagar i Athen. Det hviskades bland de kristne och äfven bland den gamla lärans bekännare, att filosofens dotter blifvit af Petros omvänd till Kristendomen. Den utmärkte biskopen beredde sålunda sin heliga lära den ena triumfen efter den andra. Erkehedningens son och dotter omvända genom Petros! Och denna sednare likväl en qvinna, som ej blott från barndomen uppfostrades i hat och förakt emot Kristendomen, utan äfven var ikládd en rustning, hvilken visat sig ogenomträngligare än hatet och föraktet mot den uppenbarade sanningens pilar, nämligen i filosofiens.

Det gick till och med ett rykte, som utbreddes hastigt och troddes allmänt, att Hermione önskade genom dopet blifva oskiljaktigt förenad med kristna kyrkan.

Den dag, när detta skulle ske, måste Athens domkyrka blifva öfverfylld af andäktiga åskådare.

Theodoros hade räddat sig med flykten, sedan han framburit Krysanteus' helsning och välsignelse till Hermione och öfverlemnat det bref, som förvarats i riskojan, till en af de trogna tjenare, hvilka åtföljt Krysanteus från Athen och under striden befunno sig kring Hermiones person.

Af denne tjenare hade Annæus Domitius erhållit brefvet.

Huru Theodoros flytt är svårt att säga. Måhända hade han begagnat sig af en utaf de fiskarbåtar, som lågo uppdragna på stranden nedanför de klippor, som skyddat nybyggarehärens position. Med en af dessa små båtar kunde han, då hafvet var lugnt, lätt nog hafva rott ett stycke förbi det fiendtliga lägret, derefter åter sökt stranden och skyndat landvägen till Athen.

Nog af, hans vänner derstädes, och Myro bland dem, hade sett och talat med honom. Att han dolde sig för alla andras blickar är naturligt, ty det var ingalunda hans afsigt att låta sig fånga af det homoiusianska presterskapet eller den kejserliga rättvisans handtlangare. Han hade mycket att lefva för.

Sedan han hemligen tillbragt tvenne dagar i Athen i kretsen af sina liktänkande bröder och systrar i tron, till hugsvalelse för både sig sjelf och dem, hade han begifvit sig till Korinthos, för att underrätta sig om Hermiones belägenhet.

Sedan han der i några dagar förgäfves afvaktat ett tillfälle att få tala med Krysanteus dotter, hade han från Korinthos anträdt en äfventyrlig fotresa, hvars mål var Italien.

Han hade fattat det djerfva beslut att träda inför vesterlandets kejsares ögon, anropa hans beskydd för Hermione och utverka af hans nåd, att Krysanteus dotter måtte insättas i rättigheten till den förmögenhet, som hennes fader bestämt åt henne i sitt testamente.

Sitt hopp om framgång grundade han på Gud och på de loford, som skänktes den grymme och bigotte Valens' ädlare broder för mensklighet, ädelmod och rättvisa.

Vi återvända till kammaren, der vi lemnade Petros och Eufemios samtalande.

– Saken har i sjelfva verket en betänklig sida, försäkrade den förre, i det han stannade och kastade en blick på den Ptolemeiska kartan.

– Jag kan omöjligt inse detta, min fader, förklarade Eufemios i ödmjuk ton. – Då icke ens Clemens eger något anspråk på arfvet, så har Hermione det ännu mindre. Kejsaren eller staten, hvilket här är samma sak, har ju indragit rebellens egendom och skänkt den till kyrkan.

– I sjelfva verket förhåller det sig som du säger, men till formen är det annorlunda. Du vet, att det redan finnes ett gudlöst parti, särdeles inom senaten, arméen och embetsmannaklassen, som höjer sin röst emot den sed, att kyrkan emottager gåfvor och testamenten. Ropet understödjes här i österlandet af homousianerna och alla andra kättare, emedan det icke är deras utan vår egen rättrogna homoiusianska församling, hvilken dessa gåfvor och testamenten komma till godo. I vesterlandet deremot, der homousianerna ännu äro de starkare, tiga de sjelfva och det är våra egna rättrogna bröder, som der deltaga i ropet. Nog af, kejsar Valens, som är vår kyrkas uppriktige och nitiske vän, förmenar dock, att det ligger någon sanning i ropet. Hans samvete har fasthakat sig vid sådana missförstådda heliga utsagor som den, att Guds rike icke är af denna verlden, och flera dylika. När för den skull min fromme vän och vördade förman, patriarken Eudoxos, framställde vårt vigtiga ärende för honom, ifrågasatte vi aldrig, att kejsaren skulle omedelbart till kyrkan afstå sin rätt, utan att han af nåd ville insätta Krysanteus oskyldige son till egare af sin slägts efterlemnade förmögenhet, och endast som ett bevekande skäl för denna vår bön framlade vi för kejsaren det testamente, i hvilket Clemens afstår samma förmögenhet åt kyrkan. Således är Clemens här mellanhanden. Men af denna formsak hota nu Karmides' anförvandter att begagna sig. De anse, att systerns rätt är betryggad tillika med broderns och vilja i nödfall vända sig till kejsaren sjelf, för att genomdrifva, det Hermione erhåller sin andel af arfvet.

– Vi förstå deras beräkningar, sade Eufemios. – Månne de icke hoppas, att Clemens snart skall dö och Hermione sålunda blifva ensam arftagare, för att hennes rätt till slut skall öfvergå på anförvandterna till Karmides, med hvilken hon, om också endast några timmar, varit förmäld ?

– Utan tvifvel är detta deras beräkning.

– Det är en gudlöshet utan like, anmärkte Eufemios.

– Hvad som gör saken i någon mån betänklig, fortfor biskopen, – är den omständighet, att Clemens är Kristian och Hermione ännu står utanför den kristna församlingens gemenskap.

– Min fader, hvarför gör detta saken betänklig? frågade Eufemios.

– Kejsar Valens är en fiende till kristianska kättare, men visar stor undfallenhet mot den gamla lärans bekännare. Han smickrar sig tyvärr af den falska stoltheten att kunna säga, det han skipar rättvisa lika mellan rättrogna Kristianer och hedningar. Jag befarar för den skull att han, blott för att undgå skenet af partiskhet, beredvilligare skall lyssna till Karmides' anförvandter, när de förfäkta Hermiones rätt.

– Ah, det är således för den skull, som du skickar mig till Hermione, för att om möjligt förmå henne offentligt öfvergå till kristna kyrkan?

– Ja. Sjelf har jag intet hopp om framgång hos Krysanteus' dotter, ty hon hatar mitt ansigte. Du är vältalig, Eufemios, och har en förmåga att insmyga dig i qvinnors gunst. Jag hoppas, att ditt försök skall krönas med framgång, så mycket mer som den ädla Eusebia försäkrar, att Hermione är mogen för nådens anammande.

– Det heter allmänt uti Athen, att hon är Kristen.

– Jag vet det.

– Och att hon med det snaraste skall emottaga dopet ...

– Jag vet det äfven. Vi må icke låta folkets tro på vår läras omvändelsekraft komma på skam. Ryktet måste bekräftas. Vår heliga läras anseende, kyrkans fördel och – jag säger det öppet – min egen fåfänga kräfva detta.

– Du har rätt, min fader.

– Du skall finna bundsförvandter, min Eufemios, i vår fromma Eusebia, som lyckats tillvinna sig Hermiones fulla förtroende, i Clemens, min olycklige fosterson, som dagligen bestormar henne med böner, att hon skall låta döpa sig, samt framförallt i hennes egen genom sorger förkrossade sinnesstämning. Det gifves ännu en omständighet, som skall bidraga till att beveka henne. Den läkare, som vårdar Clemens, skall skickas till Hermione och säga henne sin tanka, att ynglingen kan blifva återställd till sina sinnen genom den glädje, som skulle beredas honom, om Hermione emottager dopet. Allt detta bör göra dig segern lätt.

– Min fader, sade Eufemios betänkligt, – de bundsförvandter, du uppräknar, äro mägtiga, men likväl torde min uppgift blifva svår att lösa. Hoppas icke en hastig framgång! Jag känner genom Eusebia, att Hermione afskyr kyrkan. Theodoros har ingjutit sitt gift i hennes själ. O, denne Theodoros har skadat oss mer än du anar. Hon vill icke tro, att Andens nådeverkningar på våra hjertan äro bundna vid vissa yttre handlingar. Hon betraktar nattvarden som blott en minnes- och kärleksfest och döpelsen som blotta tecknet af den rening, som hjertat bör underkastas. Hon bekänner väl Kristi namn, men är ännu alltjemt densamma högmodiga, på förnuftet trotsande filosofinnan som förr.

– Detta högmod måste öfvervinnas, sade biskopen, – och skälet hvarför jag öfverlemnat denna uppgift åt dig, min Eufemios, är det, att vår framgång måste blifva snar. Vi kunna annars förlora mycket. Jag väntar, att din uppgift inom åtta dagar härefter är löst ...

– Min fader ...

– Detta är yttersta tiden. Längre får saken icke uppskjutas.

– Men om det nu icke skulle lyckats mig att ...

– Så skall döpelseakten likväl ega rum.

– Ah!

– Vi få icke rygga tillbaka för en svårighet, när det gäller kyrkans väl.

– Du har rätt.

– Kyrkan skall emellertid icke glömma de trogna tjenster, som hennes son Eufemios bevisar henne, fortfor Petros. – Det är sannolikt, Eufemios, att du blir min efterträdare på biskopsstolen i Athen.

– Din efterträdare, utbrast Eufemios med sorgsen öfverraskning. – Det är således sannt, det nedslående rykte, som förkunnar, att du vill lemna din hjord?

– Jag känner i min själ en stark maning att öfvergifva verlden och begifva mig till de fromme munkarne i Nisibis, för att bedja om en plats bland dem.

– Du må icke göra det, inföll Eufemios lifligt. – Du skulle lemna din välsignelserika verksamhet, medan du befinner dig i din kraftigaste ålder och kan verka som mest i vingården! Fader, detta vore en synd!

Petros svarade icke, utan vandrade tigande genom kammaren.

– Annat vore, fortfor Eufemios, sänkande sin röst, – om det är sannt, hvad ryktet likaledes förtäljer, att du

nämligen är kallad till en vida större och för dina krafter lämpligare verksamhetskrets, nämligen till biskopsstolen, den högt ansedda, på hvilken din namne apostlen Petros sjelf har setat, i verldens uråldriga hufvudstad.

– Ryktet är likt en gammal pladdrande qvinna, sade Petros. – Hvilken orimlighet, att Romarne skulle föredraga en okänd österländning framför sina egna utmärkta män! Dertill kommer, att homoiusion, som vi bekänna, i Rom ännu tyvärr är det underlägsna partiets lösen. Huru kan du då tro, att en österländning och homoiusian – jag talar icke om min ovärdiga person, utan om den värdigaste och bäste ibland oss – skall i dessa tider blifva delaktig af en sådan ära?... Min son, vårt samtal är nu slutadt. Gå att sköta dina pligter.

Eufemios steg upp, bugade djupt och aflägsnade sig.

Några timmar efter detta samtal hade Eufemios ett annat med tvenne män, som nyss anlände från Rom.

Biskopsstolen i Rom hade nu i omkring trenne månader varit ledig. Aspiranter till densamma funnos många. De olika partierna skyndade att samla sig kring sina hufvudmän och framhålla hvart och ett sin såsom den ende värdige att hålla löse- och bindenyckeln i sin hand.

Bland dessa aspiranter förekom äfven en grekisk biskop, Petros af Athen, hvars namn var vida bekant i hela Kristenheten och icke minst i Rom. Hvem kände icke det ryktbara pelarhelgonet, som utgjort staden Athens prydnad? Med Simons namn var namnet Petros af Athen nära förknippadt. Det tillhörde den man, hvilken genom sin böns kraft hade uppväckt Simon från de döde. Detta underverk hade på ryktets vingar blifvit buret öfver verlden.

De begge männerna från Rom, hvilka vi nyss nämnde, hade stämt möte med Eufemios i en trädgård utanför en af stadstullarne, och samtalet egde rum efter solnedgången.

Till en början meddelade främlingarne Eufemios, att hans fader biskopen hade stora utsigter att blifva aposteln den helige Petri efterträdare på romerska biskopsstolen.

Eufemios uttalade sin hjertliga glädje häröfver och lyckönskade ej blott sin fader biskopen, hvilken sålunda erhölle en honom värdig plats i ledningen af kristna kyrkan, utan äfven den romerska församlingen, som omöjligen kunde göra ett förträffligare val.

Eufemios tillade, att det måste vara ett andens verk, med alla kännetecken af ett gudomligt under, att tänkesättet i Rom blifvit i sådan grad stämdt till förmån för en man, som annars måste varit föremål för romerska församlingens fördomsfulla ringaktning.

– Du menar, sade den ene främlingen, – att hans egenskap af homoiusian skulle enligt all naturlig erfarenhet göra honom omöjlig vid biskopsvalet i en församling, hvilken strängare än alla andra håller på nicænska mötets grundsatser?

– Visserligen, svarade Eufemios, – menar jag detta.

– Försynens vägar, återtog främlingen, – äro underbara, och denna svårighet, hvilken för naturliga ögon synes oöfvervinnerlig, är af henne i sjelfva verket undanröjd.

– Hvad menar du? På hvad sätt har sådant kunnat ske?

– Bland Roms homousianer går ett rykte, att Petros af Athen ingalunda är den stränge homoiusian, som man förmenar. Detta rykte har isynnerhet inom den talrika klassen af fattiga medborgare blifvit en orubblig trosartikel. Han förenar, säga de, ormens list med dufvans fromhet. Han bär en mask, som han skall afkasta, så snart han finner, att rätta tiden är inne och kyrkans fördel bjuder det. Vore han ej i sitt hjerta rättrogen,

huru skulle då hans böner egt kraft att uppväcka Simon pelarmannen från de döda? Så fråga hvarandra de fromme i verldsstaden. Det är vår plikt att välja honom, säga de tillika, på det att han må kunna afkasta sin förklädning samt dermed lika mycket förödmjuka homoiusion som inför verldens ögon upphöja den rättrogna nicænska bekännelsen. Jag talar såsom folket i Rom talar.

– Men hvarifrån har detta lögnaktiga rykte kunnat uppkomma? frågade Eufemios.

– Kalla det icke lögnaktigt, sade främlingen; – det är måhända ett Andens medel för ett stort ändamål och såsom sådant heligt. Det finnes till och med skarpsinnigt folk, som tror detta rykte. Nog af, Petros är förvissad om segern. Ur begge de stora partierna skola talrika röster tillfalla honom.

– Han måste dock äfven hafva mägtiga motståndare, anmärkte Eufemios.

– Visserligen ...

– Och till dessa motståndare räknas utan tvifvel kejsar Valentinianus sjelf och hela hans hof tillika med alla de förnäme i Rom, som följa hofvets vink.

– Du misstager dig, sade främlingen. – Räknade han dem bland sina motståndare, så vore hans framgång ingalunda betryggad.

– Kejsaren och hofvet skulle då äfven vara honom bevågna! Men detta är ju förvånande!

– Det låter dock förklara sig, sade främlingen. – Försynen har velat, att din fader Petros just i dessa dagar kommit i besittning af ett medel, som osvikligt tillvinner honom äfven de kejserlige gunstlingarnes hjertan.

– Och detta medel? frågade Eufemios bleknande.

– Är penningen.

– Ah, tänkte Eufemios, – jag anade det.

Han tillade högt:

– Främling, du förtalar min fader biskopen. Han skulle icke vara i stånd att bruka detta låga och föraktliga medel för att vinna anhängare och röster ...

– Håll, inföll mannen från Rom. – Du är benägen till allt för hastiga och orättvisa omdömen. Det är icke första gången biskopsstolen i Rom har blifvit köpt. Medlet är helgadt genom fromma mäns exempel. Låtom oss derför icke fördöma det.

– Kan du bevisa ditt påstående? frågade Eufemios.

– Att romerska biskopsstolen mer än en gång blifvit köpt?

– Nej, det förflutna angår mig icke ... jag vill veta, om det är sannt, att Petros har köpt densamma.

– Köpet är ännu icke afslutadt, men det underhandlas derom, sade främlingen, – och till bevis för mina ord skall du genomläsa dessa bref. Låtom oss gå till närmaste fackla. Hennes sken skall besanna mitt påstående.

De trenne männerna lemnade trädgården och begåfvo sig till en i grannskapet af stadsporten brinnande fackla.

Eufemios fick genomläsa några bref, vexlade mellan Petros, hvars handstil han igenkände, och en af Valentiniani inflytelserikaste hofmän. Brefven voro korta och gåtfulla, men den ene af främlingarne

utgjorde en lefvande illustration af de mörkare punkterna, och det blef Eufemios klart, att främlingen hade rätt, och att frågan gällde en betydlig penningsumma.

– Detta, anmärkte främlingen – utgör blott en ibland de många röster, som din fader biskopen anser nödvändiga att genom penningar tillförsäkra sig. Han uppoffrar en furstlig förmögenhet för sitt ändamåls vinnande, men gör det utan betänkande, emedan han vet, att det vunna ändamålet skall återgälda den med ränta.

– En annan fråga, sade den andre främlingen, som talade en flytande grekiska, ehuru han sade sig vara från Rom, – är den, hvarifrån Petros vill taga alla dessa penningsummor. Hans fiender misstänka, att han för sitt ändamål använder Krysanteus till kyrkan öfverlemnade kolossala förmögenhet. Detta är naturligtvis ett groft förtal.

– Naturligtvis, mumlade Eufemios med likblekt utseende, – naturligtvis, ty denna förmögenhet tillhör icke honom, utan kyrkan, och förvaltningsrätten tillkommer honom uttryckligen endast i hans egenskap af biskop i Athen, samt är således ärftlig på hans efterträdare ...

– Som blir ingen annan än du sjelf, inföll samme främling.

– Hvaraf skulle du veta det? frågade Eufemios med en uppmärksam, försigtig och likväl mycket sägande blick på mannen.

– Tala fritt ut, hviskade den ene främlingen till den andre; – det har ingen fara. Man har icke misstagit sig på honom.

– Jag vet det genom patriarken Eudoxos i nya Roma, svarade den tillfrågade.

– Du?

– Jag kommer ifrån honom. Han bekräftar på förhand ditt val, om också endast några röster inom athenska församlingen skulle falla på dig. Eudoxos är förutseende. Han vet, att hjorden i Athen skall inom kort vara utan herde. Petros öfverflyttar till Rom. Du blir hans efterträdare. Din bekräftelse i embetet finnes i min ficka. Se här! Läs!

Främlingen upptog ett pergament, som Eufemios fattade med darrande händer och genomläste med giriga, granskande blickar. En svag rodnad, som uppsteg på hans kinder, vittnade om rörelsen i hans inre.

Medan han läste detta dokument, hade den andre främlingen aflägsnat sig. Eufemios var ensam med budbäraren från patriarken Eudoxos.

Sedan Eufemios genomläst dokumentet, gjorde han min af att vilja återlemna det, men främlingen sade:

– Det är patriarkens vilja, att du behåller det, för att derigenom ständigt påminnas om de plikter, som från detta ögonblick åligga dig. Och nu frambär jag Eudoxos’ helsning till sin lydige son Eufemios med frid af Gudi och vår Herre Jesus Kristus.

Eufemios bugade djupt, sammanveeklade omsorgsfullt det vigtiga dokumentet och stoppade det i sin gördel.

– Låtom oss tala utan omsvep, fortfor främlingen. – Eudoxos väntar, att du gör din skyldighet ...

– Jag har lärt att lyda.

– Jag vet det ... och han skall ingalunda blifva bedragen i de tankar, han hyser om ditt nit för kyrkan, din

lydnad och klokhet.

– Hvad fordrar min fader Eudoxos af sin lydige son? frågade Eufemios i mjuk ton.

– Att du skall inse hvad som i detta ögonblick är kyrkans och den athenska församlingens gemensamma intresse ...

Eufemios teg och riktade en frågande blick på talaren, som fortfor:

– Och när du insett det, att du handlar derefter.

– Detta är min skyldighet.

– Svara ... huru långt sträcker sig denna din skyldighet?

– Så långt som mina krafter.

– Och huru långt dina krafter?

– Derhän att jag uppoffrar min öfvertygelse, mina känslor, mina slägtförbindelser, alla enskilda plikter och mitt eget lif på lydnadens heliga altar, svarade Eufemios, härmed upprepande ordalagen af den lydnadsed han såsom prest hade svurit.

– Godt, sade mannen. – Genom handling skall du bevisa det. Hvad tror du om det rykte, hvilket understödjer Petros' sak i Rom? Lägg hjertat på din tunga, när du nu svarar!

– Att han sjelf låtit utsprida det.

– Betviflar du dess sanningsenlighet?

– Jag vet icke, hvad jag skall svara.

– Anser du det möjligt, att Petros skulle kunna öfvergå till Nicæanerna?

– Menniskan, svarade Eufemios, – är i stånd till mycket. Min faders helige namne, klippan, på hvilken vår kyrka är byggd, förnekade icke blott homoiusion, utan Kristus sjelf.

– Vår förman, patriarken Eudoxos, är af samma mening beträffande biskopen af Athen. För Petros är magten det första och homoiusion det andra. Han skall uppoffra det sednare för den förra. Han måste göra det, äfven mot sin vilja, om han vill qvarstanna blott en månad på Roms biskopsstol. Tiberstadens befolkning skall resa sig och förjaga honom, om hon finner, att han bedragit henne. Du vet, att redan Konstantius ville hafva tvenne biskopar, en för Nicæanerna, en annan för homoiusianerna i Rom. Folket svarade honom med ropet: en Gud och en biskop!

Det är sannt, sade Eufemios med en suck. – Omständigheternas magt skall nödga Petros till ett affall. Det är en upprörande, förfärlig tanke.

– Och dermed har den rättrogna kyrkan lidit en outplånlig skymf, fortfor den utskickade.

– Ja, och våra fiender, de homousianske kättarne, skola jubla mot himmelens sky, tillade Eufemios.

– Det blir en olycka af oberäkneliga följder.

– Tyvärr, du har rätt.

– Vi måste för den skull förekomma henne.

– Ja, vi måste förekomma henne. Men huru?

– Det gifves blott ett medel. Eudoxos lägger det i dina händer med fullt förtroende till ditt nit och din lydnad.

Eufemios suckade och sänkte ögonen till jorden.

– Den rättrogna kyrkan väntar sin räddning af Eufemios, sade den utskickade. – Ve honom om han sviker henne och sin ed!

– O, hvad skall jag göra? Jag svigtar under tyngden af den börda, som kyrkan lägger på min svaga skuldra. Jag älskar min fader Petros ... han har bevisat mig oräkneliga välgerningar.

– Ett ytterligare skäl för dig att handla beslutsamt. Kärleken må icke vara svag och klemig. Du befordrar hans eviga välfärd och hindrar, att glorian af hans ärorika verksamhet fördunklas, när du förekommer detta annars oundvikliga skamliga affall.

Eufemios teg och suckade ånyo.

– Efterverlden, fortfor den utskickade – skall, när det skett, som bör ske, besitta en fläcklös, ren och strålande hågkomst af en sin störste son. Han skall högtidligt tillerkännas helgonglorian ...

– Säger du detta? inföll Eufemios lifligt. – Prisad vare Eudoxos, som beslutat detta! Men det är likväl endast en handling af rättvist erkännande. Petros skall med ära blifva helsad i helgonens krets.

– Det beror af dig, om hans minne skall brännmärkas med affallets vanärande stämpel eller upplysa alla kommande tider med strålarne af sin helgonglans.

– Det beror ej af mig. Jag har blott ett att göra: jag måste lyda.

– Du sade sannt. Du uppfattar riktigt din plikt. Men lydnaden bör blifva dig mindre tung, när du betänker, att du härigenom besparar kyrkan ett nederlag, räddar din fader biskopens själ och förherrligar hans namn.

– Lydnaden bör blifva mig mindre tung, upprepade Eufemios.

– Det är således afgjordt, och kyrkan kan förtrösta på dig.

– Ske Guds vilja!

– Det nödvändiga måste ske snart.

– Jag inser det.

– Infinn dig i morgon vid denna tid på vår mötesplats. Jag har mer att säga dig rörande den unge Clemens' testamente. Det blir din plikt att tillse, att hela denna ansenliga förmögenhet icke må förskingras i sin förste förvaltares hand till befordrande af hans enskildta syften.

Eufemios teg.

– God natt, min broder! Vi återse hvarandra således i morgon?

– Ja.

De begge männerna åtskiljdes. Eufemios begaf sig till sin boning i biskopliga palatset.

Samma natt hade Petros ett långt samtal med tvenne andra män från Rom. Athen var i dessa dagar besökt af flera resande från den stora verldsstaden, och intrigerna, som hade afseende på det förestående vigtiga valet af romersk biskop, bedrefvos lika ifrigt här, som i Konstantinopel och Rom.

En mulen och regnig afton ungefär tre veckor efter ofvan skildrade uppträde sågs prokonsuln Annæi Domitii maka, den fromma Eusebia, med blekt och upprördt utseende lemna storkyrkan, sätta sig upp i sin utanför portalen väntande vagn och köra derifrån.

Skymningen var inne och gatorna till följe af det i strida skurar fallande regnet nästan folktomma.

Ungefär en fjerdedels timma efter att Eusebia lemnat storkyrkan, stängdes dess port, och en flock af prester, väl höljda i sina kåpor emot det fallande regnet, smögo derifrån.

En af dessa prester skiljde sig från de öfriga och begaf sig med skyndsamma steg till biskopliga palatset. Under hans kåpa skulle man hafva igenkänt den svartlockige Eufemios ansigte, men blekare än vanligt och stämpladt af djup oro.

När han anländt till palatset och portvaktaren öppnat för honom, frågade han denne med en röst, som han sökte göra lugn, om läkaren under hans frånvaro besökt biskopen.

Portvaktaren bejakade frågan. Eufemios skyndade vidare till biskopens studerkammare.

Biskop Petros hade vid middagstiden, sedan han intagit en lätt måltid och druckit en bägare vattenblandadt vin, känt ett plötsligt illamående, som tilltog med sådan häftighet, att han hade måst afstå ifrån att bevista den i hemlighet förberedda högtidlighet, hvilken på aftonen skulle ega rum i storkyrkan, nämligen Hermiones döpelseakt.

När Eufemios nu inträdde i studerkammaren, satt hans fader biskopen i en med kuddar bäddad soffa, med benen insvepta i ett ylletäcke.

Petros gaf vid Eufemios' inträde ett tecken till den tjenande brodern, som var närvarande, att aflägsna sig.

Eufemios hade i vestibulen aftagit sin regndrypande kåpa och visade sig nu i den presterliga ornat, som han burit under den högtidliga förrättningen i storkyrkan.

Eufemios' hållning var ödmjukare, hans hufvud mer lutadt, hans blick ostadigare än vanligt, då han nu riktade densamma på biskopen. Sjukdomen hade under Eufemios korta frånvaro gjort synbara framsteg. Petros' ansigtshy var askgrå och djupa blå ringar hade tecknat sig under hans ögon; men viljans styrka preglade ännu de slappnande dragen med ett uttryck af kraft, och ögonen, ehuru de märkbart förlorat sin glans, besutto den hos dem vanliga fasta, genomträngande och befallande blicken.

– Vördade fader och förman, huru befinner du dig? frågade Eufemios i orolig ton, i det han stannade vid dörren och lade armarne i kors öfver sin hvita, med ett gyllene kors sirade linnetunik.

– Illa nog, svarade biskopen. – Läkaren har bekräftat min förmodan, att det är en häftig förkylning. Jag gick i går med bara fötter på kyrkans iskalla stengolf. Der är orsaken. Men stränga herrars regemente är kort. Jag hoppas att i morgon vara frisk. Huru är det med dig sjelf? fortfor biskopen, då han varseblef huru blek Eufemios var. – Är äfven du illamående?

Och utan att afvakta svaret på denna fråga tillade han med hög röst:

– Döpelseakten! Huru har den aflupit?

– Vördade fader, sade Eufemios, – jag medför en nyhet, som ... jag tvekar att till dig framföra ...

– Hvad har händt? Inga omsvep! utbrast Petros. – Hade hon fattat misstankar och vägrat infinna sig?

– Nej, min fader, hon misstänkte intet. Hon anlände till kyrkan i sällskap med den ädla Eusebia ...

– Nåväl, hade då objudna åskådare infunnit sig till högtidligheten? Jag sade ju, att saken skulle omgifvas med hemlighet och kyrkodörrarne vara stängda, eftersom det visat sig, att hon icke godvilligt ville underkasta sig dopet.

– Fader, vi lydde din befallning. Med undantag af den ädla Eusebia och tvenne vittnen voro inga andra än vi prester närvarande, och Hermione hade knappt inträdt i kyrkan, förrän dörren stängdes bakom henne ...

– Nåväl, hvad har då händt? utbrast Petros otåligt. – Tröga menniska, gif vingar åt dina ord! Berätta allt med ordning och tydlighet!

– Du vet, att mina bemödanden att öfvertyga henne om dopets verkliga natur buro inga frukter ...

– Jag vet det.

– Vi ville då lemna henne frihet att tänka hvad helst hon behagade om detsamma, och inskränkte våra bemödanden till att öfvertala henne emottaga det heliga dopet i den församlade menighetens närvaro, med frihet för henne att anse det såsom blott en ceremoni.

– Jag vet det.

– Hon tillbakavisade äfven detta mitt förslag. Jag märkte öfverhufvud, att hon hade förlorat allt förtroende till min person och all aktning för mina läror, sedan vi haft ett samtal om den rätta betydelsen af Kristi mission. Jag sökte göra för henne begripligt, att Gud igenom Kristi sändning har gjort det för menniskan möjligt att lösrycka sig ur djefvulens våld, och att menniskoslägtet således före Kristi ankomst var hemfallet åt mörkrets furste. Hon tillbakavisade denna lära med filosofisk spotskhet, förklarande den vara en ovärdig lära, hädisk både emot Gud och förnuftet. Det var under dessa dagar i hennes lynne en märkvärdig blandning af hårdnackenhet och sjelfförtroende, ödmjukhet och vemod. Hennes ögon lyste och hennes mun smålog, likasom af hänförelse, när hon talade om frälsaren; hon välsignade hans namn och kysste hans kors, men ville likväl icke anamma de läror, som kyrkans fäder, ingifne af den helige Anda, uppbyggt på hans evangelisters och apostlars grund. Du vet, att jag troget följt den helige Paulos’ och din egen varning att vakta mig för filosofien. Jag kunde derför icke byta ord med henne. Hvad var då att göra annat än draga mig tillbaka och öfverlemna den villfarande qvinnan åt den ädla Eusebias systerliga kärlek?

– Jag vet allt detta, utbrast Petros otåligt. – Nu till saken!

– Fader, sade Eufemios, – jag påminner dig om detta, icke för att fresta ditt tålamod, utan för att från mitt hufvud välta skulden för den sorgliga, jag må säga förskräckliga och alldeles oväntade utgången af våra bemödanden ...

– Hvad har då händt? utbrast Petros med oron synbart målad på sitt askgrå ansigte.

– Din opasslighet, hvilken med Guds hjelp snart skall vara häfd, har hindrat dig att, såsom du önskade, sjelf deltaga i denna dags sorgliga förrättning. Vi voro på utsatt tid samlade i storkyrkan, och det dröjde icke

länge, innan Eusebias vagn stannade utanför portalen. Hermione beledsagade henne. Det hade kostat Eusebia mycket besvär att öfvertala Hermione att deltaga i den föreslagna promenaden, och kusken körde likasom endast händelsevis till kyrkan. Regnet började just nu falla, och denna omständighet understödde Eusebia, när hon föreslog Hermione att söka skydd i den för tillfället öppna, men tomma kyrkan, hvarest de då tillika kunde förrätta sin bön.

– Vidare, vidare! utbrast biskopen och fattade den bredvid honom stående bägaren, i hvilken hans läkare hade tillredt åt, honom en med kryddor bemängd läkedryck. Men han släppte bägaren åter och sade:

– Mina fingrar äro som förlamade. Jag börjar känna samma iskyla i händerna som i mina fötter. Hvad betyda dessa tecken ?... Eufemios, för bägaren till min mun!

Presbytern skyndade fram och bistod Petros; men hans hand darrade märkbart derunder.

– Fader, huru befinner du dig? frågade han med ångest i sin röst.

– Illa ... men fortsätt, och låt mig i himlens namn få slutet på din berättelse!

– Välan, jag måste då i korhet säga dig, min fader, att sedan Eusebia och Hermione inträdt, stängdes kyrkodörren, i enlighet med din befallning. Vi prester nalkades derefter vördnadsfullt Hermione. Jag sade det vara en Guds skickelse, att hon anländt till kyrkan just nu, då vi uppstått ifrån en bön, i hvilken vi gemensamt anropade Gud, att Hermione, som redan bekände Kristus för sin herre, måtte få hjertat öppet för åtrån till den närmare förening med honom och hans kyrka, hvilken genom döpelsen vinnes. Hermione blef synbart förvirrad, så mycket mer som Clemens var närvarande och med sin sorgsna tystnad förebrådde henne för sin tvekan. Eusebia omfamnade Hermione och besvor henne att lyssna till våra ord. Och likväl, min fader, framhärdade hon i sin vägran ...

– Nåväl?

– Vi måste då anlita det yttersta medel, som stod oss till buds. Vi förde henne med ömt våld till dopfunten, och ceremonien tog sin början. Hon bad och klagade i sin blindhet, men vi bemannade oss deremot, och när hon slutligen började ropa högt om bistånd, måste vi tysta henne medelst en duk, som stoppades i hennes mun. Den heliga förrättningen skulle derefter utan hinder hafva försiggått, om icke den olycklige Clemens hade stört densamma. I sitt förvirrade själstillstånd hade han plötsligt gifvit rum för en känsla af medlidande med den gensträfviga. Han ville befria henne, utan tvifvel inbillande sig, att det vederfors henne något ondt. Vi voro nödsakade att skaffa honom ur kyrkan. Derefter, min fader, fulländades förrättningen, och Hermione emottog dopet i Fadrens, Sonens och den helige Andes namn. Hvem anade, att den onde ande, som i dopet besvärjes, skulle så plötsligt åter taga den döptas själ i besittning och locka henne till ett fasansfullt sjelfmord!

– Sjelfmord! Hvad säger du? utbrast Petros och ville resa sig upp ur soffan, men sjönk tillbaka i densamma.

– Ack ja, min fader! Den helige formeln var ännu icke uttalad, då Hermione genom en oförmodad kraftansträngning lösgjorde sig från dem, som höllo hennes händer, ryckte sin stylus ur gördeln och stötte den i sin barm.

– Ah!

– Hon dignade till golfvet, blodet forsade ur hennes sår, alla stodo häpna och villrådiga omkring henne, och när vi slutligen besinnat oss och skyndade att rädda den flyende lifsgnistan, var hon redan slocknad. Fader, Hermione tillhör icke mer de lefvandes antal[25].

Några ögonblicks tystnad följde på dessa ord. Biskopen var synbarligen försjunken i oroande tankar.

– En bedröflig tilldragelse, sade han slutligen – som kommer att väcka ett mycket obehagligt uppseende och utan tvifvel skall begagnas af mina fiender till min skada. De skola bära saken till de begge kejsarnes öron och ställa den i förbindelse med testamentfrågan. Att dölja händelsen låter sig icke göra. Eufemios, återvänd till din kammare och uppsätt genast med all den klokhet, hvaraf du är mägtig, en berättelse om förloppet, hvilken skall sändas till patriarken Eudoxos och genom honom meddelas kejsaren. Du skall vid händelsens förklaring utgå från den synpunkt, att de begge syskonen Clemens och Hermione haft från mödernet ärftliga anlag till vansinne; att denna sjukdom hos brodern längesedan kommit till öppet utbrott, men hos systern framstått blott i spridda yttringar, af hvilka sjelfmordet var den sista och tyvärr alldeles oväntade. Framhåll äfven, att Hermione frivilligt gick till dopet, tvärtemot hvad illvilliga ryk- ten företagit sig att utsprida. Tidigt i morgon skall denna berättelse vara färdig, för att omedelbart derefter afskickas till Konstantinopel. Gå nu till ditt värf!

Eufemios kastade ännu en skygg, men granskande blick på Petros' askgrå ansigte, på hvilket sinnesrörelsen öfver den timade händelsen icke förmått att uppjaga den svagaste rodnad, bugade djupt och aflägsnade sig.

En kort stund efter detta samtal hade biskopens helsotillstånd blifvit så betänkligt, att läkaren ånyo måste efterskickas. Kylan, som Petros kände i ben och armar, utbredde sig mer och mer genom hans lemmar, hvilka, allteftersom de genomträngdes af densamma, nekade att lyda hans vilja och blefvo som förlamade. Läkaren använde fruktlöst uppvärmande drycker och starka frotteringar. Presterna, som bodde i palatset, samlade sig kring sin förman och egnade honom alla möjliga omsorger. Ifrigast bland dem alla var Eufemios. Läkaren försäkrade emellertid, att ingen fara var för handen. Den sjuke trodde detsamma och skulle trott det, äfven om hela verlden hade försäkrat motsatsen, ty han ville lefva och ansåg det för orimligt, att han skulle dö nu, då han stod vid slutpunkten af sina lyckligt genomförda planer och var färdig att gripa den romerska krumstafven, som i hans hand skulle förvandlas till herrskarspiran öfver verlden.

Han anade icke, att de fiendtliga elementer, som småningom blandade sig med blodet i hans ådror, voro ingenting annat än några droppar af samma saft, med hvilka han hade försänkt sin köttslige fader Simon, kallad pelarhelgonet, i den dödslika dvala, ur hvilken han sedan medelst ett glödgadt jern förhjelpte honom till lifvet.

Eufemios hade visat sig vara en lydig son af kyrkan. Lydnaden skulle endast varit ofullkomlig och till ingen nytta, om det hade varit hans mening att uppväcka Petros från de döde, likasom denne uppväckte Simon.

Midt under dessa omsorger, som egnades biskopens person, blef det anmäldt, att från Rom anländt en deputation, som begärde företräde. Denna underrättelse åstadkom en underbar verkan på Petros; hans ansigte lifvades, han kände blodet strömma med återvunnen värma i sina ådror. Han befallde, att man skulle flytta honom från studerkammaren till emottagningsrummet och tillkännagaf hvilka af hans prester skulle vara omkring hans person, och huru deputationen skulle emottagas när den ankommit till biskopliga palatset.

En timma derefter öppnades palatsets dörrar för deputationen, som bestod af prester och förnäma lekmän, bland hvilka en senator, alla i lysande embetsdrägter.

Efter ett långt helsnings- och lyckönskningstal öfverlemnade deputationens ordförande församlingens kallelsebref till Petros att emottaga det embete, till hvilket dess vid biskopsvalet tillkännagifna vilja hade utkorat honom.

Petros besvarade detta tal med några få ord, hvilkas utsägande kostade honom stora ansträngningar. Hans tillstånd gjorde det nödvändigt, att ceremonien förkortades. Deputationen drog sig tillbaka, sedan dess

medlemmar inbjudits för den följande dagen till biskopens taffel.

Sedan deputationen aflägsnat sig, lät biskopen åter flytta sig till studerkammaren, der Eufemios på hans befallning qvarstannade hos honom.

Lampan var tänd i den dystra kammaren, och regnet piskade dess enda fönster.

Eufemios kastade sig på knä framför Petros, lyckönskade honom att hafva vunnit den höga plats, hvilken hans stora egenskaper gjorde honom värdig, den höga plats, hvars innehafvare med skäl vore att anse såsom Kristi efterträdare och vikarie, men beklagade på samma gång sig sjelf, sina medbröder i embetet och den athenska församlingen, som nu voro oåterkalleligt dömda att förlora deras älskade fader.

Det såg nästan ut, som om Eufemios haft tårar i sina ögon. Han fattade Petros’ hand och kysste den, men ryste ovilkorligt och bleknade för den dödskyla, af hvilken hans läppar möttes.

Petros svarade honom icke. Hvarje ord skulle kastat honom en ansträngning, och nu var hans själ fördjupad i tankarne på den magt, som blifvit lagd i hans hand och om hvars inneboende, verldsbetvingande storhet ingen mer än han hade en aning.

Sjelf hade han mer än aning om densamma. Han kände den. Han såg medlen och målet klart för sina ögon.

Petros öfverskådade i tanken den lefnadsbana, som han genom egen kraft brutit, från de dagar, då han hette Simmias och var en föraktad, okunnig slaf i ett hedniskt hus, intill nu, då han med all sin ärelystnad icke ville byta plats med romerska verldens envåldsherrskare.

Denna öfverblick öfver en lefnad, som fått sin riktning af en enda herrskande tanke och okufligt banat sig väg öfver afskräckande hinder emot sitt en gång fastställda mål, var visserligen egnad att uppfylla honom med stolthet; men hvad var denna känsla, hvars föremål var en ändlig, snart försvinnande varelse, mot den berusande tanken på den magt, han ville utveckla till blomma, det system, han ville skapa af ännu oordnade elementer, en magt, ett system, som skulle öfverlefva honom sjelf och, bygdt på den eviga grundvalen af menniskoslägtets omyndighet, sträcka sin spira öfver alla tider!

I denna betraktelse låg för Petros en demonisk tjusning, som för en stund var mägtig att afvända hans uppmärksamhet från de hotande tecken, som förspordes i hans kroppshydda. Men dessa framträdde slutligen med en tydlighet och styrka, som trängde sig på hans medvetande, lösslet det från den hänförande framtidsbetraktelsen och fäste det vid det närvarandes verklighet. Petros kände, huru den hemska dödskylan mer och mer utbredde sig i hans kropp. Hans ben och armar voro förlamade och känslolösa. Han vände sig till Eufemios och befallde honom med ord, som hans ansträngning endast kunde gifva styrkan af en hviskning, att frambära en spegel. Den svartlockige presbytern skyndade att efterkomma befallningen.

Vid skenet af den närmade lampan betraktade Petros sin bild i spegeln och bäfvade tillbaka som för anblicken af ett spöke. Hans ansigtshy skiftade i blått, och dragen voro så förslappade, så förändrade, att han icke igenkände sig sjelf. En plötslig tanke på döden uppsteg i hans själ och kommo de nerver, som ännu icke domnat, att darra af förskräckelse. Han sökte förqväfva denna tanke. Att dö nu, då hans lefnad egentligen skulle börja det vore ju en orimlighet, ett grymt hån af Ödet, en oförnuftig lek af det gudomliga Förnuftet, således en omöjlighet.

Petros lät tillkalla läkaren, som befann sig i palatset. När denne efter de föreskrifter, Hippokrates och Galenus gifvit började en ny pröfning af sin patients tillstånd, hvilade Petros öga med ångest på hans ansigte, för att utröna hans verkliga tanke om sjukdomens beskaffenhet och utgång.

Eskulapen teg, men såg öfverraskad och bekymrad ut. Han hade icke i sina böcker läst om något fall, som

liknade detta. Men han betviflade numera icke ett ögonblick, att den sjuke gick en hastig upplösning till mötes.

Petros läste allt detta i hans ansigte, och dödsångesten återvände, för att kämpa med tvifvel om möjligheten att dö i en sådan stund och med viljan att lefva.

I detta ögonblick inträdde Clemens i studerkammaren. Han stannade och tycktes med svårighet igenkänna Petros. Men när han öfvertygat sig, att denna Döden liknande gestalt var hans fosterfaders, kastade han sig till hans fötter, omfattade hans knän och utbrast i höga klagorop.

Läkaren och Eufemios skyndade att aflägsna den olycklige ynglingen, hvars uppförande synbarligen ökade Petros' oro. Derefter afkläddes den sjuke och lades i säng. Han försökte tillkännagifva, att han icke ville det, men hans tunga var förlamad och hans käkar blytunga och orörliga. De i palatset boende presterna erhöllo en timme derefter genom Eufemios underrättelse om biskopens högst betänkliga tillstånd. De samlades kring hans säng och vidtogo, sedan läkaren underrättat dem, att patientens död var nära förestående, de högtidliga anordningar, som voro brukliga vid döendes läger. Vaxljus tändes, de församlade knäböjde, och Eufemios började med andäktig röst uppläsa de öfliga dödsbönerna. Petros såg och hörde ännu hvad som föregick omkring honom, men kunde endast med blicken uttrycka den harm, han kände öfver tillställningen. När man lade hans armar korsvis öfver bröstet, försökte han, ehuru förgäfves, att draga dem tillbaka. Men när han slutligen kände, huru iskylan inträngde i hans bröst och nalkades hans hjerta, sammanträngdes hans medvetande, sålänge det ännu var verksamt, i känslan af dödens oundvikliga annalkande, och viljans oförmåga att hejda det. Ödets lek, om oförnuftig eller icke, var en verklighet. Det hade förlamat hans fot, sedan det fört honom till Petri thron, förlamat hans hand, sedan det samlat verldens tyglar i densamma.

Ännu några ögonblick af sjelfmedvetet lif, hvarunder fantasien plötsligt framtrollade bilder af Simon pelarmannen och af flaskan, hvarmed han försänktes i den dödlika dvalan – ännu en tanke, en bitter och förfärlig, framkallad just af detta fantasispel, en tanke på medtäflarnes anslag, på gifter och dvaldrycker – och det sista tecknet af lif var försvunnet. Petros låg som ett lik med stelnade lemmar och slocknade ögon. Läkaren lade handen på hans hjerta och förklarade honom död.

Det var Eufemios, som nu lutade sig öfver den döde och tillslöt hans ögon. –

Tvenne dagar derefter tågade en högtidlig procession till storkyrkan, i hvars begrafningshvalf den homoiusianske biskopen nedsänktes. Om någon under den följande natten låtit öppna blykistan, i hvilken han var lagd, och borrat ett glödgadt jern i hans kött, så skulle verlden måhända blifvit vittne till en ny uppståndelse ifrån de döda.

Patriarken Eudoxos och den medtäflare om romerska biskopsstolen, hvilken genom Petros' död kommit i besittning af densamma, voro begge eniga om att förklara honom för ett helgon. Föremål för de fromme troendes dyrkan och förespråkare för deras böner är han antecknad i helgonens skara under namnet den helige Petros af Athen.

Eufemios blef hans efterträdare på Athens biskopsstol och bör med heder nämnas såsom en af de kyrkans fäder, hvilka på de stora kyrkomötena ifrigast och verksammast bidragit att utveckla de heliga dogmer, hvilka ännu gälla som de enda rena, och förutan tron på hvilka ingen menniska lärer kunna blifva salig.

Eufemios måste upplefva den tid, då homoiusion till följe af ett kejserligt reskript blef neddraget till anseendet af en kättersk och gudlös lära. Eufemios kunde icke rädda homoiusion, men räddade sig sjelf genom att öfvergå till homousion, hvarefter – detta må äfven nämnas – han förenade sig i sina nya trosbröders ansträngningar att med eld och svärd utrota anhängarne af hans förra villfarelse.

Krysanteus olycklige son befann sig ibland offren för Eufemios fromma nit. Den stackars Clemens var vansinnig, och homoiusion hade för honom blifvit en fix idé. Han kunde icke omvändas; han måste således dö.

Theodoros hade från Italien begifvit sig till Afrika. Genom att aflägga prestdrägten och antaga ett annat namn lyckades han undgå förföljelse, men gjorde sig fullt värd att falla offer för anhängarne af „kyrkans och bekännelsens enhet“, ty han lefde och verkade med välsignelse i Kristi anda allt intill sin ålderdom och blef en af länkarne i den kedja utaf protestanter, hvilken genomgår tiden före den händelsen, som kallas reformationen – förpostfäktningen till den stundande stora striden emellan Kristi Församling och Prestkyrkan.

Några få år efter Krysanteus död rullade folkvandringens vågor redan öfver romerska riket, och barbarernas härar stodo utanför Athens och Romas portar. Medeltidens tusenåriga natt föll öfver verlden. En ny dag har kommit. Antiken och Kristendomen genomtränga hvarandra. Deras sanningar förmälas till ett harmoniskt helt, och den sak, för hvilken den siste Athenaren stred förtviflans strid – den politiska religiösa och vetenskapliga frihetens sak – kämpar ännu, men icke längre förtvifladt utan med segervisshet.

Noter

1)

Lägsta tärningkastet kallades så af romerska rafflare.

2)

Theokritos.

3)

„Jag tror, emedan det är orimligt“ – ett uttryck, som tillskrifves kyrkofadern Tertullianus, ehuru det ej ordagrant i denna form återfinnes i hans skrifter.

4)

Stoikernas namn härledes från målningsgalleriet: Stoa poikile (brokiga pelargången).

5)

Sappho.

6)

Kristna kyrkan är vid tidpunkten för denna berättelse delad i tvenne hufvudsakliga partier, som bekämpa hvarandra: Homousianernas och Homoiusianernas. Det är icke romanförfattarens skuld, att dessa partier för ögat endast skiljas genom ett litet i, men det är under sådana förhållanden en ursäktlig pedantism, om han ber läsaren lägga vigt på denna annars lätt förbigångna skiljaktighet, så att partierna icke, till harm för dem begge, förblandas med hvarandra. Jag kunde visserligen kallat de förre för de rättrogna, ett namn, hvarpå de ha segrarens anspråk, och då benämnt de sednare för Half-Arianer. Men segrens altare är till all lycka nedbrutet och det är ingens skyldighet att offra på dess spillror.

7)

Berättelsen återfinnes hos Plutarkos.

8)

Tacitus.

9)

Plutarkos.

10)

Se Fichte den yngres verk!

11)

I ett verk, som blifvit bevaradt åt efterverlden.

12)

På grekiska språket bildas ordet Fisk af begynnelsebokstäfverna till de särskildta orden i formeln: Jesus

Kristus Guds Son Frälsare.

13)

Slafven, hvars befattning var att utrycka hårstrån.

14)

Grundspråkets kraft kan i öfversättning icke återgifvas. – „Crucifixus est Dei filius; non pudet, quia pudendum est. Et mortuus est Dei filius; prorsus credibile est, quia ineptum est. Et sepultus resurrexit; certum est, quia impossibile est.“

15)

Omkring klockan 5, efter romerska räknesättet, som vid denna tid, tillika med många andra romerska bruk, gjort sig gällande i Grekland.

16)

Adlerbeths öfversättning.

17)

Javan i bibeln Hellenernas stamfar.

18)

Helvetet.

19)

Platon.

20)

Vid de romerska amfiteaterspelen var det brukligt, att en gladiator, som dukat under, med uppsträckt pekfinger bad om folkets nåd. Ville åskådarne, att han skulle skonas, nedhöllo de tummen; i motsatt fall uppsträckte de den.

21)

Mästerkock.

22)

Ett bland romerska rumlare vanligt medel, hvarmed de satte sig i skick att förnya dryckeslaget.

23)

Homeros.

24)

Så kallar Ovidius menniskan „en bild af allting styrande gudar“, en varelse född af „gudomlig säd“.

25)

En händelse, liknande den, som slutade Hermiones lefnad, tilldrog sig några årtionden sednare med Photius, en lärd Romare och nyplatonsk filosof, som, när han med våld släpades till dopet, stötte dolken i sitt bröst.

För dem af våra läsare, som icke närmare studerat kyrkans historia, torde det här vara på sin plats att anmärka, att episoden, som i detta arbete blifvit skildrad ur densamma, ingalunda är framstäld i mörkare färger än verklighetens egna.